https://doi.org/10.15388/vu.thesis.924
https://orcid.org/0000-0002-7852-0140

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Ramunė Žiedė

Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą

DAKTARO DISERTACIJA

Socialiniai mokslai,
Teisė (S 001)

VILNIUS 2026

Disertacija rengta 2016–2020 metais studijuojant doktorantūroje Vilniaus universitete.
Disertacija ginama eksternu.

Mokslinis vadovas – prof. dr. Armanas Abramavičius (2016–2020) (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).

Mokslinis konsultantas – prof. habil. dr. Gintaras Švedas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).

Gynimo taryba:
Pirmininkas – prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).
Nariai:
prof. dr. Marek Fryštak (Masaryko universitetas, Čekijos Respublika, socialiniai mokslai, teisė – S 001),
prof. dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001),
doc. dr. Gintautas Sakalauskas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001),
prof. dr. Vigita Vėbraitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – S 001).

Disertacija ginama viešame Gynimo tarybos posėdyje 2026 m. rugsėjo 7 d. 14.30 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Kazimiero Leono Sapiegos (302) auditorijoje. Adresas: Saulėtekio al. 9, 10221, 302, Vilnius, Lietuva, tel. +370 5 236 6185; el. paštas tf@tf.vu.lt

https://doi.org/10.15388/vu.thesis.924
https://orcid.org/0000-0002-7852-0140

VILNIUS UNIVERSITY

Ramunė Žiedė

Criminal Liability for Misappropriation of Authorship

DOCTORAL DISSERTATION

Social sciences,
Law (S 001)

VILNIUS 2026

This dissertation was prepared between 2016 and 2020 during doctoral studies at Vilnius University.
The dissertation is defended externally.

Academic Supervisor – Prof. Dr. Armanas Abramavičius (2016–2020) (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

Academic Consultant – Prof. Habil. Dr. Gintaras Švedas (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

This doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – Prof. Habil. Dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).
Members:
Prof. Dr. Marek Fryštak (Masaryk University, Czech Republic, Social Sciences, Law – S 001),
Prof. Dr. Gabrielė Juodkaitė-Granskienė (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001),
Assoc. Prof. Dr. Gintautas Sakalauskas (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001),
Prof. Dr. Vigita Vėbraitė (Vilnius University, Social Sciences, Law – S 001).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 2.30 PM on 7th September 2026 in Room No. 302 of Vilnius University Faculty of Law. Address: Saulėtekio av. 9, 10221, Room No. 302, Vilnius, Lithuania. Tel. +370 5 236 6185; e-mail: tf@tf.vu.lt

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI IR SANTRUMPOS

AEPK, Kontrolierius	Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius
AGATA	Lietuvos gretutinių teisių asociacija
ANK	Administracinių nusižengimų kodeksas
ATPK	Administracinių teisės pažeidimų kodeksas
ATGTĮ	Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas
BBND	Bazinis bausmių ir nuobaudų dydis
BK	Baudžiamasis kodeksas
BPK	Baudžiamojo proceso kodeksas
BSI	Bazinė socialinė išmoka
BVK	Bausmių vykdymo kodeksas
BVP	Bendrasis vidaus produktas
CK	Civilinis kodeksas
ES	Europos Sąjunga
ESINT (EUIPO)	Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba (angl. European Union Intellectual Property Office)
EPT (EPO)	Europos patentų tarnyba (ang. European Patent Office)
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
IRD	Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LATGA	Lietuvos autorių teisių gynimo asociacija
LRS	Lietuvos Respublikos Seimas
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LTSR BK, 1961 m. BK	1961 m. birželio 26 d. įstatymu patvirtintas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-148.
LVAT	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
CK	Civilinis kodeksas
LR Konstitucija, Konstitucija	Lietuvos Respublikos Konstitucija
LRKT, KT	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
MGL	Minimalus gyvenimo lygis
PINO	Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacija

RSFSR	Rusijos Sovietų Federacinė Socialistinė Respublika
Rinkinys	Rusijos imperijos įstatymų rinkinys
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
SSRS	Sovietinių Socialistinių Respublikų Sąjunga
Sąvadas	Rusijos imperijos įstatymų sąvadas
1903 m. (Rusijos) baudžiamasis kodeksas, 1903 m. BK	1903 m. kovo 22 d. Rusijos imperijos baudžiamasis statutas (rus. *Ugolovnoe Ulozhenie*).

Disertacijoje atsižvelgta į Lietuvos ir užsienio valstybių teisės aktų pakeitimus ir papildymus, padarytus iki 2025 m. gruodžio 15 d.

TURINYS

ĮVADAS 12

1. AUTORIŲ TEISIŲ APSAUGOS ISTORINĖ RAIDA IR TEISINIAI TEORINIAI PAGRINDAI UŽSIENYJE IR LIETUVOJE 35

1.1. Autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ištakos pasaulyje 35

1.2. Autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ištakos ir raida Lietuvoje 44

1.2.1. Pirmieji baudžiamieji įstatymai, įtvirtinę baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą Lietuvoje 44

1.2.2. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute 49

1.2.3. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą 1903 m. Rusijos Baudžiamajame statute 53

1.2.4. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą tarpukariu ir vokiečių bei sovietų okupacijos metais 57

1.2.5. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Užnemunėje, Vilniaus ir Klaipėdos krašte 59

1.2.5.1. Teisės galiojimo Vilniaus krašte klausimas 59

1.2.5.2. Teisės galiojimo Užnemunėje ir Klaipėdos krašte klausimas .. 64

1.2.6. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Lietuvai esant Sovietų Sąjungos sudėtyje 74

1.2.7. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. 79

2. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO KRIMINALIZAVIMO KRITERIJAI 84

2.1. Autorystės pasisavinimo pavojingumas 88

2.1.1. Kultūriniai-dvasiniai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą 91

2.1.2. Ekonominiai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą 96

2.1.3. Socialiniai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą 103

2.1.4. Autorystės pasisavinimo pavojingumas kitų kriminalizuotų veikų sistemoje 109
2.2. Autorystės pasisavinimo kriminalizavimo atitiktis *ultima ratio* principui 113
2.2.1. Civilinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą 115
2.2.2. Administracinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą 117
2.3. Autorystės pasisavinimo paplitimas 130
2.3.1. Registruotų autorystės pasisavinimų statistika 131
2.3.2. Autorystės pasisavinimo latentiškumas 140
2.3.3. Teismų praktikos autorystės pasisavinimo bylose statistikos analizė 145
2.4. Baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos kaip autorystės pasisavinimo kriminalizavimo kriterijus 154
2.5. Baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei įtvirtinimas tarptautiniu ir ES lygmeniu bei ES valstybėse narėse 159
2.5.1. Tarptautinis baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei reguliavimas 159
2.5.2. Baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei įtvirtinimas Europos Sąjungos lygmeniu 161
2.5.3. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimas ES valstybėse narėse 172
3. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO SUDĖČIŲ POŽYMIŲ ANALIZĖ 175
3.1. Autorystės pasisavinimo objektas 175
3.1.1. Rūšinis autorystės pasisavinimo objektas 176
3.1.2. Tiesioginis autorystės pasisavinimo objektas pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 1 d.) 182
3.1.3. Tiesioginis autorystės pasisavinimo objektas kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 2 d.) 190
3.2. Autorystės pasisavinimo dalykas 193
3.2.1. Autorystės pasisavinimo dalykas pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 1 d.) 196
3.2.1.1. Kūrinio kaip nusikaltimo dalyko samprata ir jam keliami reikalavimai 196

3.2.1.2. Kūrinio svetimumas kaip autorystės pasisavinimo dalyko požymis ... 208
3.2.1.3. Atskiros kūrinių rūšys kaip autorystės pasisavinimo dalykas 213
3.2.1.3.1. Literatūros kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas 218
3.2.1.3.2. Mokslo kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas 224
3.2.1.3.3. Meno kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas 227
3.2.1.3.4. Kompiuterių programos ir duomenų bazės kaip autorystės pasisavinimo dalykas ... 230
3.2.1.4. Kūrinio dalis kaip autorystės pasisavinimo dalykas 245
3.2.2. Autorystės pasisavinimo dalykas kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 2 d.) ... 250
3.3. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė ... 257
3.3.1. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė pagrindinėje sudėtyje ... 260
3.3.2. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė kvalifikuotoje sudėtyje ... 276
3.3.3. Papildomų objektyviųjų požymių įtvirtinimo pagrindinėje ar kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje problematika ... 289
3.4. Autorystės pasisavinimo subjektas ir subjektyvioji pusė ... 300
3.4.1. Fizinio asmens kaip autorystės pasisavinimo subjekto požymiai ... 300
3.4.2. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą poreikis ... 310
3.4.3. Autorystės pasisavinimo subjektyvioji pusė ... 312
4. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO BAUDŽIAMUMAS IR JO SISTEMINIS VERTINIMAS ... 322
IŠVADOS ... 351
PRIEDAI ... 355
LENTELĖS ... 355
1 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida nuo carinės Rusijos laikų iki nepriklausomybės atkūrimo XX a. pirmame ketvirtyje ... 355
2 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida tarpukariu Vilniuje ... 363

3 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida Lietuvoje nuo 1961 m. LTSR BK iki šių dienų 364

4 lentelė. Registruotų nusikalstamų veikų bei išnagrinėtų bylų pirmosios instancijos teismuose pagal BK XXIX skyriuje įtvirtintus 191–195 str. statistika..... 368

5 lentelė. Duomenys apie registruotų nusikalstamų veikų pagal BK 191 straipsnį skaičių ir ikiteisminio tyrimo baigtį 370

6 lentelė. Baudžiamųjų bylų pagal BK 191 str. nagrinėjimo ataskaita I instancijos teismuose 2010–2022 m. 371

7 lentelė. Bausmių už autorystės pasisavinimą dinamika 372

8 lentelė. 1961 m. LTSR BK 32 straipsnio pakeitimais nustatytos baudų ribos 375

9 lentelė. 2000 m. BK 47 straipsnio pakeitimais nustatytos baudų ribos 376

10 lentelė. Baudos dydžiai pilnamečiams fiziniams asmenims už nesunkius nusikaltimus 377

PAVEIKSLĖLIAI..... 378

1 paveikslėlis. Autorystės pasisavinimo istorinė raida XIX a. pr. – XX a. pirmame ketvirtyje 378

2 paveikslėlis. Lietuvos-Lenkijos demarkacijos linijos 1919–1923 m..... 379

3 paveikslėlis. I, II ir III Abiejų Tautų Respublikos padalijimai 380

4 paveikslėlis. Bendro piratavimo lygis 27 ES valstybėse (pagal sezoniškumą ir antrojo ketvirčio variacijas)..... 381

5 paveikslėlis. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą minimalios amžiaus ribos kaita 1795–2000 m. 381

6 paveikslėlis. BK įtvirtintų baudų dydžio amplitudė MGL už nesunkius nusikaltimus ir MGL piniginės vertės pokytis (litais)..... 382

7 paveikslėlis. Apskaičiuoto galutinio baudos fiziniams asmenims minimumo ir maksimumo (Lt) santykis su MGL ribomis ir MGL verte 383

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS 385

SUMMARY 435

INFORMATION ABOUT THE DISSERTATION AUTHOR 455

DEDICATIO 457
DEDIKACIJA 460
MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS.....465
MOKSLINIŲ RENGINIŲ, KURIUOSE BUVO PASKELBTI DISERTACIJOS TYRIMŲ REZULTATAI, SĄRAŠAS.....466
INFORMACIJA APIE DISERTACIJOS AUTORĘ 467

ĮVADAS

Disertacinio tyrimo problema ir aktualumas. Intelektinės nuosavybės reikšmė šiuolaikinėje žinių ir ekonomikos visuomenėje yra neginčijama. Kūrybinė, mokslinė veikla yra neatsiejama žmogaus ir visos visuomenės gyvenimo dalis. Kasmet sukuriama nesuskaičiuojama daugybė intelektinės nuosavybės objektų, įskaitant autorių teisių objektus[1], jų cirkuliavimas ir dalyvavimas visuomeniniame gyvenime neša ženklią kultūrinę, socialinę ir ekonominę naudą – anksčiau sukurti kūriniai įkvepia naujų kūrinių kūrimą, sėkmingi kūrėjai užsitikrina savo vardo žinomumą ir statusą visuomenėje, o įvairūs tyrimai rodo, kad intelektinės nuosavybės teisės yra ir esminė ES ekonomikos dalis bei pagrindinis bendrosios rinkos sėkmės veiksnys, todėl jų teisinė apsauga daro poveikį ES konkurencingumui pasaulio ekonomikoje (pavyzdžiui, intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose sukuriama beveik 45 proc. ES BVP, kurio vertė – 6,6 trilijono eurų, ir 29 proc. darbo vietų (Europos audito rūmai, 2022, p. 4; ESINT ir Europol, 2017, p. 6).

Kurti kūrinius ir disponuoti iš jų atsirandančiomis autorių teisėmis yra naudinga tiek socialiniu, tiek ekonominiu požiūriu, todėl natūralu, kad tai lemia ir atskirų visuomenės narių siekį pasisavinti kitų kūrėjų autorystę. Toks autorystės pasisavinimas daro didelę žalą ne tik kūrinio autoriui, kuris dėl tokių veiksmų netenka visuomenės pripažinimo dėl savo kūrinio, nukenčia jo garbė ir reputacija, kėsinamasi į jo socialinius ryšius visuomenėje, jis patiria moralinę žalą, mat šiais veiksmais kėsinamasi ir į jo glaudų asmeninį ryšį su kūriniu kaip tam tikra jo asmenybės ir charakterio išraiška, autoriui sukeliami turtiniai nuostoliai. Tačiau taip pat žala dėl šio nusikaltimo daroma ir visai visuomenei, suinteresuotai ne tik stabilumu ir galimybe nuspėti, kaip vystysis visuomeniniai santykiai bet kuriam iš jos narių sukūrus kūrinį, bet ir ją pasiekiančių intelektinės veiklos rezultatų patikimumu. Tikrosios autorystės nurodymas byloja apie kūrinio autoriaus ekspertinę patirtį, jo reiškiamų idėjų

[1] Pavyzdžiui, vienoje populiariausių muzikos pasiklausymo platformų Spotify yra daugiau kaip 100 milijonų garso įrašų, beveik 7 milijonai tinklalaidžių (angl. *podcast*) pavadinimų ir 350 000 audioknygų (žr. https://newsroom.spotify.com/company-info/). ISBN duomenų bazėje registruota virš 43 mln. unikalių ISBN numerių, skaičiuojama, kad kasmet išleidžiama 2,2 mln. knygų, kurių bendras skaičius pasaulyje 160 mln., neįskaitant populiariųjų ir mokslo žurnalų, komiksų ir kt. (žr. https://isbndb.com/blog/how-many-books-are-in-the-world/). Realūs kūrinių skaičiai yra dar gerokai didesni, pačių kūrinių rūšių yra daugybė, jų skaičiaus nustatyti neįmanoma dar ir dėl to, kad kūriniams apsauga atsiranda nuo jų sukūrimo momento ir jų nereikia registruoti, tad saugomi bus ir niekam nematyti kūriniai.

nuoseklumą, leidžia susipažinti su kūrinio sukūrimo kontekstu, kuris kartais būna itin reikšmingas, sudaro galimybę priskirti (ir atitinkamai prisiimti) atsakomybę už autoriaus kūrinyje skleidžiamas idėjas, užfiksuoti tikslius ir nuoseklius duomenis apie tai, kas ir kuo prisidėjo prie visuomenės intelektinio mokslinio ir meninio paveldo, taip pat užtikrina galimybę informuotai pasirinkti, į kokį kūrėją investuoti, siekiant daugiau panašaus pobūdžio kūrinių sukūrimo. Visuomenė taip pat suinteresuota palaikyti ir tam tikrus visuotinius moralės, žmogiškojo orumo ir sąžiningumo standartus, prieš kuriuos atsakingi turi būti visi jos nariai, o sąmoningas autorystės pasisavinimas akivaizdžiai prieštarauja šiems standartams ir visuomenės lūkesčiams.

Pažymėtina, kad autorystės pasisavinimas – tai ne tik teisinės atsakomybės klausimas, bet ir svarbi akademinės etikos problema: akademinėje bendruomenėje (ypač – universitetuose, kitose mokslo institucijose) autorystės pasisavinimas laikomas vienu iš sunkiausių akademinės etikos pažeidimų, mat savindamiesi svetimą autorystę mokslininkai kitų autorių sąskaita akademinėje bendruomenėje gerina savo socialinį statusą, užsitikrindami mokslinius laipsnius ir akademines pareigas, o nustačius tokius pažeidimus, pakertamas pasitikėjimas ir visa mokslo bendruomene. Dažnai autorystės pasisavinimas sukelia įvairius neigiamus padarinius ne tik kūrėjui, bet ir mokslo institucijoms, kuriose dirbdami akademikai padaro šį pažeidimą, ir netgi valstybei, kuri finansavo pažeidėjų mokslinius tyrimus. Pažymėtina ir tai, kad bemaž visos mokslo ir studijų institucijos naudoja plagiato patikros sistemas, kurios kasmet aptinka didelius plagiato mastus – auganti nauja kūrėjų ir mokslininkų karta ne tik nėra izoliuota nuo šios problemos, bet yra naujų iššūkių sūkuryje: šiuolaikinėje visuomenėje kūryba vis dažniau persikelia į skaitmeninę erdvę, čia kūriniai tampa lengvai prieinami ir nesudėtingai plagijuojami, o paskutiniu metu masiškai išpopuliarėjęs dirbtinio intelekto įrankių naudojimas taip pat kelia autorių teisės galiojimo ir taikymo iššūkius, įskaitant probleminius autorystės pasisavinimo klausimus (pavyzdžiui, iki galo neišspręsti klausimai, kaip teisiškai vertinti atvejus, kai fizinio asmens pasisavinami dirbtinio intelekto iš kitų šaltinių sugeneruoti rezultatai (ir kieno „kūrinys“ pasisavinamas – dirbtinio intelekto ar pirminių jo naudotų šaltinių autorių), ar dirbtinis intelektas ir jo kūrėjai atsakingi už jo sukurtų rezultatų atitiktį originaliems kūriniams bei kiti klausimai). Taigi autorystės pažeidimų mastai ir formos plečiasi ir nepakankamas dėmesys šiai problemai gali lemti ne tik akademinės kultūros silpnėjimą ir mokslo rezultatų diskreditavimą, bet ir padaryti įtaką visam kultūriniam, socialiniam ir ekonominiam vystymuisi visuomenėje.

Šiandien visuotinai pripažįstama, kad autorių kūrybinės ir mokslinės veiklos rezultatų teisinė apsauga yra būtinas inovacijų, socialinės, ekonominės ir kultūrinės pažangos garantas. Autorių teisės į sukurtus kūrinius yra žmogaus teisės – 1948 m. priimtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 27 str. 2 d. teigiama: „*Kiekvienas turi teisę į savo moralinių ir materialinių interesų, atsirandančių iš mokslo, literatūros arba meno kūrinių, kurių autorius jis yra, apsaugą*“ (*Valstybės žinios*, 2006-06-17, Nr. 68-2497). Lietuvos Respublikos Konstitucijoje taip pat įtvirtinta: „*Dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas*“ (42 str.). Lietuvoje intelektinės nuosavybės teises saugo daug įstatymų, apimančių tiek pramoninės nuosavybės objektų apsaugą (pvz., Patentų įstatymas, Prekių ženklų įstatymas, kt.), tiek autorių teisių apsaugą, užtikrinamą ATGTĮ, kuriame įtvirtinama ir civilinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą. Už tam tikrus autorių teisių pažeidimus Lietuvoje įtvirtinta administracinė atsakomybė, o sunkiausių intelektinės nuosavybės pažeidimų atvejais taikoma ir baudžiamoji teisinė apsauga, kurios svarba pripažįstama visame pasaulyje: 2003 m. Mindaugo Kiškio ir Gintauto Šulijos atlikta užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų analizė parodė, kad intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai kriminalizuoti praktiškai visose išsivysčiusiose valstybėse, įskaitant JAV bei tuometines Europos Sąjungos valstybes (Kiškis ir Šulija, 2003). Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (*Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741) taip pat įtvirtintas skyrius „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“, kuriame šiuo metu baudžiamoji atsakomybė numatyta 191–195 str. už penkias nusikalstamas veikas, įskaitant autorystės pasisavinimą, įtvirtintą BK 191 str.

Visgi galima pastebėti, kad autorystės pasisavinimas baudžiamojo persekiojimo praktikoje yra retai pasitaikanti nusikalstama veika. Remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, nuo 2003 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso įsigaliojimo iki 2025 m. I pusmečio buvo registruotos tik 24 nusikalstamos veikos pagal BK 191 str., didžioji dauguma pradėtų ikiteisminių tyrimų buvo nutraukta (žr. *5 lentelę* prieduose)[2], labai nedaug baudžiamųjų bylų išnagrinėta teisme (žr. *4* ir *6 lenteles* prieduose). Visgi tai nepaneigia tyrimo aktualumo ir svarbos. Maži statistinių duomenų skaičiai baudžiamojo persekiojimo statistikoje dažniausiai reiškia ne tai, kad veika nėra vykdoma, bet tai, kad veika yra latentiška, sunkiai nustatoma ir

[2] Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtos statistinės ataskaitos apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje. Prieiga internetu: http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/ [žiūrėta 2025 m. gegužės 16 d.].

įrodoma bei tai, kad teisės taikytojui BK 191 str. turinys ir šio nusikaltimo santykis su kitais teisės pažeidimais nėra pakankamai aiškus, kas gali lemti ir netinkamą veikos sudėties požymių interpretavimą ir šios normos taikymą. Kadangi už autorystės pasisavinimą įtvirtinta civilinė, administracinė ir baudžiamoji atsakomybė, jų ypatumų analizė ir tarpusavio palyginimas yra būtini, siekiant išspręsti praktikoje kylančius iššūkius dėl BK 191 str. įtvirtintos autorystės pasisavinimo normos taikymo.

Analizuojant skirtingų atsakomybės rūšių atribojimo problematiką visada iškyla baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą proporcingumo klausimas. Autorystės pasisavinimas yra asmeninės *neturtinės* autorystės teisės pažeidimas. Nors jį galima laikyti pavojingiausiu ir amoraliausiu iš visų asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimų, tačiau tai, kad už neturtinės (moralinės) teisės pažeidimą įtvirtinta ne tik civilinė, administracinė, bet ir baudžiamoji atsakomybė, kelia tam tikrų abejonių dėl tokio teisinio reguliavimo poreikio ir valstybės reakcijos proporcingumo. Pritartina Olego Fedosiuko teiginiui, kad „*Svarbi tvarios demokratinės valstybės teisinės sistemos siekiamybė yra įvairių teisės šakų nustatyto teisinio reguliavimo atitiktis Konstitucijai ir joje įtvirtintiems bendriesiems teisės principams (teisinės valstybės, humanizmo, teisingumo, lygiateisiškumo, proporcingumo, protingumo ir kt.), taip pat ir konkrečiai teisės šakai būdingiems specialiesiems teisės principams. Ne mažiau svarbu užtikrinti ir skirtingų teisės šakų reguliavimo suderinamumą ir vengti nereikalingos jų konkurencijos bei kolizijos*“ (Fedosiuk, 2025, p. 159). Todėl reikalingas tokio teisinio reguliavimo tyrimas ir skirtingų atsakomybės rūšių už autorystės pasisavinimą tarpusavio palyginimas, kurį atlikus galima nustatyti, ar baudžiamoji atsakomybė už šią veiką yra proporcinga priemonė, ir ar ji yra suderinta su administracine bei civiline atsakomybe.

Galima pastebėti, kad per visą 2000 m. BK galiojimo laiką buvo nuolat daromi BK pakeitimai, ne tik keičiant jau esamus BK straipsnius, bet kriminalizuojant naujas nusikalstamas veikas, tuo tarpu dekriminalizavimo atvejų buvo daug mažiau. Kadangi visuomenė nuolat vystosi, keisdama ir vertybinius bei teisinių santykių apsaugos standartus, tad ir įstatymų normos turi atitikti jos poreikius: įvykstant esminiams vertybiniams lūžiams būtina įvertinti tiek BK Specialiosios dalies normų pakankamumą, tiek ir galimybę dekriminalizuoti vieną ar kitą veiką. Pažymėtina, kad baudžiamoji politika negali būti formuojama atmestinai – tiek naujos veikos kriminalizavimas, tiek jau įtvirtintos veikos dekriminalizavimas turi būti pagrindžiamas svariais argumentais, kadangi, viena vertus, BK saugomos svarbiausios visuomenės vertybės (todėl negalima nepagrįstai staiga nustoti jas saugoti), kita vertus, baudžiamoji atsakomybė yra griežčiausia iš atsakomybių rūšių, todėl jos

taikymas, esant, be kita ko, ir galimybei taikyti kitas atsakomybės rūšis, gali ir turi būti tik subsidiari kraštutinė priemonė. Dėl to reikalinga įvertinti visumą aplinkybių, lemiančių autorystės pasisavinimo nusikaltimo įtvirtinimą BK, atsakant į vieną esminių klausimų – ar ji atitinka nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus ir ar galimai nereikėtų šios nusikalstamos veikos dekriminalizuoti, kas iki šiol doktrinoje dar nebuvo padaryta.

Verta pažymėti, kad dabartiniam teisiniam reguliavimui ir jo suvokimui reikšminga istorinė intelektinės nuosavybės teisės ir autorių teisės raida nuo pat pirmųjų autorių teisių apsaugos normų atsiradimo pasaulyje – joks šiuolaikinis teisinis reguliavimas negali būti iki galo suprastas, neišanalizavus jo atsiradimo priežasčių, vystymosi dinamikos ir istorijos. Nustačius jo ištakas, įmanoma patikrinti, ar tokio teisinio reguliavimo atsiradimo priežastys yra vis dar aktualios šiandien ir esamas teisinis reguliavimas atitinka šiuolaikinės visuomenės poreikius. Visgi, autorės žiniomis, tokios analizės dėl baudžiamosios atsakomybės už asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus iki šiol niekas nėra atlikęs nei Lietuvoje, nei pasaulyje. Nors pasitaiko pavienių siauros apimties baudžiamųjų autorių teisių normų istorinės raidos tyrimų, visgi literatūroje pasigendama vienoje vietoje aptariamų pirmųjų pasaulyje baudžiamųjų normų, skirtų autorių teisės apsaugai, aptarimo, įskaitant jų atsiradimo aplinkybes ir tarpusavio palyginimą. Todėl aktualu ir tikslinga atlikti tiek bendrą intelektinės nuosavybės teisinės apsaugos raidos analizę ir pirmųjų šią apsaugą pasaulyje įtvirtinusių trijų valstybių – Jungtinės Karalystės, JAV ir Prancūzijos – baudžiamųjų autorystės pasisavinimo normų apžvalgą, tiek ir dabartinės Lietuvos teritorijos baudžiamojo teisinio reguliavimo istorinę analizę.

Disertacinio tyrimo objektas. Šio darbo tyrimo objektą atskleidžia disertacijos pavadinimas – LR BK 191 str. įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą. Disertacijoje nagrinėjama ir vertinama autorystės pasisavinimo atitiktis bendriesiems nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijams, baudžiamojo teisinio reguliavimo tarptautiniai standartai, Lietuvos baudžiamojo teisinio reguliavimo ypatumai įvertinami ES valstybių narių teisinio reguliavimo kontekste, atliekama detali šio nusikaltimo kriminalizavimo istorinės raidos ir sudėties požymių analizė, nagrinėjamos bausmių rūšys ir jų dydžiai, įvertinama šios normos vieta visos teisės normų sistemos kontekste, sprendžiami atskirų autorių teisių pažeidimų atribojimo bei nusikalstamų veikų kvalifikavimo probleminiai klausimai, pagrindžiamas autorystės pasisavinimo normos įtvirtinimo BK poreikis.

Šio tyrimo eigoje autorei susidūrus su dideliais sunkumais dėl seniausių autorystės pasisavinimo normų galiojimo Lietuvoje laiko, teritorijos ir jų pokyčio identifikavimo, nesant tai pristatančių jokių kitų teisės doktrinos

šaltinių, nuspręsta šiame disertaciniame tyrime tam skirti didelį dėmesį ir padėti pagrindą ateities tyrimams, analizuojantiems baudžiamosios atsakomybės už autorių teisių pažeidimus istorinę raidą. Dėl to disertacijoje atliekama itin išsami šio klausimo istorinė analizė, įskaitant ne tik normos turinio pokyčio pateikimą ir jų tarpusavio palyginimą, bet ir normų atsiradimo ar pasikeitimo istorines aplinkybes, kartu pateikiant pagalbines šio klausimo supratimą palengvinančias lenteles ir paveikslėlius. Skiriamas didelis dėmesys detalėms, siekiant išlaikyti maksimalų mokslinį istorinį tikslumą ir argumentaciją, taisomos kitų doktrinos atstovų padarytos klaidos. Galima pastebėti, kad teisės mokslo doktrinoje įprasta apsiriboti aptakiai vadinamu „Lietuvos“ teisinio reguliavimo aptarimu, paprastai autoriams turint omenyje vadinamąją Didžiąją Lietuvą (dabartinę Lietuvos teritoriją be Klaipėdos krašto), nors teisinis reguliavimas atskirose Lietuvos dalyse ilgai nebuvo unifikuotas. Todėl disertacijoje atliekama istorinė baudžiamųjų autorių teisės normų raidos analizė, atskirai aptariant ne tik visoje Lietuvoje, bet ir skirtingose Lietuvos teritorijose – Vilniaus krašte, Klaipėdos krašte ir Užnemunėje – tam tikru laikotarpiu galiojusius civilinę ir baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus įtvirtinančius įstatymus. Atitinkamai šių teritorijų teisinio reguliavimo analizė ir jos istorinių ištakų paieška neišvengiamai lemia poreikį atlikti ir detalią atitinkamų užsienio valstybių – Vokietijos, Lenkijos, Rusijos – baudžiamųjų įstatymų raidos, istorinio konteksto bei turinio analizę, kas teisės doktrinoje sutinkama gana retai.

Disertacinio tyrimo objektas tiesiogiai susijęs su tarptautinio ir Europos Sąjungos teisinio reguliavimo intelektinės nuosavybės srityje tyrimu bei visų ES valstybių narių baudžiamojo teisinio reguliavimo analize. Visgi, nors tarptautinio teisinio reguliavimo reikšmė autorių teisei yra neginčijama ir tai nuolat pabrėžiama gausioje ir išsamioje šį reguliavimą aprašančioje ir analizuojančioje autorių teisės doktrinoje (pvz., žr. R. Birštono, M. Kiškio, V. Mizaro, P. Švedo ir kitų autorių mokslo darbuose), tačiau disertacijoje apsiribojama tik baudžiamojo tarptautinio ir ES teisinio reguliavimo tyrimu. Taip pat tiriama visų ES valstybių narių (šiuo metu – 27) baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą. Lietuvos baudžiamasis teisinis reguliavimas lyginamas su visų ES valstybių narių (ar atskirais atvejais – kitų pasirinktų valstybių) baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtintu autorystės pasisavinimu, tarpusavyje lyginant autorystės pasisavinimo sudėties požymius, veiką kvalifikuojančias aplinkybes ir bausmes. Anglosaksų teisės tradicijos užsienio valstybių baudžiamasis teisinis reguliavimas nepateko į šio disertacinio tyrimo apimtį dėl savo esminių skirtumų nuo kontinentinę teisės tradiciją palaikančių valstybių teisinio reguliavimo.

Nors baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo formos neapsiriboja vien bausmės paskyrimu ir yra kitų, kartais daug efektyvesnių, priemonių ir galimybių įgyvendinti baudžiamąją atsakomybę, tačiau dėl ribotos darbo apimties į juos šiame disertaciniame tyrime nebuvo gilinamasi ir apsiribota tik sankcijos analize. Taigi disertacijoje nenagrinėjami kiti autorystės pasisavinimo baudžiamumo klausimai, tokie kaip atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės ar bausmės, bausmės vykdymo atidėjimo galimybės, bausmės skyrimo ypatumai, lengvinančių, sunkinančių bei kitų aplinkybių įtaka bausmės skyrimui, netiriami šių bausmių vykdymo ypatumai. Be to, nors baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą pagal dabartinį reguliavimą gali kilti nepilnamečiams nuo 16 m., tačiau tokio amžiaus jaunuolių baudžiamoji atsakomybė turi daug ypatumų, tad disertacijoje analizuojamos tik pilnamečiams fiziniams asmenims galimos skirti bausmių rūšys už autorystės pasisavinimą. Atitinkamai netiriamos bausmės, galimos skirti juridiniams asmenims, kadangi šiuo atveju jos nepasižymi jokiais ypatumais, dėl to disertacijoje atskirai neatliekamas ir išsamus juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą palyginimas ES valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose ir apsiribojama tik tokios atsakomybės iliustraciniais pavyzdžiais.

Šio disertacinio tyrimo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą Lietuvoje pagrįstumą, proporcingumą ir tinkamumą teisėkūros, sisteminiu, doktrininiu, praktiniu, istoriniu ir lyginamuoju aspektais, remiantis šios normos istorine raida, nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijais, baudžiamosios teisės vidine ir tarpšakine (baudžiamosios ir administracinės teisės) sistema ir BK 191 str. numatytais autorystės pasisavinimo pagrindinės ir kvalifikuotos sudėties požymiais bei sankcijomis, ir, esant poreikiui, pateikti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus.

Disertacinio tyrimo uždaviniai. Tam, kad būtų pasiektas disertacinio tyrimo tikslas, atsižvelgiant į tyrimo objektą ir jo ribas, buvo išsikelti tokie uždaviniai:

1. Išnagrinėti istorinę autorystės pasisavinimo normos ir atskirų šio nusikaltimo sudėties požymių raidą nuo pirmųjų baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą numatančių teisės normų atsiradimo pasaulyje (Jungtinėje Karalystėje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Prancūzijoje) ir Lietuvoje (atskirose dabartinę jos teritoriją sudarančiose dalyse: Didžiojoje Lietuvoje, Vilniaus krašte, Klaipėdos krašte ir Užnemunėje).
2. Išnagrinėti ir įvertinti autorystės pasisavinimo atitiktį Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje išskiriamiems nusikalstamų veikų

kriminalizavimo kriterijams, įskaitant autorystės pasisavinimo pavojingumą atspindinčius požymius, atitiktį baudžiamosios teisės *ultima ratio* principui, paplitimą, atitiktį baudžiamosios teisės funkcionavimo sričiai ir riboms, taip pat tarptautinį ir ES teisinį nusikaltimų intelektinei nuosavybei reguliavimą, kaip galimą autorystės pasisavinimo kriminalizavimui įtaką darantį veiksnį, vertinant jį vertikaliuoju ir horizontaliuoju aspektais: tarptautinius ir ES teisės aktus, įtvirtinančius baudžiamąsias autorių teisių apsaugos nuostatas (vertikalusis aspektas), bei visų 27 ES valstybių narių baudžiamąsias autorystės pasisavinimo normas (horizontalusis aspektas).

3. Išanalizuoti visą viešai prieinamą teismų praktiką autorystės pasisavinimo civilinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose nuo jų registravimo pradžios iki 2024 m. gruodžio 31 d.
4. Išanalizuoti ir įvertinti BK 191 str. įtvirtintą autorystės pasisavinimo normą, aptariant ją sudarančias 1 ir 2 d. dispozicijas ir sankcijas, o būtent:
    4.1. išanalizuoti ir įvertinti pagrindinėje ir kvalifikuotoje normos dispozicijose įtvirtintų nusikaltimo sudėties požymių – objekto, dalyko, objektyviosios pusės, subjekto ir subjektyviosios pusės – turinį ir raidą, nustatyti su jų įtvirtinimu ir taikymu susijusią problematiką bei atribojimo nuo panašių nusikalstamų veikų, administracinių nusižengimų ar civilinės teisės pažeidimų kriterijus;
    4.2. išanalizuoti ir įvertinti pagrindinės ir kvalifikuotos normos sankcijas, jose įtvirtintų bausmių rūšių turinį, adekvatumą autorystės pasisavinimo pavojingumui, vidinį ir tarpšakinį (baudžiamųjų ir administracinių) sankcijų suderinamumą, bei palyginti baudžiamumą už analogiškas veikas kitose valstybėse.

Ginamieji teiginiai:

1. Autorystės pasisavinimas atitinka tokius Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje apibūdintus nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus kaip veikos pavojingumas ir paplitimas, atitiktis baudžiamosios teisės *ultima ratio* principui, tinkama baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos. Poreikį Lietuvoje uždrausti šią nusikalstamą veiką BK pagrindžia ir istorinė autorystės pasisavinimo įtvirtinimo Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose raida bei ES valstybių narių baudžiamojo teisinio reguliavimo patirtis.
2. Pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje autorystės pasisavinimu turi būti laikomas tyčinis bet kokio svetimo autorių teisių objekto ar jo dalies

išleidimas, viešas paskelbimas, rodymas ar atlikimas savo vardu. Kvalifikuotoje šio nusikaltimo sudėtyje nustatytinos tokios autorystės pasisavinimą kvalifikuojančios aplinkybės, kuriomis kėsinamasi tik į asmeninę neturtinę autorystės teisę – autorių teisių objekto arba jo dalies autoriaus privertimas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės, kaltininkui pasinaudojant tarnybos padėtimi arba panaudojant psichinę prievartą.

3. BK 191 str. 1 d. ir 2 d. sankcijose nustatytos bausmių rūšys yra nuosekliai sistemiškai suderintos su kitų BK ir ANK normų sankcijose numatytomis bausmėmis ir nuobaudomis. Nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategorijos tinkamai atspindi paprasto ir kvalifikuoto autorystės pasisavinimo pavojingumą, o nedidelis laisvės atėmimo bausmės skirtumas (maksimaliai 2 ir 3 metai laisvės atėmimo) yra pakankamas baudžiamosios atsakomybės diferenciacijai ir nuoseklumui užtikrinti.

Disertacinio tyrimo naujumas ir reikšmė. Šiame disertaciniame tyrime atlikta baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą teorijos ir praktikos analizė, pasižyminti originalumu, naujumu ir didele reikšme teisės mokslui ir praktikai. Tai rodo šeši toliau nurodyti atlikto darbo aspektai:

1) *Ieškota seniausios pasaulyje ir Lietuvoje autorystės pasisavinimo normos.* Autorės žiniomis, nei Lietuvos, nei užsienio baudžiamosios tesės doktrinoje iki šiol nebuvo aptarta nei istorinė asmeninių neturtinių autorių teisių baudžiamojo teisinio reguliavimo raida, nei rasta seniausia pasaulyje ir Lietuvoje autorystės pasisavinimo norma. Be to, disertacijoje atskirai analizuojami visų Lietuvos teritorijų, kuriose dėl istorinių priežasčių galiojo skirtinga teisė, teisinio reguliavimo ypatumai: Klaipėdos krašto, Užnemunės, Vilniaus krašto bei likusios Lietuvos teritorijos teisinis reguliavimas, kas doktrinoje pasitaiko retai.
2) *Pateikti visi Lietuvos teritorijoje egzistavę šios normos tekstų variantai,* įskaitant senąja rusų kalba ir kitomis užsienio kalbomis parašytus normos variantus ir jų vertimus į lietuvių kalbą, kas doktrinoje taip pat pasitaiko retai. Prieduose patogiai pateikti jų tekstai sudarys sąlygas tolesniems šios temos tyrimams ateityje.
3) *Išanalizuota autorystės pasisavinimo nusikaltimo atitiktis nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijams,* kas doktrinoje iki šiol nebuvo padaryta. Šios analizės rezultatai pagrindžia poreikį įtvirtinti šį nusikaltimą BK, todėl autorystės pasisavinimas neturėtų būti dekriminalizuotas, kas daro įtaką autorių teisių apsaugos sistemai ir kiekvieno autoriaus galimybėms ginti savo teises.

4) *Surinktos ir išanalizuotos visos viešai prieinamos civilinės, administracinės ir baudžiamosios autorystės pasisavinimo bylos.* Toks tyrimas anksčiau Lietuvoje nebuvo atliktas. Šios analizės rezultatai leidžia įvertinti kiekvieną baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą aspektą papildomu lygmeniu.
5) *Ištirti visų 27 ES valstybių narių baudžiamieji įstatymai* ir juose įtvirtintos ne tik autorystės pasisavinimo normos, bet ir baudų bei laisvės atėmimo bausmės minimalūs ir maksimalūs dydžiai, visa tai palyginta tarpusavyje, siekiant įvertinti Lietuvos teisinio reguliavimo pagrįstumą, kas anksčiau nebuvo daryta nei Lietuvoje, nei užsienyje.
6) *Detaliai ištirti visi normoje įtvirtinti autorystės pasisavinimo sudėties elementai ir požymiai bei bausmės,* pateikti panašių į autorystės pasisavinimą teisės pažeidimų ir nusikaltimų tarpusavio atribojimo sprendimai, kas doktrinoje iki šiol buvo padaryta tik labai glaustai. Ši analizė naudinga tiek teisės praktikams, susidūrusiems su autorystės pasisavinimo civilinėmis, administracinėmis ar baudžiamosiomis bylomis, tiek įstatymų leidėjui, siekiančiam patobulinti baudžiamąjį teisinį reguliavimą.

Šių atliktų tyrimų kombinacija lemia šios disertacijos unikalumą ne tik Lietuvos teisės doktrinoje, bet ir platesniame tarptautiniame kontekste.

Tyrimo metodai. Disertaciniame tyrime atskiriems tyrimo uždaviniams įgyvendinti ir užsibrėžtam tikslui pasiekti buvo kompleksiškai derinami ir taikomi skirtingi tyrimo metodai. Šioje disertacijoje dominuoja tyrimas, grindžiamas dokumentų analizės, istorinio, lyginamojo ir sisteminės analizės metodų derinimu, taip pat remtasi teismų praktikos analizės, aprašomosios statistikos, teleologiniu, lingvistiniu ir aprašomuoju metodais.

Dokumentų analizės metodas taikytas, kokybiškai tiriant su baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įtvirtinimu susijusius galiojančių ir nebegaliojančių teisės aktų tekstus, įvairių institucijų ataskaitas, aiškinamuosius teisės aktų rengimo raštus, sprendimus, žiniasklaidos publikacijas ir pan., taip pat tiriant doktrinos šaltinius. Toks tyrimas leido retrospektyviai ir perspektyviai vertinti baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą dinamiką ir kaitos tendencijas.

Istorinis tyrimo metodas naudotas, analizuojant intelektinės nuosavybės ir autorių teisių baudžiamojo teisinio reguliavimo raidą bei autorystės pasisavinimo sudėties požymių dinamiką nuo XIX a. pirmos pusės iki šių dienų. Dauguma disertacijos skyrių ar poskyrių pradedami nuo istorinės atitinkamo instituto ar nagrinėjamo požymio analizės. Šis analizės metodas leido įvertinti baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą atsiradimo ir kaitos priežastis ir tendencijas.

Vienas iš svarbiausių ir dinamiškiausiai disertaciniame tyrime naudotų metodų – *lyginamasis metodas.* Jis taikytas analizuojant Lietuvos ir Europos Sąjungos valstybių narių įtvirtintą baudžiamąjį teisinį reguliavimą, tarpusavyje lyginant autorystės pasisavinimo normos įtvirtinimo vietą, sudėties požymius bei dviejų rūšių bausmes – baudą ir laisvės atėmimą, siekiant įvertinti šiuolaikinio Lietuvos baudžiamojo teisinio reguliavimo pagrįstumą, pakankamumą ir išskirtinumą. Šis metodas taip pat taikytas ir istorinėje analizėje: *pirma*, lyginant seniausias pasaulyje baudžiamąsias autorystės pasisavinimo normas; *antra*, lyginant dabartinę normos gramatinę išraišką, jos turinį, nusikaltimo sudėties požymius ir bausmes (jų rūšis, dydžius, skyrimo ypatumus) su Lietuvos teritorijoje anksčiau galiojusiomis autorystės pasisavinimo normomis atitinkamu aspektu; *trečia*, lyginant istoriškai iki tam tikro laikotarpio egzistavusį skirtingų Lietuvos teritorijos dalių (Didžiosios Lietuvos, Vilniaus krašto, Klaipėdos krašto ir Užnemunės) baudžiamąjį teisinį reguliavimą tarpusavyje. Toks išsamus lyginamasis tyrimas leido įvertinti šios normos atsiradimo Lietuvoje priežastis bei įvertinti baudžiamosios politikos autorių teisių apsaugos klausimais tendencijas. Lyginamasis metodas taip pat taikytas analizuojant teismų praktiką autorystės pasisavinimo bylose: civilinių, administracinių ir baudžiamųjų bylų faktinės aplinkybės ir nustatyti sudėties požymiai lyginami tarpusavyje, kas leido įvertinti veikos pavojingumo laipsnio koreliaciją su bylos kategorija kiekvienoje faktinėje situacijoje. Šis metodas taikytas ir autorystės pasisavinimo pavojingumo pobūdį lyginant su kitų BK įtvirtintų nesunkių nusikaltimų pavojingumo pobūdžiu, kas leido įrodyti dabartinės šio nusikaltimo priskyrimo nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategorijai pagrįstumą. Lyginamasis metodas taip pat naudotas sprendžiant panašių nusikalstamų veikų atribojimo (normų konkurencijos) klausimus, autorystės pasisavinimo sudėtį lyginant su panašiais nusikaltimais, administraciniais nusižengimais ar civilinės teisės pažeidimais.

Sisteminės analizės metodas taikytas, siekiant įvertinti BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo vietą BK normų sistemoje, jo tarpusavio santykį su kitais nusikaltimais, administraciniais nusižengimais bei civilinės teisės pažeidimais. Remiantis sisteminės analizės metodu įrodinėtas ir autorystės pasisavinimo pavojingumas kaip vienas iš kriminalizavimo kriterijų, vertinant tarpusavyje susijusių autorystės pasisavinimo pavojingumą atspindinčių kriterijų visumą. Šis metodas taikytas ir siekiant įvertinti BK 191 str. įtvirtintų autorystės pasisavinimo sudėties požymių santykį su ATGTĮ įtvirtintais požymiais, įrodant veikos sudėties blanketiškumą. Sisteminės analizės metodas taip pat naudotas, aptariant BK bausmių sistemoje įtvirtintų bausmių rūšių už autorystės pasisavinimą tarpusavio santykį.

Teismų praktikos analizės metodas naudotas tiriant civilines, administracines ir baudžiamąsias autorystės pasisavinimo bylas: naudojant du teismų praktikos paieškos įrankius – „Infolex.lt“ ir „Liteko.teismai.lt“ – atlikta visos viešai prieinamos teismų praktikos autorystės pasisavinimo civilinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose paieška iki 2024 m. gruodžio 31 d. pagal keturis raktinius žodžius: „plagiatas“, „autorystės pasisavinimas“, „pasisavino autorystę“ ir „BK 191 str“. Patikrinus visų pateiktų bylų turinį, jos sugrupuotos pagal tapačias faktines aplinkybes, siekiant nustatyti realų autorystės pasisavinimo faktinių situacijų skaičių teismų praktikoje, pasirinktą atsakomybės ir atitinkamai proceso rūšį bei tokį pasirinkimą nulemiančius kriterijus. Surastos bylos išanalizuotos, įvertinant kelis aspektus: nusikalstamos veikos dalyką, veikos pasireiškimo būdą, padarytą žalą, teisės pažeidėją kaip nusikalstamos veikos subjektą, autoriaus teisės pažeidėjo ir jos savininko tarpusavio santykį, kiekvienoje byloje pasireiškusį autorystės pasisavinimo pavojingumą ir kitus aspektus. Tokia teismų praktikos analizė leido atlikti visų šių aplinkybių lyginamąjį tyrimą, šiuos rezultatus inkorporuoti į kiekvieną atskiro sudėties požymio ar kito aktualaus klausimo analizę atskirose disertacijos dalyse bei įvertinti tam tikrų sudėties požymių trūkumą BK 191 str. dispozicijoje. Teismų praktikos analizės metodas naudotas ir ESTT praktikos tyrimui, atskirų autorystės pasisavinimo nusikaltimo sudėties požymių turiniui atskleisti ir išaiškinti.

Aprašomosios statistikos metodu remtasi pristatant registruotų nusikalstamų veikų pagal atskirus BK straipsnius statistiką, išnagrinėtų bylų pirmosios instancijos teismuose pagal atskirus BK straipsnius statistiką, teismų praktikos civilinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose statistiką, statistiką dėl ikiteisminio tyrimo pagal atskirus BK straipsnius baigties. Taip pat šis metodas svarbus pateikiant AEPK Tarnyboje vykdytų administracinių nusižengimų pagal ANK 123 str. tyrimų statistinius duomenis bei LATGA ir AGATA pateiktus statistinius duomenis dėl autorių teisių ir gretutinių teisių subjektams surenkamo ir išmokamo atlyginimo. Visi šie statistiniai duomenys iliustruoja ir pagrindžia disertacinio tyrimo vertinimus, išvadas bei siūlymus.

Disertaciniame tyrime taip pat taikytas *teleologinis* tyrimo metodas, tiriant teisės aktų priėmimo aiškinamuosius raštus, siekiant nustatyti BK 191 str. konstrukciją, normų turinį, sudėties požymių parinkimą lėmusias priežastis.

Aprašomasis metodas naudotas apibūdinant įvairių autorių pateikiamas pozicijas dėl autorystės pasisavinimo normos turinio aiškinimo ir kitų tyrimo aspektų, kad būtų galima atlikti jų tarpusavio lyginimą, analizę, pateikti kritiką ar pabrėžti pranašumus. Aprašomasis metodas taip pat reikšmingas atliekant

istorinę analizę, pateikiant egzistavusių normų turinį, jų atsiradimo ir kitas reikšmingas istorines aplinkybes. Šis metodas naudotas ir aptariant už autorystės pasisavinimą galimų skirti bausmių rūšis ir jų turinį.

Lingvistinis metodas šiam disertaciniam tyrimui reikšmingas tuo, kad padėjo atskleisti tam tikras BK 191 str. ir ATGTĮ vartojamas sąvokas, jų turinį ir tarpusavio ryšius. Taip pat šis metodas naudotas verčiant autorystės pasisavinimo normą iš užsienio kalbos į lietuvių kalbą.

Disertacijos tema atliktų tyrimų apžvalga ir šaltiniai. Autorystės pasisavinimo kaip nusikaltimo analizė baudžiamosios teisės moksle dėmesio beveik nesusilaukia ne tik Lietuvoje, bet ir daugumoje kitų pasaulio šalių. Nors Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą numatyta jau porą šimtmečių, tačiau iki šiol išsamių mokslinių darbų šia tema Lietuvoje nėra ir šios disertacijos autorė yra vienintelė Lietuvoje, rašiusi mokslinius darbus, dedikuotus išskirtinai šiai temai (Steponavičiūtė, 2016a, 2016b, 2020a, 2020b; Žiedė, 2021). Galima pastebėti, kad intelektinės nuosavybės pažeidimai teisės doktrinoje ir viešojoje erdvėje beveik visada analizuojami tik iš civilinės teisės perspektyvos, o jeigu analizuojami autorystės pasisavinimo aspektai, apsiribojama plagijavimu, kuris yra tik vienas iš galimų autorystės pasisavinimo variantų. Taip pat ir baudžiamosios teisės doktrinoje dažniausiai apsiribojama intelektinės nuosavybės objektų piratavimo klausimais bei šios problematikos analize[3]. Visgi autorystės pasisavinimas kaip nusikaltimas intelektinei nuosavybei turi daug sąlyčio taškų tiek su kitais nusikaltimais intelektinei nuosavybei, įtvirtintais tame pačiame BK XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“, tiek su civilinės teisės pažeidimais ir įstatymais, įtvirtinančiais reikšmingas šio nusikaltimo sąvokas, kadangi BK 191 str. įtvirtinta norma yra blanketinė ir jos turinio reikia ieškoti ATGTĮ, o pastarasis įstatymas suderintas su tarptautinės teisės reikalavimais, taip išplečiant galimą tyrimo lauką.

Išsamiausias **Lietuvos teisės doktrinos** šaltinis, glaudžiausiai susijęs su šio disertacinio tyrimo tema, yra Vytauto Mizaro **monografija** „Autorių teisė“ (Mizaras, 2008, 2009), kurioje aprašomi bendrieji autorių teisės klausimai ir principai, autorių teisės istorinės raidos bruožai pasaulyje ir Lietuvoje, autorių teisės šaltiniai (tarptautinės sutartys, ES ir nacionaliniai teisės aktai), autorių teisių objektas ir subjektai, pačios autorių asmeninės neturtinės ir turtinės teisės, jų turinys, teisių apribojimai, galiojimo trukmė ir kiti, įskaitant šiam disertaciniam tyrimui aktualius ir kelis baudžiamosios

[3] Net ir pramoninės nuosavybės kaip tam tikros intelektinės nuosavybės rūšies tyrimai baudžiamosios teisės doktrinoje beveik neatliekami, nors jų reikšmė visuomenėje taip pat yra didžiulė.

atsakomybės klausimus – monografijoje trumpai aptariamas BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo nusikaltimo turinys, baudžiamųjų priemonių intelektinės nuosavybės srityje derinimo iniciatyvos ir administracinės atsakomybės klausimai. Šioje monografijoje pateikiama informacija yra didelis atspirties taškas bet kokiems tolesniems šios srities tyrimams, tačiau visgi visi bendrieji monografijoje pristatyti autorių teisės aspektai analizuojami būtent iš civilinės teisės perspektyvos, neanalizuojant baudžiamųjų įstatymų ir jais įtvirtintų normų istorinės raidos, turinio, tarptautinio baudžiamojo teisinio reguliavimo ar kitų klausimų. V. Mizaras taip pat yra parašęs 2002 m. apgintos disertacijos pagrindu parengtą ir 2003 m. išleistą monografiją „Autorių teisės: civiliniai gynimo būdai“, tačiau joje taip pat neanalizuojami baudžiamieji šių teisių gynimo aspektai ir analogiško šaltinio, apibūdinančio pastaruosius, Lietuvos teisės doktrinoje nėra.

Bendriesiems su intelektinės nuosavybės teise susijusiems klausimams, įskaitant autorių teisę, skirti keli **vadovėliai**: Vytauto Jono Žilinsko, Petro Kasperavičiaus ir Mindaugo Kiškio 2007 m. vadovėlis „Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga“ (Žilinskas, Kasperavičius ir Kiškis, 2007) ir Ramūno Birštono, Danguolės Klimkevičiūtės, Nijolės Janinos Matulevičienės, Linos Mickienės ir Jūratės Usonienės 2010 m. vadovėlis „Intelektinės nuosavybės teisė“ (Birštonas *et al.*, 2010), kuriuose aptariami ne tik bendrieji autorių teisės klausimai (sąvoka, šaltiniai, objektai, subjektai, teisių rūšys ir turinys, etc.), bet ir pramoninės nuosavybės teisių į išradimus, prekių ženklus, geografines nuorodas, dizainą ir kt. klausimai. Vienas iš 2010 m. vadovėlio poskyris, kurį rašė Ramūnas Birštonas, skirtas ir autorių teisių gretutinių teisių ir *sui generis* teisių gynimui, kuriame trumpai aptarta ir BK 191 str. sudėtis. Yra išleisti du **ATGTĮ komentarai**: Alfonso Vileitos pateikiamas ATGTĮ komentaras, išleistas 2000 m., ir Ramūno Birštono, Jūratės Liauksminaitės ir Vytauto Mizaro pateikiamas naujausias ATGTĮ komentaras, išleistas 2024 m. Abiejuose šaltiniuose analizuojamas ATGTĮ normų turinys, kuris turi reikšmę ir BK 191 str. turinio analizei dėl šiame BK straipsnyje vartojamų sąvokų aiškinimo. Bendriesiems baudžiamosios atsakomybės klausimams analizuoti skirti baudžiamosios teisės doktrinos šaltiniai – baudžiamosios teisės vadovėliai (Švedas, G. *et al*., 2019; Piesliakas, 2006; Abramavičius *et al.,* 2003) ir **BK komentarai**, pristatantys BK Bendrosios ir Specialiosios dalies normų turinį (Abramavičius *et al.,* 2004, 2009), iš kurių temai svarbiausias – BK 191 str. komentaras, kurį pateikia Girius Ivoška (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395–402). Taip pat Gintaro Švedo, Jono Prapiesčio, Andželikos Vosyliūtės ir Dariaus Prapiesčio monografija „Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“, kurios 15 dalis skirta XXIX skyriaus „Nusikaltimai

intelektinei ir pramoninei nuosavybei“ vertinimui (Švedas, G. *et al*., 2022, p. 194–199).

Paminėtinos kelios apgintos **disertacijos,** susijusios su autorių teisių tematika ir aktualios šiam disertaciniam tyrimui. Visų pirma, 2009 m. Vilniaus universitete apginta Prano Švedo disertacija „Baudžiamoji atsakomybė už literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą“ (Švedas, P., 2012), kurioje analizuojami tokie šiam disertaciniam tyrimui aktualūs klausimai, kaip intelektinės nuosavybės samprata ir požymiai, įstatymų, reglamentuojančių intelektinės nuosavybės teisę raida pasaulyje ir Lietuvoje, jų kriminalizavimo kriterijai, baudžiamosios teisės šaltiniai, įtvirtinantys atsakomybę už tam tikrus autorių teisės pažeidimus, BK 192 str. sudėties požymiai, kurių dalis sutampa su BK 191 str. požymiais. Su autorystės pasisavinimo nusikaltimo dalyku susijusios ir dar dvi disertacijos – Mindaugo Kiškio 2002 m. apginta disertacija „Kompiuterių programų teisinės apsaugos modeliai: pasaulinė patirtis ir Lietuvos perspektyva“ ir 2007 m. apginta Ramūno Birštono disertacija „Duomenų bazių teisinė apsauga“, kuriose pateikiama šių autorių teisių ir *sui generis* teisių objektų samprata bei teisinės apsaugos ypatumai. Siaura apimtimi aktualios ir 2004 m. apginta Jūratės Liauksminaitės disertacija „Autorių teisės civilinėje apyvartoje“ bei 2024 m. apginta Tomo Lino Šepečio disertacija „Kūrinių panaudojimo parodijos tikslais teisinė apsauga turinio sklaidos platformose Europos Sąjungoje“. Nors šiose disertacijose nėra tiesiogiai analizuojami baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą klausimai, tačiau jose pateikiami kai kurie šios temos analizei aktualūs tyrimo aspektai.

Atskiri autorių teisės klausimai, bent iš dalies susiję su šiuo disertaciniu tyrimu, analizuojami įvairiuose leidiniuose paskelbtuose **moksliniuose straipsniuose**, daugiausia susiję su disertaciniame tyrime tiriamo autorystės pasisavinimo nusikaltimo dalyko problematika. Pavyzdžiui, Ramūnas Birštonas analizavo autorių teisių ir *sui generis* teisių į duomenų bazes subjektų probleminius aspektus (Birštonas, 2009), duomenų bazių *sui generis* teisinės apsaugos sąlygas (Birštonas, 2006b), taikytinos teisės nustatymo aspektus autorių teisių pažeidimų bylose (Birštonas, 2008). Jūratė Liauksminaitė analizavo kūrinių panaudojimo parodijai išimtis, leidžiančias, laikantis nustatytų sąlygų, panaudoti kūrinį be autoriaus leidimo ir nemokant jam autorinio atlyginimo, kas aktualu ir autorystės pasisavinimo nusikaltimo požymių aiškinimui (Liauksminaitė, 2009), kartu su Ramūnu Birštonu ji tyrė ir išvestinių kūrinių apsaugą lyginamuoju Europos autorių teisės aspektu (Birštonas ir Liauksminaitė, 2013). Taip pat yra ne vienas Mindaugo Kiškio su bendraautoriais straipsnis, kuriame, pavyzdžiui, analizuota baudžiamoji

atsakomybė už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus Europos valstybėse, nors jame neminima atsakomybė už asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus (Kiškis ir Šulija, 2003), tarptautinio intelektinės nuosavybės piratavimo prevencija (Kiškis, 2000), intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų tyrimo metodologiniai aspektai (Kiškis ir Krikščionaitis, 2008), intelektinės nuosavybės elektroninėje erdvėje pažeidimų ypatumai (Kiškis ir Petrauskas, 2006), intelektinės nuosavybės teisių doktrinos (Kiškis, 2009) ir kiti.

Neabejojant šių mokslinių tyrimų reikšmingumu Lietuvos Respublikos teisės mokslui, tenka pripažinti, kad nei vienas iš jų nėra tiesiogiai susijęs su šio disertacinio tyrimo objektu – baudžiamąja atsakomybe už autorystės pasisavinimą.

Užsienio mokslinių darbų, kuriuose nagrinėjami autorystės pasisavinimo klausimai tokia apimtimi, kaip šiame disertaciniame tyrime, taip pat nėra. Dauguma bent iš dalies susijusių su šia tema šaltinių analizuoja siauresnį plagiato klausimą: jo paplitimą, formas, turinį, priežastis, istoriją ir kt. (pvz., Eshet, 2025; Fodouop Kouam, 2024; De Mello Rode *et al.* 2019; Al Lamki, 2013; Mazzeo, 2007), plagiato mažinimo priemones (pvz., Perkins, Gezgin ir Roe, 2020; Vrbanec ir Mestrovic, 2021; Chowdhury ir Bhattacharyya, 2016; kt.). Netrūksta intelektinės nuosavybės istoriją aprašančių šaltinių (pvz., Patterson**,** 1968; Breyer, 1970; Silbey, 2008; Long, 1991 ir kt.), taip pat intelektinės nuosavybės teorijas ir filosofijas aptariančių šaltinių (pvz., Vaughn, 1978; Moore, 2004; Mennel, 2000; Gordon, 1993; Hughes, 1988 ir kt.), paskutiniu metu pasaulyje atsiranda šaltinių, analizuojančių baudžiamosios atsakomybės taikymo galimybes dirbtinio intelekto naudojimo srityje (pvz., Tammenlehto ir Kallio, 2025; Hosnia *et al*., 2025 ir kt.). Rajesh Sinha, Gurnarinder Singh, Chandrashekhar Kumar atliko apžvalgą įvairių pasaulyje atliktų mokslinių akademinio nesąžiningumo, įskaitant plagiatą, tyrimų, tokių, kaip sąmoningo ir nesąmoningo (tyčinio ir netyčinio) plagiato dėl žmogiškosios atminties procesų, nustatytos sąsajos tarp akademinio nesąžiningumo ir vėlesnio nesąžiningumo darbo aplinkoje, platėjančio elektroninių priemonių naudojimo ir didėjančio plagiato masto koreliacijos, ir kt. (Sinha, Singh ir Kumar, 2009). Taip pat yra šaltinių, analizuojančių baudžiamosios atsakomybės taikymo aspektus už plagiatą ar kitokį akademinį nesąžiningumą, pavyzdžiui, William Bulow ir Gert Helgesson aptarė akademinės etikos pažeidimų, plagiato kriminalizavimo kriterijus, paliečiant tokio teisės pažeidimo amoralumo klausimą (Bulow ir Helgesson, 2018). Eldar Haber aptarė įvairius baudžiamosios atsakomybės įtvirtinimo už intelektinės nuosavybės pažeidimus klausimus, kriminalizavimo poreikį grindžiančius argumentus (Haber, 2018). Wendy

Sutherland-Smith analizavo anglosaksų valstybių aukštųjų mokyklų taikomų kovos su plagiatu priemonių politiką ir kai kuriais atvejais prilygino taikomas priemones bausmėms (Sutherland-Smith, 2011). Bet kokio autorių teisių tyrimo kontekste pažymėtina, kad užsienio literatūros paieška atliekant anglų kalba, visada atidžiai vertintinas šaltinio teritorialumo klausimas. Yra ne vienas anglosaksų teisės doktrinos šaltinis, kuriame autoriai aptaria įvairius plagiato klausimus, dažniausiai tai – JAV šaltiniai. Visgi pažymėtina, kad JAV kaip anglosaksų valstybėje, plagijavimas laikomas tik etikos ar moralės pažeidimu, bet ne autorių teisių pažeidimu[4], todėl ne viename anglosaksų teisės doktrinos šaltinyje autoriai svarsto, ar verta plagiatą laikyti nusikaltimu, taikant, pavyzdžiui, tradicinės vagystės normas (pvz., Gotterbarn, Miller ir Impagliazzo, 2006; Green, 2002), šiuose ir kituose šaltiniuose plagiatas priešpastatomas autorių teisių pažeidimui (angl. *copyright infringement*) (pvz., Frye, 2016, kt.) ir panašiai, kas kontinentinės teisės tyrimui yra neaktualu, todėl atitinkamai šiame disertaciniame tyrime anglosaksų teisę aiškinančiais doktrinos šaltiniais nebuvo remiamasi.

Atliekant disertacinį tyrimą remtasi įvairių rūšių **šaltiniais**, kuriuos galima suskirstyti į kelias pagrindines rūšis: teisės norminius aktus, mokslines publikacijas, teismų praktiką ir kitus šaltinius.

Teisės norminiai aktai. Disertaciniame tyrime naudoti teisės aktai apima įvairius **tarptautinius teisės aktus** (pvz., 2001 m. Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų, 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), 1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, 1886 m. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos ir kt.), **ES direktyvas** ir jų pasiūlymus (pvz., direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos, direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos ir kt.). Kadangi baudžiamosios atsakomybės už asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus lyginamosios analizės nei Lietuvos, nei užsienio valstybių doktrinoje rasti nepavyko, todėl, nusprendus į disertacinį tyrimą įtraukti šią analizę, autorystės pasisavinimo baudžiamajam teisiniam reguliavimui palyginti, **naudoti 27 ES valstybių narių baudžiamieji įstatymai**, o būtent baudžiamieji kodeksai ir specialieji įstatymai, kuriuose įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už šį nusikaltimą. Pažymėtina, kad visais atvejais naudoti vėliausiai prieinami šių įstatymų vertimai į anglų kalbą, todėl, reikia pastebėti, kad jie galimai neatspindi šiuo metu atitinkamose valstybėse galiojančio aktualaus teisinio

[4] JAV autorių teisių pažeidimas – tai autorių teisių turėtojo teisių pažeidimas, kai medžiaga, kurios naudojimą riboja autorių teisės, naudojama be reikiamo sutikimo.

reguliavimo, o jų vertimas taip pat vertintinas kaip galimai neatspindintis tikrojo normos turinio, todėl sunkiai tarpusavyje palyginamas, lemiantis ribotą šių šaltinių patikimumą. Iš svarbiausių **nacionalinių teisės aktų** paminėtina LR Konstitucija, LR baudžiamasis kodeksas, didelė gausa įvairių šio kodekso pakeitimų įstatymų, projektų, aiškinamų raštų, LR administracinių nusižengimų kodeksas, LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, LR Vyriausybės nutarimai ir kiti poįstatyminiai teisės aktai. Taip pat naudoti **istoriniai teisės šaltiniai**, maksimaliai remiantis pirminiais šaltiniais – seniausi XIX a. Lietuvos teritorijoje galioję carinės Rusijos imperijos, Lenkijos, Vokietijos ir Prancūzijos įstatymai (jų originalai ar skaitmenizuoti ir viešai paskelbti jų tekstai), Lietuvos tarpukario, Sovietų Sąjungos įstatymai ir kiti teisės šaltiniai.

Mokslinės publikacijos. Atsižvelgiant į tai, kad disertacinis tyrimas atliekamas atskirais segmentais, kiekviename iš jų keliant skirtingus uždavinius, skirtus bendram tyrimo tikslui pasiekti, atitinkamai skirtingiems disertacinio tyrimo uždaviniams ir tyrimo dalims įgyvendinti buvo pasitelkiami ir skirtingi šaltiniai.

Analizuojant istorinę pasaulio ir Lietuvos autorių teisės istorinę raidą, remtasi įvairiais lietuvių ir užsienio autorių darbais. Iš Lietuvos doktrinos svarbiausiu atspirties tašku buvo šį klausimą išsamiai aprašiusio Vytauto Mizaro monografija „Autorių teisė“ (Mizaras, 2008, p. 81–107), nors mokslininkas tyrė tik civilinių įstatymų raidą, neanalizuodamas istorinių baudžiamosios atsakomybės už autorių teisių pažeidimus klausimų, be to, neminėdamas konkrečiai autorystės pasisavinimo raidos. Taip pat naudota Prano Švedo disertacija (Švedas, P., 2011, p. 31–35), kurioje jis yra aptakiai aprašęs kito – BK 192 straipsnio (neteisėto kūrinių atgaminimo, t. y. vadinamojo „piratavimo“) istorinę analizę, nors joje esti nemažai tikslintinų ar taisytinų vietų[5]. Reikšmingi buvo Mindaugo Maksimaičio straipsniai, kuriuose aprašomi Lietuvos ir Rusijos teisės šaliniai (Maksimaitis, 1997, 2001, 2012a, 2012b), Broniaus Dundulio straipsniai apie Lietuvą Napoleono laikais (Dundulis, 1940, 1981, 1998) ir kiti. Aptariant pasaulinę baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą raidą daugiausia remtasi užsienio moksliniais šaltiniais (pvz., Ghosh, 2013; Hesse, 2002; Matthews, 1890; Woodmansee, 1984; Rose, 2002 ir kt.). Aptariant

[5] Pavyzdžiui, nors mokslininkas rašo apie istorinių carinės Rusijos dokumentų turinį, tačiau nenurodomas joks šaltinis, iš kur ši informacija paimta (p. 32–33); taip pat nenurodomi originalūs įstatymų pavadinimai rusų kalba, kurie leistų suprasti, kuris tiksliai įstatymas cituojamas; pernelyg gilinamasi į Cenzūros statuto nuostatas dėl civilinės atsakomybės, baudžiamąją visiškai palikus nuošalyje; nepaminėti visi įstatymai, numatę baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus.

baudžiamųjų įstatymų, įtvirtinančių baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, galiojimo raidą atskirose dabartinę Lietuvos teritoriją sudarančiose dalyse – Didžiojoje Lietuvoje, įskaitant Vilniaus krašto specifiką, Klaipėdos krašte ir Užnemunėje, remtasi įvairiais Lietuvos ir užsienio teisės doktrinos šaltiniais: Prancūzijos teisės galiojimo Lietuvoje klausimus analizavusiais Lietuvos ir užsienio autoriais (Navickienė, 2009; Šenavičius, 2014; Stoynovich, 1959, kt.); Rusijos imperijos istorinį teisinį reguliavimą analizavusiais moksliniais darbais (Davidov, 2018; Handzhiev, 2012; Fevraljov, 2012; Koval‘, 2005; Matveevskij, 1887; Titov, 2013; Petrusheva, 2011; Pritulin ir Kubyshko, 2016; Rogova, 2001; Perelygin, 2005; Lepina, 2014; Majkov, 1905; Blosfel‘dt, 1917, kt.); verčiant rusų kalba parašytus įstatymų tekstus į lietuvių kalbą, kaip pagalbinis šaltinis naudotas ir Julijos Gorbaniovos ir Aušros Navickienės pateiktas Cenzūros statuto vertimas į lietuvių kalbą (Navickienė, 2009); Vokietijos ir Prūsijos teisės aktus analizavusių lietuvių mokslininkų (Valsonokas, 1932; Janulaitis, 1928; Leonas, 1931) ir užsienio mokslininkų darbais (Wadle, 1996; Schmidt-Szalewski, 1993; Dwyer, 2001; Grunhut, 1944; Kawohl, 2008); Lenkijos teisinį reguliavimą analizavusiais užsienio mokslininkų darbais (Koredczuk, 2019; Gornicki, 2013).

Analizuojant autorystės pasisavinimo atitiktį kriminalizavimo kriterijams svarbiausiu doktrinos šaltiniu buvo Gintaro Švedo straipsnis, kuriame pateikti doktrinoje nusistovėję nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijai, šioje disertacijoje naudoti tiek kaip atskaitos taškas parenkant analizuotinus aspektus, tiek kaip viso skyriaus struktūrizavimo priemonė (Švedas, G., 2012). Aptariant atskirus nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus, naudoti skirtingi šaltiniai. Be jau aptartų bendrųjų šaltinių (vadovėlių, komentarų ir pan.), analizuojant autorystės pasisavinimo pavojingumo aspektą, grindžiant jį kultūriniais, socialiniais ir ekonominiais argumentais, remtasi Juozo Jasaičio surinktomis lietuvių rašytojų mintimis apie kūrybos esmę, kūrėjo santykį su kūriniu (Jasaitis, 1989), Rasos Bartkutės, Jūratės Guščinskienės, Jadvygos Čiburienės, Linos Pareigienės ir Gedimino Kuliešio pateiktomis įžvalgomis apie žmogiškąjį ir socialinį kapitalą (Bartkutė, 2014; Guščinskienė ir Čiburienė, 2013; Kuliešis ir Pareigienė, 2013). Aptariant autorystės pasisavinimo atitiktį *ultima ratio* principui bei civilinės ir baudžiamosios teisės atribojimą, remtasi Aušros Dambrauskienės disertacija ir straipsniu, kuriuose ji analizuoja *ultima ratio* principo įgyvendinimą kriminalizuojant veikas LR BK (Dambrauskienė, 2015, 2017), Olego Fedosiuk straipsniu apie baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės teorinius ir praktinius aspektus (Fedosiuk, 2012), Dariaus Prankos disertacija (Pranka, 2012), Mildos Markevičiūtės disertacija apie

administracinės atsakomybės sampratą ir teisinio reguliavimo modelį Lietuvoje (Markevičiūtė, 2022), taip pat Aurelijaus Gutausko (2016); Romualdo Drakšo (2011), Agnės Baranskaitės ir Jono Prapiesčio (2011) bei kitomis publikacijomis. Aptariant autorystės pasisavinimo paplitimą, remtasi kriminologine literatūra, analizuojančia registruotą ir latentinį nusikalstamumą (Sakalauskas, 2007, 2011; Rudskis, 2009) ir kitais. Įvairių šių klausimų analizei remtasi ir užsienio literatūra, pavyzdžiui, aptariant nusikaltimo pavojingumą (Lippman, 2021; Haber, 2018; Hesse, 2002; Matthews, 1890; Mennel, 2000), atliekant ekonominę, socialinę autorystės pasisavinimo analizę (McCabe *et al*., 2001; Bourdieu, 1985; Coleman, 1988, 2005; Xu ir Jiang, 2020) ir kt.

Analizuojant autorystės pasisavinimo sudėties požymius, remtasi šios sudėties atskirus elementus, požymius bei kitus su autorių teisėmis susijusius klausimus analizuojančia baudžiamosios ir civilinės teisės doktrina. Darbe daugiausia remiamasi trimis išsamiausiais ir autorystės pasisavinimo sudėties analizei aktualiausiais doktrinos šaltiniais: BK 191 str. komentaru apie autorystės pasisavinimą, kurį pateikia Girius Ivoška (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395–402), Prano Švedo disertacija dėl gretimo – BK 192 str. – aiškinimo (Švedas, P., 2011) ir Vytauto Mizaro monografija „Autorių teisė“, kurioje išsamiai išanalizuoti įvairūs su veikos sudėties požymių aiškinimu susiję klausimai. Taip pat remiamasi ir kitų mokslininkų darbais – Ramūno Birštono, Mindaugo Kiškio, Gintauto Šulijos, Andriaus Neveros, Jūratės Usonienės, Alfonso Vileitos ir kitais. Nacionalinis šios disertacinio tyrimo dalies aspektas lėmė tai, kad užsienio literatūra remiamasi minimaliai.

Nors bausmių už autorystės pasisavinimą tyrime dominavo teisės aktų analizė, pagrindiniais doktrinos šaltiniais buvo baudžiamosios atsakomybės klausimus analizavę doktrinos šaltiniai – Romualdo Drakšo monografija apie baudžiamąją atsakomybę ir jos įgyvendinimo formas (Drakšas, 2008), Vytauto Piesliako straipsnis apie baudžiamąją atsakomybę kaip nusikalstamos veikos padarymo teisinį padarinį (Piesliakas, 2007).

Teismų praktika. Darbe analizuojama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bei žemesnių grandžių teismų praktika, susijusi su baudžiamąja, administracine ar civiline atsakomybe už autorystės pasisavinimą ar kitus intelektinės nuosavybės pažeidimus bei susijusi su kitais baudžiamosios atsakomybės klausimais. Disertaciniame tyrime remtasi visomis Lietuvos teismų praktikoje rastomis autorystės pasisavinimo civilinėmis, administracinėmis ir baudžiamosiomis bylomis, aiškinant atskirus šio nusikaltimo sudėties analizei aktualius klausimus; ji yra tiek

atskiras analizės objektas, tiek pasitelkiama kaip metodas, pateikiant atskirų autorystės pasisavinimo nusikaltimo požymių aiškinimą, siekiant atskleisti normos turinį. Aiškinant šių požymių turinį taip pat remiamasi ES Teisingumo Teismo praktika. Disertacijoje remiamasi ir kai kurių užsienio valstybių teismų praktika autorystės pasisavinimo bylose (pvz., Latvijos, Rusijos).

Kiti šaltiniai. Disertacijoje remtasi įvairiais tyrimais ir ataskaitomis: ESINT atliktais tyrimais apie autorių teisių pažeidimus internete Europos Sąjungoje (ESINT, 2019, 2021 ir 2023), Beatričės Ceizarienės ir Elenos Ruikytės ataskaita apie legalaus skaitmeninio turinio vartojimo ir antipiratavimo skatinimą (esamos situacijos analizė) (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023), Europos audito rūmų specialiąja ataskaita (Europos audito rūmai, 2022), įvairiomis akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos ataskaitomis, AGATA ir LATGA skaidrumo ataskaitomis (LATGA, 2018–2024; AGATA 2019–2024), ESINT ir Europol ataskaita apie klastojimą ir piratavimą ES (ESINT ir Europol 2017), taip pat EPT ir ESINT ataskaita apie intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius ir ekonominės veiklos rezultatus Europos Sąjungoje (EPT ir ESINT, 2022). Prie kitų šaltinių priskirtini ir įvairūs žodynai, naudoti reikšmingų sąvokų aiškinimui, atskirus klausimus aptariantys internetiniai bei kiti šaltiniai.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, keturių dalių dėstomoji (tiriamoji) dalis, išvados ir pasiūlymai bei priedai. Įvade atskleidžiamas tyrimo aktualumas ir ištirtumo laipsnis, apibrėžiamas tyrimo objektas, suformuluotas darbo tikslas ir uždaviniai, nurodomi pagrindiniai naudoti šaltiniai, tyrimo metodai ir pateikiami ginamieji teiginiai. Kiekvieno skyriaus ar kai kuriais atvejais poskyrio pabaigoje pateikiami apibendrinti toje disertacijos dalyje atliktos analizės rezultatai.

Pirmoje darbo dalyje analizuojama istorinė autorystės pasisavinimo nusikaltimo raida užsienyje bei Lietuvoje. Aptariamas autorystės pasisavinimo nusikaltimo uždraudimo istorinis kontekstas, ieškoma pirmosios pasaulyje baudžiamosios autorystės pasisavinimo normos ir ją įtvirtinančios valstybės ir seniausios autorystės pasisavinimo normos, galiojusios Lietuvoje. Taip pat tiriamas Lietuvoje skirtingais laikotarpiais galiojusių autorystės pasisavinimo normų turinys atskirose Lietuvos teritorijose, atskirai išskiriant Vilniaus krašto, Klaipėdos krašto ir Užnemunės teritorijas, nuo pirmosios normos įtvirtinimo iki šių dienų.

Antroje darbo dalyje analizuojami autorystės pasisavinimo kriminalizavimo kriterijai: autorystės pasisavinimo pavojingumas, atitiktis *ultima ratio* principui, paplitimas, baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos ir užsienio teisinis reguliavimas vertikaliuoju ir horizontaliuoju aspektais. Autorystės pasisavinimo pavojingumas vertinamas, analizuojant jį

grindžiančias kultūrines, ekonomines, socialines priežastis, lyginamas šio nusikaltimo pavojingumas su kitais nesunkiais nusikaltimais, įtvirtintais BK. Taip pat analizuojama autorystės pasisavinimo atitiktis *ultima ratio* principui, pristatant kitų rūšių teisinės atsakomybės – civilinės, administracinės, drausminės – ypatumus už autorystės pasisavinimą. Šioje darbo dalyje taip pat tiriamas autorystės pasisavinimo paplitimas, analizuojant registruotų autorystės pasisavinimų statistiką ir teismų praktiką civilinėse, administracinėse ir baudžiamosiose autorystės pasisavinimo bylose. Tiriama baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos kaip autorystės pasisavinimo kriminalizavimo kriterijus. Galiausiai aptariamas užsienio teisinis reguliavimas vertikaliuoju ir horizontaliuoju aspektais: tarptautinės ir ES teisės aktai, reglamentuojantys baudžiamąsias teisines priemones, skirtas intelektinės nuosavybės teisių apsaugai, bei atliekama ES valstybių narių baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo ypatumų apžvalga.

Trečioje darbo dalyje analizuojamos BK 191 str. 1 ir 2 d. įtvirtintos pagrindinė ir kvalifikuota autorystės pasisavinimo sudėtys, jas sudarantys požymiai ir jų turinys, remiantis keturnariu sudėties elementų skirstymu. Tyrimas pradedamas nuo autorystės pasisavinimo objekto ir dalyko analizės, skiriant rūšinį ir tiesioginį nusikaltimo objektą bei aprašant dalyką – atskiras kūrinių rūšis ir jų įtvirtinimo dispozicijoje problematiką, skirtingą dalyką kvalifikuotoje sudėtyje. Toliau analizuojama objektyvioji pusė, pradedant nuo istorinės šio požymio raidos aprašymo, analizuojamas alternatyvių veikų turinys pagrindinėje sudėtyje, objektyvieji požymiai kvalifikuotoje sudėtyje; aptariami BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo atribojimo nuo kitų nusikaltimų kriterijai, galiausiai svarstoma dėl galimybės įtvirtinti papildomus šio nusikaltimo objektyviuosius požymius straipsnio dispozicijose, remiantis lyginamąja ES valstybių narių baudžiamųjų normų analize. Taip pat šioje dalyje aprašomas nusikaltimo subjektas: fizinio asmens kaip autorystės pasisavinimo subjekto amžius, minimalios amžiaus ribos už šį nusikaltimą istorinė raida, juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą poreikis. Galiausiai aprašoma šio nusikaltimo subjektyvioji pusė – kaltė, motyvai, tikslai.

Ketvirtoje darbo dalyje analizuojamos bausmių rūšys, galimos skirti fiziniams asmenims už autorystės pasisavinimą kaip pagrindinė baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įgyvendinimo forma. Aptariami fiziniams asmenims galimų skirti viešųjų darbų, baudos, laisvės apribojimo, arešto ir terminuoto laisvės atėmimo bausmių dydžiai už nesunkius nusikaltimus, jų sisteminis suderinamumas su kitomis BK normomis ir ANK. Baudos ir laisvės atėmimo bausmių dydžiai lyginami su

visų Europos Sąjungos valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose numatytų šių bausmių už autorystės pasisavinimą dydžiais.

Darbo pabaigoje pateikiamos disertacinio tyrimo **išvados**, parengtos atsižvelgiant į ginamuosius teiginius, ir **pasiūlymai** Lietuvos įstatymų leidėjui dėl galimų teisės aktų pakeitimų, sietinų su disertacinio tyrimo metu atskleistais probleminiais aspektais.

Disertacijos dalimi taip pat yra **priedai**: 10 analizę papildančių lentelių ir 7 paveikslėliai. Lentelėse pateikiami visų Lietuvos teritorijoje galiojusių autorystės pasisavinimo normų tekstai ir jų vertimai į lietuvių kalbą, taip pat pateikiamos lentelės, pristatančios įvairius statistinius duomenis (pagal šiuo metu galiojantį BK užregistruotų nusikalstamų veikų ir išnagrinėtų bylų statistiką), lentelė, atspindinti visų autorystės pasisavinimo normos sankcijose egzistavusių bausmių raidą, taip pat kitos lentelės, atspindinčios įvairius baudų dydžio ir jų ribų skaičiavimo aspektus. Prieduose pateikiama ir nemažai paveikslėlių, vizualiai apibendrinančių įvairius disertacijoje pateikiamus duomenis: paveikslėliai, atvaizduojantys painius XIX a. pr. – XX a. pirmojo ketvirčio autorystės pasisavinimo normos pakeitimus ir sudėtingą jos įtvirtinimą keliuose teisės aktuose vienu metu su skirtinga numeracija bei sudėtingą normos galiojimą atskirose geografinėse teritorijose iliustruojantys paveikslėliai. Taip pat paveikslėliai, rodantys autorių teisių piratavimo lygį ES valstybėse narėse, atsakomybės už autorystės pasisavinimą minimalios subjekto amžiaus ribos kaitą, atspindintys įvairius baudos dydžių ir ribų skaičiavimo aspektus. Priedai pateikiami, kad būtų lengviau suprasti šioje disertacijoje pristatomą analizę, taip pat siekiant sudaryti galimybę kitiems mokslininkams tęsti tyrimus šia ar panašia tema, naudojantis šioje disertacijoje pateiktais pagrindais kaip pagalbine medžiaga ar atskaitos tašku.

1. AUTORIŲ TEISIŲ APSAUGOS ISTORINĖ RAIDA IR TEISINIAI TEORINIAI PAGRINDAI UŽSIENYJE IR LIETUVOJE

Istorinė intelektinės nuosavybės teisės raida nuo pat pirmųjų autorių teisių apsaugos normų atsiradimo pasaulyje yra ypač reikšminga dabartiniam teisiniam reguliavimui ir jo suvokimui – joks šiuolaikinis teisinis reguliavimas negali būti iki galo suprantamas, neišanalizavus jo vystymosi istorijos ir dinamikos. Mokslinis jų nagrinėjimas turi ne vien istorinę, pažintinę reikšmę, bet taip pat sudaro galimybę panaudoti buvusią autorių teisių apsaugos patirtį, taigi istorinė teisinio reguliavimo analizė leidžia atsakyti į klausimą, ar reikalinga baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą ir jei taip – kokia ji turi būti?

1.1. Autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ištakos pasaulyje

Ilgą laiką nebuvo poreikio saugoti autorių teises: rašytiniai literatūros kūriniai galėjo būti atgaminami ir dauginami tik pavieniui, rankiniu ir ilgai trunkančiu būdu (ir tik išsilavinusių žmonių), be to, spausdinti knygas buvo brangu, o kitiems, pavyzdžiui, taikomojo meno kūriniams atgaminti ir pakartoti taip pat nebuvo palankių sąlygų – dominavo manufaktūros – vienetinė baigtinio proceso gamyba, jokių masinės ar serijinės gamybos technologijų nebuvo. Žodiniai kūriniai taip pat buvo iškomunikuojami tik centralizuotai, dažnai masinio susirinkimo vietose akis į akį, dėl ko kūrinių prieinamumas visuomenei buvo santykinai nedidelis (Ghosh, 2013, p. 52), tad ir nesąžiningas elgesys su autoriumi galėjo būti pasmerktas nebent moraliai.

Plagiato problema buvo žinoma jau nuo Antikos laikų. **Visgi poreikis būtent teisės aktais saugoti autorių teisių subjektų interesus atsirado XV a. Johanui Gutenbergui** (*Johannes Gutenberg, Johannes Gensfleisch zur Laden*) **išradus spausdinimo mašiną**, kuri netrukus paplito visoje Europoje ir buvo imta masiškai naudoti, todėl atgaminti kūrinius pasidarė lengva, pigu ir greita – per 60 metų (iki 1500 m.) Europoje buvo išleista net 27 000 spausdintų kūrinių dvidešimčia milijonų egzempliorių (Mizaras, 2008, p. 83). Knygų leidėjai ėmė rūpintis savo teisių apsauga ir ieškoti būdų užkirsti kelią tokiam laisvam kūrinių atgaminimui, siekiant apsaugoti savo įdėtas darbo ir kapitalo investicijas. Be to, leidėjai, *inter alia*, mokėdavo autoriams honorarus, bet tai buvo daroma daugiau iš geros leidėjo valios, kadangi patys atgaminamų kūrinių autoriai laikyti tik viena iš sudedamųjų knygos leidybos proceso dalių, kuri nebuvo laikoma niekuo ypatinga. Štai kaip Vokietijoje,

kurioje spausdinimo pramonė išsivystė žymiai vėliau, bendrajame ekonomikos žodyne 1753 m. buvo apibūdinama knyga (iš anglų kalbos versta autorės): „*Knyga, arba daug lapų balto popieriaus, kurie buvo susiūti tarpusavyje tokiu būdu, kad jie galėjo būti užpildyti raštu; arba ypač naudingas ir patogus instrumentas, sukonstruotas iš spausdintų lapų, įvairiai surištų kartonu, popieriumi, veliumu, oda, etc. tiesų kitam asmeniui pristatymui tokiu būdu, kuris gali būti patogiai skaitomas ir suprantamas. Daugybė žmonių dirba ties šiuo dirbiniu prieš jį pagaminant ir jam iš tikrųjų tampant knyga šia prasme. Mokslininkas ir rašytojas, popieriaus gamintojas, šrifto kūrėjas, šrifto rinkėjas ir spausdintojas, korektorius, leidėjas, knygrišys, kartais net auksuotojas ir juvelyras, etc. Taigi, daug burnų yra maitinama šios rūšies manufaktūros*“ (Zinck, 1753, iš Woodmansee, 1984, p. 425). Tai reiškia, kad kūrėjas, rašytojas, autorius nebuvo laikomas svarbesniu, nei kiti į knygos atsiradimą indėlį įdėję asmenys.

Kadangi pelnytis iš svetimų kūrinių spausdinimo (leidybos) ir pardavimo pasidarė greita ir paprasta, o saugoti savo įdėtą darbą ir investicijas reikėjo, problema buvo išspręsta tokiu pačiu būdu, kaip ir ankstyvosios patentų teisės atveju – kontinentinėje Europoje, atsižvelgiant į leidėjų ir spaustuvių interesus, terminuotam laikotarpiui imtos išdavinėti karališkosios privilegijos. Tačiau ši praktika sukūrė visuomenės pasipriešinimo sulaukusius monopolius, kadangi privilegijų sistema buvo naudinga ne autoriams, o jų globėjams – spaustuvininkams (Mizaras, 2008, p. 83–86).

Esminę įtaką įvykusiems pokyčiams padarė utilitarizmo idėjoms artima anglų filosofo, empiriko Džono Loko (*John Locke*) darbo teorija, teigianti, jog asmuo savo darbu iš laisvai naudojamų resursų sukūręs kokią nors vertybę turi prigimtinę nuosavybės teisę į šią vertybę[6], t. y. atsirado požiūris, jog nuosavybė įgyjama nebe tik okupuojant, bet jai atsirasti didelę reikšmę turi ir žmogaus darbas bei pastangos. Taigi nors apie intelektinės nuosavybės objektų apsaugą tiesiogiai jis nekalbėjo, tačiau remiantis jo teorija, jei

[6] Cit. pagal Birštonas *et al.*, 2010, p. 28. Galima atkreipti dėmesį į tai, kad paprastai Dž. Lokas vertinamas kaip prigimtinės teisės mokyklos atstovas, dėl to skirtingi autoriai, analizuodami intelektinės nuosavybės teisės raidą, Dž. Loką įvardina tai kaip prigimtinės teisės teorijos atstovą (pvz., Birštonas *et al.*, 2010, p. 25; Hesse, 2002, p. 36–37), tai kaip utilitaristą (pvz., Mizaras, 2008, p. 40; Vaughn, 1978, p. 317). Galima sutikti su abiem pusėmis – Dž. Loko darbo teorija kilo analizuojant žmogaus prigimtinę būklę, tačiau šiuo atveju teorija pasižymi ir utilitaristinio pobūdžio bruožais, mat prigimtinėje būklėje asmuo įdeda savo pastangas, savo paties galia paverčia tam tikrus daiktus savo poreikių tenkinimo priemonėmis (kitaip tariant, patyrė laiko, energijos ir kt. kaštus), todėl už tai jam priklauso ir tokių pastangų rezultatas (t. y. asmuo turi gauti naudą, proporcingą patirtiems kaštams ir juos kompensuojančią).

intelektinių pastangų dėka sukuriama nauja informacija, ją turėtų saugoti (intelektinės) nuosavybės teisė (Žilinskas, Kasperavičius ir Kiškis, 2007, p. 23)[7]. Šios anglų filosofo idėjos padarė tiesioginę įtaką teisiniam reguliavimui ir paskatino įtvirtinti autorių teisių apsaugą, taip kartu apribojant leidėjų monopolį, – **1709 m. Anglijoje buvo priimtas (įsigaliojo 1710 m.) pirmasis pasaulyje rašytinis įstatymas, skirtas autorių teisių apsaugai – karalienės Anos Statutas** (angl. *The Statute of Anne*)[8], kurio aiškinamajame rašte buvo cituota Dž. Loko teorija (Rose, 2002, p. 32, plg. Mizaras, 2008, p. 41). Autorių teisių apsauga jame, be kūrinio išleidimo, dar sieta su tam tikrais papildomais formalumais – turėjo būti atlikta knygos registracija ir uždėta *copyright* žyma, nurodant pirmojo išleidimo metus ir teisių turėtojo vardą (tiesa, šie formalumai vėliau panaikinti, tačiau nuo to laiko atsirado ir dabar žinomas „©“ žymuo, nurodantis turtinių teisių turėjimą) (Mizaras, 2008, p. 86). Įstatymo utilitaristinę paskirtį rodo ir jo antraštė: „*Įstatymas, skirtas mokymosi skatinimui* <...>“. Taigi Anglijos autorių teisės tradicija imta grįsti iki šių dienų iš esmės nepakitusia koncepcija, kurios pagrindinė idėja ta, kad autorių teisė reikalinga tam, kad skatintų mokslo ir meno raidą, o taip pat suteiktų autoriui paskatinimą kurti, ir būtent – visos visuomenės labui (Mizaras, 2008, p. 40). Dž. Loko teorijos artumą utilitarizmui rodo ir tai, kad šis paskatinimas buvo turtinio pobūdžio – pirmą kartą būtent autoriams, o ne leidėjams, buvo suteiktos išimtinės turtinės teisės į jų kūrinių atgaminimą, tačiau autoriaus asmuo, iš jo kūrybos kylantys asmeniniai neturtiniai interesai dėmesio nesulaukė[9].

JAV pasekė angliškuoju reguliavimu ir numatė panašias taisykles (Mizaras, 2008, p. 86–88). **Šioje teisės sistemoje autorių asmeninėms neturtinėms teisėms ir šiandien skiriamas nedidelis dėmesys** – joms apskritai nesuteikiama apsauga arba jų apsaugai suteikiamas šalutinis vaidmuo. Visa *common law* valstybių sistema saugant autorių teisę iki pat šių dienų įstatymuose orientuojasi į autorių turtinių interesų apsaugą, o ne asmeninių neturtinių, ir pagrindinis vaidmuo tenka ne autoriui, o asmeniui, kuris į leidinio gamybą investuoja kapitalą (t. y. tam, kas finansuoja ir

[7] Kai kurie autoriai mano, kad ir pats Dž. Lokas savo teoriją taikė ir intelektinės nuosavybės teisei, siūlydamas jos pakeitimus.

[8] Pilnas pavadinimas – angl. *An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned.*

[9] Kaip pažymi Vytautas Mizaras, dėl to visada ir buvo keliamas klausimas – kas daugiau investuoja – autorius kurdamas ar leidėjas ar kitas kūrinių naudotojas, kuris tiesiogiai patiria materialias sąnaudas, norėdamas, kad kūrinys būtų išleistas ar kitokiu būdu būtų prieinamas visuomenei (Mizaras, 2008, p. 41).

organizuoja kūrinio sukūrimą, priklauso ir autorių teisės į kūrinį) (Birštonas *et al.*, 2010, p. 55).

Tuo tarpu **Prancūzijoje XVIII a. pabaigoje šis institutas formavosi visai kitais pagrindais. Autorių teisė laikyta iš esmės prigimtinės nuosavybės teise, kylančia ne viešosios valdžios leidimu, o iš prigimtinių teisių**; čia kūrinys pripažintas švenčiausia, labiausiai teisėta, neliečiama ir labiausiai asmeniška nuosavybe – rašytojo mąstymo vaisiumi, o jo apsaugos pradžia laikytas ne teisinių formalumų įvykdymas (registracija ar pan.), bet būtent sukūrimo faktas (Mizaras, 2008, p. 87–88). Ši teorija grįsta filosofo Imanuelio Kanto (*Immanuel Kant*) teorijomis, kuriose jis aiškiai skyrė knygą kaip daiktą, į kurį atsiranda ir egzistuoja materialinės nuosavybės teisė (daiktinė teisė), ir knygos turinį, kurį Imanuelis Kantas laikė autoriaus kalba tautai. Būtent į šią kalbą autorius turi asmeninę teisę, jis turi asmeninį interesą, kad tik jo sutikimu ši kalba pasiektų visuomenę, todėl be sutikimo ją paviešinus, būtų pažeidžiamos autoriaus asmeninės teisės (Mizaras, 2008, p. 42). Atskyrus materialų daiktą nuo kūrybos rezultato ir pripažinus neturtines vertybes, sudarytos prielaidos atskirai saugoti ne tik turtinius, bet ir asmeninius neturtinius autoriaus interesus, kurie, remiantis asmeninių teisių teorija, buvo iškelti į pirmąją vietą. Tokie teisinį reguliavimą grindžiantys argumentai nebūdingi utilitarizmo paradigmai, jie labiau atspindi prigimtinės teisės teorijas, mat autorių teisių apsauga grindžiama ne visuomenine nauda ar kaštų ir pelno teorijomis, o pagarba autoriui, kūrybai, kūriniui ir asmeniniams neturtiniams kūrėjo interesams. I. Kantas kalbėjo apie natūralią, prigimtinę teisinę pareigą gerbti autoriaus nuosavybę į jo darbus[10]. Panašios pozicijos vėliau laikėsi ir Frydrichas Hėgelis (*Georg Wilhelm Friedrich Hegel*): jo asmenybės raiškos teorija yra grįsta mintimi, kad asmuo išreiškia savo teises į kūrybą, ją atskirdamas nuo savo būties. Laisvė kurti yra asmens pagrindinė savybė ar net tikslas, nes ne asmenys (kiti objektai, išskyrus žmones) šios laisvės neturi (iš Kiškis, 2009, p. 29). Taigi remiantis asmeninių teisių teorija, pirmiausia buvo sukurta Prancūzijos, o keliais dešimtmečiais vėliau – Vokietijos ir Rusijos, ir, galiausiai, visos kontinentinės Europos pozityvioji autorių teisė, įskaitant ir Lietuvos (Mizaras, 2008, p. 89–90). Visgi pastebėtina, jog „*grynai teisiniu pozityvistiniu požiūriu pripažįstama, kad Prancūzijos revoliucijos laikmečio autorių teisių įstatymai apsiribojo turtinių interesų apsauga, nes asmeninės neturtinės teisės šiuose teisės šaltiniuose nebuvo numatytos*“ (Schmidt-Szalewski, 1993, p. 187–188 iš Mizaras, 2008, p. 88).

[10] Šiuo atveju – nuosavybę plačiąja prasme (angl. *ownership*) (Menell, 2000, p. 157).

Taigi Europoje susiformavo dvi skirtingos autorių teisių apsaugos sistemos – anglų-amerikiečių (angl. *copyright*) ir kontinentinės Europos arba, tiksliau tariant, prancūzų (pranc. *droit d'auteur*) sistema, besiremiančios skirtinga teorine koncepcija: *copyright* sistema orientavosi į komercinės naudos siekimą ir turtinių interesų apsaugą, o *droit d'auteur* – į autoriaus interesų užtikrinimą ir jo asmeninių neturtinių teisių apsaugą (Mizaras, 2008, p. 88).

Šioje vietoje atkreiptinas dėmesys ir į *droit d'auteur* tradiciją palaikančių valstybių įstatymų, reglamentuojančių autorių teises ir gretutines teises, vertimus į anglų kalbą, kaip vieną populiariausių užsienio kalbų visoje Europoje, kas ryškiai atspindi c*ommon law* ir kontinentinių valstybių įstatymų teorinių koncepcijų skirtumą. Anglų kalba atstovauja *common law* valstybes, kuriose galioja *copyright* sistema su jai būdingu į turtines teises orientuotu sąvokų turiniu, mat sąvoką *copyright* čia reikia suprasti labai tiesiogiai, kaip „teisę kopijuoti", atitinkančią turtinę autoriaus teisę atgaminti kūrinį, o kontinentinės Europos valstybių materialinės teisės aktai pavadinami „Autorių teisių įstatymais", akcentuojant būtent žodį „autorius". Lietuvoje turime „Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą", Lenkijoje priimtas atitinkamos reikšmės įstatymas pavadinimu „Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych", Latvijoje – „Autortiesību likums" (autorių teisių įstatymas) ir t. t. Taigi kontinentinę autorių teisių tradiciją palaikančių valstybių „Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas" į anglų kalbą yra verčiamas kaip „*Copyright and related rights law*" ir jau pats pavadinimas iškreipia kontinentinės autorių teisės esmę: akcentas nuo kūrinio ir jo autoriaus, kaip esminių šios teisinės apsaugos vertybių, perkeliamas į atgaminimo teisę, kuri yra turtinė autoriaus teisė, tik išplaukianti iš autorystės teisės. Galima papildyti, kad skiriasi ir šių autorių teisių sistemų objektas: *copyright* sistemą palaikančiose valstybėse prie autorių teisių objektų priskiriami ne tik kūrybinės veiklos rezultatai, bet ir grynai įvairių investicijų (finansinių, darbo, organizacinių) dėka sukurti produktai (pvz., fonogramos, filmų įrašai, transliacijos) (Mizaras, 2008, p. 41). Dėl šių priežasčių, siekiant tinkamai interpretuoti kontinentinę teisės tradiciją palaikančių valstybių įstatymų turinį, jeigu nėra galimybės juos skaityti originalo kalba, pravartu pasitelkti jų vertimus į kitas kalbas, neatstovaujančias *common law* (ir kartu *copyright*) sistemos bei atidžiai tikrinti visą teisės akto turinį, siekiant identifikuoti autorių teisių objektus[11].

[11] Sąvoka „related rights", kaip pastebi Vytautas Mizaras, taip pat gali būti kebli, nes ji būdinga *copyright* sistemai, tuo tarpu tiesioginis „gretutinių teisių" vertimas, kaip jas supranta *droit d'auteur* valstybėse, yra „neigbouring rights". Pažymėtina, kad

Kalbant apie **autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ištakas pasaulyje**, Lietuvos ir užsienio teisės doktrinoje galima rasti ne vieną mėginimą nustatyti seniausią pasaulyje baudžiamąją normą, saugančią autorių teises, tačiau jų visų išvados yra skirtingos, tad tik atlikus jų visų analizę galima tikėtis teisingo atsakymo, kurioje valstybėje ir kuriais metais pradėta saugoti autorių teisė baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis.

Apie pasaulinę būtent baudžiamosios teisinės apsaugos istorinę raidą autorių teisių srityje Lietuvos teisės doktrinoje yra rašęs tik P. Švedas. Bendrai aprašęs istorinę autorių teisės raidą nuo senovės Egipto laikų ir pirmuosius teisės aktus, įtvirtinančius autorių teisių apsaugą pasaulyje[12], toliau jis aptaria pirmuosius būtent baudžiamosios teisės aktus autorių teisių apsaugos srityje ir nurodo, kad „*moderniaisiais laikais vienos pirmųjų pasaulyje baudžiamąją atsakomybę už intelektinės nuosavybės teisės pažeidimus numatė JAV, kur baudžiamoji atsakomybė buvo įtvirtinta 1982 m. Kongreso patvirtintu „Piratavimo ir klastojimo pakeitimų aktu“. Šiuo aktu buvo nustatyta baudžiamoji atsakomybė fiziniams asmenims už piratavimą – neteisėtą muzikos įrašų ir audiovizualinių kūrinių kopijų atgaminimą ar platinimą. <...> Kitų užsienio valstybių įstatymuose baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės pažeidimus taip pat pradėta reglamentuoti XX a. devintajame dešimtmetyje, o minimalūs tarptautiniai atsakomybės už intelektinės nuosavybės pažeidimus standartai įtvirtinti 1996 m. Sutartyje dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS)*“ (Švedas, P., 2011, p. 30–31). Pažymėtina, kad **baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės pažeidimus JAV ir Europoje atsirado gerokai anksčiau, nei XX a. pabaigoje**.

---

dauguma objektų, kuriuos *droit d'auteur* valstybės pripažįsta gretutinių teisių objektais, *copyright* sistema laiko autorių teisių objektais. Dėl to „neigbouring rights“ institutas jiems visai nereikalingas, o prie „related rights“ paprastai priskiriamos visos kitos teisės, kurių neapima autorių teisės (pvz., atlikėjų teisės, duomenų bazių gamintojų teisės, *droit de suite* teisė, leidėjų teisės ir kt.) (Mizaras, 2009, p. 28).

[12] Žr. Švedas, P., 2011, p. 26–31: „*1787 metais patvirtintoje Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Konstitucijoje buvo numatyta JAV Kongreso teisė ir pareiga skatinti mokslo ir taikomųjų menų progresą, nustatant autoriams ir išradėjams tam tikram laikui išimtines teises į sukurtus kūrinius ir padarytus išradimus. Ši Konstitucijos nuostata tapo pagrindu 1790 m. JAV priimant Autorių teisių įstatymą (angl. – Federal Copyright Act). Minėtu įstatymu, taip pat kaip ir Didžiojoje Britanijoje, kūriniams buvo suteikta 14 metų apsauga su galimybe šią apsauga pratęsti antram 14 metų terminui. Prancūzijoje pirmieji autorių teisių apsaugą reglamentuojantys įstatymai buvo priimti 1791 ir 1793 metais. Vokietijoje, Rusijoje autorių teisių apsaugą reglamentuojantys įstatymai buvo priimti XIX a. antrame ketvirtyje*“ (Švedas, P., 2011, p. 30).

Kaip nurodo Lydia Pallas Loren (1999, p. 840–841), JAV federalinė autorių teisių apsauga daugiau nei šimtmetį egzistavo be jokių baudžiamųjų sankcijų už jų pažeidimus: nuo 1790 m. pirmojo federalinio autorių teisių įstatymo priėmimo iki 1897 m., autorių teisių pažeidimai buvo išimtinai civilinės teisės reikalas. **1897 m. JAV Kongresas autorių teisių įstatyme pridėjo pirmąsias baudžiamąsias teisines apsaugos priemones – numatytos baudžiamosios sankcijos tik už neteisėtą viešą autorių teisės saugomų dramos ar muzikos kompozicijų atlikimą ar reprezentaciją.** Buvo numatyti du reikalavimai, idant tai būtų laikoma nusikalstama veika (tokia veika buvo laikoma būtent baudžiamuoju nusižengimu (angl. „*misdemeanor*“): pažeidimas turi būti atliktas sąmoningai (angl. „*willfully*“) ir siekiant pelno. Šio 1897 m. įstatymo taikymo apimtis buvo labai siaura – padarius tokį pat pažeidimą kitais būdais, nei viešo atlikimo ar reprezentacijos, arba jei pažeidžiami kiti kūriniai (ne dramos ar muzikos kompozicijos), baudžiamoji atsakomybė netaikyta, net jei tai daryta sąmoningai ir siekiant pelno. 1909 m. autorių teisių įstatymas praplėtė baudžiamąją teisinę apsaugą, įtraukus visų rūšių autorinius kūrinius ir visų kategorijų autorių teises pažeidžiančius veiksmus, jei jie atlikti sąmoningai ir siekiant pelno. Šis įstatymas praktiškai nebuvo keičiamas kitus šešiasdešimt metų. Dabartiniame 1976 m. autorių teisių įstatyme baudžiamosios teisinės priemonės buvo pakeistos tik minimaliai (Loren, 1999, p. 840–841). Visgi minėti įstatymai nebuvo pirmieji, įtvirtinę baudžiamąją teisinę autorių teisių apsaugą pasaulyje.

Pasak Eldar Haber, būtent Didžioji Britanija buvo pirmoji valstybė modernioje visuomenėje, kuri numatė baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus: **1862 m. Autorių teisių į meno kūrinius įstatymu** (angl. *the Fine Arts Copyright Act of 1862*) **parlamentas suteikė autorių teisių apsaugą tapytiems darbams, piešiniams ir fotografijoms ir uždraudė jų neteisėtą naudojimą, numatant už tai baudžiamąją atsakomybę**. Iki tol daugiau nei 150 metų nuo pat pirmojo autorių teisių įstatymo, priimto 1709 m., baudžiamoji atsakomybė numatyta nebuvo. Baudžiamoji teisinė autorių teisių objektų apsauga pasirodė tik 1906 m., 1911 m. ir 1956 m. leistuose įstatymuose ir bausmės už šiuos nusikaltimus buvo gana nuosaikios. Tačiau, pasak E. Haber, nuo 1982 m. baudžiamoji teisinė autorių teisių apsauga Didžiojoje Britanijoje stipriai išsiplėtė (Haber, 2018, p. 37).

Tačiau ir šis autorius klaidingai nurodo, kad Didžioji Britanija buvo pirmoji, numačiusi baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus. Pažymėtina, kad **baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą jau 1830 m. numatė Rusijos imperijos Cenzūros statuto priedas – Vyriausiosios cenzūros valdybos parengtos taisyklės „Apie kūrėjų,**

vertėjų ir leidėjų teises“ (rus. *Polozhenije o pravah sochinitelej, perevodchikov i izdatelej*). Taigi, ne Didžioji Britanija buvo pirmoji, numačiusi baudžiamąją atskomybę už autorių teisių pažeidimus, kadangi ją keliais dešimtmečiais aplenkė Rusija, bet būtų labai sunku patikėti, kad ir pastaroji buvo pirmoji tai padariusi. Tuo metu Rusijos imperijos teisės aktai buvo kuriami dažniausiai juos kopijuojant nuo modernių vakarų Europos valstybių įstatymų, netgi įskaitant Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) Statutą (tiesa, jame nuostatų apie autorių teisę nebuvo; plačiau – disertacijos *1.3 skyriuje*). Tikėtina, kad ir 1830 m. minėtų taisyklių nuostatos dėl baudžiamosios atsakomybės už autorių teisių pažeidimus nebuvo savarankiškai rusų teisininkų sugalvotos, o, veikiausiai, nuo kažkurios valstybės nusižiūrėtos. Tačiau atsekti nuo kurios būtent valstybės – gana sunki užduotis, kadangi jokie įrašai pačiuose rusų teisės aktų originaluose (Pilname Rusijos imperijos įstatymų rinkinyje ar Rusijos imperijos įstatymų sąvade) nenurodo normos teksto inspiracijos šaltinio. Visgi pasižiūrėjus į to meto Prancūzijos įstatymus, kyla įtarimas, kad būtent jie galėjo būti rusų pasirinktu autorių teisių reguliavimo šaltiniu.

Prancūzijoje pirmieji autorių teisių įstatymai buvo priimti šiek tiek vėliau, nei Didžiojoje Britanijoje ir JAV (Matthews, 1890, p. 592–593), o tai, matyt, ir klaidina mokslininkus: 1791 m. ir 1793 m. dekretais suteiktos autorių teisės dramos kūrinių autoriams (išimtinė teisė į jų pastatymą, prilyginta nuosavybės teisei), o vėlesnis dekretas išplėtė autorių teisių apsaugą literatūros ir meno kūrinių atžvilgiu, jų autoriams suteikiant išimtinę kūrinio viešo paskelbimo ir tolesnio disponavimo teisę (Mizaras, 2008, p. 87). Vos monarchijos suteiktos privilegijos ir monopolijos buvo panaikintos, prancūzų visada jausta didelė pagarba literatūrai buvo parodyta praplečiant autorių teisių apsaugos terminus labiau, nei tuo metu tai darė Didžioji Britanija ar JAV (plačiau žr. Matthews, 1890, p. 583–602). Dėl to nenuostabu, kad netrukus **1810 m. atsirado ir baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus, įtvirtinta tiek atskiruose prancūzų įstatymuose, tiek Prancūzijos baudžiamajame kodekse, kai tuo tarpu apie šią galimybę ir poreikį jokioje kitoje valstybėje svarstymų nebuvo.** Kalbant apie baudžiamosios atsakomybės įtvirtinimą ne baudžiamajame kodekse, o atskirame įstatyme, 1810 m. vasario 5 d. dekreto[13] VII dalies 1 skirsnyje įtvirtinti „Su knygynais susiję nusikaltimai ir jų baudimo bei užfiksavimo būdas“[14]. Įstatymo 41 str. numatyta baudžiamoji atsakomybė už klastojimą –

[13] Pranc. „*Décret du 5 février 1810*“.

[14] Pranc. „*Des délits en matiére de librairie et du mode de les punir et de les constater*“ (čia ir toliau iš prancūzų kalbos vertė Gabrielė Taminskaitė-Kočiūnė).

kūrinio išspausdinimą be autoriaus, leidėjo ar jų teisių perėmėjo sutikimo ir jų nenaudai[15]. Kaltininkui už šią veiką grėsė bauda (43 str.) ir įpareigojimas atlyginti žalą. Tokios neteisėtos kopijos buvo konfiskuojamos valstybės naudai arba autoriaus, leidėjo ar jų įpėdinių naudai, jei jie dėl kaltininko veikos patyrė turtinės žalos (42 str.).

Atitinkamai tų pačių 1810 m. baudžiamojo kodekso 425–428 str. taip pat buvo įtvirtinti keli nusikaltimai autorių teisei. 425 str. numatė plačiausią normą: „*Bet koks raštų, muzikinės kompozicijos, piešinių, paveikslų ar bet kokio kito kūrinio, atspausdinto ar išgraviruoto viso ar jo dalies, leidimas nepaisant įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su autorių nuosavybe, yra pažeidimas; o bet koks klastojimas yra nusikaltimas*“[16]. Šio straipsnio formuluotė galimai apėmė ir neteisėtą kūrinio išleidimą, pasisavinant jo autorystę. Kodekso 426 str. įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už padirbtų kūrinių pardavimą[17]. Už abu šiuos nusikaltimus numatyta ne mažesnė kaip šimto frankų ir ne didesnė kaip dviejų tūkstančių frankų bauda, o skolininkui – mažiausiai dvidešimt penkių frankų ir ne didesnė kaip penkių šimtų frankų bauda, įskaitant klastočių ir jų gamybai naudotų priemonių konfiskavimą (427 str.)[18]. Kodekso 428 str. įtvirtinta režisieriaus, pramogų kompanijos ar bet kurios menininkų asociacijos baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą dramos kūrinių atlikimą savo teatre, nepaisant įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su autorių nuosavybe. Už šią veiką numatyta bauda nuo penkiasdešimt iki penkių šimtų frankų ir konfiskavimas.

Apibendrinant tai reiškia, kad **nors apskritai civilinė autorių teisių apsauga Prancūzijoje buvo įtvirtinta žymiai vėliau (1791 m.), nei Didžiojoje Britanijoje (1709 m.), ar šiek tiek vėliau, nei JAV (1790 m.),**

---

[15] Pranc. „*Il. y aura lieu à confiscation et amende au profit de l'État, dans les cas suivants, sans préjudice des dispositions du Code pénal: 70 Si c'est une contrefaçon, c'est-à-dire si c'est un ouvrage imprimé sans le consentement et au préjudice de l'auteur ou éditeur, ou de leurs ayants cause.*“

[16] Pranc. „*Art. 425. — Toute édition d'écrits, de composition musicale, de dessin, de peinture ou de toute autre production imprimée ou gravée en entier ou en partie, au mépris des lois et règlements relatifs à la propriété des auteurs, est une contrefaçon; et toute contrefaçon est un délit.*“

[17] Pranc. „*Art. 426. — Le débit d'ouvrages contrefaits, l'introduction sur le territoire français d'ouvrages qui, après avoir été imprimés en France, ont été contrefaits chez l'étranger, sont un délit de la même espèce.*“

[18] Pranc. „*Art. 427. — La peine contre le contrefacteur et contre l'introducteur sera une amende de cent francs au moins et de deux mille francs au plus, et contre le débitant, une amende de vingt-cinq francs au moins et de cinq cents francs au plus. La confiscation de l'édition contrefaite sera prononcée tant contre le contrefacteur que contre l'introducteur et le débitant. Les planches, moules ou matrices des objets ontrefaits seront aussi confisqués.*“

tačiau Prancūzija jas sparčiai pralenkė, tapdama kontinentinės autorių teisės pavyzdžiu ir, be kita ko, pirmoji įtvirtindama būtent baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus 1810 m., kai Didžioji Britanija tai padarė tik 1862 m., o JAV – 1897 m. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad anksčiau už šias anglosaksų valstybes, **sekant prancūzų pavyzdžiu, baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus buvo numatyta ir Rusijos imperijoje** – 1830 m., **taigi, – ir Lietuvos teritorijoje** (apie tai plačiau – kitame disertacijos skyriuje). Visgi baudžiamosios atsakomybės už asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus anglosaksų valstybės nenumatė, skirtingai, nei Prancūzija ar Rusijos imperija.

1.2. Autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ištakos ir raida Lietuvoje

XVIII a. pradžioje, kai Europoje imtos saugoti autorių teisės, Lietuvoje dar galiojo Trečiasis LDK Statutas (1588 m.), kuriame, kaip ir ankstesnėse jo redakcijose, autorių teisių apsaugos klausimai nereglamentuoti, nes ir pačioje Europoje tuo metu ši idėja dar buvo nauja. Po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo 1795 m., Lietuvos teritorija atiteko dviem valstybėms: Rusijai (didžioji Lietuvos dalis) ir Prūsijai (Užnemunės teritorija), todėl teisės galiojimas skirtingose Lietuvos dalyse taip pat buvo skirtingas.

1.2.1. Pirmieji baudžiamieji įstatymai, įtvirtinę baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą Lietuvoje

Rusijai atitekusioje Lietuvos dalyje (kartais vadinamojoje „Didžiojoje Lietuvoje“) dar kurį laiką taikytas Trečiasis LDK statutas, kol galiausiai vietinės teisės galutinai atsisakyta ir visa apimtimi nuo 1840 m. rugsėjo 21 d. įvestas bendrų Rusijos imperijos įstatymų galiojimas (Maksimaitis, 2001, p. 17–19). Taigi **pirmieji Lietuvoje galioję autorių teisių apsaugos įstatymai, įskaitant baudžiamuosius, buvo recepuoti**, **todėl** siekiant nustatyti pirmųjų baudžiamųjų normų, numačiusių baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, egzistavimą, **reikia analizuoti Lietuvą aneksavusios XIX a. carinės Rusijos teisės aktus**[19].

[19] Dėl jų didelės kaitos ir chaotiškumo gali būti sunku suvokti jų pakeitimus, todėl skaitant šiame skyriuje pateikiamą informaciją, rekomenduojama nuolat naudotis disertacijos gale pateikiamais priedais – *1 lentele* ir *1 paveikslėliu*.

Tuo metu, kai Lietuva buvo Rusijos imperijos sudėtyje, pastarojoje labai intensyviai vyko teisės sisteminimo darbai: chronologine tvarka rinkti visi egzistavę galiojantys ir nebegaliojantys teisės aktai, kol 1830 m. buvo sudarytas Pilnas Rusijos imperijos įstatymų rinkinys (rus. *Polnoe sobranie zakonov Rossijskoj imperii*, toliau – ir Pilnas įstatymų rinkinys, Įstatymų rinkinys, Rinkinys), turėjęs tris leidimus[20]. Kadangi dauguma tų teisės aktų jau buvo pasenę, galiojančius nuspręsta atskirai surašyti į vieną teisės aktą – taip 1832 m. sausio 31 d. buvo patvirtintas Rusijos imperijos įstatymų sąvadas (rus. *Svod zakonov Rossijskoj imperii*, toliau – ir Įstatymų sąvadas, Sąvadas), kuris įsigaliojo 1835 m. sausio 1 d. Jis buvo pagrindinis to laikotarpio Rusijos imperijos sisteminis teisės šaltinis, turėjęs penkiolika tomų, kurių XV-asis buvo skirtas baudžiamiesiems įstatymams[21].

Lietuvos teisės doktrinos atstovų nuomone, **svarbiausiu XIX a. pirmosios pusės teisiniu dokumentu, reglamentavusiu būtent autorių teisės klausimus Didžiojoje Lietuvoje, laikytinos 1830 m. sausio 8 d. priimtos Rusijos imperijos Vyriausiosios cenzūros valdybos parengtos taisyklės „Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“** (rus. *Polozhenije o pravah sochinitelej, perevodchikov i izdatelej*), kurios tais pačiais metais buvo prijungtos prie 1828 m. balandžio 22 d. patvirtinto Cenzūros statuto (rus. *Cenzurnyj ustav)*[22] ir, pasak Aušros Navickienės (2009, p. 199), Lietuvos teritorijoje įsigaliojo vos jas priėmus[23]. Taip įstatymuose buvo įtvirtintos

---

[20] Pirmasis leidimas apėmė teisės aktus, išleistus nuo 1649 m. iki 1825 m., antrasis – nuo 1825 m. iki 1881 m., o trečiasis – iki 1917 m. imtinai.

[21] Įstatymų sąvadas buvo neužbaigta, tęstinė, sistemingai papildoma inkorporacija: po pirmojo leidimo 1832 m., 1842 m. ir 1857 m. išėjo nauji pilni Sąvado leidimai, įvairiais metais išleisti atnaujinti pavieniai jo tomai (Maksimaitis, 2012a, p. 407–408, Majkov, 1905, p. 102). Keli iš šiai temai svarbių tokių pavienių pakeitimų – 1866 m. ir 1885 m. pakeistas Sąvado XV tomas (Majkov, 1905, p. 98; Matveevskij, 1887, p. 48). Literatūroje galima sutikti ir pasakymus, kad pilni Sąvado leidimai išleisti buvo ir 1892 m. ar 1893 metais (pvz., Fevraljov, 2012, p. 329, Maksimaitis, 2012a, p. 408), tačiau tai taip pat tėra atskirų kelių tomų perspausdinimai, net jei jų buvo ir gana daug: 1892 m. – 1, 2, 6, 13 tomų; 1864 m. teismo statutai (rus. *Sudebnye ustavy*) buvo įtraukti į Sąvadą kaip 16-asis tomas; 1893 m. – 3, 5, 7, 8, 10–12 tomų (Bol‘shaja Rossijskaja enciklopedija, 2005–2019). Tarp jų nebuvo XV tomo apie baudžiamuosius įstatymus, todėl disertacijoje jie plačiau nekomentuojami.

[22] Cenzūros statutas lietuvių literatūroje verčiamas ir kaip Cenzūros nuostatai (rus. *Ustav o cenzure*, *Cenzurnyj ustav*) – abu šie pavadinimai vartojami ir pačiuose šių teisės aktų originaluose.

[23] A. Navickienė įrodė esant klaidingą V. Mizaro nurodytą paties įstatymo įsigaliojimo Lietuvoje pradžią, t. y. 1840 m., kurią mokslininkas nurodo tai susiedamas su Lietuvos Statutų ir juos papildančių teisės aktų galiojimu (Mizaras, 2008, p. 94–95). A. Navickienė teigia, kad „*Pavieniai caro įsakymai cenzūros,*

žemyninės Europos autorių teisės nuostatos Lietuvoje (Navickienė, 2009, p. 199, Mizaras, 2008, p. 91).

Rusijos mokslininkai vieningai nurodo, kad būtent šie du teisės aktai padarė didžiausią įtaką ir autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos atsiradimui (pvz., Hanzhiev, 2012, p. 137; Sergeev, 2003, p. 34–36). Tačiau dėl vieno iš esminių istorinės raidos klausimų – **koks įstatymas laikytinas pirmuoju būtent baudžiamuoju įstatymu, saugančiu intelektinės nuosavybės teisę, Rusijos mokslininkai nesutaria**: vieni mano, kad juo buvo būtent 1832 m. Sąvadas (Lepina, 2014, p. 43; Perelygin, 2005, 4 pastr.); kiti mano, kad pirmuoju įstatymu, įtvirtinusiu baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus, buvo 1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas ir jo 2195–2197 str. (Titov, 2013, p. 178; Pritulin ir Kubyshko, 2016, p. 111). Nelogiška pirmuoju įstatymu laikyti visu dešimtmečiu vėlesnį Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutą, kadangi atidesnė analizė parodė, jog **autorystės pasisavinimo norma yra įtvirtinta jau 1832 m. Sąvado 742 str.** (žr. *1 lentelę* prieduose)[24]: „*Jeigu kas nors savo vardu išleidžia svetimą kūrinį arba parduoda savo rankraštį arba teisę į knygos leidimą keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo: tai toks veiksmas laikomas klastojimu ir kaltininkas ne tik gauna nuobaudą, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas, bet jam atimamos visos valstybinės teisės, jis baudžiamas nuplakimo bausme ir ištrėmimu į kitą gyvenvietę*“.

leidybos ir spausdinimo veiklos organizavimo klausimais Lietuvoje galiojo nuo pat pirmųjų okupacijos metų XVIII a. pabaigoje, o nuo 1804-ųjų, kai buvo pradėti leisti specialūs cenzūros nuostatai, pastarieji tapo privalomais autorių, leidėjų, spaustuvininkų ir knygų prekybininkų veiklą reguliuojančiais teisiniais dokumentais. Tad ir autorių teisės dokumentas „Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“, būdamas 1828 m. cenzūros nuostatų sudedamąja dalimi, čia įsigaliojo vos jį priėmus.“ Su tokia mokslininkės pozicija sutiktina ir pažymėtina, kad kartu tai galėtų reikšti, jog baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą, jeigu ji buvo įtvirtinta Cenzūros statuto pakeitimo įstatyme, taip pat turėjo būti įsigaliojusi iškart nuo jo priėmimo kaip Cenzūros statuto dalis.

[24] Negalima nepastebėti Rusijos doktrinos atstovų tiesiog masiškai daromų šaltinių citavimo klaidų, galinčių gerokai suklaidinti skaitytojus: pirmuoju įstatymu, kurio normomis numatyta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą, nurodydami 1832 m. sausio 31 d. patvirtintą Įstatymų sąvadą, čia pat nurodo visiškai skirtingus jo straipsnius: vieni rašo apie 742 straipsnį (pvz., Perelygin, 2005, p. 29; Handzhiev, 2012, p. 137–139; Lepina, 2014, p. 43), kiti cituoja 2275–2279 straipsnius (pvz., Koval‘, 2005, pastr. 5). Tačiau nei vienu atveju nenurodomos įstatymo redakcijos, kurių buvo net kelios: 1832, 1842, 1857, jau nekalbant apie pavienių tomų pakeitimus. Pažymėtina, kad 2275–2279 straipsniuose intelektinės nuosavybės apsaugos normos atsirado tik 1857 metais, į Sąvadą įtraukus 1845 m. Įstatymų rinkinio, apėmusio ir Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutą, normas (žr. *1 paveikslėlį* prieduose).

Pripažinus, kad Sąvado norma ankstesnė, visgi nederėtų skubėti jos pripažinti pirmąja. Galima pastebėti, kad **kuriant Sąvadą, į jį daugiausia įtraukti kiti galioję teisės aktai**, tad galima kelti klausimą, iš kurio teisės akto ši norma pateko į Sąvadą. Rusijos imperijos įstatymų sąvado, susidedančio išimtinai iš galiojančių įstatymų, sudarytojai kiekvienos teisės normos buvimą privalėjo pagrįsti nuorodomis į atitinkamą teisės šaltinį, iš kurio ji paimta, leidžiančiomis nesunkiai sužinoti normos kilmę (Maksimaitis, 2012b, p. 849). 1832 m. Sąvado 742 straipsnio apačioje yra nuoroda į Pilno įstatymų rinkinio įstatymo Nr. 3411, priimto 1830 m. sausio 8 d., 24 paragrafą (žr. *1 lentelę* prieduose). Šiame Įstatymų rinkinio numeryje įtvirtintas minėtas **Cenzūros statuto priedas „Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“** (rus. *Polozhenije o pravah sochinitelej, perevodchikov i izdatelej*), kurio **24 paragrafas įtvirtina beveik identišką autorystės pasisavinimo normą**: „*Jeigu kas nors savo vardu išleidžia svetimą kūrinį arba parduoda savo rankraštį arba teisę į knygos leidimą keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo, toks veiksmas laikomas klastojimu ir kaltininkas ne tik gauna nuobaudą, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas, bet ir atsako pagal Cenzūros statuto §147*.“ Normos tekstinė išraiška, patekusi į Sąvadą, pasikeitė tik bausmės aprašymu.

Viena iš už autorystės pasisavinimą numatytų sankcijų kaltininkui yra įtvirtinta 25 paragrafe: „*Tas, kuris išspausdina knygą nepaisydamas Cenzūros įstatymo nuostatų, netenka visų teisių į ją*“ (galima pastebėti, kad toks teisių į knygą netekimas yra gerokai siauresnio pobūdžio negu vėliau Sąvade įtvirtintas apskritai visų valstybinių teisių atėmimas ar nuplakimas)[25]. Tuo tarpu 147 paragrafas, į kurį nukreipiama 24 paragrafu, įtvirtina papildomus autorystės pasisavinimo teisinius padarinius: „*Dėl knygos ar esė, kurios nepatvirtino Cenzūra, išleidimo, nors jose nebuvo nieko prieštaraujančio Cenzūros taisyklėms, privačios spaustuvės savininkas ar valstybinės spaustuvės valdytojas yra teisiamas. Jų kaltė dar labiau padidėja, kai Cenzūros nepatvirtintoje knygoje yra vieta, kuri prieštarauja bendroms Cenzūros taisyklėms*“[26]. Kokiu būtent būdu (t. y. kokiomis taisyklėmis remiantis ir kokius teisinius padarinius kaltininkui sukeliant) pasireiškia toks

[25] Tikėtina, kad bausmių variacijų ir iki Sąvado priėmimo galėjo būti ir daugiau, įskaitant tą patį nuplakimą, galbūt išdėstytą kitoje normoje, tačiau ypač chaotiška normų dėstymo struktūra, nenuoseklus teisės aktų taikymas ir netgi pati XIX a. rusų kalba stipriai apsunkina galimybes atsakyti į šį klausimą.

[26] Galima pastebėti, kad tokio veiksmo pavojingumas aprašomas ne per tai, kad pažeidžiamos autoriaus teisės, o per tai, kad apeinama cenzorių kontrolė dėl išleidžiamo leidinio turinio, todėl tokios veikos kriminalizavimo kriterijai tuo metu buvo daugiau politiniai.

„teisimas“, sunku pasakyti, – tam reikalinga išsami sisteminė Cenzūros statuto normų ir kitų susijusių teisės aktų analizė, kuri galbūt leistų tiksliau nurodyti atsakomybės pobūdį. Tačiau jau ir iš tokios normos formuluotės galima atsakyti į klausimą, ar ji atitinka baudžiamosios normos turinį – 147 paragrafe minimas „teisimas“ yra akivaizdžiai represinio, imperatyvaus pobūdžio, kas iš šių dienų perspektyvos galėtų būti vertinama tiek kaip baudžiamoji, tiek kaip administracinė atsakomybė, kurias abi sieja nubaudimo funkcija. Rusų doktrinoje nurodoma, kad administracinių nuobaudų sistema už cenzūros pažeidimus atsirado tik nuo 1865 m. (Patrusheva, 2011, p. 15), todėl norma laikytina baudžiamąja.

Taigi galima daryti išvadą, kad **pirmuoju baudžiamuoju įstatymu, Rusijos imperijoje įtvirtinusiu baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, buvo ne 1832 m. Sąvadas, o pora metų „jaunesnis“ 1830 m. sausio 8 d. Cenzūros statuto priedas „Nuostatai apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“** (rus. *Polozhenije o pravah sochinitelej, perevodchikov i izdatelej*) **ir jo 24 paragrafas**. Kadangi šis teisės aktas Lietuvoje įsigaliojo ne 1840 m. kartu su Trečiojo LDK Statuto panaikinimu, o nuo pat nuostatų priėmimo, galima daryti išvadą, kad **tai – ankstyviausias teisės aktas, nustatęs baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą Lietuvoje**[27].

[27] Šioje vietoje paminėtina, kad kiti doktrinos atstovai daro visai kitą išvadą: P. Švedas, disertacijoje analizuodamas šį laikotarpį, teigia, kad Cenzūros statute „*buvo numatyti ir tam tikri pažeistų teisių gynimo būdai, o konkrečiai – civiliniai gynimo būdai ir baudžiamoji teisinė atsakomybė. Kaip atlygis nukentėjusiajam dėl meninės nuosavybės teisės pažeidimo, iš to asmens, kurio kaltė buvo įrodyta, prašytojo naudai turėjo būti atimami visi neteisėtai pagaminti kūriniai ir naudoti įrankiai. Be to, remiantis Įstatymo dėl bausmių 2275–2277 straipsniais, kaltininkas privalėjo atlyginti ieškovui jo patirtą žalą ir nuostolius bei buvo nubaudžiamas taip, kaip numatyta minėtuose straipsniuose už tokį meninės nuosavybės teisės pažeidimą (Rusijos cenzūros akto 339 paragrafas). Rusijos įstatymo dėl bausmių 2275 straipsnyje buvo numatyta bausmė už kūrinio autorystės pasisavinimą – iki 2 metų kalėjimo Sibire*“ (Švedas, 2009, p. 33). Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tą faktą, kad 2275–2277 str. atitinka gerokai vėlesnio – 1857 m. Sąvado straipsnius, kurie įtraukė 1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto normas dėl autorių teisių pažeidimų. Kitaip tariant, mokslininkas padarė tipinę klaidą, cituodamas netinkamos redakcijos Cenzūros statutą, kurią šios disertacijos autorė pastebi darant daugybę Rusijos mokslo atstovų, kadangi teisės aktų tarpusavio santykis ypač painus ir komplikuotas. Dėl to klaidinga ir išvada, kad pačiame 1828 m. Cenzūros statute jau buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės teisės pažeidimus.

1.2.2. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute

Vis dėlto, netrukus ir naujojo Sąvado XV tomas imtas laikyti nebeatitinkančiu to meto idėjų, todėl vos jam įsigaliojus pačioje Rusijos imperijoje 1835 m., praktiškai iškart pradėta jame esančių baudžiamųjų įstatymų peržiūra, kurios rezultatas – 1845 m. patvirtintas pirmasis Rusijos imperijos baudžiamasis kodeksas – Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (rus. *Ulozhenie o nakazanijah ugolovnyh i ispravitel'nyh*, toliau – ir Bausmių statutas, Statutas)[28]. Statute baudžiamoji atsakomybė už autorių teisės pažeidimus buvo numatyta 2195–2197 str., o už autorystės pasisavinimą – 2195 str.[29]. Šis Statutas, nepakeičiant straipsnių numeracijos, pilna apimtimi buvo įtrauktas į tų pačių metų Pilną Rusijos imperijos įstatymų rinkinį (1845 m. rugpjūčio 15 d., Nr. 19283), o autorystės pasisavinimo straipsnis buvo perkeltas ir į Cenzūros statuto 305 str., kuris nukreipia į Bausmių statute taikytinas bausmes[30]. Vėliau šios Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto normos dėl intelektinės nuosavybės apsaugos buvo pažodžiui perkeltos ir į 1857 m. redakcijos Sąvado 2275–2279 str. (autorystės pasisavinimas jame – atitinkamai 2275 str.)[31]. Dėl to **trijuose šaltiniuose (1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute, 1845 m. Įstatymų rinkinyje ir 1857 m. Sąvade) autorystės pasisavinimo normos yra identiškos** (žr. *1 lentelę* ir *1 paveikslėlį* prieduose): „*Jeigu kas, pasisavins sau svetimą žodinį, mokslo, meno arba dailės kūrinį, išleis jį savo vardu, tai jis ne tik privalės padengti kūrėjui arba menininkui visus patirtus nuostolius ir netektis, bet ir bus baudžiamas: visų ypatingų asmeninių ir dėl statuso jam suteiktų teisių ir*

[28] Bausmių statutas įsigaliojo 1846 m. (Maksimaitis, 2012, p. 409).

[29] Kiti nusikaltimai autorių teisei – neteisėtas kūrinio atgaminimas (2196 str.), ir neteisėtas kūrinio naudojimas kitame kūrinyje (2197 str.).

[30] Po Bausmių statuto reformos – vėlesnėse 1866 ir 1885 m. redakcijose – autorių teisių apsauga buvo įtvirtinta jau 1683–1685 straipsniuose (autorystės pasisavinimas – 1683 str.). Pastebėtina, kad ir dėl šio klausimo doktrinoje dažnai neapsieinama be nesusipratimų, – dažnai doktrinos atstovai cituoja vieni kitus, nepatikrindami pirminių šaltinių, dėl to visi daro ir tą pačią klaidą: įvardindami 1845 m. Bausmių statutą cituoja visai kitą – keturiasdešimčia metų vėlesnę jo redakciją, kurioje jau pasikeitusi straipsnių numeracija, be kita ko, redakcijos nenurodydami apskritai jokios, o jų skirtumai yra esminiai (žr. pvz., Lepina, 2014, p. 45; Handzhiev, 2011, p. 33; Rahimgalievich, 2019, p. 90–106; Pritulin ir Kubishko, 2016, p. 111–112).

[31] Pridurtina, kad tarp 1832 m. ir 1857 m. Sąvado redakcijų įsiterpė dar viena – 1842 m. redakcija, kurioje autorystės pasisavinimo norma vėl pakeitė numeraciją ir buvo įtvirtinta 858 straipsnyje, tačiau jos turinys visiškai nepakito (žr. *1 paveikslėlį* prieduose).

privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į vieną iš tolimiausių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikinai nuo 6 mėnesių iki 1 metų arba, jeigu jis yra pagal įstatymą nebaudžiamas kūno bausmėmis, atidavimu viešiesiems darbams nuo 1 iki 2 metų.“

Lyginant su ankstesniu reguliavimu, šiuolaikiniais terminais vadinamosios normos dispozicijos turinys skiriasi keliais pakeitimais. Sąvade buvusi „*svetimo kūrinio*“ sąvoka detalizuojama į konkrečias jų rūšis – „*svetimas žodinis, mokslo, meno arba dailės kūrinys*“. Turinio prasme šių kūrinių rūšių išskyrimas pakeitė straipsnio taikymo apimtį, kadangi prieš tai vartotas bendrinis terminas „svetimas kūrinys“ neapėmė visų minėtų kūrinių rūšių – tik 1845 m. imta taikyti teisinė apsauga muzikos kūriniams, o nuo 1848 m. imtos saugoti ir dailininkų teisės (Lepina, 2012, p. 44)[32]. Veikos formuluotės perrašymas iš „Savo vardu išleis“ į „pasisavins <...>, išleis savo vardu“ laikytinas tik formos, bet ne turinio pasikeitimu, kadangi abiem atvejais reikalingi abu veiksmai – tiek pasisavinimas (nurodymas savo vardu), tiek išleidimas. Svarbus pakeitimas buvo prieš tai Sąvade įtvirtintos alternatyvios veikos – savo rankraščio ar teisės į knygos leidimą pardavimo keliems asmenims vienu metu – panaikinimas. Bausmės taip pat iš dalies pasikeitė: nors iš esmės liko kompensacinis nuostolių atlyginimas kūrinio autoriui ir tam tikrų valstybinių teisių atėmimas bei ištrėmimo bausmė, tačiau Statutas sankcijoje nuplakimą pakeitė įkalinimu ir įtvirtino dar vieną humaniškesnę bausmių keitimo priemonę – viešuosius darbus, jei asmuo negali būti baudžiamas kūno bausmėmis. Nors pačios kūno bausmės šios normos sankcijoje ir nenurodytos, tokios bausmės keitimo į viešuosius darbus nuostata bylotų, kad kažkokią kūno bausmę skirti visgi liko įmanoma, galimai remiantis kokia kita Statuto bendrojoje dalyje įtvirtinta norma, paslėpta tarp daugybės kitų bausmių ar įtvirtintą kokioje kitoje Statuto vietoje, kas patvirtina doktrinoje išsakytą kritiką dėl prastai išvystytos Statuto konstravimo juridinės technikos[33].

---

[32] Kalbant apie patentus kaip galimą šios normos apsaugos objektą, paminėtina, kad jau nuo 1812 m. pramoninės nuosavybės objektai saugoti atskirai, priėmus Manifestą „Dėl įvairių amatų ir meno rūšių išradimų ir atradimų privilegijų“ (rus. „*Manifest o privilegijah na raznye izobretenija i otkrytija v remjoslah i hudozhestvah*“), laikomą patentų teisės pradžia Rusijoje (plačiau Lisovskaja, 2019).

[33] 1845 m. Bausmių statutas dar ikirevoliucinio laikotarpio doktrinos atstovų buvo kritikuojamas dėl to, kad įtvirtintos sankcijos aprašytos nekonkrečiai, egzistuoja aiškumo trūkumas ir nustatant kitas nuobaudas; doktrinoje kalbama apie archajiškumą, kazuistiką ir ryškų klasinį normų ir bausmių taikymo pobūdį (pakanka pasakyti, kad Statute buvo, pavyzdžiui, 24 straipsniai, numatantys bausmę už nužudymą, o patį Statutą sudarė 2224 straipsniai (Raduto, 2009, p. 64).

Atlikus kelių skirtingų įstatymų turinio ir tarpusavio santykio analizę, galima pastebėti, kad pirmą kartą **1845 m. priėmus Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutą**, jo normų perkėlimas į Sąvadą stipriai vėlavo (žr. *1 paveikslėlį* prieduose), kas reiškia, jog **vienu metu galiojo skirtingo turinio teisės aktai, dėl ko reali autorių teisių apsauga turėjo būti labai komplikuota, o asmenys, pasisavinę autorystę, galėjo būti baudžiami pagal bet kurį iš besidubliuojančių teisės aktų ir jame nurodytomis skirtingo dydžio ar net skirtingos rūšies bausmėmis**. Štai Sąvade viena ir ta pati straipsnio dispozicija galiojo nuo 1830 m. iki 1857 m. (1842 m. pakeistas tik straipsnio numeris, bet ne jo turinys), kol į jį pagaliau buvo įtrauktos 1845 m. Statuto normos, iki tol savarankiškai galiojusios šalia Sąvado. Jų turinys buvo skirtingas – Sąvado normos dispozicijoje buvo papildomai kriminalizuotas rankraščio arba teisės į knygos leidimą keletui asmenų pardavimas atskirai be jų sutikimo, o Bausmių statute tokios veikos nebėra; skyrėsi ir bausmės – Sąvade buvo numatytas visų valstybinių teisių atėmimas, nuplakimas ir ištrėmimas į kitą gyvenvietę, o Bausmių statute – visų ypatingų asmeninių ir dėl statuso asmeniui suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas, ištrėmimas gyventi į vieną iš tolimiausių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikinai nuo 6 mėnesių iki 1 metų arba, jeigu jis yra pagal įstatymą nebaudžiama kūno bausmėmis, atidavimas viešiesiems darbams nuo 1 iki 2 metų. Tai reiškia, kad **1845–1857 m. laikotarpiu galiojo dvi skirtingo turinio autorystės pasisavinimo normos**. Tiesa, nors 1857 m. Sąvado autorystės pasisavinimo straipsnio turinys buvo pakeistas taip, kad atitiktų 1845 m. Bausmių statuto turinį, visgi išliko paini skirtinga straipsnių numeracija – Sąvado autorystės pasisavinimo straipsnio numeris buvo 2275, o Bausmių statuto – 2195. Papildomų teisės taikymo problemų kėlė ir Cenzūros statutas, kurio 1857 m. redakcijos 305 str.[34] aprašė autorystės pasisavinimą ir nurodė, kad asmuo už šią veiką atsako ir „*pagal Bausmių statuto 2275 straipsnio nuostatas*“, nors pastarasis buvo ne Bausmių statuto, bet Sąvado straipsnis (praktiškai didelio skirtumo nėra, nes straipsnių turinys buvo vienodas, kadangi Sąvadas įtraukė Bausmių statutą, kita vertus, tokiu būdu keltinas klausimas, kuris iš įstatymų – Statutas ar Sąvadas – buvo

[34] „*Jeigu kas nors savo vardu išleidžia svetimą kūrinį arba parduoda savo rankraštį arba teisę į knygos leidimą keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo, toks veiksmas laikomas klastojimu ir kaltininkas ne tik gauna nuobaudą, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas, bet ir atsako pagal Įstatymo dėl bausmių 2275 straipsnio nuostatus. 1830 sausio 8 (3411) § 24; 1845 rugpjūčio 15 (19283) p. 2195.*“ Žr. Julijos Gorbaniovos ir Aušros Navickienės atliktą 1828 m. Cenzūros statuto vertimą su pakeitimais ir papildymais iki 1857 m. (Navickienė, 2009, p. 205–215).

laikomas pagrindiniu teisės šaltiniu, pagal kurį kildavo baudžiamoji atsakomybė)[35].

Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas po priėmimo buvo keistas du kartus. Pirmiausia jis buvo padalintas į dvi dalis – iš jo 1864 m. į naują įstatymą – Bausmių, skiriamų taikos teisėjų, įstatus (rus. *Ustav o nakazanijah, nalagaemyh mirovymi sudjami*) buvo išskirti 652 lengvesni nusikaltimai, o likusioji dalis buvo suredaguota, sutrumpinta ir 1866 m. išleista tuo pačiu Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto pavadinimu (rus. *Ulozhenie o nakazanijah ugolovnyh i ispravitel'nyh*), atitinkamai pakeičiant ir 1857 m. Sąvadą[36]. Antras pakeitimas atliktas 1885 m. – išleista nauja Bausmių statuto redakcija (Rogova, 2001, p. 146). Atitinkamai su ja 1885 m. vėl pakeistas ir Sąvado XV tomas (žr. *1 paveikslėlį* prieduose)[37]. **Tiek 1866 m., tiek 1885 m. Bausmių statuto redakcijose 1683 str. įtvirtintos autorystės pasisavinimo normos dispozicija buvo vienoda: „***Jeigu kas pasisavins sau svetimą žodinį, mokslo, meno arba dailės kūrinį, išleis jį savo vardu, tai jis ne tik privalės padengti kūrėjui arba menininkui visus patirtus nuostolius ir netektis, bet ir bus baudžiamas: visų ypatingų asmeninių ir dėl statuso jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į vieną iš tolimiausių gubernijų, išskyrus Sibiro, arba...*“ (šioje vietoje bausmių rūšys skiriasi): 1866 m. Statute – „*...atidavimu į darbo namus pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį*“; 1885 m. Statute – „*...įkalinimu pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį*“. **Taigi visose trijose Statuto redakcijose skyrėsi tik dalis bausmės, tuo tarpu dispozicijos turinys, lyginant visas Bausmių statuto redakcijas, visiškai nepasikeitė**.

Su įvairiais pakeitimais ir papildymais šis Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas, taip pat Rusijos imperijos įstatymų sąvadas Lietuvoje

---

[35] Kadangi Cenzūros statutu nukreipiama į Sąvado straipsnį, tai verčia manyti, kad jis laikytas savarankišką teisinę galią turinčiu teisės aktu, svarbesniu už Bausmių statutą. Tačiau šis klausimas išties sudėtingas, į jį mėginta atsakyti dar XX a. pradžioje, rašant ištisus traktatus (pvz., žr. Blosfel'dt, 1917).

[36] 1857 m. Sąvado XV tomas susidėjo iš 2 knygų: 1 knyga talpino Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutą, o 2 knygoje buvo sukelti įstatymai apie teisminį procesą dėl nusikaltimų ir nusižengimų. Sąvado 1 knyga buvo peržiūrėta 1864 m. ir iš naujo išleista 1866 m., įtraukiant atnaujintą Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutą (Majkov, 1905, p. 189). Su šiuo Sąvado priėmimu pasikeitė ir straipsnių numeracija – ankstesnius Sąvado 2275–2277 str. pakeitė 1683–1685 str., kurių numeracija pirmą kartą tapo suderinta su 1866 m. Bausmių statuto straipsnių numeracija.

[37] Pasak Piotro Majkovo, 1885 m. Sąvado 1 tomas buvo išleistas iš naujo, išlaikant buvusio 1866 m. leidimo straipsnių numeraciją ir be jokių turinio pakeitimų, nepaisant to, kad kai kurie straipsniai naujoje redakcijoje buvo panaikinti (Majkov, 1905, p. 189).

galiojo iki **1917 m. gegužės 14 d., kuomet okupacinė kaizerinės Vokietijos valdžia panaikino Rusijos imperijos įstatymus ir paliko galioti vienintelį 1903 m. Baudžiamąjį statutą**, o pačioje Rusijoje galiojo tik keliais mėnesiais ilgiau – iki 1917 m. Spalio perversmo.

1.2.3. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą 1903 m. Rusijos Baudžiamajame statute

Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas atvėrė kelią 1903 m. Rusijos Baudžiamojo statuto (rus. *Ugolovnoe ulozhenie,* toliau – ir Baudžiamasis statutas)[38] plėtrai, kuris buvo rengtas daugiau nei ketvirtį amžiaus iškiliausių to meto Rusijos baudžiamosios teisės specialistų – Ivano Foinickio, Nikolajaus Tagancevo ir kitų (Maksimaitis, 2012a, p. 410), jį kuriant buvo konsultuotasi su įvairiomis įstaigomis, teismais, universitetais, garsiausiais užsienio baudžiamosios teisės mokslo žinovais, o aiškinamoji šio teisės akto priėmimo medžiaga sudarė net 33 tomus (Stankevičius, 1925, p. 12–13). Naujasis Baudžiamasis statutas šįkart atspindėjo akivaizdų mėginimą teisę modernizuoti: jis išsiskyrė racionalia sistema, bauginimo ir individualios prevencijos derinimu, aiškia kalba, tikslia terminija. Nors apskritai originalių minčių ir principų šis kodeksas neskelbė, bet savo humaniškumu ir teisinės technikos lygiu jis pripažintas pasiekusiu to meto Vakarų baudžiamųjų įstatymų, pagal kuriuos ir buvo rengtas, lygį (Stankevičius, 1925, p. 15). Deja, bet pačioje Rusijoje šis statutas vertintas kaip pernelyg liberalus, neatitinkantis rusų nacionalinio charakterio ir politinės santvarkos, todėl tik 1906 m. ėmė galioti pavieniai jo skyriai, skirti valstybiniams ir religiniams nusikaltimams, o pagrindinės kodekso dalies įsigaliojimas liko neribotam laikui atidėtas ir niekada pilnai taip ir neįsigaliojo (Maksimaitis, 2012a, p. 410; Raduto, 2009, p. 64).

1903 m. Baudžiamojo statuto 620–622 str. buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės teisės pažeidimus[39],

---

[38] Doktrinoje jis vadinamas ir 1903 m. Rusijos Baudžiamuoju kodeksu, Tagancevo kodeksu ar Baudžiamaisiais nuostatais. Nors 1919 m. besikuriančios nepriklausomos Lietuvos dokumentuose vartotas Baudžiamojo kodekso pavadinimas (*Vyriausybės žinios*, 1919, Nr. 2–3, p. 7), tačiau šioje disertacijoje vartojamas būtent Baudžiamojo statuto pavadinimas, kadangi originalo kalba tiek Baudžiamojo statuto, tiek Bausmių statuto pavadinime yra žodis „*ulozhenie*“, o „kodekso“ pavadinimas (rus. *kodeks*) Rusijoje vartojamas tik nuo 1922 m. baudžiamojo kodekso priėmimo. Statuto pavadinimą vartoja ir jo amžininkai, pvz., Vladas Stankevičius (1925, p. 10).

[39] Lyginant su anksčiau priimtais teisės aktais, 1903 m. Baudžiamojo statuto 620, 621 ir 622 str. saugomos ne tik autorių teisės, bet ir pramoninės nuosavybės teisės

o autorystės pasisavinimas – 620 straipsnyje: „*Kaltasis, savavališkai naudojęsis visa ar dalimi svetimos literatūros, muzikos arba meno nuosavybės teise, baudžiamas: areštu arba pinigine bauda ne daugiau 500 rublių. Jei toks naudojimasis šia teise įvykdomas savavališku išleidimu arba padauginimu literatūros, muzikos ar meno kūrinio su tikslu realizuoti, tai kaltasis baudžiamas: kalėti kalėjime. Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą literatūros, muzikos arba meno kūrinį savo vardu, tai jis baudžiamas: kalėti kalėjime ne mažiau kaip 3 mėnesių laikotarpiui*.“

Lyginant su anksčiau priimtais teisės aktais, 1903 m. Baudžiamojo statuto 620 str. turi gana šiuolaikišką struktūrą (pagrindinę, kvalifikuotą ir itin kvalifikuotą sudėtis). Gerokai skiriasi ir dispozicijų turinys, kuris buvo stipriai išplėstas, apimant ne tik savavališką svetimo kūrinio išleidimą savo vardu, bet ir bet kokį neteisėtą naudojimąsi autorių teisėmis į svetimus kūrinius (Koval‘, 2005, pastr. 5). **Autorystės pasisavinimas čia laikomas tokio neteisėto naudojimosi kvalifikuojančia aplinkybe**[40]. Pastebėtina, kad teisės akto modernumo įspūdį sudaro ir gerokai adekvatesnės bausmės už padarytus nusikaltimus – nebebaudžiama kūno bausmėmis, nutrėmimais ar visų įmanomų teisių atėmimu, taip paverčiant asmenį „pilietiškai mirusiu“ (Stankevičius, 1925, p. 104), o gali būti skiriamas areštas arba bauda, numatant jos maksimalų dydį. Tuo pačiu esant kvalifikuojančių aplinkybių, didinančių neteisėto naudojimosi autorių teisėmis pavojingumą, proporcingai sunkinama ir bausmė – galima skirti tik laisvės atėmimą.

Šios Baudžiamojo statuto normos dėl autorių teisių Lietuvoje taip ir neįsigaliojo, nes įgavo šiek tiek kitokią formą 1911 m. priėmus specialų įstatymą „Apie autorių teises“, nuo kurio priėmimo pradėjo galioti ir buvo taikoma 1903 m. Baudžiamojo statuto dalis, susijusi su autorių teisių apsauga, ją šiek tiek performuluojant ir tuo pačiu panaikinant ją dubliuojančius 1885 m. Sąvado 1683–1685 str.[41]. Taigi **iki šio 1911 m. įstatymo baudžiamąją**

(intelektinės nuosavybės teisės į išradimą, naudingumo modelis, prekės ženklas), o tai yra daug platesnė baudžiamosios teisės apsauga. Be to, buvo kriminalizuotos naujos autorių teisių pažeidimo formos (Koval‘, 2005, pastr. 5).

[40] Net ir šiandien yra Europos Sąjungos valstybių, pasirinkusių panašų baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą variantą – Italijoje autorystės pasisavinimas taip pat laikomas autorių teisių pažeidimą kvalifikuojančia aplinkybe. Plačiau žr. Steponavičiūtė, 2020, p. 197.

[41] Jau minėta, kad pastarieji Sąvade atsirado perkėlus ten juos iš 1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto 1683–1685 str., o pastarieji, manytina, neteko galios. Be Cenzūros statuto, tai – jau antras šiai temai aktualus įstatyminis nukreipimas ne į Bausmių statutą kaip pirminį baudžiamosios atsakomybės šaltinį, o būtent į Sąvadą, nors jis, atrodytų, tik pakartoja Bausmių statutą, kas, kaip minėta, tarsi leidžia manyti, jog Sąvadas laikytas pagrindiniu baudžiamosios teisės šaltiniu.

atsakomybę už autorystės pasisavinimą vienu metu įtvirtino Įstatymų rinkinys, Bausmių statutas, Sąvadas ir į pastarąjį nukreipiantis Cenzūros statutas[42]. Juos visus pakeitė 1911 m. įstatymas. Taigi Pirmojo pasaulinio karo metu 1915 m. kaizerinei Vokietijai okupavus Lietuvą[43], Rusijos imperijoje galiojo tik viena – 1911 m. redakcijos patobulinta 1903 m. Baudžiamojo statuto autorystės pasisavinimo normos versija. Šioje vietoje dėl aiškumo reikėtų pridurti, kad apskritai Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse lietuviškose žemėse, kaip ir Rusijoje, veikė Sąvado XV tome esantys trys tarpusavyje nesuderinti baudžiamieji įstatymai, iš kurių du – Bausmių įstatai (atskirtieji 1864 m. iš Bausmių statuto) ir Bausmių statutas – buvo tokie archajiški, kad Lietuvą okupavę vokiečiai jų atsisakė, 1917 m. gegužės 14 d. visa apimtimi (nebe iš dalies, kaip tai įvyko 1906 m.) įvesdami trečiąjį pasirinkimą – 1903 m. Baudžiamąjį statutą, ne tik gerokai panašėjusį į atitinkamą Vokietijos imperijos 1871 m. kodeksą, bet ir jau buvusį išverstą į vokiečių kalbą (Maksimaitis, 2012, p. 410). Pažymėtina, kad „*Okupuotos teritorijos valdymas buvo visiškai militarizuotas. Visą sričių gyvenimą tvarkė karinės valdybos. Valdžios aparatą centre ir vietose sudarė vokiečiai. Vietos gyventojai galėjo būti skiriami tik kaimų seniūnais*“[44], todėl, manytina, tokie civiliniai klausimai kaip ginčai dėl autorių teisės apskritai buvo praradę prasmę ir faktiškai nenagrinėjami, o baudžiamasis kodeksas ir kitos jo nuostatos karo metu reikšmės neprarado.

Ši iki tol galiojusi ir vokiečių nepanaikinta 1911 m. redakcijos patobulinta 1903 m. Baudžiamojo statuto autorystės pasisavinimo norma, įtvirtinta 620 str.[45], buvo tokia: „*Kaltasis sąmoningu svetimų autorinių teisių pažeidimu, baudžiamas: areštu arba pinigine bauda ne daugiau penkių šimtų*

---

[42] 1877 m. Rusijos cenzūros įstatymuose buvusios autorių teisės normos buvo perkeltos į civilinius įstatymus, t. y. į Rusijos imperijos įstatymo sąvado X tomo pirmąją dalį, kaip 420 str., numatančio bendrą nuosavybės teisės apibūdinimą, priedas (Mizaras, 2008, p. 91).

[43] „*Per visą I pasaulinį karą Lietuva buvo Vokietijos kariuomenės okupuota ir liko karo veiksmų zona iki karo pabaigos, o paskutiniai jos daliniai buvo išvesti iš Lietuvos tik 1919 metais.<...> Užimtoje Rusijos imperijos dalyje Rytų fronto kariuomenės vyriausioji vadovybė įkūrė administracinį teritorinį vienetą – Oberostą (apėmė ankstesnes Suvalkų, Kauno, beveik visas Vilniaus, Gardino ir Kuršo gubernijas)*“ (Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuva-pirmojo-pasaulinio-karo-metais-1914-1918/, žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.).

[44] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuva-pirmojo-pasaulinio-karo-metais-1914-1918/, žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.).

[45] 1911 m. įstatyme patvirtinti ir padaryti galiojantys tik 620 ir 622 str., bet ne 621 str., kuris įtvirtino pramoninės nuosavybės objektų (išradimų, gamybinių modelių ir piešinių) apsaugą.

rublių. Jeigu šių teisių pažeidimai padaromi savavališkai išleidžiant arba padauginant kūrinį, turint tikslą jį realizuoti, tuomet kaltasis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą. Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą kūrinį savo vardu, tuomet jis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą ne mažesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui.“

Naujojoje 1911 m. normos versijoje antrasis ir trečiasis straipsnio sakiniai savo turiniu ir bausme visiškai nepasikeitė, pasikeitė tik pirmojo sakinio turinys, savavališką naudojimąsi visa ar dalimi svetimos literatūros, muzikos ar meno nuosavybės teise, **keičiant jį platesne konstrukcija – sąmoningu svetimų autorinių teisių pažeidimu**. Bausmė ir vienu, ir kitu atveju liko tokia pati. Tokiu pirmojo sakinio išplėtimu rodomas didelis pasitikėjimas teismais, kurie turėjo nuspręsti, ar sąmoningas autorių teisių pažeidimas turi užtraukti baudžiamąją atsakomybę. **Tai neginčijamai plačiausio turinio normos konstrukcija per visą jos galiojimo istoriją**. Panašaus pobūdžio formuluote baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą šiandien įtvirtinama ir daugelyje šiuolaikinių Europos Sąjungos valstybių[46].

Kitas smulkus ir iš esmės daug nekeičiantis pakeitimas apibūdina nusikaltimo dalyką – naujojoje normos redakcijoje nebeminimos konkrečios kūrinių rūšys, keičiant jas bendriniu terminu „*svetimas kūrinys*“, jų rūšis įvardijant šio įstatymo bendrojoje dalyje, kurioje dėstomi ir autorių teisių saugojimo terminai, perėmimo klausimai, kiti pažeidimai ir teisių gynimo priemonės, taip pat atskiri autorių teisių skyriai, skirti literatūros, muzikos, dramos, meno ir fotografijos bei vėliau ir kinematografijos kūriniams; specialus skyrius reglamentavo ir leidybos taisykles (Davidov, 2018). Šis įstatymas buvo aukšto lygio juridinės technikos pavyzdys, paremtas geriausiais tuometinių Europos šalių įstatymų projektų pavyzdžiais, ir nors 1911 m. Autorių teisių įstatymas ne iki galo sulygino Rusijos imperijos autorių teises su 1886 m. Berno konvencijoje dalyvaujančių šalių teisėmis, vis dėlto tai buvo didelis žingsnis, priartinantis Rusiją prie civilizuoto kūrybinių teisinių santykių reguliavimo lygio (Davidov, 2018). Carinė Rusija netgi planavo prisijungti prie 1886 m. Berno konvencijos XX a. pradžioje, bet tam sutrukdė Pirmasis pasaulinis karas (Stoyanovitch, 1959, p. 187), o visas viltis pasiekti Vakarų autorių teisės apsaugos lygį žlugo su 1917 m. Spalio perversmu, po kurios bolševikų valdomoje Rusijoje prasidėjo spartus intelektinės nuosavybės teisių apsaugos regresas – visi ankstesni civiliniai įstatymai, įskaitant 1911 m. Autorių teisių įstatymą, buvo panaikinti, o išimtinės autorių ir išradėjų teisės buvo nacionalizuotos kartu su didele dalimi

[46] Plačiau žr. Steponavičiūtė, 2020, p. 198.

materialinės nuosavybės (Tolok, Yu., Tolok, V., 2013, p. 16–17, Lepina, 2014, p. 52).

Tuo tarpu **su 1911 m. pakeitimu 1903 m. Baudžiamasis statutas**, pasiekęs ikirevoliucinės Rusijos baudžiamosios teisės minties viršūnę, bet niekada joje iki galo taip ir neįsigaliojęs, savo valstybingumą **po nepriklausomybės paskelbimo 1918 m. kūrusioje Lietuvoje prisikėlė naujam gyvenimui visam tarpukario laikotarpiui**, tokiu būdu išvengiant masinio autorių teisių apsaugos regreso, ištikusio visą Rusiją.

1.2.4. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą tarpukariu ir vokiečių bei sovietų okupacijos metais

Lietuvos Taryba, spręsdama Lietuvoje taikytino baudžiamojo kodekso klausimą, nebeatkūrė visų prieškarinių baudžiamųjų įstatymų ir **1918 m. lapkričio 28 d. paliko Pirmojo pasaulinio karo metais įvestą 1903 m. Rusijos Baudžiamąjį statutą (pervadindama jį Lietuvos baudžiamuoju statutu)**[47] su pakeitimais ir papildymais iki 1914 m. rugpjūčio 1 d.

Netrukus, 1919 m. Teisingumo ministerija ėmėsi Baudžiamojo statuto vertimo ir šis darbas vyko gana sparčiai, nes jau 1919 m. pabaigoje ministerija vertimą išleido (Umbrasas, 2002, p. 79). Kaip nurodo Alvydas Umbrasas, „*Kalbamasis vertimas nebuvo pripažintas oficialiu. Nederintas jis ir prie Lietuvos realijų – tai nepritaikytas 1903 m. Rusijos statuto vertimas, kuriame minima Rusija, jos kraštai (pvz., Altajus, Užbaikalė), aukso kasyklos ir Viešpataujančio Imperatoriaus Šventasis Asmuo. Nors trūko kodifikacijos pastangų ir imta rašyti apie vertimo neaiškumus, netikslumus ir klaidas, amžininkai pripažino jo vertę teisės mokslui ir praktikai (Stankevičius 1925:15). Neabejotinai daug reikšmės šis vertimas turėjo ir tolesnei baudžiamosios teisės terminijos raidai*“[48] (Umbrasas, 2002, p. 80). Vladas

[47] Laikinasis Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymas, įvesdamas Lietuvoje Rusijos 1903 m. Baudžiamąjį statutą, negaliojančiais pripažino visą trečiąjį jo skyrių „Apie maištą“, taip pat kai kuriuos kitus straipsnius, kaip ir visa, kas prieštaravo Laikinajai Lietuvos Konstitucijai; sykiu pakoreguota bausmių sistema – atsisakyta mirties bausmės (tiesa, susidūrus su ginkluota užsienio valstybių intervencija bei intensyvėjant kai kurių elementų priešiškai Lietuvos valstybingumui veiklai krašto viduje, ši bausmės rūšis netrukus atgaivinta), nutrėmimo ir grasos bei tvirtovės kalėjimo – bausmių, „kurios mūsų gyvenime nepritaikomos“, jas pakeičiant sunkiųjų darbų ir paprastuoju kalėjimu; padaryta keletas redakcinio pobūdžio pakeitimų – žodžiai „Rusija“, „Rusijos valdinys“ pakeisti žodžiais „Lietuva“, „Lietuvos pilietis“ (Maksimaitis, 2012, p. 413).

[48] Kaip nurodo A. Umbrasas, neaišku, kodėl tas pats vertimas pasirodė su dviem pavadinimais: bibliotekose galima rasti ir knygą „Baudžiamasis statutas“, ir visiškai tapatų leidimą, pavadintą „Baudžiamieji įstatymai“; nežinia, kurio varianto

Stankevičius nurodo, kad tos redakcijos negalima laikyti oficialiu privalomu tekstu, jame yra ir vertimo klaidų, dėl ko buvo būtina vertimą nuolat lyginti su originalu (Stankevičius, 1925, p. 15). Šis 1919 m. Baudžiamojo statuto vertimas visą dešimtmetį buvo vienintelis – tik 1930 m. Konstantinas Jablonskis išleido kitą Baudžiamojo statuto vertimą (Jablonskis, 1930), kuriame jau vietoj žodžio Rusija rašoma – Lietuva, praleisti panaikinti ar neaktualūs Lietuvai straipsniai. Dalykiniu požiūriu ir knygos sandara skyrėsi nuo 1919 m. vertimo, tačiau kalbos stiliaus, terminijos atžvilgiu pokyčių buvo nedaug, beveik ištisai pateikiamas 1919 m. tekstas (Umbrasas, 2002, p. 80–81). Pasak A. Umbraso, nuo 1919 m. vertimo labiau nutolta 1934 m. Martyno Kavolio ir Semiono Bieliackino spaudai parengtame Baudžiamajame statute su papildomaisiais baudžiamaisiais įstatymais ir komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų bei kitų aiškinimų. Tai išsamiausias to meto baudžiamųjų įstatymų rinkinys su žodžių rodykle. Palyginus su ankstesniais vertimais, čia geriau sutvarkyta ir kalba (ją taisė Juozas Sužiedėlis) (Umbrasas, 2002, p. 81). Pakeisti tokie šios sudėties aiškinimui svarbūs terminai, kaip sunkusis kalėjimas (rus. *katorga*) į sunkiųjų darbų kalėjimą, nutrėmimas į ištrėmimą ir pan. (plačiau žr. Umbrasas, 2002).

Įdomu tai, kad **1903 m. Baudžiamojo statuto straipsniai, aktualūs intelektinės nuosavybės apsaugai**, iki Pirmojo pasaulinio karo paskutinį kartą pakeisti minėtu 1911 m. kovo 20 d. įstatymu, **tarpukario Nepriklausomos Lietuvos Respublikos laikotarpiu tiesiogiai keičiami nebuvo** (Robinzonas, 1940, p. 88–89), **išskyrus bendrą bausmių sistemos kaitą**, palietusią visas Baudžiamojo statuto normas (žr. *1 lentelę* prieduose)[49]. Taigi tos pačios prieškarinės 1911 m. redakcijos autorystės pasisavinimo norma Lietuvoje turėjo likti galioti visam tarpukariui ir būti taikoma iki pat pirmosios sovietų okupacijos 1940 m. birželio 15 d. bei trumpam grąžinta vokiečių okupacijos laikotarpiu 1941–1944 m., nepaisant to, kad pačiame lietuviškame statuto vertime normos vertimas atitinka ne 1911 m., o 1903 m. redakcijos turinį, nes 1911 m. pakeitimas padarytas atskiru įstatymu, taikytu sistemiškai kartu su Statutu, kuris galimai turėjo atskirą vertimą, nors šios disertacijos autorei jo rasti nepavyko. Kaip nurodo V. Stankevičius, „*Svarstant Baudžiamąjį Statutą, reikia visų pirma galutinai nustatyti, kokia jo*

buvo išleista daugiau (Umbrasas, 2002, p. 79). Jis taip pat nurodo, kad tyrėjų pastebėtas įdomus dalykas – „*nuo aptariamojo vertimo pasirodymo šiam reikalui prigijo statuto terminas. Iki tol Lietuvoje išėjusiuose įstatymuose minėtas Baudžiamasis kodeksas vėliau buvo vadinamas Baudžiamuoju statutu*“ (Maksimaitis, 2001, p. 172 iš Umbrasas, 2002, p. 79).

[49] Bausmių sistema keista 1919 m. kovo 5 d. įstatymu „Baudžiamojo kodekso papildas“ (*Lietuvos Valstybės Žinios*, 1919, Nr. 4) (Merkys, 1922, p. 765).

redakcija veikia Lietuvoje. Tai yra visai nepaprastas ir nelengvas išspręsti klausimas. <...> Rusijos valdžios laiku Statutas buvo išleistas 1903 metais, bet paskum kai kuriais atvejais liko pakeistas ir papildytas. Ar galima pripažint šituos pakeitimus galingus Lietuvoje? Čia, tur būt, reikia atskirt pakeitimai prieš Lietuvos okupaciją ir po okupacijos. Tik tie pakeitimai dabar yra įsigalioję, kurie jau buvo paskelbti Lietuvoje prieš okupaciją. Pripažint jie neturint galios nėra jokio pagrindo“ (Stankevičius, 1925, p. 14). Todėl 1911 m. pakeitimas turėjo galioti ir paskelbus nepriklausomybę.

1.2.5. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Užnemunėje, Vilniaus ir Klaipėdos krašte

Kalbant apie baudžiamosios teisės galiojimą dabartinės Lietuvos teritorijoje, būtina atskirai aptarti Vilniaus kraštą, Užnemunę ir Klaipėdos kraštą kaip specifines teritorijas, kuriose dėl tarptautinių politinių, diplomatinių ir karinių santykių atskirais laikotarpiais galiojo skirtinga teisė, nei likusioje Lietuvos teritorijoje. Šis klausimas šiek tiek nagrinėtas[50], bet dėl savo painumo liko iki galo neištirtas, ypač aptariant būtent baudžiamuosius, o ne civilinius įstatymus.

1.2.5.1. Teisės galiojimo Vilniaus krašte klausimas

Teisės galiojimas Vilniaus krašte beveik visais laikotarpiais sutampa su ką tik aptarta Didžiojoje Lietuvoje galiojusia teise, kadangi Vilniaus kraštas buvo jos sudėtinė dalis. Visgi 1918–1920 m. Lietuvos istorinės aplinkybės lėmė, kad nors Lietuva nepriklausomybę išsikovojo, tačiau atgavo ne visas istorines ir etnines lietuvių žemes ir liko be Vilniaus, kurį tarpukariu pakaitomis okupavo tiek bolševikinė Rusija[51], tiek Lenkija, pažeidusi Suvalkų sutartimi nustatytas demarkacines ribas (žr. *2 paveikslėlį* prieduose). Todėl teisės galiojimas Vilniaus krašte tarpukariu aptartinas atskirai.

Galima pastebėti, kad šis istorijos periodas yra sudėtingas geopolitiniu ir teisiniu požiūriu. Ne kartą kito ir Vilniaus krašto ribos, ir nors apie šį laikotarpį istorikų nemažai rašyta, visgi verta kelti autorių teisės galiojimo klausimą okupuoto Vilniaus teritorijoje, kadangi doktrinoje jis aptartas neišsamiai.

---

[50] Pvz., Mizaras, 2008; Valsonokas, 1932; Janulaitis, 1928; Leonas, 1931; Navickienė, 2009; Šenavičius, 2014.

[51] Ji net spėjo 1919 m. keliems mėnesiams įkurti Lietuvos–Baltarusijos Socialistinę Respubliką (Litbelą).

V. Mizaras, aptardamas Vilniaus krašte galiojusius teisės aktus, nurodo: „*Vilniuje ir Vilniaus krašte iki 1939 metų antrosios pusės iš esmės taip ir neįsigaliojo teisės aktai, galioję didžiojoje Lietuvos teritorijos dalyje, nes nuo 1920 m. spalio mėn. iki 1939 m. rugsėjo mėn. Vilnius ir Vilniaus kraštas buvo okupuotas Lenkijos. Šioje teritorijoje liko galioti prieškariniai Rusijos įstatymai, taip pat ir juos keitę Lenkijos teisės aktai. Teisės aktai, kurie galiojo didžiojoje Lietuvos teritorijos dalyje, Vilniaus krašte pradėjo galioti tik nuo 1939 m. spalio 27 d., kai ši teritorija grįžo Lietuvai. Turint omenyje autorių teisių šaltinius, šioje teritorijoje minimu laikotarpiu negaliojo jokios autorių teisės normos*.“ Nors mokslininkas teisingai nurodo, kad Lenkijos okupuotame Vilniaus krašte negaliojo likusios Lietuvos teisės aktai, kurie čia imti taikyti tik Vilniaus kraštą vėl prijungus prie Lietuvos, tačiau tikslintina V. Mizaro išvada, jog čia apskritai negaliojo jokia autorių teisių apsauga: teisiniu požiūriu **Lenkijos beveik dvidešimt metų kontroliuotame Vilniaus krašte galiojo Lenkijos teisės aktai, įskaitant baudžiamuosius, kuriuose autorių teisių apsauga buvo įtvirtinta**. Šiuo požiūriu svarbi tampa šio laikotarpio Lenkijos istorija, kuri taip pat buvo pakankamai sudėtinga, tad ją bendrais bruožais būtina aptarti.

Teisinis reguliavimas Lenkijoje tarpukariu, turėjęs galioti ir okupuotame Vilniuje, susijęs su Abiejų Tautų Respublikos (ATR) likimu XVIII a. pabaigoje. Po trečiojo ATR padalijimo 1795 m., dabartinės Lenkijos teritorija atiteko trims ją pasidalinusioms valstybėms (žr. *3 paveikslėlį* prieduose): Prūsijai (vakarinė dalis, *3 paveikslėlyje* prieduose pažymėta žydra spalva), Austrijai (pietinė dalis, pažymėta geltonai) ir Rusijai (šiaurės-rytų teritorijos dalis, pažymėta šviesiai žaliai kartu su Didžiąja Lietuva). Atitinkamose dalyse įsigaliojo šių šalių įstatymai, įskaitant baudžiamuosius, ir Pirmojo pasaulinio karo metais Lenkijoje galiojo trys skirtingi baudžiamieji įstatymai: a) 1852 m. Gegužės 27 d. Austrijos baudžiamasis kodeksas pietuose, b) 1871 m. Gegužės 15 d. Vokietijos baudžiamasis kodeksas vakaruose ir c) 1903 m. kovo 22 d. Rusijos baudžiamasis statutas centrinėje-šiaurės rytų dalyje (vadinamasis Tagancevo kodeksas su jau aptartais 1911 m. pakeitimais).

Kaip ir Lietuvoje, Lenkijoje paskelbus nepriklausomybę imtasi 1903 m. Rusijos baudžiamojo kodekso pertvarkos darbų: 1917 m. rugpjūčio 7 d. įsigaliojo modifikuotas ir nepriklausomai respublikai pritaikytas 1903 m. Rusijos baudžiamasis kodeksas[52]. Taigi centrinėse Lenkijos teritorijose, prieš

[52] Kaip ir Lietuvoje, Lenkijoje buvo panaikinta mirties bausmė, sunkiųjų darbų kalėjimas ir pan.; po kelerių metų kodeksas išverstas į lenkų kalbą ir pavadintas 1903 m. Lenkijos baudžiamuoju kodeksu.

tai okupuotose Rusijos imperijos, įsigaliojo Rusijos baudžiamasis kodeksas, kuris niekada nebuvo visiškai įsigaliojęs pačioje Rusijoje. Tačiau likusiose Lenkijos teritorijose liko galioti atitinkamai vokiečių bei austrų kodeksai. Lenkams buvo suprantama, kad trys skirtingi kodeksai toliau atlieka valstybės skaldančią funkciją, tad 1919 m. Lenkijos teisingumo ministerija buvo parengusi įstatymo projektą, kuriuo būtų apjungiami minėti trys baudžiamieji įstatymai. Tačiau sulaukus didelio pasipriešinimo dėl jų nesuderinamumo, nuspręsta, kad mažesnė blogybė bus kol kas juos visus tris palikti galioti vienu metu skirtingose teritorijose (Koredczuk, 2019, p. 151–153). Tad **Lietuvos okupacijos pradžioje, pačioje Lenkijoje galiojo trys baudžiamieji įstatymai, o užimtame Vilniaus krašte turėjo įsigalioti centrinės-šiaurės rytų Lenkijos dalyje galiojęs ir pačių lenkų modifikuotas 1903 m. Rusijos baudžiamasis kodeksas**. Tik 1932 m. liepos 11 d. buvo priimtas ir 1932 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo savarankiškas, naujas Lenkijos baudžiamasis kodeksas, kuris tarpukario Lenkijoje praktiškai galiojo tik septynerius metus iki Antrojo pasaulinio karo. Pirmuosius 14 metų, t. y. dvigubai ilgiau, galiojo buvęs teritorinis skirstymas pagal tris galiojančius baudžiamuosius įstatymus.

Tai reiškia, kad **nuo 1920 m. spalio mėn. (Lenkijos inicijuotos Vilniaus krašto okupacijos pradžios)[53] iki 1932 m. liepos 11 d.** naujojo Lenkijos baudžiamojo kodekso priėmimo ir jo įsigaliojimo 1932 m. rugsėjo 1 d., **okupuotame Vilniaus krašte galiojo** vienas iš minėtų trijų baudžiamųjų įstatymų, – būtent **1903 m. Rusijos imperijos BK** (*Kodeks karny z r. 1903*), **o pastarasis, primintina, galiojo ir likusioje didžiojoje Lietuvos dalyje**, tik ten buvo pritaikytas lietuviškiems, o ne lenkiškiems demokratiniams poreikiams. **Abiejose atnaujintose versijose 620–622 str. galima rasti analogiškas autorystės pasisavinimo** (ir kitas nusikaltimų intelektinei nuosavybei) nuostatas su 1911 m. pakeitimais[54].

---

[53] 1920 m. spalio 9 d. generolas Liucjanas Želigovskis, neviešai pritariant Lenkijos vyriausybei, šiurkščiai paminant tarptautinę teisę, inscenizavo lenkų karių bei Vilniaus krašto gyventojų maištą ir staigiu puolimu užėmė Vilnių, kur įkūrė Vidurio Lietuvos valstybę. 1922 m. kovo 24 d. Vidurio Lietuva prijungta prie Lenkijos. Aneksuota Lietuvos sostinė ir etninė Rytų Lietuvos teritorija išbuvo Lenkijos sudėtyje iki 1939 m. rugsėjo mėn., kai sovietų kariuomenė okupavo Vilniaus kraštą (Voruta.lt, Vilnius ir Vilniaus kraštas...). Šiuo atveju keltinas klausimas, kurią iš šių datų laikyti teisinio reguliavimo pakeitimu į lenkišką – ar nuo faktinio Vilniaus užgrobimo, ar nuo oficialaus „teisinio“ Vilniaus prijungimo prie Lenkijos. Manytina, nuo pastarojo, tačiau autorių teisių apsaugos klausimu jokios reikšmės tas neturi, kadangi ir Lietuvoje, ir Lenkijoje tuo metu galiojo tas pats 1903 m. Rusijos baudžiamasis kodeksas su identiška norma, dėl ko detaliau gilintis į šį klausimą šios disertacijos rėmuose nėra prasmės.

[54] Lenk. „*Część trzydziesta piąta. O przestępstwach przeciwko prawom autorskim i przywilejom na wynalazki. 620. <...> Jeśli zaś winowajca samowolnie wydał cudzy*

Tačiau **1926 m. kovo 29 d. Lenkijoje taip pat buvo priimtas ir naujas autorių teisių įstatymas** (Gornicki, 2013, p. 235), **kuriame taip pat buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus**, įskaitant kitaip suformuluotą autorystės pasisavinimą. Tai reiškia, kad **tuo pačiu metu galiojant ir 1903 m. kodeksui, ir autorių teisių įstatymui, 1926–1932 m. ir Vilniaus krašte galiojo dvi tarpusavyje nesuderintos autorystės pasisavinimo normos,** o nuo 1920 m. spalio mėn. (okupacijos pradžios) iki 1926 m. (autorių teisių įstatymo priėmimo) – tik pertvarkytas 1903 m. Rusijos baudžiamasis kodeksas; nuo 1932 m. rugsėjo 1 d. iki 1939 m. rugsėjo mėn.[55] Vilniaus krašte, kaip ir pačioje Lenkijoje, galiojo naujasis 1932 m. Lenkijos baudžiamasis kodeksas; jame baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą ar kitus intelektinės nuosavybės pažeidimus pašalinta, kad nebesidubliuotų su kitais įstatymais, įtvirtinančiais šią atsakomybę (baudžiamųjų normų įtvirtinimo tiek atskiruose įstatymuose, tiek baudžiamajame kodekse tradiciją Lenkija tęsia iki šiol). Taigi 1926 m. Lenkijos autorių teisių įstatymo 63 str. baudžiamoji atsakomybė ir už autorystės pasisavinimą numatyta taip: „*Tas, kas sąmoningai pasisavino kito asmens autorystę, baudžiamas baudos bausme iki dešimties tūkstančių zlotų arba areštu nuo vieno mėnesio iki vienerių metų, arba abiem bausmėmis kartu.*“ 64 straipsnyje įtvirtinta papildoma sąlyga, kad „*61 ir 63 straipsniuose numatytos veikos gali būti persekiojamos tik privataus kaltinimo tvarka*“ (vertė Justyna Levon).

1935 m. atlikti normos numeracijos pakeitimai – norma įtvirtinta 70 straipsnyje, taip pat pakeista straipsnio gramatinė formuluotė: „*Tas, kas pasisavino svetimą autorystę, baudžiamas areštu iki vienerių metų arba bauda iki dešimties tūkstančių zlotų, arba abiem šiomis bausmėmis kartu*“[56] (vertė Justyna Levon). Straipsnio pakeitimas nelaikytinas esminiu, kadangi normos turinys nepasikeitė („ulega“ pakeista į sinonimą „podlega“, išimtas reikalavimas padaryti veiką sąmoningai („*umyślnie*“), manytina, suvokiant, kad visos nusikalstamos veikos turi būti daromos sąmoningai, o arešto

utwór pod swojem nazwiskiem, będzie karany: zamknięciem w więzieniu na czas nie krótszy od miesięcy trzech. (20 mar. st. st. 1911. Dz. pr. ros. Poz. 560).“ Liet.: „*Trisdešimt penktas skyrius. Apie nusikaltimus autorių teisėms ir privilegijoms į išradimus. 620 str. <...>. Jeigu kaltasis savavališkai savo pavarde paskelbė svetimą kūrinį, jis bus baudžiamas: uždarymu kalėjime ne trumpesniam kaip trijų mėnesių laikotarpiui. (1911 m. kovo 20 d. Rusijos įstatymų leidinys, 560 punktas)*“ (vertė Justyna Levon).

[55] Plačiau žr. Voruta.lt, Vilnius ir Vilniaus kraštas...

[56] Normos tekstą originalia lenkų kalba žr. *2 lentelėje* prieduose.

bausmės minimumo klausimas („nuo vieno mėnesio“) taip pat gali būti išspręstas Baudžiamojo kodekso Bendrojoje dalyje).

1939 m. prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, 1940 m. birželio 15 d. visa Lietuva, įskaitant Vilnių bei netrukus ir Klaipėdą, buvo okupuota Sovietų sąjungos, „teisiškai“ įvedant jos įstatymų galiojimą 1940 m. liepos 21 d., priėmus neteisėtas deklaracijas, kad Lietuvoje įvedama sovietinė santvarka, Lietuvos Respublika skelbiama sovietų socialistine respublika (Lietuvos SSR), Sovietų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos prašoma ją priimti į SSRS[57]. **Nuo šio momento beveik visoje dabartinės Lietuvos teritorijoje (išskyrus Klaipėdoje) baudžiamosios teisės ir autorių tesės apsauga tapo vienoda – ją diktavo Sovietų Sąjungos įstatymų leidėjai**.

Atrodytų, Vilniaus istorija Lenkijos sudėtyje tuo ir pasibaigia, tačiau paminėtinas ir dar vienas galimai keblus teisiniu klausimu Vilniaus teritorijos pasikeitimas iki dabartinių valstybės ribų. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, 1939 m. rugsėjo 17 d. SSRS įsiveržė į Lenkiją, rugsėjo 19 d. užėmė Vilnių, o rugsėjo 21 d. ir Vilniaus kraštą. 1939 m. spalio 10 d. pasirašyta Lietuvos-SSRS savitarpio pagalbos sutartis, kurios spalio 27 d. papildomu protokolu dėl Lietuvos ir SSRS valstybinės sienos linijos Lietuvai perduotas Vilnius ir jo sritis (srities ribas SSRS vadovai nustatė vienašališkai, SSRS sau pasiliko kai kurias lietuvių gyvenamas teritorijas, tarp jų Adutiškio, Dieveniškių, Druskininkų, Gervėčių, Marcinkonių, Švenčionių, Varanavo, Vidžių). Šis protokolas atskirai ratifikuotas ir įsigaliojo gruodžio 5 d.[58] 1940 m. birželio 15 d. SSRS okupavus Lietuvą ir liepos mėnesį ją paskelbus sovietine respublika, rugpjūčio 3 d. „*SSRS jai perdavė tą dalį Baltarusijos Sovietų Socialistinei Respublikai priskirtos Vilniaus krašto teritorijos, kurioje gyventojų daugumą sudarė lietuviai*“, vėliau lapkričio 6 d. prie LSSR buvo prijungta dar apie 2600 km^2 Vilniaus krašto teritorija[59]. „*Iš Baltarusijos Sovietų Socialistinės Respublikos perimtoje teritorijoje 1941 01 15 sudaryta Švenčionių apskritis, Alytaus apskrities Marcinkonių, Druskininkų, Rudnios valsčiai, Vilniaus apskrities Dieveniškių ir Šalčininkų valsčiai*“[60]. Tai reiškia,

[57] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-sovietine-okupacija-ir-aneksija-1940-1941/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[58] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-klausimas/, https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-ssrs-savitarpio-pagalbos-sutartis/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].

[59] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-krastas/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].

[60] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-krastas/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].

kad skirtingose Vilniaus teritorijose atitinkamai iki 1940 m. spalio 27 d., rugpjūčio 3 ir lapkričio 6 d. priimtų teisės aktų įsigaliojimo galiojo Lenkijos įstatymai (faktiškai Lenkijos teisės aktai[61] nustojo galioti 1939 m. rugsėjo 17 d. SSRS įsiveržus į Lenkiją), todėl juos trumpam keliems mėnesiams turėjo pakeisti vietinė lietuviška teisė iki to momento, kol Lietuvoje buvo įvesti SSRS įstatymai 1940 m. liepos 21 d.

1.2.5.2. Teisės galiojimo Užnemunėje ir Klaipėdos krašte klausimas

Apie užsienio ar Lietuvos teisės galiojimą būtent **Užnemunėje** doktrinos šaltinių beveik nėra, o tie, kurie mini Užnemunę, kalba apie civilinės teisės šaltinius[62]. Užnemune istoriškai laikoma Lietuvos teritorija, esanti Nemuno kairiajame krante (žiūrint iš rytų į vakarus, ji atitinka dabartinę Suvalkiją)[63], į ją neįeina Klaipėdos kraštas (jis yra dešinėje Nemuno pusėje), bet jų tarpusavio istorija susijusi dėl buvusios Prūsijos okupacijos, todėl aptartina greta viena kitos.

Klaipėdos kraštas su Kuršių Nerija (iki Nemirsetos miestelio, kuris yra netoli Palangos, bet Palangos neįskaitant) temai aktualiu autorių teisių apsaugos atsiradimo laikotarpiu jau buvo Prūsijos kunigaikštystės sudėtyje, kuri gyvavo 1525–1701 m., kuomet autorių teisių apsauga pasaulyje dar neegzistavo. Vietoje Prūsijos kunigaikštystės nuo 1701 m. susikūrė Prūsijos karalystė (vok. *Königreich Preussen*), įkurta dalies baltų, vakarinių slavų ir vokiečių žemėse (Klaipėdos kraštas su Karaliaučiumi ir Šiaurės vakarų Lenkija, dar buvo vadinamas Rytų Prūsija (*3 paveikslėlyje* prieduose nuspalvinta rausvai). Po trečiojo 1795 m. ATR padalinimo, Prūsijos karalystė

---

[61] Kadangi tam tikros Vilniaus teritorijos buvo perimtos ir iš Baltarusijos, tose dalyse turėjo galioti dar kitokia (Baltarusiška) teisė su visa atskira savo istorija, kurią teoriškai taip pat galima analizuoti, siekiant turėti galutinį visų dabartinės Lietuvos teritorijų autorių teisės reguliavimo teisinį-istorinį paveikslą, tačiau tai būtų šios disertacijos temos kontekste netikslinga analizė, kadangi perduota Lietuvai teritorija buvo SSRS valdyme, kas reiškia, kad joje galiojo tie patys teisės aktai, kaip ir didžiojoje Lietuvoje po SSRS įstatymų įsigaliojimo, nes Baltarusija buvo okupuota SSRS.

[62] Pvz., Antanas Šenavičius straipsnyje „Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje“ nurodo, kad „*Dėl Napoleono užkariavimų nuo 1808 m. Kodeksas buvo įvestas pietinėje Lietuvoje (Užnemunėje) ir galiojo čia iki 1940 m. vasaros pabaigos*“, papildant galima pridurti, kad „*veikė Kodekso Antroji ir Trečioji knygos, reguliuojančios turtinius santykius*“ (Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/napoleono-kodeksas/, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.).

[63] Žr. Šenavičius, 2014, p. 520, Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/uznemune/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].

prisijungė Užnemunę kartu su kitomis teritorijomis ir pavadino šią dalį Naująja Rytų Prūsija (arba „Naujaisiais Rytprūsiais“ (*3 paveikslėlyje* prieduose nuspalvinta žydrai)[64]. Prūsijai Užnemunė priklausė iki 1806 m., kai ją okupavęs Napoleonas 1807 m. Tilžės taikos sutartimi jos vietoje įkūrė Varšuvos kunigaikštystę. 1806–1807 m. kare Napoleonui Frydlando mūšyje sutriuškinus Prūsiją, prancūzų armija užėmė Šiaurės Prūsiją iki Nemuno, įskaitant Užnemunę. Iš Prūsijai priklausiusių žemių liko neužimtas tik kitapus (dešinėje) Nemuno esantis Klaipėdos kraštas (Šenavičius, 2014, p. 521).

1807 m. liepos 7 d. Tilžėje tarp Napoleono ir Rusijos caro Aleksandro I buvo sudaryta taikos ir sąjungos sutartis, kuria Prūsija neteko lenkų ir lietuvių žemių, įgytų per II ir III ATR padalijimus ir iš jų buvo sudaryta nauja valstybė – Varšuvos kunigaikštystė (Lenk. *Księstwo Warszawskie, Duché de Varsovie*) (Šenavičius, 2014, p. 521). Į ją, kaip minėta, įėjo ir Prūsijai priklausiusi Užnemunė (Dundulis, 1940, p. 23–25; 1981, p. 24–27; 1998, p. 27–28 iš Šenavičius, 2014, p. 521)[65]. 1807 m. Tilžės taikos sutartimi didesnioji Naujųjų Rytprūsių dalis (visas dabartinės Lietuvos teritorijos gabalas – Užnemunė) buvo prijungta prie satelitinės Varšuvos kunigaikštystės, mažesnioji (Balstogė su apylinkėmis, dabartinės Lenkijos teritorija) atiteko Rusijos imperijai (Janulaitis, 1928, p. 390–391). Vienos kongresas[66] savo baigiamuoju aktu 1815 m. birželio 9 d. iš didžiosios dalies Varšuvos kunigaikštystės žemių, atitekusių Rusijai (tik Poznanės sritis buvo priskirta Prūsijai, o Galicijos dalis atiteko Austrijai), įkūrė Lenkijos karalystę, kurios karaliumi buvo caras (Šenavičius, 2014, p. 522). **Taigi 1815 m. Užnemunė, kaip dalis Vienos kongrese sukurtos autonominės Lenkijos karalystės, atiteko Rusijai. Iki šio laikotarpio autorių teisių apsauga nei Prūsijoje, nei Rusijoje ar Varšuvos kunigaikštystėje neegzistavo**.

---

[64] Naujuosiuose Rytprūsiuose vietinės teisės galiojimas buvo nutrauktas ir įsigalėjo svetima prūsų teisė praėjus porai metų po pasidalinimo: Prūsų karaliaus Frydricho Vilhelmo II 1797 m. balandžio 30 d. įsaku senųjų LDK įstatymų galiojimas, palikus nedideles išimtis, buvo panaikintas ir nuo 1797 m. rugsėjo 1 d. įvesti Prūsijos įstatymai (Janulaitis, 1928, p. 72–76 iš Šenavičius, 2014, p. 520–521). Prūsijoje tuo metu autorių teisės nebuvo saugomos.

[65] Naujoji nedidelė lenkų (galima sakyti – iš dalies ir lietuvių) valstybė neturėjo Lenkijos pavadinimo, vadinosi jos sostinės vardu. Tuo Napoleonas norėjo parodyti naujam sąjungininkui – Rusijos carui, kad jis nesiekiąs atkurti Lenkijos karalystės (Šenavičius, 2014, p. 521).

[66] Vienos kongresas – tarptautinis kongresas, baigęs Europos valstybių karus su Napoleono I valdoma Prancūzija. Sušauktas Austrijos, Didžiosios Britanijos, Prūsijos ir Rusijos iniciatyva. Vyko 1814 09 18–1815 06 09 Vienoje. Dalyvavo visų Europos valstybių (išskyrus Osmanų imperiją) atstovai (žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/vienos-kongresas/, žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.).

Norėtųsi sakyti, kad nuo šio momento (nuo 1815 m.) Užnemunėje autorių teisių teisinis reguliavimas niekuo nebesiskyrė nuo Didžiosios Lietuvos teritorijoje galiojusio režimo – t. y. prasidėjo kartu su Rusijos imperijos teisės aktų galiojimu (1828 m. Cenzūros statutu, Sąvadu, Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutu ir kt.), tačiau ir čia viskas galimai nėra taip paprasta. Kaip nurodo V. Mizaras, „*1807 m. liepos 22 d. imperatorius Napoleonas paskelbė apie 1804 metų Prancūzijos civilinio kodekso galiojimą nuo 1808 m. gegužės 1 dienos. Nors po Prancūzijos kariuomenės pralaimėjimo 1815 metais Lietuvos Užnemunės teritorija buvo įjungta į Suvalkų guberniją, taip pateko į Lenkijos karalystės, o su ja kartu ir Rusijos imperijos sudėtį, tačiau tiek Prancūzijos civilinio kodekso, tiek Komercinio kodekso galiojimas nebuvo nutrauktas. Tiesa, Lenkija 1825 metais priėmė Lenkijos karalystės civilinį kodeksą, tačiau, kaip teigiama teisės istorikų, jis buvo ištikimas Napoleono kodekso principams, be to, reguliavo ne visus civilinės teisės klausimus, todėl Napoleono kodeksas iš esmės Lietuvos Užnemunės teritorijoje galiojo iki pat 1940 metų. Tai savo ruožtu lėmė, kad autorių teisės rašytinių šaltinių minimu laikotarpiu Lietuvos Užnemunės teritorijoje nebuvo*“ (Maksimaitis, 2001, p. 58, 62, iš Mizaras, 2008, p. 95). Jeigu privatinės teisės galiojimą naujoji valdžia istorijos tėkmėje ne kartą buvo linkusi palikti nepakeistą, viešosios teisės, įskaitant baudžiamosios, atžvilgiu tai negaliojo: „*Paprastai teritorijos cesijai įvykus, ceduojančios valstybės viešoji teisės tvarka užleidžia vietą viešajai teisės tvarkai tos valstybės, kurios naudai yra įvykusi cesija*“ (Valsonokas, 1932, p. 62). Tai reiškia, kad Užnemunei priklausant Rusijos imperijai, mažų mažiausiai čia turėjo įsigalioti Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas, kuriame, kaip buvo analizuojama anksčiau, buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už tam tikrus nusikaltimus intelektinės nuosavybės teisei, įskaitant ir autorystės pasisavinimą. Todėl sunku sutikti su V. Mizaro išvada, kad Užnemunėje nebuvo jokių autorių teisės rašytinių šaltinių, tačiau teisinė situacija čia, panašu, galėjo būti išties paradoksali ir nelogiška – **Užnemunėje negaliojo Rusijos imperijos civiliniai teisės aktai, ginantys autorių teises (nes galiojo Napoleono įstatymai, saugantys tik turtines teises), bet turėjo galioti baudžiamieji, ginantys jas iš esmės „sustiprintu“ – valstybės prievartos būdu per Rusijos baudžiamuosius įstatymus.** Visgi koks tiksliai buvo carinės Rusijos civilinių įstatymų galiojimo santykis su paliktais galioti Napoleono įstatymais, atsakymo rasti nepavyko; galbūt jie buvo naudojami subsidiariai, t. y., tose srityse, kurių nepadengė Napoleono įstatymai, buvo taikyti Rusijos imperijos teisės aktai, tačiau tokiai išvadai pagrįsti reikia papildomo tyrimo.

Grįžtant prie **Klaipėdos krašto** istorijos ir joje galiojusio teisinio reguliavimo, likusi Prūsijos karalystės dalis (su Klaipėda ir Kuršių Nerija, t. y. be Užnemunės) 1871 m. tapo Vokietijos imperijos dalimi[67]. Kalbant apie autorių teisių reguliavimą Vokietijos imperijoje, dar iki Vokietijos suvienijimo – **1837 m. birželio 11 d. buvo priimtas Prūsijos įstatymas dėl mokslo ir meno kūrinių nuosavybės apsaugos ryšium su jų perspausdinimu ir kopijavimu[68]. Jis galiojo ir Klaipėdos krašte nuo pat jo priėmimo** (kadangi, kaip buvo minėta, ši teritorija jau buvo Prūsijos sudėtyje nuo XV a.). Įstatymo 10 paragrafe įtvirtinta ir baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus: „*Tas, kas pažeidžia autoriaus, jo įpėdinių ar teisinių įgaliotinių išimtinę teisę, pasinaudodamas ja be jų sutikimo, įpareigojamas visiškai atlyginti žalą nuketėjusiajam ir, be visų kopijų konfiskavimo, baudžiamas bauda nuo 50 iki 1000 talerių*“ (čia ir toliau – Gintauto Sakalausko vertimas). Įstatymas visgi daugiausiai buvo skirtas apsaugai nuo neteisėto perspausdinimo, kopijavimo, vadinasi, labiausiai saugojo literatūros kūrinių leidėjų interesus. **Nors norma tiesiogiai tam nėra skirta, bet ji galėjo būti naudojama baudžiant ir už autorystės pasisavinimą, atliktą perspausdinant leidinį svetimu vardu**, tačiau labai sunku nustatyti, ar tokių atvejų pasitaikė (o jei taip, tai – kiek) per šio įstatymo galiojimo laiką.

---

[67] Pasak Filipo Dvajerio (*Philip G. Dwyer*), tarp istorikų egzistuoja diskusija ne tik apie tai, kada Prūsija atsirado, bet ir kada tiksliai jos egzistavimas baigėsi; yra net keli galimi datų variantai – 1871 m. (Vokietijos suvienijimas), 1918 m. (Pirmojo pasaulinio karo pabaiga), 1933 m. (Trečiojo reicho įkūrimas) ar 1947 m. (Trečiojo reicho pabaiga). Yra daug manančių, jog Prūsija nenustojo egzistavusi kaip valstybė po Vokietijos suvienijimo 1871 metais, tapusi Vokietijos reicho dalimi, nes išlaikė jai didelę įtaką politiniame ir idėjiniame lygmenyje. Vėliausia iš šių datų – 1947 m. – atitinka Trečiojo Reicho pabaigą Vokietijai pralaimėjus Antrajame pasauliniame kare, kuo tikrai galiausiai pasibaigė Prūsijos egzistavimas. Istorikai pastebi, kad Prūsijos militarizmas ir ambicinga ekspansinė politika patiko vokiečiams ir buvo persmelkusi vokiečių politiką. Pirmojo pasaulinio karo metais britų valdžia netgi nustatė Prūsijos militarizmo pašalinimą kaip vieną iš svarbių karo tikslų, nors pačios Prūsijos žemėlapyje tarsi ir nebuvo. Taigi kalbos, kad Vokietija yra Prūsijos valstybės įpėdinė netilo iki pat 1940-ųjų, o Prūsinizmas, vokiečių militarizmas ir nacizmas buvo laikytas vienu ir tuo pačiu reiškiniu. Plačiau žr. Dwyer, 2001, p. 14.

[68] Vok. *Gesetz zum Schutze des Eigentums an Werken der Wissenschaft und der Kunst gegen Nachdruck und Nachbildung*. Šis įstatymas, pasak V. Mizaro, laikomas pirmuoju vokiečių autorių teisių įstatymu (Mizaras, 2008, p. 89), manytina, nes nors ir nesuvienyta, Prūsija buvo vokiška žemė. Būtent dėl tokio „*teritorinio susiskaldymo, t. y. politinių priežasčių, Vokietija, palyginti su kitomis didžiosiomis valstybėmis, gerokai vėlavo sureguliuoti bent minimalią autorių teisių apsaugą*“ (Mizaras, 2008, p. 89).

1871 m. suvienytoje Vokietijos imperijoje galiojo 1870 m. birželio 11 d. Vokietijos literatūros, iliustracijų, muzikos kompozicijų ir dramos kūrinių autorių teisių įstatymas[69]. Jis buvo svarbiausias Vokietijoje taikytas autorių teisių įstatymas laikotarpiu tarp Prūsų 1837 m. įstatymo ir vėlesnio 1901 m. Autorių teisių įstatymo (Kawohl, 2008). **1870 m. Vokietijos autorių teisių įstatymas buvo pirmasis, užtikrinęs vienodą autorių teisinį reguliavimą Vokietijos imperijos viduje** ir, atitinkamai, beveik visose jos žemėse, kurios sudarė Vokietijos konfederaciją nuo 1815 m., išskyrus Austriją (Kawohl, 2008). 1870 m. Vokietijos baudžiamasis kodeksas savo turiniu tebuvo revizuota 1851 m. Prūsijos baudžiamojo kodekso versija, tačiau 1870 m. kodeksui taip pat didelę įtaką padarė 1810 m. Prancūzijos baudžiamasis kodeksas, dėl ko galima sakyti, jog Vokietijos baudžiamoji teisė formavosi apšvietos laikotarpio įtakoje (Grunhut, 1944, p. 198).

Visgi pagrindinis teisinio reguliavimo dėmesys buvo sutelktas į kūrinio naudojimo teises ir labai mažai – į asmenines neturtines autorių teises, kas byloja apie tam tikrą jų apsaugos apimties disbalansą, kuris kyla iš įstatymų leidėjo laikymosi tradicinės „perspausdinimo“ sąvokos (Wadle, 1996, p. 333 ir Kawohl, 2008). Skirtingai, nei šiuolaikinės Vokietijos autorių teisė, kurios pagrindas yra autoriaus teisės, apimančios tiek turtines, tiek asmenines neturtines teises, 1870 m. įstatymo nuostatos buvo susijusios su būtent fiziniu kopijavimo, perspausdinimo aktu. **Visos autoriaus teisės buvo apibūdinamos būtent per perspausdinimo aktą. Įstatymo pirmo skyriaus „e“ dalies 18 paragrafe įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus:** „*tas, kas tyčia ar neatsargiai atlieka perspausdinimą su tikslu platinti Šiaurės Vokietijos Konfederacijos viduje ar už jos ribų, įpareigojamas atlyginti žalą autoriui ar jo teisių perėmėjui, be to, jam skiriama bauda iki tūkstančio talerių. <...> Jeigu pažeidėjas negali sumokėti paskirtos baudos, ji pagal bendruosius baudžiamuosius įstatymus, keičiama į atitinkamos trukmės laisvės atėmimo bausmę iki šešių mėnesių*“[70]. Įdomi ir tame pačiame paragrafe įtvirtinta nuostata, kad „*vietoje žalos atlyginimo, teismas, nukentėjusiojo prašymu, be bausmės, gali skirti iki dviejų tūkstančių*

[69] Vok. *Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, musikalischen Kompositionen und dramatischen Werken*.

[70] Vok. „*Wer vorsätzlich oder aus Fahrlässigkeit einen Nachdruck (§§. 4. ff.) in der Absicht, denselben innerhalb oder auscheurs des Norddeutschen Bundes zu verbreiten, veranstallett, ist den Urheber oder dessen Rechtsnachfolger zu entschädigen vermichtung und wird austien mit Geldstrafe bis zu Eintausend Thalern bestraft. <...> Kann die verwirkte Geldstrafe nicht beigetrieben werden, so wird dieselbe nach Maßgabe der allgemeinen Strafgesetze in eine apprehensive Freiheitsstrafe bis zu sechs Monaten umgewandelt*.“

talerių baudą, kurią kaltininkas turi sumokėti nukentėjusiai šaliai. <...> Paskyrus tokią baudą, nukentėjusysis netenka galimybės pareikšti bet kokius kitus kompensacijos reikalavimus“[71]. Todėl autoriaus asmeninės neturtinės teisės savarankiškai nebuvo ginamos, jų apsauga buvo įmanoma tik kaip šalutinis padarinys, ginantis nuo kūrinio perspausdinimo veiksmo.

Šiame įstatyme įtvirtinta atsakomybė ir už vienos iš asmeninių neturtinių autoriaus teisių pažeidimą: sąžiningo citavimo ar sąžiningo kitų kūrinių naudojimo taisyklių nesilaikymas (tyčia ar neatsargiai), nenurodant šaltinio ar autoriaus vardo (pvz., § 7, § 44), užtraukia baudą iki dvidešimties talerių; ši bausmė negali būti keičiama į laisvės atėmimą ir nėra atsakomybės už žalos padarymą nukentėjusiajam (§ 24)[72]. Tokia nuostata atitinka baudžiamosios normos turinį ir gina asmeninę neturtinę teisę į autoriaus vardą. **Atsakomybė už autorystės pasisavinimą tiesiogiai nenumatyta**, bet ją būtų galima išvesti iš teisės į autoriaus vardą pažeidimo, jeigu sudaromas įspūdis, kad tai, kas skelbiama, yra kito asmens, kadangi tokiu būdu nenurodomas tikrasis autorius (tačiau jei nurodomi du autoriai – ir tikrasis, ir nesąs autoriumi asmuo, tikrasis autorius tarsi nebeturi teisės skųstis dėl tokio kūrinio išleidimo). Taigi nors ir netiesiogiai bei labai siaura apimtimi, bet **bausti už autorystės pasisavinimą asmenis buvo įmanoma tiek per turtinių autorių teisių pažeidimus (būtent neteisėto atgaminimo), tiek per asmeninės neturtinės teisės į vardą pažeidimą**. Tačiau sakyti, kad ir už autorystės pasisavinimą buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė, nebūtų visiškai teisinga, ypač kai tokią normą, skirtą specialiai autorystės teisei saugoti, tuo metu jau turėjo Rusijos imperija.

1886 m. priimta Berno konvencija, saugojusi autorių teises į literatūros ir meno kūrinius (Berno konvencijos 1 str.). Po jos priėmimo Vokietijoje buvo priimti du nauji su autorių teisių apsauga susiję įstatymai. 1901 m. birželio 9 d. priimtas Literatūros ir muzikos kūrinių autorių teisių įstatymas[73], pakeitęs minėtą 1870 m. įstatymą. Naujajame įstatyme nuostatos perorientuotos į „autoriaus apsaugą“ vietoje apsaugos nuo vien kūrinių atgaminimo (1901 m.

---

[71] Vok. „*Statt jeder aus diesem Gesetz entspringenden Entschädigung kann auf Verlangen des Beschädigten neben der Strafe auf eine an den Beschädigten zu erlegende Geldbuße bis zum Betrage von zweitausend Thalern erkannt werden. Eine erkannte Buße schließt die Geltendmachung eines weiteren Entschädigungsanspruchs aus*.“

[72] Įdomu tai, kad senatis už šią veiką sueina praėjus tik trims mėnesiams nuo spaudinio išplatinimo be autoriaus vardo paminėjimo (§ 37), kas labai sumažina galimybes gintis nuo tokios veikos.

[73] 1901 m. birželio 9 d. Vokietijos Literatūros ir muzikos kūrinių autorių teisių įstatymas (vok. *Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst*).

Vokietijos autorių teisių įstatymo § 1). Po kelių metų, 1907 m. sausio 9 d. buvo priimtas Taikomojo meno ir fotografijų autorių teisių įstatymas[74]. Tačiau nė viename iš minėtų įstatymų nebuvo numatyta atsakomybė už autorystės pasisavinimą. Trumpai aptartinas ir šių įstatymų turinys dėl asmeninių neturtinių autorių teisių apsaugos.

1901 m. įstatyme yra keletas normų, susijusių su kitų asmeninių neturtinių autoriaus teisių apsauga. Pavyzdžiui, rašoma, kad autoriaus teisėmis turi teisę naudotis leidėjas, jeigu kūrinys paskelbtas pseudonimu ar nenurodant jokio vardo (§ 7), įtvirtinama autorystės prezumpcija (autoriumi yra laikomas tas, kas buvo nurodytas kūrinyje, po spektaklio ar paskaitos – § 7), jeigu tikrasis autoriaus vardas nenurodytas kūrinyje, trumpinama jo apsauga iki 30 metų po paskelbimo, terminas prailginamas, jei per tą 30 metų atskleidžiama tikroji autoriaus pavardė (§ 31). Jame numatyta ir kita asmeninė neturtinė autoriaus teisė – pirmojo viešo paskelbimo teisė, kurios pažeidimas taip pat užtraukia baudžiamąją atsakomybę – baudą iki 1500 markių, kuri, negalint sumokėti, gali būti keičiama laisvės atėmimu iki 3 mėnesių (§ 39)[75]. Pagrindinė baudžiamoji gana bendro pobūdžio norma įtvirtinta § 38, 1 d., numatant 3000 markių baudą už neteisėtą tyčinį kūrinio atgaminimą ar komercinį platinimą ar tokių veiksmų atlikimą be įgaliotosios šalies sutikimo. Paragrafo 2 d. įtvirtinta kita veika, užtraukianti baudą, kuria baudžiamas „*bet kuris asmuo, kuris, išskyrus įstatymo leidžiamus atvejus, tyčia viešai atlieka scenos kūrinį, muzikos meno kūrinį ar dramos kūrinio adaptaciją, kurie neleistini pagal 12 paragrafą, arba viešai atlieka kūrinį, kol jis nebuvo išleistas, be asmens, turinčio teisę tai daryti, sutikimo*“[76]. Šalia valstybės numatytos baudos nukentėjusysis gali prašyti papildomos baudos savo naudai – iki 6000 markių, kurios reikalavimas užkerta kelią reikalauti žalos atlyginimo kitokia forma (§ 40) – tokia norma jau buvo 1870 m. įstatyme (2000 talerių). Taigi, ir čia autorių asmeninių neturtinių teisių apsauga galima tik per turtinių teisių pažeidimus. Be kita ko, tame pačiame

[74] 1907 m. sausio 9 d. Vokietijos Meno kūrinių ir fotografijų autorių teisių įstatymas (vok. *Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie*).

[75] Galima pastebėti, kad šios asmeninės neturtinės autoriaus teisės Lietuva nesaugo iki šiol.

[76] Vok.: „*§ 38. Mit Geldstrafe bis zu dreitausend Mark wird bestraft: 1. wer in anderen als den gesetzlich zugelassenen Fällen vorsätzlich ohne Einwilligung des Berechtigten ein Werk vervielfältigt oder gewerbsmäßig verbreitet; 2. wer in anderen als den gesetzlich zugelassenen Fällen vorsätzlich ohne Einwilligung des Berechtigten ein Bühnenwerk, ein Werk der Tonkunst oder eine dramatische Bearbeitung, die nach § 12 unzulässig ist, öffentlich aufführt oder ein Werk, bevor es erschienen ist, öffentlich vorträgt.*“

paragrafe yra ir pažeidimą privilegijuojanti norma: „*Jeigu įgalioto asmens sutikimo reikėjo tik dėl to, kad buvo padaryti paties kūrinio, jo pavadinimo ar autoriaus vardo pakeitimai, skiriama bauda iki trijų šimtų markių*“[77]. Jei baudos išieškoti neįmanoma ir ji turi būti pakeista laisvės atėmimu, laisvės atėmimo terminas negali būti ilgesnis kaip šeši mėnesiai 1 dalyje nurodytais atvejais ir vienas mėnuo 2 dalyje nurodytais atvejais[78].

1907 m. įstatyme taip pat įtvirtintos panašios autorystės prezumpcijos taisyklės (§ 5, § 9), tačiau ir čia autorystės teisės apsauga nuėjo kita linkme, vėlgi, nukreipiant į neteisėto atgaminimo veiksmus. § 13 nurodyta, kad „*Autoriaus vardą ir pavardę arba parašą ant kūrinio gali dėti ne pats autorius, o kitas asmuo tik su autoriaus sutikimu*“ ir „*tas, kas, pažeisdamas § 13 nuostatą, tyčia prie kūrinio pritvirtina autoriaus vardą ar parašą, baudžiamas bauda iki trijų šimtų markių*“, baudos negalint išieškoti, ji keičiama laisvės atėmimu iki 1 mėnesio (§ 34, versta autorės, naudojant Deepl). Baudžiamoji atsakomybė numatyta ir už asmeninio portreto reprodukcijos pažymėjimą tikrojo autoriaus vardu (iš esmės už klastotės pagaminimą be autoriaus sutikimo) (§ 18)[79], už tai numatyta bauda iki 1000 markių, kuri, negalint jos sumokėti, turi būti pakeista į laisvės atėmimą iki dviejų mėnesių (§ 33)[80]. Šiame įstatyme numatyta analogiška galimybė skirti papildomą baudą nukentėjusiojo naudai vietoje žalos atlyginimo (§ 35). Šios normos neskirtos ginti autorystės teisę nuo jos pasisavinimo, todėl teigtina, kad ir šiame įstatyme baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą nenumatyta.

---

[77] Vok.: „*War die Einwilligung des Berechtigten nur deshalb erforderlich, weil an dem Werke selbst, an dessen Titel oder an der Bezeichnung des Urhebers Aenderungen vorgenommen sind, so tritt Geldstrafe bis zu dreihundert Mark ein.*“

[78] Vok.: „*Soll eine nicht beizutreibende Geldstrafe in Gefängnißstrafe umgewandelt werden, so darf deren Dauer in den Fällen des Abs. 1 sechs Monate, in den Fällen des Abs. 2 einen Monat nicht übersteigen*.“

[79] Vok: „*§ 18. <...> Verboten ist es, den Namen oder eine sonstige Bezeichnung des Urhebers des Werkes in einer Weise auf der Vervielfältigung anzubringen, die zu Verwechselungen Anlaß geben kann*.“ Liet.: „*§ 18. <...> Draudžiama kūrinio autoriaus vardą ir pavardę ar bet kokį kitą kūrinio pavadinimą prie atgaminimo pritvirtinti taip, kad tai sukeltų painiavą*“.

[80] Vok.: „*§ 33. Mit Geldstrafe bis zu eintausend Mark wird bestraft: 1. wer der Vorschrift des § 18 Abs. 3 zuwider vorsätzlich den Namen oder eine sonstige Bezeichnung des Urhebers des Werkes auf der Vervielfältigung anbringt; 2. wer den Vorschriften der §§ 22, 23 zuwider vorsätzlich ein Bildnis verbreitet oder öffentlich zur Schau stellt. Soll eine nicht beizutreibende Geldstrafe in Gefängnisstrafe umgewandelt werden, so darf deren Dauer zwei Monate nicht übersteigen*.“

Abu šie įstatymai (1901 m. ir 1907 m.) buvo pakeisti bendru Vokietijos autorių teisių įstatymu tik 1965 m.[81] Tai reiškia, kad ne tik **visą Vokietijos valdymo laikotarpį, bet ir visą tarpukarį Klaipėdos krašte galiojo Vokietijos įstatymai, nenumatę baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą**. Tačiau reikia patikrinti, ar tokios normos nebuvo ir Vokietijos baudžiamajame kodekse. Nors atskirose Lietuvos teritorijos dalyse skyrėsi civilinis teisinis reguliavimas, bet nesiskyrė baudžiamasis, visgi Klaipėdos krašte skyrėsi jie abu: pasak amžininko Petro Leono (1931, p. 207), analizavusio tarpukario teisės aktų galiojimą Lietuvos teritorijoje, baudžiamasis kodeksas veikė visoje Didžiosios Lietuvos teritorijoje, įskaitant Užnemunę (buvusią Suvalkų guberniją) ir Palangos valsčių (prijungtas iš buvusios Kuršo gubernijos)[82], bet neįskaitant Klaipėdos krašto (o tuo pačiu, pridurtina, – ir Vilniaus, kadangi cituojamo amžininko rašymo metu (1931 m.), Vilnius dar buvo okupuotas Lenkijos). Klaipėdos krašte daugiausiai veikė tie įstatymai, kurie veikė ten prieš karą (t. y. Vokietijos įstatymai) (Leonas, 1931, p. 209). Taip pat nurodo ir V. Stankevičius: „*Reikia pabrėžti, kad vienoj Lietuvos valstybės daly yra visai savotiška baudžiamųjų įstatymų sistema. Klaipėdos Konvencijos 1-ojo priedėlio 5 straipsniu Klaipėdos Teritorijos vietinių organų kompetencijai priklauso, tarp kit ko, kriminalė legislacija. Daliai to, kol kas, ten pasilieka seni vokiečių įstatymai, jų tarpe vokiečių Baudžiamasis Statutas – Strafgesetzbuch*“ (Stankevičius, 1925, p. 18). **1870 m. priimtame Vokietijos baudžiamajame kodekse neįtvirtinta jokių nusikaltimų intelektinei nuosavybei, autorių teisėms, kadangi ji numatyta atskirais įstatymais ir baudžiamajame kodekse nedubliuojama** (šią tradiciją Vokietija tęsia iki šiol), o kaip minėta, juose baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą taip pat nebuvo įtvirtinta.

1919 m. birželio 28 d. Versalio taikos sutarties, kuria buvo užbaigtas Pirmasis pasaulinis karas, 28 ir 99 straipsniais atskyrus šiaurinę Rytų Prūsijos dalį nuo karą pralaimėjusios Vokietijos, buvo suformuotas savarankiškas Klaipėdos kraštas (vok. *Memelland*), į kurį įėjo ir šiaurinė Kuršių Nerijos dalis, ir atiduotas Tautų Sąjungos kontrolei (Daugirdaitė-Sruogienė, 1990, p. 305). **Antantės valstybių vardu ir jos pavedimu 1920–1923 m. kraštą administravo Prancūzija. Kalbant apie prancūzų valdymą Klaipėdos**

[81] Pridurtina, kad 1910 m. liepos 12 d. priimtas potvarkis, kuriuo įgyvendinama 1908 m. lapkričio 13 d. Berne sudaryta pataisyta Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos įstatymu, tačiau jame neužsimenama apie temai aktualias autorių asmenines neturtines teises.

[82] Šios dvi teritorijos išskirtos dėl to, kad tiek Palangoje, tiek Suvalkijoje galiojo savarankiški ir skirtingi nuo didžiosios Lietuvos civiliniai įstatymai (Leonas, 1931, p. 207).

krašte šiuo laikotarpiu, taip pat keltinas galiojusios viešosios teisės klausimas. Pasak amžininko Rudolfo Valsonoko, „*teisiškai žiūrint, Klaipėdos kraštas, išėjęs iš Vokietijos ribų, atsirado didžiųjų valstybių bendroje nuosavybėje*“ ir priklausė Prancūzijai, Anglijai, Italijai ir Japonijai iki pat Klaipėdos Konvencijos įsigaliojimo (Prancūzija teturėjo iš šių valstybių mandatą kraštui okupuoti ir administruoti jų vardu (Valsonokas, 1932, p. 62). Taigi formaliai žiūrint, vietoje vokiečių viešosios teisės turėjo būti įvesta šių valstybių viešoji teisė, bet taip neįvyko – **Prancūzijos atstovas krašte paliko iki tol galiojusią Vokietijos viešąją teisę**, kurią, esant reikalui, pakeisdavo ar papildydavo, kadangi visiškai pakeisti teisę buvo praktiškai neįmanoma (Valsonokas, 1932, p. 62).

1923 m. Lietuvos Vyriausybei ir Lietuvos Šaulių Sąjungai inscenizavus Klaipėdos krašto gyventojų sukilimą, miestas 1923 m. sausio 15 d. buvo užimtas ir netrukus formaliai prijungtas prie Lietuvos Respublikos. **Taigi nuo 1923 m. vasario 19 d. iki 1939 m. kovo 22 d. Klaipėdos kraštas autonomijos pagrindais, kuriuos reglamentavo Klaipėdos krašto Konvencija, priklausė Lietuvos Respublikai**. **Bet jame nebuvo įvesti Lietuvos Respublikos įstatymai, o liko galioti Vokietijos imperijos įstatymai** – 1871 m. Vokietijos baudžiamojo įstatymo knyga, 1896 m. Vokietijos civilinis kodeksas, 1897 m. Vokietijos komercinis kodeksas ir kiti Vokietijos ir Prūsijos įstatymai (Maksimaitis ir Vansevičius, 1997, p. 192), įskaitant 1901 m. birželio 9 d. Literatūros ir muzikos kūrinių autorių teisių įstatymą, pakeitusį 1870 m. jo pirmtaką[83], bei 1907 m. sausio 9 d. Taikomojo meno ir fotografijų autorių teisių įstatymą, **kuriuose, kaip jau buvo aptarta, baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą nebuvo numatyta**.

1939 m. kovo 22 d. Lietuvos Vyriausybei priėmus Vokietijos ultimatumą ir sutikus jai perduoti Klaipėdos kraštą, siekiant išvengti visos Lietuvos užėmimo[84], į Klaipėdą įžengė daug Vokietijos kariuomenės dalinių, kurie užėmė šį kraštą (Daugirdaitė-Sruogienė, 1990, p. 368–369). Pagal Ribentropo-Molotovo aktą, „*Vokietijai turėjo tekti be jau anksčiau pagrobto Klaipėdos krašto ir Suvalkija, o Sovietų Sąjungai – pradžioje dalis, paskui ir visa Lietuva*“ (Daugirdaitė Sruogienė, 1990, p. 372). 1940 m. birželio 15 d. Lietuvą okupavus Sovietų Sąjungai, buvo okupuota ir Suvalkijos dalis, kurią

[83] Klaipėdos krašto ir Didžiosios Lietuvos tarpusavio teisinius santykius komentuojamo laikotarpio amžininkas V. Stankevičius aprašo taip: „*Klaipėdos ir visos kitos Lietuvos teritorijos įstatymų santykiai turi būti sprendžiami tais pačiais pagrindais, kaip kad ir baudžiamųjų įstatymų atskirų šveicarų kantonų, šiaurės Amerikos Valstybių, arba, praėjusiu laiku, rusų ir Suomijos baudžiamųjų įstatymų santykiai*“ (Stankevičius, 1925, p. 18).

[84] Kaip tai savaite anksčiau įvyko Čekoslovakijoje.

SSRS buvo sutikusi palikti Vokietijai (1941 m. sausio 10 dienos sutartimi SSRS už šią teritoriją Vokietijai sumokėjo 7,5 milijono aukso dolerių)[85]. Tuo tarpu Klaipėdos kraštas 1939–1945 m. buvo Vokietijos Reicho dalis, kol 1945 m. pradžioje kraštą – Klaipėdą sausio 28 d., Kuršių neriją vasario 4 d. – užėmė SSRS kariuomenė[86]. Tai reiškia, kad **Vokietijos teisės aktai Klaipėdos krašte galėjo būti taikomi tik iki 1945 m. vasario 4 d.** Tačiau apie kažkokį teisės taikymą ar aktualumą karo metu negalėjo būti nė kalbos – kai 1945 m. sausio 28 d. rytą į apleistą Klaipėdą įžengė Raudonoji armija, karinėje komendantūroje tą dieną buvo užregistruoti tik 28 mieste likę civiliai gyventojai, iš jų – tik 6 senieji gyventojai[87].

1.2.6. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Lietuvai esant Sovietų Sąjungos sudėtyje

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjungai (SSRS) okupavus Lietuvą, jau liepos 21 d. vadinamasis Liaudies seimas neteisėtai panaikino Lietuvos Respublikos statusą, paskelbė Lietuvos Sovietų Socialistinę Respubliką (LSSR arba oficialiai – Lietuvos Tarybų Socialistinę Respubliką (LTSR)[88] ir nutarė ją prijungti prie Sovietų Sąjungos, o 1940 m. rugpjūčio 3 d. SSRS Aukščiausiosios Tarybos sesijoje buvo politiškai įforminta Lietuvos aneksija – LSSR įvardyta kaip SSRS sąjunginė respublika[89]. Taigi **Lietuvos baudžiamasis statutas galėjo būti taikomas iki 1940 m. liepos 21 d., po to Lietuvos teritorijoje buvo įvestas 1926 m. Rusijos Sovietų Federacinės Socialistinės Respublikos (RSFSR) baudžiamasis kodeksas** (rus. *Ugolovnyj kodeks RSFSR*[90]), kuris Rusijoje įsigaliojo 1927 m. sausio 1 d. Šis kodeksas Lietuvoje galiojo pirmosios sovietų okupacijos metu 1940–1941 m. (faktinė okupacija – 1940 m. birželio 15 d., tačiau teisės aktų galiojimo pokytis įvyko nuo 1940 m. liepos 21 d., jie galiojo iki 1941 m. liepos 2 d.), kurią pakeitė Vokietijos okupacija, grąžinusi iki sovietinės okupacijos veikusių teisės aktų galią (t. y. 1911 m. redakcijos 1903 m.

[85] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/molotovo-ribbentropo-paktas/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[86] Plačiau žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija, https://www.vle.lt/straipsnis/klaipedos-operacija/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[87] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/klaipedos-istorija/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[88] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-ssr/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[89] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-ssr/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[90] Rus. Rossijskaja Sovetskaja Federativnaja Socialisticheskaja Respublika.

Lietuvos Baudžiamojo statuto 620 straipsnį[91]).

Nacistinei Vokietijai kare su SSRS patyrus nesėkmę, 1944 m. liepos mėnesio pradžioje SSRS kariuomenė įžengė Lietuvą ir tų pačių metų liepos 13 d. užėmė Vilnių, o rudenį pasiekė nacistinės Vokietijos sieną. Po kelių mėnesių 1945 m. pradžioje, užėmė Klaipėdą su Kuršių nerija[92]. 1944 m. prasidėjus antrajai sovietų okupacijai vėl įsigaliojo anksčiau minėtas 1926 m. RSFSR baudžiamasis kodeksas, kuris galiojo iki Lietuvos Sovietų Socialistinės Respublikos (LSSR arba, kaip vartojama pačiame šio teisės akto tekste – Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos – LTSR) baudžiamojo kodekso priėmimo1961 m.

1926 m. RSFSR baudžiamojo kodekso 7 skyriaus „Nusikaltimai nuosavybei“ 177 straipsnyje (paskutinis aktualus šio straipsnio pakeitimas priimtas 1931 m. Rugpjūčio 30 d. įstatymu (*SU*, Nr. 59) **buvo įtvirtinta plati intelektinės nuosavybės teises sauganti baudžiamoji teisinė norma**: „*Išradimo paskelbimas prieš jo įregistravimą be išradėjo sutikimo, taip pat savavališkas literatūros, muzikos ir kitų meno bei mokslo kūrinių naudojimas pažeidžiant autorių teisių įstatymą, baudžiamas korekciniu darbu iki trijų mėnesių arba bauda iki tūkstančio rublių*.“[93] Remiantis to laikmečio Rusijos teisine doktrina, **ši norma taikyta ir plagiato (tyčinio kūrinio atgaminimo savo vardu) atveju**: autorių teisės galėjo būti pažeistos plagijavimo (literatūrinės vagystės) būdu – tyčiniu kito asmens kūrinio atgaminimu savo vardu ar kitų vardu arba klastote – neteisėtu kieno nors kūrinio naudojimu be autoriaus sutikimo. Šis nusikaltimas turėjo du objektus: autorių ir išradėjų turtines ir asmenines teises (iš Vinokurov, 2019, p. 246). Nors doktrinoje aiškinama, kad šia norma nuo autorystės pasisavinimo saugomos ir autorių asmeninės neturtinės teisės, tačiau pats normos turinys yra siauresnis, o remiantis autorių turtinių ir asmeninių neturtinių teisių atskirumo principu, tokia normos tekstinė išraiška skirta tik turtinių autoriaus teisių apsaugai ir ši

[91] Pridurtina, kad prasidėjus Antrajam pasauliniam karui ir Vokietijai bei Sovietų Sąjungai pasidalinus įtakos sferomis, buvo perbraižytas ir Lietuvos žemėlapis, į vieną teritoriją apjungiant Klaipėdos, Vilniaus kraštus ir Užnemunę, kur galiojo skirtingas teisinis režimas. Ką praktiškai turėjo reikšti buvusių teisės aktų galiojimo įvedimas iš esmės lieka neaišku (t. y. kažkurių iš šių teritorijų teisės aktai galimai visgi nebebuvo taikomi, prioritetizuojant kitus). Svarstymas iš esmės lieka teoriniu, kadangi karo metu Lietuvoje apie teisės taikymą galvota mažiausiai.

[92] Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuva-stalininio-rezimo-metais-1944-1953/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[93] Prieš tai galiojusi 1926 m. redakcija buvo suformuluota tik nežymiai kitaip: „*Neteisėtas išradimo naudojimas pažeidžiant išradimų patentų įstatymuose nustatytas taisykles, taip pat neteisėtas literatūros, muzikos ir kitų meno ar mokslo kūrinių naudojimas pažeidžiant autorių teisių įstatymą, baudžiamas priverstiniu darbu iki trijų mėnesių arba bauda iki tūkstančio rublių*“ (autorės vertimas).

norma neapima autorystės pasisavinimo. Nesant galimybės patikrinti, kaip ši norma veikė praktikoje, šios disertacijos kontekste nuspręsta pasitikėti kitais doktrinos autoriais ir laikyti, kad už autorystės pasisavinimą, kaip nusikaltimą, galėjo būti baudžiama pagal 1926 m. RSFSR baudžiamojo kodekso 177 str.

Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą pakito priėmus 1961 m. LTSR BK, ji buvo įtvirtinta kodekso 142 straipsnyje. 1964 m. liepos 7 d. buvo priimtas naujas LTSR civilinis kodeksas, kurio ketvirtajame skirsnyje (515–556 straipsniuose) buvo įtvirtintas autorių teisės institutas.

LTSR BK 142 straipsnyje „Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas“ įtvirtinta tokia autorystės pasisavinimo norma: „*Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių. <...>*“ Antrojoje straipsnio dalyje kriminalizuota analogiška veika, tik nusikaltimo dalyku buvo svetimas išradimas ar racionalizacinis pasiūlymas, nustatant tokią pačią sankciją[94].

Iš straipsnio tekstinės išraiškos galima daryti išvadą, kad jis buvo kurtas, remiantis anksčiau Rusijoje galiojusiomis autorystės pasisavinimą kriminalizuojančiomis normomis: baudos dydis už autorystės pasisavinimą akivaizdžiai analogiškas 1903 m. Baudžiamojo statuto 620 str. įtvirtintai (ir likusiai 1911 m. redakcijoje) bausmei – 500 rublių. Tačiau juridine technika naujoji norma visgi nusileido 1903 m. Baudžiamajam statutui – vietoje skirtingo pavojingumo laipsnio autorių teisių pažeidimo viename straipsnyje įtvirtintos dviejų rūšių vienodo pavojingumo nusikaltimų sudėtys, už kurias numatyta ir vienodos bausmės (žr. *1* ir *3 lenteles* prieduose) – abu šie nusikaltimai (autorių teisių pažeidimas ir pramoninės nuosavybės teisių pažeidimas) buvo įtvirtinti 1903 m. atskiruose Baudžiamojo statuto 620 ir 621 straipsniuose. 1961 m. BK bausmės išdėstytos nuo griežčiausios iki švelniausios, o 1903 m. statute normos struktūra buvo sukonstruota pagal

[94] „*Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka,– baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių.*“ Ši norma taip pat buvo panaši į ankstesnes – 1812 m. birželio 17 d. Rusijoje buvo priimtas pirmasis patentų įstatymas, o baudžiamąją atsakomybę už pramoninės nuosavybės pažeidimus greta autorystės pasisavinimo anksčiau įtvirtino kiti Rusijos imperijos įstatymai.

pavojingumo laipsnį nuo švelniausios iki griežčiausios bausmės. Naujojoje normoje asmeninės neturtinės autorių teisės pažeidimas – autorystės pasisavinimas taip pat įtvirtintas greta neteisėto turtinių teisių išnaudojimo kaip lygiavertis, nors 1903 m. jų pavojingumo laipsnis buvo skirtingas, normas ne tik įtvirtinant skirtingose straipsnio dalyse, bet ir sankcijose numatant skirtingas bausmes. 1961 m. BK norma pasižymėjo ir vienu nauju požymiu – „*privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu*“, kuris buvo įtvirtintas pirmą kartą.

Sovietmečiu šis straipsnis buvo pakeistas tik vieną kartą – 1982 m. gruodžio 29 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios tarybos prezidiumo įsaku „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame kodekse“ (Nr. X-2767, *Vyriausybės žinios*, 1982-12-31, Nr. 36-400), kuriuo sušvelninta sankcija, išbraukiant laisvės atėmimą iš alternatyvių bausmių sąrašo ir sumažinant baudą nuo penkių iki trijų šimtų rublių[95].

Tiek LTSR baudžiamojo kodekso, tiek LTSR civilinio kodekso normos dar kurį laiką galiojo ir po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. Vėlesniais 1961 m. BK 142 straipsnio pakeitimais iki 2000 m. buvo pakeista tik sankcija, 1994 m. iš jos teksto išbraukiant užsienio valiutą indikuojančius žodžius „iki trijų šimtų rublių“. 2000 m. buvo priimti nauji nacionaliniai civilinis ir baudžiamasis kodeksai, o autorių teisių nuostatos išskirtos į atskirą Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą (1999 m. gegužės 18 d., Nr. VIII-1185).

Apibendrinant autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos ir autorystės pasisavinimo istorinę raidą Lietuvoje, svarbu atsižvelgti į Lietuvos teritorinius pokyčius nuo XVIII–XIX a., kadangi skirtingu laiku atskiros Lietuvos teritorijos dalys priklausė skirtingoms valstybėms (kai kada vienu metu – kelioms): Didžioji (centrinė) Lietuva, Klaipėdos kraštas, Užnemunė ir Vilniaus kraštas.

Kol Lietuva (tiksliau – ATR) nebuvo padalinta, visose dabartinės Lietuvos teritorijos dalyse galiojo įstatymai, kuriuose nebuvo įtvirtinta autorystės pasisavinimo norma. Po trečiojo ATR padalijimo 1795 m. skirtingoms teritorijoms pradėjo galioti skirtinga teisė:

- **Didžiojoje Lietuvoje** nuo 1795 m. iki 1919 m. *de jure*, o iki 1940 m. birželio 15 d. (pirmosios Sovietų okupacijos) – *de facto* (nors ir adaptuoti

[95] „*44. 142 straipsnio: a) pirmojoje dalyje žodžius „laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių“ pakeisti žodžiais „pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių“; a) antrojoje dalyje žodžius „laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių“ pakeisti žodžiais „pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių*“.

demokratinei Lietuvai ir išversti į lietuvių kalbą) galiojo carinės Rusijos įstatymai, saugoję autorių teises. Prasidėjus Antrajam pasauliniam, karui čia buvo įvesti Sovietų Rusijos įstatymai, su trumpu Vokietijos okupacijos laikotarpiu, kuomet grąžintas ikikarinių Lietuvos įstatymų galiojimas. Autorystės pasisavinimas buvo tiesiogiai eksplicitiškai įtvirtintas kaip nusikalstama veika Lietuvos baudžiamajame statute.

- **Klaipėdos krašte** nuo 1795 m. iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos galiojo Vokietijos teisės aktai, nenumatę baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą. Už autorystės pasisavinimą galima buvo bausti tik konstatavus turtinių autorių teisių pažeidimą (neteisėto atgaminimo veiksmus) arba teisės į autoriaus vardą pažeidimą. Bendri su Didžiąja Lietuva įstatymai imti taikyti nuo antrosios sovietų okupacijos 1945 m.

- **Užnemunės** priklausomybė po trečiojo 1795 m. ATR padalijimo keitėsi kelis kartus, kol 1815 m. atiteko Rusijos imperijai. Šiuo laikotarpiu autorių teisių apsauga ją okupavusioje Prūsijoje, Rusijoje ir Napoleono sukurtoje Varšuvos kunigaikštystėje neegzistavo, o nuo 1815 m. Rusijai atitekusioje Lenkijos karalystėje (taigi, ir Užnemunėje) paliktas galioti Napoleono kodeksas, taikytas iki 1940 m., o jame autorių teisių apsaugos nebuvo. Tačiau baudžiamasis autorių teisinis reguliavimas niekuo nebesiskyrė nuo Didžiosios Lietuvos teritorijoje galiojusio teisinio režimo – jis prasidėjo kartu su Rusijos imperijos teisės aktų galiojimu. Todėl galimai įvyko teisinis paradoksas – Užnemunėje negaliojo civiliniai teisės aktai, ginantys autorių teises (nes galiojo Napoleono įstatymai), bet turėjo galioti baudžiamieji. Įrodymų, kad čia buvo taikyti Rusijos imperijos civiliniai įstatymai rasti nepavyko. Bendri su Didžiąja Lietuva įstatymai imti taikyti nuo pirmosios sovietų okupacijos.

- **Vilniaus krašte** nuo 1920 m. iki 1939 m. galiojo Lenkijos baudžiamieji ir autorių teisių įstatymai (visu kitu laikotarpiu galiojo tie patys Didžiojoje Lietuvoje galioję teisės aktai). Šiuo Lenkijos okupacijos laikotarpiu atsakomybę už autorių teisių pažeidimus įtvirtino: 1) nuo 1920 m. iki 1932 m. – tik pertvarkytas 1903 m. Rusijos baudžiamasis kodeksas (iki naujojo Lenkijos BK priėmimo); 2) nuo 1926 m. iki 1939 m. rugsėjo mėn. – 1926 m. Lenkijos autorių teisių įstatymas. Laikotarpiu tarp 1926 m. ir 1932 m. (šešerius metus) egzistavo šių teisės aktų kolizija – baudžiamasis kodeksas įtvirtino kitokias autorystės pasisavinimo normas, nei autorių teisių įstatymas. Su naujojo Lenkijos BK priėmimu 1932 m. ši kolizija pašalinta, įtvirtinant baudžiamąją atsakomybę tik autorių teisių įstatyme. SSRS perdavus Vilnių ir Vilniaus kraštą Lietuvai, tose teritorijose kelis mėnesius turėjo galioti Didžiosios Lietuvos įstatymai, kol Lietuvoje 1940 m. liepos 21 d. buvo įvesti SSRS įstatymai

Po to, kai SSRS okupavo Lietuvą ir ją aneksavo, visų šių teritorijų teisė tapo vienoda, jos aiškinimas tapo paprastesnis. Reikėtų pridurti, kad nors teisiškai galbūt ir galima įvardyti konkrečias datas, iki kada galiojo tam tikri teisės aktai, tačiau faktiškai tarpuvaldžiu besikeičiant teritorijos valstybiniam priklausomumui ar karo metu teisės taikymas tiek pilna, tiek netgi minimalia apimtimi dėl vyravusios suirutės buvo paralyžiuotas, ypač civilinės, iš kurios pažeidimo kildavo baudžiamoji atsakomybė, todėl jos taikymo galimybė buvo daugiau teorinė.

1.2.7. Baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990 m.

Nuo pat Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo pradžios buvo suvokta intelektinės nuosavybės ir autorių turtinių bei asmeninių neturtinių teisių svarba ir jos tapo saugomos Konstitucijos tiek kaip nuosavybės objektas, tiek tiesiogiai atskira tik šiai konstitucinei vertybei skirta norma: 1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje nustatyta: „*Nuosavybė neliečiama. Nuosavybės teises saugo įstatymai*“[96]; 42 straipsnyje įtvirtinta, jog „*Dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas.*“ Įgyvendinant šias konstitucines nuostatas, o taip pat ir tarptautinius įsipareigojimus, Lietuvoje už autorių teisių pažeidimus buvo numatyta civilinė atsakomybė (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme), administracinė atsakomybė (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 214^{10} str. (vėliau – Administracinių nusižengimų kodekso 122 str.) „Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas“) ir baudžiamoji atsakomybė (BK XXIX skyrius „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“). Būtent nuo šio momento pradėjo formuotis nacionalinė įstatymų leidyba, atspindinti Lietuvos valstybės baudžiamąją politiką intelektinės nuosavybės teisinio reguliavimo srityje. Kita vertus, kaip nurodo V. Mizaras, intelektinės nuosavybės teisė išsamiai sureguliuota tarptautiniuose ir ES teisės aktuose, todėl Lietuvos reguliavimas jį tik perkelia, tad nacionalinio įstatymų leidėjo savarankiškumas nėra didelis (Mizaras, 2008, p.103–105).

Kaip minėta, po Nepriklausomybės atkūrimo iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojo 1961 m. LTSR BK 142 str. įtvirtinta autorystės pasisavinimo norma, o 1994 m. buvo pakeista tik šios normos sankcija (pakeičiant baudos valiutą). Tolesnė autorystės pasisavinimo normos raida buvo gana intensyvi – 2000 m.

[96] Ši bendro pobūdžio norma taikytina ir intelektinei nuosavybei kaip tam tikrai (nematerialiai) nuosavybės rūšiai.

balandžio 20 d. įstatymu[97] buvo priimta nauja BK 142 straipsnio redakcija, kuri su naująja 2000 m. BK redakcija pasikeitė dar kartą, o po naujojo BK priėmimo straipsnis keistas dar tris kartus: 2004 m. už autorystės pasisavinimą buvo numatyta ir juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė[98], 2009 m.[99] nusikalstamos veikos dalykas buvo pakeistas, pridedant skliaustuose „*įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes*“, o 2023 m. straipsnis įgijo dabartinę formuluotę, vėl pakeitus nusikaltimo dalyką, sumažinus dispozicijoje minimų kūrinių skaičių. Pastarieji **straipsnio pakeitimai laiko požiūriu buvo intensyviausi per paskutinius pusantro šimto metų: anksčiau darytus atskirus straipsnio pakeitimus skyrė dešimtmečiai**.

2000 m. balandžio 20 d. priimtas BK 142 str. „Autorystės teisės pasisavinimas“ pakeitimas įtvirtino tokią sudėtį: „*Svetimo literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalies ar išradimo išleidimas arba viešas paskelbimas savo vardu – baudžiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų arba bauda. Literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba išradimo autoriaus privertimas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisių pasinaudojant tarnybos padėtimi arba grasinant autoriui ar jo artimiesiems smurtu, turto sunaikinimu ar sužalojimu arba kompromituojančių žinių paskelbimu – baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų arba bauda.*“ Šia norma buvo išplėstas nusikalstamos veikos dalyko sąrašas, įtraukiant į jį kompiuterių programas ir duomenų bazes, taip pat įtvirtinant, kad autorystės pasisavinimas kvalifikuojamas ir tais atvejais, kai savinamasi tik jo dalis.

Nuo naujosios 2000 m. BK redakcijos priėmimo ir įsigaliojimo 2003 m. gegužės 1 d., Autorystės pasisavinimo norma buvo pakeista: BK 191 straipsnyje „Autorystės pasisavinimas“ įtvirtinta tokia norma: „*1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo, meno ar kitokį kūrinį arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo, meno ar kitokio kūrinio ar jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų*.“ Esminis šios normos pakeitimas – **iš dispozicijos pašalintas išradimų autorystės pasisavinimas,**

[97] LRS 2000 m. balandžio 20 d. įstatymas Nr. VIII-1646.
[98] LRS 2004 m. sausio 29 d. įstatymas, Nr. IX-1992.
[99] LRS 2009 m. liepos 9 d. įstatymas Nr. XI-330.

kuris tarsi buvo perkeltas į savarankišką BK 195 straipsnį „Pramoninės nuosavybės pažeidimas“, kurio dispozicija buvo suformuluota taip: „*Tas, kas pažeidė išimtines patento savininko ar dizaino savininko teises arba juridinio asmens teisę į juridinio asmens pavadinimą, <...>*“.

Taigi BK 191 ir 195 straipsniuose įtvirtintų veikų sudėtys skyrėsi dalyku: autorystės pasisavinimo dalyku buvo tik autorių teisių objektas – svetimas literatūros, meno ar mokslo kūrinys, įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes, ar jo dalis, o BK 195 str. įtvirtintos veikos dalyku buvo tik pramoninės nuosavybės subjektų teisės – išimtinės patento savininko ar dizaino savininko teisės ir juridinio asmens teisė į juridinio asmens pavadinimą. Pasisavinus pramoninės nuosavybės objekto autorystę, BK 191 straipsnis netaikomas. Tačiau susiduriama su problema, kad tokiu atveju netaikomas ir BK 195 straipsnis, mat juo ginamos tik jau egzistuojančių pramoninės nuosavybės subjektų teisės, t. y., jiems jau įregistravus pramoninės nuosavybės objektus, šio straipsnio pakeitimų eigoje šis trūkumas neištaisytas ir egzistuoja šiuo metu galiojančioje BK 195 str. redakcijoje. Todėl ir **šiuo metu už dar neįregistruoto pramoninės nuosavybės objekto autorystės pasisavinimą (įregistravimą savo vardu) baudžiamoji atsakomybė nekyla**, nes savininkas į jį išimtinių teisių dar neturi – jos kaip tik ir atsiranda tik su registracija. Spragos neužpildo ir ANK 125 straipsnis „Pramoninės nuosavybės teisių pažeidimas“[100], kadangi jis orientuotas ne į pramoninės nuosavybės objektų pasisavinimą ar kokį kitokį abstraktų, platų pažeidimą, bet susijęs tik su disponavimu prekėmis, neteisėtai pažymėtomis svetimais prekių ženklais. **Iki 2000 m. BK priėmimo šios spragos BK nebuvo** – BK 191 str. pirmtakas 142 str. „Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas“ numatė baudžiamąją atsakomybę ir už „*Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimą, <...> taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimą išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka*“[101]. Kadangi **registruotini pramoninės nuosavybės objektai dažnai turi didžiulę komercinę vertę, manytina, kad šią sudėtį reikėtų grąžinti į nusikaltimų intelektinei nuosavybei skyrių**, juolab, kad užsienio valstybėse paprastai ši veika taip pat kriminalizuota[102].

---

[100] Buvęs ATPK 214^{27} str. ANK 125 str. „Pramoninės nuosavybės teisių pažeidimas“ 1 d. dispozicija: „1. Svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtų prekių laikymas ar gabenimas komerciniais tikslais arba panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą neteisėtai pagamintų prekių laikymas ar gabenimas komerciniais tikslais“.

[101] 1961 m. birželio 26 d. įstatymu patvirtintas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-148.

[102] Pvz., Latvijos BK 147 str. 1 d., Bulgarijos BK 173 str., Vengrijos BK 384 str. Tinkamiausia išradimo ar kito pramoninės nuosavybės objekto autorystės

2004 m., kaip minėta, numatyta juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė. 2009 m. įtvirtinta tokia BK 191 straipsnio „Autorystės pasisavinimas“ formuluotė, išplečiant nusikaltimo dalyko gramatinę išraišką skliausteliais: „*1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo ar meno kūrinį (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo*.“ Paskutiniais straipsnio pakeitimais, padarytais 2023 m., galutinė BK 191 str. numatytos nusikalstamos veikos gramatinė išraiška tapo tokia: „*1. Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą kūrinį (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo*.“ Pastarosios redakcijos autorystės pasisavinimo sudėtis šioje disertacijoje plačiausiai ir analizuojama, tuo pačiu laikant ją atskaitos tašku skirtingų redakcijų gramatinei išraiškai bei turiniui palyginti (apie kiekvieną iš jų kalbama atskiruose skyriuose, skirtuose atskleisti nusikalstamos veikos sudėties požymių turinį).

Apibendrinant visoje disertacijos 1 dalyje atliktą analizę, pasakytina, kad Prancūzija buvo pirmoji valstybė pasaulyje, 1810 m. įtvirtinusi

---

pasisavinimą įtvirtinti Lietuvos BK XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ esančiame 195 str. Suderinant anksčiau galiojusią šio nusikaltimo formuluotę su poreikiu saugoti visų pramoninės nuosavybės objektų savininkų teises bei su šiuo metu galiojančiu BK 195 str. turiniu, galima būtų keisti normą tokiu būdu: „*Tas, kas savo vardu įregistravo svetimą pramoninės nuosavybės objektą, arba privertė jo autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, arba dar neįregistruotą pramoninės nuosavybės objektą be autoriaus sutikimo padarė viešai prieinamą, arba pažeidė išimtines pramoninės nuosavybės objekto savininko teises, jeigu dėl tokio pažeidimo buvo padaryta didelė žala, baudžiamas* <...>“.

baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus, įskaitant autorystės pasisavinimą. Rusijos imperijoje (atitinkamai – ir Lietuvoje), sekant prancūzų pavyzdžiu, tai padaryta 1830 m. Tuo tarpu Didžioji Britanija (1862 m.) ir JAV (1897 m.) įtvirtino pirmąsias baudžiamąsias normas už autorių teisių pažeidimus, neapėmusias autorystės pasisavinimo ar kitų asmeninių neturtinių autoriaus teisių apsaugos. Toks reguliavimas atspindi ir šiuo metu išlikusias dvi konceptualiai skirtingas autorių teisių apsaugos sistemas – anglų-amerikiečių (angl. *copyright*) ir kontinentinės Europos arba prancūzų (pranc. *droit d'auteur*). Dabartinėje Lietuvos teritorijoje baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įtvirtinimas nuo trečiojo ATR padalinimo 1795 m. iki antrosios sovietų okupacijos 1945 m., kada jis buvo suvienodintas, skyrėsi priklausomai nuo istorinių teritorinių pokyčių: Didžiojoje Lietuvoje, Užnemunėje ir Vilniaus krašte galiojo Rusijos imperijos teisės aktai arba jų turinį atitinkančios baudžiamosios normos, įtvirtinančios baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, tuo tarpu Klaipėdos krašte tokia atsakomybė neegzistavo. Taip pat istorinė autorystės pasisavinimo normos raida rodo, kad norma atsirado ir buvo pildoma bei keičiama dėl atsiradusių technologinių inovacijų ir, tikėtina, analogiškai dėl jų keisis ir ateityje, daugėjant kūrinių rūšių ir galimų jų naudojimo būdų. Normos keitimo eigoje įvyko vienas nenumatytas teisinio reguliavimo pokytis – nepagrįstai panaikinta baudžiamoji atsakomybė už pramoninės nuosavybės objektų autorystės pasisavinimą, kurią reikėtų grąžinti į BK.

2. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO KRIMINALIZAVIMO KRITERIJAI

Įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją vykdyti valstybės baudžiamąją politiką, tačiau ji nėra beribė: baudžiamosios atsakomybės nustatymas (t. y. tam tikros veikos kriminalizavimas) turi atitikti tam tikrus kriterijus, kuriuos išskiria ne tik Lietuvos ir užsienio baudžiamosios teisės doktrina[103], bet ir numato tiek Europos Komisijos[104] ir Europos Parlamento[105] politiniai dokumentai, tiek ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai (Švedas, G. *et al.*, 2022, p. 64–65). Autorystės pasisavinimo, kaip vien tik asmeninės *neturtinės* autorių teisės pažeidimo laikymas nusikalstama veika, gali kelti pagrįstų abejonių dėl kelių priežasčių: *pirma*, tai yra autoriaus asmeninės neturtinės teisės pažeidimas, nesukeliantis nukentėjusiajam turtinės žalos ir darantis nebent moralinę žalą, dėl ko keltinas klausimas, ar ši veika yra pakankamai pavojinga asmeniui ir visuomenei, kad būtų kriminalizuota. *Antra*, autorystės pasisavinimas tuo pačiu yra ir civilinės teisės pažeidimas, todėl autorius savo autorystės teisę gali apginti civilinio proceso tvarka ir baudžiamoji atsakomybė, kaip *ultima ratio* priemonė, galimai net nereikalinga. **Siekiant nustatyti šio nusikaltimo įtvirtinimo baudžiamajame kodekse pagrįstumą, verta patikrinti, ar veika atitinka visus reikalingus nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus**.

LRKT savo nutarimuose yra ne kartą pabrėžęs, kad užtikrinti visuomenės saugumą nuo nusikaltimų – valstybės priedermė ir vienas iš jos prioritetinių uždavinių, nes nusikaltimais ne tik yra pažeidžiamos asmens teisės ir laisvės, kitos Konstitucijos saugomos ir ginamos vertybės, bet ir daromas neigiamas poveikis gyvenimo sąlygoms, žmonių gyvenimo lygiui, kėsinamasi į valstybės ir visuomenės gyvenimo pagrindus (Drakšas, 2016, p. 215). Jeigu valstybė nesiimtų deramų veiksmų, kuriais siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, būtų griaunamas pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais, didėtų nepagarba teisinei tvarkai, įvairiems socialiniams

---

[103] Pavyzdžiui, žr.: Švedas, G., 2012; Dambrauskienė, 2015; Gutauskas, 2016; Drakšas, 2011, Baranskaitė, A. ir Prapiestis, J., 2011; Fedosiuk, 2012; Duff ir Hornle, 2025 ir kt.

[104] Pavyzdžiui, Europos Komisija programiniame dokumente, be kita ko, pabrėžė, kad baudžiamoji teisė turi visada likti kraštutine priemone (ultima ratio) (COM(2011) 573 galutinis).

[105] Pavyzdžiui, Europos Parlamentas savo politinę nuomonę dėl ES Baudžiamosios teisės išdėstė 2012 m. gegužės 22 d. rezoliucijoje (2010/2310 (iNi): „*baudžiamoji teisė turi būti taikoma kaip paskutinė konkrečiam, aiškiai apibrėžtam ir atribotam elgesiui, kurio neįmanoma veiksmingai pašalinti ne tokiomis griežtomis priemonėmis ir kuriuo visuomenei ar asmenims daroma didelė žala, užkirsti skirta priemonė (ultima ratio)*“.

institutams (Drakšas, 2016, p. 215). Vertindamas tam tikrų veikų kriminalizavimo poreikį, LR Konstitucinis Teismas nurodo: „*aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, LRKT yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją konkrečių veikų kriminalizavimas ir baudžiamosios atsakomybės už jas diferencijavimas pirmiausia yra valstybės baudžiamosios politikos klausimas, kurį įstatymų leidėjas sprendžia naudodamasis turima plačia diskrecija ir atsižvelgdamas į tų veikų pavojingumą, mastą, nusikalstamumo prevencijos prioritetus, kitas reikšmingas aplinkybes, tačiau nepažeisdamas Konstitucijos ir iš jos kylančių imperatyvų*“ (LRKT 2017 m. kovo 15 d., 2020 m. kovo 18 d. nutarimai). Veikų kriminalizavimo (proceso, tikslingumo ir kt.) klausimai (taip pat baudžiamosios ir administracinės atsakomybės skirtumai) buvo nagrinėti ir ankstesniuose LR Konstitucinio Teismo aktuose. Pvz., 1997 m. lapkričio 13 d. nutarime nustatyta, kad: „*Teisinio reguliavimo raida baudžiamosios teisės srityje atsižvelgiant į visuomenėje vykstančius pokyčius pirmiausia reiškiasi veikų kriminalizavimu ar jų dekriminalizavimu, t. y. tam tikros veikos pripažįstamos esančios nusikalstamos arba atsakomybė už jas pašalinama iš baudžiamųjų įstatymų. Veikų kriminalizavimo procesas siejamas su visuomenėje vykstančiais socialiniais reiškiniais, tačiau kriminalizuojant veikas ne visada yra įvertinamos kitų teisės šakų realios galimybės sureguliuoti ir apsaugoti tam tikrus visuomeninius santykius. Lyginamojoje baudžiamojoje teisėje yra pavyzdžių, kai veikų kriminalizavimu ir ypač bausmių už neteisėtas veikas sugriežtinimu iš esmės yra siekiama įbauginti potencialų nusikaltėlį, kad jis nedarytų nusikaltimo. Tačiau tokiomis priemonėmis šis tikslas ne visada yra pasiekiamas. Kad veika būtų pripažinta nusikaltimu, reikia įvertinti visus su jos padarymu susijusius aspektus. Siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms ne visuomet yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.)*“ (plačiau žr. Nikartas *et al*., 2018, p. 16).

Įstatymų leidžiamosios valdžios prerogatyva, sprendžiant dėl veikos kriminalizavimo, yra įvertinti veikos pavojingumo laipsnį, saugomo objekto reikšmę, kraštutinės priemonės taikymo būtinumą bei jos santykį su proporcingumo principu. Tai reiškia, jog turi būti nustatomos tokios teisinės priemonės, kurios yra būtinos demokratinėje visuomenėje, tinkamos siekiamiems teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams bei nevaržančios asmens teisių labiau nei tai yra būtina (LRKT 2004 m. gruodžio 13 d. ir

2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimai). Taigi Konstitucinio Teismo doktrina aiškiai indikuoja, kad 1) baudžiamoji atsakomybė – kraštutinė priemonė (*ultima ratio*); 2) siekiant spręsti problemą, susijusią su tam tikru pažeidimu, visų pirma, būtina ieškoti nebaudžiamųjų valstybės reagavimo būdų (Nikartas *et al*., 2018, p. 16).

Užsienio doktrinoje nurodoma, kad teisės teoretikai ieško kriminalizavimo principų ir kriterijų rinkinio, leidžiančio priimti sprendimą, ar atitinkama veika turi būti kriminalizuota. Pvz., anglų-amerikiečių kriminalizavimo teorijoje dominuoja žalos principas ir teisinis moralizmas, tuo tarpu vokiečių teisėje – teisės gėrio doktrina (vok. *Rechtsgutlehre*) (Duff ir Hornle, 2025, p. 28–29). Šiose teorijose paprastai apie kriminalizavimo priežastis kalbama ne kaip apie būtinus nustatyti pagrindus, o kaip kumuliatyvius kriterijus (*pro tanto*), ir bet kokia kriminalizavimo teorija turi remtis platesne baudžiamosios teisės teorija, paaiškinančia, kas yra baudžiamoji teisė ir kokie yra jos išskirtiniai tikslai. Kai kada net ir didelę žalą darančių veikų kriminalizavimo argumentai gali būti nurungti įvairių kontrargumentų, tokių, kaip baudžiamosios teisės sistemos veikimui reikalingi ištekliai (plačiąja prasme), būdai, kuriais ji riboja subjektų laisvę, galima našta ir žala, kurią ji užkrauna ne tik patiems atsakomybėn traukiamiems subjektams, bet ir kitiems, kuriems ji daro poveikį (ne tik tiems, kurie yra persekiojami baudžiamojo proceso tvarka, bet ir, pavyzdžiui, jų giminaičiams, aukoms, liudytojams) ir kitos priežastys[106]. Visgi analizuojant kriminalizavimo teorijas matyti, kad jos paremtos ne tik skirtinga teisės sistema, bet yra nulemtos ir skirtingos teisinės kultūros, todėl dėl darbo apimties jos toliau detaliai neanalizuojamos ir remiamasi Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje išskirtais tradiciniais veikų kriminalizavimo kriterijais.

Lietuvos baudžiamosios teisės mokslinėje doktrinoje išskiriami keli veikų kriminalizavimo kriterijai, galintys padėti įstatymų leidėjui nustatyti, ar atitinkami veiksmai ar neveikimas reikalauja baudžiamosios teisės priemonių taikymo. Pavyzdžiui, Vladas Pavilonis nurodo tokius keturis kriminalizavimo kriterijus:

1) daugumos įsitikinimas, kad baudžiamasis įstatymas gina tas socialines vertybes, kurios gyvybiškai svarbios, kad visuomenėje vyrautų pageidaujama tvarka (iš esmės kalbama apie veikos pavojingumą);
2) konkreti socialinė vertybė negali būti apginta nesinaudojant griežtomis baudžiamosios teisės priemonėmis (tai reiškia, kad baudžiamoji teisė

[106] Plačiau žr. Duff ir Hornle, 2025, p. 17–18, taip pat Griffiths, 2011, 2015.

renkamasi kaip *ultima ratio* priemonė ir pirmiausia reikia ieškoti kitų atsakomybės variantų – civilinės, administracinės ar pan.);
3) kriminalizuojamos veikos paplitimas;
4) ir galimybė baudžiamojo proceso tvarka nustatyti kriminalizuotos veikos padarymą (Pavilonis, 1996, p. 22).

G. Švedas pažymi, kad „*Labai panašius kriminalizavimo kriterijus nurodo ir A. Dapšys, A. Čaplinskas, J. Misiūnas ir V. Poškevičius, kurie teigia, jog* „*sprendžiant, ar veika turi būti kriminalizuota, vadovaujamasi vertybės, į kurią kėsinamasi, santykine svarba, kėsinimosi dalyko reikšmingumu, potencialiu vertybės pažeidimo mastu, pažeidimo būdo pavojingumu ir veikos preventyvumo svarba*“ (Čaplinskas *et al.*, 2000 iš Švedas G. 2012, p. 15). Šiuos ir kitus kriminalizavimo kriterijus G. Švedas yra geriausiai apibendrinęs, aprašęs ir išgryninęs (2012, p. 12–25):

1) veikos pavojingumas;
2) *ultima ratio* principas;
3) veikos paplitimas;
4) baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos;
5) taip pat papildomu kriterijumi galima įvardinti G. Švedo paminėtą, bet atskirai jo neišskirtą ir nekomentuotą kriterijų – tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai nustato reikalavimą įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už tam tikrą veiką (paprastai tokios reikalaujamos įtvirtinti veikos jau atitinka visus prieš tai nurodytus kriterijus, tačiau šiuo atveju disertacijoje jis nurodomas kaip atskiras).

Taigi įrodinėjant tam tikros veikos kriminalizavimo ar dekriminalizavimo būtinumą, būtina pateikti informaciją apie visus šiuos kriminalizavimo kriterijus, t. y. informaciją apie siūlomos kriminalizuoti veikos (socialinės problemos) pavojingumą, esamą (galimą) veikos paplitimą, esamus ir galimus socialinės problemos sprendimo būdus, potencialius tiesioginius ir šalutinius kriminalizavimo rezultatus, finansines ir kitas būtinas kriminalizavimo sąnaudas, ir pan. ir pasverti, ar kriminalizavimo nauda yra didesnė už jos žalą.

Remiantis nurodytais kriterijais, toliau mėginama patikrinti, ar autorystės pasisavinimas kaip nusikaltimas, įtvirtintas BK 191 str., atitinka juos visus, taip tuo pačiu pagrindžiant poziciją, kad autorystės pasisavinimo dekriminalizuoti nereikia.

2.1. Autorystės pasisavinimo pavojingumas

Veikos pavojingumas dėl savo svarbos yra dažnai doktrinoje minimas kriminalizavimo kriterijus[107]. Baudžiamosios teisės teorijoje (žr. Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 146–147) nusikalstamos veikos sąvoka apibūdinama per du aspektus – formalųjį ir materialųjį: 1) formalusis nusikalstamos veikos sąvokos aspektas pabrėžia teisinį nusikalstamos veikos požymį – jos uždraudimą BK; 2) materialusis nusikalstamos veikos sąvokos aspektas pabrėžia socialinę nusikalstamos veikos esmę – ir nusikaltimu, ir baudžiamuoju nusižengimu laikoma ne bet kokia, bet būtent pavojinga veika. Formalusis ir materialusis aspektai veikos sąvokoje papildo vienas kitą ir yra neatsiejami (Švedas, G. *et al*., 2019, p. 146). Apie juos byloja BK 11 str. ir 12 str., pateikiantys nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo sąvokas, tai – pavojingos BK uždraustos veikos (veikimas ar neveikimas). Taip pat ir nustatinėjant vieną iš būtinų nusikalstamos veikos sudėties požymių – asmens kaltę – reikalaujama, kad asmuo suvoktų savo daromos nusikalstamos veikos pavojingumą, o ne veikos draudžiamumą (vadinamasis tyčios intelektinis elementas, BK 15 str.). Taigi norint įtvirtinti veiką kaip nusikalstamą, reikia pagrįsti, kad ji yra pavojinga. Doktrinoje nurodoma, kad „*Nusikaltimo pavojingumas reiškia, kad nusikalstama veika kėsinamasi į valstybės saugomus teisinius gėrius (žmogaus gyvybė, sveikata, nuosavybė, teisingumas, viešoji tvarka, visuomenės saugumas ir pan.). Dėl tokio kėsinimosi šiems teisiniams gėriams padaroma žala ar sukeliama tokios žalos atsiradimo grėsmė. Todėl pavojingumo sąvoka negali būti tapatinama su žalingumo sąvoka. Pavojingumas – platesnė sąvoka, apimanti ne tik žalos valstybės saugomiems teisiniams gėriams padarymą, bet ir grėsmės šiems teisiniams gėriams sudarymą*“ (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 147).

[107] Galima pastebėti, kad toks kriterijus daugiau būdingas sovietinei ir posovietinei baudžiamosios teisės doktrinai, galintis pasižymėti ir specifiniu turiniu, pavojingumą siejant išimtinai su paties asmens laikymu pavojingu visuomenei (t. y. su socialiniu pavojingumu), taip grindžiant poreikį taikyti jam įvairias varžomąsias priemones, nukreiptas į jo spėjamą elgesį ateityje (Starosolsky, 1950, p. 365; Zimring ir Hawkins, 1986, p. 481, 508; De Vries ir Bijlsma, 2022, p. 142–143). Vakarų Europos valstybėse vietoj veikos pavojingumo kriterijaus aptariamas žalos kriterijus, t. y. kad asmens praeityje atliktas nusikalstamas elgesys yra susijęs su didele turtine arba neturtine žala visuomenei, asmenims ar jų grupėms, nesiejant jo baudimo su ateityje galimai pasireiškiančio jo elgesio kontrole (baudžiamosios teisės prevencine funkcija), o tik su konkretaus nusikaltimo teisiniais padariniais (retribucine funkcija). Šioje disertacijoje toliau vadovaujamasi pastaraja teorija ir pavojingumo turiniu.

Taigi veikos pavojingumas – vienas svarbiausių nusikalstamos veikos požymių, jis yra būtinas veikos kriminalizavimo kriterijus. Kiti mokslininkai, aptardami veikos kriminalizavimo kriterijus, veikos pavojingumą apibūdina tiesiog kitais žodžiais – kad tai yra „*daugumos įsitikinimas, kad baudžiamasis įstatymas gina tas socialines vertybes, kurios gyvybiškai svarbios, kad visuomenėje vyrautų pageidaujama tvarka*“ (Bliuvšteinas, 1996, p. 22) arba „*vadovaujamasi vertybės, į kurią kėsinamasi, santykine svarba, kėsinimosi dalyko reikšmingumu*“ (Čaplinskas *et al.*, 2000, p. 9).

G. Švedas, aptardamas šį veikos pavojingumo požymį, pabrėžia, kad „*Baudžiamoji teisė, kuri už draudimo pažeidimą nustato griežčiausią atsakomybę, turi būti orientuota tik į tokį elgesį, kurio pavojingumas asmens, visuomenės ar valstybės egzistencijai nekelia jokių abejonių*“ (Švedas, 2012, p. 16). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat teigia, jog „*konstitucinis teisinės valstybės principas būtų pažeistas, jeigu įstatyme būtų nustatyta teisinė atsakomybė už tokią veiką, kuri nėra pavojinga visuomenei ir dėl to teisiškai nedraustina*“ (LRKT 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas).

D. Pranka, analizuodamas pavojingumo turinį, nurodo, kad „*paprastai pavojingumas laikomas objektyvia nusikaltimo savybe, kuri nepriklauso nei nuo įstatymo leidėjo, nei nuo asmenų, taikančių baudžiamąsias teisines normas, valios. Vadinasi, jeigu pavojingumas yra objektyvi savybė, tai jis turėtų būti puikus indikatorius, atspindintis nusikaltimo žalingumą visuomenei, o svarbiausia, galintis padėti jį atskirti nuo kitų teisės pažeidimų, tarp jų ir nuo civilinės teisės pažeidimo. Atrodytų, tereikia išmatuoti pavojingumą ir jo dydį, ir galėtume žymiai paprasčiau nubrėžti tikslią ribą, nuo kurios teisės pažeidimas būtų laikomas nusikaltimu. Tačiau kokiu būdu tai padaryti, ir ar apskirtai įmanoma išmatuoti pavojingumą?*“ (Pranka, 2012, p. 25).

Pagrindinė BK 191 straipsniu saugoma vertybė (arba kitaip tariant – nusikalstamos veikos objektas) yra autorystės teisė – viena iš asmeninių neturtinių autorių teisių, įtvirtinta ATGTĮ 14 str. 1 d. 1 p. Autorių teises į sukurtus kūrinius įtvirtina 1948 m. priimtos Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 27 str. 2 d.: „*Kiekvienas turi teisę į savo moralinių ir materialinių interesų, atsirandančių iš mokslo, literatūros arba meno kūrinių, kurių autorius jis yra, apsaugą*“ (*Valstybės žinios*, 2006-06-17, Nr. 68-2497). Lietuvos Respublikos Konstitucijoje taip pat įtvirtinta: „*Dvasinius ir materialinius autoriaus interesus, susijusius su mokslo, technikos, kultūros ir meno kūryba, saugo ir gina įstatymas*“ (42 straipsnis). Taip pat ir LR BK 1 str. įtvirtinta BK paskirtis – baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir

piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų.

Visgi tai neatsako į klausimą, kodėl už autorystės pasisavinimą neužtenka taikyti tik civilinę ar administracinę atsakomybę?

D. Pranka, nagrinėdamas baudžiamosios ir civilinės atsakomybės skirtumus, pažymi, kad „*pagrindinis nusikaltimo skiriamasis požymis – pavojingumas visuomenei ar valstybei. Jeigu pripažįstama, kad teisės pažeidimas pavojingas tik konkrečiam žmogui, tai toks pažeidimas negali būti laikomas nusikaltimu – reikalu, kurį valstybė sprendžia pati*“ (Pranka, 2012, p. 14). Nors daugelis nusikaltimų, įtvirtintų BK, yra tarsi nukreipti tik į vieną žmogų – nukentėjusįjį (pvz., vieno žmogaus nužudymas, sveikatos sutrikdymas, vagystė iš vieno asmens ar kt.), tačiau visuomenė turi interesą apsisaugoti nuo tokių veikų (pvz., kėsinantis į žmogaus gyvybę mažėja visuomenės dydis (narių skaičius), su kuriuo siejami įvairūs socialiniai, ekonominiai ir kiti rodikliai, kėsinantis į sveikatą kenčia visuomenės sukaupti finansai gydant nukentėjusį žmogų, galbūt jis negali kurį laiką dirbti ir prisidėti prie visuomenės gerbūvio ir pan.) ir baudžiamoji teisė, kurios viena iš pagrindinių funkcijų yra apsauginė, yra viena iš tokių priemonių. Analogiškos nuomonės laikosi ir užsienio autoriai (Haber, Lippman). Pvz., M. Lippman nurodo, kad civilinė teisė yra tokia teisės šaka, kuri saugo individą, o ne viešąjį interesą. Pažeidimu sukeliama žala pirmiausia yra nukreipta į asmenį kaip individą ir tokiu pažeidimu yra padaroma santykinai mažai žalos visuomenei. Pavyzdžiui, sutartinis pažeidimas, kai samdytas mechanikas netinkamai sutaiso automobilį, kas daro žalos privačiam automobilio savininko interesui ir atitinka civilinės žalos turinį. Tačiau jeigu toks mechanikas netinkamu paslaugų vykdymu specialiai apgauna ne tik šį vieną, bet daugybę klientų, padarydamas jiems žalos, tai patenka į baudžiamosios teisinės apsaugos turinį, kadangi žala daroma visuomenei, o ne vien individui (Lippman, 2021, p. 2). Panašios pozicijos laikosi ir E. Haber, kuris nurodo, kad žvelgiant iš socialinės perspektyvos, teisių turėtojams padaryta žala negali lemti veikos kriminalizavimo, jei ji taip pat nėra susijusi su žala bendruomenei ir (arba) nacionaliniams interesams (Haber, 2018, p. 225–226).

Todėl esminis klausimas, padėsiantis atsakyti, ar autorystės pasisavinimas yra pakankamai pavojingas, kad toliau būtų laikomas nusikaltimu, – kaip nuo autorystės pasisavinimo nukenčia visa visuomenė? Ir kokį ji turi interesą, siekiant užkirsti kelią autorystės pasisavinimams?

Argumentus dėl autorystės pasisavinimo pavojingumo galima skirstyti į tokias grupes:

1) **Kultūriniai-dvasiniai argumentai** (analizuotina, kaip autorystės apsauga susijusi su kultūros vystymusi);
2) **ekonominiai argumentai** (analizuotina, kaip vieno kūrinio sukūrimas susijęs su ekonomine žala ir skirtingais ekonominės veiklos sektoriais);
3) **ir socialiniai argumentai** (t. y. argumentai, kurie paremti 1) socialinio kapitalo kategorija, 2) asmenų (kūrėjų) galimybės gintis civilinio proceso tvarka);
4) **palyginimas su jau kriminalizuotomis veikomis**.

Pirmosios trys kategorijos (bent jau savo pavadinimais) primena XX a. vidurio sociologo Piero Bordiu (*Pierre Bourdieu*) sukurtos kapitalo teorijos formas – ekonominį, socialinį ir kultūrinį kapitalą, kuriuos turintys individai gali lemti savo vietą socialinės stratifikacijos struktūroje – užimti dominuojančią ar subordinacinę poziciją, nulemtą kiekvieno iš šių kapitalų kiekio ir tarpusavio santykio bei taip daryti įtaką socialinio elgesio modeliams[108]. Tokio sutapimo nebuvo siekta ir šio sociologo teorija plačiau analizuojama trečiojoje – socialinių argumentų – grupėje. Be to, visus šiuos pavojingumo aspektus taip pat būtų galima bent iš dalies perskirstyti į intelektinės nuosavybės teisės jurisprudencijoje tradiciškai skiriamas tris intelektinės nuosavybės teisių teorijas, pagrindžiančias šių teisių apsaugos poreikį: 1) Prigimtinių teisių teoriją; 2) Ekonominę (utilitarinę) teoriją; 3) Asmenybės tąsos (moralinę) teoriją[109]. Tačiau norint neapsiriboti nusistovėjusiomis teorijomis ir jų grupavimais, toliau ieškoma daugiau ir įvairesnių argumentų autorystės teisės baudžiamajai teisinei apsaugai pagrįsti, kurie netelpa griežtai į vieną arba kitą teoriją.

2.1.1. Kultūriniai-dvasiniai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą

Autorystės pasisavinimo pavojingumas pirmiausia vertintinas per jo neigiamą poveikį kultūrai. Jį galima įvertinti per tokio poveikio priešingybę, t. y. tai, kokią naudą kultūrai teikia autorių teisės egzistavimas (o šių teisių pažeidimas, atitinkamai, rodys kultūrai padaromą žalą). Autorių teisės naudą galima aptarti tokiais keliais aspektais:

1) užtikrinamas visuomenės dvasinių poreikių patenkinimas;

[108] Plačiau žr. Xu ir Jiang, 2020.

[109] Plačiau žr. pvz., Hesse (2002), Matthews (1890), Mennel (2000), Mizaras (2008), Kiškis (2009, p. 25) ir kt.

2) skatinamas ir garantuojamas kultūros vystymasis;
3) kūrinys laikomas neatsiejama kūrėjo asmenybės dalimi, jo sielos ir jausmų išraiška;
4) garantuojama Lietuvos kultūrinio identiteto apsauga.

Visuomenės dvasinių poreikių patenkinimas. Kaip nurodo V. Mizaras, „*esmingiausias ir nenuginčijamas autorių teisės teikiamas efektas yra tas, kad autorių kūriniai ir kitų subjektų teikiama produkcija (atlikimai, fonogramos, transliacijos, filmų įrašai) sudaro visuomenės kultūrinio gyvenimo pagrindą. Kartu tai užtikrina ir socialinį visuomenės narių bendravimą, kūriniai iš dalies ir kuriami visuomenės socialinio ir kultūrinio gyvenimo kontekste. Kūryba patenkina visuomenės dvasinius idealiuosius poreikius*“ (Mizaras, 2008, p. 48–49). Šiais laikais kiekvienas visuomenės narys, daugiau ar mažiau, aktyviau ar pasyviau, dalyvauja kultūriniame gyvenime: skaitydamas knygas, žiūrėdamas filmus ar serialus, klausydamas muzikos, lankydamasis teatre; tokiu būdu jis tampa kūrybos rezultatų vartotoju (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 4). Tyrimai rodo, kad visuomenės poreikiai menui yra dideli: „*Lietuvoje pirmojo 2020 m. karantino metu net 77 proc. gyventojų užsiėmė bent viena kultūrine veikla ir beveik visi gyventojai, 99 proc., vartojo kultūros produktus virtualiai. Tai daugiausia filmai ir videomenas (96 proc.), knygos ir kita spauda (94 proc.), scenos menai (85 proc.)*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 4–5). Tokius didelius poreikius patenkinti gali tik atitinkamai didelis visuomenei prieinamų kūrinių kiekis, kuris toks bus, jeigu bus apsaugotas autorių teisėmis. Jeigu kūrinius būtų leidžiama laisvai savintis, jų autoriai nebenorėtų dalintis savo kūryba.

Autorių teisės egzistavimas skatina kūrybą ir garantuoja kultūros vystymąsi. Pažymėtina, kad teisėtas kūrinių naudojimas užtikrina kūrėjų gerovę, kadangi teisėtumas *inter alia* suponuoja atlygintinumą, dėl ko kūrėjas turi resursų kurti toliau ir tokiu būdu teikti visuomenei kultūrinę-dvasinę naudą. Negaudamas iš visuomenės grįžtamojo ryšio ekonominės naudos forma, kurti jis nebeturi galimybių arba jos yra labai ribotos, dėl ko atitinkamai stagnuoja ir kultūros vystymasis. Autorių teisių piratavimo tyrėjai nurodo, kad „*[dideli] piratavimo mastai rodo ir nepagarbą kūrėjams, jų darbui, kūrybai bei atima jų atlygį. Sudaroma prasta aplinka kurti, todėl kenčia kūrinių kokybė ir kiekybė. Dėl to turime mažiau kokybiško lietuviško turinio*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 18). Dėl to būtina teisinėmis priemonėmis užtikrinti sklandų kūrinių kūrimą, saugant autorius nuo neteisėto jų kūrinių naudojimo ir savinimosi. Galima pridurti ir tai, kad kūriniai patys savimi įkvepia kitus kūrėjus kurti naujus arba išvestinius kūrinius, taip nepaliaujamai vystant pasaulinį, nacionalinį, lokalųjį kultūrinį paveldą. Vienas iš nedidelių tokio įkvėpimo ir kultūros vystymosi pavyzdžių galėtų būti vaizdo įrašų

dalinimosi platformos Youtube paskelbto originalaus muzikos kūrinio perdirbimas kita forma ar stiliumi (vadinamasis „*cover'is*“), taip vienai ir tai pačiai dainai sukuriant daugybę jos išraiškos formų, kurios lygiai taip pat gali būti panaudojamos dar kažkur kitur, sukuriant nuolatinę kūrybinę tėkmę ir virsmą. Analogišką mintį yra išreiškęs ir Petras Leonas: „*Visa tat, kas padaryta mokslo, dailės ir technikos yra kultūros vertybės. Kultūros augimas stengiasi senas kultūros vertybes įgijus tuoj naujas sukurti. Visa žinoti, visa kurti ir visa nuveikti žmonija niekuomet neįstengs, bet siekti to yra jos uždavinys. <...> Siekdama šito idealo žmonija sukūrė tą kultūrą, kurią turi*“ (Leonas, 1931, p. 217–218). Tai efektyviai įmanoma tik egzistuojant autorių teisių apsaugai.

Kultūros vystymasis turi ir kitą aspektą – kiekvieno žmogaus kultūrinimo, dvasinio tobulinimo menu aspektą. Šią idėją puikiai iliustruoja kelios žymių lietuvių rašytojų citatos: pvz., Šatrijos ragana yra išsakiusi mintį, kad „*Žmogus, žiūrėdamas į dailės veikalą ar klausydamas jo, valandėlę jaučiasi esąs laimingesnis, liuosesnis, geresnis, galingesnis, platesnis dvasiškai. Taigi jo vidurinis stovis persimaino geran: jo sielos arfa tampa vienu krustelėjimu turtingesnė. Iš tos individualinės naudos išplaukia ir visuomenės nauda, nes juk visuomenė susideda iš atskirų asmenų. Ir juo tobulesnis asmuo, juo tobulesnė visuomenė*“ (Šatrijos ragana, 1910, iš Jasaitis, 1989, p. 53). Panašiai ir Juozas Grušas bei Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė yra apibūdinę meno poveikį visuomenei: „*Didieji meno kūriniai kelia žmogaus sielos revoliuciją, apvalo ją nuo tų nuosėdų, kuriomis apneša nenutrūkstamas smulkių minčių ir gyvenimo banalybių srautas*“ (Juozas Grušas, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 102–103); „*Jeigu tikime, kad žmogus pasaulyje tam yra, kad augtų, plėtotųs, gražėtų – turime sutikti, kad aukščiausiu, pilniausiu žmogaus čia stiprybės stebuklu yra dailė*“ (S. Kymantaitė-Čiurlionienė, 1913, iš Jasaitis, 1989, p. 65). Ne vienas autorius yra išreiškęs mintį, kad menas kuria žmoniškumą, yra žmoniškumo išraiškos būdas: „*menas yra evoliucės veiksnys, kurs žmoguje žmogų žadina. Nėra jis žaismas, nėra meno veikalai žaislai, ir menas jos pramogos dalykas. Jis tarnauja aukštajai pasaulio prasmei*“ (Vydūnas, 1924, iš Jasaitis, 1989, p. 24); „*Štai dailiosios literatūros uždavinys: pažinti save, pažinti ir suprasti kitą žmogų, patenkinti mūsų sielos grožėjimosi troškimą ir tuo mus žmoninti, kelti ir auklėti*“ (Juozas Grušas, 1926, iš Jasaitis, 1989, p. 99); „*Kiekvienas menas gimsta iš žmoniškumo esmės, kada ji ryžtasi daiktų pasaulyje kurti vaizdus ir pavidalus. Todėl menas ir nieko kito negali skelbti kaip žmoniškumą*“ (Vydūnas, 1936, iš Jasaitis, 1989, p. 24). Taip pat literatai palaiko mintį, kad menas yra ir svarbi tautinio identiteto dalis: „*Literatūra gyviau už istoriją atvaizduoja tautos gyvenimą, jos kultūrą, jos sielą; literatūra – tai viso kultūrinio tautos gyvenimo*

veidrodis, begalinė gyvų ir įvairių tipų galerija“ (Maironis, 1926, iš Jasaitis, 1989, p. 21); „*Ir manyti negalime apie kultūrinį žmogaus gyvenimą be dailės. Taigi jeigu tiek svarbi ir būtina yra gyvenime dailė, aišku, kad kiekviena tauta, trokštanti parodyti savo „aš“, savo veidą, ne tik veido bruožus, bet jo mintį, jo išreiškimą, turi stengtis plėtoti ir gerbti savo dailę*“ (Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė, 1913, iš Jasaitis, 1989, p. 66); „*Poetas išauga pats iš savęs, iš savo žemės, namų, pasaulio, iš begalybės – kaip iš klevo sėklos išauga milžinas medis*“ (Sigitas Geda, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 225).

Kūrinys laikomas neatsiejama kūrėjo asmenybės dalimi, jo sielos ir jausmų išraiška. Šią mintį palaikė kontinentinės autorių teisės kūrėjai, tuo argumentuodami autorių teisės apsaugos poreikį XVII a. Tokia idėja yra persmelkusi ir žymiausių Lietuvos literatūros atstovų kūrybą: „*Skaityti, tai reiškia įeiti į rašytojo sielą, įėjus gi ne tik paviešėti, bet ir jos ugnim užsidegti*“ (Balys Sruoga, 1915, iš Jasaitis, 1989, p. 88); „*O menas iš visų žmogaus dvasios gaminių ryškiausiai sugeba suimti ir iškelti jo sielos ypatybes, nes jisai nėra kuriamas šaltu protavimu dėstant išorinius davinius, jis yra betarpiškas sielos išsireiškimas*“ (Vincas Mykolaitis-Putinas, 1922, iš Jasaitis, 1989, p. 77); „*Estetinio pasitenkinimo jausmas, grožio įspūdis kyla iš kūrinio gilaus, intymaus susilietimo su poeto, menininko siela, su jo emocijomis, vaizduote, intelektu*“ (Vincas Mykolaitis-Putinas, 1962 iš Jasaitis, 1989, p. 86); „*Menu žmogus apsireiškia. Ir menas todėl ir yra ryškiausias žmogaus veidas*“ (Vydūnas, 1924, iš Jasaitis, 1989, p. 24); „*Menas – tai žmogaus dvasinė veikla, išreikšta metafora. Ir šita metafora lyg papildo gamtos kūrybą*“ (Juozas Grušas, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 101); „*Menas – kūrėjo sielos istorija, meilė pasauliui, protestas prieš pasaulį ir troškimas tobulybės*“ (Juozas Grušas, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 102) ir kt.

Autoriai taip pat daro glaudžias sąsajas tarp kūrybos ir kūrėjo jausmų: „*Poreikis kūrybai, nesvarbu, ar tai būtų asmeniška, ar visuomeniška lyrika, gimsta iš tų pačių impulsų – pykčio, džiaugsmo, nusivylimo, nustebimo, žodžiu, iš emocinio nusiteikimo*“ (Algimantas Baltakis, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 187); „*Žmogus yra apsigimęs dailininkas. Jausmai viduje netelpa; jie veržiasi oran visokiais pavidalais, ir žmogus pareiškia juos visokiomis formomis, paprastomis, o kartais ir labai sudėtinėmis <...>*“ (Vaižgantas, 1924, iš Jasaitis, 1989, p. 31); „*Naivūs skaitytojai kartais tiki, kad poetas tik gražiai apdainuoja tai, ką mato ir girdi. O kokia vidinė drama yra kūryba, koks ypatingas gyvenimo jutimas visomis dvasinėmis ir fizinėmis galiomis*“ (Marcelijus Martinaitis, 1977, iš Jasaitis, 1989, p. 205); „*Kiekvienas grožinės literatūros veikalas, nežiūrint žanro ir apimties, yra autoriaus santykio su gyvenimu atspindys, autoriaus minčių istorija*“ (Juozas Grušas, 1977, iš

Jasaitis, 1989, p. 108); „*Menininko nuotaika kiekvienu brūkiu persineša ant jo kūrinio*“ (Vydūnas, 1938 iš Jasaitis, 1989, p. 29).

Nustačius tokį ypatingą autoriaus ir jo kūrybos ryšį galima daryti išvadą, kad autorių teisė, saugodama autorių interesus nuo neteisėto jų kūrinių naudojimo, tuo pačiu saugo autoriaus asmenį, jo itin glaudų asmeninį ryšį su jo kūriniu kaip autoriaus asmenybės, sielos, nuotaikų, jausmų neatsiejamą išdavą. Atitinkamai savinantis kūrinio autorystę kėsinamasi į visus šiuos kūrinio autoriaus asmenybės aspektus, kurie kiekvienam yra labai asmeniški, brangūs ir saugotini.

Autorių teisė garantuoja Lietuvos kultūrinio identiteto apsaugą. Tinkama įstatymų bazė ir jos efektyvus veikimas sudaro patikimos kūrybinės terpės įspūdį nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu ir atitinkamai priešingai – autorių teisių teisinio nihilizmo padarinys kultūros kontekste yra ir prasta mūsų šalies reputacija, sukelianti neigiamus padarinius visiems Lietuvos vartotojams: „*Kino platintojai ir festivalių organizatoriai teigia, jog iš 100 Lietuvoje rodomų filmų apie 40 yra pavagiama. Dėl tokios praktikos auga užsienio šalių partnerių (kino kūrėjų, platintojų, festivalių organizatorių) nepasitikėjimas, atsisakoma bendradarbiauti su Lietuva. Filmų kūrėjai uždraudžia rodyti naujausius filmus festivalių Lietuvoje metu, o pasaulyje pripažintus filmus Lietuvos žiūrovai pamato paskutiniai, tik po pagrindinių premjerų svetur. Didieji audiovizualinio turinio platintojai tokie kaip Netflix, Amazon Prime Video, Apple TV ir kt. taip pat riboja naujausio ir (arba) populiariausio turinio prieigą Lietuvos vartotojams. 2020 m. duomenimis, Netflix platformoje Lietuvoje buvo prieinami iš viso 4841 filmai ir serialai, kai tuo tarpu Jungtinėje Karalystėje – 5673, o Jungtinėse Amerikos Valstijose – 5879*“ (Surfshark, 2020, iš Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 18). Nors šie pavyzdžiai daugiau susiję su neteisėtu kūrinių atgaminimu, analogiškus padarinius sukeltų ir jų paskelbimas savo vardu, ypač tai pasakytina apie mokslinių kūrinių paskelbimą savo vardu, siekiant įgyti mokslinį laipsnį. Statistika rodo, kad lietuviai yra labiausiai Europos Sąjungoje pirataujantys įvairias publikacijas ir ši tendencija paskutiniu metu blogėja (ESINT, 2023, p. 51). Akivaizdu, kad **nesiimant teisinių apsaugos priemonių prieš pažeidėjus, sudaroma palanki terpė nebaudžiamumui ir taip daroma žala ir Lietuvos kultūriniam identitetui, sudarant nepatikimos ir kūrybinių industrijų vystymui nepalankios valstybės įvaizdį**.

Taigi asmenys, besisavinantys svetimų kūrinių autorystę, ir autoritetingos institucijos, nesiimančios priemonių prieš atliktus autorystės pasisavinimo atvejus, daro žalą kultūrai plačiąja prasme, kenkdami bendrai kultūrinei terpei.

2.1.2. Ekonominiai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą

Autorystės pasisavinimo pavojingumą galima grįsti ir ekonominio pobūdžio argumentais. Autorystės pasisavinimas yra nusikaltimas intelektinei *nuosavybei*, šis skyrius baudžiamajame kodekse kriminalizuotas iškart po nusikaltimų (materialiai) nuosavybei. „*Nuosavybė pirmiausia yra ekonominė kategorija. Kiekvienoje žmonijos raidos epochoje, kiekvienos visuomenės santvarkos valstybėje pagrindiniai visuomeniniai santykiai yra nuosavybės santykiai*“ (Staugartienė, 1998, p. 67). Bendras nuosavybės termino taikymas skatina ieškoti paralelių ir analogijų tarp intelektinės nuosavybės į nematerialius objektus ir materialios nuosavybės. Be jokios abejonės, praktikoje žymiai lengviau apskaičiuoti nuo nusikaltimo patiriamą materialią žalą, kuria remiantis gali būti matuojamas ir veikos pavojingumas. Nors autorystės pasisavinimas yra nusikaltimas, nukreiptas į asmeninę neturtinę teisę, kuri neturi materialinės išraiškos, tačiau tam tikrus skaičius pasitelkti galima, idant būtų lengviau suvokti autorystės pasisavinimo galimą žalingumą autoriui ir visuomenei ekonomine prasme. Ekonominius argumentus, grindžiančius autorystės pasisavinimo pavojingumą, galima grupuoti taip:

1) autorystės pasisavinimu neteisėtai įgyjamos visos kitos autoriaus teisės;
2) ekonominis sutaupymas, kaltininkui nepatiriant kūrinio sukūrimo kaštų;
3) daroma žala kūrėjo faktiškai patiriamai ar potencialiai galimai gauti ekonominei naudai;
4) daroma žala valstybės ekonomikai.

Visų pirma, **autorystės pasisavinimu neteisėtai įgyjamos visos kitos autoriaus teisės**. Kiekvienas autorius, sukūręs kūrinį, įgyja į jį autorystės teisę, kitas asmenines neturtines ir turtines autoriaus teises. Pasisavindamas autorystę, asmuo tarsi perima ir viską, kas yra šios autorystės teisės atsiradimo padariniai, įskaitant visą ATGTĮ 15 str. įtvirtintą turtinių autoriaus teisių sąrašą. Praktikoje už turtinių autorių teisių naudojimą autoriui (autorystės teisės savininkui) priklauso atlyginimas, jos yra licencijuojamos. ATGTĮ 15 str. 3 d. nurodyta: „*Autorius turi teisę gauti tinkamą ir proporcingą autorinį atlyginimą už kiekvieną kūrinio naudojimo būdą, susijusį su autorių turtinėmis teisėmis, nurodytomis šio straipsnio 1 dalyje*“. Autoriaus turtinės teisės, be kita ko, yra paveldimos pagal įstatymą arba testamentą (ATGTĮ 49 str. 1 d.). Kitaip tariant, jos pačios turi tam tikrą vertę, todėl autorystės pasisavinimu kėsinamasi ir į visą sąrašą turtinių autoriaus teisių. Be to, pats autorystės pasisavinimas įgyvendinamas naudojantis dviem iš jų – išleidimu arba viešu paskelbimu (tiesa, kaltininko atliekamas šių teisių naudojimas

autorystės pasisavinimo metu gali būti ir teisėtas, ir neteisėtas – apie tai plačiau rašoma disertacijos *3.3 skyriuje*, analizuojant objektyviąją pusę). Teismų praktikoje vienas turtinės autorystės teisės pažeidimas įvertinamas nuo kelių šimtų iki kelių tūkstančių eurų, tad bent jau teoriškai įmanoma matematiškai apskaičiuoti viso sąrašo autorių turtinių teisių įgijimą, kas sudarytų nuo kelių iki keliasdešimt tūkstančių eurų žalos padarymą vien autorystės pasisavinimo veiksmu.

Antra, paminėtinas **ekonominis sutaupymas, kaltininkui nepatiriant kūrinio sukūrimo kaštų**, kuriuos patiria kūrėjas: tai – intelektiniai, laiko, finansiniai kaštai. Sukurti kūrinį užima laiko, intelektinių pastangų ir neretai kainuoja pinigus. Kūrinių rūšys stipriai varijuoja savo pobūdžiu, todėl jiems sukurti reikalingas laikas gali būti tiek kelios minutės (pavyzdžiui, kelių tinkamai sudėliotų potėpių ant drobės), tiek ištisi mėnesiai ar metai (pavyzdžiui, mokslinių tyrimų paremtų mokslinių kūrinių, labai sudėtingos konstrukcijos meno, architektūros kūrinių ir kt.). Taip pat autorius gali tiek visai neišleisti pinigų savo kūrinio sukūrimui (pavyzdžiui, jį sukuria tik iš gamtoje rastų ar kažkieno išmestų medžiagų), tiek tiesiogiai patiriant didesnes ar mažesnes išlaidas (pvz., perkant medžiagas ir priemones, įvairią įrangą). Skirtingų autorių intelektinės pastangos kūrinio sukūrimui gali būti taip pat skirtingos – nuo impulsyvaus ir didelių intelektinių pastangų nereikalavusio kūrinio sukūrimo iki ypač kruopščiai apgalvotos ir išpildytos kūrinio idėjos įgyvendinimo. Autorių teisių apsaugai neturi reikšmės, kiek tokių kaštų patyrė autorius, ji atsiras nepriklausomai nuo jų, jeigu sukurtas kūrinys bus originalus kūrybinės veiklos rezultatas. Tačiau, kaip pažymi M. Kiškis, „*intelektinė nuosavybė gali būti lengvai ir už minimalius kaštus kopijuojama ar naudojama kitų asmenų. Nesant teisių į intelektinio darbo rezultatus, būtų sunku užkirsti kelią kitų asmenų nesąžiningam naudojimuisi intelektinėmis vertybėmis, prie kurių sukūrimo šie neprisidėjo, o tikėtis pakankamo savanoriško atlyginimo už tokį naudojimąsi yra naivu*“ (Kiškis, 2009, p. 27).

Trečia, galima atsižvelgti į **ekonominę naudą, kurią patiria pats kūrėjas**, kurdamas savo kūrinį, **kurios galimai netektų, jeigu tą kūrinį pasisavintų kitas asmuo**. Iliustracijai lengviausia pasitelkti muzikinių kūrinių industriją, kadangi Lietuvoje yra kelios asociacijos, kurios išmoka autoriams ir atlikėjams atlyginimus už jų kūrinių naudojimą bei pateikia

kasmetines tokių mokėjimų ir kitų duomenų ataskaitas – asociacijos LATGA[110] ir AGATA[111].

LATGA nurodo piniginius tarifus už tam tikrą kūrinių panaudojimą, jie skirstomi įvairiomis grupėmis tiek pagal kūrinio tipą, asmens atliekamas funkcijas jame (autorius, vertėjas, kompozitorius, libreto autorius ir kt.), tiek pagal panaudojimo būdą, auditorijos dydį ar vietą, kur kūrinys naudojamas (cirkas, viešbutis, mugės, parodos, restoranai ir kt.)[112]. Iš LATGA pateikiamų ataskaitų matyti, kad kasmet daugėja tiek autorių teisių subjektų (šiuo atveju kūrėjų, sudariusių su ja sutartis), tiek naudojamų kūrinių, tiek didėja kūrėjams išmokamos piniginės sumos (žr. žemiau esančią *1 lentelę*) – išmokama bendra suma svyruoja tarp 7 ir 9 milijonų eurų kasmet, o 2024 m. ji siekė beveik 12 milijonų eurų.

1 lentelė. LATGA atlyginimo surinkimas pagal administruojamas teises (Eur) pagal išrašytas sąskaitas

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Suma (mln. eur.)	7,036	7,710	6,442	7,545	9,316	10,408	11,970

Parengta autorės pagal kasmetines LATGA skaidrumo ataskaitas

Ši tendencija tęsis toliau, kadangi kasdien sukuriama vis daugiau naujų kūrinių, užauga nauji menininkai, kurie prisideda, o ne pakeičia ankstesnių

[110] Asociacija LATGA (Lietuvos autorių teisių gynimo asociacija) yra ne pelno siekianti nevalstybinė organizacija, kolektyviai administruojanti įvairių sričių autorių (muzikos, literatūros, audiovizualinių, vizualiųjų ir dramos) teisių turėtojų teises, renkanti ir paskirstanti autorinį atlyginimą už kūrinių panaudojimą. Taip pat ši organizacija koordinuoja asociacijos narių veiklą, užtikrina kuo platesnį Lietuvos ir užsienio autorių kūrinių panaudojimą, užkerta kelią autorių teisių pažeidimams, finansuoja meno ir kultūros projektus, aktyviai edukuoja visuomenę autorių teisių srityje. Žr. asociacijos internetinį puslapį: https://www.latga.lt/apie/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[111] AGATA – Lietuvos gretutinių teisių asociacija, tai yra ne pelno organizacija**,** vienijanti atlikėjus (muzikantus, aktorius) bei muzikos leidėjus ir besirūpinanti jų teisių įgyvendinimu Lietuvoje nuo 1999 metų, aktyviai dalyvauja kultūriniame gyvenime ir vykdo visuomenės švietimo veiklą intelektinės nuosavybės teisės srityje. Žr. asociacijos internetinį puslapį https://www.agata.lt/lt/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[112] Pvz. žr. latga.lt puslapyje pateikiamą informaciją apie dramos kūrinių panaudojimo tarifus, nuoroda: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Dramos-tarifai-patv.-2024-02-13.pdf; taip pat muzikos kūrinių panaudojimo tarifus, nuoroda: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Muzikos-tarifai-patv.-2024-05-30.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

menininkų darbus, todėl visų intelektinės veiklos produktų apimtys nuolat didėja. LATGA taip pat nurodo, kad kasmet skiria kūrybiniams projektams 350 000 eurų[113]. Jeigu pažvelgtume ir į pasaulinio garso atlikėjus, – kai kurių jų pasauliniai turai uždirbo jiems milijonus eurų (pvz., Taylor Swift turas 2023 m. uždirbo daugiau nei 2 mlrd. dolerių, Coldplay – 1,201 mlrd. dolerių, Elton John – 939,1 mln. dolerių, ir t. t. (Wikipedia, List of highest...).

Taip pat asociacijos „AGATA“ atlikėjams Lietuvoje išmokėti atlyginimai kasmet viršija tris milijonus eurų (žemiau pateikiamoje *2 lentelėje* matyti suma eurais už paskutinius prieinamus šešerius ataskaitinius metus[114]).

2 lentelė. AGATA atlikėjams išmokėta suma už atitinkamus metus

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Suma eur. (mln.)	3,051	3,431	3,204	3,374	3,079	3,330

Parengta autorės pagal kasmetines AGATA skaidrumo ataskaitas

Šie iliustraciniai pavyzdžiai rodo, kad buvimas kūrinių autoriais (ir/ar atlikėjais) yra arba gali būti finansiškai naudinga veikla, todėl asmenys, pasisavinę kūrinių autorystę, turi galimybę iš to uždirbti.

Ketvirta, **autorystės pasisavinimo pavojingumą galima matuoti ir per juo** (ar bet kokiu kitu autorių teisių pažeidimu) **daromą žalą valstybės ekonomikai**, kurią bent jau iš dalies galima vertinti per valstybės BVP ir sukuriamą darbo vietų skaičių. Kaip nurodo V. Mizaras, autorių teisės ekonominė reikšmė yra labai didelė, ypač informacinių priemonių ir technologijų amžiuje (Mizaras, 2008, p. 48–49). Europos audito rūmai nurodo, kad „*Intelektinės nuosavybės teisės (INT) yra esminė ES ekonomikos dalis. Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose sukuriama beveik 45 % ES bendrojo vidaus produkto, kurio vertė – 6,6 trilijono eurų, ir 29 % darbo vietų. Europos Komisija ir kitos ES įstaigos bendradarbiauja su valstybių narių institucijomis, kad užtikrintų intelektinės nuosavybės teisių apsaugą – pagrindinį bendrosios rinkos sėkmės veiksnį*“ (Europos audito rūmai, 2022, p. 4). Jie taip pat nurodo, kad „*Prasta INT apsauga daro poveikį ES konkurencingumui pasaulio ekonomikoje*“ (Europos

[113] Žr. https://www.latga.lt/apie/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[114] Tuo pačiu taip pat pridurtina, kad atlikimai šiaip jau yra gretutinių teisių objektas, į kurį pagal mūsų BK autorystės pasisavinti neįmanoma (keliose ES valstybėse narėse baudžiamoji atsakomybė kyla ir už jų pasisavinimą). Tačiau dažnai atlikėjais yra patys muzikinių kūrinių autoriai, tai yra glaudžiai tarpusavyje susijusios veiklos, dėl ko ir pasirinkta iliustracijai pridėti ir asociacijos „AGATA“ statistiką.

audito rūmai, 2022, p. 4). ESINT ir EUROPOL taip pat teigia, kad „*INT ir jų apsauga yra kertiniai ES ekonomikos ir visuomenės pamatai*“ (ESINT ir Europol, 2017, p. 6).

Kas keletą metų Europos patentų tarnyba (EPT, angl. EPO) ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba (ESINT, angl. EUIPO) atlieka bendrą tyrimą apie intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius ir ekonominės veiklos rezultatus[115]. Tyrime analizuojama intelektinės nuosavybės teisei imlių sektorių ekonominiai duomenys ir pateikiamos rezultatų lentelės apie jų prisidėjimą prie ES BVP, indėlį užimtumo srityje ir kt. Tokių tyrimų atlikta jau keturi:

- 2013 m. tyrimas (2008–2010 m. analizė);
- 2016 m. tyrimas (2011–2013 m. analizė);
- 2019 m. tyrimas (2014–2016 m. analizė);
- 2022 m. tyrimas (2017–2019 m. analizė).

Kalbant apie **sukuriamas darbo vietas**, remiantis naujausiu 2022 m. tyrimu, matyti, kad „*intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose 2017–2019 m. laikotarpiu sukurta 29,7 proc. visų darbo vietų Europos Sąjungoje, o 21 proc. darbo vietų sukurta intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose, 13 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 11 proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose,* ***6 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose*** *ir mažesnė dalis sukurta intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis bei augalo veislės teisine apsauga sektoriuose*“ (paryškinta autorės) (EPT ir ESINT, 2022, p. 5).

Taip pat EPT ir ESINT 2022 m. statistika rodo, kad intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose **mokamas gerokai – net 41 proc. didesnis darbo užmokestis**, palyginus su kitais sektoriais: savaitinio darbo užmokesčio vidurkis intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose yra 840 eurų, palyginus su 597 eurų darbo užmokesčio vidurkiu sektoriuose, kuriuose šiomis teisėmis intensyviai nesinaudojama (EPT ir ESINT, 2022, p. 3, 9). „*Tai susiję su*

[115] „*Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai apibrėžiami kaip sektoriai, kuriuose vienam darbuotojui tenkančių intelektinės nuosavybės teisių skaičius viršija vidurkį, palyginti su kitais intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriais. Iš esmės tai reiškia, kad sektorius apibūdinamas kaip intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektorius Europos Sąjungoje, jeigu, atsižvelgiant į ne mažiau kaip vieną nagrinėjamą intelektinės nuosavybės teisę, vienam darbuotojui tenkantis šių intelektinės nuosavybės teisių skaičius viršija visų ES sektorių, kuriuose naudojama ta pati intelektinės nuosavybės teisė, vidurkį*“ (EPT ir ESINT, 2022, p. 5).

aplinkybe, kad intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose vieno darbuotojo sukuriama pridėtinė vertė yra didesnė nei kituose ekonomikos sektoriuose“ (EPT ir ESINT, 2022, p. 3). Kaip toliau detalizuojama šiame tyrime, lyginant atlyginimo dydžius tarp sektorių, „*Šis darbo užmokesčio skirtumas yra 34 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 40 proc. – intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose,* ***49 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose*** *ir 65 proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose*“ (paryškinta autorės) (EPT ir ESINT, 2022, p. 9). Tai reiškia, kad **nors intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose sukurta palyginus mažai – tik 6 proc. visų darbo vietų minėtuose sektoriuose, tačiau joms mokamas vienas didžiausių atlyginimų**, kuriuos lenkia tik analogiški naudojimosi patentais sektoriai.

Kalbant apie bendrąjį vidaus produktą arba BVP, komentuojamame 2022 m. tyrime EPT ir ESINT nurodo, kad „*Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai padeda didinti ne tik užimtumą, bet ir ekonomikos našumą, vertinamą pagal bendrąjį vidaus produktą (BVP).*“ Kalbant apie konkrečią BVP dalį pagal sektorius, ataskaitoje nurodoma, kad „*daugiau nei 47 proc. ES BVP sukuriama intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriuose, o 39 proc. – intensyvaus naudojimosi prekių ženklais sektoriuose, 16 proc. – intensyvaus naudojimosi dizainu sektoriuose, 17 proc. – intensyvaus naudojimosi patentais sektoriuose,* ***7 proc. – intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose*** *ir mažesnė procentinė dalis sukuriama intensyvaus naudojimosi geografinėmis nuorodomis bei augalo veislės teisine apsauga sektoriuose*“ (paryškinta autorės) (EPT ir ESINT, 2022, p. 7–8). Pavyzdžiui, 2021 m. bendra visų pagamintų prekių ir suteiktų paslaugų vertė (arba BVP) ES buvo 14,5 trln. eurų[116], skaičiuojant 7 proc. nuo šios sumos, kuri sukuriama intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose, susidaro net virš 1 trln. eurų. Dėl to autorių teisės apsauga yra būtina sąlyga palaikyti stabilų ES BVP intensyvaus naudojimosi autorių teisėmis sektoriuose, ypač turint omenyje, kad kasmet statistiniai duomenys didėja[117].

---

[116] Žr. https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/deeper-single-market/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[117] Pvz., 2013 m. statistiniai tyrimai rodė, kad 39 proc. (2019 m. – jau 47 proc.) visos ekonominės veiklos Europos Sąjungoje vykdyta intelektinės nuosavybės teisei imliuose sektoriuose (kurios vertė buvo maždaug 4,7 trilijonų eurų per metus, o 2021 m. – jau 14,5 trln. eurų). 2013 m. Europos patentų tarnybos ir Vidaus rinkos derinimo tarnybos atliktas intelektinės nuosavybės teisių tyrimas „Intelektinės nuosavybės teisėms imlių sektorių indėlis į Europos ekonominės veiklos rezultatus

Kalbant apie Lietuvą, 2019 m. ESINT atliktos studijos apie intelektinės nuosavybės naudojimą pramonėje ir įtaką ekonomikai duomenimis, **Lietuvoje intelektinę nuosavybę tiesiogiai naudojantis verslas sukuria 30,6 proc. darbo vietų ir tai sukuria 43 proc. Lietuvos BVP.** Lietuvos kultūros taryba (LKT) taip pat nurodo, kad **atlygiai kūrybiniams darbuotojams,** paminėti tiesioginėse ir nenumatytose išlaidose, bendrai **sudarė apie 34 proc. paskirstyto LKT finansavimo, arba 4,95 mln. eurų**[118]. Stebint statistikos duomenų dinamiką, matyti, kad šie skaičiai kasmet didėja[119], o veiklų dalis, patenkančių į autorių teisių ir gretutinių teisių sritį taip pat sudaro vis didesnį BVP procentą[120]. Tai reiškia, kad **autorių teisės apsaugos ekonominė reikšmė yra didelė ir tik didėja**.

JAV, remiantis 2020 m. ataskaita, 2019 m. pagrindinės autorių teisės ir gretutinių teisių industrijos: 1) sugeneravo virš 1,5 trilijono dolerių ekonominės produkcijos; 2) sudarė 7,41 proc. visos ekonomikos ir 3) įdarbino apie 5,7 milijonus darbuotojų, kas yra 3,79 proc. visos JAV darbo jėgos ir 4,46 proc. privataus įdarbinimo JAV. Darbo vietos, sukurtos šių industrijų, yra gerai apmokamos, pavyzdžiui, autorių teisių industrijos darbuotojai uždirba vidutiniškai 43 proc. aukštesnes algas, nei kiti JAV darbuotojai. Be to, remiantis 2020 m. ataskaita, pagrindinės autorių teisių pramonės šakos aplenkė JAV ekonomiką, tarp 2016–2019 m. metinis augimo greitis siekė 5,87 proc., kai JAV ekonomika augo 2,48 proc.[121] Taigi galima pastebėti, kad analogiškos tendencijos vyrauja visame išsivysčiusiame pasaulyje.

Visi šie duomenys rodo, kad autorių teisių reguliavimas tiesiogiai susijęs su valstybės, ES ir pasaulio ekonomika, o kultūros politika, kurios neišvengiama dalis yra ir teisinis autorių teisių reguliavimas, „*yra svarbi visuomenės gyvenimo dalis, kurios skatinimas daro teigiamą įtaką šalies ūkio,*

---

ir užimtumą“ (2013 m. rugsėjo mėn.), kuriuo siekta įvertinti intelektinės nuosavybės teisės svarbą Europos Sąjungos ekonomikai. Plačiau žr.: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-889_lt.htm [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[118] Žr. https://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2024/01/LKT_Finansiniu-ataskaitu-analize_2023.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[119] 2015 m. duomenys rodė, kad Lietuvoje intelektinės nuosavybės turinčios įmonės sukuria 24 proc. visų darbo vietų, jų indėlis į šalies BVP – 38 proc. (Verslo savaitė, 2015).

[120] Veiklos, patenkančios į autorių teisių ir gretutinių teisių sritį, produktai sudaro 3–5 proc. Bendrijos BVP (COM (95) 382 final, p. 12 iš Mizaras, 2008, p. 49), kai 2022 m. – jau 7 proc.

[121] Tarptautinio intelektinės nuosavybės aljanso 2021 m. ataskaita, prieiga internetu: https://www.iipa.org/files/uploads/2021/01/2021SPEC301REPORT.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

ekonomikos ir visuomenės raidai“[122]. Valstybės norą išsaugoti pagrindines jos vertybes ir apsaugoti teisinę rimtį visuomenėje gali užtikrinti tik tai, kad elgesys, kuris teisinei tvarkai yra akivaizdžiai socialiai žalingas, uždraudžiamas – už jo padarymą nustatomos kriminalinės bausmės (Wessels, 2003, p. 27). Todėl nenuostabu, kad ne tik autorių turtinius, bet ir asmeninius neturtinius interesus absoliuti dauguma ES valstybių saugo ir baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis, numatant baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą (plačiau žr. šios disertacijos *2.5.2 skyrių* bei Steponavičiūtė, 2020). Savinantis autorystę kėsinamasi į autoriaus galimybę pelnytai ir adekvačiai dalyvauti ekonominiame ir kultūriniame gyvenime, kurio svarba yra neginčijama[123].

2.1.3. Socialiniai argumentai, grindžiantys autorystės pasisavinimo pavojingumą

Autorystės pasisavinimo pavojingumą ir, atitinkamai, baudžiamosios teisinės autorių teisių apsaugos poreikį, galima grįsti ir įvairiais socialiniais argumentais, kuriuos toliau galima skirstyti į tokias grupes:

1) kūrinio sukūrimas didina autoriaus žmogiškąjį ir socialinį kapitalą, į kurį kūrinio pasisavinimo metu kėsinasi kaltininkas;
2) ribotos asmenų (kūrėjų) galimybės gintis civilinio proceso tvarka.

Kūrinio sukūrimas didina autoriaus žmogiškąjį ir socialinį kapitalą, į kurį kūrinio pasisavinimo metu kėsinasi kaltininkas. Nors sąvokos „kapitalas“ vartojimas leistų apie tai kalbėti ir ekonominių argumentų poskyryje, tačiau žmogiškojo ir socialinio kapitalo teorijos kyla iš socialinio tarpusavio priklausomumo ir individualių asmeninių charakteristikų, apie kurias kalba sociologijos mokslas, dėl to pasirinkta išskirti šį požymį atskirai savarankiškame poskyryje.

Kaip nurodo Jūratė Guščinskinė ir Jadvyga Čiburienė, „*globalizacijos sąlygomis šalies vystymosi strateginių tikslų įgyvendinimas labai priklauso nuo visuomenės žmogiškojo ir socialinio kapitalo, kuriuos lemia išsilavinimo lygis, iš(si)ugdytos kompetencijos ir išugdytas bendradarbiavimas, paremtas kūrybingumu, atvirumu ir atsakingumu. Žmogiškojo ir socialinio kapitalo būsena ir jos kitimo tendencijos lemia pridedamosios vertės kūrimo kitimo*

[122] Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita kultūros politikos įgyvendinimas dalinai finansuojant programas ir projektus. 2009 m. gegužės 29 d. Nr. VA-P5-50-1-12, Vilnius.

[123] Galiausiai pridurtina ir tai, kad kaltininkui pasisavinus autorystę, nukentėjusysis turi patirti ir kitų ekonominių kaštų – bylinėjimosi teisme išlaidų.

tendencijas, inovacijų diegimą, įsidarbinimo galimybes, pajamų lygį, verslumą ir pan.“ (Guščinskienė ir Čiburienė, 2013, p. 38).

Kalbant atskirai apie žmogiškąjį kapitalą ir jo sampratą, paminėtini šią temą analizavę Lina Pareigienė ir Gediminas Kuliešis, kurie nurodo, kad „*žmogiškojo kapitalo apibrėžčių yra daug ir įvairių. Apibendrinus įvairių autorių pozicijas, išskirtini tokie pagrindiniai žmogiškojo kapitalo elementai: asmeninės arba įgytos savybės, žinios, įgūdžiai, išsilavinimas, sveikatos būklė.* ***Žmogiškasis kapitalas pripažįstamas vertingiausiu šiuolaikinės visuomenės ištekliumi, svarbesniu už gamtos ar žmonių sukauptą materialinį turtą****. Ypač tai aktualu Lietuvoje, kuri negali pasigirti gausiais finansiniais ar gamtiniais ištekliais*“ (Kuliešis ir Pareigienė, 2013, p. 70, paryškinta autorės). Remiantis šia koncepcija, kūrybinė kiekvieno žmogaus veikla yra jo turimo žmogiškojo kapitalo dalis ir išdava. Sukurtas kūrinys pats savimi byloja apie jį sukūrusio asmens žmogiškojo kapitalo turinį ir jo turtingumą (apie jo asmenines savybes, žinias, įgūdžius išsilavinimą). Čia vėl galima pasiremti apie tai kalbančiais Lietuvos literatais: „*Meno veikalas turi gimti iš gyvo ir tauraus menininko žmoniškumo ir iš jo augti, kaip auga, o nesidirba gamtos gaminiai*“ (Vydūnas, 1936, iš Jasaitis, 1989, p. 25); „*Jei autorius nuoširdus ir talentingas, tai ir jo kūryboje, kaip saulės ar žvakės spektre, turi atsižymėti jo sielos spalvos ir linijos*“ (Antanas Vienuolis, 1932, iš Jasaitis, 1989, p. 58). Taigi **asmuo, besisavindamas svetimą kūrinį, pristato save turint šį svetimą žmogiškąjį kapitalą ir jį tarsi didina kito žmogaus sąskaita – tai vertintina kaip vienas iš autorystės pasisavinimo pavojingumo pobūdį apibūdinančių aspektų**.

Jeigu žmogiškasis kapitalas įkūnytas individuose, tai socialinis kapitalas – tarpusavio santykiuose. Socialinio kapitalo sąvoką į ekonomiką įvedė Gregas Lori (*Greg Loury*), kad apibūdintų socialinius išteklius, naudingus žmogiškajam kapitalui vystyti (Coleman, 2005, p. 269). Vienas žymiausių socialinio kapitalo teoriją nagrinėjusių ir išvysčiusių sociologų yra Pieras Bordiu (*Pierre Bourdieu*), jis socialinį kapitalą (ir apskritai visą kapitalą) apibrėžia individo lygmeniu (t. y. kitaip, nei kiti sociologai, – ignoruodamas bendruomenę ir kolektyvinius vienetus): socialinis kapitalas yra socialinių santykių ir socialinių ryšių tinklas, kurį turi ir kuriame dalyvauja asmuo (bei tuo tinklu naudojasi)[124]. Šis tinklas gali būti paverčiamas į palankias ekonominiam kapitalui kurti sąlygas (Bourdieu, 1985, iš Bartkutė, 2014, p. 32). „*Sociologas Putnam (1993), ypač*

[124] Plačiau žr. Bourdieu, 1985, iš Bartkutė, 2014, p. 32, Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/socialinis-kapitalas/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].

išpopuliarinęs socialinio kapitalo sąvoką, šį kapitalą apibrėžė kaip bendruomeninius tinklus, normas ir pasitikėjimą, kurie palengvina veikimą, kartu siekiant tarpusavio naudos“ (Kuliešis ir Pareigienė, 2013, p. 70). Taigi „*socialinis kapitalas tapatinamas su socialiniais ryšiais, teikiančiais tam tikrą naudą. Pasitelkiant šį kapitalą versle galima patraukti įtakingus klientus, politikoje – siekti karjeros*“ (Bourdieu, 1985, iš Bartkutė, 2014, p. 32). Tai reiškia, kad **asmuo, besisavindamas autorystę, gerina savo padėtį socialinių ryšių tinkle kito sąskaita** ir tas ryškiai matoma, pvz., akademinėje srityje, kurioje mokslininko karjera priklauso nuo jo publikacijų skaičiaus.

Remiantis Džeimso Koulmano (*James S. Coleman*) koncepcija, viena iš socialinio kapitalo kategorijų yra asmens reputacija (Coleman, 1988, iš Bartkutė, 2014, p. 33). Kalbant apie kūrėjų, kūrinių autorių reputaciją kaip disertacijos temai aktualiausią socialinio kapitalo turinio dalį, galima matyti, kad ji gyvenimo eigoje susidaro autoriams sistemingai kuriant kokybiškus kūrinius, kurie pasižymi pastovumu (stilistiniu, kokybiniu, kiekybiniu (t. y. sukūrimo dažnio), ir kt.). Turėdamas tokių kūrinių *portfolio*, jų autorius susikuria atitinkamą meno/mokslo kūrėjo reputaciją ir statusą tiek tarp kitų kūrėjų, tiek visuomenėje. Toks socialinis statusas (arba socialinis kapitalas) jam gali atnešti tolesnės naudos, tiek gaunant finansavimą būsimiems kūriniams (visuomenė gali pageidauti daugiau tokio patikimo kūrėjo kūrinių), tiek pasiekiant aukštesnį statusą visuomenės grupėje (pvz., mokslininkui gaunant geresnes pareigas mokslinėje institucijoje, sukaupus pakankamą kiekį kokybiškos mokslinės produkcijos).

Asmens kaip menininko socialinis statusas Lietuvoje gali būti pakeliamas ne tik jo atliekamais darbais, bet ir, pavyzdžiui, už juos vėliau suteikiant meno kūrėjo statusą[125], kultūros ministro suteikiamą profesionalųjį meną kuriančiam asmeniui, jei jo meno kūryba atitinka bent vieną iš Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme 3 str. nustatytų pagrindų. Pavyzdžiui, kai profesionalieji meno vertintojai teigiamai įvertinta asmens kūrybą kaip profesionalųjį meną, jo kūryba įtraukiama į mokslo studijų programas, jo kūrinių yra įsigiję Lietuvos arba užsienio valstybių nacionaliniai muziejai ar galerijos, asmuo yra šios srities dėstytojas (profesorius) ar joje turi daktaro laipsnį ir kt. Tarp šių kriterijų įstatymo 3 str. 1 d. 3 p. paminėtas ir valstybinių premijų gavimas, kuris gali būti vertinamas ir kaip savarankiškas kūrėjo socialinio kapitalo elementas: „*asmens individuali ar kolektyvinė meno kūryba yra įvertinta Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija, Lietuvos Respublikos Vyriausybės meno premija, Kultūros ministerijos meno premija ar tarptautine meno premija, kitomis*

[125] LRS 1996 m. rugpjūčio 15 d. įstatymas Nr. I-1494.

meno kūrėjų organizacijų teikiamomis premijomis ir apdovanojimais <...>“. Tai vienas iš pavyzdžių, kaip kūrėjo socialinis kapitalas gali atnešti jam ekonominę naudą: nacionalinės kultūros ir meno premijos dydis yra 800 BSI (2025 m. pabaigoje – tai 44 000 eurų). LR Vyriausybės meno premijos dydis yra 340 BSI[126] (18 700 eurų). LR Vyriausybė gali skirti ir Jono Basanavičiaus premiją už išskirtinius nuopelnus etninės kultūros srityje, reikšmingą kūrybinę, mokslinę veiklą ir kitus darbus, susijusius su lietuvių etninės kultūros tradicijų plėtojimu, tautinės savimonės puoselėjimu ir etnokultūriniu ugdymu, kurios dydis taip pat yra 800 BSI[127]. Paminėtini ir įvairūs Lietuvos Respublikos valstybės apdovanojimų įstatyme įtvirtinti LR Prezidento dekretu skiriami ordinai, medaliai ir kiti pasižymėjimo ženklai, daromi iš brangiųjų metalų ir skiriami kūrėjams.

Taigi vieno socialinį kapitalą sudarančio elemento gavimas sudaro sąlygas kitam, todėl socialinis kapitalas nuolat didėja. **Autorystės pasisavinimo atveju asmuo, sistemingai savindamasis svetimus kūrinius ar pasisavinęs net ir vieną labai reikšmingą kūrinį, kito asmens sąskaita kelia savo socialinį kapitalą ir gerina savo padėtį visuomenėje**. **Toks svetimo žmogiškojo ir socialinio kapitalo pasisavinimo atvejis randamas bemaž kiekvienoje autorystės pasisavinimo byloje**. Pavyzdžiui, mokslininkas, nuplagijavęs kitų mokslininkų disertacijas (pasisavinęs jų autorystę) dėl įgyto daktaro laipsnio vėliau tapo profesoriumi ir netgi universiteto rektoriumi. „*Disertacijoje buvo pateikta reikšminga apimtis svetimų mokslo rezultatų be reikiamų nuorodų į šių rezultatų autorius*“[128]. Išaiškėjus plagiato faktui, iš jo buvo atimtas daktaro laipsnis ir atitinkamai jo sąlygoto socialinio kapitalo dalis – rektoriaus pareigos[129]. Tačiau iki šio momento asmuo naudojosi svetimu socialiniu kapitalu.

Kitą svetimo žmogiškojo ir socialinio kapitalo pasisavinimo pavyzdį galima pateikti iš Kauno apylinkės teismo nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 1-156-634/2013, kurioje kaltinamieji L. S. ir K. Ū. pasisavino studento A. Š. bakalauro darbo dalį, panaudodami jo dalis savo tekste, publikuotame

[126] 1 BSI yra 55 eurai (LRV 2023 m. gruodžio 6 d. nutarimas Nr. 946).

[127] Žr. https://lrkm.lrv.lt/lt/veikla/kulturos-ministerijos-premijos/valstybes-kulturos-ir-meno-premijos/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[128] Žr. https://www.delfi.lt/news/daily/education/istorinis-ivykis-ktu-is-plagiatoriaus-ateme-daktaro-laipsni-58693301 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.]. Žr. ir LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015.

[129] Žr. https://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/ktu-rektorius-kaltinamas-plagiatu-p-barsausko-komentaras-829497 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.], taip pat žr. minėtą LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015.

knygoje, nurodant L. S. ir K. Ū. kaip teksto autorius[130]. Mokslinės karjeros siekimui akademinėse institucijose būtina reguliariai rengti ir skelbti mokslines publikacijas, kurių kiekis ir kokybė vėliau leidžia užimti aukštesnes akademines pareigas, gaunant, pavyzdžiui, docento ar profesoriaus, ar kitas reikšmingas pareigas, užsitikrinant aukštesnį atlyginimą.

Kitoje civilinėje byloje Nr. e2A-18-934-2023 (Lietuvos Apeliacinis Teismas, 2023 m. sausio 26 d.) D. K. daugybe skirtingų epizodų pasisavino mokslininkės, archeologės D. S. kurtų mokslo pagrindu paremtų baltų genčių archeologinių kostiumų kolekcijų autorystę. D. K. tokiu būdu D. S. sąskaita susikūrė žmogiškąjį ir socialinį kapitalą, kurio pagrindu ji 2014 m. birželio 30 d. LR prezidentės dekretu (Nr. 1K-1865) buvo apdovanota ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu[131]. Beje, ši premija neatimta iki šiol, net D. S. įrodžius savo autorystę ir laimėjus autorystės pasisavinimo bylą bei pačiai gavus apdovanojimą Ldk Gedimino ordino medaliu iš Respublikos Prezidento (dekretas Nr. 1K-230).

Galima prisiminti ir analogišką įvykį Senovės Romos laikais: „*Aš sukūriau eiles, o garbė kitam atiteko*“ (lot. „*Hos ego versiculos feci, tulit alter honores*“). Kaip nurodo R. Koženiauskienė, „*pasakojama, kad sykį Vergilijus užrašęs ant imperatoriaus Augusto vartų jam skirtą panegirinį dvieilį, tačiau nepasirašęs. Tuo pasinaudojęs netalentingas poetas Batilas prisistatęs autoriumi ir buvęs Augusto gausiai apdovanotas. Sužinojęs tai, Vergilijus prie savo dvieilio prirašęs cituotas eilutes, kurios paplito pasaulyje, kalbant apie svetimos garbės pasisavinimą <...>*“ (Koženiauskienė, 1990, p. 413, 617). Tai rodo, kad garbės, žmogiškojo ir socialinio kapitalo vagystė yra nepavaldi laikui bei ateityje tikrai nepraras aktualumo.

Teisingos autorystės įvardinimas socialiniu požiūriu laikytinas reikšmingu ir moterų teisių apsaugos srityje. Nors tai yra savarankiška visuomenės problema, visgi atkreiptinas dėmesys į istoriškai susiklosčiusį sistemingą moterų intelektinio indėlio į pasaulio mokslą ir meną savinimąsi, į kurį paskutiniu metu vis daugiau atkreipia dėmesį moterų teisių judėjimai. Pastebėta, kad istoriškai įvairūs moksliniai atradimai dažnai būdavo priskiriami ne jų autorėms moterims, o su jomis dirbusiems kolegoms vyrams, kurie už juos netgi yra gavę Nobelio premijas, tikrąsias atradėjas palikus

[130] Byla pasiekė ir LAT, galiausiai jie buvo nuteisti, priimant apkaltinamąjį nuosprendį (žr. LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014).

[131] 2014 m. birželio 30 d. Nr. 1K-1865 LR Prezidento dekretas „Dėl Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečių apdovanojimo Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais Liepos 6-osios – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga“.

nuošalyje[132]. Vėliau šiuos šaltinius percituojantys kiti autoriai ištisus dešimtmečius šių pasisavintų kūrinių autorystę kaskart priskiria ne joms, taip didindami autorėms pirminiu pasisavinimo veiksmu padarytą neturtinę žalą ir silpnindami moterų lyderystę moksle ir mene. Yra nuomonių, kad analogiškas moterų autorystės savinimasis yra paplitęs iki šiol, tačiau sunkiai nustatomas jo mastas.

Taigi **savindamasis svetimo kūrinio autorystę, asmuo iš esmės ir siekia svetimo kūrėjo sąskaita susikurti sau socialinį kapitalą, kurio pagrindu jis vėliau gauna ir kitokią naudą**. Kaip nurodo J. Guščinskienė ir J. Čiburienė, „*pasaulinė praktika rodo, kad sėkmingiausiai vystosi tos šalys, kuriose sparčiausiai plečiasi mokslo techninė ir eksperimentinė plėtra, kuri glaudžiai siejasi su žmogiškuoju ir socialiniu kapitalu*“ (Guščinskienė ir Čiburienė, 2013, p. 38). Laikomasi nuomonės, kad aukštesnio lygio žmogiškasis kapitalas skatina spartesnius ekonominio augimo tempus. Įvairiais tyrimais įrodyta, kad žmogiškasis kapitalas yra pagrindinis tokio įvairių šalių pajamų ir gerovės šaltinis. Remiantis šia teorija galima pagrįsti darbo užmokesčio diferenciaciją pagal profesiją, amžių, išteklių paskirstymą švietimui ir pan. (Potelienė ir Tamašauskienė, 2014, p. 90). Kalbėdami apie žmogišką ir socialinį kapitalą, G. Kuliešis ir L. Pareigienė nurodo, kad tiek vienas, tiek kitas yra viešoji gėrybė, nes yra prieinami ir teikia naudą ne tik jį kuriančiajam asmeniui ar jų grupei, bet ir platesniam gavėjų ratui (Kuliešis ir Pareigienė, 2013, p. 70). Taigi socialinis, žmogiškasis kapitalas ir jo augimas sietinas tiek su ekonominiu, tiek su kultūriniu visuomenės vystymusi, todėl turėtų būti taikoma ir baudžiamoji teisinė jų apsauga.

Ribotos asmenų (kūrėjų) galimybės gintis civilinio proceso tvarka. Šis argumentas priskirtas prie socialinių dėl to, kad bylinėjimąsi (jo pradžią, eigą, sėkmę) dažnai nulemia skirtinga socialinė ieškovo-atsakovo padėtis. Praktiniu požiūriu fizinius asmenis (autorius) gali reikėti ginti nuo didelių įmonių, korporacijų, netgi pačios valstybės įmonių, biudžetinių įstaigų, kurių galimybės bylinėtis teismuose yra praktiškai neribotos resursų atžvilgiu. Paradoksalu, bet kuo daugiau pažeidimų tokia institucija padaro, tuo sunkiau

[132] Pvz., žr. „*Women Who Had their Work Stolen From Them by Men*“ (nuoroda: https://historycollection.com/women-who-had-their-work-stolen-from-them-by-men/); „*She Did it First! An Exploration of the Women who had their work stolen*“ (nuoroda: https://the-gown.com/2025/01/20/she-did-it-first-an-exploration-of-the-women-who-had-their-work-stolen/); „*17 Pioneering Women whose Accomplishments Were Stolen by Men*“ (nuoroda: https://partnersinfire.com/passion-fire-2/history-culture/women-whose-accomplishments-were-stolen-by-men/; „*The theft of women's art*“ (nuoroda: https://www.varsity.co.uk/arts/29055) ir kt. Šis reiškinys netgi įgavo savitą pavadinimą – „Matildos efektas“ [žiūrėta 2026 m. balandžio 20 d.].

nuo jos gintis civilinio proceso būdu, kadangi nukentėjusiam asmeniui ieškiniu reikalaujant ne tik pripažinti autorystę, bet ir atlyginti turtinę ar neturtinę žalą, sukeltą padarius šią nusikalstamą veiką (ypač – jų daugetą), reikia sumokėti atitinkamo dydžio žyminį mokestį, kuris priklauso nuo ieškinio reikalavimo dydžio, glaudžiai susijusio su kaltininko padarytų pažeidimų mastu (jei jis labai didelis, automatiškai ir reikalavimas už visus pažeidimus būtų didelis, kas išaugina ir žyminio mokesčio dydį). Nereikia pamiršti ir fakto, kad praktikoje bylose dalyvaujant skirtingų finansinių pajėgumų šalims, dažnai finansiškai pajėgesnė pusė gąsdina didelėmis atstovavimo išlaidomis, kurias pralaimėjęs civilinę bylą fizinis asmuo turėtų apmokėti greta savo paties advokato išlaidų (fizinis asmuo dažniausiai negali kreiptis į teismą savarankiškai be advokato ar teisininko pagalbos – autorių teisė yra tokia specifinė teisės sritis, kad teorinės galimybės reikšti ieškinį pačiam ir taip nepatirti atstovavimo išlaidų ir lieka tik teorinėmis). Suprantama, kad teismai galiausiai nepriteistų dirbtinai išpūstų atstovavimo išlaidų ir jas sumažintų, bet teisės ar teismų praktikos neišmanantys asmenys, kokie paprastai yra kūrėjai, to paprasčiausiai nežino ir jų išsigandę gali padaryti sau nenaudingus sprendimus, atsisakydami bylinėtis apskritai vien dėl tikimybės nukentėti finansiškai. Tokiu būdu juridiniams asmenims piktybiškai nuolat savinantis savo darbuotojų ar kitų asmenų autorystę, nukentėjusiųjų galimybės savo teises apginti civilinio proceso tvarka praktiškai yra labai menkos.

Dėl to autoriams labai svarbu suteikti (šiuo atveju – palikti) ir kitas galimybes ginti savo interesus, pasitelkiant į pagalbą pačią valstybę, kuri kaltininkui pritaikius baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, atstatytų nukentėjusiojo praradimus ir galimai sumažintų neribojamas galimybes piktybiškai išnaudoti kūrėjus verslo, komerciniais ar kitais interesais. Tuo pačiu visuomenei siunčiama žinutė, kad toks elgesys yra valstybėje netoleruojamas, kas sukuria nepageidaujamo elgesio atmosferą, kurioje priešingai besielgiantis asmuo bent jau jausis darantis pažeidimą, nes viena iš svarbiausių baudžiamosios teisės funkcijų yra apsauginė.

2.1.4. Autorystės pasisavinimo pavojingumas kitų kriminalizuotų veikų sistemoje

Remiantis G. Švedo nurodytais veikų kriminalizavimo kriterijais, pasiremtina jo išsakyta mintimi, kad siekiant įrodyti pakankamą veikos pavojingumą ir kriminalizavimo poreikį, verta palyginti norimą kriminalizuoti veiką su jau kriminalizuotomis veikomis (Švedas, G., 2012, p. 16). **Nors autorystės**

pasisavinimas jau yra kriminalizuotas BK, tačiau remiantis tais pačiais principais galima patikrinti, ar tai padaryta pagrįstai.

Šio nusikaltimo palyginimas turėtų būti daromas ne su visomis, o tik su panašaus pavojingumo nusikalstamomis veikomis. BK 191 str. 1 d. sankcijoje už paprastą autorystės pasisavinimą numatyta maksimali laisvės atėmimo bausmė – iki 2 metų, BK 191 str. 2 d. sankcijoje už kvalifikuotą – iki 3 metų. Remiantis BK 11 str. 3 d. toks nusikaltimas yra laikomas nesunkiu tyčiniu nusikaltimu, kadangi už jį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė neviršija trejų metų laisvės atėmimo. Vadinasi, **autorystės pasisavinimą reikia lyginti su kitais nesunkiais nusikaltimais**.

BK Specialiojoje dalyje šiuo metu įtvirtinti 274 straipsniai su nusikalstamų veikų sudėtimis, iš jų – 129 straipsniuose įtvirtinti nesunkūs nusikaltimai, tarp jų ir autorystės pasisavinimas[133]. Kaip minėta, už BK 191 str. pagrindinėje sudėtyje įtvirtintos veikos padarymą numatyta maksimali bausmė – laisvės atėmimas iki 2 metų. BK Specialiojoje dalyje tokių straipsnių, kurių sankcijose taip pat numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 2 metų yra 72 (neįtraukiant tų, kurių sankcijose numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 1 metų). Iš šių 72 straipsniuose įtvirtintų nesunkių nusikaltimų, autorystės pasisavinimo pavojingumą galima lyginti tiek su panašų objektą turinčiais nesunkiais nusikaltimais (kiti nusikaltimai intelektinei nuosavybei, nusikaltimai nuosavybei), tiek su panašius padarinius realybėje sukeliančiais nusikaltimais, daugiau remiantis vidiniu „moraliniu kompasu“ (t. y. vertinant juos pagal jų amoralumą arba vidinį neteisingumo jausmą, kylantį dėl tokio nusikaltimo padarymo).

Beveik visi BK XXIX skyriaus „**Nusikaltimų intelektinei nuosavybei**“ straipsniai pagrindinėse sudėtyse įtvirtina atsakomybę už nesunkius nusikaltimus, maksimali 2 metų laisvės atėmimo bausmė numatyta 2 iš 5 nusikaltimų intelektinei nuosavybei (BK 194, 195 str.), tokia pati bausmė numatyta ir už kituose skyriuose kriminalizuotus nusikaltimus intelektinei nuosavybei ar su šia sritimi artimiau susijusius: BK 204 str. „Svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimas“, BK 210 str. „Komercinis šnipinėjimas“, BK 211 str. „Komercinės paslapties atskleidimas“, BK 224 str. „Netikrų ar suklastotų pašto ženklų, važiavimo ar kitokių bilietų, banderolių ar kitų oficialių žymėjimo ženklų pagaminimas, laikymas ar realizavimas“. BK XXVIII skyriuje „**Nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“** yra 5 straipsniai, kuriuose numatyta tokia pati bausmė: BK 179 str. „Neteisėtas naudojimasis energija ir ryšių paslaugomis“, BK 184 str. „Turto iššvaistymas“, BK 185 str.

[133] 2025 m. gruodžio 1 d.

„Radinio pasisavinimas“, BK 187 str. „Turto sunaikinimas ar sugadinimas“, 188 str. „Turto sunaikinimas ar sugadinimas dėl neatsargumo“ (savo pobūdžiu į autorystės pasisavinimą panašiausias radinio pasisavinimas). Taigi autorystės pasisavinimas savo sankcijos dydžiu nekrenta iš panašų objektą saugančių straipsnių konteksto.

Kalbant apie moralinį teisingumo jausmą, neapsiribojant panašiais nusikaltimų objektais, galima pastebėti, kad autorystės pasisavinimas tam tikrais aspektais artimas daugybei kitų BK Specialiojoje dalyje įtvirtintų nesunkių nusikaltimų (pavyzdžiui, dėl apgavystės elemento, naudojimosi kitu asmeniu aspekto, vengimo įdėti pakankamai pastangų į veiklą, kėsinimosi į nukentėjusiojo asmenį, jo privačią informaciją, garbę ir pan.), už kuriuos numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 2 metų[134], taip pat į ne vieną nusikaltimą, už kurį numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 3 metų[135].

---

[134] Pavyzdžiui, 1) **dėl pasinaudojimo kito asmens darbu aspekto –** 147[2] str. „Naudojimasis asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis“, 179 str. „Neteisėtas naudojimasis energija ir ryšių paslaugomis“, 292[1] str. „Lietuvos Respublikoje nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbas“; 2) **dėl aktyvių priemonių, įdedant pastangas į savo kūrinio sukūrimą, nesiėmimo –** 164 str. „Vengimas išlaikyti vaiką“; 3) **dėl kėsinimosi į neliečiamą kūrėjo santykį su jo kūriniu –** 165 str. „Neteisėtas asmens būsto neliečiamumo pažeidimas“, 166 str. „Asmens susižinojimo neliečiamumo pažeidimas“, 197 str. „Neteisėtas poveikis informacinei sistemai“, 198[1] str. „Neteisėtas prisijungimas prie informacinės sistemos“; 4) **dėl tikrojo kūrėjo vardo pašalinimo, savinantis autorystę –** 196 str. „Neteisėtas poveikis elektroniniams duomenims“; 5) **dėl autorystės pasisavinimo apgaulės elemento –** 235 str. „Melagingi skundas, pareiškimas, pranešimas, parodymai, išvados ir vertimas“, 306[1] str. „Transporto priemonės identifikavimo numerių suklastojimas, neteisėtas sunaikinimas ar pakeitimas“, 306[2] str. „Transporto priemonės ridos suklastojimas“, 306 str. „Valstybinio kontrolinio prabavimo ženklo arba Lietuvos Respublikos tarptautinėje sutartyje numatyto ar užsienio valstybės kontrolinio prabavimo ženklo įspaudo pagrobimas, suklastojimas, realizavimas ar netikro įspaudo panaudojimas“; 6) **dėl moralinio autorystės pasisavinimo aspekto –** 232 str. „Nepagarba teismui“, 311 str. „Mirusiojo palaikų išniekinimas“; 7) **dėl kėsinimosi į nukentėjusiojo ekonominį ir socialinį kapitalą aspekto –** 273 str. „Neteisėtas miško kirtimas ar pelkių naikinimas“, 289 str. „Valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens vardo pasisavinimas“ (taip pat dėl autorystės pasisavinimo apgaulės elemento).

[135] Pavyzdžiui, **1) dėl kėsinimosi į neliečiamą kūrėjo santykį su jo kūriniu –** 167 str. „Neteisėtas informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimas“, 168 str. „Neteisėtas informacijos apie asmens privatų gyvenimą atskleidimas ar panaudojimas“, 274 str. „Neteisėtas saugomų laukinių augalų, grybų ar jų dalių rinkimas, naikinimas, realizavimas ar kitoks disponavimas jais“; 2) **dėl kėsinimosi į nukentėjusiojo ekonominį ir socialinį kapitalą aspekto –** 178 str. „Vagystė“, 182 str. „Sukčiavimas“ (taip pat dėl autorystės pasisavinimo apgaulės elemento), 183 str. „Turto pasisavinimas“; 3) **dėl autorystės pasisavinimo apgaulės**

Panašumų galima įžvelgti ir su pavojingesnės kategorijos – apysunkiais nusikaltimais, už kuriuos numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 4 metų[136].

Taigi **palyginus autorystės pasisavinimą su kitomis nusikalstamomis veikomis, matyti, kad panašaus pobūdžio veikos laikomos analogiško sunkumo nusikaltimais**.

Apibendrinant viso šio disertacijos skyriaus argumentus, autorystės pasisavinimo pavojingumą galima pagrįsti kultūriniais-dvasiniais, ekonominiais, socialiniais ir lyginamaisiais argumentais. Autorystės pasisavinimo pavojingumas pasireiškia tuo, kad:

1) juo kėsinamasi į visuomenės dvasinių poreikių patenkinimą, kultūros vystymąsi, į autoriaus asmenybę (jo protą, jausmus, netgi sielą), daroma žala Lietuvos kultūriniam identitetui;
2) juo kėsinamasi į asmeninius autoriaus ekonominius interesus, tiek tiesiogiai darant jam žalą, tiek potencialiai sudarant didelę tokios žalos grėsmę dėl įgytos galimybės naudotis turtinėmis autoriaus teisėmis; autorystės pasisavinimu kėsinamasi ir į valstybės ekonominius interesus (juos rodo BVP, darbo vietų skaičiaus, atlyginimo dydžio proporcingai kitoms sritims rodikliai).
3) autorystės pasisavinimu kėsinamasi į nukentėjusio asmens žmogiškąjį ir socialinį kapitalą – jo potencialius ryšius visuomenėje, kurie pavirsta įvairia nauda; taip pat autorystės pasisavinimas socialiai žalingas dėl galimos ribotos asmenų (kūrėjų) galimybės gintis civilinio proceso tvarka dėl socialinės padėties;

---

elemento ar nesąžiningų veiksmų civilinės teisės srityje, būdingų ir autorystės pasisavinimui – 207 str. „Kreditinis sukčiavimas“, 209 str. „Nusikalstamas bankrotas“, 300 str. „Dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu“, 301 str. „Antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimas“; 4) **dėl moralinio autorystės pasisavinimo aspekto –** 312 str. „Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas“.

[136] Pavyzdžiui, 1) **dėl autorystės pasisavinimo apgaulės elemento ar nesąžiningų veiksmų civilinės teisės srityje, būdingų ir autorystės pasisavinimui –** 174 str. „Neteisingas rinkimų balsų suskaičiavimas“; 182^1 str. „Manipuliavimas sporto varžybomis“; 205 str. „Apgaulingas pareiškimas apie juridinio asmens veiklą“; 224 str. „Netikrų ar suklastotų pašto ženklų, važiavimo ar kitokių bilietų, banderolių ar kitų oficialių žymėjimo ženklų pagaminimas, laikymas ar realizavimas“; **2) dėl kėsinimosi į nukentėjusiojo ekonominį ir socialinį kapitalą aspekto –** 189 str. „Nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas“, 202 str. „Neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla“, 302 str. „Antspaudo, spaudo ar dokumento pagrobimas arba pagrobtojo panaudojimas“; **3) dėl kėsinimosi į neliečiamą kūrėjo santykį su jo kūriniu –** 198 str. „Neteisėtas elektroninių duomenų perėmimas ir panaudojimas“, 198^2 str. „Neteisėtas disponavimas įrenginiais, programine įranga, slaptažodžiais, kodais ir kitokiais duomenimis“.

4) panašaus pavojingumo veikos taip pat laikomos nesunkiais nusikaltimais ir yra įtvirtintos BK Specialiosios dalies normų sistemoje.

2.2. Autorystės pasisavinimo kriminalizavimo atitiktis *ultima ratio* principui

Ultima ratio principas – svarbus tiek ES, tiek nacionalinis baudžiamosios teisės principas. Europos Komisija komunikate „*ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis*“[137] pažymi, kad baudžiamųjų įstatymų leidyboje vadovautinasi būtinumu ir proporcingumu, o baudžiamoji teisė yra kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): „*Baudžiamieji tyrimai ir sankcijos gali turėti didelės įtakos piliečių teisėms, įskaitant pasmerkimą. Todėl baudžiamoji teisė visada turi išlikti kraštutinė priemonė. Į tai atsižvelgiama bendruoju proporcingumu principu (kaip įtvirtinta Europos Sąjungos sutartyje[138] ir – baudžiamųjų sankcijų atveju – ES pagrindinių teisių chartijoje[139]). Prieš priimant baudžiamosios teisės priemones, kuriomis remiamas ES politikos vykdymas[140], Sutartyje aiškiai reikalaujama patikrinti, ar baudžiamosios teisės priemonės būtinos veiksmingo politikos įgyvendinimo tikslui pasiekti. Todėl teisės aktų leidėjas privalo išanalizuoti, ar nepakaktų kitokių – ne baudžiamosios teisės – priemonių, kaip antai administracinių ar civilinių sankcijų, politikos įgyvendinimui užtikrinti ir ar baudžiamąja teise problemos būtų sprendžiamos veiksmingiau.*“ Šio principo svarba paminėta ir Europos Komisijos Stokholmo programoje[141]: „*Baudžiamosios teisės nuostatos turėtų būti nustatomos tuo atveju, kai laikoma, kad jos yra svarbios siekiant apsaugoti interesus ir paprastai turėtų būti taikomos tik kraštutiniu atveju*.“ (detaliau ES baudžiamoji teisė aptarta šios disertacijos *2.5.2 poskyryje*). Tam tikrus *ultima ratio* principo elementus galima išgryninti ir iš 2012 m. gegužės 22 d. rezoliucijos „*Dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę*“ (2010/2310 (INI), kurioje įtvirtinti naujų nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijai, apimantys, *inter alia*, įrodymą, kad poreikis susijęs su „*elgesiu, keliančiu didelę turtinę arba neturtinę žalą visuomenei, asmenims ar jų grupėms*“ (23a

---

[137] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“ (Briuselis, 2011.9.20, COM(2011) 573 galutinis).

[138] Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnio 4 dalis.

[139] ES pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 3 dalis.

[140] SESV 83 straipsnio 2 dalis.

[141] Stokholmo programa – „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“. OL C 115, 2010 5 4.

punktas, Lietuvos baudžiamosios tesės doktrinoje šio aspekto atitikmuo – veikos pavojingumas), „*šio elgesio negalima pašalinti kitomis, ne tiek intervencinėmis priemonėmis*“ (23b punktas); „*bendros ES pastangos teikia papildomos praktinės naudos*“ (23d punktas) *ir* „*siūlomų sankcijų griežtumas nėra neproporcingas nusikalstamai veikai*“ (23e punktas)[142].

Taigi **remiantis ES politiniais dokumentais** dėl požiūrio į ES baudžiamąją teisę, **atitiktis *ultima ratio* principui pasižymi tuo, kad 1) problemai spręsti nepakanka švelnesnių priemonių – administracinių ar civilinių sankcijų, 2) baudžiamąja teise problemos būtų sprendžiamos veiksmingiau, 3) numatytos sankcijos nėra per griežtos nusikalstamos veikos pobūdžiui**. Analogiški *ultima ratio* principo turinio aspektai atsispindi ir yra aptariami ir Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje.

Lietuvoje apie *ultima ratio*[143] principą rašančių darbų yra bent keletas (plačiausiai jį yra aprašę O. Fedosiuk (2012) ir A. Dambrauskienė (2015, 2017), kiti aptarė kaip kriminalizacijos kriterijų, trumpai jį apibūdindami (pvz., G. Švedas (2012), V. Pavilonis (1996), ne vienas mokslininkas aptarė *ultima ratio* principą fragmentiškai kitų temų kontekste (plačiau žr. Dambrauskienė, 2015, p. 117).

Kaip nurodo D. Pranka, „*paprastai šis principas suprantamas taip, kad baudžiamoji teisė, šios teisės šakos priemonės, gali būti taikomos tik pačios paskutinės, t. y. tik tada, kai bet kokiomis kitomis teisinėmis priemonėmis neįmanoma apsaugoti teisinių gėrių. Vadinasi, iš pradžių turi būti pasinaudojama galimybe taikyti švelnesnes poveikio priemones ir tik po to, kai švelnesnių priemonių nepakanka, gali būti taikomos baudžiamosios. Todėl logiška šį principą pavadinti paskutinės priemonės principu*“ (Pranka, 2012, p. 37). Vėliau šias mintis papildė A. Dambrauskienė (2015, p. 129): „*Paskutinės priemonės (ultima ratio) principas reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė, labiausiai suvaržanti asmens teises ir laisves priemonė, tiek kuriant baudžiamąjį įstatymą, tiek jį taikant, turi būti pasitelkiama tik išimtiniu atveju, kai kitos tiek teisinio, tiek neteisinio pobūdžio priemonės yra nepakankamos, siekiant nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos tikslo*.“

A. Dambrauskienė, apibrėždama šio principo turinį, tuo pačiu iš esmės išskyrė tam tikrus kriterijus, kuriais remiantis galima patikrinti, ar baudžiamojo įstatymo norma atitinka šį principą: „*Ultima ratio principo turinį sudaro: a) pakankamo pavojingumo teisės pažeidimas, kuriuo kėsinamasi į*

[142] 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę, 23 p.

[143] Lot. paskutinė priemonė, paskutinis argumentas (Tarptautinių žodžių žodynas, 1985).

svarbiausius individui, visuomenei ir valstybei teisinius gėrius; b) nėra alternatyvių poveikio priemonių nepageidaujamam elgesiui uždrausti kitose teisės šakose. Principo turinys taip pat apima tiek vidinį (baudžiamosios teisės sistemos darnos), tiek išorinį (baudžiamosios teisės ir jos priemonių išimtinumo, palyginti su kitomis teisinės sistemos sritimis) aspektus bei įstatymų leidybos ir teisės taikymo aspektus“ (Dambrauskienė, 2015, p. 129–130).

Kalbant apie pirmąjį – pakankamą pavojingumą, laikytina, kad tokį autorystės pasisavinimas atitinka dėl kultūrinių, socialinių, ekonominių priežasčių, kaip buvo išsamiai argumentuota šios disertacijos *2.1 skyriuje*.

Antrasis **kriterijus – „*nėra alternatyvių poveikio priemonių nepageidaujamam elgesiui uždrausti kitose teisės šakose*“ – yra žymiai keblesnis autorystės pasisavinimo atveju, kadangi tokių priemonių yra tiek civilinės, tiek administracinės teisės šakose**. Šiuo atveju būtina tinkamai įvertinti skirtingų teisės šakų siūlomų priemonių tarpusavio santykį ir galiojimo sferą, siekiant nustatyti, ar ir kokiais atvejais yra alternatyvų baudžiamajai atsakomybei už autorystės pasisavinimą.

2.2.1. Civilinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą

Autorystės teisės pažeidimas yra civilinis deliktas, uždraustas ATGTĮ: 14 str. 1 d. 1 p. įtvirtinama asmeninė neturtinė autorystės teisė, 73 str. – Autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių pažeidimo samprata – tai „*veiksmai, kuriais pažeidžiamos bet kurios šio Įstatymo ir kitų įstatymų saugomos autorių teisės, gretutinės teisės ar sui generis teisės*“; 77 str. įtvirtinti civiliniai teisių gynimo būdai – „<*subjektai*> *įstatymų nustatyta tvarka turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti*:

1) pripažinti teises;
2) įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus;
3) uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala;
4) atkurti pažeistas asmenines neturtines teises (įpareigoti padaryti reikiamus taisymus, apie pažeidimą paskelbti spaudoje ar kitokiu būdu);
5) išieškoti atlyginimą už neteisėtą naudojimąsi kūriniu, gretutinių teisių ar sui generis teisių objektu;
6) atlyginti turtinę žalą, įskaitant negautas pajamas ir kitas turėtas išlaidas, o šio Įstatymo 84 straipsnyje numatytais atvejais – ir neturtinę žalą;
7) sumokėti kompensaciją;
8) taikyti kitus šio ir kitų įstatymų nustatytus teisių gynimo būdus.“

Šio straipsnio 8 punkte numatytas gynybos būdas siejasi su ATGTĮ 87 str.: „*Administracinę ir baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių, gretutinių teisių ir sui generis teisių pažeidimus nustato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas ir Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas*.“ Kaip žinia, baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus įtvirtina BK 191–194 str., o administracinę – ANK 122 str. „*Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas*“ ir ANK 123 str. „*Kito asmens parengto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto pateikimas mokslo ir studijų institucijai kaip savo mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies), kito asmens vardu pateikto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto parengimas ir (ar) perdavimas, informacijos, skatinančios įsigyti mokslo ar studijų darbų projektus, skelbimas*“.

Taigi **autorystės pasisavinimas gali būti tuo pačiu ir civilinės teisės pažeidimas, ir administracinis nusižengimas, ir nusikaltimas**.

D. Prankos disertacijoje, kurioje kaip tik nagrinėjami nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo klausimai, autorius nurodo, kad „*sprendžiant klausimą, ar kriminalizuoti kokią nors neteisėtą veiką, kuri reiškiasi civilinių teisinių santykių srityje, reikia atsakyti į klausimą, ar ši veika gali būti palikta nukentėjusiam asmeniui kaip jo privatus reikalas siekti kompensacijos ir ar toks kelias apskritai yra įmanomas. Taip pat ar valstybės nesikišimo į privačius santykius principas šiuo atveju nekelia grėsmės teisinei tvarkai, ar valstybė suinteresuota siųsti signalą visuomenei, kad su tokiomis veikomis bus kovojama represinėmis priemonėmis, ar tik skatinti šių santykių dalyvius atsakingai nustatyti bei vykdyti teises ir pareigas*“ (Pranka, 2012, p. 23).

Atsakant į visus D. Prankos nurodytus aspektus, galima teigti, kad **autoriui teoriškai įmanoma privačiai siekti kompensacijos ir autorių asmenines neturtines teises ginti civilinio proceso tvarka, tačiau ne visada**: kai kaltininkas naudoja pseudonimą, o ne tikrąjį vardą, kuriuo savinasi autorystę, tokia gynyba būtų praktiškai labai sudėtinga, kadangi norint paduoti ieškinį į teismą, reikia turėti daug duomenų apie traukiamą atsakovu asmenį. Taip pat autorystės pasisavinimą labai lengva padaryti nuotoliniais būdais, nukentėjusiajam nepažįstamų žmonių, užsieniečių ar ilgą laiką nesužinant apie pažeidimą, dėl to kyla tos pačios problemos dėl ieškinio padavimo į teismą – tą padaryti nukentėjusiesiems tiesiog per sudėtinga arba neįmanoma, dėl ko jie gali rinktis pasyvų elgesio variantą ir neginti savo pažeistų teisių. Kiekvienas toks sprendimas galiausiai užaugina nepageidaujamą tolerancijos pažeidimams padėtį visuomenėje, kuri gali atsigręžti prieš ją pačią (apie tai rašoma ankstesnėje šio darbo dalyje, aptariant autorystės pasisavinimo pavojingumą). Tad ir autorystės pasisavinimo dekriminalizavimas kaip tik

siųstų tokią nepalankią žinią visuomenei. Jeigu visgi nukentėjusiajam žinomas kaltininkas ir jo asmeniniai duomenys (teismų praktikos analizė rodo, kad tokių atvejų yra daugiau nei pusė), greičiausiai laiko sąnaudų prasme bus naudingiau reikšti civilinį ieškinį. Tačiau **nukentėjusysis turi turėti galimybę kreiptis pagalbos ir į valstybę, kad ji apgintų jo kaip autoriaus interesus, kadangi pati valstybė ir visa visuomenė suinteresuota apsaugoti autorių**, skatinant jį toliau užsiimti kūrybine veikla, lemiančia kultūros, ekonomikos, socialinio kapitalo vystymąsi ir kt. (žr. disertacijos *2.1 skyrių*).

2.2.2. Administracinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą

Administracinė atsakomybė už autorystės pasisavinimą aptartina dviem aspektais:

1) kaip akademinės etikos pažeidimų sprendimo būdas, t. y. Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veikla, tiriant akademinės etikos pažeidimus, kurių metu nustatytas plagiato faktas ir pažeidėjui skiriamos priemonės (kitame šio darbo skyriuje analizuojant teismų praktiką autorystės pasisavinimo bylose, matyti, kad visos rastos autorystės pasisavinimo administracinės bylos yra susijusios Kontrolieriaus priimtų sprendimų apskundimu administraciniam teismui);
2) kaip ANK numatytų sankcijų skyrimas už padarytus autorių teisių pažeidimus pagal ANK 122 str. arba 123 str.

Vienas iš Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos uždavinių, tiesiogiai besisiejančių su autorystės pasisavinimo veika, yra „*prisidėti prie mokslo ir studijų kokybės, puoselėjant akademinės atsakomybės principus ir etiškas mokslines praktikas, taikant plagijavimo, neteisėto kopijavimo ar kitokio kitų asmenų sukurtų intelektinės nuosavybės rezultatų neteisėto naudojimo, taip pat mokslinių tyrimų duomenų padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo jais prevencijos priemones*“ (2011 m. rugsėjo 15 d. LRS nutarimo Nr. XI-1583 12 str. 6 p.). Tarnyba, be kitų atliekamų funkcijų, „*nagrinėja pareiškėjų skundus ir savo iniciatyva atlieka tyrimus dėl fizinių ir juridinių asmenų veiksmų (veikimo ar neveikimo), kuriais pažeidžiama arba įtariama, kad gali būti pažeista, akademinė etika ir procedūros*“ (13 str. 1 d.). Kontrolierius, išnagrinėjęs skundą arba atlikęs tyrimą, remiantis LR mokslo ir studijų įstatymo 17 str. 17 d., gali priimti tokius galimus sprendimus:

1) konstatuoti akademinės etikos ir (ar) procedūrų pažeidimą;

2) įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusią ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;
3) kreiptis į teismą, jeigu nevykdomas šios dalies 2 punkte nurodytas kontrolieriaus įpareigojimas;
4) nenustačius pagrįstų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų, pripažinti skundą nepagrįstu;
5) neturint galimybės įvertinti akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų, skundo nagrinėjimą ar tyrimą nutraukti;
6) teikti rekomendaciją imtis priemonių, kad būtų pašalinti akademinės etikos ir (ar) procedūrų pažeidimai ir (ar) jų priežastys;
7) informuoti teisėsaugos institucijas, jeigu nustatoma nusikalstamos veikos požymių.

Visi šie įstatymo 17 str. įtvirtinti sprendimai savo poveikiu nepanašūs į sankcijas. Kaip Kontrolierius vienoje administracinėje byloje nurodė, „*taikyti sankcijų už akademinės etikos pažeidimus Kontrolierius neturi įgaliojimų. Teisinę atsakomybę už akademinės etikos pažeidimus, vadovaudamasi vidaus dokumentais, gali taikyti mokslo ir studijų institucija. Kontrolieriui įstatymų leidėjo suteikta teisė priimti įpareigojantį sprendimą tik dėl procedūrų pažeidimų mokslo ir studijų institucijoje, t. y. įpareigoti mokslo laipsnį suteikusią ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl mokslo laipsnio suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo (Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 18 str. 12 d. 2 p.). Akademinės etikos pažeidimo atveju Kontrolierius priima informacinio arba rekomendacinio pobūdžio sprendimus, kurie patys savaime atsakomybės pažeidėjui nesukelia*“ (LVAT 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-131-822/2017). Tai reiškia, kad **atsakomybės už plagiatą pobūdis yra drausminis[144], o pačią drausminę atsakomybę pritaiko mokslo institucija, kurioje dirba asmuo, bet tai nelaikytina administracine atsakomybe,** kadangi neskiriamos administracinės nuobaudos ir poveikio priemonės, įtvirtintos ANK, arba ekonominės sankcijos, įtvirtintos specialiuosiuose įstatymuose[145].

[144] Teisinėje literatūroje drausminė atsakomybė apibrėžiama kaip teisinės atsakomybės rūšis, kuri taikoma už darbo drausmės pažeidimus, t. y. už priešingą teisei veiką, kurią darbuotojas padaro pažeisdamas nustatytą vidaus tvarką (Nekrošius, 2008, p. 383). Plagiato bylose paprastai pažeidžiami aukštųjų mokyklų akademinės etikos kodeksai.

[145] Kaip nurodo M. Markevičiūtė, „*Lietuvos teisėje administracinė atsakomybė neišvengiamai siejama su administracinių sankcijų realizavimu už padarytus administracinius teisės pažeidimus*“, o „*Atsakomybei pagal specialiuosius*

Pridurtina ir tai, kad akademinės etikos pažeidimus galima išspręsti ir dar švelnesnėmis priemonėmis, nei Kontrolieriaus priimami sprendimai: „*kontrolierius, skatindamas mokslo ir studijų institucijos etikos savireguliaciją, gali rekomenduoti pareiškėjui dėl akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo pirmiausia kreiptis į atitinkamos aukštosios mokyklos ar mokslinių tyrimų instituto akademinės etikos ar kitą ginčų nagrinėjimo komisiją, prižiūrinčią akademinės etikos ir procedūrų laikymąsi*“ (2011-09-15 Nr. XI-1583 LRS nutarimas (*Valstybės žinios*, 2011-09-22, 115-5389), 22 str.). Taigi pažeidimo klausimas gali būti sėkmingai išspręstas ir be kontrolieriaus įsikišimo mokslo ir studijų institucijos viduje, kuri gali dėl akademinės etikos pažeidimo tiek taikyti drausminę atsakomybę, tiek kitas priemones.

Kalbant apie civilinės atsakomybės santykį su Kontrolieriaus tiriamų pažeidimų padariniais, galima pacituoti šį LVAT išaiškinimą: „*Citavimo tvarkos pažeidimai visuotinai pripažįstami akademinio sąžiningumo pažeidimais, patenkančiais į plagiato sąvoką. Nors paprastai plagiatas suprantamas kaip svetimų kūrinių, minčių idėjų pateikimas kaip savo, tačiau į plagiato savoką patenka ir tokie atvejai, kaip netinkamas citavimas (kai pažodinė citata nėra specialiai išskiriama arba nenurodomas šaltinis, netinkamai percituojama ir pan.), saviplagiatas (kai to paties autoriaus kūrinio (rašto darbo) dalis pateikiama kitame kūrinyje (rašto darbe), to tinkamai nepažymint). Taigi, nustačius citavimo tvarkos pažeidimus, yra pagrindas konstatuoti, jog kūrinyje yra plagiato požymiai*“[146]. Pastebėtina, kad **Kontrolieriaus atliekamo plagiato tyrimo metu** ir net jį nustačius ar procesui persikėlus į administracinę teiseną, **nukentėjusieji (originalių kūrinių autoriai) procese nedalyvauja ir net gali nesužinoti, kad nukentėjo ar jų kūriniai buvo plagijuoti. Apie tai sužinoję jie bet kokiu atveju gali teikti ieškinį teismui** ir reikalauti priteisti turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą iš atsakovo, **o esant BK 191 str. sudėties požymiams – kreiptis dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo.** Be to, pats akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, nustatęs nusikalstamos veikos požymius – t. y. BK 191 str. įtvirtinto nusikaltimo sudėtį, informuoja ikiteisminio tyrimo instituciją apie padarytą pažeidimą. Teismų praktikos analizė rodo, kad iš šešių administracinių bylų tokių atvejų buvo du (LVAT 2018 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019, Vilniaus

įstatymus įvardyti tiek teisėkūroje, tiek ir teisės moksle įprasta naudoti sąvoką „ekonominės sankcijos“ (Markevičiūtė, 2022, p. 35).

[146] LVAT 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-757-552/2023, 28 pastraipa.

apygardos administracinio teismo 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2273-244/2018). Tai rodo visų atsakomybės rūšių tarpusavio samplaiką, kuri gali būti sunkiai išnarpliojama.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba taip pat įgaliota atlikti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 123 str. nustatytų administracinių nusižengimų tyrimą pagal ANK 589 str. „*Administracinius nusižengimus tiriantys ir protokolus surašantys pareigūnai*“, kuriame nurodyta: „*Administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo, išskyrus šio kodekso 611 straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus, šių institucijų pareigūnai: <...> 80) Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos – dėl šio kodekso 123, 505, 507 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų*“, o taip pat atitinkamai turi teisę skirti pažeidėjams administracinę nuobaudą.

Šioje vietoje pereinant prie baudžiamosios ir administracinės atsakomybės santykio analizės, pažymėtina, kad nuo 2017 m. sausio 1 d. **administracinė atsakomybė už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus kyla ne pagal vieną, bet pagal du ANK straipsnius: 122 str.** „*Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas*“ (buvęs ATPK 214[10] straipsnis)[147] **ir 123 str.** „*Kito asmens parengto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto pateikimas mokslo ir studijų institucijai kaip savo mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies), kito asmens vardu pateikto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto parengimas ir (ar) perdavimas, informacijos, skatinančios įsigyti mokslo ar studijų darbų projektus, skelbimas*“. Ilgą laiką visuomenėje virė diskusijos, kaip pažaboti šią visuomenei ir mokslinei bendruomenei žalingą veiklą, kuri iki tol be pagrindo buvo laikyta teisėta ekonominės veiklos rūšimi, nepaisant to, kad visi šioje veikloje dalyvaujantys asmenys be jokios abejonės žinojo, kokio priešingo moralei ir aukštųjų mokyklų vidaus teisės aktams prieštaraujančio tikslo ja siekiama – pateikti aukštajai mokyklai svetimą baigiamąjį darbą savo vardu, t. y., pasisavinant šio darbo autorystę, nepaisant to, kad autorių asmeninės neturtinės teisės neperduodamos kitiems asmenims (ATGTĮ 14 str. 2 d.) ir susitarimas dėl tokio perdavimo yra niekinis sandoris[148]. Iki šio nusižengimo įtvirtinimo

[147] Visgi skiriasi tyrimą atliekantys subjektai – pagal ANK 122 str. nusižengimus tiria ir protokolus surašo Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (kai pažeidimai padaryti dėl autorių teisių ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies, įskaitant padarymą viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete); taip pat Lietuvos Respublikos muitinė ir policija (ANK 589 str. 8, 40, 49 p.).

[148] 2013 m. kovo 20 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 2-3992-905/2013. Šioje vietoje atkreiptinas dėmesys į „plagiato“ bei „autorystės

ANK, egzistavo pleištas tarp visiško pavojingų veiksmų nebaudžiamumo iki per griežtos (baudžiamosios) atsakomybės, kuriuos skyrė vos vienas požymis – nukentėjusiojo asmens (mokslinio ir kt. darbo autoriaus) leidimas pažeisti savo autorystės teisę, jos atsisakant ir perduodant už pinigus kitam asmeniui (mokslinio ir kt. darbo užsakovui): kadangi nukentėjusysis leidžia pažeisti savo teises, veika netenka savo pavojingumo[149], todėl baudžiamoji atsakomybė iš esmės buvo negalima, tačiau nelaikius to administraciniu nusižengimu, visuomenei žalingi veiksmai lieka apskritai valstybės neįvertinti ir problema buvo palikta spręsti tik aukštųjų mokyklų vidaus teisės aktais. Ši veika pakankamai žalinga visuomenei, ypač – mokslinei bendruomenei, todėl administracinės atsakomybės įtvirtinimas, užkertant kelią vystyti šį akademinei etikai prieštaraujantį verslą, vertintinas palankiai.

Kalbant apie šių normų turinį, **baudžiamąją ir administracinę atsakomybę įtvirtinančios normos turi būti derinamos tarpusavyje kaip tam tikra nuosekli sistema**, įtvirtinanti skirtingo pavojingumo veikas. **ANK 122 str. ir 123 str. įtvirtinti galimai persidengiantys su autorystės pasisavinimu administraciniai nusižengimai**.

ANK 122 str. „*Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas*“ 1 d. įtvirtinta tokia dispozicija (kitų straipsnio dalių analizė neaktuali)[150]:

„*1. Neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimas, atgaminimas, viešas paskelbimas, įskaitant padarymą viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete), kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais užtraukia <administracinę nuobaudą>*“[151].

---

pasisavinimo“ sąvokų skirtumą: jis matomas ir tuo atveju, kai vertinamas nusipirkto kursinio ar magistrinio darbo originalumas – specialiai pagal užsakovo poreikius sukurtas kūrinys negalės būti laikomas plagiatu, jei nėra nuo nieko nuplagijuotas, o yra originalus kūrybinės veiklos rezultatas, pasisavinama tik jo autorystė. Šis pavyzdys gerai atspindi skirtingą sąvokų turinį, todėl jos kaip sinonimai nevartotini.

149 Kadangi savanoriškas tarpusavio susitarimas yra naudingas abiem šalims, iš esmės nebelieka nukentėjusiojo, kurio autorystės teisė būtų pažeidžiama, o šios veikos pavojingumas doktrinoje kaip tik ir apibrėžiamas būtent per žalą nukentėjusiajam, tad eliminavus šį elementą, veika (bent jau reikšminga dalimi) lieka nebepavojinga baudžiamąja teisine prasme.

150 ANK 122 str. 2 d. įtvirtinta ta pati veika, padaryta pakartotinai, 3 d. – ta pati veika, padaryta „*komerciniais tikslais, taip pat autorių teisių ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais*“, 4 d. įtvirtintas pastarasis nusižengimas, padarytas pakartotinai, 5 d. įtvirtintos konfiskavimo taisyklės, 6 d. pateiktas neteisėtų kopijų gamybos priemonių ar įrangos apibrėžimas.

151 Su paskutiniais 2023 m. birželio 20 d. pakeitimais (įstatymo Nr. XIV-2080, TAR 2023-06-26).

Tai yra ypač plataus turinio norma, į kurią patenka praktiškai bet kokie autorių ar gretutinių teisių pažeidimai, ji yra labai plati tiek saugomų objektų, tiek objektyviosios pusės požiūriu. Šio administracinio nusižengimo sudėtis šiek tiek panaši ir į autorystės pasisavinimo sudėtį, konkrečiai – objektyviosios pusės požymiais, kadangi abiem atvejais minimas viešas paskelbimas, taip pat kitoks panaudojimas, kuris apimtų ir išleidimą. Skaitant normą gali pasirodyti, kad BK 191 str. yra siauresnis, konkretesnis, specifinis ANK 122 str. įtvirtinto pažeidimo atvejis, lyg tarp jų būtų bendrosios (ANK) ir specialiosios (BK) normų konkurencija. Visgi **ši norma netaikoma esant kokiam nors autorystės pasisavinimui** ar bet kokios kitos asmeninės neturtinės teisės pažeidimui: šiuolaikinėje autorių teisėje egzistuoja turtinių ir asmeninių neturtinių teisių atskirumo principas, kuris pasireiškia ir teisinio reguliavimo atskirumu – viena ir ta pačia norma nereguliuojamos šios abi teisių kategorijos, o kiekvienai iš jų sukuriama savarankiška norma. Kadangi ANK 122 str. minimas neteisėtas turtinių teisių naudojimas, asmeninės neturtinės teisės šia norma nėra saugomos, kol tai eksplicitiškai neįtvirtinta. Tai reiškia, kad jeigu ANK 122 str. minimos turtinės autorių teisės naudojamos teisėtai (licencijuotai), bet pažeidžiant, pvz., kūrinio neliečiamybę, kils ne administracinė atsakomybė pagal ANK 122 str., o tik civilinė. Atitinkamai už gretutinių teisių objekto (atlikimo, fonogramos) autorystės pasisavinimą, kyla ne administracinė atsakomybė, o civilinė, kadangi šie požymiai neįtvirtinti nei ANK 122 str., nei BK 191 str. 1 d. dispozicijoje.

ANK 123 str. (jau cituotu gremėzdišku pavadinimu, kuriame sutalpintos visos trys straipsnio dispozicijos, kas yra kritikuotina) įtvirtinta administracinė atsakomybė už tokias veikas:

„*1. Kito asmens parengto mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto pateikimas mokslo ir studijų institucijai kaip savo mokslo ir studijų darbo (ar jo dalies) užtraukia <administracinę nuobaudą>.*

2. Mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto, kuris kito asmens buvo pateiktas mokslo ir studijų institucijai kaip jo paties mokslo ar studijų darbas (ar jo dalis), parengimas ir (ar) perdavimas užtraukia <administracinę nuobaudą>.

3. Informacijos, kuria siūlomos mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto rengimo paslaugos, viešas paskelbimas užtraukia <administracinę nuobaudą>“, straipsnio 4 d. įtvirtinta atsakomybė už 1–3 d. veikų padarymą pakartotinai.

ANK 123 str. 1 d. įtvirtinta norma, numatanti atsakomybę (perfrazuojant) už svetimo mokslo ar studijų darbo (ar jo dalies) projekto pateikimą mokslo ir studijų institucijai kaip savo, konkuruoja su autorystės

pasisavinimu kaip įtvirtinanti vieną specifinį autorystės pasisavinimo būdą akademinėje aplinkoje[152]. Tuo tarpu ANK 123 str. 2 d. įtvirtinta atsakomybė už tokio darbo parengimą ir (ar) perdavimą ir 3 d. – tokių paslaugų reklamą su BK 191 str. nekonkuruoja ir galėtų kelti klausimų nebent dėl bendrininkavimo darant 1 d. įtvirtintą veiką, tačiau tokiu atveju autorystė savinamasi su nukentėjusiojo (autoriaus) žinia ir sutikimu, kas reikšmingai sumažina veikos pavojingumą ir baudžiamoji atsakomybė tokiais atvejais, remiantis nusistovėjusia doktrina, nekyla[153].

BK 191 str. 1 d. ir ANK 123 str. 1 d. normų konkurencija yra siauros apimties ir galimai kelianti tam tikrų sistemiškumo problemų tuo požiūriu, kad, atrodytų, mokslo kūrinių autorystės pasisavinimas akademinėje aplinkoje laikomas administraciniu nusižengimu, o bet kokioje kitoje aplinkoje ar bet kokio kito kūrinio – nusikaltimu, nors jų pavojingumas gali būti vienodas ar skirtis labai nežymiai. Visgi pastebėtina, kad ANK vartojama ne „mokslo kūrinio“, o „mokslo ar studijų darbo“ sąvoka, kuri teoriškai gali būti bet kokios ATGTĮ įtvirtintos rūšies (ir dailės, ir literatūros ar mokslo kūrinys, taip pat bet koks kitas), svarbu, kad toks sukurtas kūrinys pateikiamas mokslo ir studijų institucijai (t. y. yra numatytas studijų programoje). Todėl negalima sakyti, kad skiriasi saugomos kūrinio rūšys ir taip būti neturėtų – baudžiamosios ir/ar administracinės atsakomybės taikymas negali priklausyti vien nuo kūrinio rūšies, kadangi visi kūriniai turi būti saugomi vienodai ir jokios skirties tarp jų apsaugos ATGTĮ nėra.

Diskutuotina, ar skirtingą atsakomybę gali lemti skirtinga kūrinio panaudojimo sfera ir čia, autorės nuomone, galima rasti daugiau argumentų, grindžiančių tokį poreikį. *Pirma*, daugiausia plagiato generuojama mokslo ir studijų institucijose, todėl reikia efektyvių reagavimo priemonių į tokius pažeidimus. *Antra*, tokias veikas paprastai daro jauni žmonės (moksleiviai ar studentai), kuriems taikyti baudžiamąją atsakomybę už akademinį sukčiavimą būtų neproporcinga ir net žalinga. *Trečia*, administracinių sankcijų skyrimas yra žymiai greitesnis procesas už baudžiamosios atsakomybės pritaikymą, kas leidžia sureaguoti ne tik greičiau,

[152] Galima ginčytis, kad už tai baudžiama jau autorystės pasisavinimo pasikėsinimo stadijoje, kadangi šiam administraciniam nusižengimui nebūtinas kūrinio viešas naudojimas ir jis gali ir neįvykti, nesąžiningumą nustačius pakankamai anksti, nespėjus kūrinio padaryti viešai prieinamo.

[153] Pastebėtina, kad ankstesnėje normos versijoje, kuri galiojo iki 2019 m. atsakomybė buvo numatyta už baigiamųjų darbų neteisėtą pirkimą, pardavimą ir jų pateikimą mokslo ir studijų institucijoms. Tai reiškė, kad su tokiu pažeidimu sutinka pats nukentėjusysis, parduodamas darbą, kas reikšmingai sumažina ar pašalina veikos pavojingumą. O dabartinėje 1 d. redakcijoje nebėra pirkimo veiksmo, yra tik svetimo mokslo darbo pateikimas mokslo institucijai savo vardu.

bet ir į daugiau plagiato atvejų (bent jau teoriškai), taip lemiant didesnį atsakomybės neišvengiamumą, kuris turėtų sėkmingiau atlikti prevencinę funkciją (plagijuoti ar pirkti kito žmogaus darbo asmuo nesiims, jei žinos, kad yra labai didelė tikimybė, kad jis bus už tai nubaustas, nesvarbu kokia bausme). *Ketvirta*, pačiame ATGTĮ yra ketvirtasis skirsnis „Turtinių teisių apribojimai“, kuriame įtvirtintos normos, leidžiančios, *inter alia*, be autorių teisių subjekto leidimo naudoti kūrinius mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais, t. y. toje pačioje akademinėje aplinkoje[154]. Jeigu autorių teisių apsaugos apimtis skiriasi skirtingose veiklos sferose, pagrįsta ir skirtinga teisinė atsakomybė už neteisėtą veikimą jose.

Taigi **nors administracinė atsakomybė už tam tikrą siaurą autorystės pasisavinimo veiksmų ratą yra pagrįsta**, matyti, kad visais **kitais atvejais turime perėjimą nuo CK pažeidimo iškart į BK pažeidimą**, be „tarpinės stotelės“ ANK, kur ji yra apibrėžta labai siauriems atvejams, kaip yra numatyta ANK 123 str.

Kad būtų didesnis nuoseklumas ir tam tikra „gradacijos“ sistema tarp BK ir ANK, svarstytinas naujo ANK straipsnio, įtvirtinančio atsakomybę už mažiau pavojingus autorystės pasisavinimus, sukūrimas. Tačiau imant galvoti, kaip tokia ANK norma turėtų atrodyti ir **kaip pagal pavojingumo laipsnį įvertinti skirtingus autorystės pasisavinimus, matyti, kad tą padaryti yra labai sunku ar netgi neįmanoma**. Kaip nurodo A. Dambrauskienė, „*nusikalstama veika ir administracinis nusižengimas atribojamas pagal kiekybinį pavojingumo laipsnio kriterijų, kurį apibūdina objektyvių ir subjektyvių konkrečios veikos sudėties požymių (dažniausiai – dalyko, veikos pobūdžio, padarinių ir kt.) visuma, bei, remiantis vokiškąja teisine tradicija, pagal kokybinį kriterijų – moralinio smerktinumo kategoriją*“ (Dambrauskienė, 2017, p. 366). Autorystės pasisavinimas pagrįstai apibrėžtas formalia sudėtimi, nes **jam nebūdingi padariniai, kurių pavojingumo laipsnis įprastu atveju leistų suskirstyti tas pačias veikas į skirtingo pavojingumo kategorijas** (plačiau žr. disertacijos *3.3.3 poskyrį*). Vienas iš galimų ieškomo sprendimo variantų būtų įtvirtinti vertinamąjį požymį „sukėlęs didelę žalą“, kuris teismą įpareigotų įvertinti autorystės pasisavinimu sukeltą ir neturtinės žalos dydį. Tačiau, autorės nuomone, vengtina įtvirtinti tokį vertinamąjį požymį autorystės pasisavinimo atveju, kadangi neturtinės žalos dydį tiek kiekvienas nukentėjusysis, tiek teisėjas vertins skirtingai ir atriboti atsakomybės rūšių tai nepadės – jau dabar nukentėjusieji gali laisvai rinktis civilinį ar baudžiamąjį

[154] 21 str. „Citavimas“, 22 str. „Kūrinio panaudojimas mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais“, 22^1 str. „Tekstų ir duomenų gavyba mokslinių tyrimų tikslais“.

procesą, priklausomai nuo savo nuoskaudos laipsnio ir šio požymio įtvirtinimas to nepakeistų.

Kitas variantas – **įtvirtinti subjektyviąją pusę atspindinčius požymius**. Visgi atrodo, kad veikai **nebūdingi ir savanaudiški motyvai ar komerciniai tikslai, jei jie orientuoti vien į turtinės naudos siekį**, kadangi, kaip minėta, autorystė savinamasi siekiant pasisavinti žmogiškąjį kapitalą, dėl garbės, o **tiesioginė turtinė nauda iš autorystės pasisavinimo paprastai negaunama**. Visgi įtvirtinus komercinių tikslų požymį, jo turinį reikėtų aiškinti pagal ATGTĮ 2 str. 29 p.: „***Komerciniai tikslai*** *– tikslai, kuriais siekiama tiesioginės ar netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos; su jais paprastai nesiejama veikla, kurią gera valia vykdo galutiniai vartotojai*.“ **Netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos siekis leistų susieti autorystės pasisavinimą su tolesniais jo sukeliamais padariniais**, jeigu kaltininkas jų siekia jau darydamas autorystės pasisavinimą, kas apimtų ir tam tikrus socialinio kapitalo įgijimo atvejus, kuriuos galima įvertinti pinigais (pvz., iš anksto numatomą autorystės pasisavinimo nulemtą karjeros ir atlyginimo pokytį, sekėjų skaičiaus nulemtą reklamos mastą ir pan.). Dėl to šį požymį galima vertinti kaip tinkamą atriboti baudžiamąją ir administracinę atsakomybes. Visgi kokiais motyvais vedini asmenys iš tiesų savinasi autorystę yra sunku pasakyti, neatlikus papildomo tyrimo, kadangi teismų ar ikiteisminių tyrimų praktikos tokiai išvadai padaryti nepakanka.

Trūkstant reagavimo į autorystės pasisavinimus teisinių ar kitų priemonių ar joms esant nepakankamoms, taikoma baudžiamoji atsakomybė ir veikos pavojingumas kiekvienoje faktinėje situacijoje gali būti įvertinamas tik baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo etape. *Ultima ratio* principas verstų ir įstatymų leidėją ieškoti alternatyvių priemonių, padedančių spręsti autorystės pasisavinimo atvejus kitomis nei baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis. Tokio reguliavimo siekis turėtų būti padaryti reakciją į pažeidimą kuo dažnesnę, bet kuo švelnesnę (žinoma, atsižvelgiant į pažeidimo pavojingumą), kas garantuotų apsauginės normos efektyvumą. Tam tikrose veiklos sferose tai yra pasiekta – akademinėje aplinkoje padarytus autorystės pasisavinimus galima išspręsti visais įmanomais būdais: tiek mokslo ir studijų institucijos viduje (taikant drausminę atsakomybę jos darbuotojams ar kitas nedrausminio pobūdžio priemones – studentams), tiek su Kontrolieriaus pagalba inicijuojant drausminį procesą ar administracinį procesą pagal ANK 123 str., tiek reiškiant ieškinį ar kreipiantis į ikiteisminio tyrimo instituciją BPK nustatyta tvarka. Nors toks reguliavimas kelia daugiau normų tarpusavio sankirtos problemų, tačiau didelė galimybė rinktis gynybos priemones vertintina palankiai. Panašios sistemos reikėtų ir kitais autorystės pasisavinimo atvejais, kada net ir švelniausios atsakomybės taikymas būtų

neproporcingas: nukentėjusieji turėtų turėti galimybę kreiptis dėl savo pažeistos autorystės teisės į kokią nors instituciją, kuri padėtų ne teismo tvarka išspręsti tokį ginčą, padarytą neakademinėje sferoje. Kol kas iš dalies šią funkciją atlieka asociacija LATGA, tačiau tik asmenims, su kuriais ji yra sudariusi sutartis, taip pat jos galimybė rekomenduoti ginčo sprendimo būdą apsiriboja minėtu teisiniu reguliavimu dėl galimų gynybos priemonių – pati išspręsti konflikto LATGA negali[155].

Galima pastebėti, kad **naujausioje teismų praktikoje jau yra pavyzdžių, kai baudžiamoji byla dėl autorystės pasisavinimo nutraukiama, remiantis vieninteliu argumentu – *ultima ratio* principu** (pvz., 2024 m. balandžio 9 d. LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024). Teismas bylą nutraukė išimtinai remiantis *ultima ratio* principu, argumentuodamas, kad „*byloje nėra reikalaujama atlyginti turtinės žalos, nenustatyta, kad akademinis nesąžiningumas būtų susijęs su nepagrįstu praturtėjimu kito asmens teisėtų interesų sąskaita ar kitais savanaudiškais tikslais), nutaria, kad nagrinėjamu atveju A. K. taikant baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą būtų pažeistas baudžiamosios teisės, kaip ultima ratio (paskutinė priemonė), principas. Todėl baudžiamoji byla yra nutraukiama (BPK 3 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Vadovaujantis BPK 115 straipsnio 3 dalies 2 punktu, civilinis ieškinys paliktinas nenagrinėtas*.“

[155] Analogiška problema egzistuoja apskritai intelektinės nuosavybės teisės apsaugoje nacionaliniu lygmeniu. Kaip nurodo Beatričė Ceizarienė ir Elena Ruikytė, „*Šiuo metu Lietuvoje IN apsaugos srityje veikia ir politiką formuoja net šešios ministerijos <...>: EIMIN – atsakinga už inovacijų skatinimą Lietuvoje; KM – atsakinga už autorių teisių apsaugos sritį; ŠMSM – kuruoja aukštojo mokslo ir bendrojo ugdymo sritį; TM – formuoja pramoninės nuosavybės politiką; URM – koordinuoja intelektinės nuosavybės aspektus tarptautinės prekybos srityje; ŽŪM – atsakinga už žemės ūkio produktų geografines nuorodas ir augalų veislių teisinę apsaugą. Kiekviena institucija taip pat atskirai vykdo visuomenės švietimo ir informacijos sklaidos veiklas. Veikiant tiek ministerijų išskaidomi ne tik žmogiškieji ištekliai, bet ir vykdomos visuomenės švietimo bei informacijos sklaidos veiklos: tikslinė auditorija, fragmentuojamas informacijos turinys. Siekiant veiksmingos IN apsaugos sistemos bei koordinuotos veiklos, TM siūlymu 2020 metų birželio 17 d. Vyriausybė sudarė Intelektinės nuosavybės apsaugos koordinavimo komisiją“, kurios „pagrindinė užduotis – koordinuoti už atskiras sritis atsakingų institucijų veiklą ir šiuo klausimu formuoti valstybės politiką*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 13). Analogiškos institucijos įsteigimas autorių teisių pažeidimams spręsti galėtų būti sprendimas, leidžiantis sumažinti griežtos atsakomybės už autorystės pasisavinimą taikymą. LATGA negalėtų tapti administracinę atsakomybę pagal galimą naują ANK autorystės pasisavinimo straipsnį taikančiu subjektu, kadangi administracinių nusižengimų teisena pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo tik valstybės institucijų pareigūnai (ANK 589 str.), o LATGA yra nepelno siekianti nevalstybinė organizacija.

Teoriškai teismas tokią galimybę turi. Kaip nurodo O. Fedosiuk „*baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės (ultima ratio) idėja traktuotina kaip teisinis principas, kurio privalu laikytis įstatymų leidyboje, o esant įstatymo skirtingo interpretavimo erdvei, – ir teismų praktikoje*“ (Fedosiuk, 2012, p. 734). Tačiau visgi šioje byloje tokio atvejo nebuvo – teismas rėmėsi BK 191 str. neįtvirtintų sudėties požymių nebuvimu kaip pagrindu, paneigiančiu veikos pavojingumą – ieškojo turtinės žalos padarymo fakto, nepagrįsto praturtėjimo (kitaip tariant – padarinių), taip pat savanaudiškų tikslų (kurie irgi siejami su turtine nauda). Vėl pasiremiant O. Fedosiuko mintimis, „*teismų praktikoje ultima ratio principu gali būti vadovaujamasi tiek svarstant taikytinos bausmės klausimus, tiek atribojant baudžiamąją atsakomybę nuo kitos rūšies teisinės atsakomybės, taip pat aiškinant konkretumo stokojančių nusikalstamų veikų definicijų turinį*“ (Fedosiuk, 2012, p. 735). Galima manyti, kad šiuo požiūriu teismas tarsi aiškino pastarąjį aspektą – konkretumo stokojančių nusikalstamų veikų definicijų turinį, tačiau autorystės pasisavinimo požymiai aprašyti konkrečiai, labai aiškiai neįtvirtinant padarinių, kurių turinį galima būtų plėsti ir aiškinti, kaip teismas padarė šioje byloje. Kaip minėta, autorystės pasisavinimo pavojingumas nesietinas su turtine žala ar padariniais, kadangi jų kilimas ateityje yra visiškai nenuspėjamas, o pačiu autorystės pasisavinimu tokia žala galimai niekada nepadaroma, nes kėsinamasi į asmeninius neturtinius autoriaus interesus. Todėl, autorės nuomone, toks **teismo išaiškinimas, kuomet reikalaujama žalos (padarinio) buvimo fakto, kuris BK 191 str. neįtvirtintas (ir neturėtų būti įtvirtintas) kaip sudėties požymis, yra ydingas teisiniu požiūriu**, kadangi byloje buvo nustatyti visi nusikalstamos veikos sudėties požymiai, kurių visuma yra pakankamas ir būtinas pagrindas baudžiamajai atsakomybei kilti. Veika nebuvo mažareikšmė, ji buvo padaryta tyčia, kelių asmenų. Be to, yra analogiškos teismų praktikos, kur asmenys už panašų autorystės pasisavinimą buvo nuteisti (LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014). Situaciją galbūt būtų galima vertinti kitaip, jeigu teismas būtų rėmęsis kitais argumentais, pavyzdžiui, ieškodamas paralelių su administracine atsakomybe, ypač turint omenyje, kad šioje konkrečioje byloje vyko ir administracinis procesas dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos priimto nepalankaus sprendimo dėl nustatyto plagiato tiems patiems kaltinamiesiems (Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2273-244/2018). Vietoj to, teismas aiškinimu ėmėsi nepagrįstai keisti nusikalstamos veikos sudėties turinį, tuo pačiu bene nuneigdamas BK 191 str. įtvirtinimo kodekse prasmingumą ir paskirtį.

Visgi dėl šioje byloje pateikto LAT išaiškinimo yra ir priešingų autorės išsakytajai nuomonių. 2024 m. balandžio 10 d. savo Facebook paskyroje buvęs ilgametis teisėjas Vytautas Zelianka rašo: „*Kada aš šitaip džiaugiausi Aukščiausiojo Teismo nutartimi baudžiamojoje byloje? nepamenu. <...> Dieve mano, tokių bylų civiliniuose teismuose saujomis semk gal per drąsu sakyti, bet ginčų dėl autoriaus vardo ar svetimo kūrinio panaudojimo ir pasisavinimo tikrai netrūksta. Įprasta civilinė byla, rutininis civilinis ginčas. <...> Kasacinis teismas nutraukė bylą nesant esminės baudžiamosios atsakomybės sąlygos – veikos pavojingumo, konstatavęs, kad teismai, net ir nesant gynybos prašymo, nepagrįstai nevertino, ar toks neteisėtas elgesys užtraukia baudžiamąją atsakomybę, kaip griežčiausią teisinę atsakomybę, o nagrinėjamu atveju taikant baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą būtų pažeistas baudžiamosios teisės, kaip ultima ratio (paskutinė priemonė), principas. Idomu, kad kasacinis skundas nebuvo grindžiamas motyvais, kuriuos panaudojo kasacinis teismas.* ***Tai parodo Aukščiausiojo Teismo ryžtą neplėsti baudžiamosios atsakomybės ribų ir atidžiai vertinti, ar veika yra pasiekiusi minimalų pavojingumo laipsnį, būtina baudžiamosios atsakomybės kaip ultima ratio atsakomybės rūšies sąlygoms nustatyti****. **Kartu tai parodo kaip giliai mumyse sėdi baudžiamumo normalumo gena**s, – nei abiejų instancijų teismai, nei gynyba (apie prokurorą nekalbu) net nesvarstė veikos pavojingumo klausimo. o juk , atrodo, kad tie klausimai buvo ne kartą sprendžiami, pvz BK 300 str., AT lyg panašiai aiškino.* ***Bet, deja, kai tik rašyti tenka ne pagal trafaretą, kai koks akcentas perkeliamas kitur – iškart galvose įvyksta trumpas jungimas. Tai rodo, kaip pavojingai važinėja baudžiamoji mašina ir kokia ji aklai griaunanti.*** *Ir* ***koks geras jausmas, kad mūsų Aukščiausiasis Teismas stovi mūsų teisių gynyboje****. Na, beveik aleliuja, tikrai*“ (paryškinta autorės, kalba ir raštvedyba netaisyti).

Šioje išsakytoje nuomonėje atsispindi požiūris, kad taikant baudžiamąją atsakomybę už bet kokį autorystės pasisavinimą, plečiamos baudžiamosios atsakomybės ribos ir jos taikymo šio nusikaltimo atvejais visada reikia vengti. Be abejo, „baudžiamoji mašina“ turi destruktyvią galią, tačiau išsakyta nuomonė, kad „*Aukščiausiasis Teismas stovi mūsų teisių gynyboje*“ rodo paradoksą, jog baudžiamasis procesas, o ne nusikalstama veika, būtent ir kėsinasi į žmogaus teises. Tokiu būdu džiaugiamasi, kad teismas gina amoralų asmeninių neturtinių autoriaus teisių pažeidimą padariusį asmenį, tyčia, sąmoningai pavogusį kito asmens intelektinį darbą, ir šį „vargšą vagį“ reikia saugoti nuo tokių valstybės prievartos priemonių. Bet kas tuomet apgins nukentėjusįjį nuo tokios veikos? Norėtųsi pažymėti, kad traukdami atsakomybėn už nesunkius nusikaltimus prokurorai nepuola „mūsų visų

teisių“, o įgyvendina apsauginę baudžiamosios teisės funkciją. Teismai neturi užsiimti pažeidėjų interesų gynybos nuo baudžiamojo proceso ir kaltinimo funkcija, o ieškoti teisingumo ir balanso tarp pažeidėjo ir nukentėjusiojo teisių (nors nukentėjusysis dažnai yra procese tiesiog pamirštamas ir lieka nuošalyje).

Autorės nuomone, iš šio ir kitų panašių pavyzdžių galima įžvelgti tam tikrą tendenciją, kai remiantis *ultima ratio* principu pereinama į kitą kraštutinumą – atsisakymą ginti pažeistas konstitucines vertybes nuo pavojingų kėsinimųsi, laikant tai nepagrįstu pažeidėjo teisių suvaržymu, baudžiamąją atsakomybę laikant pertekline. Autorės nuomone, šioje byloje teismas nepagrįstai susiaurino baudžiamosios atsakomybės ribas nukentėjusiojo ir visuomenės interesų sąskaita.

Pritartina Ievai Žentelytei, komentuojančiai teismų kompetenciją naudojantis *ultima ratio* principu keisti baudžiamųjų normų turinį ir atitinkamai baudžiamosios atsakomybės apimtį: „*Nusikalstamų veikų kriminalizavimas ar dekriminalizavimas įvedant ar išimant sudėties požymius yra išimtinė įstatymų leidėjo prerogatyva. Principo aiškinimas ir taikymas, kai atsiranda nauji nusikalstamos veikos sudėties požymiai, neįtvirtinti baudžiamajame įstatyme, yra per platus ir pažeidžia konstitucinį valdžių padalijimo principą*“ (Žentelytė, 2013, p. 59).

Šiuo atveju galima pasiremti LAT suformuluotu išaiškinimu: „*Pažymėtina, kad teismų praktikoje baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės (ultima ratio) idėja siejama su dirbtiniu veikų kriminalizavimu ir nepagrįstu baudžiamosios atsakomybės plėtimu. Taigi, praktikoje netinkamai taikomas baudžiamasis įstatymas, iškreipiant jo principus ir paskirtį, ne visada reiškia, kad baudžiamąją atsakomybę už nusikalstamą veiką numatantis įstatymas savaime yra netinkamas (netikslingas) ir todėl turi būti panaikintas, o nusikalstama veika – dekriminalizuota*“ (LAT pasiūlymas LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komiteto 2015 m. balandžio 15 d. išvadoje Nr. 102-P-14). Taigi **dėl vieno netinkamo *ultima ratio* principo pritaikymo priėmus neteisėtą ir neteisingą sprendimą byloje nevertėtų paneigti visos BK 191 str. įtvirtintos veikos atitikties *ultima ratio* principo esmei**. Pažymėtina, kad nustačius visus sudėties požymius, bet tuo pačiu mažą veikos pavojingumo laipsnį, galima taikyti BK numatytą atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutą, o būtent – BK 37 str., įtvirtinantį atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo

Apibendrinant manytina, kad autorystės pasisavinimas atitinka ir *ultima ratio* principo turinį kaip reikalingą kriminalizavimo kriterijų. Tuo pačiu pažymėtina, kad *ultima ratio* principo įgyvendinimas pirmiausia turėtų būti

įstatymų leidėjo kompetencijos klausimas, o ne teisės taikytojo pasirinkimo ignoruoti nustatytą teisinį reguliavimą galimybė. Šiuo atveju aiškus autorystės pasisavinimo normos apibrėžtumas nepalieka vietos normos turinio perinterpretavimui.

2.3. Autorystės pasisavinimo paplitimas

Kaip nurodo G. Švedas, analizuodamas veikų kriminalizavimo kriterijus, „*kriminalizuojamos veikos paplitimas negali būti nei itin retas, nei labai dažnas. Kriminalizuojant labai dažnai padaromą veiką (pavyzdžiui, bet kokį eismo saugumo taisyklių pažeidimą arba rūkymą neleistinose vietose ir pan.), galima ne tik dirbtinai sukurti „kriminalinę visuomenę“, nes dauguma visuomenės narių turėtų būti pripažinti nusikaltėliais, bet suformuoti visuomenės požiūrį į baudžiamąjį įstatymą kaip į nerealų (mistinį) reiškinį. <...> Analogiška situacija ir tuo atveju, kai kriminalizuojama faktiškai nedaroma arba itin retai padaroma veika. Draudimas kriminalizuoti itin retai padaromas veikas nėra ir negali būti absoliutus, nes baudžiamasis įstatymas atlieka ir prevencinę funkciją, todėl visiškai pagrįsta baudžiamoji atsakomybė už tokias Lietuvoje beveik neaptinkamas veikas – genocidą (BK 99 str.), agresiją (BK 110 str.), antikonstitucinių grupių kūrimą ar veiklą (BK 121 str.) ir pan*.“ (Švedas, G. 2012, p. 19–20).

Apie bet kokios nusikalstamos veikos paplitimą galima spręsti, tiriant nusikalstamumo statistiką. Kaip nurodo G. Sakalauskas, vienu svarbiausių nusikalstamumo rodiklių šalyje (nepagrįstai) laikomas registruotų nusikalstamų veikų skaičius; nusikalstamas veikas registruoja policija ir kitos ikiteisminio tyrimo institucijos (Sakalauskas, 2011, p. 27). „*Šie rodikliai priklauso nuo pasitikėjimo teisėsauga, teisėsaugos sąžiningumo, socialinės kontrolės intensyvumo, padarytos žalos dydžio, nukentėjusiųjų elgsenos, veikų kvalifikavimo ir registravimo taisyklių, registravimo laiko bei daugelio kitų socialinių, kultūrinių ir teisinių veiksnių. Nors ši statistika daugelyje šalių laikoma pirmine ir pagrindine nusikalstamumo būklei šalyje apibūdinti, ji yra pati netiksliausia – nagrinėjant šių skaičių kaitą bei lyginant su kitomis šalimis, būtina (bent išnašose) atsižvelgti į minėtus šalutinius veiksnius. Todėl neretai šie rodikliai vadinami ne nusikalstamumo statistika, o teisėsaugos institucijų veiklos statistika*“ (Sakalauskas, 2011, p. 27). Visgi **registruotų nusikalstamų veikų skaičius gali būti laikomas pirminiu indikatoriumi, siekiant įvertinti galimą jų paplitimą**.

2.3.1. Registruotų autorystės pasisavinimų statistika

Registruotų autorystės pasisavinimų statistiniai duomenys pateikiami nuo 1995 m. Septynerių metų laikotarpiu tarp 1995 ir 2002 m. (t. y. iki 2003 m. BK įsigaliojimo), registruota 60 nusikaltimų, dauguma jų pagal 1961 m. BK 142 str., beveik visi jie (55) užregistruoti 2000–2002 m. (žr. žemiau pateiktą *3 lentelę*).

3 lentelė. Registruota nusikaltimų pagal 1961 m. BK 142 str. 1995–2002 m.

Metai	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Iš viso
Registruota nusikaltimų	4	0	0	1	0	13	21	21	60

Sudaryta autorės R. Žiedės pagal (Bikmanaitė, 2015, iš Ivanauskaitė, 2015, p. 72).

Norint tinkamai įvertinti šią 1995–2002 m. pagal BK 142 str. registruotų autorystės pasisavinimų statistiką ir palyginti ją su autorystės pasisavinimu pagal naujojo BK 191 str. skaičiumi, būtina atsižvelgti į senojoje BK 142 str. įtvirtintos normos turinį ir jo kaitą (žr. *3 lentelė* prieduose). Iki 2000 m. balandžio 20 d. pakeitimo (įsigaliojusio 2000 m. gegužės 10 d.) BK 142 str. apėmė ir neteisėto atgaminimo ar viešo paskelbimo (normoje vartojama „paskleidimo“ sąvoka) atvejus (su 2000 m. pakeitimu jie perkelti į naują BK 142^1 str.), tad sunku nustatyti, kiek tiksliai padaryta autorystės pasisavinimų iki 2000 m. Todėl netikslinga lyginti duomenis iki 2000 m., nes normų turinys labai skiriasi. Be to, iki 2003 m. BK priėmimo, BK 142 str. apėmė ir išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimo atvejus, o su naujuoju 2003 m. BK išradimų baudžiamoji teisinė apsauga perkelta į BK 195 str. Tačiau neįregistruoto pramoninės nuosavybės objekto autorystės pasisavinimas (svetimo pramoninės nuosavybės objekto įregistravimas savo vardu) buvo dekriminalizuotas (galimai, dėl neapsižiūrėjimo[156]). Tai reiškia, kad 2000–2002 m. laikotarpiu užregistruotų nusikalstamų veikų statistika apėmė ir kūrinių, ir išradimų ar racionalizacinių pasiūlymų autorystės pasisavinimo atvejus, o po naujojo 2003 m. BK priėmimo – tik kūrinių autorystės pasisavinimo atvejus. Vadinasi, jų tarpusavio palyginimas, nežinant, kiek tiksliai iki 2003 m. BK priėmimo

[156] Minėta, BK 195 str. norma saugomas jau esamo pramoninės nuosavybės subjekto teisės, o juo tampama tik po registracijos, todėl norma neapima neįregistruoto patento autorystės pasisavinimo (svetimo pramoninės nuosavybės objekto įregistravimo savo vardu), kas suponuoja, jog šiuo metu egzistuoja teisės spraga.

pasisavinta būtent kūrinių, o kiek – išradimų ar racionalizacinių pasiūlymų, taip pat nėra tikslingas.

Nepaisant to, visgi pasakytina, kad **nuo 2003 m. iki 2025 m. I pusmečio (t. y. per 22 metus nuo 2003 m. BK priėmimo) registruoti tik 24 autorystės pasisavinimo atvejai** (žr. *4 lentelę* prieduose). Atsižvelgiant į paskutinių trejų metų iki naujojo BK įsigaliojimo (2000–2002 m.) laikotarpį, per kurį užregistruota absoliuti dauguma autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimo atvejų, registruotų autorystės pasisavinimo atvejų gerokai sumažėjo.

Iš duomenų, pateiktų žemiau esančioje *4 lentelėje* (pilnus duomenis pagal metus žr. *4 lentelėje* prieduose), matyti, kad statistiškai ir visos kitos BK XXIX skyriaus „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ normos taikomos gana retai: nusikalstamų veikų daugiausiai užregistruota pagal BK 192 str., tuo tarpu kiti šio skyriaus straipsniai beveik netaikomi, įskaitant BK 191 str. „Autorystės pasisavinimas“.

4 lentelė. Registruota nusikalstamų veikų pagal BK 191–195 str. 2003–2025 m. I pusmetį

BK straipsnis	191 str.	192 str.	193 str.	194 str.	195 str.
Registruota nusikalstamų veikų	24	704	2	15	30

Parengta autorės R. Žiedės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis

Kad būtų lengviau įvertinti nusikalstamumo, susijusio su autorystės pasisavinimu, tendencijas, reikia analizuoti pagal gretimo autorystės pasisavinimui straipsnio – BK 192 str. – registruotų nusikalstamų veikų statistiką, kadangi jis yra daug dažniau taikomas praktikoje ir jo taikymo tendencijas galima logiškai susieti su BK 191 str. taikymo tendencijomis.

Žiūrint į dažniausiai registruojamo BK 192 straipsnio statistiką (žr. *4 lentelę* prieduose), matyti aiškios registruotų šių nusikalstamų veikų mažėjimo tendencijos: per pirmuosius penkerius metus nuo 2003 m. BK priėmimo jų registruota daugiausiai, bet jų nuosekliai mažėjo[157]. Per kitus penkerius metus nuo maždaug 2009 m. matyti ryškesnis skaičių mažėjimas, kol nuo maždaug 2018 m. registruoti tik keli autorių turtinių teisių pažeidimų pagal BK 192 str., o BK 191 str. taikomas dar rečiau, todėl šių veikų dinamikos įvertinti ir padaryti išvadas apie tendencijas iš šių duomenų apskritai neįmanoma. Visgi kitų skyriaus straipsnių taikymo statistinis

[157] Panašias tendencijas nurodo ir kriminologai, remdamiesi atliktų skirtingų viktimologinių tyrimų rezultatais apie bendrą viktimizacijos lygį Lietuvoje šiuo laikotarpiu (žr. Sakalauskas, 2011, p. 56).

įvertinimas (būtent iki tol dažniausiai taikyto BK 192 str.) bent apytikriai leidžia įvertinti bendras tendencijas dėl nusikaltimų intelektinei nuosavybei registravimo apimčių ir ieškoti galimų jo mažėjimo priežasčių.

Jokių šiame skyriuje įtvirtintų straipsnių turinio pakeitimų (ypač – dekriminalizuojančių) komentuojamo registruoto nusikalstamumo mažėjimo laikotarpiu padaryta nebuvo, todėl jie negalėjo paveikti statistikos duomenų (pakeitimai padaryti tik 2023 m., BK 192 str. dalyko vertę pakeliant nuo 100 iki 400 MGL (2023 m. balandžio 27 d. LR BK pakeitimas) ir pakeičiant nusikalstamos veikos dalyko apibrėžimą BK 191 str. ir 192 str. (2023 m. birželio 1 d. LR BK pakeitimas).

Galima svarstyti, kad mažėjantys registruotų nusikaltimų intelektinei nuosavybei skaičiai susiję su bendro nusikalstamumo Lietuvoje tendencijomis, kadangi bendras nusikalstamumas Lietuvoje mažėjo, todėl atitinkamai mažėjo ir BK XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ įtvirtintų veikų registravimo apimtys[158]. Tai tarsi rodo, kad turėtų būti sumažėję bendri, pavyzdžiui, piratavimo skaičiai Lietuvoje: galbūt intelektinės nuosavybės turinio vartotojai Lietuvoje ėmė mažiau siųstis nelegalaus turinio internetu, kadangi pasidarė lengviau prieinamos mokamos transliavimo platformos (Netflix, HBO, Disney, kt.)? Tą nustatyti taip pat nėra visiškai paprasta, kadangi tyrimai autorių teisių ir gretutinių teisių temomis Lietuvoje vykdomi fragmentuotai ir nereguliariai, o tie, kurie buvo vykdyti, atlikti tik po vieną kartą, tad nėra galimybės stebėti tyrimų rezultatų pokyčius, juos lyginti (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 14). Todėl analizuojant legalaus skaitmeninio turinio vartojimo ir piratavimo situaciją Lietuvoje, galima remtis tik ES mastu atliktais tyrimais ir duomenimis, pateiktais skirtingų organizacijų. Daugiausiai duomenų galima rasti ESINT inicijuotuose tyrimuose, kuriuose pateikiama ne tik bendra ES statistika, bet iš dalies aptariama ir kiekvienos ES šalies piratavimo situacija (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 14)[159].

ESINT yra atlikusi tris tyrimus apie autorių teisių pažeidimus internete Europos Sąjungoje: 2019 m., 2021 m. ir 2023 m., paremtus vienu matavimo rodikliu – prieigos prie piratinio turinio kartų skaičiumi vienam interneto

[158] Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenys: Nusikalstamos veikos Lietuvoje 2006–2024 m., žr.: https://www.ird.lt/lt/tvarkomu-valdomu-registru-ir-informaciniu-sistemu-paslaugos-3/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-atviri-duomenys-paslaugos-2/nusikalstamos-veikos-lietuvoje-2006-2024-metais-2 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[159] PINO taip pat inicijuoja tyrimus, apimančius piratavimo priežastis bei pasekmes. Svarbu paminėti, kad šios organizacijos inicijuoja pakartotinius tyrimus, dėl to galima įvertinti pokyčius.

naudotojui per mėnesį[160]. Jų paskelbti duomenys rodo, kad vidutiniškai 2017 m. vieno interneto naudotojo prisijungimų prie piratinio (bet kokios rūšies) turinio skaičius per mėnesį buvo maždaug 11,5, 2021 m. pradžioje jis sumažėjo net iki 5, o 2022 m. pabaigoje padidėjo iki 7 (ESINT, 2023, p. 8–9). Visų 27 ES narių statistinės duomenų kreivės rodo bendras nelegalaus turinio piratavimo mažėjimo tendencijas tarp 2017 m. ir 2020 m. su staigesniu (maždaug 30 proc.) kritimu, prasidėjus COVID–19 pandemijos valdymo priemonėms[161]; nuo 2021 m. matyti piratavimo didėjimo tendencijos į prieškovidinį lygį, kurį jis viršijo 2022 m. ir kreivė kol kas nusistovėjo daugmaž horizontaliai (ESINT, 2023, p. 30, 32, 35) (žr. *4 paveikslėlį* prieduose).

Kalbant apie Lietuvą, ESINT duomenys rodo, jog pagal nelegalaus skaitmeninio turinio vartojimą šalyje esame lyderiai tarp visų ES šalių jau ne vienerius metus: „*2019 metų ESINT tyrimo duomenimis, Lietuva buvo antroje vietoje tarp ES šalių, pagal prisijungimų skaičių prie nelegalaus turinio prieigų, tenkančių vienam vartotojui. Šalies interneto vartotojas prie nelegalių ir piratinį turinį platinančių svetainių vidutiniškai prisijungia net 26 kartus per mėnesį, kai tuo tarpu ES vidurkis yra 9,7 karto*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 15). Analogiška 2023 m. rugsėjo mėn. ataskaita rodo, kad 2022 m. Lietuva buvo trečioje vietoje tarp ES šalių pagal prisijungimų skaičių prie nelegalaus turinio svetainių, tenkančių vienam vartotojui (pirmoje

[160] Duomenų rinkinys suskirstytas į kelias kategorijas, pavyzdžiui, autorių teises pažeidžiančio turinio vartotojo gyvenamoji šalis, prieigos būdas, turinio rūšis, žanras, šaltinis ir naudoto prietaiso tipas. Aprašomojoje dalyje išvados pateikiamos ES lygmeniu, o pagrindiniai statistiniai duomenys – pagal valstybes nares. Prieduose pateikti suskaidyti kiekvienos šalies duomenys ir piratinio turinio rūšys, žr. https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2023_online_copyright_infringement_in_eu/2023_online_copyright_infringement_in_eu_FullR_en_en.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[161] Ypač tai pastebėtina apie piratinius filmus. Viena iš galimų šio reiškinio priežasčių yra ta, kad būdami užsidarę namuose naudotojai ėmė žiūrėti daugiau filmų ir galimai nusprendė naudoti legalias platformas, nes tai yra paprastesnis būdas pasiekti dominantį turinį ir didesnį jo kiekį; be to, galimybės išleisti pinigus pramogaujant ne namie buvo ribotos, todėl atsirado geresnės finansinės galimybės įpirkti legalių filmų peržiūros platformų abonementus. Tai patvirtina ir 2020 m. Netflix platformos ataskaita, kurioje nurodoma, kad įmonė prijungė 15,36 milijonus vartotojų Europoje, Viduriniuosiuose rytuose ir Afrikoje (tai absoliutus rekordas). Kitų platformų tikslių duomenų nėra, bet, manytina, jie yra panašūs, kadangi tokių audiovizualinių kūrinių platintojų kaip Netflix, Disney ir Amazon akcijų dalys 2020 metais padidėjo tarp 22 proc. ir 72 proc., o akcijų rinkos indeksas pakilo 16 proc. (ESINT, 2023, p. 42). Televizijos produkcijos ir muzikos srityje tokios elgsenos nepastebėta.

vietoje – Estija, antroje – Latvija): šalies interneto vartotojas prie nelegalių ir piratinį turinį platinančių svetainių vidutiniškai prisijungė 22 kartus per mėnesį, kai ES vidurkis – šiek tiek viršija 10 kartų (ESINT, 2023, p. 36). Taigi **matyti šiokia tokia autorių teisių „piratavimo“ mažėjimo tendencija ir Lietuvoje, tačiau Lietuvos vartotojai yra linkę „piratauti“ daugiau nei dvigubai dažniau už vidutinį ES vartotoją**.

„*Panašius tyrimus atlieka ir situaciją Lietuvoje vertina Intelektinės nuosavybės apsaugos centras (INAC). INAC duomenimis*[162]*, Lietuvoje 2020 metais 66,3 proc. vartotojų naudojosi nelegaliomis-piratinėmis svetainėmis. Tyrimas atliktas skaičiuojant kiek vidutiniškai kartų per dieną unikalūs lankytojai apsilanko legaliose (125 410 kartai) ir nelegaliose svetainėse (246 934 kartai). Taigi daugiau nei kas antras lietuvis naudojasi piratinį turinį platinančiomis svetainėmis*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 15). Be kita ko, tyrimai[163] rodo, kad didėja skaičius vartotojų, sąmoningai vartojančių nelegalų turinį (t. y. žinodami, kad jis nelegalus): 2016 m. Lietuvoje jis sudarė 40 proc. vartotojų (ES – 25 proc.), 2019 m. Lietuvoje – 45 proc. (ES – 21 proc.) (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 16). 2021 m. pastebėta, kad „*interneto vartotojų, naudojusių audiovizualinį turinį legaliai dalis sudaro tik 33,7 proc., LR Vyriausybė mėgins pasiekti, kad iki 2030 metų tokį turinį legaliai naudotų 65 proc. vartotojų*“[164]. Tyrimai taip pat rodo, kad **Lietuvos rinkai skirtų autorių teises pažeidžiančių svetainių skaičius sparčiai auga**: „*INAC 2020 m. duomenimis*[165]*, piratinį audiovizualinį (filmai, serialai, TV laidos) turinį platinančių svetainių skaičius per pastaruosius metus išaugo daugiau nei dvigubai*“ (nuo 60 svetainių 2019 m. iki 153 svetainių 2020 m.) (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 16–17), kas taip pat galimai skatina nelegalaus turinio naudojimą.

Lyginant ESINT tyrimų kreives su užregistruotų BK 192 str. atvejų skaičiumi, matyti, kad tarp jų aiškios koreliacijos nėra – užregistruotų pagal BK 192 str. veikų skaičius nuosekliai vien tik mažėja, neatkartojant piratavimo tendencijų ir svyravimų, ypač piratavimo mastų pakilimo, matomo po COVID–19 pandemijos pabaigos tiek

---

[162] INAC, Lietuvos audiovizualinės rinkos internete pažeidimų masto apžvalga, tendencijos ir rekomendacijos, 2020.

[163] ESINT atliktuose tyrimuose apie jaunimą ir intelektinę nuosavybę 2016 ir 2019 m. (angl. ESINT, Intellectual Property and Youth Screboard).

[164] 2021–2030 metų Intelektinės nuosavybės plėtros programos projektas, teiktas LR Vyriausybei 2021 m. rugsėjo 21 d. (21-27178). iš (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 14–15).

[165] INAC, Lietuvos audiovizualinės rinkos internete pažeidimų masto apžvalga, tendencijos ir rekomendacijos, 2020 (iš Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 16).

Lietuvoje, tiek visoje Europos Sąjungoje. Vadinasi, **registruoto nusikalstamumo mažėjimo priežastys nesietinos su realiu intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų paplitimu**.

Nors šie skaičiai nėra tiesiogiai susiję su autorystės pasisavinimo nusikaltimo paplitimu, tačiau iš šių duomenų matyti, jog nelegalaus turinio vartojimas bei autorių teisių pažeidimai Lietuvos visuomenėje yra toleruojami, o skaitmeninio turinio vagystė nėra laikoma rimtu nusikaltimu, lyginant su, pavyzdžiui, fizinio daikto vagyste (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 20). **Tolerancija intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams yra bendro pobūdžio reiškinys, persmelkiantis ir kitų intelektinės nuosavybės objektų apsaugos tendencijas, dėl ko galima atsargiai daryti sąsajas su autorystės pasisavinimu ir jo neregistravimu, to priežasčių ieškant mūsų kultūrinėje terpėje**. Tyrimai taip pat rodo, kad „*Lietuvoje IN ir autorių teisių pažeidimai toleruojami ir dėl nebaudžiamumo įspūdžio. Visuomenė mano, kad už piratavimą negresia jokia teisinė atsakomybė arba, jog mažai tikėtina, kad tokia bus pritaikyta. ESINT duomenimis*[166]*, 32 proc. ES jaunimo nevartotų nelegalaus turinio, jei būtų grėsmė būti nubaustam. Baudžiamojo poveikio priemonių nebuvimas formuoja atlaidų visuomenės požiūrį į IN pažeidimus, normalizuoja tokio pobūdžio elgesį*“ (Ceizarienė ir Ruikytė, 2023, p. 20).

Nereikia pamiršti, kad prokurorai ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai taip pat yra visuomenės dalis, kuriai būdingas nacionalinės kultūrinės terpės suformuotas požiūris į intelektinės nuosavybės apsaugą, todėl jų (galbūt netgi pasąmoningai) vykdomas pažeidimų toleravimas, nelaikant atitinkamos veikos pakankamai pavojinga ir verta dėmesio, galimai baigiasi nepagrįstu ikiteisminių tyrimų nutraukimu ar netgi jų nepradėjimu.

Norint įvertinti autorystės pasisavinimo paplitimą kaip vieną iš kriminalizavimo kriterijų bei **galimai nepagrįstą ikiteisminių tyrimų nutraukimą, apžvelgtina statistika dėl užregistruotų nusikalstamų veikų pagal BK 191 str. tyrimo baigties**. Didžioji dalis pagal šį straipsnį pradėtų ikiteisminių tyrimų išties buvo nutraukti BPK 3 str. („*Aplinkybės, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas*“[167]) arba 212 str. („*Ikiteisminio tyrimo*

[166] ESINT, Intellectual Property and Youth Screboard, 2019.

[167] Į jas patenka tokios aplinkybės, kaip: nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių; suėjo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas; asmuo buvo per jaunas, kad atsakytų pagal BK, galimas kaltininkas yra miręs, jau nuteistas už šį nusikaltimą, egzistuoja baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė ar asmenį atsisakyta persekioti baudžiamąja tvarka LR organizuoto nusikalstamumo prevencijos įstatymo nustatytais pagrindais.

nutraukimo atvejai“[168]) pagrindais; į teismą nagrinėti surašius kaltinamąjį aktą BPK 220 str. pagrindu perduotos tik 7 bylos (žr. žemiau esančią *5 lentelę* ir *5 lentelę* prieduose[169]).

5 lentelė. Registruotų nusikalstamų veikų pagal BK 191 straipsnį „Autorystės pasisavinimas“ tyrimo baigtis 2003–2025 m. I pusmetį

Metai	Registruota nusikalstamų veikų	Tyrimo rezultatai				
		BPK 220 str. [170]	BPK 418 str. [171]	Nutraukta BPK 3 str. pagr.	Nutraukta BPK 212 str. pagr.	Sustabdyta BPK 3^1 str. 1 d.
Iš viso	24	7	3	24	3	1
Suma	24	38[172]				

Sudaryta autorės R. Žiedės, remiantis IRD duomenimis

Daugiausiai klausimų kelia ikiteisminių tyrimų nutraukimas BPK 3 str. 1 d. 1 p. pagrindu – nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, kadangi šis pagrindas susijęs su visų reikalingų nusikalstamos veikos sudėties objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių nustatymu. Šis nutraukimo pagrindas priklauso ne tik nuo ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro surinktų duomenų apie galimai padarytą nusikalstamą veiką, bet ir nuo jų kompetencijos įvertinti šiuos duomenis: pirmiausia jie turi

[168] Trumpai perfrazuojant įstatymo turinį, ikiteisminis tyrimas nutraukiamas, kai ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja, kad yra aplinkybių, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas ar nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo; kai asmuo ar jo padaryta veika dėl aplinkybių pasikeitimo tapo nepavojingi ar nusikalstama veika yra mažareikšmė; kai įtariamasis ir nukentėjusysis susitaiko; laidavimo atveju; kai įtariamasis padeda atskleisti kitų asmenų padarytas nusikalstamas veikas; dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės.ir kt. pagrindai, nurodyti BK ir BPK.

[169] Pastebėtina, kad *4 lentelėje* prieduose pateikiamas išnagrinėtų bylų skaičius 2003–2022 m. yra didesnis – 11 bylų. Manytina, taip yra todėl, kad dalis bylų naujojo BK galiojimo pradžioje nagrinėta dar pagal 1961 m. BK 142 str.

[170] „Kaltinamojo akto perdavimas teismui“.

[171] „Prokuroro teisė nuspręsti užbaigti procesą baudžiamuoju įsakymu“: „*1.* <...> *Teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas taikomas tik tais atvejais, kai kaltininkas atlygina ar pašalina padarytą žalą, jeigu žala buvo padaryta, arba įsipareigoja tokią žalą atlyginti ar pašalinti. 2. Teisę surašyti baudžiamąjį įsakymą turi teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu*.“

[172] Pastebėtina, kad statistika dėl užbaigtų ikiteisminių tyrimų skaičiaus įtraukia ir tuos tyrimus, kurie buvo pradėti dar iki naujųjų BK ir BPK įsigaliojimo, todėl komentuojamu laikotarpiu nutraukta daugiau tyrimų (28), negu jų pradėta (24).

išmanyti ATGTĮ ir jame įtvirtintus kūriniui, kaip intelektinės nuosavybės objektui, keliamus reikalavimus, kad galėtų nustatyti nusikalstamos veikos dalyką. **Netinkamai įvertinus pasisavintą autorių teisių objektą kaip nesantį originaliu literatūros, meno, mokslo ar kitos rūšies kūriniu, nenustatomas nusikaltimo dalykas, dėl ko konstatuojama, kad nėra būtinojo nusikaltimo sudėties požymio ir laikoma, kad nepadaryta nusikalstama veika**. **Taip pat yra ir su kitais sudėties požymiais. Praktikoje matyti, kad autorystės pasisavinimo sudėties požymių nustatymas yra sudėtingas klausimas.** Atlikus visų viešai prieinamų autorystės pasisavinimo civilinių, baudžiamųjų ir administracinių bylų analizę matyti, kad **dauguma atvejų kviečiami ekspertai ar specialistai**, kurie padeda atsakyti į specialių žinių reikalaujančius klausimus[173]. Įdomu ir tai, kad ne vienoje byloje kviečiami teisės ekspertai, kurie pateikia išvadas dėl to, ar tam tikros rūšies kūrinys yra saugomas autorių teisės objektas[174].

Pavyzdį apie netinkamai vykdytą ikiteisminį tyrimą autorystės pasisavinimo byloje galima pateikti, remiantis Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 8 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. PK-632-738/2014, kurioje nurodyta, kad 2003 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos kriminalinės policijos biuro Nusikaltimų tyrimo tarnyboje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. 38-1-00067-03 pagal nusikaltimo, numatyto LR BK 191 str. 1 d., požymius: buvo

---

[173] Trijose iš 6 baudžiamųjų bylų tiek kaltinimo, tiek gynybos argumentams pasitelktos specialiosios žinios: Lietuvos teismo ekspertizės centro specialistų išvados (1A-316-579/2020, 2K-253/2014), net trys Lietuvos mokslo tarybos ekspertų (politikos krypties mokslininkų) išvados vienoje byloje (1A-110-954/2023), taip pat trys kitoje byloje kaltinamojo užsakytos teisinės išvados – LR Švietimo, kultūros ir sporto ministerijos visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos skyriaus vyriausiojo specialisto teisininko, advokato ir teisės profesoriaus išvados 1A-316-579/2020. Likusiose trijose bylose eksperto ar specialisto išvada nutarčių tekstuose neminima, bet pagal bylos pobūdį taip pat turėjo būti atlikta. Administracinėse bylose sutapčių patikros tyrimas skiriamas visada. Civilinėse bylose septyniose faktinėse situacijose buvo pasitelktos ekspertų ar specialistų žinios, jiems teikiant išvadas (LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515; Lietuvos apeliacinio teismo nutartys civilinėse bylose Nr. e2A-18-934/2023, 2A-1082/2013, 2A-275; apygardos teismų nutartys civilinėse bylose Nr. 2A-27-555/2015, 2-194-826/2017, e2-1306-881/2017); vienuolika atvejų tokių išvadų nebuvo arba jos nutartyse nebuvo paminėtos. Civilinėse bylose pasitelkiamos tiek Lietuvos teismo ekspertizės centro atitinkamų sričių specialistų išvados, tiek iš kitų institucijų pasitelkiami specialistai, pvz., skirtingų dizaino specialistų išvados, atitinkamos srities mokslininkų išvados (fizikos, archeologijos, kt.).

[174] Pvz., Lietuvos apeliacinio teismo nutartys civilinėse bylose Nr. 2A-1082/2013, e2A-18-934/2023, Vilniaus apygardos teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1306-881/2017.

įtariama, kad P. B. ir R. J. B. publikuotame moksliniame straipsnyje kaip asmeninio tyrimo rezultatus, be nuorodų apie grafikus ir lenteles parengusius autorius (be nuorodų apie metodiką parengusius, eksperimentus ir paskaičiavimus bei išvadas atlikusius autorius) panaudojo iš Z. M. 1984 m. disertacijos grafikus, lentelę ir tokiu būdu pasisavino Z. M. autorystę. Tyrimas 2006 m. spalio 5 d. Kauno miesto apylinkės prokuratūros nutarimu nutrauktas: „*apklaustų liudytojų, mokslininkų teigimu nustatyta, kad grafikai, lentelės yra tik tyrimo rezultatas, o tai vertinant pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 1 str. nėra saugoma šio įstatymo. Todėl 2005-08-01 buvo priimtas nutarimas nutraukti baudžiamąjį procesą R. J. B. ir P. B. atžvilgiu, nesant jų veikoje nusikaltimo, numatyto LR BK 191 str. 1 d. požymių*.“ Skirtingai, nei nurodyta ikiteisminiame tyrime ir teismo nutartyje, mokslinės analizės metu suformuluotos išvados visgi yra laikomos saugomu objektu pagal ATGTĮ: remiantis 4 str. 2 d. 3 punktu[175], autorių teisių objektais laikytini „*rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija* ***bei kiti mokslo kūriniai***)“ (paryškinta autorės). Tai reiškia, kad grafikai, sudaryti pagal mokslinius tyrimus, turėtų būti laikomi autorių teisių saugomu objektu kaip mokslinės išvados ar bent jau kaip kiti mokslo kūriniai. Tam ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar teismui reikėjo atlikti kūrinio (lentelių ir grafikų) originalumo tyrimą. Netgi įstatymo straipsnis, kuriuo teismas pasirėmė, neigdamas autorių teisių apsaugą (būtent – ATGTĮ 1 str.), yra tiesiog bendrųjų nuostatų straipsnis, išvardinantis, ką apskritai nustato ir saugo šis įstatymas. Taigi silpna teismo argumentacija, galimai netinkamas ATGTĮ aiškinimas ir netinkamas nusikalstamos veikos dalyko įvertinimas lėmė ne tik plagiavimu kaltinto asmens galimai nepagrįstą išteisinimą, bet ir nukentėjusiojo nuteisimą pirmosios instancijos teisme dėl šmeižimo už tai, kad apkaltino kitą šalį plagiavimu[176]. Visgi apeliacinės instancijos teismas ir LAT šmeižimo kaltinimą panaikino, paneigus tyčinę kaltę, ir Z. M. išteisino, be kita ko aptakiai paminėjęs, kad byloje yra nustatytos ir nepaneigtos faktinės aplinkybės, sudariusios nuteistajai Z. M. pakankamą faktinį pagrindą nuomonei apie plagiatą susidaryti – byloje buvo nustatytas tapatumas tarp R. J. B. moksliniuose darbuose panaudotų grafikų, lentelių ir kreivių (be nuorodų į autorius ir šaltinius) ir už šmeižimą išteisintosios Z. M. 1984 m. disertacijoje esančių duomenų (LAT 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį

[175] Bylos metu galiojusios 2003 m. kovo 5 d. redakcijos ATGTĮ (*Valstybės žinios*, 2003-03-21, Nr. 28-1125) 4 str. 2 d. 3 p. yra toks pats.

[176] Žr. LAT 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564-489/2015.

baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564-489/2015). Kitaip tariant, teismas tarsi netiesiogiai nurodo, kad plagiavimo faktas visgi buvo, tačiau baudžiamojo proceso ribos neleido nieko dėl to padaryti ir teismas to tiesiogiai nustatyti negalėjo.

Analogiškai kelia abejonių ir tinkamas *5 lentelėje* pateikto BPK 212 str. taikymas, kuriame nurodyti tokie ikiteisminio tyrimo nutraukimo pagrindai, kai nesurenkama pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo (galbūt netinkamai vertinamas kaltės turinys). Pagrindas, kad nusikalstama veika yra mažareikšmė, taip pat vertinamas subjektyviai – jį, kaip minėta, gali lemti prokuroro išankstinis nusistatymas prieš tokio pobūdžio nusikalstamų veikų pavojingumą ir aktualumą.

Siekiant nustatyti, kokios tiksliai priežastys lėmė kiekvieno iš šių ikiteisminių tyrimų nutraukimą ir ar tai buvo padaryta pagrįstai, reikia analizuoti kiekvieno iš jų turinį, tačiau šiame disertaciniame tyrime dėl darbo apimties tai nėra daroma, paliekant tokio pobūdžio tyrimą ateičiai.

2.3.2. Autorystės pasisavinimo latentiškumas

Nepaisant to, kad tolesnė detali visų ikiteisminių tyrimų turinio analizė neatliekama, visgi pastebėtina, kad *5 lentelėje* pateikti statistinių duomenų skaičiai, reprezentuojantys užregistruotų autorystės pasisavinimų kiekį, tyrimo eigą ir baigtį, yra išties labai maži. Tačiau tai nebūtinai reiškia, kad ši nusikalstama veika nėra vykdoma, – ji galimai lieka latentiška. Visas registruojamas nusikalstamas veikas galima klasifikuoti į dvi grupes: 1) registruotas ir 2) padarytas, bet neregistruotas (Rudzkis, 2009, p. 17). Nusikalstamumas kaip reiškinys, procesas, kurį sudaro visuma įstatymo baudžiamųjų veikų, padarytų tam tikroje vietovėje per tam tikrą laikotarpį, neišvengiamai yra latentiškas, t. y. dalis nusikalstamų veikų teisėsaugos institucijų nėra kvalifikuojamos ir registruojamos kaip nusikaltimai ar baudžiamieji nusižengimai, atitinkantys tų veikų požymius (Rudzkis, 2009, p. 9). Kaip nurodo G. Sakalauskas, „*registruotas nusikalstamumas sudaro tik dalį nusikalstamo elgesio šalyje visumos. Toji neužfiksuota dalis dažniausiai vadinama latentiniu nusikalstamumu*“ (Sakalauskas, 2011, p. 46). Taigi toliau **aptartina situacija, kai ikiteisminiai tyrimai dėl autorystės pasisavinimo net ir nepradedami, kas daro įtaką analizuojamam autorystės pasisavinimo paplitimo, kaip vieno iš kriminalizavimo kriterijų, tinkamam įvertinimui**.

Kriminologijoje registruoto ir latentinio nusikalstamumo santykis dažnai lyginimas su ledkalniu, kurio matoma tik viršūnė (registruotoji

nusikalstamumo dalis), o didžioji dalis slepiasi po vandeniu (latentinis nusikalstamumas) (Sakalauskas, 2011, p. 53). Tai rodo ir kriminologų atlikti tyrimai: „*latentinis nusikalstamumas 3–5 ar net 10 kartų didesnis nei registruotas nusikalstamumas*“ (Sakalauskas, 2011, p. 53, panašius skaičius (3–9 kartai) nurodo ir Rudzkis, 2009, p. 10). Kriminologai nurodo, kad „*atskirų nusikalstamų veikų kategorijų latentiškumo lygis labai skiriasi. Paprastai teigiama, kad kuo sunkesnė nusikalstama veika, tuo mažesnis jos latentiškumas. Panašūs viktimologinių tyrimų rezultatai: kuo sunkesnis nusikaltimas, tuo dažniau respondentai linkę pranešti policijai, tuo dažniau policija juos registruoja*“ (Sakalauskas, 2011, p. 53). Iš to galima daryti išvadą, kad **autorystės pasisavinimas kaip nesunkus nusikaltimas turėtų pasižymėti dideliu latentiškumu**. „*Didelio latentiškumo nusikaltimų atskleidžiamumas santykinai labai mažas (~25 proc.)*“ (Rudzkis, 2009, p. 10). Todėl registruotoji autorystės pasisavinimo dalis mažai reprezentuoja latentinę šio nusikalstamumo dalį.

Priežasčių, kodėl nusikalstamos veikos lieka neužregistruotos, yra ne viena. Jas gali lemti tiek nukentėjusiųjų (ar kitų asmenų) nepranešimas policijai apie šią veiką, tiek policijos veiksmai, neregistruojant jai pranešto nusikaltimo. Pagal nusikalstamų veikų neįtraukimo į oficialiąją statistiką priežastis, latentinis nusikalstamumas kriminologijoje skirstomas į tris rūšis: *natūralų, ribinį ir dirbtinį latentinį nusikalstamumą* (Bluvšteinas, 1994, p. 42–44, Kuklianskis ir Kukliansky, 2005, p. 63, Rudzkis, 2009, p. 9, Sakalauskas, 2011, p. 47). *Natūralus latentinis nusikalstamumas* – tai visuma atvejų, kai nusikaltimas netapo žinomas teisėsaugos institucijoms dėl to, kad **apie jį nepraneša nukentėjusysis, liudytojas ar apie nusikaltimą žino tik pats kaltininkas** (Bluvšteinas, 1994, p. 42, Kuklianskis ir Kukliansky, 2005, p. 63–64). G. Sakalauskas yra apibendrinęs priežastis, dėl kurių asmenys gali nepranešti apie nusikalstamą veiką policijai (Sakalauskas, 2011, p. 47):

1. „*Pirma, auka gali nežinoti, kad ji tapo nusikaltimo auka*.“ Autorystės pasisavinimo atveju tai galėtų būti situacija, kai asmuo nežino, kad autorystės pasisavinimas yra nusikaltimas arba tokio pasisavinimo nepastebėjo (pastarasis yra gana dažnas atvejis teismų praktikoje, ypač administracinių teismų praktikoje[177]).
2. „*Antra, auka neidentifikuoja savęs kaip aukos – taip dažnai gali atsitikti, jeigu aukos ir kaltininko interesai sutampa.*“ Tai būdinga

[177] Pvz., Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019, 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015, taip pat Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1366-661/2012, kt.

atvejams, kai autorystė pasisavinama, aiškiai už tai sumokant kūrinio autoriui, pvz., perkant mokslinius darbus ir juos skelbiant savo vardu, už ką numatyta administracinė atsakomybė ANK 123 str.

3. „*Trečią grupę sudaro atvejai, kai asmuo nusprendžia nepranešti policijai apie nusikalstamą veiką, nors suvokia, kad tapo nusikalstamos veikos auka ir jaučiasi nukentėjęs. Asmenys gali nuspręsti nepranešti, jeigu, jų nuomone, nusikalstama veika jiems yra ne itin reikšminga, bijoti viešumo, išsigąsti arba problemą spręsti kitaip (be teisėsaugos). Taip pat dažnai į policiją nesikreipiama dėl nepasitikėjimo ja arba netikėjimo efektyvia veikla – manoma, kad policija vis tiek nieko nedarys arba nepajėgs ką nors padaryti (policija yra per daug užsiėmusi, nėra akivaizdžių įrodymų ar dėl kitų aplinkybių tikimybė, kad nusikalstama veika bus ištirta, yra labai maža ir pan.)*“ (Sakalauskas, 2011, p. 47).

Kitą situaciją – kai apie nusikalstamą veiką tampa žinoma teisėsaugos institucijai, bet ji lieka neįregistruota – apibūdina *ribinio ir dirbtinio nusikalstamumo* kategorijos. J. Bluvšteinas apibrėžia, kad *ribinis latentinis nusikalstamumas* – tai nusikalstamumas, kuris žinomas teisėsaugos institucijoms, bet **neregistruojamas dėl klaidos vertinant veiką** (pavyzdžiui, nužudymas vertinamas kaip savižudybė) (Bluvšteinas, 1994, p. 42–44) ar šiuo **atveju autorystės pasisavinimas vertinamas tik kaip civilinis deliktas**, kaip nenusikalstama veika dėl minėto **netinkamo kūrinio kvalifikavimo kaip neoriginalaus** literatūros, meno, mokslo ar kito kūrinio. Kaip nurodo G. Sakalauskas, „*netyčinius nusikalstamų veikų neregistravimo atvejus gali lemti profesionalumo trūkumas (pvz., neteisingas teisės normų taikymas) ar registravimo, statistikos vedimo procedūrų reglamentavimo klaidos, aplaidumas atliekant pareigas, žmogiškųjų išteklių trūkumas ir panašiai*“ (Sakalauskas, 2011, p. 48). Tuo tarpu *dirbtinis latentinis nusikalstamumas* – tai nusikaltimai, žinomi teisėsaugos institucijoms, bet **neregistruojami, norint sudaryti tinkamos ir efektyvios teisėsaugos regimybę** (Bluvšteinas, 1994, p. 42–44). Pažymėtina, kad „*Lietuvoje ex lege negalima tokia situacija, kad baudžiamojo persekiojimo institucijoms yra žinoma – joms yra pranešta, kad in concreto galėjo būti padaryta nusikalstama veika, bet ikiteisminio tyrimo dėl paaiškėjusios nusikalstamos veikos jos nepradeda*“ (Merkevičius, 2021). Kitaip tariant, Lietuvoje ikiteisminis tyrimas privalo būti pradėtas visais atvejais, kai paaiškėja, kad galėjo būti padaryta nusikalstama veika. Tačiau teisinėje praktikoje turime tokią situaciją, kad ikiteisminio tyrimo pradžią (ar jo nepradėjimą) prokurorai gali valdyti, dėl ko didėja ir padarytų

nusikalstamų veikų latentiškumas[178]. „*Kriminologinėje literatūroje išskiriamos šios pagrindinės dirbtinio latentinio nusikalstamumo priežastys: menka tikimybė ištirti nusikalstamą veiką, siekis optimizuoti veiklą ir geriau paskirstyti darbo krūvį, žmogiškųjų išteklių ribotumas*[179]*, siekis gerinti darbo rodiklius ir panašiai. Kai kur išskiriamos ir tokios priežastys kaip „subjektyvus neigiamas aukos vertinimas (antipatija), nuvertinimas realios žalos, laiko stoka, prastos techninės sąlygos“, „pažeisti visuomeniniai santykiai yra jau atkurti kitu būdu, ir nėra būtinybės pradėti baudžiamosios bylos*“ (Sakalauskas, 2011, p. 48). Visi šie aspektai būdingi ir autorystės pasisavinimo nusikaltimų tyrimams.

Kad būtų galima nustatyti, kurios iš išvardytų priežasčių pasitaiko dažniausiai autorystės pasisavinimo nusikaltimo atveju, reikėtų atlikti latentinio nusikalstamumo tyrimą. Kriminologinėje literatūroje nurodomi įvairūs metodai, kaip gali būti tiriamas latentinis nusikalstamumas[180], dažniausias jų yra viktimologiniai[181] tyrimai (Rudzkis, 2009, p. 12, Sakalauskas, 2011, p. 49). Viktimologinio tyrimo metu „*atliekamos gyventojų apklausos, kuriomis siekiama nustatyti, ar jie per atitinkamą laikotarpį ir apibrėžtoje teritorijoje (dažniausiai valstybėje) nėra tapę nusikalstamų veikų aukomis. Be to, aiškinamasi, kiek kartų asmuo nukentėjo, nuo kokių nusikalstamų veikų, ar pranešė apie tai teisėsaugos institucijoms, ar buvo užregistruotos šios veikos, kokia ikiteisminio tyrimo baigtis ir kt.*“ (Rudzkis, 2009, p. 12). Autorės žiniomis, nusikaltimų intelektinei nuosavybei latentiškumo tyrimų Lietuvoje nėra atlikta, todėl atitinkamai netirtas ir BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo latentiškumas. Efektyviam tokio pobūdžio empiriniam tyrimui reikia tinkamai suformuluoti apklausos klausimus, kurie turi atitikti iškeltą apklausos tikslą[182], būti suformuluoti neteisine kalba, kad apklausiamieji suprastų, ko klausiama, o apklausą atliekant nuotoliniu būdu (ne asmeniškai) – ir pridėti įvairius sąvokų ar veikų paaiškinimus, etc. Laikantis šių principų paliekama galimybė ateityje atlikti

[178] Plačiau žr. Merkevičius, 2021.

[179] Kaip straipsnyje portale Teisė.pro nurodo G. Merkevičius, „*ikiteisminio tyrimo pradėjimas/nepradėjimas daro tiesioginę įtaką „ant žemės dirbančių“ baudžiamojo persekiojimo institucijų pareigūnų darbo krūviui – nepradėjai ikiteisminio tyrimo, dirbti nereikia; pradėjai ikiteisminį tyrimą – arba sau susikūrei, arba kolegai sukūrei darbą, tačiau nuo darbo krūvio darbo užmokestis pareigūnams juk nekinta*.“

[180] Apie šiuos metodus plačiau žr. Rudzkis, 2009, p. 12–51, Sakalauskas, 2011, p. 49–52.

[181] Lotynų k. „*victima*“ – auka, graikų k. „*logos*“ – „mokslas“.

[182] Plačiau žr. Kiškis, A., 2012, p. 702. Supaprastintą empirinio kriminologinio tyrimo (dažniausiai – apklausos, bet nebūtinai) eigą yra pavaizdavęs G. Sakalauskas, kuria pravartu remtis bent jau tyrimo pradžioje (2007, p. 17, 5 pav.).

viktimologinį autorystės pasisavinimo tyrimą, tačiau dėl ribotos darbo apimties šiame disertaciniame tyrime jis nebuvo atliktas.

Apie veikos paplitimą galima spėti ne tik remiantis nusikalstamų veikų statistika, bet ir kitais šaltiniais. Viešojoje erdvėje prieinama nemažai plagiato patikrų sistemų ar jų apskaičiuotos **neoficialios plagiato statistikos**[183], netgi pateikiama pasaulio valstybių plagiato statistika procentais realiu laiku[184], šie duomenys paprastai rodo didelius plagiato mastus, o skirtingi šaltiniai nurodo labai skirtingus plagiato procentus[185]. Visgi pasitikėti tokiais duomenimis nereikėtų skubėti, kadangi plagiato patikros sistemos dažnai nustato ne plagiatą, o sutaptį su jau egzistuojančiais rašto darbais, t. y. į plagiato procentą įtraukia ir teisingai sužymėtas citatas. Taip veikia, pvz., ir Lietuvos aukštųjų mokyklų naudojamos Elektroninė Sutapčių Atpažinimo Sistema (ESAS) ar Turnitin, kurios tikrina studentų įkeltų darbų sutaptį su kitais rašto darbais. Populiariausių temų rašto darbų sutapties procentas gali siekti ir 40 proc. ar net dar daugiau procentų, tačiau jis automatiškai nereiškia plagiato, jei sutampanti dalis pažymėta kaip citatos.

Todėl daugiau patikimos informacijos apie plagiato mastą duoda apklausos akademinėse institucijose. JAV D. McCabe ir Tarptautinis akademinio sąžiningumo centras 12 metų (2002–2015 m.) vykdė apklausas apie akademinį sąžiningumą 24 universitetuose. Apklausose dalyvavo apie 17 tūkst. magistrantūros studentų ir apie 71,3 tūkst. bakalauro studentų. Sukčiavę rašant rašto darbus prisipažino 40 proc. magistrantų ir 62 proc. bakalauro studentų. Taip pat apklausta 70 tūkst. mokinių, iš kurių 58 proc. prisipažino atlikę plagiatą[186]. Tai yra dideli skaičiai, rodantys didelį faktinį mokslo ir literatūros kūrinių plagiato mastą. Žinoma, ne visi jie apskritai atitiks autorystės pasisavinimo sudėtį, tačiau akivaizdžias tendencijas įžvelgti galima. Sunkiau nustatyti autorystės pasisavinimo mastus kitose srityse, pvz., dailės, meno ir pan., kuriose tokia informacija nėra fiksuojama ir plagiavimo faktas žymiai sunkiau pastebimas, nes nėra tokių efektyvių sutapčių atpažinimo sistemų.

---

[183] Primintina, kad plagiatas tėra tik viena iš veikos pasireiškimo formų, be to, susijusi dažniausiai tik su literatūros ar mokslo kūrinių plagiavimu akademinėje aplinkoje.

[184] https://plagiarismcheckerx.com/global-plagiarism-live-stats?AFFILIATE=99715&__c=1 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[185] Pvz., ir 7 proc., ir 40 proc. ir dar gerokai daugiau, priklausomai nuo to, kas įtraukiama į plagiato sąvokos turinį, kaip užduodami klausimai apie atskirus plagiavimo veiksmus ir pan. Žr. pvz. https://www.plagiarism.org/article/plagiarism-facts-and-stats [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[186] Žr. https://www.academicintegrity.org/statistics/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

Tyrimai taip pat rodo, kad vien akademinių, etikos kodeksų patvirtinimas gerokai sumažina plagiato mastą universitetuose. 1990–1996 m. atliktas tyrimas parodė, kad 1990–1991 m. 18 proc. studentų atliko plagiatą, tuo tarpu tik 7 proc. studentų, kur veikė garbės kodeksas, prisipažino padarę plagiatą (beveik tris kartus mažiau). Pakartojus tyrimą 1995–1996 m., nesivadovaujančių etikos kodeksais studentų prisipažinusių plagijavus, skaičius sudarė 20 proc., o studentų, kurie vadovavosi etikos kodeksais, – tik 10 proc. (du kartus mažiau) (McCabe *et al*., 2001, p. 223–224). Tai rodo neįtikėtiną sąsają tarp garbės kodekso priėmimo, kurio studentas prisiekia laikytis įstodamas į universitetą, ir akademinio sąžiningumo. Universiteto pozicija išsakyti atitinkamo pageidaujamo ir nepageidaujamo bei netoleruojamo elgesio modelį šiuo atveju yra lemiama. Pritaikius tuos pačius principus makro (valstybės) lygmeniu, valstybės pasirinkta pozicija netoleruoti sunkiausio plagiato varianto – autorystės pasisavinimo – galimai turi įtakos bendram etiniam asmenų elgesio standarto palaikymui.

Didelį galimą autorystės pasisavinimų latentiškumą akademinėje srityje rodo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos kontrolieriaus tarnybos 2019 m. atliktas tyrimas Lietuvoje „*Bendraautorystė: profesorių publikavimosi aspektai*“[187] (apie tai plačiau žr. disertacijos *3.3.2 poskyryje*).

2.3.3. Teismų praktikos autorystės pasisavinimo bylose statistikos analizė

Viena iš priežasčių, dėl kurių autorystės pasisavinimas gali neatsispindėti nusikalstamumo statistikoje, yra ta, jog dalis šių situacijų yra išsprendžiama civilinio ar administracinio proceso tvarka, todėl toliau analizuojama tokių bylų statistika.

Naudojant du teismų praktikos paieškos įrankius – „Liteko.teismai.lt“ ir „Infolex.lt“ – atlikta teismų praktikos autorystės pasisavinimo bylose paieška pagal kelis raktinius žodžius ar frazes. Paieškos metu įvesta rezultatų pateikimą ribojanti teismų praktikos paieškos data – 2024 m. gruodžio 31 d., kadangi jos neįvedus Liteko nepateikia jokių rezultatų. Civilinės, administracinės ir baudžiamosios bylos ieškotos pagal šiuos raktažodžius: „Plagiatas“, „autorystės pasisavinimas“, „pasisavino autorystę“, „BK 191 str“. Visus paieškos sistemos pateiktus rezultatus reikėjo papildomai apdoroti, kadangi dažnu atveju pateikiamos kelių instancijų nutartys toje pačioje byloje. Kiekvienos paieškos atveju patikrintas visų pateiktų bylų turinys, jas grupuojant pagal realias faktines situacijas (dalį jų apjungia tas pats teisminio

[187] Plačiau apie tyrimą, jo metodiką ir rezultatus žr. Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019.

nagrinėjimo numeris, dalyje apjungimas pagal turinį darytas rankiniu būdu, ypač – senesnėse bylose).

Atliekant **teismų praktikos baudžiamosiose bylose** paiešką iki 2024 m. gruodžio 31 d., įtraukiant apylinkių teismų nutartis, pagal visus 4 paieškos raktažodžius Infolex paieškos sistemoje pateikti bendrai 81 nesikartojantis bylų numeris (jokių papildomų bylų numerių, kuriuos rado Infolex, Liteko nepateikė) (žr. toliau pateiktą *6 lentelę*). Rankiniu būdu apjungus bylų numerius pagal teisminio nagrinėjimo numerį, turinį bei pašalinus besikartojančias bylas, matyti, kad tai yra 68 savarankiškos bylų situacijos, kurios, atlikus jų turinio analizę, buvo pažymėtos kaip susijusios arba nesusijusios su autorystės pasisavinimu:

- pagal raktažodį „plagiatas“ pateikti 8 bylų numeriai, kurie atitinka 6 skirtingas bylų faktines situacijas, o iš pastarųjų susijusios su autorystės pasisavinimu yra 2 faktinės situacijos;
- pagal raktažodžius „autorystės pasisavinimas“ – 12 bylų numeriai (10 bylų faktinių situacijų), susijusios su autorystės pasisavinimu – 4 faktinės situacijos;
- pagal raktažodžius „pasisavino autorystę“ – 25 bylų numerių (20 faktinių situacijų), susijusios su autorystės pasisavinimu faktinės situacijos – 4;
- pagal raktažodžius „BK 191 str“ – 61 bylų numeris (51 bylų faktinė situacija), susijusios su autorystės pasisavinimu faktinės situacijos – 5.

Kelios tos pačios bylos pateiktos pagal skirtingus raktažodžius kelis kartus, todėl bendra susijusių bylų pagal 4 raktažodžius suma yra didesnė, nei realus bylų skaičius, bendras šios paieškos rezultatas – 5 skirtingos faktinės situacijos baudžiamosiose bylose.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad paieškos metu surinkti duomenys neatitinka Nusikalstamų veikų žinybiniame registre pateikiamų statistinių duomenų. Disertacijos prieduose pateikiamose *4* ir *6 lentelėse* matyti, kad statistikoje yra pateikiama daugiau baudžiamųjų bylų, nei jų pateikė Infolex ar Liteko paieškos sistema: statistikoje nurodoma, kad tarp 2003 m. ir 2025 m. I pusmečio išnagrinėta 11 baudžiamųjų bylų (*4 lentelė* prieduose), o tarp 2010 m. ir 2022 m. – 7 baudžiamosios bylos pagal BK 191 str. (*6 lentelė* prieduose).

6 lentelė. Teismų praktikos kiekis baudžiamosiose bylose pagal raktažodžius

		Raktažodžiai (baudžiamosios bylos)			
		„Plagiatas“	„Autorystės pasisavinimas“	„Pasisavino autorystę“	„BK 191 str“
Rezultatai	Rezultatų skaičius	8	12	25	61
	Nesusijusių rezultatų skaičius	6	7	17	46
	Susijusių rezultatų skaičius	2	5	8	15
Faktinės situacijos	Situacijų skaičius	6	10	20	51
	Nesusijusių situacijų skaičius	4	6	16	46
	Susijusių situacijų skaičius	2	4	4	5
Bendras skirtingų fakt. situacijų skaičius		5			

Sudaryta autorės R. Žiedės

Pateikus užklausą Nacionalinei teismų administracijai, ji atsiuntė papildomus 4 bylų numerius, kurie pagal klasifikatorius atitinka autorystės pasisavinimą, su pastaba, kad duomenys LITEKO pradėti kaupti 2005 m., todėl paieška dėl 2003 m. išnagrinėtų bylų neįmanoma. Tačiau net turint numerį, paieškos sistema Infolex rado ne visas šias bylas[188].

Kaip nurodė Nacionalinė teismų administracija, statistiniams rodikliams generuoti naudojami Lietuvos teismų informacinėje sistemoje (LITEKO) kaupiami duomenys apie teismuose nagrinėjamas (išnagrinėtas) bylas, kuriuos tvarko (įveda į sistemą, keičia, naikina ar atlieka kitus tvarkymo veiksmus) teisėjai ir teismų darbuotojai, įgalioti tai atlikti. LITEKO automatizuotas statistikos generavimas veikia bylų bei teismo procesinių sprendimų kategorijų klasifikatorių, patvirtintų Teisėjų tarybos, pagrindu[189]. Taigi byla, nesusijusi su autorystės pasisavinimu, į išnagrinėtų bylų pagal BK

[188] 2005 m. Panevėžio miesto apylinkės teisme išnagrinėta baudžiamoji byla Nr. T-417-591/2005 (šios bylos Infolex sistema neranda); 2006 m. Anykščių rajono apylinkės teisme išnagrinėta baudžiamoji byla Nr. 1-9-266/2006 (šios bylos Infolex sistema neranda); 2016 m. Kauno apygardos teisme išnagrinėta baudžiamoji byla Nr. 1-56-348/2016 (pagal numerį Infolex šią bylą surado, tačiau pagal turinį ji yra nesusijusi su autorystės pasisavinimu); 2018 m. Vilniaus miesto apylinkės teisme išnagrinėta baudžiamoji byla Nr. 1-3488-1017/2018 (šios bylos Infolex sistema neranda).

[189] Elektroninė korespondencija, 2025 m. vasario 21 d., Jurgita Laurinavičiūtė.

191 str. statistiką pakliuvo per klaidą, sistemoje neteisingai nurodžius bylos klasifikatorių (atitinkamai priedų lentelėse ji taip pat skaičiuojama, kaip autorystės pasisavinimo byla, nors tokia nėra). Likusiose 3 Nacionalinės teismų administracijos atsiųstose bylose matyti, kad 2016 m. byla nesusijusi su autorystės pasisavinimu, o 2018 m. nutartis yra dėl bylos teismingumo nustatymo jau analizuotoje ir įtrauktoje kitoje byloje (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020). Visgi nacionalinė teismų administracija atsiuntė ir dar dvi niekur iki tol nerastas nutartis – 2005 m. ir 2006 m. nutartis, kurios savo turiniu abi yra susijusios su ta pačia faktine situacija ir kiekvienoje jų savarankiškai nubausti to paties autorystės pasisavinimo nusikaltimo bendrininkai (nors tiesiogiai taip jie nebuvo įvardinti; be to, vieno jų atžvilgiu priimtas baudžiamasis įsakymas).

Apjungus visų raktažodžių pateiktas susijusias situacijas ir įvertinus Nacionalinės teismų administracijos atsiųstas bylas matyti, kad **realiai autorystės pasisavinimo baudžiamųjų bylų (faktinių situacijų) yra vos 6**[190].

Tik vienas raktažodis pateikė visų situacijų bylų numerius – „BK 191 str“, tačiau tuo pačiu jis buvo pats netiksliausias, kadangi be realių autorystės pasisavinimo bylų jis vienintelis pateikė dešimtis su juo nesusijusių bylų.

Atliekant teismų praktikos administracinėse bylose paiešką iki 2024 m. gruodžio 31, įtraukiant apylinkių teismų nutartis, pagal visus 4 paieškos raktažodžius Infolex paieškos sistemoje pateikti bendrai 24 nesikartojantys bylų numeriai (jokių papildomų bylų numerių, kuriuos rado Infolex, Liteko nepateikė) (žr. toliau pateiktą *7 lentelę*). Rankiniu būdu apjungus bylų numerius pagal teisminio nagrinėjimo numerį, turinį bei pašalinus besikartojančias bylas, matyti, kad Infolex pateikė bendrai 18 savarankiškų bylų situacijų, kurios, atlikus jų turinio analizę, buvo pažymėtos kaip susijusios arba nesusijusios su autorystės pasisavinimu:

[190] Nurodomos tik vėliausios bylose priimtos nutartys: Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. T-417-591-2005 ir Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.1-9-266/ 2006; Vilniaus apygardos teismo 2009 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-51/2009; Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010; LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014; Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020; LAT 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024.

- pagal raktažodį „plagiatas“ pateikta 18 bylų numerių, kurie atitinka 12 skirtingų bylų situacijas, o iš pastarųjų susijusios su autorystės pasisavinimu yra 7 faktinės situacijos;
- pagal raktažodžius „autorystės pasisavinimas“ – 4 bylų numeriai (4 bylų faktinės situacijos), susijusios su autorystės pasisavinimu – 2 situacijos;
- pagal raktažodžius „pasisavino autorystę“ – 1 bylų numeris (1 faktinė situacija), kuri nesusijusi su autorystės pasisavinimu;
- pagal raktažodžius „BK 191 str“ – 4 bylų numeriai (4 bylų faktinės situacijos), kurios visus nesusijusios su autorystės pasisavinimu.

Apjungus visų raktažodžių pateiktas susijusias situacijas matyti, kad **realiai autorystės pasisavinimo administracinių bylų (faktinių situacijų) buvo vos 6**[191] (žr. toliau pateiktą *7 lentelę*).

Reikėtų pastebėti, kad visos rastos administracinės bylos susijusios su Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veikla, tiriant akademinės etikos pažeidimus, kurių metu nustatytas plagiato faktas. Plagiatas yra siauresnės apimties autorystės pasisavinimas, o akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius taip pat tiria tik tuos plagiato atvejus, kurie susiję su mokslo institucijomis ir jų narių akademine veikla. Todėl administracinių bylų skaičius negali adekvačiai atspindėti plagiato situacijos Lietuvoje dėl savo siauros nagrinėjimo apimties.

[191] LVAT 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-131-822/2017 (pirmoji instancija – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015), LVAT 2020 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-415/2020 (pirmoji instancija – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2273-244/2018), LVAT 2020 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1786-662/2020 (pirmoji instancija – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019), Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-4814-860/2020, LVAT 2023 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-651-463/2023 ir LVAT 2023 m. spalio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-689-525/2023 (šiuo atveju tos pačios bylos faktinėje situacijoje priimtos dvi LVAT nutartys, kuriose apskųstas tas pats sprendimas; pirmoji instancija – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-873-535/2022) ir LVAT 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-757-552/2023 (pirmoji instancija – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-440-561/2022).

7 lentelė. Teismų praktikos kiekis administracinėse bylose pagal raktažodžius

		Raktažodžiai (administracinės bylos)			
		„Plagiatas“	„Autorystės pasisavinimas“	„Pasisavino autorystę“	„BK 191 str“
Rezultatai	Rezultatų skaičius	18	4	1	4
	Nesusijusių rezultatų skaičius	7	2	1	4
	Susijusių rezultatų skaičius	11	2	0	0
Faktinės situacijos	Situacijų skaičius	11	4	1	4
	Nesusijusių situacijų skaičius	5	2	1	4
	Susijusių situacijų skaičius	6	2	0	0
Bendras skirtingų fakt. situacijų skaičius		6			

Sudaryta autorės R. Žiedės

Taip pat reikia pastebėti ir kliūtis kokybiškam Kontrolieriaus priimtų sprendimų plagiato bylose tyrimui. 2011 m. rugsėjo 15 d. LRS nutarimo Nr. XI-1583 13 str. 4 d. įtvirtinta, kad Kontrolierius, vykdydamas jam pavestus uždavinius „*kaupia, nagrinėja ir apibendrina duomenis apie kontrolieriui žinomus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, Mokslo ir studijų įstatymo ar mokslo ir studijų institucijų statutų, institucijų akademinės etikos kodeksų pažeidimus, taikytus administracinės atsakomybės atvejus, taip pat kitus duomenis, susijusius su akademinės etikos ir procedūrų laikymusi Lietuvoje*“. Kontrolieriaus tarnyba pagal teisės aktų reikalavimus[192] yra įpareigota skelbti informaciją apie savo priimtus sprendimus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų bylose, tačiau ji savo tinklalapyje skelbia tik vienerių metų informaciją, o bandant susipažinti su sprendimų turiniu per jų paskelbtas nuorodas, ne visos jos yra „aktyvuotos“, tad apžvelgti galima vos kelias iš jų, dėl ko sistemingai ištirti jų priimamų sprendimų beveik neįmanoma. Kontrolieriaus tarnyba skelbia kasmetinę ataskaitą[193] apie savo veiklą ir priimtus sprendimus, kurios tarsi turėtų pakakti, bet ten taip pat duomenys pateikiami apibendrintai, dažnai su grupe kitos nesusijusios informacijos, todėl konkretaus tyrimo pagal tyrėjo poreikius atlikti neįmanoma remiantis ir

[192] 2011 m. rugsėjo 22 d. LRS nutarimo Nr. 115-5389 12.8 p.

[193] Ataskaitos prieinamos Tarnybos tinklalapyje: https://etikostarnyba.lt/planavimo-dokumentai/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

šia ataskaita. Todėl vienintelis laisvai viešai prieinamas šios Kontrolieriaus tarnybos veiklos rodiklis apie autorystės pasisavinimo atvejus (plagiatą akademinėje veikloje) yra administracinės bylos, kuriose subjektai skundžia savo atžvilgiu priimtus Kontrolieriaus sprendimus (vadinasi, yra daug tokių atvejų, kurių subjektai neskundžia, tad tikslios informacijos, kiek priimama sprendimų dėl plagiato asmenų atžvilgiu, pasakyti neįmanoma ir šios administracinės bylos nerodo pritaikytos administracinės atsakomybės skaičių už autorystės pasisavinimą, o Kontrolieriaus Tarnyba šios informacijos autorei nesuteikė).

Kaip minėta aptariant administracinę atsakomybę už autorystės pasisavinimą (disertacijos *2.2.2 poskyris*), akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (toliau – ir Tarnyba) įgaliota atlikti ir ANK 123 str. nustatytų administracinių nusižengimų tyrimą (ANK 589 str.). Kontrolieriaus tarnyba savo ataskaitose kasmet skelbia Tarnyboje vykdytų administracinių nusižengimų tyrimų pagal ANK 123 str. skaičių. Visgi daugiau jokių duomenų apie tai, kokia būtent veika padaryta pagal ANK 123 str. Kontrolieriaus tarnyba neskelbia. Žemiau esančioje *8 lentelėje* pateikiami duomenys nuo 2017 m. ANK 123 str. įtvirtinimo. Net ir šie maži skaičiai nėra labai tikslūs ir iškalbingi, kadangi ne vienoje ataskaitoje nurodyta, kad tęsiamas ankstesniais metais pradėtas tyrimas, o priimtų nuobaudų skaičius kai kur neatitinka tyrimų skaičiaus ir pan. Nepaisant detalių, matyti, kad administracinių nusižengimų tyrimų pagal ANK 123 str. taip pat yra labai mažai, vos keli per metus.

8 lentelė. AEPK Tarnyboje vykdyti administracinių nusižengimų tyrimai pagal ANK 123 str.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vykdytų tyrimų skaičius	0	– nepateikė duomenų	1	3	2	2	1	1

Sudaryta autorės R. Žiedės, remiantis akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos metinėmis 2017–2024 m. ataskaitomis

Atliekant **teismų praktikos civilinėse bylose** paiešką iki 2024 m. gruodžio 31 d., įtraukiant apylinkių teismų nutartis, pagal visus 4 paieškos raktažodžius Infolex paieškos sistemoje pateikti bendrai 48 nesikartojantys bylų numeriai (jokių papildomų bylų numerių, kuriuos rado Infolex, Liteko nepateikė). Rankiniu būdu apjungus bylų numerius pagal teisminio nagrinėjimo numerį, turinį bei pašalinus besikartojančias bylas, matyti, kad

Infolex pateikė bendrai 37 savarankiškas bylų situacijas, kurios, atlikus jų turinio analizę, buvo pažymėtos kaip susijusios arba nesusijusios su autorystės pasisavinimu (žr. toliau pateikiamą *9 lentelę*):

- pagal raktažodį „plagiatas“ pateikta 19 bylų numerių, kurie atitinka 15 skirtingų bylų faktinių situacijų, o iš pastarųjų susijusios su autorystės pasisavinimu yra 7 faktinės situacijos;
- pagal raktažodžius „autorystės pasisavinimas“ – 6 bylų numeriai (5 bylų faktinės situacijos), susijusios su autorystės pasisavinimu – 3 faktinės situacijos;
- pagal raktažodžius „pasisavino autorystę“ – 22 bylų numeriai (18 skirtingų bylų faktinių situacijų), susijusios su autorystės pasisavinimu – 12 faktinių situacijų;
- pagal raktažodžius „BK 191 str“ – 10 bylų numerių (8 faktinės situacijos), susijusios su autorystės pasisavinimu – 4 faktinės situacijos.

Apjungus visų raktažodžių pateiktas susijusias situacijas matyti, kad **realiai autorystės pasisavinimo civilinių bylų (faktinių situacijų) yra 16**[194].

[194] Nurodomos tik vėliausios jose priimtos nutartys: LAT 2000 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515; Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111; Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-275; Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1366-661/2012; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-61/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-499/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013; Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1082/2013; LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015; Kauno apygardos teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1370-390/2015; Vilniaus apygardos teismo 2016 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-731-881/2016; Vilniaus apygardos teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1306-881/2017; Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-194-826/2017; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-230-823/2018; Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023; Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-590-1092/2024.

9 lentelė. Teismų praktikos kiekis civilinėse bylose pagal raktažodžius

		Raktažodžiai (civilinės bylos)			
		„Plagiatas“	„Autorystės pasisavinimas“	„Pasisavino autorystę“	„BK 191 str“
Rezultatai	Rezultatų skaičius	19	6	22	10
	Nesusijusių rezultatų skaičius	10	3	7	5
	Susijusių rezultatų skaičius	9	3	15	5
Faktinės situacijos	Situacijų skaičius	15	5	18	8
	Nesusijusių situacijų skaičius	8	2	7	5
	Susijusių situacijų skaičius	7	3	11	3
Bendras skirtingų fakt. situacijų skaičius		16			

Sudaryta autorės R. Žiedės

Reikėtų pripažinti, kad čia pateiktų bylų numeriai yra susiję ne tik su situacijomis, kai nukentėjęs nuo autorystės pasisavinimo asmuo kreipiasi į teismą dėl savo teisių gynimo, atsakovu traukdamas asmenį, pažeidusį šią teisę, bet ir kiti atvejai, iš kurių matyti, kad buvo padarytas autorystės pasisavinimas. Pvz., Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-1366-661/2012 ieškovas D. R. yra buvęs studentas, pašalintas iš studijų už plagiatą, o atsakovas – Vilniaus universitetas, pašalinęs studentą už plagiavimą, tuo tarpu autorius, kurio kūrinys plagijuotas, byloje nedalyvavo, ir kt.

Apibendrinant, sujungus visų paieškos sistemų pateiktus rezultatus ir sugrupavus viešai prieinamas bylas pagal nagrinėtas tas pačias faktines situacijas, darytina išvada, kad **teismų praktikoje analizuojamu laikotarpiu buvo išnagrinėtos 6 faktinės situacijos baudžiamojo proceso tvarka, 6 situacijos administracinio proceso tvarka ir 16 situacijų civilinio proceso tvarka, o iš jų dalis faktinių situacijų spręstos iškart keliuose skirtinguose procesuose**.

Nors pasirinkta teismų praktikos tyrimo metodika ir neduoda neginčijamai pilno vaizdo apie registruotą autorystės pasisavinimo paplitimą (dėl naudojamo nedidelio skaičiaus paieškos raktažodžių, galbūt jų formuluotės, klaidingo bylų klasifikatoriaus nurodymo sistemoje ir kt.), tačiau galima atpažinti bendras tendencijas tokio pobūdžio bylose:

1) **visų rūšių bylų yra mažai**, tai retai teismuose nagrinėjami klausimai;
2) **daugiausia bylų yra civilinių, antroje vietoje – administracinių, mažiausia – baudžiamųjų**. Tokia „piramidė“ yra natūrali ir logiška bei atspindinti baudžiamosios, administracinės ir civilinės teisių santykį. Visgi bylų pasiskirstymas yra susijęs ne tik su teisinio reguliavimo skirtingose teisės šakose aspektais, bet su nukentėjusių nuo autorystės pasisavinimo asmenų pasirinkimo situaciją spręsti vienu ar kitu būdu. Pastebėtina, kad ne vienu atveju asmenys yra išbandę tiek baudžiamąjį, tiek civilinį ir net keli atvejai, kai – ir administracinį procesą vienoje ir toje pačioje byloje. Tai rodo, kad autorystė nukentėjusiesiems yra svarbi vertybė: „*energijos laipsnis, kuriuo teisės jausmas apsireiškia ją įžeidus yra tikras mastas to, kaip asmuo, klasė arba tauta jaučia teisės reikšmę, kaip ją brangina*“ (Leonas, 1931, p. 248);
3) iš visų bylos aplinkybių skirtingų kategorijų bylose matyti, **kad nėra jokios koreliacijos tarp autorystės pasisavinimo pavojingumo ir pasirinkto teisinio proceso rūšies** – tai, ar byla bus išnagrinėta civiline, administracine ar baudžiamąja tvarka, iš esmės priklauso nuo paties nukentėjusiojo pasirinkimo dėl jo teisių gynybos būdo, o ne nuo bylos aplinkybių. Matyti, kad yra ir vidutinio pavojingumo autorystės pasisavinimo baudžiamųjų bylų, ir didelio pavojingumo autorystės pasisavinimų, nuo kurių gintasi ir bylos išspręstos civilinio proceso tvarka.

Apibendrinant autorystės pasisavinimo paplitimą kaip vieną iš kriminalizavimo kriterijų, matyti, kad nors registruotų autorystės pasisavinimų statistika ir teismų praktika autorystės pasisavinimo bylose yra negausi, visgi manytina, kad šis nusikaltimas pasižymi dideliu latentiškumu, ką iš dalies rodo įvairūs plagiato tyrimai. Todėl laikytina, kad **šios veikos padarymo kiekis, vertinant tiek registruotą, tiek neregistruotą (latentinę) jo dalį, yra pakankamas, kad ji būtų kriminalizuota**.

2.4. Baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos kaip autorystės pasisavinimo kriminalizavimo kriterijus

Baudžiamosios teisės funkcionavimo sritis ir ribos yra laikomos dar vienu veikos kriminalizavimo kriterijumi. Kaip nurodo G. Švedas (2012, p. 20), „*baudžiamoji teisė, kaip ir kiekvienas socialinis institutas, gali funkcionuoti tik tam tikrų santykių srityje ir neviršijant tam tikrų ribų, o jas peržengus galimas netgi neigiamas rezultatas. Niekam nekyla abejonių, kad su baudžiamosios teisės pagalba neįmanoma reguliuoti meilės ar draugystės santykių, taip pat labai sudėtinga stimuliuoti šeimos santykius, gimstamumą*

ar kūrybinę veiklą ir pan.“ Nors pačios kūrybinės veiklos baudžiamąja teise reguliuoti ir neįmanoma, bet apsaugoti kūrybinės veiklos rezultatus galima ir reikia dėl minėtų kultūrinių, ekonominių ir socialinių argumentų, kadangi viena iš baudžiamosios teisės funkcijų yra apsauginė. Kalbant apie baudžiamosios teisės funkcionavimo sritį ir ribas, toliau aptariami du su šiuo klausimu susiję aspektai – galimybė baudžiamojo proceso tvarka nustatyti kriminalizuotos veikos padarymą bei galimi padariniai, kilsiantys atsisakius baudžiamosios autorių teisinės apsaugos.

V. Pavilonis, vardindamas veikos kriminalizavimo kriterijus, vienu iš jų nurodo **galimybę baudžiamojo proceso tvarka nustatyti kriminalizuotos veikos padarymą** (Pavilonis, 1996, p. 22). Šio pagrindo turinį galima santykinai priskirti prie šio poskyrio punkto dėl to, kad baudžiamoji teisė gali funkcionuoti tik toje sferoje, kurioje baudžiamojo proceso tvarka ikiteisminio tyrimo metu įmanoma nustatyti visus nusikalstamos veikos sudėties požymius ir asmenį, padariusį tokią veiką.

LR BPK 1 str. 1 d. nustato, kad „*baudžiamojo proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.*“ Šio kriminalizavimo kriterijaus kontekste esminės yra dvi aplinkybės, kurias turi būti įmanoma nustatyti baudžiamojo proceso tvarka: 1) nustatyti veiką padariusį asmenį; 2) nustatyti visus nusikalstamos veikos sudėties požymius.

Kadangi autorystės pasisavinimas padaromas išleidžiant ar viešai paskelbiant svetimą kūrinį savo vardu, kaltininkas paprastai kažkokiu būdu identifikuoja save kūrinio autoriumi. Kaip vėliau dėstoma prie atskirų sudėties požymių, tai daroma prie tokio kūrinio arba nurodant kaltininko vardą ir pavardę, arba pseudonimą, arba autorystė savinamasi konkliudentiniais veiksmais (pvz., po kūrinių pristatymo asmuo ateina į sceną ir prieš visus nusilenkia ir pan.). Nurodžius vardą ir pavardę ar autorystę pasisavinus konkliudentiniais veiksmais, identifikuoti asmenį nebūtų sunku, kadangi jis elgiasi tokiu būdu, kad savo tapatybės kaip tik neslepia, kad pavyktų pasisavinti kito asmens socialinį kapitalą. Sudėtingesnis atvejis yra pseudonimo naudojimas, – tokiu atveju ikiteisminio tyrimo pareigūnai ar prokuroras turėtų pasitelkti kūrybiškesnius asmens identifikavimo ir radimo būdus, nei įvesti į paiešką tikrąjį asmens vardą ir pavardę. Tuo pačiu pažymėtina, kad kaltininkui naudojant pseudonimą, tikrasis autorius praktiškai neturi jokių šansų paduoti tokį asmenį į teismą civilinio proceso tvarka, kadangi nežino ir neturės reikiamų įrankių sužinoti, kas yra tikrasis kaltininkas. Apskritai autoriaus galimybės pareikšti kaltininkui civilinį ieškinį

teisme egzistuoja tik tuo atveju, kai autorius jį pažįsta ir gali rasti jo gyvenamąją vietą. Tačiau jeigu jų nesieja jokie tarpusavio santykiai ar dar daugiau – jie gyvena skirtingose valstybėse ir šneka skirtingomis kalbomis, autoriaus galimybių gintis civiline procesine tvarka iš esmės nėra. Remiantis atlikta bylų statistikos analize matyti, kad dauguma atvejų kaltininką ir nukentėjusįjį (arba ieškovą ir atsakovą) siejo tam tikri tarpusavio santykiai, susiklostę iki veikos padarymo (pvz., buvę bendraautoriai[195], dėstytojo-studento santykiai[196], kliento ir užsakymo vykdytojo santykiai[197]), tačiau yra ne vienas atvejis, kai bylos šalių nesiejo visiškai jokie tarpusavio santykiai ir jie buvo nepažįstami[198], dažnai – konkurentai toje pačioje veiklos srityje[199].

Tai, kad asmuo nėra tikrasis autorius, ikiteisminio tyrimo metu padės nustatyti ir egzistuojanti autorystės prezumpcija: ATGTĮ 6 str. 2 d. nurodyta taisyklė, kad „*fizinis asmuo, kurio vardas įprastu būdu nurodytas kūrinyje, yra laikomas to kūrinio autoriumi, jeigu neįrodyta kitaip. Ši nuostata taikoma ir tuo atveju, kai vietoj autoriaus vardo nurodytas pseudonimas, nekeliantis jokių abejonių dėl tikrojo autoriaus vardo.*“ Visgi tam tikrais atvejais, kai

---

[195] Baudžiamosiose bylose žr. Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nuosprendį Nr. 1A-110-954/2023; 2020 m. birželio 17 d. nutartį Nr. 1A-316-579/2020; administracinėse bylose – Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 25 d. sprendimą Nr. eI3-440-561/2022, 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendimą Nr. I-2273-244/2018.

[196] Žr. nutartis baudžiamosiose bylose žr. LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartį Nr. 2K-253/2014, Vilniaus apygardos teismo 2009 m. kovo 10 d. nutartį Nr. 1S-137-51/2009; administracinėse bylose – LVAT 2023 m. rugsėjo 20 d. nutartį Nr. eA-651-463/2023, 2023 m. spalio 18 d. nutartį Nr. eA-689-525/2023, Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimą Nr. eI-7418-629/2015.

[197] Žr. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019, taip pat nutartis civilinėse bylose: Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartį Nr. 2A-111, 2023 m. sausio 26 d. nutartį Nr. e2A-18-934/2023, Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartį Nr. 2-194-826/2017.

[198] Žr. Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010, taip pat nutartis civilinėse bylose: LAT 2000 m. gegužės 8 d. nutartį Nr. 3K-3-515, Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 15 d. nutartį Nr. 2A-275, 2013 m. balandžio 11 d. nutartį Nr. 2A-61/2013, 2013 m. liepos 3 d. nutartį Nr. 2A-499/2013, Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartį Nr. e2A-590-1092/2024, Vilniaus apygardos teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartį Nr. e2-1306-881/2017.

[199] Žr. nutartis civilinėse bylose: Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013, 2013 m. gruodžio 5 d. nutartį Nr. 2A-1082/2013, 2018 m. balandžio 27 d. nutartį Nr. 2A-230-823/2018, Kauno apygardos teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartį Nr. 2-1370-390/2015, Vilniaus apygardos teismo 2016 m. lapkričio 29 d. nutartį Nr. 2A-731-881/2016.

kaltininkas savo vardu išleidžia ar viešai paskelbia svetimą dar niekur niekada neišleistą ar nepaskelbtą kūrinį, jam įstatymo pagrindu atsiranda autorystės prezumpcija, kurią šiuo atveju turėtų paneigti pats autorius. Taigi civilinio pobūdžio rungimasis persikelia į ikiteisminio tyrimo stadiją ir autorius turėtų pateikti įrodymus, kad būtent jis pirmasis sukūrė kūrinį (atnešti eskizus, kompiuterio failus ir pan.). Kaip rodo teismų praktika, tyrimo eigoje kilus tokiems klausimams, paprastai skiriama kompiuterinė ekspertizė, kurios metu esminę reikšmę įgyja failų su kūriniais sukūrimo datos ir jų savininkai[200].

Kitus nusikalstamos veikos sudėties požymius taip pat turėtų būti įmanoma įrodyti baudžiamojo proceso metu: ATGTĮ įtvirtina pavyzdinį saugomų autorių teisių objektų sąrašą, taip pat kūrinio originalumo reikalavimus patikrinimui, ar konkretus kūrinys saugomas autorių teisės, taip pat paaiškinamos išleidimo ir viešo paskelbimo sąvokos. Savaime suprantama, tokių bylų nagrinėjimui reikalingos specialios žinios, kurių kartais gali tyrėjams ir pritrūkti. Galima pastebėti, kad ne vienoje byloje pasitelkti specialistai ir ekspertai atsakinėjo ne tik į fakto, bet ir į teisinius klausimus (arba tiksliau – su fakto konstatavimu glaudžiai susijusius teisinius klausimus), kas kitais atvejais yra gana retas dalykas, o teismų praktikoje autorystės pasisavinimo bylose matomas gana dažnai, ypač – nustatant originalumą ir autorių teisės apsaugos faktą tam tikriems intelektinės veiklos rezultatams[201].

Nepaisant to, kad tam tikrais atvejais ikiteisminis tyrimas nutraukiamas dėl nepakankamo žinių kiekio, visgi **autorystės pasisavinimo sudėtį nustatyti ikiteisminio tyrimo metu įmanoma**, todėl laikytina, kad šį kriminalizavimo kriterijų autorystės pasisavinimas atitinka.

Atsisakius baudžiamosios teisinės autorystės teisės apsaugos ir likus su vien administracine ar civiline atsakomybe, galimai kiltų įvairūs neigiami padariniai. Pasiremiant Romėnų teisėje Justiniano kodifikacijos digestų pradžioje rašoma žymia tapusia sentencija „*ius est ars boni et aequi*“[202] – teisė yra gėrio ir teisingumo menas. Baudžiamoji teisinė apsauga kartais reikalinga dėl to, kad jos buvimas yra paprasčiausiai *teisingas*, o tokios

---

[200] Pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-499/2013, Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-194-826/2017.

[201] Žr. pvz., Lietuvos apeliacinio teismo nutartis civilinėse bylose Nr. 2A-1082/2013, e2A-18-934/2023, Vilniaus apygardos teismo nutartį civilinėje byloje Nr. e2-1306-881/2017.

[202] Digestai buvo pagrindinė imperatoriaus Justiniano kodifikacijos dalis (V a. romėnų teisės šaltinis), žr. Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/justiniano-kodifikacija/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

normos atsisakyti būtų tiesiog *neteisinga*. Kaip yra pasakęs žymus Lietuvos tarpukario teisininkas P. Leonas, „*tautos teisės jausmas yra brangiausias turtas, kurį valstybė privalo saugoti ir auklėti. Šitas darbas yra didžiausias ir svarbiausias valstybės vidaus politikos uždavinys. Sveikas, tvirtas atskirų asmenų teisės jausmas sudaro didžiausią valstybės jėgos šaltinį, tikriausią jos būvio laidavimą*“ (Leonas, 1931, p. 250). Kalbėdamas apie baudžiamosios teisės funkcijas, D. Pranka nurodo, kad baudžiamajai teisei būdinga ir dar viena „*kita, gana retai minima – vertybinė-orientacinė funkcija. Ši funkcija pasireiškia tuo, kad baudžiamoji teisė, nustatydama draudimus ir bausmes už šių draudimų pažeidimą, kartu su neigiamu efektu duoda ir teigiamą efektą vertybėms, kurias ji pati ir saugo. Todėl asmenys, pasirinkdami elgesio variantą, atsižvelgia į baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes, jomis vadovaujasi ir tokiu būdu formuojasi teigiami socialiniai santykiai*“ (Pranka, 2012, p. 17). Į teisės pažeidimus visuomenei būtina reaguoti, kadangi, vėl cituojant P. Leoną, „*mano teisės įžeidimas rodo mano asmens negerbimą, yra amoralis pasielgimas. Jei aš į jį nereaguoju, jei aš apsileidžiu, neteisė įsigyvena, o teisė naikinama. Jei visi taip elgtųsi, teisė žūtų ir visuomenė negalėtų gyventi. Kova dėl teisės yra pareiga norint savo gyvybę apsaugoti. Savo gyvybės apsaugojimas yra vyriausiasis gyvenime dėsnis. Bet žmogui svarbu ne tik fizinė gyvybė, bet ir dorovinis asmuo apsaugoti, o dorovinio asmens būvio apsaugojimo sąlyga yra teisės apsaugojimas. <...> Taigi negynimas savo teisės yra dorovinio asmens nužudymas*“ (Leonas, 1931, p. 247).

Galima pastebėti ir tai, kad **baudžiamoji autorystės pasisavinimo norma egzistuoja beveik nuo pat autorių teisinės apsaugos pradžios, vadinasi, jos poreikį galima grįsti normos tęstinumu ir sėkmingumu**. Apie teisės normų (įskaitant autorystės pasisavinimo normą) ir žmogaus pasirinktų elgesio modelių sėkmę visuomenėje gali byloti ir tiesiog laiko patikrinta praktika, atnešusi naudą ar sukėlusi tam tikrus neigiamus padarinius. Kaip nurodo Frydrichas A. von Hayekas, kalbėdamas apie lygiagrečią proto ir visuomenės evoliuciją ir taisyklių vaidmenį joje, nurodo, kad „*žmogaus kultūrinį paveldą sudaro elgesio schemos, arba taisyklės, išlikusios todėl, kad užtikrino sėkmę tam tikrai žmonių grupei, o ne todėl, kad buvo priimtos žinant, jog atneš geidžiamų rezultatų. <...> jomis individas ėmė vadovautis todėl, kad veikla pagal šias taisykles buvo sėkmingesnė už konkuruojančių individų arba grupių veiklą. <...> Tai buvo tos taisyklės, kurios žmogaus gyvenamosios aplinkos sąlygomis padėjo išlikti didesniam jas praktikuojančių grupių arba individų skaičiui*“ (von Hayekas, 1998, p. 35–36). Remiantis šia logika, darytina išvada, kad daugybę metų egzistavusi baudžiamoji autorystės pasisavinimo norma išliko teisės aktuose dėl to, kad jos egzistavimas užtikrino

sklandesnį visuomeninį gyvenimą kūrybos srityje ir kultūros puoselėjime, lyginant su situacija, kuriai esant tokios normos nebūtų.

Galiausiai argumentaciją galima pabaigti vėlgi P. Leono citata, taikliai atspindinčia situaciją, panaikinus baudžiamąją teisinę apsaugą: „*kultūros vertybių tarpe yra ir teisė. Tik teisė turi ypatingos reikšmės kultūros kūrime: ji yra būtina sąlyga sėkmingo kultūros kūrimo*“ (Leonas, 1931, p. 217–218); „*kur viešpatauja anarchija, kur nėra teisinės tvarkos, ten nėra ir negali būti kultūros kūrimo. Kultūra kuriama tik ten, kur teisės tvarka saugoja esamas gėrybes ir laiduoja naujų gėrybių kūrimą. Visai aiškus ir suprantamas yra dalykas, kad žmonės negali sėkmingai veikti ten, kur viešpatauja netvarka ir sauvalė*“ (Leonas, 1931, p. 218). Taigi atsisakius baudžiamosios teisinės apsaugos kils grėsmė kultūriniam vystymuisi, kaip jis buvo aptartas anksčiau šioje disertacijos dalyje.

2.5. Baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei įtvirtinimas tarptautiniu ir ES lygmeniu bei ES valstybėse narėse

Kai kurių veikų kriminalizavimą (ir/arba penalizaciją) gali nulemti tarptautinė ir Europos Sąjungos teisė. Nors dažniausiai tokios veikos atitiks ir kitus veikos kriminalizavimo kriterijus, šį reguliavimą galima išskirti ir kaip savarankišką kriminalizavimo veiksnį, todėl jis aptartinas atskirai.

Doktrinoje tarptautinės teisės ir ES teisės šaltiniai, saugantys autorių intelektinę nuosavybę, išsamiai aprašyti[203]. Tačiau pasigendama analizės, kurie iš jų suteikia baudžiamąsias teisines priemones, ginant autorių teises. Toliau šioje disertacijos dalyje analizuojami tik tie tarptautinės ir ES teisės šaltiniai, kurie nustato privalomą baudžiamąją atsakomybę už autorių teisių pažeidimus.

2.5.1. Tarptautinis baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei reguliavimas

Tarptautinei materialiajai baudžiamajai teisei priskirtinos Europos Tarybos, Jungtinių Tautų, Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos ir kitų tarptautinių organizacijų tarptautinės sutartys (konvencijos, sutartys, susitarimai, protokolai ir pan.) bei rekomendacinio pobūdžio aktai (rekomendacijos, rezoliucijos ir pan.), reglamentuojantys materialiosios baudžiamosios teisės klausimus (Švedas, G., 2017, p. 23). Būtent intelektinės

[203] Žr. pvz., Birštonas *et al.*, 2010, p. 56–99; Mizaras, 2008, p. 109–156; Švedas, P., 2011, p. 49–80 ir kt.

nuosavybės apsaugos svarba tarptautiniu mastu pirmą kartą buvo pripažinta Paryžiaus konvencijoje dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (1883 m.)[204] ir Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1886 m.)[205]. Abi konvencijas administruoja Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacija (PINO). Po jų buvo priimtos dar kelios[206]. Tačiau **kalbant apie minimalius baudžiamosios teisinės apsaugos standartus, skirtus intelektinės nuosavybės teisės apsaugai, yra tik du tarptautiniai teisės aktai**, verčiantys prisijungusių valstybių įstatymų leidėjus **nustatyti baudžiamąją atsakomybę už atitinkamus nusikaltimus**: 2001 m. konvencija dėl elektroninių nusikaltimų (įsigaliojo 2004 m.) ir 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos (toliau – ir PPO) Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis)[207], jungianti didžiąją dalį pasaulio valstybių[208]:

1) **Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų** ketvirtos dalies 10 straipsnis[209] numato, kad „*kiekviena Šalis priima tokius teisės aktus ir kitas priemones, kurių gali prireikti pagal jos vidaus teisę nustatyti baudžiamajai atsakomybei už autorių teisių pažeidimus, kaip apibrėžta tos Šalies teisėje laikantis įsipareigojimų, kuriuos ji prisiėmė pagal Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos Paryžiaus aktą, priimtą 1971 m. liepos 24 d., Sutartį dėl intelektinės nuosavybės*

---

[204] Lietuvoje įsigaliojo 1994 m. gegužės 22 d. (*Valstybės žinios*, 1996, Nr. 75).

[205] 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-988.

[206] Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (1961), Konvencija, kuria įsteigiama Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacija (1967), Konvencija dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo (1971), Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) autorių teisių sutartis (1996) ir Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis (1996), UNESCO Paryžiaus Konvencija (Konvencija dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo, 2005).

[207] Angl. *Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*; ji nėra savarankiška tarptautinė sutartis, o yra 1994 m. balandžio 15 d. Sutarties dėl Pasaulio prekybos organizacijos įsteigimo sudedamoji dalis (1 C priedas) (įsigaliojo 1995 m. sausio 1 d.) ir todėl taikoma visoms PPO narėms. Lietuva prie PPO ir TRIPS prisijungė 2001 m. gegužės 31 d.

[208] Pvz., Europoje narėmis nėra tik Baltarusija, Serbija bei Bosnija ir Hercegovina. Žr. PPO internetinio puslapio nuorodą: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/org6_map_e.htm [žiūrėta 2025 m. liepos 25 d.].

[209] Šios konvencijos narės yra beveik visos ES narės, išskyrus Airiją ir Švediją, kurios yra Budapešto konvencijos valstybės-stebėtojos. Valstybes nares žr. Europos komisijos tinklalapyje: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/parties-observers [žiūrėta 2025 m. liepos 25 d.].

teisių prekyboje aspektų ir WIPO autorių teisių sutartį, ***išskyrus moralines teises, suteikiamas tokių konvencijų****, kai tokie veiksmai atliekami sąmoningai, komerciniais tikslais ir naudojantis kompiuterių sistema*.“ Autorės paryškintoje dalyje įtvirtinta išlyga šiai normai – ji netaikoma autorių asmeninių neturtinių teisių pažeidimams, taigi įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už pastarųjų pažeidimus nebūtina[210].

2) **TRIPS sutarties** 5 skyriaus „Baudžiamasis procesas“ 61 str. įpareigoja valstybes nares numatyti „*jog bent tyčinio prekės ženklo suklastojimo ar autorinių teisių piratavimo komerciniu mastu atvejais turi būti taikomas baudžiamasis procesas ir bausmės. Galimas žalos atlyginimo priemones sudaro laisvės atėmimas ir (ar) piniginės baudos, pakankamos, kad atgrasintų nuo pažeidinėjimo, ir atitinkančios bausmes, skiriamas už panašaus sunkumo nusikaltimus. Atitinkamais atvejais galimas žalos atlyginimo priemones taip pat sudaro neteisėtų prekių ir visų medžiagų bei įrangos, kurių naudojimas vyravo darant pažeidimą (prekių gamyboje), areštas, konfiskavimas bei sunaikinimas. Valstybės narės gali numatyti, kaip taikomas baudžiamasis procesas ir bausmės kitais intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo atvejais, ypač jeigu pažeidimai daromi sąmoningai ir komerciniu mastu*“[211].

Abiejuose šiuose teisės aktuose privalomos baudžiamosios atsakomybės standartas yra išties minimalus, kalbant apie visą intelektinės nuosavybės teisę, kurios mastas išties didžiulis, turint omenyje daugybę skirtingų intelektinės nuosavybės objektų (autorių teisių, gretutinių teisių, patentų, augalų veislių, geografinių nuorodų, ir kitų objektų, sudarančių savarankiškus intelektinės nuosavybės teisės pošakius). Dėl kitų intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų valstybės narės gali numatyti ir civilinę, ir administracinę ar baudžiamąją atsakomybę bei bausmes savo nuožiūra. Taigi **tarptautinė teisė neįpareigoja įtvirtinti baudžiamosios atsakomybės už asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus**.

2.5.2. Baudžiamosios atsakomybės už nusikaltimus intelektinei nuosavybei įtvirtinimas Europos Sąjungos lygmeniu

Kalbant apie intelektinės nuosavybės teisinę apsaugą ES lygmeniu, pirmiausia paminėtina principinę vertybinę nuostatą įtvirtinanti 2016 m. ES pagrindinių

---

[210] Tokia išimtis dėl teisės aktų netaikymo asmeninių neturtinių teisių apsaugai padaryta ir Berno konvencijoje, 1996 m. PINO sutartyje, TRIPS, greičiausiai dėl sudėtingo *copyright* ir *droit d'auteur* sistemų suderinimo.

[211] Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba, 1994, *Valstybės žinios*, 2001, 46-1620.

teisių chartija, kurios 17 str. 2 d. nurodoma, kad „*intelektinė nuosavybė turi būti saugoma*.“ Kaip nurodo S. Žaltauskaitė-Žalimienė, „*šiandienė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija yra esminis Europos Sąjungos (ES) pagrindinių teisių apsaugos kodifikavimo etapą žymintis dokumentas, kuris grindžiamas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Europos socialinės chartijos ir kitų žmogaus teisių konvencijų nuostatomis, taip pat bendromis Europos Sąjungos valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis. ES pagrindinių teisių chartijos reikšmė žmogaus teisių plėtros istorijoje, ES ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) jurisprudencijoje neabejotina*“ (Žaltauskaitė-Žalimienė, 2019, p. 5).

ES materialioji baudžiamoji teisė apima tarptautines sutartis ir antrinės teisės aktus, reglamentuojančius baudžiamosios teisės klausimus, tačiau jų įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei yra ribota dėl ribotos ES institucijų kompetencijos šioje srityje (Švedas, G., 2017, p. 35). Baudžiamoji teisė laikoma ne savarankiška ES politikos dalimi, o priemone siekiant tikslo, t. y. veiksmingo kitų Sąjungos politikos sričių įgyvendinimo. Taigi baudžiamoji teisė naudojama kaip priemonė ES teisės veiksmingumui užtikrinti (Mitsilegas, 2016, p. 60). Kalbant apie ES ir nacionalinės teisės tarpusavio santykį, pažymėtina, kad konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ nustato, kad ES teisė yra Lietuvos teisinės sistemos dalis ir, esant kolizijai, turi viršenybę prieš nacionalinius teisės aktus[212].

2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojusi Lisabonos sutartis iš esmės sustiprino Europos Sąjungos kompetenciją baudžiamosios teisės srityje, pirmą kartą įtvirtindama ES teisę siekti aukšto saugumo lygio ir daryti įtaką nacionaliniams baudžiamiesiems įstatymams. Ši nauja teisinė sistema grindžiama abipusio pripažinimo principu ir suteikia ES patobulintus mechanizmus baudžiamosios teisės plėtojimui bei, prireikus, suderinimui visose valstybėse narėse[213]. Nuo šio momento **ES kompetenciją baudžiamosios teisės srityje pirmiausia apibrėžia SESV 83 str.**, kuris skirtas minimalių taisyklių, susijusių su nusikalstamų veikų apibrėžimu ir sankcijomis, nustatymui.[214] Pagal SESV 83 str., ES kompetencija kriminalizuoti naujas nusikalstamas veikas gali būti pateisinama dviem būdais: 1) ES poreikiu spręsti saugumo grėsmes (kriminalizavimas saugumo sumetimais, kurio atveju taikoma SESV 83 str. 1 d., skatinant nuoseklesnį ir

[212] Lietuvos Respublikos Konstitucijos papildymo Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 150 straipsnio papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 111-4123.

[213] Plačiau žr. Europos Komisija ir Europos Sąjungos Taryba, 2025, p. 7.

[214] Plačiau žr. Kellerbauer, Klamert ir Tomkin, 2024, p. 1358–1374.

veiksmingesnį požiūrį į tarpvalstybinio nusikalstamumo kovą ypač sunkių nusikaltimų srityse) ir 2) ES poreikiu taikyti baudžiamąją teisę, siekiant užtikrinti ES teisės veiksmingumą (funkcinis kriminalizavimas, kai būtina užtikrinti veiksmingą ES politikos įgyvendinimą pagal SESV 83 str. 2 d.) (Mitsilegas, 2016, p. 53).

Remiantis SESV 83 str. 1 d., Europos Parlamentas ir Taryba, priimdami direktyvas pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nustatyti minimalias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo ypač sunkių tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimų srityse. Šios sritys yra terorizmas, prekyba žmonėmis bei seksualinis moterų ir vaikų išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, kompiuteriniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas. Autorystės pasisavinimas nepatenka į jokią iš išvardintų kriminalizavimo sferų, todėl darytina išvada, kad **pagal 83 str. 1 d. ES neturi kompetencijos nustatyti baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą ar kitus asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus**.

Papildomą teisinį pagrindą baudžiamosios teisės aktams ES lygiu priimti numato SESV 83 str. 2 d.: „*jei valstybių narių baudžiamųjų įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų suderinimas pasirodo būtinas užtikrinant veiksmingą Sąjungos politikos įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės, direktyvose galima nustatyti būtiniausias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo atitinkamoje srityje.*“ Ši nuostata reiškia, kad Europos Sąjunga gali nustatyti minimalias baudžiamosios teisės taisykles, net jei ta sritis paprastai priklauso valstybių narių kompetencijai: jeigu tam tikra ES politika jau yra suderinta[215], ir tos politikos veiksmingam įgyvendinimui būtina nustatyti bendras baudžiamosios atsakomybės taisykles, ES gali priimti direktyvą, kuri nustato minimalias nusikalstamų veikų sudėtis ir numato minimalias sankcijas.

ES lygiu teisės aktų, reguliuojančių intelektinės nuosavybės teisę yra nemažai, dažniausiai tai – direktyvos[216]. Visgi, keltinas klausimas, ar kurios

[215] Europos Komisijos komunikate (COM(2011) nurodoma, kad tam tikros politikos sritys yra suderintos ir nustatyta, kad jose reikia imtis baudžiamosios teisės priemonių ES lygmeniu: finansų sektorius ir finansiniai nusikaltimai, sukčiavimas ir neteisėta ekonominė veikla, pinigų padirbinėjimas. Taip pas ateityje planuojamos įtraukti šios sritys: kelių transportas, duomenų apsauga, muitų taisyklės, aplinkos apsauga, žuvininkystės politika, vidaus rinkos politika (kontrabanda, korupcija).

[216] Lietuvos teisės doktrinoje daug kur galima rasti visą sąrašą ES direktyvų, susijusių su autorių teisėmis ir gretutinėmis teisėmis. Pvz., P. Švedas nurodo, kad klausimus, susijusius su autorių ir gretutinėmis teisėmis, reguliuoja Europos Sąjungos direktyvos (antrinė Europos bendrijų teisė) – 1991 m. gegužės 14 d.

nors iš jų laikytinos baudžiamosiomis. Kadangi nėra išskirtos savarankiškos ES baudžiamosios teisės šakos ar jai bendro vieno norminio pagrindo, ES teisės akto ar tarptautinės sutarties priskyrimas baudžiamajai teisei grindžiamas jų turiniu: jei akte nustatomi nusikalstamų veikų požymiai, baudžiamosios atsakomybės pagrindai, jurisdikcijos taisyklės ar juridinių asmenų atsakomybė, jis laikytinas tarptautinės arba ES baudžiamosios teisės dalimi (Švedas, G. *et al*., 2017, p. 22). Sprendžiant iš turinio, **šiuo metu direktyvų, kuriose būtų įtvirtinti minimalūs baudžiamosios atsakomybės standartai už autorių teisių pažeidimus, nėra.** Iki Lisabonos sutarties buvo priimta, pvz., 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos *Direktyva 2004/48*/EB „*Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo*“, kuri nustatė priemones, procedūras ir gynybos būdus užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių gynimą (šioje direktyvoje terminas „intelektinės nuosavybės teisės“ apima pramoninės nuosavybės teises). Nors šioje direktyvoje nėra numatyta privalomų baudžiamųjų sankcijų už intelektinės nuosavybės pažeidimus, dėl ko negalima jos laikyti baudžiamąja, tačiau jos preambulės 28 punkte nurodoma: „*be civilinių ir administracinių priemonių, procedūrų ir gynimo būdų, numatytų šioje direktyvoje, sankcijos pagal baudžiamąją teisę atitinkamais atvejais taip pat yra priemonė, užtikrinanti intelektinės nuosavybės teisių gynimą*.“ Galima pastebėti, kad šios direktyvos

---

Tarybos direktyva 91/250/EB dėl kompiuterių programų apsaugos, 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 92/100/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje, 1993 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyva 93/83/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo, 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EB dėl autorių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo (direktyva kodifikuota: 2006 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų), 1996 m. kovo 11 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 96/6/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos, 2001 m. gegužės 22 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo, 2001 m. rugsėjo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/84/EB dėl originalaus meno kūrinio perpardavimo teisės autoriaus naudai, 2004 m. balandžio 29 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (Švedas, P., 2011, p. 63), taip pat 2019 m. balandžio 17 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2019/790 dėl autorių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje. Europos audito rūmų specialiojoje ataskaitoje pabrėžiama, kad „*Europos Komisija yra atsakinga už pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl ES intelektinės nuosavybės teisių registravimo ir vykdymo užtikrinimo proceso ir procedūrų pateikimą. Ji taip pat privalo užtikrinti, kad šios priemonės būtų tinkamai įgyvendinamos, ir teikti rekomendacijas valstybėms narėms*“ (Europos audito rūmai, 2022, p. 4).

juodraštiniame variante 2003 m. visgi ir joje pačioje buvo numatytos ir baudžiamosios sankcijos[217], tačiau galiausiai jos iš teksto buvo išbrauktos. Apibendrinant, kaip nurodo P. Švedas, „*aptariama direktyva neturėjo ir neturi poveikio valstybių narių nacionalinėms nuostatoms, susijusioms su baudžiamosiomis procedūromis ar bausmėmis dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo bei valstybių narių tarptautiniams įsipareigojimams susijusiems su baudžiamosiomis procedūromis ir bausmėmis (įskaitant įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį), tad baudžiamosios atsakomybės nustatymas už intelektinės nuosavybės pažeidimus iki šiol yra valstybių narių vidaus reikalas*“ (Švedas, P., 2011, p. 65).

Istoriškai žiūrint, būta ir vėlesnių mėginimų harmonizuoti baudžiamąją intelektinės nuosavybės teisinę apsaugą Europos Sąjungos lygmeniu. Stebėdama TRIPS nulemtas itin skirtingas baudžiamąsias sankcijas ir nacionaliniuose teisės aktuose numatytų bausmių dydį, Europos Komisija 2005 m. liepos 12 d. pateikė Europos Parlamentui ir Tarybai pasiūlymą priimti naują direktyvą „*dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą*“[218], kurios 3 str. nuostatos įpareigotų valstybes nares pripažinti nusikalstama veika visus tyčinius intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, padarytus komerciniu mastu (taip pat pasikėsinimą padaryti pažeidimą, bendrininkavimą ir pažeidimo kurstymą). Be kita ko, direktyvos 4 str. už šiuos pažeidimus numatė ir konkrečias nuobaudas fiziniams bei juridiniams asmenims, pateikiant net ir jų dydžius (aiškinamojo memorandumo 2 str.). Šis pasiūlymas ne kartą svarstytas ir performuluotas, tačiau jam kelią užkirto Europos Parlamentas, be kitų priežasčių, dėl kilusių abejonių jo teisiniu pagrįstumu[219], tad 2010 m. rugsėjį Komisija jį galiausiai oficialiai atšaukė (Cabrera Blázquez, 2015, p. 30–31)[220].

---

[217] Ankstesnį Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos „Dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo“ trečiame skyriuje, žr. COM (2003) 46 final, http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/180910.

[218] 2005 m. liepos 12 d. *Pasiūlymas Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą {SEC(2005)848}* (COM (2005) 276–1).

[219] Pirmoji priemonė buvo pasiūlyta pagal anksčiau egzistavusį Pirmąjį Ramstį, kur Komisija turi išimtinę iniciatyvos teisę teisėkūros klausimais. Antroji priemonė buvo pasiūlyta pagal Trečiąjį Ramstį, kur valstybės narės dalinosi iniciatyvos teise su Komisija. Tačiau dėl Teisingumo Teismo priimto sprendimo byloje C-176/03 Komisija prieš Tarybą ir Parlamentą, kurioje padaryta išvada, kad nei baudžiamasis įstatymas, nei baudžiamojo proceso taisyklės nepriklauso Bendrijos kompetencijai (Cabrera Blázquez, 2015, p. 30).

[220] 2010 m. rugsėjo 18 d. *Nebeaktualių Komisijos pasiūlymų atšaukimas* (2010/C 252/04): Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl baudžiamųjų priemonių

Taigi, **vertinant per SESV 83 str. 2 d. turinį ir būtinus veikų kriminalizavimo žingsnius, konstatuotina, kad ES mastu intelektinės nuosavybės teisinė apsauga jau yra derinama, todėl bent jau teoriškai įmanoma siekti užtikrinti jos įgyvendinimą ir baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis**, pavyzdžiui, priimant jas keičiančias direktyvas ir jose numatant baudžiamąsias normas.

SESV 83 str. 2 d. nuostatose nustatyta, siekiant ES lygmeniu priimti baudžiamosios teisės priemones, būtina atitikti tam tikrus teisinius kriterijus (COM(2011) 573 galutinis, p. 6). ES baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, kad šiuo teisiniu pagrindu pasinaudoti galima tik atlikus sankcijos proporcingumo (reikalingumo) testą ir konstatavus esminį poreikį veikti ES lygiu remiantis subsidiarumo ir *ultima ratio* principais (Gomez-Jara Diez, 2015, p. 119–120, Švedas, G., 2017, p. 31). Tokios taisyklės gali būti kildinamos, pavyzdžiui, iš SESV 67 str. 3 d. (Mitsilegas, 2016, p. 81), tiek iš Europos Komisijos po Lisabonos sutarties įsigaliojimo (2009 m. gruodžio 1 d.) priimtų kelių politinių dokumentų dėl požiūrio į ES baudžiamąją teisę – Stokholmo programos[221] ir komunikato „*ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis*“[222] (abiejuose Komisijos dokumentuose akcentuota, kad baudžiamoji teisė gali būti taikoma tik kaip kraštutinė priemonė – *ultima ratio*), taip pat iš 2012 m. gegužės 22 d. rezoliucijos „*Dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę*“ (2010/2310 (INI).

Remiantis minėtu komunikatu, **ES įstatymų leidėjas, priimdamas sprendimą dėl baudžiamosios teisės priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti veiksmingą ES politikos, kuriai taikomos suderinimo priemonės, įgyvendinimą, turėtų pereiti du etapus**:

1) sprendimo, **ar iš viso priimti baudžiamosios teisės priemones** (tiriamas būtinumas ir proporcingumas, baudžiamoji teisė kaip *ultima ratio* priemonė, tikrinama, ar baudžiamosios teisės priemonės būtinos veiksmingo politikos įgyvendinimo tikslui pasiekti ir ar nepakaktų kitokių – ne baudžiamosios teisės – priemonių, kaip antai

siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą pasiūlymas (COM(2005) 276/1, paskelbta OL C/2006/49/37).

[221] Stokholmo programa – „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“. OL C 115, 2010 5 4.

[222] Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“ (Briuselis, 2011.9.20, COM(2011) 573 galutinis).

administracinių ar civilinių sankcijų, politikos įgyvendinimui užtikrinti ir ar baudžiamąja teise problemos būtų sprendžiamos veiksmingiau),

2) sprendimo, **kokios rūšies baudžiamosios teisės priemones reikėtų priimti**[223].

Komunikate taip pat nurodyti „principai, kuriais vadovaudamasis ES įstatymų leidėjas gali priimti baudžiamosios teisės priemones, – subsidiarumo (ES gali priimti baudžiamąjį įstatymą tik jei tikslo negalima veiksmingiau pasiekti nacionalinėmis, regiono bei vietos priemonėmis ir dėl siūlomos priemonės apimties ar poveikio ji būtų geriau įgyvendinta ES lygmeniu), pagarbos esminėms žmogaus teisėms ir laisvėms, būtinumo, proporcingumo ir teisinio tikrumo.

Šiuos etapus atitinka ir papildo 2012 m. gegužės 22 d. rezoliucijoje „*Dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę*“ (2010/2310 (INI) įtvirtinti kriterijai, kuriais remiantis kriminalizuojamos naujos veikos. Šioje rezoliucijoje Europos Parlamentas nurodė: „*naujųjų materialiosios baudžiamosios teisės nuostatų poreikį reikia įrodyti pateikiant būtinų faktinių įrodymų, iš kurių būtų aišku, kad:*

a) *baudžiamosios teisės nuostatos visų pirma susijusios su elgesiu, keliančiu didelę turtinę arba neturtinę žalą visuomenei, asmenims ar jų grupėms*;

b) *šio elgesio negalima pašalinti kitomis, ne tiek intervencinėmis priemonėmis*;

c) *aptariamas nusikaltimas yra itin sunkus, turi tarpvalstybinio nusikaltimo požymių arba daro tiesioginį neigiamą poveikį veiksmingam ES politikos sritis, kurioje taikomos derinimo priemonės, įgyvendinimui*;

d) *esama poreikio bendrai kovoti su atitinkama nusikalstama veika, t. y. bendros ES pastangos teikia papildomos praktinės naudos atsižvelgiant, inter alia, į tai, kaip plačiai ši veika yra paplitusi ir kaip dažnai ji padaroma valstybėse narėse*;

e) *laikantis ES pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 3 dalies, siūlomų sankcijų griežtumas nėra neproporcingas nusikalstamai veikai*“[224].

---

[223] Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES baudžiamosios teisės politikos kūrimas. Veiksmingo ES politikos įgyvendinimo užtikrinimas baudžiamosios teisės priemonėmis“ (Briuselis, 2011.9.20, COM(2011) 573 galutinis), p. 7–8.

[224] 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę, 23 p.

Šie 2012 m. Europos Parlamento rezoliucijoje nustatyti kriminalizavimo kriterijai nėra savarankiškas teisinis pagrindas naujų veikų kriminalizavimui. Jis gali būti taikomi tik nustačius, kad ES turi kompetenciją veikti pagal SESV 83 straipsnį. Visi šie kriterijai skirti įvertinti siūlomos baudžiamosios teisės priemonės būtinumą, proporcingumą ir pridėtinę vertę ES mastu.

Autorės nuomone, **tiek šių kriterijų, tiek Komisijos siūlomo testo jau pirmojo etapo reikalavimų, autorių asmeninių neturtinių teisių apsaugos srityje įrodyti ir atitikti nepavyks**. Iliustracijai galima pasitelkti mūsų įstatymų leidybos procese jau pateiktus argumentus dėl direktyvos atmetimo. 2006 m. spalio 25 d. LRS Europos reikalų komiteto išvadoje Teisės ir teisėtvarkos komitetas, išreikšdamas nuomonę dėl prieš tai minėtos direktyvos „*dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą*“[225], nurodė analogiškus šiems etapams argumentus, kodėl negalima tokios direktyvos priimti: „*subsidiarumo ir proporcingumo principai reikalauja, kad Bendrija turėtų kiekvienu atveju pagrįsti, kodėl su baudžiamąja teise susijusių priemonių būtina imtis Bendrijos mastu. Šiuo atveju Europos Bendrija turėtų pagrįsti, kodėl intelektinės nuosavybės apsaugos srityje Bendrijos mastu būtina imtis su baudžiamąja teise susijusių priemonių, t. y. kad būtina Bendrijos lygiu nustatyti vienodą reguliavimą, kodėl intelektinės nuosavybės apsaugos srityje valstybės narės, veikdamos atskirai ar bendrai, negali pasiekti rezultato ir ar Bendrijos siūlomos priemonės yra būtinos norint pasiekti Bendrijos nustatytus tikslus. Teikiamame Pasiūlyme nenumatyta jokių konkrečių argumentų dėl būtinumo reglamentuoti teisinius santykius dėl intelektinės nuosavybės apsaugos baudžiamąja teise Bendrijos lygmeniu, o Europos Komisija neįrodė, kad esamų valstybių narių baudžiamosios teisės priemonių nepakanka*.“ LRS Europos reikalų komitetas, priimdamas išvadą dėl galimo subsidiarumo principo pažeidimo, taip pat nurodė: „*manytina, kad siekis Bendrijos lygmeniu suderinti baudžiamąsias sankcijas už nusikaltimus intelektinei nuosavybei bei šiuo tikslu pasirinktos teisinės priemonės (direktyvos) nėra tinkamos, atsižvelgiant į tai, kad nacionalinių įstatymų leidėjas galėtų geriau parinkti konkrečias ir tinkamas bausmes už baudžiamąją veiką. Valstybės narės galėtų geriau nuspręsti, kokios rūšies ir kokio dydžio baudžiamosios sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios asmenis nuo nusikalstamos veikos tam tikrose srityse, atsižvelgiant į esmines valstybės teisės tradicijas bei*

[225] 2005 m. liepos 12 d. *Pasiūlymas Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą {SEC(2005)848}* (COM (2005) 276–1).

pagrindinius istorinius ir konstitucinius valstybių skirtumus“ (2006 m. spalio 25 d. LRS Europos reikalų komiteto išvada). Iš esmės **visi šie argumentai lemia, kad ir ateityje bet kokia kita direktyva, mėginanti vienodinti baudžiamąsias teisines priemones intelektinės nuosavybės srityje, susidurs su analogiškomis problemomis, dėl ko baudžiamasis teisinis reguliavimas šioje srityje galimai dar ilgai liks valstybių narių nacionaline prerogatyva**. Visos kitos direktyvos, aktualios autorių teisių apsaugai, apsiriboja civiliniu teisiniu atsakomybės reglamentavimu.

Paminėtina, kad, **be SESV 83 straipsnio, yra galimybė priimti materialiuosius baudžiamuosius įstatymus ir pagal SESV 325 straipsnį, skirtą ES finansinių interesų apsaugai nuo sukčiavimo** (Mitsilegas, 2016, p. 66): „*Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą ir pasikonsultavę su Audito Rūmais, nustato būtinas priemones Sąjungos finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo prevencijos ir kovos su juo srityse, kad valstybėse narėse, taip pat Sąjungos institucijose, įstaigose ir organuose sudarytų veiksmingos ir lygiavertės apsaugos galimybes*“ (SESV 325 str. 4 d.). Remiantis 2017 m. liepos 5 d. ES direktyva „Dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis“ (2017/1371), ES finansiniams interesams kenkiantis sukčiavimas apima veikas, susijusias su ES turimo ar jos valdomo biudžeto neteisėtu pasisavinimu. Pvz., naudojamos ar pateikiamos netikros, klaidingos ar neišsamios ataskaitos ar dokumentai ir taip pasisavinamos arba neteisėtai neišmokamos ES biudžeto arba ES ar jos vardu valdomų biudžetų lėšos ar turtas, neatskleidžiama informacija pažeidžiant konkrečią pareigą ir kai pasiekiamas toks pats rezultatas, arba tokios lėšos ar turtas panaudojami kitiems tikslams nei tikslai, kuriems jie buvo iš pradžių skirti (šios direktyvos 3 str.).[226] ES svariai remia ir propaguoja kultūrą visose ES šalyse, taip pripažindama jos svarbą visuomenei, ekonomikai ir tarptautiniams santykiams. Programa „Kūrybiška Europa“ yra pagrindinis kultūros ir kūrybos sektorių ES finansavimo šaltinis. Nuo 2014 m. pagal ją remiami projektai, kuriais skatinama kultūrų įvairovė, meninė raiška ir didinamas kūrybos pramonės ekonominis potencialas[227]. Autorystės pasisavinimui

[226] Kitos direktyvoje nurodomos ES finansiniams interesams kenkiančios nusikalstamos veikos apima tokias veikas, kaip tyčinė pasyvioji ir aktyvioji korupcija bei valstybės pareigūno tyčinis jam patikėto turto pasisavinimas (Direktyvos 4 str.), kurios su autorystės pasisavinimu tiesiogiai nesusijusios.

[227] Plačiau žr. „Iniciatyva „Culture moves Europe“. Kaip ES skatina kultūrą ir kūrybiškumą“, interaktyvus: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/culture-moves-europe-how-eu-promotes-culture-and-creativity-2024-08-22_lt.

būdingas tam tikras apgaulės elementas, darantis jį iš dalies panašiu į sukčiavimo veiksmą, o kai kurios ES valstybės narės, panašu, laiko autorystės pasisavinimą viena iš sukčiavimo formų (Vokietija, Austrija). Taigi kūrybos sektoriuose ES suinteresuota asmenų, kuriems skiriamas finansavimas, pateikiamų duomenų tikrumu, įskaitant tikrąją autorystę, pagrindžiančią poreikį skirti finansavimą atrinktiems vieniems, o ne kitiems subjektams. Visgi esminis klausimas – ar tokios informacijos užtikrinimui reikia ES mastu kriminalizuoti patį autorystės pasisavinimo veiksmą, kai galbūt užtenka fakto, kad buvo „naudojamos ar pateikiamos netikros, klaidingos ar neišsamios ataskaitos ar dokumentai“ (direktyvos 3 str. 2 d. a punkto 1 papunktis), t. y. ES institucijoms pateikiama klaidinga informacija. Autorės nuomone, tam pakanka sukčiavimo (BK 182 str.), dokumentų klastojimo (BK 300 str.) ar kitų BK straipsnių, susijusių su disponavimu duomenimis be viešo jų paskelbimo požymio, būtino autorystės pasisavinimo sudėčiai. **Kadangi užtenka kitų baudžiamųjų normų, kol kas ES lygmeniu kriminalizuoti autorystės pasisavinimą nebūtina**.

Galiausiai reikėtų aptarti ir dar vieną Europos Komisijos mėginimą harmonizuoti intelektinės nuosavybės teisės apsaugą baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis, kadangi šio politinio tikslo ji neatsisakė, – Komisija jo vėliau bandė siekti išoriškai (ne ES viduje) per vadinamąjį ACTA susitarimą – t. y. tarptautinę „*Prekybos sutartį dėl kovos su klastojimu*“ (angl. Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)[228]. Šia sutartimi buvo siekiama nustatyti tarptautinius standartus intelektinės nuosavybės gynybai, kovojant su padirbtomis prekėmis ir autorių teisių pažeidimais internete, siekiant efektyvesnės tarptautinės gynybos. ACTA nustato, be kita ko, ir baudžiamąsias sankcijas bei peržengia TRIPS nuostatų ribas, visų pirma padidindama sankcijų lygį, taikomą autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimams komerciniu mastu (Cabrera Blázquez, 2015, p. 26)[229]. Dėl šios

[228] Plačiau žr. Geiger, 2012.

[229] ES pasirašė ACTA sutartį 2012 m. Sausio 26 d. Tokijuje, ją turėjo pasirašyti ir ratifikuoti visos ES valstybės narės, nes sutartis įsikišo į bendros su nacionalinėmis valdžios institucijomis kompetencijos sritį – baudžiamąją apsaugą. ES ir jos valstybėms narėms pasirašius susitarimą, ACTA vis tiek turėjo būti perduota Europos Parlamentui, kad jis oficialiai pradėtų savo sutikimo procedūrą prieš priimant galutinį Europos Sąjungos Tarybos sprendimą ir pradėtų ratifikavimo procesą nacionaliniu lygiu. Tačiau po kelis mėnesius trukusių intensyvių pilietinės visuomenės ir NVO diskusijų apie galimą grėsmę piliečių laisvėms ir pagrindinėms teisėms, tokioms kaip privatumas, saviraiškos laisvė ir duomenų apsauga, 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamentas galutine balsų dauguma atmetė ACTA – tai reiškia, kad nei ES, nei atskiros jos valstybės narės negali prisijungti prie šio susitarimo (Cabrera Blázquez, 2015, p. 26).

tarptautinės sutarties buvo tartasi nuo 2008 m. tarp kelių valstybių, kol kas ją yra ratifikavusi tik Japonija[230]. ES lygiu prie šios sutarties prisijungti nepavyko – 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamentas galutine balsų dauguma ją atmetė.

Apibendrinant tarptautinį ir ES baudžiamąjį teisinį reguliavimą, galima daryti išvadą, kad tiek tarptautinė teisė, tiek ES teisė baudžiamąją autorių teisių apsaugą reguliuoja labai minimaliai: be elektroninių nusikaltimų konvencijos ir TRIPS sutartyje numatytų minimalių baudžiamosios teisinės apsaugos standartų, jokie kiti tarptautiniai ar ES teisės aktai nenumato būtinos baudžiamosios atsakomybės už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, įskaitant autorių teisės pažeidimus. Tokios apsaugos atsiradimas ateityje, ypač autorių asmeninių neturtinių teisių apsaugos srityje, yra labai mažai tikėtinas, kadangi tarptautinės sutartys paprastai numato baudžiamąją atsakomybę tik už ypač didelio pavojingumo ar didelio paplitimo intelektinės nuosavybės pažeidimus – požymiais, kurie autorystės pasisavinimui paprastai nebūdingi. Atitinkamai ES neturi kompetencijos šioje srityje pagal SESV 83 str. 1 d., o remiantis SESV 83 str. 2 d., naujų veikų, pažeidžiančių asmenines neturtines autorių teises, ES nekriminalizuos dėl to, kad tai neatitiks būtinų kriminalizavimo etapų ir kriterijų, vėlgi, susijusių su tarpvalstybiniu nusikaltimo pobūdžiu ir poreikiu kovoti su juo kaip su dideles problemas keliančiu reiškiniu. Pagal SESV 325 str. kriminalizuoti autorystės pasisavinimą nebūtina, kadangi kol kas pakanka kitų baudžiamųjų normų teikiamos ES finansinių interesų apsaugos. Taigi **nei tarptautinė, nei ES baudžiamoji teisė bent jau šiuo metu neįtvirtina ir, panašu, toliau neįtvirtins minimalių baudžiamųjų asmeninių neturtinių autorių teisių apsaugos standartų**.

Nepaisant to, dauguma ES valstybių yra pasirinkusios platesnę, nei TRIPS numatomą minimalią, baudžiamąją teisinę apsaugą. Kaip minėta, M. Kiškio ir G. Šulijos dar 2003 m. atlikta užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų analizė rodo, kad intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai kriminalizuoti praktiškai visose išsivysčiusiose valstybėse, įskaitant JAV bei Europos Sąjungos valstybes (Kiškis ir Šulija, 2003, p. 53). Toliau pateikiama trumpa baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą 27 ES valstybėse narėse reglamentavimo apžvalga.

[230] ACTA pasirašė ES, Japonija, Australija, Kanada, Meksika, Marokas, Naujoji Zelandija, Singapūras, Pietų Korėja, ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Ji buvo numatyta įsigalioti po to, kai ją bus ratifikavusios 6 valstybės. Japonija kol kas yra vienintelė valstybė, ratifikavusi šią sutartį.

2.5.3. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimas ES valstybėse narėse

Siekiant pagrįsti autorystės pasisavinimo ar bet kokios kitos baudžiamosios normos poreikį nacionaliniame BK, pravartu pasiremti užsienio valstybių vykdoma baudžiamąja politika tiriamu klausimu. Lyginamasis teisinio reguliavimo tyrimas ir analogiškos normos radimas užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose taip pat gali būti laikomas argumentu ją kriminalizuoti ir mūsų šalyje.

Išanalizavus 27 ES narių baudžiamuosius įstatymus, pastebėtas dėsningumas, kad **kontinentinės teisės tradicijos šalys įtvirtina ir šiai sistemai būdingą pagarbą autorystės teisei, baudžiamąją atsakomybę numatant ir už jos, kaip svarbiausios autoriaus teisės, pažeidimus** (apie tai žr. istorinę analizę šioje disertacijoje ir Steponavičiūtė, 2020b). Tuo tarpu anglosaksų sistemai priklausančios valstybės, buvusios Anglijos kolonijos, yra perėmusios *copyright* sistemos modelį (European Parliamentary Research Service, 2018, p. 3) ir autorystės teisės savarankiškai negina, nebent padaromi turtinių teisių pažeidimai. Tokių valstybių yra vienetai (Malta, Kipras, buvusi ES narė Jungtinė Karalystė[231]).

Vienose ES valstybėse narėse baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimus numatyta baudžiamuosiuose kodeksuose (Austrijoje, Bulgarijoje, Čekijos Respublikoje, Kroatijoje, Estijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje), o kitose – specialiuose autorių teisę ir pramoninės nuosavybės teisę reglamentuojančiuose įstatymuose, kadangi baudžiamoji teisė nėra visiškai kodifikuota (Belgijoje, Danijoje, Vokietijoje, Italijoje, Airijoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Švedijoje, Nyderlanduose), o Prancūzija netgi turi atskirą intelektinės nuosavybės kodeksą. Valstybėse, kuriose baudžiamoji atsakomybė įtvirtinta baudžiamuosiuose kodeksuose, autorystės pasisavinimo norma įtvirtinta atskirame nusikaltimų intelektinei nuosavybei skyriuje, išskyrus porą atvejų[232].

---

[231] Nors Airija taip pat priklauso *common law* sistemai, jos įtvirtinta autorystės pasisavinimo norma panaši į kontinentinės teisės sistemoje būdingą normą. Plačiau žr. Steponavičiūtė, 2020b, p. 196–197.

[232] Suomijoje – skyriuje „Tam tikrų neturtinių teisių pažeidimai“, Latvijoje – „Nusikaltimai pamatinėms žmogaus teisėms ir laisvėms“, Slovėnija – nusikaltimai „žmogaus teisėms ir laisvėms“, iki naujausios redakcijos BK priėmimo ir Kroatijoje – skyriuje „Nusikaltimai nuosavybei“ (šiuo metu ir jis pertvarkytas ir pervadintas „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“).

Atlikus visų ES valstybių narių baudžiamųjų autorystės pasisavinimo normų analizę matyti, kad **didelės dalies ES valstybių pagrindinė autorystės pasisavinimo sudėtis yra labai panaši į Lietuvos BK įtvirtintą sudėtį, už šią veiką nenustatant jokių papildomų jos pavojingumą didinančių požymių** (Austrija, Bulgarija, Lenkija, Prancūzija, Rumunija, Slovėnija, Švedija ir kt.). Visgi daugeliu atvejų komercinius tikslus, žalą ir kitus požymius šios valstybės laiko autorystės pasisavinimą kvalifikuojančiais požymiais. Lietuvos baudžiamojo teisinio reguliavimo ypatumas šiuo atveju toks, kad analogiški požymiai nėra įtvirtinti nei BK 191 str. 1 d., nei 2 d., pastarojoje veiką kvalifikuojančiais įtvirtinti visai kiti požymiai, nesusiję su sunkesniais veikos padariniais, o tik su veikos padarymo būdu (plačiau žr. disertacijos *3.3.3 poskyrį*).

Tačiau visgi **daug valstybių numato tam tikro dydžio žalą kaip būtinąjį autorystės pasisavinimo pagrindinės sudėties požymį**, kas reiškia, jog tokiu būdu sudėtyje įtvirtinamas ir būtinas nustatyti tiesioginis papildomas objektas – nuosavybė ar turtiniai santykiai. Ne viena valstybė narė įtvirtina **taip pat įvairius kitus požymius,** kurie lemia kitų objektų įtvirtinimą kaip būtinąjį sudėties požymį: Airija[233] (komerciniai tikslai), Čekijos Respublika[234] (veika padaryta ne mažareikšmiai), Ispanija[235] (materialinė nauda kaltininkui, žala teisių turėtojui), Latvija[236] (didelė žala), Liuksemburgas[237] (piktybiškai, apgaulingai), Nyderlandai[238] (žala reputacijai, garbei, orumui), Suomija[239] (komercinė nauda, didelė žala), Vengrija[240] (finansinė žala).

Pastebėtina ir tai, kad daugeliu atvejų ES valstybėse baudžiamoji atsakomybė numatyta už dar didesnį, labai skirtingą veikų sąrašą, įtraukiant įvairius autorių turtinių ar gretutinių teisių pažeidimus, už juos nustatant daugiausia įvairaus dydžio baudas, o įtvirtintos maksimalios laisvės atėmimo bausmės už tas pačias veikas skirtingose valstybėse narėse yra ypač skirtingos – siekia nuo dvejų metų (pvz., Ispanijoje, Suomijoje) iki 5 ar net 8 metų (pvz., Slovakijoje). Akivaizdu, kad toks skirtingas teisinis reguliavimas gali sukelti problemų savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose atvejais, pvz., atsiradus poreikiui išduoti veiką padariusį asmenį kitos valstybės

[233] Airijos ATGTĮ 141 str.
[234] Čekijos Respublikos BK 270 str. 1 d.
[235] Ispanijos BK 270 str. 1 d.
[236] Latvijos BK 148 str. 1 d.
[237] Liuksemburgo ATGTĮ 82 str.
[238] Nyderlandų ATGTĮ 34 str.
[239] Suomijos BK 49 skyriaus 1 str.
[240] Vengrijos BK 384 str. 1 d.

prašymu, kai vienoje valstybėje tie patys veiksmai laikomi nusikaltimu, o kitoje – ne (plačiau žr. Markevičiūtė, 2024).

Ateityje reikėtų mėginti vienodinti baudžiamąją atsakomybę už tam tikrus nusikaltimus intelektinei nuosavybei Europos Sąjungoje, tačiau tai gana sudėtingas uždavinys[241] – šiuo metu, kaip minėta, egzistuoja tik Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS sutartis), kurioje vienintelėje numatyti minimalūs baudžiamosios teisinės apsaugos standartai intelektinei nuosavybei, tačiau tarp jų nėra būtinos baudžiamosios atsakomybės už nė vienos iš asmeninių neturtinių autorių teisių pažeidimus, kas ir lemia tokį skirtingą baudžiamąjį teisinį reguliavimą. Detalesnė ES valstybių narių autorystės pasisavinimo normų analizė ir sudėties požymių, bausmių skirtumai bei jų vertinimas aptariamas atitinkamose kitose šios disertacijos dalyse.

Vertinant ES valstybių narių baudžiamąjį teisinį reguliavimą kaip dar vieną galimą veikos kriminalizavimo kriterijų laikytina, kad **baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Lietuvos BK įtvirtinta pagrįstai ir lyginamuoju požiūriu: absoliuti dauguma ES valstybių narių yra įtvirtinusi tokią normą**, todėl kaip tik šios normos atsisakymas (dekriminalizavimas) sukeltų daugiau abejonių.

Trumpai apibendrinant visoje disertacijos 2 dalyje atliktą analizę, galima daryti išvadą, kad **įvertinus įvairius veikų kriminalizavimo kriterijus, iš jų visumos matyti, kad BK 191 str. įtvirtintas autorystės pasisavinimas yra pagrįstai BK įtvirtinta nusikalstama veika**; jos poreikį BK galima pagrįsti per tai, kad veika yra pakankamo pavojingumo, atitinka *ultima ratio* principo esmę, yra pakankamai paplitusi, baudžiamosiomis procesinėmis priemonėmis įmanoma ją nustatyti; jos įtvirtinimas BK neprieštarauja tarptautiniam ir ES teisiniam reguliavimui bei yra panašus į kitų ES valstybių narių baudžiamąjį teisinį reguliavimą.

[241] Plačiau apie tokio reguliavimo vienodinimo kliūtis žr. Geiger (2016).

3. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO SUDĖČIŲ POŽYMIŲ ANALIZĖ

BK 2 str. 4 d. įtvirtintas baudžiamosios atsakomybės taikymo imperatyvas – pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį. Toliau šioje disertacijos dalyje analizuojami BK 191 str. 1 ir 2 d. įtvirtinti autorystės pasisavinimo sudėties požymiai (objektas, dalykas, objektyvioji pusė, subjektas, subjektyvioji pusė) bei atskiri juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės aspektai.

3.1. Autorystės pasisavinimo objektas

Teisinėje valstybėje įstatymų leidėjas turi teisę ir kartu pareigą įstatymais uždrausti veikas, kuriomis daroma esminė žala asmenų, visuomenės ar valstybės interesams arba keliama grėsmė, kad tokia žala atsiras; įstatymuose apibrėžiama, kokios veikos pripažįstamos nusikalstamomis, ir nustatomos bausmės už jų padarymą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas). „*Sprendžiant, ar veika turi būti kriminalizuota, vadovaujamasi vertybės, į kurią kėsinamasi, santykine svarba, kėsinimosi dalyko reikšmingumu, potencialiu vertybės pažeidimo mastu, pažeidimo būdo pavojingumu ir veikos preventyvumo svarba*“ (Švedas, G., 2012, p. 16). Taigi pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją įstatymų leidėjas baudžiamajame įstatyme nusikalstamomis gali įtvirtinti tik tas veikas, kuriomis iš tikrųjų daroma didelė žala asmens, visuomenės ir valstybės interesams. Tokius interesus ir veikos pavojingumą atspindi ir nusikalstamos veikos objektas kaip baudžiamojo įstatymo saugomas teisinis gėris. Autorystės pasisavinimo pavojingumą grindžiantys argumentai ir kiti veikų kriminalizavimo kriterijai analizuojami disertacijos *2 dalyje*. Visgi kiekviena nusikalstama veika kėsinamasi į tam tikrus teisinius gėrius, todėl kiekvienai nusikalstamai veikai yra būdingas tam tikras nusikalstamos veikos objektas; veika negali būti pripažįstama nusikalstama, jei ja nėra kėsinamasi į baudžiamojo įstatymo saugomą teisinį gėrį (objektą) (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 188). Kai kada nėra taip paprasta nustatyti, į kokį objektą kėsinamasi konkrečia veika. Autorystės pasisavinimo atveju dėl šia veika pažeidžiamo objekto vieningos pozicijos teisės doktrinoje būtent ir nėra, todėl egzistuojant net kelioms viena kitai prieštaraujančios nuomonėms, būtina tuo pačiu išsiaiškinti labiausiai pagrįstą poziciją dėl objekto turinio ir formuluotės.

Toliau **šiame disertacijos skyriuje analizuojamas autorystės pasisavinimo objektas, remiantis jo skirstymu į rūšinį ir tiesioginį**, kartu aptariant doktrinoje kylančius ginčus dėl skirtingos šio nusikaltimo objekto turinio bei apimties interpretacijos. Taip pat lyginamuoju aspektu įvertinamas Lietuvos nacionalinis reguliavimas, lyginant jį su ES valstybių narių reguliavimu, tiriant visų 27 ES valstybių baudžiamuosius ir autorių teisių įstatymus, numatančius atsakomybę už autorystės pasisavinimą, vertinant jų pasirinktą nuo autorystės pasisavinimo saugomą teisinį gėrį kaip pagrindinį šio nusikaltimo objektą.

3.1.1. Rūšinis autorystės pasisavinimo objektas

Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje nusistovėjo nusikalstamų veikų objektų skirstymas į bendrąjį, rūšinį ir tiesioginį (pastarasis gali būti pagrindinis, papildomas ir fakultatyvus) (Abramavičius, 2003, p. 162–166; Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 190–193). Ši objektų klasifikacija reikšminga autorystės pasisavinimo normos paskirčiai bei taikymo apimčiai aiškinti. Kadangi *bendrasis objektas* yra visų teisinių gėrių, kurie yra saugomi mūsų valstybės baudžiamųjų įstatymų, visuma, jis yra vieningas visiems nusikaltimams, todėl yra formuluojamas ypač abstrakčiai (pvz., Lietuvos Respublikoje nustatyta teisėtvarka ir pan.), todėl atskiros specifikos nusikaltimams intelektinei nuosavybei jis neturi ir toliau neanalizuojamas. Tačiau rūšinis autorystės pasisavinimo ir kitų nusikaltimų intelektinei nuosavybei objektas kelia tam tikrų klausimų ir jį svarbu išanalizuoti.

Rūšinis objektas – tai vienarūšių ar tapačių teisinių gėrių, į kuriuos kėsinamasi nusikalstamomis veikomis, grupė, kuriuo remiantis panašios, vienarūšės veikos apjungiamos į skyrius. **Paprastai apie rūšinį tam tikros nusikalstamų veikų grupės objektą galima spręsti iš paties BK Specialiosios dalies skyriaus pavadinimo** (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 190–191). BK 191 straipsnis įtvirtintas BK XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“, todėl rūšinis šio skyriaus veikų objektas, sprendžiant iš pavadinimo, yra intelektinė nuosavybė. Šio skyriaus pavadinimas iki 2023 m. buvo platesnis – „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“, tačiau LR 2023 m. balandžio 27 d. įstatymu Nr. XIV-1925 buvo pakeistas, iš pavadinimo išbraukiant „pramoninei nuosavybei“. Tai buvo teisingas sprendimas, kadangi pramoninė nuosavybė kartu su autorių teise yra intelektinės nuosavybės sudedamosios dalys, dvi stambios šakos (Stonkienė, 2011, p. 30, plg. Mizaras, 2008, p. 32–33, Steponavičiūtė, 2020a, p. 107–111, kt.), todėl šis skyriaus pavadinimas buvo ydingas – be reikalo paminėti nusikaltimai pramoninei nuosavybei dubliavo nusikaltimų intelektinei

nuosavybei turinį. Tokiu būdu **rūšiniu BK XXIX skyriaus objektu po minėto BK XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo laikoma visa intelektinė nuosavybė**, kuri apima tiek autorių teisės, tiek pramoninės nuosavybės teisės subjektų interesus[242].

Galima pastebėti, kad analizuojamas **LR BK XXIX skyriaus pavadinimas, lyginant su kitų ES valstybių atitinkamu reguliavimu, po pakeitimų nebėra išskirtinis, kaip buvo iki tol**. Valstybes, būtent baudžiamuosiuose kodeksuose įtvirtinusias baudžiamąją atsakomybę už nusikaltimus intelektinei nuosavybei, įskaitant autorystės pasisavinimą, galima suskirstyti į dvi grupes: vienų valstybių (Bulgarijos, Čekijos Respublikos, Estijos, Slovakijos ir Vengrijos) baudžiamuosiuose kodeksuose atitinkamame skyriuje vartojama sąvoka „intelektinė nuosavybė“, šalia neminint atskirų jos dalių (autorių teisės ir pramoninės nuosavybės teisės)[243], o kitoje grupėje valstybių (Kroatijos, Latvijos, Maltos, Slovėnijos ir Suomijos) BK skyrių pavadinimai apskritai nesusiję su šiuo skirstymu, nes yra gerokai bendresnio pobūdžio ir apima daug labai skirtingų nusikaltimų, taip pat ir nesusijusių su intelektine nuosavybe[244]. Likusiose ES valstybėse baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės pažeidimus numatyta specialiuose autorių teisę ir pramoninės nuosavybės teisę reglamentuojančiuose įstatymuose – autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme,

---

[242] Priežastys, dėl kurių mūsų BK skyrius netinkamai buvo pavadintas „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“, greičiausiai slypi BK projektų dinamikoje: 1999 m. lapkričio 15 d. BK projekte skyriaus pavadinimas, atrodytų, buvo nepriekaištingas – „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ (alternatyviame 1999 m. lapkričio 18 d. projekte – mažai kuo besiskiriantis „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai intelektinei nuosavybei“), tačiau skyrių ir tesudarė autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimai, jame nebuvo nė vienos veikos pramoninei nuosavybei. Vėlesniame 2000 m. rugsėjo 11 d. projekte atskirame straipsnyje kriminalizuotas ir pramoninės nuosavybės objektų pažeidimas, su kurio atsiradimu lygiagrečiai pakeistas ir skyriaus pavadinimas į dabartinį „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“, greičiausiai tai darant dėl aiškumo, pernelyg nesigilinant į terminologinius niuansus.

[243] Bulgarijos BK III skyriaus VII skirsnis (172a–174 str.) ir Estijos BK 14 skyrius (219–230 str.) vadinasi „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“; Čekijos Respublikos BK 6 skyriaus 4 d. (268–271 str.) ir Slovakijos BK V skyriaus IV skirsnio (281–283 str.) pavadinimą sudaro dvi intelektinės nuosavybės rūšys – „Nusikaltimai pramoninės nuosavybės teisėms ir autorių teisei“, Vengrijos BK XXXVII skyrius vadinasi „Nusikaltimai intelektinės nuosavybės teisėms“ (384–388 str.).

[244] Atskiri nusikaltimai intelektinei nuosavybei Latvijos BK skyriuje „Nusikalstamos veikos asmens fundamentalioms teisėms ir laisvėms“, Maltos BK IX skyriaus „Nusikaltimai nuosavybei ir visuomenės saugumui“ III poskyryje „Dėl sukčiavimo“; Slovėnijos BK 16 skyriuje „Nusikalstamos veikos žmogaus teisėms ir laisvėms“, Suomijos BK 49 skyriuje „Tam tikrų nematerialių teisių pažeidimas“.

patentų įstatyme, prekių ženklų įstatyme ir kt. (Airijoje, Austrijoje, Belgijoje, Danijoje, Graikijoje, Italijoje, Kipre, Lenkijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Švedijoje ir Vokietijoje)[245]. Iki pakeitimų į buvusį LR BK XXIX skyriaus pavadinimą panašus vienintelis Ispanijos reguliavimas, kurio negalima priskirti nė vienai iš minėtų valstybių grupių: Ispanijos BK XI skyriaus pavadinimas yra „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei, prekybai ir vartotojams“[246], kas yra kritikuotina, nes ir čia intelektinės nuosavybės sąvoka vartojama tik kaip sinonimas autorių ir gretutinėms teisėms. Taigi galima daryti išvadą, kad **dauguma valstybių atsižvelgia į intelektinės nuosavybės teisės sandarą ir įstatymus ar baudžiamojo kodekso skyrius atitinkamai pavadina tinkamai**, o mūsų įstatymų leidėjas, pakeitęs pavadinimą, pasielgė pagrįstai.

Visgi P. Švedas savo disertacijoje mintį vysto dar toliau ir, remdamasis D. Bukelienės įžvalgomis apie „nuosavybės teisės“ sąvokos, o ne „nuosavybės“ vartojimą civilinėje teisėje nuosavybės teisiniam santykiui įvardyti (Bukelienė, 2008, p. 50), **siūlo skyriaus pavadinimą keisti į „Nusikaltimai intelektinės nuosavybės teisei“, kadangi tai tiksliau atspindėtų saugomo teisinio gėrio esmę**, o tuo pačiu, kaip jis pažymi, tokiu atveju analogiškai reikėtų pakeisti ir XXVIII skyriaus pavadinimą, kadangi jis taip pat šiuo metu įtvirtina „nusikaltimus nuosavybei“, o ne „nuosavybės teisei“ (Švedas, P., 2011, p. 119). Šiuo atveju autorius primygtinai siūlo pakeitus vieną, būtinai keisti ir kitą.

Reikėtų pastebėti, kad BK XXVIII skyriaus pilnas pavadinimas yra „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“, todėl būtina atsižvelgti į pakeitimo derėjimą su likusia skyriaus pavadinimo dalimi. Turtinės teisės apibrėžiamos kaip apimančios daiktines teises, prievolines teises, taip pat teises, atsirandančias iš intelektinės

[245] Pavyzdžiui, Vokietijoje yra atskiras Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1965), kurio viename iš skyrių aptariama ir teisinė atsakomybė už pažeidimus, savo pavojingumu peržengiančius baudžiamosios teisės slenkstį. Lenkijoje tokiu pačiu principu taip pat galioja du teoriniu požiūriu „tvarkingi“ įstatymai – Pramoninės nuosavybės įstatymas (2000) bei Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1994), kuriuose numatyta ir baudžiamoji atsakomybė (atitinkamai X ir XIV skyriuje); Prancūzija netgi turi atskirą Intelektinės nuosavybės kodeksą, taip pat aiškiai atskiriantį pramoninę nuosavybę nuo autorių teisių ir gretutinių teisių. Duomenys apie kiekvienos valstybės intelektinės nuosavybės teisinį reguliavimą surinkti ir prieinami PINO puslapyje: http://www.wipo.int/wipolex/en/ [žiūrėta 2025 m. liepos 25 d.].

[246] Ispanijos BK (1995). Tuo tarpu poskyriai sukonstruoti jau tvarkingai – „Nusikaltimai, susiję su intelektine nuosavybe“ (1 poskyris) ir „Nusikaltimai, susiję su pramonine nuosavybe“ (2 poskyris).

veiklos rezultatų (CK 1.112 str. 1 d.), o viena iš daiktinių teisių rūšių yra ir nuosavybės teisė (CK 4.20 str., 4.37 str. 1 d.). Tai reiškia, kad turtinės teisės apima tiek daiktines teises, tiek nuosavybės teises. Vadinasi, autorių siūlymu pervadintas skyriaus pavadinimas „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybės teisei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“, reikštų, jog turtinių teisių turinys būtų dubliuojamas, nes nuosavybės teisė yra tik viena iš turtinių teisių rūšių[247].

Dėl to galima manyti, kad sąvoka „nuosavybė“ skyriaus pavadinime vartojama ne kaip netinkamas „nuosavybės teisės“ pakaitalas, bet kaip sąmoningai pasirinkta išties savarankiška ir kitoniška sąvoka, kurios pasirinkimas turi konkretų paaiškinimą, turinį ir jokios klaidos čia nėra, o tai gali lemti ir kitonišką nusikaltimų intelektinei nuosavybei skyriaus pavadinimo įtvirtinimą. Tokiu sąvokos vartojimo paaiškinimu galėtų būti Konstitucijos 23 str. įtvirtintos taisyklės, susijusios su nuosavybės apsauga: „*Nuosavybė neliečiama. Nuosavybės teises saugo įstatymai*.“ Tokia Konstitucijos formuluotė leidžia teoriškai išskirti nuosavybės apsaugą (kaip tam tikro materialaus objekto) ir nuosavybės teisės apsaugą (kaip galimybės tą materialų objektą naudoti, valdyti ar juo disponuoti apsaugą). Doktrinoje taip pat nurodoma, kad „*baudžiamojo įstatymo gali būti saugomas: a) pats teisinis gėris, ginamas nuo sunaikinimo ar pakeitimo; arba b) asmens santykis su tuo teisiniu gėriu, t. y. galimybė ir laisvė jį valdyti, juo disponuoti ir naudotis*“ (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 187–188). BK XXVIII skyriuje yra veikų, kuriomis kėsinamasi iškart į abu objektus, pvz., turtą sunaikinant ar sugadinant (BK 187 str.) kėsinamasi tiek į pačią nuosavybę, paveikiant materialų objektą, tiek į nuosavybės teisę, kadangi sunaikinus ar sugadinus nuosavybės teisės objektą, prarandama ar apribojama savininko galimybė jį laisvai valdyti, naudoti ar disponuoti. Tai reiškia, kad kėsinantis į patį nuosavybės teisės objektą, visada automatiškai kėsinamasi ir į nuosavybės teisę, tačiau kėsinantis į nuosavybės teisę, nebūtinai daroma tiesioginė žala nuosavybės objektui (pvz., vagystės atveju pagrobtas turtas gali išlikti visiškai sveikas ir nepažeistas kaip nuosavybės teisės objektas, tačiau savininkas neteks galimybės juo naudotis, valdyti ir disponuoti, t. y. nuo veikos nukentės tik nuosavybės teisė, bet ne pati nuosavybė, juolab, kad dar įmanoma kai kuriais atvejais daiktą atgauti ir grąžinti savininkui). Todėl, autorės nuomone, BK XXVIII skyriaus pavadinimas yra tinkamas, kadangi BK tokiu būdu įgyvendina Konstitucijos 23 str., kuris atskirai gina tiek nuosavybės teisę, tiek

[247] Eliminavus tokį dubliavimą, skyriaus pavadinimas pasikeistų į „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“, kas nelabai atspindėtų skyriaus esmę ir paskirtį.

pačią nuosavybę (nuosavybės teisės objektą), o nusikalstamų veikų rūšys, įtvirtintos šiame BK skyriuje, patvirtina, kad būtina saugoti abu objektus, laikytinus santykinai savarankiškais[248].

Tačiau taikant analogišką aiškinimą visgi to paties negalima pasakyti apie patį nusikaltimų intelektinei nuosavybei skyrių. Jeigu BK XXVIII skyriuje sąvoka „nuosavybė“ gali būti skirta nuosavybės teisės objektui (baudžiamąja teisine prasme – dalykui) apibūdinti, kadangi kai kuriomis veikomis žalojamas tiesiogiai jis pats, tai BK XXIX skyriuje įtvirtintomis veikomis[249] kėsinamasi į intelektinės veiklos rezultatus, kurie yra nematerialūs – materialaus nuosavybės teisės objekto, kuris veikiamas darant nusikaltimą, paprasčiausiai nėra, kadangi ATGTĮ 50 str. įtvirtintas kūrinio ir jo materialinės išraiškos atskirumo principas[250] ir tai yra autorių teisės objektų specifika, kurią reikia tinkamai suvokti ir įvertinti. Taigi BK skyrius skirtas saugoti intelektinės veiklos rezultatus nuo tokio kėsinimosi, kuris neapima kūrinio materialinės išraiškos sunaikinimo – už tokį kūrinio sunaikinimą kaltininkas atsakytų pagal atitinkamas nusikaltimų nuosavybei skyriaus normas, kadangi pats kūrinys kaip nematerialus teisės objektas nuo tokio kėsinimosi nenukenčia[251]. Šiuo atveju baudžiamasis įstatymas saugo ne

---

[248] Šiuo metu įtvirtintas „nuosavybės“ palikimas skyriaus pavadinime yra paaiškinamas bei pateisinamas ir tuo požiūriu, kad baudžiamasis kodeksas skirtas ne tik teisininkui, žinančiam civilinių teisių turinio ir tarpusavio santykio ypatumus, bet teisinio išsilavinimo neturinčiam žmogui – perskaičius skyriaus pavadinimą jam turi būti aišku, kokio pobūdžio veikos aprašytos tame skyriuje. Kaip tik daugiau žalos aiškumui bus padaryta ėmus keisti šias sąvokas.

[249] Skyriuje šiuo metu numatytos tokios penkios nusikalstamos veikos: autorystės pasisavinimas (BK 191 str.), literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtas atgaminimas, neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas (BK 192 str.), informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimas arba pakeitimas (BK 193 str.), neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių techninių apsaugos priemonių pašalinimas (BK 194 str.) ir pramoninės nuosavybės teisių pažeidimas (BK 195 str.).

[250] „*Autorių teisės į kūrinį nesiejamos su nuosavybės teise į materialųjį objektą, kuriuo tas kūrinys išreikštas. Autorius ar kitas autorių teisių subjektas, perleidęs nuosavybės teisę į materialųjį objektą, kuriuo išreikštas kūrinys, nelaikomas perleidusiu autorių turtines teises ar suteikusiu licenciją, leidžiančią naudoti tą kūrinį, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip*“ (1 d.); „*Autorius arba kitas autorių teisių subjektas, perleidęs autorių turtines teises ar suteikęs licenciją, leidžiančią naudoti kūrinį, nelaikomas perleidusiu nuosavybės teisę į materialųjį objektą, kuriuo tas kūrinys išreikštas*“ (2 d.).

[251] Pavyzdžiui, sudeginus muzikinio kūrinio natas, pats kūrinys nebus sunaikinamas; sunaikinus ir vėl identiškai atkūrus skulptūrą, ji bus laikoma tuo pačiu, o ne kitu kūriniu. Visgi pridurtina, kad fiziškai paveikus kūrinio materialią išraišką, galima kelti klausimą dėl asmeninės neturtinės autoriaus teisės į kūrinio neliečiamybę pažeidimo pagal ATGTĮ 14 str. 1 d. 3 p., už kurį gali kilti civilinė atsakomybė.

fiziškai patį teisinį gėrį, ginamą nuo sunaikinimo ar pakeitimo, bet būtent asmens santykį su tuo teisiniu gėriu, t. y. galimybę, teisę ir laisvę jį valdyti, juo disponuoti ir naudotis.

Todėl **pritartina P. Švedo minčiai, kad šiuo metu įtvirtintas BK XXIX skyriaus pavadinimas neatitinka jame įtvirtintų nusikalstamų veikų objektų esmės ir turėtų būti keičiamas į „Nusikaltimai intelektinės nuosavybės teisei“ jau vien dėl to, kad intelektinės nuosavybės objektai yra nematerialūs**[252]. Tačiau toks pakeitimas, skirtingai, nei tvirtina mokslininkas, visiškai nereikalauja sisteminio kitų BK skyrių pavadinimo pakeitimo, kadangi, kaip minėta, jų pavadinimai tinkamai atspindi skirtingą skyriuje įtvirtintų veikų ir objektų pobūdį.

Šiuo aspektu išanalizavus ES valstybių baudžiamuosius įstatymus, galima pastebėti, kad „Nusikaltimų intelektinei nuosavybei“ skyriaus pavadinime tik sąvoką „nuosavybė“ vartoja keturios valstybės – Bulgarija, Estija, Ispanija ir Kroatija, o „nuosavybės teisė“ (ar konkrečiai vardinant atskiras intelektinės nuosavybės teisės rūšis – autorių teisę ir pramoninės nuosavybės teisę) taip pat įtvirtina trys valstybės – Čekijos Respublika, Slovakija, Vengrija (kitos valstybės šias „teises“ įtvirtina ne skyrių pavadinimuose, bet pačiuose atskirų baudžiamųjų normų pavadinimuose – Latvija, Slovėnija, Suomija)[253]. Manytina, ir **užsienyje tai nėra laikoma reikšmingu sąvokų skirtumu, tad didelės praktinės reikšmės skyriaus pavadinimo pakeitimas neturės**.

---

[252] Net ir tai, kad kai kuriais nusikaltimais, įtvirtintais BK 192 str., disponuojama intelektinės nuosavybės objektų materialiomis kopijomis, nelemia šio skyriaus rūšinio objekto pokyčio, apimant ir „nuosavybę“, kadangi kėsinamasi į kūrinio materialinę išraišką ne jį naikinant ar kitaip veikiant, bet neteisėtai dauginant, t. y. gaminant atskirus nuo pirminio nuosavybės teisės objektus, pirminį objektą palikus sveiką ir jo nežalojant. Toks materialinės nuosavybės objektas, kuriuo pirmiausia buvo išreikštas kūrinys, apskritai gali būti seniai perleistas kito asmens nuosavybei ir autoriaus nebevaldomas, bet baudžiamosios atsakomybės neteisėtas atgaminimas nepašalins ir pažeis ne to daikto savininko teises, o būtent autoriaus teises.

[253] Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šie nusikaltimai praktiškai niekur nekeliami į nusikaltimų nuosavybei, turtui ir turtinėms teisėms skyrių, nors tai yra „intelektinė *nuosavybė*“, tą daro turbūt vienintelė Malta, kurių normos dėl intelektinės nuosavybės apsaugos įdėtos į Maltos BK (1854) IX skyriaus „Nusikaltimai nuosavybei ir visuomenės saugumui“ III poskyryje „Dėl sukčiavimo“. Kita gana neseniai panašų reguliavimą įtvirtinusi buvo ir Kroatija, kurios BK (1997) XVII skyriuje buvo įtvirtinti „Nusikaltimai nuosavybei“, tačiau nuo naujos BK redakcijos priėmimo (2011) jis buvo pertvarkytas, taip pat suformuojant atskirą BK 27 skyrių „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“. Kadangi intelektinė nuosavybė yra labai specifinė ir turtinių nusikaltimų sudėtys neatspindi jos esmės, valstybės, panašu, seka geraisiais pavyzdžiais ir skyrius pervadina atitinkamai.

3.1.2. Tiesioginis autorystės pasisavinimo objektas pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 1 d.)

Šiuo metu galiojanti baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą numatanti BK 191 str. 1 d. redakcija suformuluota taip: „*Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą kūrinį (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų*“. Taigi autorystės pasisavinimo veika pasireiškia savo vardu išleidžiant ar viešai paskelbiant svetimą tam tikros rūšies kūrinį ar jo dalį (veikos dalyką). Baudžiamosios teisės doktrinoje dalyku laikoma tai, per ką (ką tiesiogiai veikiant, į ką kėsinantis) kaltininko nusikalstama veika daroma žala ar sukeliama žalos grėsmė nusikalstamos veikos objektui – baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei, teisiniam gėriui. Tačiau būtent šis teisinis gėris, tiesioginis autorystės pasisavinimo objektas kelia daugiausia diskusijų ir doktrinoje jis aprašomas skirtingai, kadangi labai sudėtinga nustatyti konkretų nusikalstamos veikos objektą, kai nusikalstama veika kėsinamasi į idealaus pobūdžio teisinius gėrius[254]. Be to, dažniausiai nedetalizuojamos tokio objekto rūšys, kurios taip pat turi reikšmės veikos kvalifikavimui.

Tiesioginis objektas – toks baudžiamojo įstatymo saugomas teisinis gėris, į kurį kėsinamasi konkrečia nusikalstama veika. Kitaip tariant, yra išskiriamas kiekvienai veikai būdingas objektas, kuris:

a. yra būtinas kaip tos veikos sudėties elementas; jis gali būti *pagrindinis objektas*, kuris lemia veikos sudėties vietą BK Specialiojoje dalyje, ir *papildomas objektas*, kuris neišvengiamai pažeidžiamas kartu su pagrindiniu objektu visais veikos pasireiškimo atvejais, t. y. toks, be kurio veika negali būti kvalifikuojama; arba
b. nėra būtinas atitinkamo nusikaltimo sudėties požymis ir jo (ne)egzistavimas nedaro įtakos veikos kvalifikavimui (jis gali daryti įtaką tik baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimui), kadangi yra pažeidžiamas ne visais, o tik tam tikrais atvejais, priklausomai nuo veikos pasireiškimo būdo ir yra daugiau šalutinis, o jo galimų variacijų kiekis gali būti didelis; doktrinoje jis vadinamas *fakultatyviuoju objektu*.

[254] Doktrinoje nurodoma, kad „*Baudžiamojo įstatymo saugomi gėriai gali būti realaus pobūdžio – gyvybė, sveikata, nuosavybė ir pan., arba idealaus pobūdžio – garbė, orumas, religiniai jausmai ir pan.*“ (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 187–188). Remiantis šiomis doktrinos nuostatomis galima daryti išvadą, kad tiek autorystės pasisavinimo atveju, tiek visų kitų intelektinės nuosavybės pažeidimų atveju, ginamas objektas yra idealaus pobūdžio.

Išsamiausiai autorystės pasisavinimo objektą yra aprašęs G. Ivoška BK komentare ir V. Mizaras savo monografijoje „Autorių teisė“. G. Ivoška nurodo, kad BK 191 str. (abi jo dalys) apibrėžia nusikaltimus, kurių objektas – intelektinės nuosavybės teisiniai santykiai dėl autorių asmeninių neturtinių teisių ir turtinių teisių bei teisėtų interesų, taip pat ir dėl gretutinių teisių subjektų teisių (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.,* 2009, p. 395, para. 1). Tuo tarpu V. Mizaras nurodo, kad objektu laikytini autoriaus asmeniniai neturtiniai interesai, o būtent tik viena autoriaus asmeninė neturtinė teisė – autorystės teisė, kuri pripažįstama tik autoriui (Mizaras, 2009, p. 482). Akivaizdu, kad abiejų **mokslininkų pozicijos apibrėžia skirtingą autorystės pasisavinimo objekto apimtį, todėl būtina plačiau išanalizuoti šio straipsnio paskirtį ir apibrėžti jo taikymo ribas**.

G. Ivoškos pateikta formuluotė „*intelektinės nuosavybės teisiniai santykiai dėl autorių asmeninių neturtinių teisių ir turtinių teisių bei teisėtų interesų*“, taip pat „*ir dėl gretutinių teisių subjektų teisių*“ yra pernelyg abstraktaus pobūdžio ir šia veika pažeidžiamą objektą apibrėžia per plačiai, kadangi šiuo atveju tai apimtų: 1) visas asmenines neturtines teises (autorystės teisę, teisę į autoriaus vardą ir teisę į kūrinio neliečiamybę), 2) visas turtines autorių teises (teises kūrinį atgaminti, versti, perdirbti, platinti, rodyti, skelbti ir kt.), taip pat, mokslininko nuomone, – 3) ir gretutines teises (jos priklauso atlikėjams, fonogramų gamintojams, transliuojančioms organizacijoms ir pirmojo audiovizualinio kūrinio įrašo gamintojams)[255]. Tokio abstraktumo formuluotė tinkamesnė apibūdinant nebent skyriuje numatytų nusikalstamų veikų rūšinį objektą[256], tačiau ne konkrečiai autorystės pasisavinimo objektą. Toliau dėstomais argumentais grindžiama pozicija, kodėl G. Ivoškos pateikta trijų objektų formuluotė yra apibrėžta netinkamai:

1) **Dėl autorių asmeninių neturtinių teisių pripažinimo objektu.** ATGTĮ 14 straipsnio 1 dalies 1–3 punktuose įtvirtintos trys autorių asmeninės neturtinės teisės: autorystės teisė, teisė į autoriaus vardą ir teisė į kūrinio neliečiamybę. Autorystės teisė ATGTĮ 14 str. 1 d. 1 p. apibrėžiama kaip „*teisė reikalauti pripažinti kūrinio autorystę aiškiai nurodant autoriaus vardą ant visų išleidžiamo kūrinio egzempliorių, taip pat kitu įmanomu būdu viešai atliekant kūrinį*“. Teisė į autoriaus vardą, savo ruožtu, ATGTĮ 14 str. 1 d. 2 p. apibrėžiama kaip „*teisė reikalauti, kad bet kokiu būdu naudojant kūrinį būtų nurodomas arba nebūtų nurodomas autoriaus vardas, arba būtų nurodomas*

[255] Autorių asmeninių neturtinių teisių turinys apibrėžtas ATGTĮ 14 str. 1 d. 1–3 punktuose; autorių turtinės teisės išvardintos ir jų turinys apibrėžtas ATGTĮ 15 str. 1 d. 1–8 punktuose; gretutinės teisės reguliuojamos ATGTĮ 51–60 str.

[256] Toks apibrėžimas netiktų tik BK 195 str., kuriame vieninteliame minimi pramoninės nuosavybės objektai.

autoriaus pseudonimas“. Teisė į kūrinio neliečiamybę ATGTĮ 14 str. 1 d. 3 p. apibrėžiama kaip „*teisė prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl bet kokio kito kėsinimosi į kūrinį, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją*“. BK komentare G. Ivoška, kaip minėta, bendrai nurodo, kad objektu yra iš esmės yra visos trys šios asmeninės neturtinės teisės. Tačiau manytina, kad šalia autorystės teisės į šia veika pažeidžiamų asmeninių neturtinių autorių teisių sąrašą nereikėtų įtraukti kartu ir teisės į autoriaus vardą ar teisės į kūrinio neliečiamybę, kadangi BK 191 str. 1 d. dispozicijoje įtvirtintos veikos (kūrinio išleidimas ar viešas paskelbimas svetimu vardu) savaime nesuponuoja jų pažeidimo – kūrinys gali būti išleistas ir visiškai nepakeistas, nepažeidžiant kūrinio neliečiamybės teisės, o tikrojo autoriaus vardas nurodytas tinkamai, autoriui priimtinu būdu, nepažeidžiant autoriaus teisės į vardą (pvz., šalia autoriaus prirašant bendraautorį, neprisidėjusį prie kūrinio sukūrimo ir taip pažeidžiant tik autorystės teisę). Todėl vien iš šio pavyzdžio matyti, kad pasisavinus autorystę, savaime nepadaroma žala kitoms autoriaus asmeninėms neturtinėms teisėms, vadinasi, jos negali būti laikomos nei pagrindiniu, nei papildomu objektais, todėl laikytinos nebent fakultatyviaisiais objektais, kurie pažeidžiami kazuistiškai, priklausomai nuo veikos padarymo aplinkybių. Apie tai, kad BK 191 str. nesaugo kitų autorių teisių byloja jau pats straipsnio pavadinimas „Autorystės pasisavinimas“, kuris BK normų dinamikoje keitėsi ir vienu metu netgi vadinosi „Autorystės teisės pasisavinimas“[257]. Tai leidžia daryti išvadą, kad **normos paskirtis yra saugoti išimtinai tik autorystės teisę, bet ne kitas asmenines neturtines autorių teises**.

2) **Dėl turtinių teisių pripažinimo objektu.** Kad asmeniui kiltų baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą, jis turi ne tik save nurodyti kūrinio autoriumi, bet tai daryti atlikdamas tam tikras BK 191 str. 1 d. dispozicijoje numatytas alternatyvias veikas – išleisdamas ar viešai paskelbdamas svetimą kūrinį – t. y. iš esmės tuo pačiu turi išnaudoti autorių turtines teises (ATGTĮ 15 str. 1 d. 2, 8 p.)[258]. Todėl tikslinga išnagrinėti, ar dėl šios priežasties autorystės pasisavinimo tiesioginiu objektu (pagrindiniu, papildomu ar fakultatyviuoju) neturėtų būti ir turtinės autorių teisės, kaip rašoma BK komentare.

Tam, kad šia veika būtų pažeidžiamos autorių turtinės teisės, kaltininkas turi jomis naudotis neteisėtai, t. y. neturėti licencijos. Tačiau

---

[257] 1961 m. BK redakcijos paskutiniuosiuose 2000 m. pakeitimuose *(Valstybės žinios,* 38-1054) BK 142 str. pavadintas „Autorystės *teisės* pasisavinimas“, su naująja kodekso redakcija, žodis *teisė* panaikintas.

[258] Autorės nuomone, šie veiksmai savo turiniu turėtų apimti bet kokį viešą kūrinio naudojimo būdą; veikos objektyvioji pusė aptariama kitoje disertacijos dalyje.

įmanoma, kad autorius žinojo apie ekonominį savo kūrinio naudojimo būdą, netgi yra suteikęs leidimą išleisti (kitaip tariant, atgaminti) kūrinį ar jį paskelbti viešai, tačiau šie veiksmai be autoriaus žinios ir leidimo atliekami svetimu (kaltininko – licenciato) vardu. Tokiu atveju autorių turtinės teisės pažeidžiamos nebus, nes jų apimtyje veikiama teisėtai, ir pažeidimas įvyks tik asmeninių neturtinių teisių atžvilgiu. Vadinasi, šiuo aspektu turtinės autorių teisės negali būti laikomos nei tiesioginiu pagrindiniu, nei papildomu objektu ir taip pat yra laikytinos fakultatyviuoju objektu, kuris pažeidžiamas tais atvejais (kaip teismų praktika rodo – didele dauguma atvejų), kai pasisavinus autorystę kartu neteisėtai naudojamasi ir autorių turtinėmis teisėmis[259]. Tai, kad pasisavinus autorystę kartu pažeidžiamos turtinės autoriaus teisės, gali turėti įtakos tik baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimui, pvz., bausmės skyrimui: remiantis BK 54 str. 2 d. 1 p., teismas, skirdamas bausmę, atsižvelgia į didesnį veikos pavojingumo laipsnį, taip pat nukentėjusysis gali reikšti civilinį ieškinį dėl žalos, sukeltos neteisėtai naudojantis autorių turtinėmis teisėmis, atlyginimo.

Kita vertus, pasisavinus autorystės teisę, kuri yra pagrindinis tiesioginis pažeidžiamas veikos objektas, iš esmės įgyjama galimybė disponuoti ir visomis kitomis autoriaus turtinėmis ir asmeninėms neturtinėmis teisėmis, kadangi jos yra išvestinės iš autorystės teisės[260]. Baudžiamosios teisės teorijoje pripažįstama, kad objektui (teisiniams gėriams, į kuriuos kėsinamasi nusikalstama veika), gali būti ne tik tiesiogiai padaroma žala, bet ir sukeliama tokios žalos grėsmė (dažniausiai rengimosi ar pasikėsinimo stadijose bei formaliose nusikalstamų veikų sudėtyse) (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 187). Todėl svarstytina, ar šiuo požiūriu nėra automatiškai sukeliama žalos grėsmė visoms kitoms autoriaus turtinėms ir asmeninėms neturtinėms teisėms. Autorės nuomone, tokie padariniai visgi yra per tolimi – būtent pačiu pasisavinimu, o ne tolesniais kaltininko veiksmais, turi būti sukeliama žalos grėsmė kitoms vertybėms, o šiuo atveju vien pasisavinus autorystę dar savaime nereiškia, kad šia veika kaltininkas sukelia grėsmę kitoms autorių teisėms. Tai jis gali padaryti nebent papildoma, atskira nuo autorystės pasisavinimo, veika, o šių galimybių baudžiamasis įstatymas darant pirminę veiką neapima (apie tai rašoma ir šios disertacijos dalyje, pagrindžiančioje veikos kriminalizavimo kriterijus). Todėl ir šiuo požiūriu **negalima daryti**

[259] Šie kaltininko veiksmai gali sudaryti ir sutaptį su kitu nusikaltimu, įtvirtintu BK 192 str.

[260] Be kita ko, autoriaus gynybos galimybės gali būti sumažinamos ir dėl autorystės prezumpcijos, o civilinės gynybos priemonių apsunkinimas yra vienas iš veikos kriminalizavimo kriterijų.

išvados, kad autorystės pasisavinimo pagrindiniu ar papildomu objektu yra autorių turtinės teisės.

3) **Dėl gretutinių teisių pripažinimo objektu**. G. Ivoška nurodo, kad prie išvados, jog autorystės pasisavinimo objektu yra ir gretutinių teisių subjektų teisės, priėjo, aiškindamas straipsnį sisteminiu metodu kartu su ATGTĮ ir kitais BK XXIX skyriaus straipsniais bei remdamasis LAT 2004 m. balandžio 20 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218/2004 (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395, para. 1). Šioje byloje kaltininkas buvo nuteistas už tai, kad Gariūnų turgavietėje prekiavo nelegaliai įrašytomis muzikos kompaktinėmis plokštelėmis (neteisėtomis fonogramų kopijomis), neturėdamas fonogramų gamintojų leidimo, taip pažeisdamas jų išimtines turtines teises, įtvirtintas ATGTĮ. Jis buvo nuteistas pagal BK 192 str., tuo metu įtvirtinusio baudžiamąją atsakomybę tik už kūrinių, bet ne gretutinių teisių objektų, neteisėtą atgaminimą, kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą[261]. LAT Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinė sesija, grįsdama tinkamą baudžiamojo įstatymo taikymą, rėmėsi sisteminiu viso BK skyriaus, ATGTĮ, tarptautinių teisės aktų aiškinimu, taip pat istorine BK 142[1] str. kaip BK 192 str. pirmtako ir jo taikymo praktikos analize. Nors teismas pripažino, kad gretutinės teisės su autorių teisėmis netapatinamos, taip pat netapatinami jų objektai, tačiau padarė išvadą, kad sistemiškai įsigilinus į visas bylai reikšmingas teisės normas, atsiskleidžia įstatymų leidėjo siekis garantuoti, kad būtų tinkamai apgintos visos autorių ir gretutinių teisių subjektų teisės, ypač turint omenyje tai, kad neteisėta fonogramos kopija tuo pačiu yra ir neteisėta kūrinio kopija. Teismo nuomone, laikyti, kad pereinant nuo senojo prie naujojo baudžiamojo įstatymo iš BK 192 str. buvo sąmoningai eliminuota apsauga tam tikrų vertybių, kurios senajame BK, taip pat kituose galiojančio BK straipsniuose ar kituose teisės aktuose buvo ir tebėra saugomos ir ginamos vienodai, nėra pagrindo.

Tačiau analogiškai tos pačios išvados padaryti ir apie BK 191 str. negalima: remiantis tais pačiais teismo taikytais analizės metodais ir šaltiniais, pastebėtina, kad ir anksčiau galiojusiose autorystės pasisavinimo normose niekada nebuvo numatyta atsakomybė už gretutinių (pvz., atlikėjų) teisių objektų autorystės pasisavinimą: visada eksplicitiškai kaip veikos dalykas būdavo įvardinami išimtinai tik autorių teisių objektai, taip pat tam tikrą laiką – ir pramoninės nuosavybės objektai, bet niekada – gretutinių teisių

[261] BK pakeitimas, įtraukiant į normą ir gretutinių teisių subjektų teisių apsaugą, padarytas tik 2009 m. įstatymu Nr. XI-330 (*Valstybės žinios*, 87-3663).

objektai[262]. Vadinasi, plečiamasis aiškinimas dėl nusikalstamos veikos objekto, įtraukiant į jį ir gretutines teises, yra nepagrįstas nei istoriniu, nei teleologiniu ar gramatiniu normos konstrukcijos aiškinimu.

Todėl vertinant dabartinę straipsnio konstrukciją gramatiniu požiūriu, galima vienareikšmiškai pritarti tai mokslininkų išsakytai pozicijai, kad **šiuo metu gretutinių teisių subjektų interesai juo nėra saugomi, kadangi jiems, išskyrus atlikėjus, įstatymais suteikiamos tik turtinės teisės** (Mizaras, 2009, p. 482, plg. Birštonas *et al.*, 2010, p. 304). Tai savo ruožtu reiškia, kad norint baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis saugoti ir gretutinių teisių subjektų teises, reikėtų neišvengiamai keisti arba BK 191 str. 1 d. dispoziciją, arba numatyti atskirą normą būtent šiam objektui saugoti.

Lyginamuoju požiūriu situacija dėl nusikalstamos veikos dalyko ir apsaugos apimties autorystės pasisavinimo atveju gana skirtinga: dalis valstybių įtvirtina baudžiamąją atsakomybę tik už autorystės teisės pasisavinimą, dalis – ir tam tikrų gretutinių teisių objektų autorystės pasisavinimą, o kai kurios – ir neteisėtą naudojimąsi turtinėmis autoriaus teisėmis. Pavyzdžiui, Latvijoje eksplicitiškai už autorystės pasisavinimą baudžiama tik jei pasisavinama pramoninės nuosavybės objekto – dizaino ar išradimo – autorystė[263], tuo tarpu autorinio kūrinio pasisavinimas kriminalizuotas kitame straipsnyje – kaip autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas, sukėlęs didelės žalos[264] (kitaip tariant, literatūros, mokslo ar meno kūrinio autorystės pasisavinimas nelaikomas savaime ypač žalinga veika). Šis straipsnis iš esmės gali būti taikomas nepriklausomai nuo to, kokios autorių teisės pažeidžiamos – turtinės ar asmeninės neturtinės, o taip pat netgi ir gretutinės teisės – esminė baudžiamosios atsakomybės sąlyga yra didelės žalos sukėlimas tokiu pažeidimu, todėl bendrai autorių teisių apsaugos apimtis gana plati.

Kalbant apie turtines teises ar nuosavybę, kaip galimą papildomą objektą užsienio valstybių baudžiamosiose autorystės pasisavinimo normose, pastebėtina, kad jis būtinas, sudėtyje numatant padarinius. Pvz., Vengrijos baudžiamasis kodeksas kaip būtiną baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą sąlygą numato turtinę žalą[265], Ispanijos – žalą, Latvijos – didelę

---

[262] Be autorių teisių objektų istoriškai normoje buvo įvardinti tik pramoninės nuosavybės objektų autorystės pasisavinimai, o BK straipsnio redakcijų dinamikoje išnyko ir šis požymis (dabar tai – BK 195 str. taikymo apimties klausimas), dispozicijoje dalyku galiausiai įvardinant tik autorių teisės objektus.

[263] Latvijos BK 147 str. 1 d.

[264] Latvijos BK 147, 148 str., panaši nuostata yra ir Suomijos BK 49 skyriaus 1 str.

[265] Vengrijos BK 384 str. Tokia sąlyga atrodo abejotina, kadangi šios normos paskirtis yra ginti būtent asmeninės neturtines autoriaus teises, kadangi autorystės

žalą. Nyderlandų BK numato ne turtinę žalą, o žalą reputacijai, garbei, orumui. Įvairios turtinės autorių teisės baudžiamosiomis priemonėmis saugomos Vokietijoje, Bulgarijoje, Švedijoje, Lenkijoje, Kroatijoje ir kitose šalyse[266], tuo tarpu pagrindinėje sudėtyje veikos objektu tik autorystės teisę numato, pavyzdžiui, Austrija, Bulgarija, Nyderlandai[267]. Estijoje ir Lenkijoje autorystės teisės pažeidimu, ją pasisavinant, laikomas ne tik kito asmens kūrinio, bet ir jo atlikimo pristatymas savo vardu (o atlikimas yra gretutinių teisių objektas)[268].

Dėl Lietuvos įstatymų leidėjo pasirinktų veikos dalyko ir jo apimties galima atkreipti dėmesį į tai, kad gretutinių teisių objekto (pvz., atlikimo) autorystės pasisavinimas Lietuvoje nėra ir niekada nebuvo kriminalizuotas, o turtinių teisių apsaugos būtent šia (autorystės pasisavinimo) norma su 2000 m. balandžio 20 d. pakeitimais taip pat atsisakyta, abiem atvejais apsiribojant administracine atsakomybe (ANK 122 str. „Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas“[269]). Tad šiuo požiūriu spragos tokiame reguliavime nėra. Vis dėlto, diskutuotina, ar tam tikrais atvejais veikų pavojingumas neperžengia ir baudžiamosios teisės ribų (ypač tų, kurios dažniausiai įtvirtintos užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose), o administracinė atsakomybė tam tikrais atvejais nėra per švelni reakcija į pažeidimą. Štai, pavyzdžiui, baudžiamoji atsakomybė už tyčinį autoriaus turtinių teisių pažeidimą, sukėlusį didelės žalos (Latvija, Švedija), atrodytų logiška ir pateisinama represine reakcija ir Lietuvoje, kadangi savo pavojingumu prilygtų kitoms BK XXIX

---

pasisavinimu būtent joms padaroma esminė žala; reikalaujant turtinės žalos, straipsnio taikymas galimai suparalyžiuojamas.

266 Vokietijos ATGTĮ 106 str., Bulgarijos BK 172a str. 1 d., Švedijos ATGTĮ 53 str., Lenkijos ATGTĮ 116 str. 1 d., Kroatijos BK 229 str. ir kt.

267 Bulgarijos BK 173 str., kuris, be kita ko, nuo pasisavinimo saugo ne tik literatūros, meno ir mokslo kūrinių autorystę, bet ir pramoninės nuosavybės objektų autorystę.

268 Estijos BK 219 str., Lenkijos ATGTĮ 115 str. 1 d.

269 Administraciniu nusižengimu ANK 122 str. laikomas bet koks „*Neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimas, atgaminimas, viešas paskelbimas, įskaitant padarymą viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete), kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais*“ (1 d.), taip pat „*Neteisėtas autorių teisių ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimas, atgaminimas, viešas paskelbimas, įskaitant padarymą viešai prieinamo kompiuterių tinklais (internete), kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis komerciniais tikslais, taip pat autorių teisių ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais*“ (3 d.). Žodžiai „kitoks panaudojimas“ iš esmės reiškia bet kokį kūrinio ar gretutinių teisių objekto (ar jo dalies) naudojimą ATGTĮ prasme, todėl draudžiamų administracinių pažeidimų spektras yra labai platus ir, remiantis *ultima ratio* principu, baudžiamosios teisės priemonės šiuo atveju yra nereikalingos.

skyriuje kriminalizuotoms veikoms, o tam tikrą žalos „kartelę“ numato ir gretimas BK 192 str. (pagrindinėje sudėtyje neteisėtai platinamų, gabenamų ar laikomų kūrinių ar gretutinių teisių objektų kopijų vertė turi viršyti 400 MGL). Gretutinių teisių objekto nesaugojimas BK 191 str. įtvirtinta autorystės pasisavinimo norma taip pat tam tikrais atvejais diskutuotinas, kadangi pagal ATGTĮ atlikėjas taip pat turi asmenines neturtines teises, savo formuluotėmis atitinkančias autoriaus asmenines neturtines teises: „*Atlikėjas turi teisę reikalauti, kad naudojant atlikimą ar jo įrašą jis būtų įvardytas kaip atlikėjas, ir prieštarauti dėl atlikimo ar jo įrašo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl atlikėjo garbei ar reputacijai galinčio padaryti žalos bet kokio kito kėsinimosi į atlikimą ar jo įrašą*“ (ATGTĮ 52 str. 1 d.). Atlikimas kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose gana dažnai laikomas autorystės pasisavinimo dalyku dėl savo panašumo į autorinį kūrinį[270], nes ir atlikimas gali būti visiškai išskirtinis ir unikalus atlikėjo kūrybinės veiklos rezultatas[271]. Dėl šių priežasčių skatintina diskusija, ar neverta kriminalizuoti bent kai kurių iš paminėtų veikų, ypač kai jų pavojingumas atitinka kitų panašių nusikaltimų intelektinei nuosavybei pavojingumą, be kita ko, prisimenant ir nepriimtą ES direktyvą[272], kurios siekis buvo kriminalizuoti bet kokius tyčinius intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, padarytus komerciniu mastu. Matyti, kad Europos Sąjunga orientavosi į baudžiamųjų teisinių priemonių stiprinimą intelektinės nuosavybės srityje, todėl pačios valstybės sprendimas imtis iniciatyvos bent jau pateiktų siūlymų rėmuose, manytina, būtų laikomas pažangiu.

[270] Pvz., Lenkijos ATGTĮ 115 str. 1 d., Estijos BK 219 str., kt. Iš gretutinių teisių objektų atlikimai vieninteliai nurodomi autorystės pasisavinimo dalyku, kadangi likę gretutinių teisių subjektai (fonogramos gamintojas, transliuojančioji organizacija, audiovizualinio kūrinio pirmojo įrašo gamintojas) apskritai neturi išimtinių asmeninių neturtinių teisių į gretutinių teisių objektą, tik turtines.

[271] Vis dėlto, nusprendus, kad mūsų BK normomis turėtų būti saugomas ir atlikimo autorystės pasisavinimas, reikėtų išspręsti ir klausimą, kur įkelti šią veiką, kadangi BK 191 str. objektas – tik autorystės teisė, kuri pripažįstama tik autoriui, o atlikėjui, kaip nurodo V. Mizaras, pripažįstama ne autorystės teisė, bet teisės į atlikėjo vardo nurodymą ir atlikimo neliečiamybę, tad galimai tektų konstruoti naują sudėtį, o ne keisti esamą. Be to, kriminalizavus atlikimo autorystės pasisavinimą, galimai kiltų problemų, jį atribojant nuo kitų ANK 122 str. įtvirtintų pažeidimų.

[272] 2005 m. liepos 12 d. *Pasiūlymas Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą* Nr. COM (2005) 276–1. Plačiau žr. šios disertacijos *2.5 skyrių*.

3.1.3. Tiesioginis autorystės pasisavinimo objektas kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 2 d.)

Kvalifikuota autorystės pasisavinimo sudėtis, įtvirtinta BK 191 str. 2 d., nustato[273]: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.*“

Doktrinoje kvalifikuotos autorystės pasisavinimo sudėties objektas neanalizuojamas, dažniausiai aptariamas tik nusikaltimo dalykas. Pvz., BK komentare išsakyta pozicija, kad BK 191 str. 2 d. numatytos „*veikos dalyku yra autoriaus ir gretutinių teisių turėtojo neturtinės ir turtinės teisės (ATGTĮ 14, 15, 52, 53 str.)*“ (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 400, para. 19). V. Mizaras laikosi kitos nuomonės ir tvirtina, jog dalyku yra tik viena asmeninė neturtinė autorystės teisė, kuri nepriklauso gretutinių teisių turėtojams (Mizaras, 2009, p. 483). Šios disertacijos autorė laikosi trečios nuomonės – šiais minėtais pavyzdžiais įvardintas ne veikos dalykas, o būtent objektas.

Analizuojant normą lingvistiškai, iš pirmo žvilgsnio gali susidaryti įspūdis, kad kvalifikuotoje sudėtyje, kaip ir pagrindinėje, visais atvejais autorystės pasisavinimo pagrindinis tiesioginis objektas yra autorystės teisė. Tačiau **įsigilinus į dispozicijos formuluotę ir nusikaltimo esmę matyti, kad 2 d. įtvirtintos veikos objektas skiriasi priklausomai nuo to, kurią iš dispozicijoje įtvirtintų alternatyvių veikų asmuo padaro**. BK 191 str. 2 d. įtvirtintos trys alternatyvios veikos: kūrinio autoriaus privertimas, pasinaudojant tarnybos padėtimi ar panaudojant psichinę prievartą: 1) pripažinti kitą asmenį bendraautoriu; 2) pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju; 3) atsisakyti autorystės teisės. Skirtingai, nei pagrindinėje sudėtyje, kaltininkas nedisponuoja jokiais kūriniais (veikos dalyku), o atlieka vertimo naudojantis tarnybine padėtimi ar psichinės prievartos veiksmus prieš kūrinių autorių, kas atitinka kėsinimąsi į asmens veiksmų laisvę dėl specifinių autorių teisių suteikimo. Tai reiškia, kad **žmogaus veiksmų laisvė laikytina *tiesioginiu papildomu objektu*** (ne pagrindiniu, nes jis keistų nusikalstamos veikos vietą ir keltų ją į nusikaltimų žmogaus laisvei skyrių), o dalyku laikytinas pats nukentėjusysis (autorius), prieš kurį vartojama psichinė

[273] Su paskutiniais 2024 m. lapkričio 7 d. atliktais straipsnio dalies pakeitimais (įstatymo Nr. XIV-3060, TAR 2024-11-12).

prievarta (kurį veikiant daroma žala objektui), kaip yra įprasta nusikaltimų žmogaus laisvei atveju (tokiu būdu BK 191 str. 2 d. laikytina specialia norma BK 148 str. įtvirtintam žmogaus veiksmų laisvės varžymui)[274].

Tuo tarpu ***tiesioginį pagrindinį objektą*** **galima nustatyti, analizuojant kaltininko reikalavimo turinį**, kadangi psichinė prievarta naudojama siekiant minėtų trijų alternatyvių rezultatų. Visgi į juos kėsinantis pažeidžiamos skirtingos autorių teisės: vertimas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar atsisakyti autorystės teisės (pirmasis ir trečiasis atvejai) pažeidžia išimtinę autoriaus asmeninę neturtinę autorystės teisę, kadangi autorius nustoja būti (vieninteliu) autoriumi. Tačiau vertimas pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju (antrasis atvejis) pažeidžia ne autorystės teisę, o tik išimtines autorių turtines teises[275], kadangi autorių teisių perėmėjai gali įgyti tik autorių turtines teises, o asmeninių neturtinių autorių teisių perėmimas apskritai neįmanomas (todėl neįmanoma būti ir asmeninių neturtinių autorių teisių perėmėju)[276]. Vadinasi, šiuo atveju kėsinamasi į visai kitą įstatymo saugomą vertybę ir nusikaltimo objektą – turtinius autorių interesus. Tai reiškia, kad **šiuo metu BK 191 str. 2 d. įtvirtintų veikų objektu yra ne tik asmeninė neturtinė autorystės teisė, bet ir turtinės autorių teisės**[277].

Tokios **turtinės teisės šio nusikaltimo objektu būti negali**, kadangi tai neatspindi straipsnio paskirties. Straipsnio pavadinimas „Autorystės pasisavinimas“ byloja tai, kad visas straipsnis skirtas įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už veikas, kuriomis pažeidžiama autorystės teisė, kuri yra asmeninė neturtinė autoriaus teisė (Birštonas *et al.*, 2010, p. 305). Tad 2 d. įtvirtinta alternatyvi veika, verčiant kūrinio autorių pripažinti kitą asmenį turtinių autoriaus teisių perėmėju, su šia paskirtimi nedera. Turtinių teisių buvimas šios veikos objektu nedera ir su BK normų sistema, kadangi

---

[274] Verta pastebėti ir galimą tokios įstatymo formuluotės trūkumą – jeigu verčiamas pripažinti bendraautoriu ne pats autorius, o kitas asmuo, galintis pakeisti ar papildyti informaciją apie autorystę, šis straipsnis formaliai žiūrint negali būti taikomas.

[275] Ši nuostata, skirtingai, nei kitos, neturi gilių tradicijų, kadangi pirmą kartą BK buvo įtvirtinta tik 2000 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 35, 142, 308, 321(2) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 142(1), 142(2), 142(3) straipsniais įstatymu Nr. VIII-1646 (*Valstybės žinios*, 38-1054).

[276] Apie tai byloja ne viena ATGTĮ norma: ATGTĮ 39 str. 2 d.: „*Asmuo, kuriam perduotos autorių turtinės teisės, laikomas autorių turtinių teisių perėmėju.*“; 38 str. 4 d.: „*autorių asmeninės neturtinės teisės kitiems asmenims neperduodamos. Jos nepriklauso nuo autorių turtinių teisių, lieka jiems ir tais atvejais, kai turtinės teisės perduodamos kitiems asmenims*.“ ir kt.

[277] Kadangi objektu tokiu būdu įtvirtintos turtinės teisės, R. Birštonas svarsto, ar tai neatveria kelių objektu laikyti ir gretutinių teisių (Birštonas *et al.*, 2010, p. 305).

naudojant psichinę prievartą kėsinamasi į turtinių teisių valdymą, kas iš esmės visiškai atitinka turto prievartavimą BK 181 str. prasme.

Kadangi straipsnio pavadinimas ir juo įvardijama norma turi būti adekvatūs ir neprieštaringi (Bieliūnas ir Švedas, G., 2013, p. 50–51), taip pat viso BK normų sistema turi būti darni, siūlytina iš BK 191 str. 2 d. dispozicijos išbraukti žodžius „*ar autoriaus teisių perėmėju*“ ir ją išdėstyti taip: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant sui generis objektus) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas* <...>“. Tokiu būdu viso BK 191 str. tiesioginiu pagrindiniu objektu būtų vieningas – tik autorystės teisė, ir būtų išsprendžiamos veikų kvalifikavimo problemos bei nekiltų klausimų dėl šios normos taikymo paskirties bei apimties.

Apibendrinant, kas buvo išanalizuota šiame skyriuje, galima padaryti tam tikras išvadas:

1. Iki 2023 m. pakeitimų egzistavęs rūšinį objektą atspindintis BK XXIX skyriaus pavadinimas „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“ yra pagrįstai pakeistas į formuluotę „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“, tačiau ir šis **pavadinimas keistinas į „Nusikaltimai intelektinės nuosavybės teisei“**, kadangi toks pavadinimas neatitinka skyriuje įtvirtintų nusikalstamų veikų esmės, nes intelektinės nuosavybės objektai yra nematerialūs (visgi sutiktina, kad toks pakeitimas didelės praktinės reikšmės neturėtų). Skirtingai, nei nurodoma doktrinoje, pakeitus BK XXIX skyriaus pavadinimą, sistemiškai tuo pačiu nereikėtų keisti ir BK XXVIII skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“ pavadinimo, kadangi pastarasis atitinka skirtingą skyriaus turinį.
2. Tiesioginiu **pagrindiniu autorystės pasisavinimo objektu pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje** (BK 191 str. 1 d.) laikytina vienintelė autoriaus asmeninė neturtinė teisė – **autorystės teisė. Papildomo** objekto pagrindinėje sudėtyje **nėra**, juo nelaikytinos nei autorių turtinės, nei kitos asmeninės neturtinės ar gretutinės teisės, – jos atitinka fakultatyviojo nusikalstamos veikos objekto sampratą ir reikšmės kvalifikavimui neturi.
3. Tiesioginiu **pagrindiniu autorystės pasisavinimo objektu kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje** (BK 191 str. 2 d.), kada kūrinio autorius priverčiamas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar atsisakyti autorystės, laikytina **autorystės teisė**, kuri šiuo metu doktrinoje nepagrįstai laikoma nusikaltimo dalyku. Tiesioginiu **papildomu**

objektu laikytina žmogaus veiksmų laisvė, kadangi autorius verčiamas pažeisti savo asmeninę neturtinę autorystės teisę, prieš jį kaltininkui vartojant psichinę prievartą. **Kitos autorių teisės ir gretutinės teisės kaip nusikalstamos veikos objektas kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje vertintinos kritiškai:** šiuo metu BK 191 str. 2 d. įtvirtinta veika, verčiant autorių pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju, kėsinamasi ne į autorystės teisę, o tik į turtines autorių teises, kaip į pagrindinį nusikaltimo objektą, tačiau tokio objekto įtvirtinimas kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje nedera su BK normų sistema ir kelia veikų atribojimo bei kvalifikavimo problemų, todėl ši veika, o kartu ir objektas, iš BK 191 str. 2 d. dispozicijos šalintini.

4. **Autorystės pasisavinimo norma saugomas objektas ES valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose yra labai skirtingas**: vienose valstybėse saugomu teisiniu gėriu yra tik autorystės teisė, kitose – ir gretutinės ar turtinės autorių teisės. Lietuva priskirtina valstybių grupei, kurios pagrindinėje autorystės pasisavinimo sudėtyje neįtvirtina jokių papildomų veikos pavojingumą didinančių požymių ir norma formuluojama abstrakčiai, tuo tarpu kitose ES valstybėse būtinaisiais autorystės pasisavinimo pagrindinės sudėties požymiais įtvirtinami ir komerciniai tikslai, didelė turtinė žala ar kiti požymiai, didinantys veikos pavojingumą dėl grėsmės papildomiems objektams.

3.2. Autorystės pasisavinimo dalykas

Baudžiamosios teisės doktrinoje egzistuoja dvi teorijos dėl to, kas laikoma nusikalstamos veikos dalyku, kas lemia ir atsakymą, ar dalyku būtinai turi būti materialaus pasaulio daiktai bei tai, ar dalyką turi visos nusikalstamos veikos, ar ne. Tai aktualu autorystės pasisavinimo atveju, kadangi kūriniai yra nematerialaus pasaulio objektai.

Klasikinė, istoriškai ilgą laiką egzistavusi dalyko teorija teigia, kad „*nusikalstamos veikos dalykas – tai konkretūs materialiojo pasaulio daiktai, kuriuos veikiant daroma žala teisiniams gėriams ar sukeliama tokios žalos grėsmė*“, „*nusikalstamos veikos dalykas yra materialioji teisinio gėrio išraiška realiame pasaulyje*“ (Švedas, G. *et al.,* 2019, p. 193). Kitaip tariant, dalyko požymis siejamas su materialumu, dalyko buvimu *res corporales* – galėjimu būti fiziškai apčiuopiamu. Remiantis šia teorija, ne visos nusikalstamos veikos savo sudėtyje turės dalyką kaip būtinąjį požymį, kadangi kai kurie teisiniai gėriai realiame pasaulyje neturi materialios išraiškos (dažniausiai jie yra idealaus pobūdžio – garbė, orumas, sąžiningo ūkininkavimo principai ir pan.). Ši teorija kritikuoja mėginimus dalyku laikyti

subjektyvias asmenų teises, jų veiklą ar kitus nematerialaus pobūdžio dalykus, kadangi tokiu atveju nebeįmanoma atriboti nusikalstamos veikos objekto nuo dalyko (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 193–194).

Alternatyvi baudžiamosios teisės teorija dalyku laiko tai, į ką nukreipta kaltininko veika ir per ką (ką tiesiogiai veikiant, į ką kėsinantis) kaltininko nusikalstama veika daroma žala ar sukeliama žalos grėsmė nusikalstamos veikos objektui – baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei, teisiniam gėriui, nesiejant dalyko su materialumu, fiziniu apčiuopiamumu, dėl ko dalyku gali būti ir nematerialūs daiktai (*res incorporales*) – ne tik daiktas, bet ir turtinė teisė ar turtinė pareiga, turtinio pobūdžio veiksmai (Piesliakas, 2006, p. 296–297). Remiantis šia teorija, dalyką turės visos nusikalstamų veikų sudėtys ir tai tuo pačiu bus būtinasis kiekvienos sudėties požymis.

Autorystės pasisavinimo nusikaltimas šių teorijų kontekste yra ypatingas tuo, kad pagal dispoziciją **dalyką įvardinti labai nesudėtinga, jis yra aiškiai suvokiamas ir identifikuojamas – tai svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis**; šiuo dalyku neteisėtai disponuojant (jį išleidžiant ar viešai paskelbiant savo vardu) daroma žala objektui – autorystės teisei. Tačiau įsigilinus į autorių teisės saugomų objektų ypatybes, matyti, kad visi šie galimi pasisavinti dalykai yra nematerialaus pobūdžio, todėl priklausomai nuo pasirinktos dalyko teorijos, autorystės pasisavinimo sudėtis arba turės nematerialų dalyką (minėtus kūrinius), arba neturės jokio, tačiau pastaruoju atveju teks kelti klausimą – koks kitas sudėties požymis, jeigu ne dalykas, yra svetimas kūrinys šiame nusikaltime?

ATGTĮ daro skirtį tarp autorių teisės saugomo nematerialaus objekto ir jo materialios išraiškos kaip dviejų savarankiškų teisinių objektų: ATGTĮ 50 str. 1 d. nurodoma, kad „*Autorių teisės į kūrinį nesiejamos su nuosavybės teise į materialųjį objektą, kuriuo tas kūrinys išreikštas. Autorius ar kitas autorių teisių subjektas, perleidęs nuosavybės teisę į materialųjį objektą, kuriuo išreikštas kūrinys, nelaikomas perleidusiu autorių turtines teises ar suteikusiu licenciją, leidžiančią naudoti tą kūrinį, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip*.“ Ta pati taisyklė įtvirtinta ir iš priešingos pusės straipsnio 2 d.: „*Autorius arba kitas autorių teisių subjektas, perleidęs autorių turtines teises ar suteikęs licenciją, leidžiančią naudoti kūrinį, nelaikomas perleidusiu nuosavybės teisę į materialųjį objektą, kuriuo tas kūrinys išreikštas*.“ Tai reiškia, kad nematerialus kūrinys (kaip tam tikra konkrečiai apibrėžta ir aiškiai suvokiama idėja) gali būti daugybę kartų ir daugybe formų išreikštas materialia, apčiuopiama forma, kuri tik atspindi vieną ir tą pačią nematerialią kūrinio idėją (dėl to ir kūrinys bus vienas, nepaisant jo materialių kopijų skaičiaus – atgaminus kūrinį skirtingais būdais turėsime ne daug skirtingų kūrinių, o tą patį, išreikštą skirtingomis formomis). Taigi kūriniai kaip autorių

teisės objektai yra nematerialūs (*res incorporales*) ir autorių teisė, atskirdama kūrinį nuo jo materialios išraiškos, saugo būtent nematerialų kūrinį, o ne jo materialią išraišką, ir gina jį nepriklausomai nuo jo išraiškos formos, naudojimo ar atgaminimo būdo[278].

Dėl to galima svarstyti, kad **autorystės pasisavinimo nusikaltimas dalyko neturės, jeigu laikysimės klasikinės dalyko teorijos ir pozicijos, kad nusikalstamos veikos dalyku gali būti tik materialaus pasaulio daiktai**. Pažymėtina tai, kad nors kūrinys turi būti išleidžiamas ar viešai paskelbiamas (t. y. padaroma kuri nors objektyviosios pusės veika), bet net ir materialios kūrinio išraiškos pagaminimas nelemia kūrinio kaip sudėties požymio materialumo – pasisavinus tik materialią kūrinio išraišką, veika bus kvalifikuojama kaip vagystė ar kitas neteisėtas materialaus turto pagrobimas, įtvirtintas BK XXVIII skyriuje. Šio nusikaltimo prasme savinamasis būtent nematerialus kūrinys, o ne jo fizinė išraiška. Fiziškai, priešingai nei įprasti nuosavybės objektai, intelektinės nuosavybės objektai apskritai neegzistuoja (fiziškai egzistuoja tik laikmenos, kuriose užfiksuoti intelektinės nuosavybės objektai) (Švedas, P., 2011, p. 18).

Tačiau **jeigu remtumėmės platesne dalyko samprata, į ją įtraukiant ir nematerialius objektus, dalyku būtų laikomas dispozicijoje šiuo metu įvardinamas svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) ar jo dalis** (ankstesnėje normos redakcijoje dalyku buvo išvardintos konkretesnės kūrinių rūšys – literatūros, mokslo ar meno kūriniai, įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes). Tai negali būti joks kitas sudėties požymis, kadangi šie kūriniai netelpa nei į objekto sampratą (šio nusikaltimo atveju labai aiškiai skiriasi autorystės teisė kaip objektas ir kūriniai kaip dalykas, nors abu yra nematerialūs), nei į veikos aprašymą ar tuo labiau į subjektyviuosius sudėties požymius. Todėl toliau laikomasi būtent šios doktrininės pozicijos, kad dalyku gali būti ir nebūtinai materialaus pasaulio daiktai, o autorystės pasisavinimo dalykas bus nematerialus svetimas kūrinys.

[278] Doktrinoje nurodomas pavyzdys, kaip atskirti materialią ir intelektinę nuosavybę: „*materiali laikmena, kurioje yra intelektinės nuosavybės teisių objektas, įkūnija du skirtingus teisių objektus: viena vertus, tai materiali laikmena – daiktas (knyga, drabužis, vaistas, automobilis), į kurį egzistuoja daiktinės teisės; antra vertus, tai intelektinės nuosavybės objektas (atitinkamai – literatūros kūrinys, prekės ženklas, patentu saugoma cheminė medžiaga, automobilio kėbulo dizainas), į kurį egzistuoja intelektinės nuosavybės teisės*“ (Birštonas *et al*., 2010, p. 21).

3.2.1. Autorystės pasisavinimo dalykas pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 1 d.)

Iš šiuo metu galiojančios BK 191 str. 1 d. formuluotės[279] išskirtinas aiškus nusikalstamos veikos dalykas, kurį skaitant dispoziciją nesunku identifikuoti – tai svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis. Galima pastebėti, kad dalykas yra detaliausiai dispozicijoje aprašytas autorystės pasisavinimo sudėties elementas – iš 16 dispozicijoje vartojamų žodžių – 8 aprašo dalyką, todėl išsami jo turinio ir savybių analizė yra būtina prielaida tinkamam normos taikymui užtikrinti.

Toliau aptariamas kiekvienas iš veikos dalyką dispozicijoje apibūdinančių žodžių (elementų), skirstant juos į dvi grupes:

1) svetimas kūrinys ar jo dalis (atskirai aptartina kūrinio samprata, jo svetimumo požymis, taip pat kūrinio dalis kaip savarankiškas nusikaltimo dalykas);
2) atskiros šiuo metu galiojančioje dispozicijoje ir ankstesnėse jos redakcijose paminėtos kūrinių rūšys (atskirai aptartini literatūros, mokslo, meno kūriniai, kompiuterių programos ir duomenų bazės, jų specifiniai požymiai ir įvardijimo dispozicijoje reikšmė).

3.2.1.1. Kūrinio kaip nusikaltimo dalyko samprata ir jam keliami reikalavimai

Kertinis, pagrindinis šio nusikaltimo dalyką aprašantis žodis (elementas) yra kūrinys, pasižymintis tam tikrais dispozicijoje nurodytais bruožais (svetimas, visas ar dalinis) ar apibūdinamas jo rūšimis (šiuo metu įvardinama tik kompiuterių programa, anksčiau – ir literatūros, meno, mokslo kūriniai, duomenų bazės). Tai reiškia, kad autorystės pasisavinimo norma taikoma tik tuo atveju, jeigu dispozicijoje nurodyti veiksmai atliekami su specifiniu nusikaltimo dalyku – kūriniu kaip autorių teisės apsaugos objektu, todėl ir bet kuri iš dispozicijoje minimų kūrinio (dalyko) alternatyvų šio straipsnio prasme turi būti laikoma autorių teisės saugomu objektu.

BK nepateikia kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) sampratos ar jam keliamų reikalavimų, taip pat neapibrėžiamos ir visos kitos dispozicijoje vartojamos sąvokos (išleidimo, viešo paskelbimo), visas jas apibrėžia tik ATGTĮ. Taigi šiuo požiūriu **BK 191 str. dispozicija yra blanketinė**. Visgi šioje vietoje pažymėtina, kad normos dispozicijos blanketiškumas nėra

[279] Su paskutiniais 2024 m. lapkričio 7 d. atliktais straipsnio dalies pakeitimais (įstatymo Nr. XIV-3060), įsigaliojusiais nuo 2025 m. vasario 1 d.

preziumuojamas ir turi būti įrodytas, vadovaujantis *nullum crimen sine lege scripta*[280] principu.

Normos blanketiškumo klausimas yra kilęs ir išsamiai nagrinėtas dėl kito to paties BK XXIX skyriaus „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ straipsnio – dėl BK 192 str., kuriame taip pat, kaip ir BK 191 str., normos blanketiškumas nėra eksplicitiškai įvardijamas, nukreipiant atskirų požymių turinio ieškoti konkrečiame kitame teisės akte, o yra suprantamas implicitiškai[281]. P. Švedas savo disertacijoje išsamiai ištyręs blanketiškumo požymius ir būdus, jį nagrinėjančią doktriną, padarė išvadą, kad nukreipimas į kitą teisės aktą gali pasižymėti skirtingu abstraktumo laipsniu ir „*blanketinėmis dispozicijomis pasižymi tik tie BK straipsniai, kuriuose neišsamiai aprašyti nusikaltimų objektyvieji požymiai (dalykas, veika, padariniai)*“, „*BK straipsnis turi blanketinę dispoziciją, jei iš konkretaus BK straipsnio teksto neįmanoma pilnai suvokti ir atskleisti baudžiamosios atsakomybės ribų, nustatyti, koks elgesys yra draudžiamas ir koks elgesys leidžiamas, ar neįmanoma suprasti, kokie padariniai yra laikomi nusikalstamais*“ (Švedas, P., 2011, p. 100–101). Vieną iš blanketinių dispozicijų rūšių jis nurodo tokias blanketines dispozicijas, kuriose nėra pilnai atskleistas nusikaltimo dalykas (Švedas, P., 2011, p. 107), kas būdinga tiek jo plačiai analizuotam BK 192 str., tiek BK 191 str. įtvirtintam autorystės pasisavinimui. Pridurtina ir tai, kad BK 192 str. ir BK 191 str. dalykas iš dalies sutampa, todėl negalima jų turinio aiškinti atsietai vienas nuo kito ir vieno straipsnio (192 str.) dispoziciją laikyti blanketine, o kito (191 str.) – ne. Pažymėtina ir tai, kad teismų praktikoje BK 191 str. dispozicija taip pat laikoma blanketine, tai arba tiesiogiai įvardinant nutartyje[282], arba neįvardinant, bet jos turinį tiesiogiai aiškinant, remiantis ATGTĮ nuostatomis[283], kadangi jis atskleidžia BK vartojamų sąvokų turinį. Be to, ATGTĮ atskleidžia ne pavienių, o daugumos sudėties požymių turinį, kurių nepateikia BK. Todėl laikytina, kad BK 191 str. dispozicija yra blanketinė.

Kūrinio ar atskirų jo rūšių sąvoka įtvirtinta ATGTĮ[284] 2 str. 29 p.: „***kūrinys –*** *originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar*

---

[280] Lot. „nėra nusikaltimo be rašytinio įstatymo“.

[281] Žr. pvz., Nevera, 2007, p. 50–51, taip pat Švedas, P., 2011, p. 98–111.

[282] Pvz., Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020.

[283] Pvz., Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-110-954/2023, LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014, 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024 ir kt.

[284] LRS 1999 m. gegužės 18 d. įstatymas Nr. 50-1598.

meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos“. ATGTĮ 4 str. 1 d. taip pat nurodoma, kad „*Autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas*“. Pagal savo turinį kūrinys ir autorių teisių objektas laikytini vienas kito sinonimais. ATGTĮ 4 str. 2 d. pateikiamas ir pavyzdinis, atviro tipo autorių teisių objektų (kūrinių) sąrašas, o to paties straipsnio 3 d. atskirai išvardijami ir ne tokie savaime suprantami autorių teisių objektai, kartu galintys būti ir autorystės pasisavinimo dalyku (apie juos rašoma aptariant atskiras kūrinių rūšis).

Kaip nurodo R. Birštonas, ir doktrinoje, ir teismų praktikoje sutariama, kad pateikti apibrėžimai iki galo kūrinio požymių neatskleidžia ir jų tikslesnis atkleidimas yra teismų praktikos ir teisės doktrinos dalykas[285] (Birštonas, 2020, p. 2). Lietuvos teismų praktikoje nurodoma, kad „*kūrinio“ sąvokos turinys turi būti aiškinamas autonomiškai ir vienodai visoje Europos Sąjungoje, o tai reiškia, jog pagrindinis minėtos sąvokos turinį aiškinantis subjektas yra ESTT*“ (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020). Toks aiškinimas pateiktas ir Levola byloje[286]: „*Direktyvos 2001/29 2–4 straipsniuose nurodyta, kad valstybės narės nustato autoriams išimtines teises dėl jų „kūrinių“, o jos 5 straipsnyje numatytos tam tikros šių teisių išimtys ir apribojimai. Minėtoje direktyvoje nėra jokios aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, nustatant sąvokos „kūrinys“ reikšmę ir apimtį. Taigi, atsižvelgiant į vienodo Sąjungos teisės taikymo ir lygybės principo reikalavimus, ši sąvoka visoje Sąjungoje paprastai turėtų būti aiškinama autonomiškai ir vienodai (šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo Infopaq International, C 5/08, EU:C:2009:465, 27 ir 28 punktus, taip pat 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo Deckmyn ir Vrijheidsfonds, C 201/13, EU:C:2014:2132, 14 ir 15 punktus)*.“ Tai reiškia, kad „*ES valstybių narių nacionaliniai teismai, aiškindami nurodytą „kūrinio“ sąvoką, turi vadovautis ne tik nacionaliniais įstatymais ir nacionaline teismų praktika, tačiau, pirmiausiai, Teisingumo Teismo praktika*“ (Birštonas, 2020, p. 2).

Kaip nurodo R. Birštonas, pagal nusistovėjusią ESTT praktiką, kūriniui keliami du pagrindiniai reikalavimai: pirma, **kūrinys turi būti originalus jo autoriaus intelekto kūrinys, antra, „kūriniu“ gali būti laikomi elementai,**

[285] Žr., pvz., LAT 2015 m. birželio 12 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-388-313/2015.

[286] Teisingumo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Levola Hengelo BV prieš Smilde Foods BV,* C 310/17.

kurie yra tokios intelektinės kūrybos išraiška. Toks išaiškinimas buvo pateiktas toje pačioje *Levola* byloje[287] (Birštonas, 2020, p. 2–3).

Iš minėtų ATGTĮ pateiktų kūrinio bei autorių teisių objekto apibrėžimų Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat išskyrė **tris būtinus kriterijus**, **siekiant konstatuoti, kad tam tikras intelektinės veiklos rezultatas yra autorių teisės saugomas kūrinys**[288], o kartu ir autorystės pasisavinimo dalykas (šie kriterijai neprieštarauja ESTT išaiškinimams)[289]:

1) Visų pirma, autorių teisės saugomas objektas yra **kūrybinės veiklos rezultatas**, atsiradęs tik dėl žmogaus valios ir pastangų (Mizaras, 2008, p. 167). Kūryba yra žmogaus intelektinė veikla, todėl kūriniui, kaip kūrybos rezultatui, būdingas intelektualumo bruožas (Mizaras, 2008, p. 167). Dėl šių priežasčių autorių teisių objektais nebus laikomi natūraliai iš gamtos paimti objektai, kad ir kaip iš pažiūros meniškai jie būtų susiformavę (įvairūs kristalai, augalų formos ar išsidėstymas, gyvūnų atliekama „kūryba“[290] ir taip toliau). Taip pat autorių teisių objektais nelaikomi ir techniškai paties kompiuterio, dirbtinio intelekto technologijos pagrindu veikiančių programų ar kitokių techninių

---

[287] Teisingumo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje *Levola Hengelo BV prieš Smilde Foods BV,* C 310/17.

[288] LAT 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. AB „Žemprojektas“, Nr. 3K-3-536/2010.

[289] Kaip nurodo R. Birštonas, „*aptarta Teisingumo Teismo praktika nelaikytina esmingai keičianti nacionalinę praktiką. Pirma, ATGTĮ originalumas taip pat keliamas kaip vienas iš pagrindinių reikalavimų kūrinio apsaugai. Antra, panašiai originalumas buvo ir yra aiškinamas nacionalinėje teismų praktikoje ir doktrinoje*“ (Birštonas, 2020, p. 4).

[290] Galima pastebėti, kad visgi praktikoje kyla nemažai ginčų, kai gyvūnų sukurti kūriniai išpopuliarėja pasaulyje ir jiems „kūrybines priemones įdavę“ asmenys ima reikšti pretenzijas dėl jiems priklausančių autorių teisių. Pvz., išgarsėjusi britų gamtos fotografo Deivido Sleiterio (*David J. Slater*) situacija, kurioje Indonezijos beždžionės pasidarė asmenukę su jo fotoaparatu: JAV autorių teisių agentūra nurodė, kad jam autorių teisės nepriklauso, nes kūrinį sukūrė gyvūnas, o PETA iškėlė dar ir atskirą teisminį ginčą, kad autorių teisės turi priklausyti beždžionei (plačiau žr. Siderits, 2016, p. 327–348). Jeigu laikysime, kad autorių teisės apsauga šiems kūriniams neatsiranda, tokią beždžionės padarytą nuotrauką pasisavinęs fizinis asmuo nebus laikomas padariusiu autorystės pasisavinimą, kadangi kūrinys neatitinka autorių teisių objektui keliamų reikalavimų – nėra intelektinės veiklos rezultatas, kadangi intelektinė veikla priskiriama tik žmogui (tai galėtų būti vertinama tik kaip etikos pažeidimas). Visgi ne vienas teisės ekspertas teigė, kad jeigu Sleiteris būtų kreipęsis dėl šių beždžionės asmenukių autorių teisių priskyrimo jam, jis būtų laimėjęs, kadangi, be kitų argumentų, pats suorganizavo ir kontroliavo nuotraukos padarymo procesą, o beždžionę galima būtų laikyti tiesiog dar vienu kūrinio sukūrimo įrankiu, o ne autorių teisių subjektu (žr. pvz., Siderits, 2016, p. 342–347).

įrengimų atlikti darbai, kaip, pavyzdžiui, automatiškai iš užsienio kalbos išverstas tekstas (Mizaras, 2008, p. 167), išskyrus atvejus, kada jie naudojami tik kaip priemonė žmogaus kūrybiškumui išreikšti (pavyzdžiui, naudojantis kompiuterio programa „Photoshop“ nupiešiamas originalus paveikslas)[291]. Taigi pagalbine priemone kūrybai techniniai įrenginiai ar kompiuterių programos gali būti ir jų naudojimas autoriaus asmeninės intelektinės veiklos originalumo nepaneigia.

2) **Intelektinės veiklos rezultatas turi būti išreikštas objektyvia forma.** Tai reiškia, kad kūrinys tampa autorių teisių objektu tik nuo to momento, kai jis išreiškiamas bet kokiu būdu – raštu, paskelbiamas žodžiu, viešai perskaitomas, atliekamas ir pan. (Vileita, 2000, p. 34, para. 5). Kūrinio išreiškimas objektyvia forma nėra susijęs su viešu kūrinio paskelbimu, svarbu tik tai, kad jis įgytų objektyvią išraišką, kurią gali suvokti ir atgaminti kiti asmenys, nes kol kūrinys bus autoriaus mintyse, tol jis nebus saugomas autorių teisės (Mizaras, 2008, p. 175), įskaitant ir baudžiamąją teisę. Kūrinys neprivalo būti užfiksuotas materialioje laikmenoje, kai kurie kūrybinės veiklos rezultatai gali būti užfiksuoti specialiais ženklais arba turėti sceninės išraiškos formą (Birštonas *et al.,* 2010, p. 51). Pavyzdžiui, dėstoma paskaita yra kūrinys, išreikštas objektyvia forma – žodžiu, tokia forma išreikštą kūrinį suvokia ir gali atgaminti kiti asmenys, kadangi paskaitą galima sukonspektuoti, įrašyti į diktofoną ar atgaminti kitu būdu. Kitas pavyzdys – muzikos kūrinys: jį autorių teisė ims saugoti ne tik tada, kai bus užrašytos jo natos, bet ir tada, kai jis bus pagrotas, neparašius jo natų, nes iš kūrinio atlikimo taip pat galima suvokti ir atgaminti kūrinį – jį įrašyti ar išrašyti jo natas ir pan.[292] Choreografijos kūrinį galima suvokti stebint jo atlikimą ir taip toliau. Kitaip tariant, kūrinio išraiškos forma nebūtinai turi būti materialiai apčiuopiama, tačiau ji turi objektyviai egzistuoti ir iš jos turi būti galima atgaminti kūrinį bet kokia forma, įskaitant ir materialią, ir nematerialią (pvz., virtualią). Pažymėtina ir tai, kad autorių teisės apsauga kūrinio atžvilgiu atsiranda nepriklausomai nuo jokių formalumų: kūrinio nereikia nei kur nors

[291] Plačiau – Mizaras, 2008, p. 167–168, Švedas, P., 2011, p. 143–145.

[292] Istorija mini legendinius Mocarto (*W. A. Mozart*) gebėjimus iš klausos identiškai atkartoti vieną vienintelį kartą jam girdėtus kūrinius – tokiu būdu genijus būdamas vos 14 metų natomis atkūrė Gregorio Allegrio kūrinį „*Miserere*“, kurio natos buvo slepiamos ir akylai saugojamos popiežiaus pavedimu (skaityti daugiau internete: http://www.early-music.com/what-is-early-music/wolfgang-amadeus-mozart-1756-1791/ [žiūrėta 2025 m. liepos 25 d.].).

registruoti (pavyzdžiui, asociacijoje LATGA), nei būti sudarius autorines sutartis dėl jo sukūrimo, viešai skelbti ar panašiai – autorių teisės apsauga atsiranda būtent kūrinį sukūrus ir jį išreiškus objektyvia forma.

3) Trečias reikalavimas kūriniui pripažinti – intelektinės kūrybinės veiklos rezultatas turi būti **originalus**. Iš esmės tai yra esminis kriterijus, nustatant, ar intelektinės veiklos rezultatui taikoma autorių teisės apsauga, tačiau teisės aktuose būtent ir nėra kūrinio originalumo sampratos: tai yra teismų praktikos aiškinimo ir doktrinos dalykas[293], keliantis daugiausiai praktinių problemų, todėl jis aptartinas plačiau.

Doktrinoje nurodoma, kad originaliais pripažintini kūriniai, kurie yra autoriaus kūrybinio darbo rezultatas ir kuriuose atsispindi autoriaus asmuo: jo pažiūros, mintys, mąstymo ir minčių reiškimo pobūdis, gyvenimo patyrimas (Vileita, 2000, p. 33, plg. para. 3, Birštonas *et al.*, 2010, p. 102). Taip pat pabrėžiama, kad originalumas gali pasireikšti tiek kūrinio formos, tiek jo turinio originalumu, o teisinei apsaugai, tame tarpe ir baudžiamajai, pakanka formos originalumo (Vileita, 2000, p. 33, para. 3). Tai reiškia, jog negalima originalumo tapatinti su naujumu: originaliu bus laikomas kūrinys, kuriame išreiškiamos ir žinomos idėjos, pateikiami žinomi duomenys, jeigu bus originali tik jų išreiškimo forma (Vileita, 2000, p. 34, para. 4)[294].

Minėtus kūrinio originalumo kriterijus, remiantis užsienio valstybių teismų praktika, yra susisteminęs V. Mizaras (Mizaras, 2008, p. 171–172), siūlydamas tokias **kūrinio originalumo vertinimo taisykles**:

1) „*Originalumui reikšmingas kūrinio sukūrimo momentas – kūrinys turi būti originalus jo sukūrimo momentu, o vėliau pasikeitusios aplinkybės neturi reikšmės*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Tai reiškia, kad vertinant kūrinio originalumą, ypač svarbu išsiaiškinti vertinamo kūrinio ir kitų kūrinių, su kuriais jis lyginamas, sukūrimo momentą – bylos nagrinėjimo metu iš pažiūros neoriginaliu atrodantis kūrinys gali būti originalus būtent jo sukūrimo momentu, o vėliau tapęs tam tikra „norma“, standartu ar atspirties tašku, kitiems asmenims kuriant kitus kūrinius, dėl ko visi jie tampa tarpusavyje panašūs. Tai ypač aktualu

[293] LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2013.

[294] LAT 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010. Įdomu tai, kad istoriškai 1828 m. Cenzūros statutas saugojo ir neoriginalius kūrinius: „*Naujieji įstatymai suteikė kūrėjui teisę imtis leisti savo kūrinį nepaisant jokių susitarimų, jeigu du trečdaliai jo teksto buvo papildyti ar perrašyti arba jeigu knygai buvo suteikta visiškai nauja forma. Taip buvo suformuluotas paaiškinimas apie tai, kas laikytina originaliu kūriniu, o kas tėra jo kartotinė laida*“ (Navickienė, 2009, p. 202).

dizaino srityje, pavyzdžiui, drabužių dizaineriui sukūrus originalų drabužio vaizdą, kiti dizaineriai ima mėgdžioti jo stilistiką ar formas, paversdami tai sezono mada – tokiu būdu drabužis „pirmtakas“ paskęsta panašių drabužių gausoje, tačiau jis vienintelis atitiktų originalumo kriterijus, jeigu vėlesni kitų dizainerių kūriniai nėra originalūs ir besiskiriantys nuo pirminio drabužio. Kaip nurodo J. Usonienė, šiuo požiūriu originalumą galima suprasti ne tik kaip kriterijų nustatyti, ar veiklos rezultatas apskritai gali būti saugomas, t. y. ar rezultatas yra kūrinys, bet ir kaip kriterijų, siekiant nustatyti, ar veiklos rezultatas nėra nukopijuotas nuo kito kūrinio, t. y. autorių teisių pažeidimui konstatuoti (Usonienė, 2005, p. 78)[295].

2) „*Vertinant kūrinio originalumą, reikšmės neturi jo kūrybos sąnaudos – laiko, materialinės ir bet kokios kitos*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Šiuo principu vadovaujasi ir teismai, besiremdami ESTT išaiškinimais: „*atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis ESTT praktika panaudotos intelektinės pastangos ir turimi įgūdžiai sukurto objekto automatiškai nedaro originaliu (jau minėtas 2012 m. kovo mėn. 1 d. sprendimas Football Dataco ir kt., C?604/10, EU:C:2012:115)*“ (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020, para. 22). Šiuo požiūriu galima išskirti visiškai priešingus anglosaksų *copyright* sistemos kūrinių apsaugos principus – pagrindinė priežastis, lėmusi autorių teisių apsaugą istoriškai ir buvo siekis apsaugoti autoriaus patirtus kaštus, kuriant kūrinį.

3) „*Skirtingų rūšių kūriniams gali būti taikomi skirtingi originalumo standartai ir jų negalima vienodai vertinti*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Grožinės literatūros kūriniams keliami aukštesni originalumo standartai nei mokslo kūriniams, mažesni originalumo standartai taikomi kompiuterių programoms, duomenų bazėms ir pan., kadangi kūrybinę laisvę riboja autoriaus neišvengiamai naudojami autorių teisės nesaugomi duomenys ar griežtai reglamentuojama jų pateikimo forma. Svarbu, kad kiekviename kūrinyje būtų savita, nauja, nors ir ne naujos informacijos perdavimo visuomenei (vartotojui) formos, išraiška. Kaip nurodo J. Usonienė, doktrinoje išskiriamos trys kūrinių kategorijos,

[295] Iš to galima daryti ir išvadą, kad neįmanoma nuplagijuoti plagiato, kadangi plagiatoriaus „kūrinys“, jei jo autorystę pasisavins dar kažkas, nebus saugomas autorių teisės, o kartu ir šio straipsnio, kadangi ginami tik teisėti originalių kūrinių kūrėjų interesai. Taigi įmanomas tik originalaus kūrinio autorystės pasisavinimas, o plagiatas neatitinka būtent originalumo reikalavimų. Plagiato plagiatas vis tiek bus pirmojo kūrinio plagiatas, pažeidžiant autorių teises į pirminį originalų kūrinį.

kurioms taikytinas skirtingas originalumo reikalavimas: „*pirmoji jų – meno kūriniai (pranc. les oeuvres artistiques), kuriems taikomas subjektyvus originalumo reikalavimas – šie kūriniai originalūs tuomet, kai jie atspindi kūrėjo asmenybę. Antroji – „faktinių kūrinių“ grupė (pranc. les oeuvres factuels). Šiai grupei priskiriami įvairūs objektyviai egzistuojančios informacijos rinkiniai – katalogai, žemėlapiai, duomenų bazės. Pastarosios kūrinių grupės originalumas kelia problemų, nes šie kūriniai atsiranda pateikiant ir apdorojant informaciją*“ (Usonienė, 2005, p. 80). Tokia informacija pati savaime nėra saugoma autorių teisės, saugoma jų originali išraiškos forma. „*Trečioji kūrinių grupė – „funkciniai kūriniai“ (pranc. les oeuvres fonctionnels) (kompiuterių programos, video žaidimai). Originalumo kriterijus subjektyviaja prasme šiems kūriniams taip pat sunkiai pritaikomas, todėl originalumą rodo tai, kad programa yra programuotojo darbo rezultatas. Todėl kaip kriterijus nustatyti kai kurių kūrinių originalumą minima (ir teisės aktuose įtvirtinama) autoriaus asmeninė kūrybinė veikla: preziumuojama, kad kūrinys – konkretaus žmogaus kūrybinės veiklos (laisvos, savarankiškos) rezultatas – jau savaime yra originalus. Juolab kad autorių teisėje laikomasi prielaidos, jog du asmenys, veikdami savarankiškai, vienodo rezultato sukurti negali*“ (Usonienė, 2005, p. 80). LAT praktikoje taip pat vystomas originalumo turinys, remiantis ESTT išaiškinimais: „*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius, remdamasis nuolat plėtojama ESTT praktika, yra išaiškinęs, jog autorių teisių į kūrinį apsaugai atsirasti nėra keliamas absoliutaus originalumo reikalavimas. Vis dėlto, pačios sąvokos „originalus“ ar „originalumas“ bendroji reikšmė patvirtina, jog kūrinys turi būti bent jau kiek nors savitas, besiskiriantis nuo kitų, kad jis atitiktų šią sąvoką. Vadinasi, kūriniui, kaip autorių teisių objektui, keliamas vienas ar kitas originalumo laipsnis, todėl tiek, kiek susiję su kūrinio originalumo vertinimu, būtina išsiaiškinti, koks autoriaus subjektinės kūrybinės veiklos indėlis yra pakankamas, kad kūrinys būtų laikomas originaliu ir būtų saugomas autorių teisės (kasacinė nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-77-687/2020)*“ (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020). R. Birštonas, komentuodamas nacionalinę teismų praktiką, nurodo, kad „*Lietuvos kasacinio teismo praktikoje nėra keliama itin aukšto lygio originalumo reikalavimas, atvirkščiai, objektyviojo originalumo pripažinimas leidžia išplėsti saugomų autorių teisių objektų ratą ir prie jų priskirti*

netgi didesniu originalumu nepasižyminčius kūrinius“ (Birštonas, 2020, p. 4).

4) „*Originalumas taikomas ir išvestiniams kūriniams (pvz., vertimams, rinkiniams, anotacijoms ir kt.), kurie sukuriami pagal jau esamus kūrinius*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Tai reiškia, kad išvestinių kūrinių autorystės pasisavinimas taip pat patenka į BK 191 str. apsaugos ribas, kadangi, pvz., du vertėjai, verčiantys tą patį kūrinį į tą pačią kalbą, pateiks skirtingus tekstus, mat darant vertimus egzistuoja pakankama išraiškos laisvė teksto mintį parašyti skirtingais žodžiais, sakiniais, ypač turint omenyje tai, kad tiesioginis sakinių vertimas neatitinka lietuvių kalbos taisyklių. Apibendrinant galima pacituoti Kauno apygardos teismo išaiškinimą vienoje byloje: „*Taigi autorių teisė saugo kūrybinės veiklos rezultatų objektyvią išraiškos formą – kiekvienas autorius, naudodamas tą pačią temą, idėją, ją išreikšdamas individualiai, originaliai sukuria naują kūrinį, ir ta išraiška rodo jo individualumą*“ (Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-110-954/2023).
5) „*Originalumas turi būti vertinamas pagal bendrą visos kūrinio išraiškos įspūdį (suvokimą, vaizdą)*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Ši taisyklė nurodo draudimą skaidyti kūrinį į dalis ir ieškoti originalumo kiekvienoje iš atskirų dalių. Tai ypač aktualu išvestiniams kūriniams, duomenų rinkiniams, duomenų bazėms kurie paremti jau sukurtais kūriniais. Teismų praktikoje matyti, kad ginčo šalis, mėginanti nuneigti pasisavinto kūrinio originalumą, dažnai argumentacijoje pasirenka ginčo kūrinį suskaidyti į jį sudarančius elementus bei teigti, kad pastarieji yra neoriginalūs, todėl neoriginali ir jų visuma (pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-444-798/2020, Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-230-823/2018[296]). Visgi teismai tokiais atvejais dažnai kartoja nuostatą, kad „*Kūrinio elementai gali pasireikšti gana mažu originalumu, tačiau originaliu gali būti šių elementų išdėstymas ir tarpusavio sąsajos*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Kitaip tariant, bendras kūrinio įspūdis, bendras vaizdas turi skirtis

[296] „*Kolegijos vertinimu, minėta fotografija, priešingai nei teigia apeliantė, nėra „techninė“ rato fotografija – jai būdingas savitas išpildymas ir fonas, iš dalies lėmęs ir ieškovės reklamjuostės spalvinę kompoziciją. Kolegija sutinka su apeliantės argumentu, kad kiti ieškovės reklamjuostės elementai (atitinkamų reklaminių šūkių tekstas, naudojamas šriftas) nepasižymi išskirtiniu kūrybingumu, tačiau tai nepaneigia reklamjuostės kaip visumos pakankamo originalumo, leidžiančio ją pripažinti autorių teisių saugomu objektu*.“

nuo kitų panašaus pobūdžio kūrinių. Visose kontinentinės Europos valstybėse nusistovėjusia bendra taisykle būtų galima laikyti teiginį, kad originalumo lygis autorių teisės apsaugos požiūriu yra pakankamas, jeigu įmanoma atitinkamą kūrybos produktą atskirti nuo kasdienių įprastai suvokiamų ir numanomų produktų, t. y., kaip nurodo V. Mizaras, lygis turi būti aukštesnis, negu tam tikras „kasdienis“ standartas (Mizaras, 2008, p. 169).

6) „*Originalumas yra objektyvus kriterijus, todėl jis negali būti tapatinamas su meniniu ar moksliniu kūrinio lygiu, verte, skoniu ar kitais vertinančiųjų subjektyviai suvokiamais dalykais*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Tai reiškia, kad nagrinėjant kūrinio originalumo klausimą, kūrinio meninė ar išliekamoji vertė apskritai negali būti vertinama, nes ji nėra originalumą atspindintis elementas, – autorių teisės bus saugomas ir pigus, prastų medžiagų, neestetiškos išvaizdos, atmestinai padarytas, nestilingas ar kitokiais „neigiamais“ bruožais pasižymintis kūrybinės intelektinės veiklos rezultatas, jeigu jis yra originalus ir besiskiriantis nuo kitų. LAT praktikoje taip pat pabrėžiama, kad originalus kūrybinės veiklos rezultatas laikomas kūriniu ir saugomas, nepaisant jo meninės ar materialinės vertės, taigi saugomi bet kokie kūriniai, net jeigu meniniu ar materialiniu požiūriu jie nėra vertingi[297].
7) „*Paisytina procesinės įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės – kiekviena šalis turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus (CPK 178 str.)*“ (Mizaras, 2008, p. 171–172). Kaip teisingai pastebi P. Švedas, teismų praktikoje iš esmės nusistovėjo taisyklė, kad kūrinys, išreikštas tam tikra forma, yra laikomas originaliu (originalumo prezumpcija) (Švedas, P., 2011, p. 147), teisės praktikams tai reiškia, jog palengvėja kūrinio originalumo, kaip vieno iš būtinų nustatyti aplinkybių baudžiamojoje byloje, įrodinėjimas. Tokiu atveju gynėjas, gindamas kaltinamąjį autorystės pasisavinimo byloje, gali ginčyti kūrinio originalumą ir įrodinėti, kad kūrinys neoriginalus, o tai reiškia, kad toks intelektinės veiklos rezultatas neatitinka BK 191 str. nusikaltimo dalykui keliamų reikalavimų, nes apskritai nėra saugomas autorių teisės.

ESTT praktikoje išgrynintus reikalavimus kūriniui pateikia ir R. Birštonas, J. Liauksminaitė ir V. Mizaras (2024), kurie iš dalies sutampa su anksčiau minėtaisiais: „*ESTT, aiškindamas Informacinės visuomenės direktyvoje vartojamą kūrinio sąvoką, suformulavo kelias taisykles, kurios*

[297] LAT 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2013; 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010.

buvo susistemintos ESTT sprendime Cofemel[298]*. Pirma, sąvoka „kūrinys“ yra autonominė ES teisės sąvoka, kuri turi būti aiškinama ir taikoma vienodai ir kuri lemia, kad turi būti tenkinamos dvi kumuliacinės sąlygos. Viena vertus, ši sąvoka reiškia, kad turi egzistuoti originalus objektas, t. y. kad jis turi būti paties autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas. Kita vertus, kūriniu gali būti laikomi elementai, kurie yra tokios kūrybos išraiška. Antra, tam, kad objektas galėtų būti laikomas originaliu, būtina (ir to pakanka), kad jis atspindėtų autoriaus asmenybę ir laisvą bei kūrybingą jo pasirinkimą. Trečia, kai objekto sukūrimą diktuoja techniniai reikalavimai, taisyklės ar kiti suvaržymai, kurie nepaliko vietos įgyvendinti kūrybinę laisvę, toks objektas negali būti laikomas originaliu. Ketvirta, Informacinės visuomenės direktyvoje vartojama „kūrinio“ sąvoka neišvengiamai reiškia, kad turi egzistuoti objektas, kurį galima būtų pakankamai tiksliai ir objektyviai identifikuoti. Galiausiai jokie kiti reikalavimai kūrinio apsaugai, išskyrus originalumo ir objektyvios išraiškos formos, negali būti keliami*“ (Birštonas, Liauksminaitė ir Mizaras, 2024, p. 84–85).

Pagal visus šiuos kriterijus įmanoma bet kokį intelektinės veiklos rezultatą įvertinti autorių teisinės apsaugos taikymo aspektu ir nustatyti, ar jis yra saugomas autorių teisės dalykas, ar ne, nepriklausomai nei nuo rūšies, nei nuo išraiškos formos. Byloje faktiškai galimi du variantai, kai nepatvirtinamas ginčo kūrinio originalumo faktas: pasisavintasis kūrinys (ginčijamos autorystės objektas) nelaikytinas kūriniu apskritai, todėl ir jo autorystės pasisavinimas bus neįmanomas BK 191 str. prasme, nes yra nesaugomas autorių teisės. Antra, pasisavintasis kūrinys yra neoriginalus dėl to, kad pats yra kito originalaus kūrinio plagiatas (t. y. pats pažeidžia trečiojo asmens autorių teises, todėl tokio kūrinio autorystės pasisavinimas pažeis ne plagiato „autoriaus“, o pirmojo originalaus kūrinio autoriaus teises).

Pažymėtina, kad ATGTĮ 5 str. pateikiamas ir objektų, neatitinkančių autorių teisės apsaugai reikalingų kriterijų, sąrašas, tad **šie objektai negali būti ir autorystės pasisavinimo dalyku**: idėjos, procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys; teisės aktai, oficialūs administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentai (sprendimai, nuosprendžiai, nuostatai, normos, teritorijų planavimo ir kiti oficialūs dokumentai), jų oficialūs vertimai, taip pat oficialiai įregistruoti teisės aktų projektai; oficialūs valstybės simboliai ir ženklai (vėliavos, herbai, himnai, piniginiai ženklai ir kiti valstybės simboliai bei ženklai), kurių apsaugą reglamentuoja kiti teisės aktai, įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie įvykius ir folkloro kūriniai. Šis sąrašas įstatyme

[298] 2019 m. rugsėjo 12 d. ESTT sprendimas byloje *Cofemel* (C-683/17).

formuluojamas kaip baigtinis, tačiau iš esmės taip pat yra tik pavyzdinis, kadangi ir bet koks kitas intelektinės veiklos rezultatas, neatitinkantis kūriniui keliamų originalumo, kūrybiškumo ir objektyvios išraiškos formos reikalavimų, nebus saugomas autorių teisės. Šio sąrašo reikšmė ta, kad juo yra įtvirtinama autorių teisės apsaugos netaikymo prezumpcija, kuri vis dėlto kai kuriais atvejais gali būti nuginčijama. Pavyzdžiui, autorių teisės nesaugomo folkloro kūrinio originali aranžuotė bus saugoma autorių teisės kaip originalus kūrybinės veiklos rezultatas meno srityje. Kitas pavyzdys – autorių teisė saugos ir informacinius pranešimus, kurie neapsiriboja vien sausu faktų pateikimu, jeigu jie dėl autoriaus pasirinkto individualaus pateikimo būdo ir kūrybinių pastangų nebėra vien įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie įvykius, tad ATGTĮ 5 str. įtvirtintos įstatyminės autorių teisės netaikymo prezumpcijos vertintinos atidžiai, o kiekvienas intelektinės veiklos rezultatas turi būti įvertinamas individualiai, remiantis kūrinio originalumo kriterijais. Pats nesaugomų objektų sąrašas ATGTĮ suformuluotas iš tokių objektų, kurie *per se* neatitinka arba kūriniui keliamų originalumo, kūrybiškumo ir išraiškos formos reikalavimo (pvz., idėjos, atskiri duomenys), arba autorių teisių apsaugos paskirties – idėjas ar atskirus duomenis laikant autorių teisių apsaugos objektu būtų neišvengiamai suvaržoma bet kokia kūrybinė laisvė, įpareigojant autorius nepažeisti kūrinio naudojimo sąlygų, nenaudoti kūrinio be autoriaus leidimo ir pan. Tokiu būdu kūryba apskritai taptų nebeįmanoma[299].

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad nusikaltimo dalykas – „kūrinys“ – BK 191 str. tiek 1 d., tiek 2 d. dispozicijoje įvardijamas vienaskaita, todėl **kelių skirtingų to paties autoriaus kūrinių autorystės pasisavinimas vieninga tyčia turėtų būti kvalifikuojamas kaip idealioji sutaptis** (net esant tęstinei veikai)[300].

---

[299] Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad ATGTĮ 5 str. pateiktame sąraše nesaugomais autorių teisių objektais įvardintos procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys, tačiau tai nereiškia, kad jų naudojimas yra visiškai laisvas, netaikant jokių apribojimų – jie gali būti pramoninės nuosavybės teisės apsaugos objektu (pavyzdžiui, patentų teisės, jeigu veiklos procesas, metodas, principas atitinka patentabilumo kriterijus ir yra įstatymų nustatyta tvarka užregistruotas, tokiu atveju bus taikomas patentų įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas ir teisiniai gynybos būdai), todėl, esant kitoms sąlygoms, už jų pažeidimą gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 195 str.

[300] Plačiau žr. disertacijos *3.3.2* ir *3.4.3 poskyrius*. Panašių atvejų galima rasti ir kitose BK normose, kai dispozicijoje dalyko apibrėžimas vienaskaita praktikoje gali lemti sutaptį, viena veika pažeidus kelis savarankiškus dalykus. Pavyzdžiui, BK 130 str. „Nužudymas labai susijaudinus“: „*Tas, kas nužudė* ***žmogų*** *staiga labai susijaudinęs* <...>“ – straipsnyje vartojama vienaskaita lemia tai, kad jeigu esant

3.2.1.2. Kūrinio svetimumas kaip autorystės pasisavinimo dalyko požymis

Dar vienas kūriniui, kaip nusikalstamos veikos dalykui, keliamų reikalavimų, eksplicitiškai įtvirtintų BK 191 str., – **jis turi būti svetimas.** Tai reiškia, kad autorystės pasisavinimo dalykas yra ne bet koks kūrinys ar jo dalis, jis turi nepriklausyti jį besisavinančiam asmeniui. Kūrinio svetimumo požymis istoriškai Lietuvoje buvo numatytas visose autorystės pasisavinimą kriminalizuojančiose normose ir tai savaime suprantama, kadangi savo paties kūrinio autorystės pasisavinimas yra neįmanomas. Vis dėlto, ir čia egzistuoja tam tikra problematika, tinkamai interpretuojant ir aiškinant kūrinio svetimumo sampratą.

Baudžiamosios teisės doktrinoje nurodoma, kad „*svetimas kūrinys yra toks, kurį savo vardu išleidžia arba viešai paskelbia fizinis asmuo, nesantis kūrinio autoriumi apskritai arba esantis ne vieninteliu kūrinio autorius*“ (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 397, para. 4). Taigi čia svarbūs du aspektai: 1) kokiais atvejais nelaikoma, kad asmuo yra kūrinio autorius ir 2) kada asmuo laikomas ne vieninteliu kūrinio autoriumi arba kada kitas asmuo laikomas bendraautoriu. Abu iš jų skamba gana primityviai, tačiau, kaip rodo teismų praktika, ne visada lengva atsakyti į šiuos klausimus bylose su specifinėmis faktinėmis aplinkybėmis ir specifinio pobūdžio kūriniais.

Remiantis ATGTĮ, autoriumi laikomas kūrinį sukūręs fizinis asmuo (ATGTĮ 6 str. 1 d.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat nurodo, kad „*Autoriaus teisės į kūrinį yra preziumuojamos kūrinį sukūrusiam autoriui, t. y. norint nugińčyti autorystę, būtina įrodyti, kad autoriumi pasivadinęs asmuo nėra sukurto kūrinio autorius. Autoriaus teisės taikomos ir paskelbtiems ir nepaskelbtiems kūriniams, bet išreikštiems kuria nors objektyvia forma, nepriklausomai nuo kūrinio formos, paskirties ar vertės, vardo nurodymo ar jo nenurodymo. Autorystė į sukurtą kūrinį atsiranda jį sukūrus*“ (LAT 2000 m.

---

toje pačioje staigaus didelio susijaudinimo būsenoje nužudomi keli žmonės, veika kvalifikuotina du kartus kaip idealioji sutaptis (tuo tarpu kituose straipsniuose kelių nukentėjusiųjų buvimas įtvirtinamas kaip veiką kvalifikuojantis požymis, pvz., 129 str. 2 d. 5 p., 132 str. 2 d.). Tas pats klausimas keltinas ir dėl BK 131 straipsnio, kurio dispozicijoje vartojama vienaskaita: „<...> *nužudžiusi savo* ***naujagimį***“, tad jeigu esant toje pačioje gimdymo nulemtoje būsenoje, veikiant viena tyčia nužudomi du naujagimiai (pavyzdžiui, dvyniai), kvalifikuotina idealioji tos pačios nusikalstamos veikos sutaptis. Tai yra retai praktikoje pasitaikantys atvejai, kurie ne visai atitinka įprastą idealiosios sutapties sampratą (reikalavimą padaryti kelias nusikaltimas veikas, įtvirtintas *skirtinguose* BK straipsniuose), bet atitinka tęstinės veikos sampratą, kai vieninga tyčia daromoms veikoms kvalifikuoti nepakanka vieno BK straipsnio ir reikalinga kvalifikuoti juos kaip idealiąją sutaptį.

kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2000). Iš to išplaukia, kad, savaime suprantama, autoriumi nelaikomas asmuo, nesukūręs kūrinio. **Sukurti kūrinį reiškia naudojantis intelektinėmis, kūrybinėmis pastangomis pasiekti originalų rezultatą, kuris būtų saugomas autorių teisės.** Ši taisyklė galioja ir bendraautoriams. Vienoje byloje teismas, besiremdamas doktrina, pasisakė dėl kartu kuriamo kūrinio: „*Teisės doktrinoje pateikiama nuomonė, jog bendraautorių intelektiniam kūrybiniam darbui nustatyti svarbus kūrybinis procesas, kuriame bendrai dalyvauja visi autoriai, t. y. bendra kūryba. Tokią kūrybą rodo bendras intelektinės kūrybinės veiklos rezultato kūrimas, t. y. asmenų veikimas kaip bendraautorių. Pagrindinė bendraautorystės teisinių santykių atsiradimo sąlyga yra bendra intelektinė kūryba. Tai reiškia, kad visų bendraautorių indėlis į bendrą veiklą turi būti intelektinis kūrybinis ir kiekvieno jų veiklos rezultatas – originalus kūrybinės veiklos rezultatas*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023).

Autoriumi ar bendraautoriu nelaikomas asmuo, suteikęs tik materialinę, techninę ar organizacinę pagalbą kuriant kūrinį (ATGTĮ 7 str. 4 d.). Dažnai būtent pastarasis požymis teismų praktikoje yra probleminis – yra ne vienas atvejis, kai keliami klausimai dėl autorystės pasisavinimo ar bendraautorystės, kuriant kūrinį dalyvavusiam asmeniui atlikus tik techninio pobūdžio darbus, kurie paneigia bendraautorystę. Teismai nurodo, kad „*tokie asmenys, pavyzdžiui, gali būti kalbos redaktorius, asmuo, finansavęs kūrinio sukūrimą ar sudaręs kitokias materialines sąlygas, asmuo, suteikęs kitokią pagalbą (pvz., surinkęs reikiamus teismų sprendimus ar literatūros šaltinius)*“ (LAT 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024, 15 punktas), taip pat tie, „*kurie suteikė finansinę paramą, atliko techninius ar kitus pagalbinius darbus, kurių idėjos, veiklos metodai ar koncepcijos panaudoti kūrinyje (pvz., užsakovai)*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023). Tokiems klausimams bylose kartais pasitelkiami ir išoriniai teisės ekspertai: „*Advokatas D. S. savo išvadą grindė ne tik ATGTĮ, tačiau ir Statybos įstatymo nuostatomis, taip pat Lietuvos architektų rūmų konsultacija, kurioje nurodyta, jog konstruktoriai ir inžinieriai savo darbu nekuria kūrinio, o tik jį detalizuoja. Atsižvelgiant į tai, jų darbo rezultatas nelaikytinas kūriniu ir jiems neatsiranda autorių teisės, t. y. technologai negali būti laikomi autoriais*“ (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020)[301]. Dar vienoje byloje, kurioje

[301] Šioje byloje teismas taip pat pasisakė, kad prie kūrinio šablonų dirbo bent keturi žmonės, įskaitant nukentėjusįjį ir kaltinamąjį, nė vienas teisme negalėjo tiksliai

nustatytas plagiatas, teismas pažymėjo, kad „*originalaus teksto rengėjas negali būti laikomas asmeniu, suteikusiu materialinę, techninę ar organizacinę pagalbą kuriant kūrinį, o yra autorius (bendraautoris)*“ (LAT 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024, 17.3 punktas). Kitoje civilinėje byloje atsakovai ginčijo, kad archeologė nelaikytina rekonstruotų archeologinių kostiumų autore, kadangi ji neva teikė tik archeologinę medžiagą, eskizus, techninio pobūdžio pagalbą kuriant kostiumus, kuriuos pasiuvo atsakovas; tuo tarpu ieškovė analogiškais argumentais grindė, kad techninę pagalbą teikė būtent atsakovas, tik siūdamas kostiumus pagal jos brėžinius ir finansuodamas jų sukūrimą: „*Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje surinktų įrodymų visetą, sprendžia, kad būtent ieškovė sukūrė archeologinio baltų genčių kostiumo vaizdą, visus jį sudarančius elementus, juos pavaizdavo brėžiniuose (eskizuose) ir sukomplektavo bei vėliau juos atkūrė materialiu pavidalu, padedant (teikiant organizacinę, techninę pagalbą ir kt.) specialistams. Be to, ji sudarė kostiumams pagaminti reikalingas sąmatas. Įrodymų, kurie paneigtų tai, kad būtent ieškovė sukūrė ir brėžiniuose (eskizuose) atvaizdavo baltų genčių kostiumus, byloje nenustatyta. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija sprendžia, kad ieškovė pripažintina archeologinių baltų genčių kostiumų autore*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023). Doktrinoje tokia nuomonė taip pat palaikoma: asmuo, kuris atlieka darbą pagal kito asmens nurodymus ar instrukcijas, nėra tokio darbo rezultatų autorius, ir jis negali būti pripažįstamas kūrinio, kuriame panaudoti jo darbo rezultatai, bendraautoriu (Vileita, 2000, p. 45, para. 2)[302].

Visgi reikėtų pripažinti, kad svarbu, kokio detalumo instrukcijos yra pateikiamos ir kiek savarankiškai asmuo jomis besivadovaudamas kuria. **Jeigu pateikiamos instrukcijos ypač detaliai ir jos lemia kūrinio originalumą, o jomis besivadovaujantis asmuo neprideda jokio savo kūrybinio indėlio, autoriumi turėtų būti laikomas instrukcijas davęs asmuo.** Šis klausimas ypač aktualus studijų procese studentams rašant mokslinius darbus, kuriems vadovauja vadovai. Tokia situacija nagrinėta ir vienoje baudžiamojoje byloje, kurioje kaltinamieji gynėsi, kad baigiamojo mokslinio darbo vadovas, „*kasatorius su A. Š. dirbo ilgai, apie dvejus metus, todėl bakalauro darbą galima laikyti bendru darbu*“ (LAT 2014 m. gegužės

pasakyti, kurią dalį kas sukūrė, todėl tai buvo viena iš priežasčių išteisinti kaltinamąjį.

[302] Pavyzdžiui, siuvėjai, atlikę drabužių dizainerio nurodymus, nebus laikomi galutinio rezultato – kūrinio autoriais ar bendraautoriais, todėl jiems kūrinys bus svetimas BK 191 str. prasme.

13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014). Darbo vadovas kasaciniame skunde nurodė, kad „*netirtos aplinkybės, ar A. Š. naudojosi savo darbo juodraštyje nuteistojo L. S., kuris buvo jo darbo vadovas, padarytais pataisymais*“. Visgi teismas apie šiuos argumentus nepasisakė, kadangi tai yra fakto klausimas, kuris yra pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nagrinėjimo dalykas, dėl ko tokie kasatorių teiginiai dėl netinkamo įrodymų vertinimo, jų pakankamumo, faktinių aplinkybių nustatymo buvo palikti nenagrinėti. Paprastai vadovai suteikia bendro pobūdžio gaires kūrinio rašymui, šaltinių naudojimui, o studentas savarankiškai atlieka patį rašymo, šaltinių citavimo, darbo struktūrizavimo procesą. Todėl galima manyti, šiuo atveju neturi reikšmės, kad kūrinio sukūrimui davė patarimus kitas asmuo (darbo vadovas) – jis nelaikomas nei autoriumi, nei bendraautoriu, kadangi patarimai nelemia galutinės kūrinio išraiškos ir dėl tokių patarimų priėmimo ar atmetimo visgi galiausiai sprendžia pats studentas. Pridurtina, kad pernelyg didelis vadovo kišimasis į studento rašto darbą, pasiekiantis darbo rašymo už studentą lygmenį, netgi gali patekti į akademinės etikos pažeidimo turinį, dėl ko yra nerekomenduojamas.

Bendraautorystė gali būti paneigiama (ir svetimumo požymis įrodomas) tiek remiantis atlikto indėlio analize, tiek – bendraautoriu save vadinančio asmens specialiųjų žinių trūkumu: „*Teismas laikė neįrodytais trečiųjų asmenų E. V. L., V. B., S. B., G. D. paaiškinimus, jog jie yra programos bendraautoriai su ieškovu (CPK 58 str. 1 d.). Remdamasis baudžiamosios bylos tyrimo medžiaga teismas nustatė, jog tretieji asmenys ieškovui teikė organizacinę ir techninę pagalbą, t. y. lenteles, buhalterinių sąskaitų numerius, pavadinimus (baudž. byla t. 2, b.l. 43-47), o tai sutinkamai su ATGTĮ 6 str. 1 d., 7 str. 1, 4 d. nuostatomis neįrodo bendro kūrybinio darbo, nes nei vienas trečiųjų asmenų neturi specialių žinių programavimo srityje. Todėl teismas konstatavo, jog ginčo programos autoriumi yra ieškovas, kuriam priklauso visos asmeninės neturtinės ir turtinės teisės (ATGTĮ 14, 15 str.)*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis 2003 m. civilinėje byloje Nr. 2A–111).

Autorystės pripažinimui ar autorių teisių atsiradimui jokios įtakos nedaro tarp kaltininko ir nukentėjusiojo sudarytos įvairios sutartys. Teismų praktikos analizė rodo, kad autorystės pasisavinimo bylose sutartiniai tarpusavio santykiai abi šalis sieja apie 50 proc. atvejų. Kaip vienoje iš jų nurodo LAT, „*ATGTĮ 13 straipsnyje nustatyta, kad autorių teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinį atsiranda jį sukūrus. Taigi, įstatyme kūrinio atsiradimas siejamas išimtinai su jo sukūrimu; kūrinio sukūrimas nepriklauso nuo to, buvo ar nebuvo sudaryta atitinkama autorinė kūrinio užsakymo ar*

kitokia sutartis“ (LAT 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-98-469/2021).

Pažymėtina ir tai, kad autoriaus teisės yra asmeninės. Sukūrus kūrinį autoriui būnant santuokoje, autorių teisės, remiantis bendrąja jungtine nuosavybe, sutuoktiniui neatsiranda, todėl **autoriaus kūrinys yra svetimas ir jo sutuoktiniui**. Šiuo klausimu paminėtina garsi JAV byla, kurioje menininkės Margaret Keane vyras Walter savinosi jos paveikslų, kuriuose nutapyti vaikai didelėmis liūdnomis akimis, autorystę: 1986 m. ji padavė savo vyrą į teismą dėl autorystės pasisavinimo ir teisėjas teismo salėje abiems liepė nutapyti po analogišką paveikslą, kad nustatytų, kuris iš jų sako tiesą (Walteris paveikslo nenutapė, o Margaret nutapiusi bylą laimėjo, ir pirmosios instancijos teismas jai priteisė 4 mln. dolerių kompensaciją)[303].

Taigi praktikoje **nustatinėjant svetimumo požymį kaip vieną iš privalomų dalyko elementų, būtina aiškintis kiekvieno iš asmenų įdėtą faktinį indėlį į kūrinio sukūrimą.** Įmanoma, jog prie kūrinio sukūrimo, įgyvendinimo ar materializavimo prisidėjo daugybė žmonių, tačiau autoriumi bus galima laikyti tik vieną iš jų – būtent tą, kuris įdėjo kūrybinį indėlį į kūrinio sukūrimą. Visiems kitiems prisidėjusiems asmenims kūrinys bus svetimas ir jie nebus laikomi bendraautoriais, net jeigu jis buvo pagamintas jų pačių rankomis.

Paminėtina ir tai, kad bendraautoriais laikomi fiziniai asmenys, bendru kūrybiniu darbu sukūrę kūrinį, nepaisant to, ar tas kūrinys sudaro nedalomą visumą, ar susideda iš dalių, kurių kiekviena gali turėti savarankišką reikšmę (ATGTĮ 7 str. 1 d.). Teismų praktikoje nurodoma, kad „*Bendraautorių kūrybos rezultatas turi būti bendras kūrinys, t. y. visų bendraautorių kūrybinio darbo rezultatus turi suvienyti bendra koncepcija, mintis ar paskirtis. Kita vertus, bendraautorystei kvalifikuoti neturi reikšmės, ar bendraautorių sukurtos bendro kūrinio dalys gali būti savarankiškai panaudojamos ar ne, nes Lietuvoje pripažįstama vadinamoji dalioji (kai kūrinys yra vientisas ir negalima nustatyti, kuris kurią dalį parašė) ir nedalioji bendraautorystė (žr., pvz., kasacinės nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-98-469/2021 41–42 punktus)*“ (LAT 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024, 15 punktas). Taigi autorių teisinei apsaugai atsirasti ir BK 191 str. taikymui visai nesvarbu, ar kiekvieno iš autorių įdėtas kūrybinis

[303] Vėliau apeliacinis teismas sprendimo dalį dėl tokio dydžio žalos priteisimo panaikino. JAV apeliacinio teismo 1990 m. sausio 18 d. sprendimas civilinėje byloje Keane prieš Keane, 893 F.2d 1338. Režisierius Tim Burton netgi pagal šią istoriją 2014 m. sukūrė filmą „Big Eyes“ (didelės akys), plačiau žr.: https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/oct/26/art-fraud-margaret-walter-keane-tim-burton-biopic [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

rezultatas turi savarankišką reikšmę, ar ne, – **tiek kūriniui esant nedalomam, tiek dalomam autorystės pasisavinimas yra įmanomas**. Kai kūrinys yra nedalus, visas kūrinys kiekvienam iš bendraautorių yra tiek savas, tiek svetimas, todėl baudžiamosios atsakomybės taikymas vienam iš bendraautorių už tokio kūrinio visos autorystės pasisavinimą, nepriskiriant autorystės ir kitam bendraautoriui, taip pat įmanomas. Apie tai byloja ir BK 191 str. 2 d. įtvirtinta veika, kai autorius priverčiamas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu.

3.2.1.3. Atskiros kūrinių rūšys kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Autorystės pasisavinimo normos **dispozicijoje vardijamų kūrinių rūšys istoriškai nuolat keitėsi**. Kadangi autorių teisių apsauga pirmiausia atsirado dėl knygų leidybos, nuo pat pirmųjų normų įtvirtinimo (1830 m. Cenzūros statuto priedo – taisyklių „Apie kūrėjų ir leidėjų teises“ ir 1832 m. Rusijos imperijos įstatymų sąvado) buvo saugomi tik literatūros kūriniai. Pirmosiose normose jie net nebuvo taip vadinami, vartojant tiesiog „kūrinio“ sąvoką, kadangi visiems buvo aišku, jog normomis saugomi būtent literatūros kūriniai. Nuo 1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto priėmimo kūrinių rūšys dispozicijoje pirmą kartą detalizuotos, įvardinant, kad tai – svetimas žodinis, mokslo, meno, dailės kūrinys. Taip dalykas normoje buvo aprašomas iki pat 1911 m. Įstatymo apie autorių teises priėmimo, kai dalyku vėl buvo nurodomas tik „kūrinys“. Šiuo atveju ši sąvoka apima visas kūrinių rūšis, neišskiriant vienos kurios nors iš jų, kaip tai daryta reguliavimo pradžioje. Toks dalyko aprašymas galiojo gana ilgą trijų dešimčių metų laikotarpį iki 1940 m. ir 1941–1944 m., o 1940–1941 m. ir nuo 1944 m. iki pat 1961 m. LTSR BK priėmimo turėjusioje galioti 1926 m. RSFSR autorystės pasisavinimo normoje dalykas vėl aprašytas vardinant jo rūšis: literatūros, muzikos ir kiti meno bei mokslo kūriniai (žr. *1 lentelę* prieduose). Nuo 1961 m. BK priėmimo, autorystės pasisavinimo dalyku beveik keturiasdešimt metų buvo ne tik mokslinis, literatūros, muzikos ar dailės kūrinys, bet ir išradimas ar racionalizacinis pasiūlymas (t. y. pramoninės nuosavybės objektai). Nuo 2000 m. balandžio mėn. dalyku laikytas literatūros, mokslo ar meno kūrinys (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalis, taip pat išradimas. Su naująja 2000 m. BK redakcija šalia įprasto kūrinių sąrašo atsirado „kitokio kūrinio“ pavadinimas, nebeminint kompiuterių programų ar duomenų bazių, taip pat iš autorystės pasisavinimo normos visam laikui dingo pramoninės nuosavybės objektai (išradimai), su jų naudojimu susijusiems pažeidimams skiriant BK 195 str. Kompiuterių programos ar duomenų bazės kaip dalykas vėl numatytas 2009 m. BK pakeitimu, bet su

naujausiu 2023 m. BK 191 str. pakeitimu dalyko formuluotė vėl susiaurinta: „svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis“, išbraukus duomenų bazes ir nebeminint konkrečių kūrinių rūšių.

Formaliai žiūrint, glausta dalyko formuluotė – „kūrinys“ yra pats plačiausias įmanomas dalyko apibrėžimas, kadangi juo gali būti bet kokios rūšies ar išraiškos formos kūrinys. ATGTĮ 2 str. įtvirtinta, kad „*Kūrinys – originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos*.“ Teoriškai tokia dalyko formuluotė yra palanki tuo, kad nereikalauja pakeitimų net ir atsiradus naujiems, neįprastos formos kūriniams (kaip tai nutiko su kompiuterių programomis ir duomenų bazėmis), kadangi juos apima, tinkamai aiškinant šios normos turinį ir pritaikant jos veikimą pasikeitusioms visuomeninėms aplinkybėms, – dispozicijos blanketiškumas bet kokiu atveju verčia teisės taikytoją analizuoti ATGTĮ ir jo pakeitimus. Siūlymą dispozicijoje įtvirtinti tik „kūrinį“ kaip nusikaltimo dalyką, nenurodant atskirų kūrinių rūšių ir taip apimant juos visus, dar 2011 m. disertacijoje buvo pateikęs ir P. Švedas (nors ir analizuodamas BK 192 str. dispoziciją, žr. Švedas, P., 2011, p. 88–89)[304], o panaši plati dalyko formuluotė galiausiai neseniai grąžinta į BK 191 straipsnio dispoziciją 2023 m. BK 191 str. pakeitimu (LRS 2023 m. birželio 1 d. įstatymas Nr. XIV-2025, *TAR* 2023-06-07). Tokiu atveju keltinas klausimas, ar tai buvo geras sprendimas ir kokią įtaką jis padarė straipsnio turiniui ir jo taikymui?

Minėta, kad BK 191 str. 1 d. dispozicija yra blanketinė – visi sudėties požymiai, įskaitant ir veikos dalyką, aiškintini atsižvelgiant į 1999 m. ATGTĮ ir jame pateikiamą sąvokų turinį. Pačiame **ATGTĮ įtvirtintas nebaigtinis (tik pavyzdinis) autorių teisės saugomų objektų sąrašas**: jais laikomi bet kokie literatūros kūriniai, įskaitant ir elektroninius (pvz., knygos, straipsniai, kt.), taip pat žodiniai kūriniai (kalbos, paskaitos, pamokslai, kt.); rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai); taip pat autorių teisės apsaugos objektu laikomi dramos, muzikos,

[304] Nors P. Švedas siūlo atsisakyti autorių teisių objektų vardijimo ne BK 191 str., o kitoje autorių teises saugančioje BK 192 straipsnio dispozicijoje, tačiau tokiu atveju vertėtų sistemiškai suvienodinti viso BK XXIX skyriaus straipsnių tekstines išraiškas, todėl tektų keisti ir BK 191 str. dalyko formuluotę, kadangi, kaip pažymi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius (žr. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. vasario 15 d., 2017 m. kovo 15 d. ir kiti nutarimai).

dailės, fotografijos, architektūros kūriniai, įvairios iliustracijos, žemėlapiai, planai, eskizai ir bet kokie kiti kūriniai (4 str. 2 d. 12 p.) (būtent pastarasis punktas byloja apie tai, kad pateikiamas tik pavyzdinis, atviro tipo kūrinių sąrašas ir jų gali būti daug ir įvairiausių). ATGTĮ 4 str. 3 d. atskirai išvardinami ir ne tokie savaime suprantami autorių teisių objektai, kartu galintys būti ir autorystės pasisavinimo dalyku: išvestiniai kūriniai, sukurti pasinaudojus kitais literatūros, mokslo ir meno kūriniais (iš esmės juos perdirbus, – vertimai, inscenizacijos, adaptacijos, anotacijos, referatai, apžvalgos, muzikinės aranžuotės, statinės ir interaktyvios interneto svetainės ir kiti išvestiniai kūriniai); taip pat kūrinių rinkiniai ar duomenų rinkiniai, kurie dėl turinio parinkimo ar išdėstymo yra autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas, teisės aktų, oficialių administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentų neoficialūs vertimai.

Kaip minėta, ATGTĮ nurodomi ir kriterijai, kuriais remiantis galima nustatyti, ar bet koks kitas egzistuojantis intelektinės veiklos rezultatas atitinka kūrinio požymius ir gali būti saugomas autorių teisės, įskaitant ir baudžiamąsias teisines apsaugos priemones. Tai reiškia, kad **naudojant bendro pobūdžio dalyko formuluotę „kūrinys“ ir niekaip kitaip jo nedetalizuojant,** veikos dalykas būtų vertinamas pagal tuos pačius ATGTĮ nurodytus kūrinio originalumo, kūrybiškumo ir objektyvios išraiškos formos kriterijus, daug aiškintus Lietuvos teismų ir ESTT praktikoje. Kitaip tariant, dispozicijoje naudojant tokią abstrakčią formuluotę **padidėja normos blanketiškumas, tačiau pačios apsaugos apimtis iš esmės lieka (turėtų likti) ta pati** ir ji priklausys nuo ATGTĮ pakeitimų, daromų prisitaikant prie naujai atsiradusių kūrinių rūšių.

Tačiau kita vertus, **tokia formuluotė galimai atveria kelius netinkamoms teisės taikytojo interpretacijoms** dėl to, kas laikytina ir kas nelaikytina šio nusikaltimo dalyku (t. y. kas sudaro „kūrinio“ sąvoką), kadangi net ir šiuo metu galiojančioje dispozicijoje įvardijant konkrečius kūrinius, atsiranda netinkamų siūlymų nusikaltimo dalyku laikyti ir gretutinių teisių objektus, nors gretutinės teisės negali būti autorystės pasisavinimo objektu (dalyku), kadangi gretutinių teisių subjektai nedisponuoja autorystės teise apskritai (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 395, para. 1)[305]. Taip pat šio nusikaltimo dalyku negali būti ir pramoninės nuosavybės objektai, pavyzdžiui, išradimai, nors už jų autorystės pasisavinimą šiame straipsnyje

[305] Panašaus pobūdžio išaiškinimų, plečiant normos turinį, yra padaręs ir LAT jau minėtoje 2004 m. balandžio 20 d. nutartyje Nr. 2K-218/2004, analizuojant gretimo – BK 192 str. turinį (plačiau žr. disertacijos *1.2 skyrių* apie gretutinių teisių objektus).

baudžiamoji atsakomybė istoriškai ir buvo numatyta[306]. Taikant istorinį teisės aiškinimo metodą, galima padaryti klaidų, neteisėtai išplečiant normos taikymą ir šiems objektams, nors jie yra pašalinti iš normos dispozicijos, perkeliant juos į kitus straipsnius (pvz., į 195 str.)[307]. Vadinasi, palikus dispozicijoje dalyku tik „kūrinį“, nepateikiant jo pavyzdžių ar konkrečių rūšių, normos turinys galimai tapo per platus, nebeaiškus ir daugiaprasmis.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą yra konstatavęs, kad vienas esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvas, kuris suponuoja tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių, kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus; įtvirtintos netikslios teisės normų formuluotės kelia grėsmę, kad gali būti pažeistos žmogaus teisės bei laisvės ar kitos Konstitucijos saugomos vertybės (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d., 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. sausio 26 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2005 m. rugsėjo 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gruodžio 16 d. ir kt. nutarimai)[308]. Doktrinoje taip pat pripažįstama,

---

[306] Nuo 1961 m. sausio 1 d. iki 2000 m. gegužės 10 d. BK 142 str. vadinosi „Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas“, pirmoje jo dalyje buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą, antroje – už svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimą, o taip pat už išradimo paskelbimą, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka. Dar didesnę sumaištį teisės taikytojui sukeltų nuo 2000 m. gegužės 10 d. iki 2003 m. balandžio 30 d. galiojusi BK 142 str. redakcija, kurioje tiek kūrinys, tiek išradimas buvo įvardinti autorystės pasisavinimo dalyku vienoje ir toje pačioje straipsnio dalyje, o pats straipsnio pavadinimas taip pat šiuo požiūriu netinkamas – „Autorystės teisės pasisavinimas“, šią teisę priskiriant ir išradėjams.

[307] Deja, kaip minėta, tai padaryta nekokybiškai – BK 195 str. formuluotė neapima neįregistruoto patento autorystės pasisavinimo (svetimo pramoninės nuosavybės objekto įregistravimo savo vardu), todėl šiuo metu egzistuoja teisės spraga. BK 191 str. jam netaikytinas, kadangi juo saugomas objektas – autorystės teisė būtent ATGTĮ prasme, o ATGTĮ nereglamentuoja pramoninės nuosavybės objektų teisinės apsaugos. Vis dėlto, dizainas, kuris taip pat laikomas pramoninės nuosavybės objektu, gali būti saugomas BK 191 str. todėl, kad, visų pirma, tai yra originalus kūrinys ir tik kaip antrinis jo sukūrimo padarinys gali būti dizaino registracija, jeigu kūrinys atitinka dar kelis Dizaino įstatymo keliamus papildomus reikalavimus (2002 m. lapkričio 7 d. įstatymas, Nr. IX-1181, 4 str. 3 d.).

[308] Teisės normos aiškumo taip pat reikalauja ir įstatymai: Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo (*Valstybės žinios*, 1995-05-17, Nr. 41-991) 10 str. 2 d., taip pat jį pakeitusio Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (*Valstybės žinios*, 2012-09-22, Nr. 110-5564) 3 str.

kad įstatymuose vartojamų sąvokų neapibrėžtumas, leidžiantis įvairiai aiškinti įstatymų normų turinį ir dviprasmiškai suvokti teisinio reguliavimo ribas, normų konkurencija sunkina teisės normų taikymą, mažina jų efektyvumą, skatina teisinį nihilizmą (Sinkevičius, 1996, p. 3).

Taigi **dispoziciją reikia sukonstruoti taip, kad ji nekeltų nereikalingų abejonių ar neaiškumų**. Tokiu atveju kitas keltinas klausimas – kokias būtent kūrinių rūšis ar jų požymius būtų galima įtvirtinti kaip nusikaltimo dalyką BK 191 str. 1 d. dispozicijoje, kad ji būtų pakankamai aiški ir nekeltų abejonių dėl taikymo apimties?

Tais atvejais, **kai autorystės pasisavinimo dalykas nurodomas** ne bendro pobūdžio apibrėžimu „kūrinys“, bet **konkrečiomis tų kūrinių rūšimis, reikšmingu tampa jų tarpusavio derinys**. Minėta, kad nuo pat pirmųjų baudžiamosios teisės normų už autorystės pasisavinimą atsiradimo Lietuvos teritorijoje šio nusikaltimo dalyko formuluotė ne kartą keitėsi ir istoriškai turėjo septynias skirtingas tekstines išraiškas ir kūrinių derinius (kai kada jas įtvirtinant pakartotinai, žr. *1 lentelę* prieduose)[309]:

1) kūrinys – galiojo nuo 1830 m. iki 1845 m., taip pat – virš 30 metų tarp 1911–1940 m. bei kelerius metus 1941–1944 m.;
2) žodinis, mokslo, meno arba dailės kūrinys – galiojo beveik 60 metų nuo 1845 m. iki 1903 m.;
3) literatūros, muzikos arba meno kūrinys – galiojo 8 metus nuo 1903 m. iki 1911 m.;
4) mokslinis, literatūros, muzikos ar dailės kūrinys – galiojo beveik 40 metų nuo 1961 m. iki 2000 m.;
5) literatūros, mokslo, meno ar kitoks kūrinys arba jo dalis – galiojo 6 metus nuo 2003 m. iki 2009 m.;
6) literatūros, mokslo ar meno kūrinys (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalis – galiojo nuo 2009 m. iki 2023 m., taip pat tarp 2000–2003 m.;
7) kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis – nuo 2023 m.; šį punktą galima iš dalies sieti su trečiuoju punktu, kadangi buvo sugrįžta prie bendros „kūrinio sąvokos“, tik pridėtas vienas pavyzdys skliausteliuose bei po jo minima ir kūrinio dalis.

---

2 d. 6 p. reikalauja, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas būtų logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas.

309 Nors nuo 1961-09-01 iki naujosios BK redakcijos įsigaliojimo 2003-05-01 kaip autorystės pasisavinimo dalykas dispozicijoje buvo įvardintas ir išradimas, tačiau disertacijoje jis nėra analizuojamas kaip autorystės pasisavinimo dalykas, kadangi jis nėra autorių teisių objektas, o yra pramoninės nuosavybės objektas, kuriam autorių teisė apskritai nėra taikoma.

Iš šios nusikaltimo dalyko kaitos matyti, kad net ir vieni iš ankstyviausių Lietuvos teritorijoje galiojusių teisės aktų ir normų, kriminalizavusių autorystės pasisavinimą, apėmė nemažą galimų kūrinių kiekį. Vis dėlto, žiūrint formaliai, visos tekstinės išraiškos yra skirtingos apimties ir nusikaltimo dalyku galimai laikė skirtingus intelektinės veiklos rezultatus, vadinasi, galimai skirtinga buvo ir baudžiamosios teisinės apsaugos apimtis, todėl vienos formuluotės galbūt labiau tinkamos už kitas. Kadangi kiekvienas iš minėtų kūrinių ir jų požymių turi skirtingą turinį, visi jie aptartini atskirai, kad būtų galima įvertinti galimus jų tarpusavio derinius, nepaisant to, kad paskutiniu BK 191 str. pakeitimu kūriniai nebevardinami (išskyrus kompiuterių programų paminėjimą, kas taip pat aptartina atskirai).

3.2.1.3.1. Literatūros kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Istoriškai teisės į literatūros kūrinius buvo saugomos nuosekliai, be pertrūkių visose straipsnio redakcijose nuo pat baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įtvirtinimo (žr. *1 lentelę* prieduose)[310]. Būtent nuo literatūros kūrinių apsaugos istoriškai ir prasidėjo autorių teisinė apsauga. Įdomu tai, kad atlikus teismų praktikos autorystės pasisavinimo bylose analizę matyti, jog visi kūriniai tiek baudžiamosiose, tiek administracinėse bylose buvo vien tik literatūros (tekstiniai) kūriniai, kitų rūšių kūrinių autorystės pasisavinimų pasitaikė tik civilinėse bylose.

Įvairūs šaltiniai skirtingai apibrėžia literatūros kūrinio sąvokos turinį, doktrinoje netgi vyksta ginčai, kas įeina ar turėtų įeiti į literatūros kūrinio sąvoką, kadangi pačiame ATGTĮ ji nėra pateikiama. Kas laikoma literatūros kūriniais, galima mėginti suprasti iš ATGTĮ 4 str. 2 d. 1–3 punktuose aprašytų pavyzdinių kūrinių sąrašo: „*1) knygos, brošiūros, straipsniai, dienoraščiai ir kiti literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat kompiuterių programos, 2) kalbos, paskaitos, pamokslai ir kiti žodiniai kūriniai; 3) rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai)*“. Perskaičius tokį aprašymą susidaro įspūdis, tarsi jie būtų visiškai skirtingi autorių teisių objektai ir kūrinys turėtų patekti tik į vieną iš šių kategorijų, kadangi jos atrodo savarankiškos. V. Mizaras, mėgindamas įminti įstatymo leidėjo siekiamus tikslus šiose nuostatose minėtu būdu dėstant ir grupuojant kūrinius, priėjo prie išvados, kad 1 punkte, veikiausiai, įstatymų

[310] Tiesa, vienoje normos redakcijoje straipsnio formuluotėje egzistavo ne „literatūros“, o „žodinis“ kūrinys, bet iš esmės tokia formuluotė normos turinio nekeičia.

leidėjo turimi omenyje tik grožinės (meninės) literatūros kūriniai, neapimant mokslo kūrinių, kadangi pastarieji išskirti atskirai trečiame punkte (Mizaras, 2008, p. 181).

Literatūros kūrinio turinys, kaip neapimantis mokslo kūrinio, interpretuojamas ir baudžiamosios teisės doktrinoje, remiantis analogiškais argumentais, tačiau ir su tam tikru prieštaravimu: analizuodamas BK 192 str. vartojamą „literatūros kūrinio“ sąvoką P. Švedas nurodo, kad ši „*sąvoka baudžiamosios teisės prasme turėtų būti suprantama siauriau – tik kaip apimanti grožinės literatūros kūrinius ir kompiuterių programas (ATGTĮ 4 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Tokia išvada darytina dėl to, kad BK 192 straipsnyje atskirai minimi mokslo kūriniai <...>, jei įstatymų leidėjas BK būtų vartojęs sąvoką „literatūros kūriniai“ plačiąja prasme, nebūtų buvę jokio reikalo papildomai aptariamame BK straipsnyje nurodyti ir mokslo kūrinius. Pažymėtina, kad ATGTĮ 4 straipsnio 2 dalies 3 punktas taip pat išskiria mokslo kūrinius, todėl ATGTĮ 4 straipsnio 2 dalies 1 punktas, kuriame kalbama apie literatūros kūrinius, mokslo kūrinių neapima. Taigi literatūros kūriniams pagal BK 192 straipsnį priskirtini visi kalbos kūriniai (išskyrus mokslo kūrinius), kurių turinys išreiškiamas kalba – žmonėms suvokiamais žodžiais, sakiniais, ir nesvarbu kaip – perteikiant žodžiu (vieša kalba) ar raštu (užrašai, knyga, kompiuterinė laikmena ir pan.)*“ (Švedas, P., 2011, p. 154–155).

Autorės nuomone, **mėginimas išgryninti mokslo kūrinius kaip visiškai savarankiškus ir atskirus nuo literatūros kūrinių neturi jokios prasmės ir praktinės reikšmės.** Absoliuti dauguma mokslinių straipsnių patenka iškart į dvi kategorijas – tiek į literatūros (nes bus išreikšti kalbinėmis priemonėmis), tiek į mokslo kūrinio kategoriją (dėl savo analitinio turinio). Dėl to ir ATGTĮ 4 str. 2 d. 1–3 punktų aprašymas tokiu būdu, kuris daro aiškią skirtį tarp literatūros ir mokslo kūrinio kaip savarankiškų yra abejotinas. V. Mizaras šiuo klausimu taip pat kritikuoja įstatymų leidėją dėl ne visai nuoseklaus 1886 m. Berno konvencijos nuostatų perėmimo, kadangi konvencijoje sąvoka „literatūros kūriniai“ aiškinama taip, kad ji apima ir mokslo kūrinius[311], ir pateikia prancūzų reguliavimo pavyzdį, kuriuo jie kūrinius grupuoja iš esmės pagal išraiškos formą – raštu išreikšti ir žodiniai (tačiau abu gali būti tiek literatūros, tiek meno, tiek mokslo kūriniai) (Mizaras, 2008, 181 p.). Tokiu būdu šios kategorijos nesidubliuoja. Tuo tarpu Lietuvos

[311] Pačioje Berno konvencijos 2 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad „*Sąvoka „literatūros ir meno kūriniai“ apima kiekvieną literatūros, mokslo ir meno kūrinį, koks bebūtų jo išraiškos būdas ar forma <...>*“, iš ko iš esmės galima ir išskaityti, jog mokslo kūriniai priskiriami būtent prie literatūros kūrinių.

įstatymų leidėjas konkrečių aiškiai besiskiriančių kategorijų neišskyrė, dėl ko, manytina, jos tarpusavyje gali persidengti. Galbūt dėl to A. Vileita mano, kad ir ATGTĮ 4 str. 2 d. 1 p. nuostata turi būti aiškinama kaip apimanti ir mokslo kūrinius, nors 3 punkte jie ir yra paminėti atskirai (Vileita, 2000, 4 str. para. 9)

Minėta, kad P. Švedas, kaip vieną iš variantų, siūlo išvis dispozicijoje neminėti mokslo kūrinių, jei juos galima sutalpinti į plačiąja prasme vartojamo literatūros kūrinio turinį[312]. Tačiau verta būtų pridurti, kad visiškai įmanoma, jog mokslo kūrinys nepateks į literatūros kūrinio kategoriją, bet pateks į kitą. Pavyzdžiui, paleontologas, suradęs dinozauro griaučius, ir panorėjęs atkurti jo pirminį vaizdą (koks dinozauras dar buvo gyvas) gali nupiešti jo pieštinį vaizdą, remdamasis moksliniais rekonstrukcijos metodais, galėjusia būti raumenų struktūra, odos savybėmis ir pan. Tokiu atveju kūrinys pateks tiek į mokslo kūrinio, tiek į meno (dailės) kūrinio kategorijas, bet nepateks į literatūros kūrinių kategoriją. Panašių pavyzdžių galima rasti net ir Lietuvos teismų praktikoje. Vienoje iš Lietuvos apeliacinio teismo nagrinėtų bylų kūriniu pripažintos senovės baltų genčių archeologinių kostiumų rekonstrukcijos, kurtos remiantis moksliniais duomenimis, taikant mokslinius metodus: „*Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovė įrodė, jog jos kurti baltų genčių archeologiniai kostiumai ir jų kolekcijos atitinka originalumo kriterijų, kadangi atkuriant archeologinius kostiumus egzistavo plati kūrybinė laisvė, buvo galimas ne vienas kostiumo variantas. Ieškovė, turėdama istorines, mokslines, archeologines žinias, tam tikrą saviraiškos laisvę (nes išlikusių kostiumą nėra), pasirinkdama atitinkamus kostiumų elementus, medžiagas, kirpimą, puošimą ir pan., atkūrė archeologinius kostiumus įnešdama savo kūrybinį indėlį, kuris pasireiškė priimtais subjektyviais kūrybiniais sprendiniais, t. y., kokiais drabužiais konkrečios genties konkretaus laikotarpio žmones rengti, kokio tipo audinį parinkti, jį sukirpti, spalvą panaudoti, kokiais raštais dekoruoti, kokio tipo batus naudoti, kokį galvos dangalą dėvėti, kokius papuošalus parinkti ir kaip juos išdėlioti, kokias klostes, iškirptes naudoti ir pan. Atsižvelgiant į tai, teisėjų kolegijos vertinimu, yra pakankamas pagrindas pripažinti, kad ieškovės sukurti kostiumai, kaip vientisa autoriaus kūrybinės (intelektinės) išraiškos forma, atitinka originalumo reikalavimą, todėl yra laikytini autorių teisių objektais, kuriems taikoma autorių teisių apsauga*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023). Pagal pobūdį tokie kūriniai patenka net į kelias kategorijas – tiek mokslo, tiek taikomosios dailės kūrinio, tiek duomenų rinkinio kategorijas. Taigi **atsisakyti mokslo kūrinio**

[312] Tačiau tokiu atveju nereikėtų minėti ir BK 191 str. atskirai paminėtų kompiuterių programų, kadangi ATGTĮ 4 str. 2 d. 1 p. jas taip pat laiko literatūros kūriniais.

minėjimo dispozicijoje, nes jį neva apima literatūros kūrinys, nerekomenduotina.

BK 191 str. iki paskutinių pakeitimų literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kaip ir BK 192 str., buvo nurodyti atskirai. Visais minėtais doktrinos siūlomais literatūros kūrinio sampratos apibrėžimais jo turinys yra apibrėžiamas skirtingai, tačiau vis dėlto autorių teisės apsaugos požiūriu didelės reikšmės neturi nei tai, kokia forma jie išreikšti (raštu, pvz. ranka parašytas, išspausdintas ar pan., išreikštas žodžiu, elektronine forma), nei kokia kalba – gimtąja, užsienio, mirusia (nebevartojama) ar dirbtine (pvz., esperanto), taip pat kompiuterio programine kalba, skaitmenimis ar kitokiais ženklais. Svarbiausia šiai kūrinių rūšiai yra tai, kad kalbos priemonėmis būtų perteiktos (išreikštos) kūrėjo mintys, atsiskleistų iš perteikiamo turinio kokia nors prasmė (Mizaras, 2008, p. 181–182). Visais atvejais toks kūrinys turi būti išreikštas objektyvia forma ir būti originalus. Pastebėtina, kad į platesnę kalbos kūrinio sąvoką patenka ne tik grožinės literatūros kūriniai, bet ir laikraščiuose (žurnaluose) spausdinami straipsniai (jei juose neapsiribojama trumpu informacijos perteikimu sausa kasdiene kalba, bet pateikiami straipsnio autoriaus komentarai ar pan.), dienoraščiai, privatūs laiškai, jeigu juose pasireiškia individualios kūrybos bruožai, net reklamos teiginiai, jeigu jie turi pakankamai originalumo ir individualios kūrybos bruožų (Mizaras, 2008, p. 183)[313].

Literatūros kūriniai yra labiausiai plagijuojami iš visų. Doktrinoje nurodoma, kad yra daugybė teksto plagiato būdų (pgl. Nair ir Saiz-Álvarez, 2019, p. 4–5):

a) pats primityviausias ir dėl to lengviausiai nustatomas yra kopijavimo-įklijavimo (angl. „*copy-paste*“) tipas arba pažodinis plagiatas, kai tekstas kopijuojamas žodis į žodį ir asmuo prisiima teksto autorystę jo necituodamas;
b) paslėptas plagiatas, kuris reiškia, kad plagijuotojas įdėjo pastangų paslėpti faktą, kad tekstas buvo kopijuotas, padarydamas tam tikrus pakeitimus.
c) mozaikinis plagiavimas reiškia, kad paragrafas surenkamas iš įvairių šaltinių;
d) perfrazavimas yra tyčinis kito asmens idėjų, minčių ir pan. perrašymas kitais žodžiais, nenurodant šaltinio;

[313] Autorius nurodo, kad „*tokie reklamos teiginių apsaugos autorių teisės normomis atvejai reti, nes dažniausiai šie objektai dėl individualumo stokos (ypač kai reklamos teiginiai yra gana trumpi – iš vieno ar kelių žodžių) nepatenka į autorių teisės apsaugos sritį, o labiau tikėtina, kad apsaugoti būtų galima remiantis nesąžiningos konkurencijos normomis*.“

e) vertimo plagiatas reiškia, kad asmuo išverčia kito asmens kūrinį iš užsienio kalbos į kitą kalbą ir prisiima tokio kūrinio autorystę. Pavyzdžiui, japonų kalba parašytas mokslinis straipsnis, kaltininkui jį išvertus į lietuvių kalbą ir viešai pristačius visuomenei kaip savo, vertintinas kaip autorystės pasisavinimas (plagiatas). Internetas suteikia daugybę kalbos vertimo įrankių, leidžiančių peržengti kalbos, kultūros ir teritorijos sienas, dėl ko toks vertimo, tarpkalbinis plagiatas (angl. *cross language plagiarism*) greitai plinta[314];
f) techninis plagiatas – kai asmenys naudojasi plagiato nustatymo programinės įrangos ydomis, techniškai paslėpdami plagiatą taip, kad jį labai sunku ar neįmanoma nustatyti;
g) saviplagiatas reiškia, kad autorius pakartotinai panaudoja savo paties jau publikuotus kūrinius, iš jų sukurdamas „naują“ publikaciją. Asmuo gali perpublikuoti savo darbą tik su sąlyga, kad tai yra pateisinama nusistovėjusia praktika, ir kol tokio perpublikavimo tikslas nėra dirbtinai padidinti cituojamumo rodiklius;
h) kriptoamnezija arba nesąmoningas, netyčinis plagiatas. Teksto autorius nesąmoningai panaudoja kitų asmenų mintis, kurias kažkada buvo perskaitęs, bet pamiršo jų šaltinį ir dėl to mano, kad šias idėjas sugalvojo pats[315].

Ne visi iš išvardintų plagiato būdų užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Pavyzdžiui, saviplagiatas nepasižymi svetimo kūrinio autorystės pasisavinimu, o tiesiog elgiamasi nesąžiningai akademinėje veikloje. Tokius atvejus gali tirti LR akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius, o ne ikiteisminio tyrimo institucijos. Nesąmoningas plagiatas taip pat neužtraukia baudžiamosios atsakomybės dėl tyčinės kaltės nebuvimo, tačiau gali būti laikomas akademinės etikos ar civilinės teisės pažeidimu.

Atskirai pakomentuotinas **savitas literatūros kūrinių originalumas**, kuris pasižymi tam tikra specifika dėl taisyklės, jog idėjos autorių teisėje

[314] Šiam reiškiniui suvaldyti kuriamos specialios tarpkalbinio plagiato nustatymo sistemos, leidžiančios surasti į kitą kalbą išverstus tekstus, naudojant įvairias technines galimybes (Kent ir Salim, 2009, p. 39; Potthast *et al*,. 2011, p. 45–62). Lietuvos teismų praktikoje taip pat yra situacijų, kai lietuvių kalba parašytas tekstas buvo plagijuojamas, išvertus jį į anglų kalbą ir paskelbiamas savo vardu (pvz., Vilniaus apygardos administracinis teismo 2018 m. rugsėjo 11 d sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2273-244/2018).

[315] Brown ir Murphy (1989) netgi parengė procedūrą, kuri plačiai naudojama, kad būtų galima eksperimentiškai ištirti netyčinį plagijavimą. McCabe, Smith ir Parks (2007) yra išsamiai aprašę netyčinį plagiatą analizuojančią doktrininę apžvalgą, ir taip pat atlikę eksperimentinius tyrimą, kurio metu lygino skirtingo amžiaus subjektų polinkį netyčiniam plagiatui.

nesaugomos. Nors ir literatūros kūriniams galioja principas, jog autorių teisė nesaugo idėjų, tačiau būtent **čia sunkiausiai atskiriama idėja ir jos išraiška**, dėl to **autorių teisės apsauga grožinės literatūros kūriniams dažnai taikoma ne tik turinio išraiškai, bet ir pačiam turiniui, jeigu jis yra asmeninės intelektinės kūrybos rezultatas** (Mizaras, 2008, p. 183). Literatūros kūriniams dažnai būdingas absoliutus originalumas, kai ir kūrinio kompozicija, ir išraiška yra originali. Dėl to negalima, pavyzdžiui, perrašyti populiaraus fantastinio romano siužeto kitais žodžiais ir įgyti teisinę apsaugą į tokį kūrinį, argumentuojant tuo, kad idėjos nėra saugomos, o saugoma tik jų išraiškos forma – šiais veiksmais bus atliekamas autorių teisės saugomo kūrinio – t. y. fantastinės, originalios autoriaus išgalvotos istorijos – neteisėtas atgaminimas, kadangi idėja ir jos išraiška yra neatsiejamos viena nuo kitos. Kūrinio idėja buvo išreikšta ypač detaliai, tad ir jos perrašymas kitais žodžiais yra tik to paties kūrinio pakartotinis išreiškimas objektyvia forma, atkartojimas, atgaminimas.

Dėl to visiškai nesutiktina su P. Švedo išsakyta pozicija, kad „*nei Lietuvos teisės aktai, nei teismų praktika neduoda vienareikšmio atsakymo, ar literatūros kūrinio turiniui yra suteikiama autorių teisių apsauga*“ ir „*šiuo metu nei Lietuvos teisės aktai, nei susiklosčiusi teismų praktika nesudaro pagrindo taikyti baudžiamąją atsakomybę už literatūros kūrinio turinio, o ne formos, neteisėtą atgaminimą*“ (Švedas, P., 2011, p. 158)[316] – tinkamas teisės aktų turinio aiškinimas vienareikšmiškai priveda prie išvados: kadangi kūriniai yra nematerialūs, jų išreiškimas beveik identiška fiziškai apčiuopiama (ar bet kokia kitokia objektyviai egzistuojančią) forma vertintinas kaip to paties kūrinio atgaminimas. Taigi sutrumpintai perrašius, pavyzdžiui, J. R. R. Tolkien‘o „Žiedų valdovą“ ir ėmus jį platinti kaip neva savarankišką kūrinį, kaltininkui ne tik grėstų ieškinys iš autorių teisių turėtojų, bet jis galėtų atsakyti ir pagal BK 192 straipsnį už neteisėtą atgaminimą, o jį išleidęs savo vardu – dar ir pagal BK 191 str. už autorystės pasisavinimą.

Taip pat pažymėtina, kad **jei literatūros kūrinio idėja, jos turinys yra pagrįsti realia, tikrovėje buvusia ar esama istorija, tuomet autorių teisės apsauga taikoma tik išraiškai** (Mizaras, 2008, p. 183). Originalia forma pateikus istorinius faktus, tarkim, aprašant asmens biografiją, ją perteikus originalia forma, saugoma bus tik ta išraiškos forma, bet ne pati istorija,

[316] Autorius nurodo, kad „*autorių teisė saugo kūrinio išraiškos formą, o ne idėją ar turinį*“, tačiau prieina prie netinkamos išvados, kad „*Turinio kopijavimo atveju išraiškos forma gali būti kita, t. y. nenukopijuota, todėl formaliai žiūrint tokiu atveju pažeidimo lyg ir nėra. Be to, kaip minėta, kopija – tai tikslus originalo nuorašas. Nukopijavus tik turinį, tačiau ne išraiškos formą, negalima laikyti, jog nuorašas yra tikslus*.“, dėl ko neva kitos išraiškos kūrinys nelaikytinas atgamintu.

kadangi ji yra objektyviai egzistuojanti informacija (duomenų rinkinys), o ne individualios autoriaus kūrybos rezultatas. Todėl tą pačią asmens biografiją gali aprašyti skirtingi autoriai be jokių apribojimų, svarbu, kad skirtųsi ir būtų originali jų išraiškos forma.

Laikytina, kad **BK 191 str. literatūros kūrinio samprata turi būti aiškinama kiek įmanoma plačiau, kad į ją patektų visi įmanomi šiai kategorijai tinkami kūriniai,** nepriklausomai nuo to, ar jie čia pat dispozicijoje paminėti atskirai kaip savarankiški, ar ne, kadangi **kūriniai gali atitikti (ir dažnai atitinka) kelias skirtingas kategorijas**, kurių kategorizavimas neturėtų tapti formalia kliūtimi netaikyti straipsnio teikiamos apsaugos. Šiuo atveju literatūros kūrinį reikėtų suprasti kaip bet kokį kalbos kūrinį, išreikšta žodine, rašytine ar bet kokia kita forma.

3.2.1.3.2. Mokslo kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Mokslo kūrinio sąvokos ATGTĮ nepateikia, ją aiškina doktrina. Mokslo kūriniai – tai tokie kūriniai, kuriuose keliamos ir nagrinėjamos gamtos, socialinės, istorinės bei kitos problemos taikant mokslinių tyrimų metodiką (Vileita, 2000, p. 8). Šiuo metu mokslo kūriniai BK 191 str. dispozicijoje eksplicitiškai nenurodomi, tačiau normoje juos apima bendra kūrinio sąvoka – normos blanketiškumas verčia ieškoti saugomų kūrinių rūšių ATGTĮ, kurio 4 str. 2 d. 3 p. eksplicitiškai įtvirtinta mokslo kūrinio apsauga: autorių teisių objektais laikomi „*rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai)*“. Prie mokslo kūrinių taip pat priskirtini kūriniai, kuriuose sprendžiamos įvairių mokslo sričių problemos: žinynai, mokslo populiarinimo literatūra, praktinio pobūdžio metodinė literatūra (Vileita, 2000, p. 8). Autorių teisės nesaugomais objektais laikomi idėjos, procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys (ATGTĮ 5 str. 1 p.), taip pat išradimai, (jie gali būti saugomi patentų teisės), mokslo žinios, visuotinai žinoma informacija.

Mokslo kūriniai buvo autorystės pasisavinimo dalyku beveik visose normos redakcijose, tačiau priėmus 1903 m. Rusijos Baudžiamąjį statutą autorystės pasisavinimo dalyku imtas laikyti „svetimas literatūros, muzikos arba meno kūrinys“. Tai reiškia, kad iš autorystės pasisavinimo dalyko formuluotės buvo išbraukti iki tol eksplicitiškai saugoti mokslo kūriniai (žr. *1 lentelę* prieduose). Kyla klausimas, ar tai reiškia, jog mokslo kūriniai neteko baudžiamosios teisinės apsaugos ir nustojo būti autorystės pasisavinimo

dalyku keleriems metams iki 1911 m. Statuto pakeitimų, kai dalyku imtas laikyti bet koks „kūrinys“ (taigi, ir mokslo kūrinys)?

Minėta, kad 1886 m. priimtoje Berno konvencijoje, mokslo kūriniai priskirti prie literatūros kūrinių[317], tačiau Rusijos Imperija nebuvo Berno konvencijos, saugančios ir mokslo kūrinius, narė, o Rusija prie jos prisijungė tik 1995 m. (Solberg, 1908, p. 9). Todėl remiantis šiuo teisės aktu teoriškai mokslo kūrinio priskirti literatūros kūriniams nebūtų galima, kadangi Berno konvencijoje pateikiama literatūros kūrinio samprata Rusijos Imperijoje negaliojo. Vis dėlto, mokslo kūriniai laikomi literatūros kūriniais ne kaip dirbtinio teisinio konstrukto padarinys, tačiau jie artimi literatūros kūriniams savo prigimtimi ir forma. Apie tai byloja ir šiuo metu galiojančio ATGTĮ nuostatos. Nors mokslo kūrinio sąvoka jame nėra pateikiama, tačiau ATGTĮ pateikiamas pavyzdinis tokių kūrinių sąrašas – autorių teisių objektais laikomi rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai: „*mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai*“ (4 str. 2 d. 3 p.). Kitaip tariant, absoliuti dauguma mokslo kūrinių neišvengiamai yra rašytiniai ir žodiniai kūriniai, todėl iš esmės jie bet kokiu atveju bus saugomi ir kaip literatūros kūriniai, kadangi yra išreiškiami kalbos priemonėmis – žodžiu ar raštu. Be kita ko, kuriant 1903 m. BK, Rusijos imperija planavo prisijungti prie Berno konvencijos, o kodeksą kūrė remiantis moderniausiais to meto teisės aktais. Vėlesniu 1911 m. BK pakeitimu, priėmus autorių teisių įstatymą, kūriniai nebevardinti apskritai, visi apimti viena sąvoka „kūrinys“. Autorystės pasisavinimo sudėties istorinei analizei tai reiškia tai, jog **mokslo kūriniai istoriškai buvo saugoti nuosekliai ir be pertrūkio nuo pat baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą atsiradimo, kadangi buvo ir yra galimi saugoti kaip literatūros kūrinių atmaina dėl savo išraiškos formos**[318].

Vis dėlto, **mokslo kūrinių originalumas skiriasi nuo tradicinių literatūros ir meno kūrinių originalumo**: mokslo kūrinyje dažniausiai naudojami visiems žinomi moksliniai faktai ar duomenys, o **jo originalumas pasireiškia struktūroje ar naudojamų elementų pasirinkime**. LAT praktikoje yra šios taisyklės pavyzdžių: „*baigiamajame bakalauro darbe žinios perteiktos išstudijavus archyvinius dokumentus, atrinkus darbui*

[317] Šiuo požiūriu gali klaidinti konvencijos pavadinimas – „Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos“, o mokslo kūriniai čia neminimi, nors yra saugomi. Prieiga internetu: http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.]

[318] Tam tikrą išlygą galima būtų daryti nebent mokslo kūriniams, kurie nėra išreikšti tekstu, tačiau kad būtų nesaugomi autorių teisės, jie turi neatitikti ir jokios kitos kūrinių kategorijos, o tokį atvejį sunku sugalvoti.

reikšmingą medžiagą ir faktus išdėsčius originalia A. Š. pasirinkta forma, o tai leidžia teigti, kad šis darbas yra intelektinės veiklos rezultatas ir atitinka autorių teisių objektams keliamą originalumo kriterijų“[319].

LAT nurodo, kad vertinant tokio pobūdžio intelektinės veiklos rezultatų originalumą, kai naudojami visuotinai žinomi duomenys ar mokslinės žinios ir autoriaus kūrybiškumo ar individualumo išraiškai nėra tiek daug galimybių, **esminę reikšmę turi duomenų (faktų ir informacijos) pavaizdavimo būdas ir forma, leidžiantys nustatyti autoriaus kūrybiškumą ir individualumą**. Kūrybinis savitumas šioje vietoje gali atsiskleisti per kūrinio koncepciją, vaizdavimo būdą, pateikiamų objektų ir kitų duomenų bei informacijos tarpusavio suderinamumą, jų kombinacijas, savitą (individualią) duomenų parinkimo ir išdėstymo tvarką, spalvinę išraišką, naudojamų simbolių ir kitų ženklų ypatumą ir pan. Ypatumas ir savitumas reiškia, kad duomenų atvaizdavimo būdas ir forma nėra įprasta, standartinė ir būdinga tokio pobūdžio objektams ar jų elementams, o kūrinys dėl autoriaus įdėtų intelektinių pastangų išsiskiria iš kitų tos rūšies kūrinių, t. y. turi būti nustatoma tam tikrų požymių visuma, kuri leistų atpažinti kūrinį tarp kitų panašių kūrinių[320].

Dėl tokios mokslo kūrinių originalumo specifikos iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, jog jie yra nesaugomi dėl savo nedidelio originalumo laipsnio, tad jų įvardijimas dispozicijoje vis dėlto yra labai svarbus, mat nėra savaime suprantama, jog mokslo kūriniams taikoma tokia pati teisinė apsauga, kaip ir daugiau tradiciniams literatūros ir meno kūriniams. Teismų praktikoje atsispindi tokio mokslo kūrinio įvardijimo dispozicijoje svarba: „*Kasatoriai, teigdami, kad mokslo darbu yra pripažįstama tik disertacija, tuo tarpu bakalauro darbui netaikoma autorių teisių apsauga, nepagrįstai sutapatino „mokslo darbo“ ir „mokslo kūrinio“ sąvokas. Į tai dėmesį atkreipė ir apeliacinės instancijos teismas, pažymėdamas, kad baudžiamoji atsakomybė pagal BK 191 straipsnio 1 dalį numatyta ne už „mokslo darbo“, kuriam keliami aukšti kokybės reikalavimai, o už „mokslo kūrinio“ (kuris apima ir „mokslo darbo“ sąvoką) ar jo dalies autorystės pasisavinimą. Tai, kad bakalauro darbui taikomi kitokie kokybiniai reikalavimai negu, pvz., disertacijai, nereiškia, kad toks darbas nėra originalus intelektinės veiklos rezultatas ir jam netaikomos autorių teisių apsaugos nuostatos.*“ Šioje vietoje

[319] LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014.

[320] Cit. pagal LAT 2007 m. balandžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2007*;* šioje byloje Lietuvos žemėlapis buvo pripažintas autorių teisių objektu, nes jis buvo išreikštas originalia forma – tam tikromis spalvomis, ypatingais grafiniais ženklais, elementų suderinamumu ir kt., dėl kurių tas žemėlapis aiškiai išsiskyrė iš kitų ir buvo originalus.

teismo argumentus galima papildyti ir pakartojant kūrinio sąvoką – tai originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos (ATGTĮ 2 str. 30 p.), kas iš esmės reiškia, jog visai nesvarbi mokslo kūrinio mokslinė vertė ar moksliškumo laipsnis, nes teisiškai reikšmingas ir vertintinas tik tokio kūrinio originalumas.

Išanalizavus teismų praktiką matyti, kad **nemažai baudžiamųjų ir civilinių bylų bei apskritai visos administracinės bylos dėl autorystės pasisavinimo susijusios su mokslo kūrinių plagiatais**, kas beveik neišvengiama, kadangi LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veikla ir susijusi su akademinėje srityje kuriamais kūriniais, o dažniausiai tai yra moksliniai straipsniai (teoriškai Kontrolieriui nebūtų teisinių kliūčių nagrinėti ir dailės ar kitų kūrinių plagiato, jei jis vykdytas akademinėje aplinkoje, tačiau tokių bylų tyrimo metu nebuvo rasta).

3.2.1.3.3. Meno kūriniai kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Meno kūriniai, kaip autorystės pasisavinimo dalykas, yra **dinamiškiausias elementas autorystės pasisavinimo normos istorinėje raidoje**. Istoriškai dalyku buvo nurodyti „meno ir dailės“ (nuo 1845 m.), „meno ir muzikos“ kūriniai (nuo 1903 m.), vėliau juos pakeitė „dailės ir muzikos“ kūriniai (nuo 1961 m.), kol galiausiai straipsnio dispozicijoje 2000 m. nusistovėjo viena „meno kūrinio“ sąvoka (iki paskutinio 2023 m. normos pakeitimo, kai kūrinių rūšys išvis nebevardinamos). Iš prieš tai minėtų variantų „meno kūrinio“ sąvoką galima traktuoti kaip tinkamiausią dalyko išraišką, kadangi menas apima tiek dailę, tiek muziką, tiek kitas meno rūšis, tad nėra jokio pagrindo atskirai išskirti atskiras meno rūšis kaip skirtingą nusikaltimo dalyką. ATGTĮ 4 str. 2 d. pateiktame pavyzdiniame saugomų autorių teisių objektų sąraše kaip tik daugiausia paminėta meno kūrinių (4–11 punktai).

Į šį sąrašą patenka visi dvimačiai ir trimačiai vaizduojamojo ir taikomojo meno (skulptūros, tapybos, grafikos, dailės, kt.) kūriniai, dramos, muzikos, choreografijos, architektūros, fotografijos kūriniai, radijo laidos, audiovizualiniai ir bet kokie kitokie kūriniai, kurie nėra literatūros ir mokslo kūriniai ar kompiuterių programos ir duomenų bazės, tačiau atitinka originalumo, kūrybiškumo ir objektyvios išraiškos reikalavimus, todėl meno kūrinio sąvoka apima didžiausią įmanomų kūrinių variantų spektrą.

Meno kūriniams, kaip minėta, **keliami aukštesni originalumo standartai**: jiems taikomas subjektyvus originalumo reikalavimas – šie kūriniai originalūs tuomet, kai **jie atspindi kūrėjo asmenybę** (Usonienė, 2005, p. 80). Sukūrus per daug panašius meno kūrinius į kitus, didėja

tikimybė, jog kūriniui teisinė apsauga neatsiras arba netgi jis bus laikomas kito kūrinio plagiatu.

Nors meno kūrinių rūšių yra daugybė ir jų kiekis sukuriamas taip pat didelis, visgi **meno kūrinių autorystės pasisavinimas teismų praktikoje yra sutinkamas gana retai**: baudžiamosiose ir administracinėse bylose jų nepavyko rasti, o civilinėse bylose ginčuose dėl autorystės pasisavinimo pasitaikė tokių kūrinių rūšių:

– **Fotografijos**: atsakovas išleido knygą, kurioje be sutarties, nemokant autorinio atlyginimo ir nenurodant autoriaus vardo buvo panaudoti ieškovo R. P. autoriniai kūriniai, o fotografijų autoriumi nurodytas A. B. (ieškinys patenkintas iš dalies) (Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-275).

– **Videoreportažas apie ralį**: ralio organizatoriai (ieškovai R. R., E. Š. ir asociacija sporto klubas „Evaxis“) sukūrė filmuką apie ralio varžybas, šį filmuką be sutikimo, jį pasisavinant, panaudojo TV kanalas „SPORT 1“ (atsakovė UAB „Sporto komunikacijos“) televizijos laidoje ir paviešino Youtube (ieškinys buvo patenkintas) (Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-61/2013).

– **Medinių sodo namelių dizainas**: ginčas daugiau vystėsi dėl neteisėto atgaminimo ir nesąžiningos konkurencijos, atsakovui neva kopijuojant ieškovo sukurtų namelių dizainą. Teismas pasisakė, kad „*ginčo dizainas – namelių dizainai nėra pakankamai originalūs, kad būtų saugomi pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatas*“ ir „*Ieškovo nurodyti teiginiai apibudinantys ginčo daikto originalumo požymius, neatspindi namelių dizaino originalumo kriterijų, todėl pripažintini neįrodytais*“, todėl ieškinį atmetė, dėl ko nebuvo konstatuotas ir autorystės pasisavinimas (Kauno apygardos teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1370-390/2015).

– **Filmas (audiovizualinis kūrinys)**, kuris neva buvo knygos plagiatas: V. Ž. yra literatūros kūrinio „Broliai Ramanauskai“, kuris buvo publikuotas atvirame šaltinyje internetiniame tinklalapyje www.diary.ru, autorius. Kūrinys yra trumpų apysakų serija, pasakojanti apie brolių Sauliaus ir Pauliaus Ramanauskų (išgalvotų personažų) nuotykius. Ieškovas teigė, kad filmas „Traukinio apiplėšimas, kurį įvykdė Saulius ir Paulius“, buvo jo kurtų pagrindinių personažų, iš dalies scenų, replikų, siužeto ir kitų jo kūrinio elementų plagijavimas (ieškinys atmestas, nenustačius pakankamo panašumo tarp šių kūrinių) (Vilniaus apygardos teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1306-881/2017).

– **Parodos stendo dizainai**: byloje atsakovė UAB „VPA Logistics“ paskelbė kvietimą dalyvauti konkurse stendo dizaino ir įrengimo sąmatai

pateikti, kuriame, be kitų, dalyvavo ieškovė UAB „Dizaino meistrai“ ir atsakovė UAB „Klaipėdos dizaino centras“. Byloje kilo ginčas dėl to, ar UAB „Klaipėdos dizaino centras“ nukopijavo UAB „Dizaino meistrai“ pateiktą stendo dizaino modelį, kurį UAB „VPA Logistics“ panaudojo 2013 m. Miunchene vykusioje parodoje. Teismas, ištyręs įrodymus, nenustatė, kad dizaino derinimo eigoje atsakovės modelyje atsirado tik viena nauja detalė, kurios atsakovė anksčiau nenaudojo, bet ji buvo ieškovės modelyje, tačiau teismas nenustatė, kad vienos detalės panaudojimas būtų pažeidęs ieškovės kaip autorės teises, nes nenustatyta, kad tokio elemento panaudojimas yra ieškovės originali idėja, dėl to ieškinį atmetė (Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-194-826/2017).

– **Reklamjuostės**: teismas pasisakė, kad „*atsakovės panaudota reklamjuostė yra ieškovės reklamjuostės kopija: joje panaudotas ne tik tas pats fonas, bet ir tie patys spalviniai sprendiniai (balta, mėlyna ir žalia spalvos), identiškai įrėminta nuoroda į interneto svetainę, panaudoti iš esmės tie patys reklaminiai teiginiai. Tokio pobūdžio sutapimai, kolegijos vertinimu, negali būti atsitiktiniai ir patvirtina neteisėtą ieškovei priklausančio kūrinio (jo dalies) kopijavimą už kurį atsakovei kyla atsakomybė pagal ATGTĮ nuostatas*“; ieškinys buvo patenkintas (Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-230-823/2018).

– **Archeologiniai kostiumai**: byloje ieškovė D. S. kaltino atsakovę BĮ „Lietuvos nacionalinį kultūros centrą“ pasisavinus jos kūrinių – moksliniu pagrindu pasiūtų archeologinių kostiumų – autorystę, viešuose renginiuose nurodant jų autore D. K. Pagrindinė problema byloje buvo archeologinių kostiumų pripažinimas autorių teisių objektu. Bylą net du kartus nagrinėjo LAT, o trečią kartą bylą nagrinėdamas Lietuvos apeliacinis teismas ieškinį patenkino iš dalies ir laikė, kad archeologiniai kostiumai yra autorių teisės saugomi kūriniai iš esmės dėl didelės pasirinkimų laisvės juos kuriant, kurią lemia esamų mokslinių (archeologinių) duomenų skurdumas (Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023).

Galima pastebėti, kad meno kūriniai pasižymi itin didelėmis variacijomis, o **dalis komentuotų bylų pagal faktines aplinkybes galėjo būti ir baudžiamosios, kadangi kai kuriais atvejais egzistavo visi BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo sudėties požymiai**.

3.2.1.3.4. Kompiuterių programos ir duomenų bazės kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Kompiuterių programų ir duomenų bazių baudžiamoji teisinė apsauga yra gana naujas teisinis konstruktas, kaip ir jų pačių atsiradimas informacinių technologijų industrijoje. **Kaip autorystės pasisavinimo dalykas jos pirmą kartą buvo įtvirtintos su 2000 m. BK pakeitimais**[321], vėliau su naująja BK redakcija[322] iš dispozicijos buvo pašalintos ir pakeistos platesne formuluote „kitoks kūrinys“. 2009 m. padarytais straipsnio pakeitimais[323] vėl eksplicitiškai grįžo į dispoziciją, pašalinus „kitokį kūrinį“ kaip nusikaltimo dalyką, o **2023 m. pakeitimais[324] iš sąrašo buvo pašalintos duomenų bazės, kartu su konkrečių kūrinių rūšių vardijimu, paliekant skliausteliuose tik kompiuterių programas**: „*Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą kūrinį **(įskaitant kompiuterių programas)** arba jo dalį*“ (paryškinta autorės). Toks nuolatinis įstatymų leidėjo dvejojimas verčia ieškoti aiškių priežasčių, lėmusių naujojo reguliavimo pakeitimą senuoju, detalesniu reguliavimu, pakartotinai eksplicitiškai įtvirtinant kompiuterių programas ir duomenų bazes kaip nusikaltimo dalyką, bet vėliau vieno iš jų pašalinimą. Atitinkamai keltinas klausimas, ar šie pakeitimai pakeitė straipsnio taikymo apimtį, t. y., plėtė ar siaurino nusikaltimo dalyką bei kokie buvo pastarųjų pakeitimų tikslai.

Kaip minėta, pirmą kartą kompiuterių programos ir duomenų bazės autorystės pasisavinimo normoje atsirado dar iki naujojo BK įsigaliojimo. Šį atsiradimą, manytina, lėmė 1996 m. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos. Tais pačiais metais Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) surengtoje diplomatinėje konferencijoje svarstytas tarptautinės sutarties, skirtos duomenų bazių apsaugai, klausimas (dėl jos galiausiai susitarti nepavyko); atitinkamai tuo pat metu duomenų bazių teisinei apsaugai skirto teisės akto priėmimo iniciatyvos prasidėjo ir JAV. Šis teisės normų leidybos procesas neabejotinai rodo, kad duomenų bazės iškėlė problemas, kurias teisinis reglamentavimas turėjo spręsti (Birštonas, 2007, p. 5). Teisinės apsaugos poreikis lėmė ir baudžiamųjų teisinių priemonių siūlymus – būtent BK 191 str. pakeitimais, kadangi duomenų bazių teisinė apsauga pirmiausia buvo įgyvendinta naudojantis autorių teisių įstatymo siūlomomis priemonėmis.

---

321 LRS 2000 m. balandžio 20 d. įstatymas Nr. VIII-1646.

322 LRS 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymas Nr. VIII-1968; komentuojamas požymis nepakito ir priėmus 2004 m. sausio 29 d. įstatymą Nr. IX-1992.

323 LRS 2009 m. liepos 9 d. įstatymas Nr. XI-330.

324 LRS 2023 m. birželio 1 d. įstatymas Nr. XIV-2025.

Kaip nurodo R. Birštonas, „*Argumentų, kodėl autorių teisė yra tinkama duomenų bazėms saugoti, galima išskirti bent keletą. Pirma, duomenų bazės turinys paprastai išreiškiamas grafine forma (skaičiais, žodžiais ar kitais simboliais). Kaip tokią, duomenų bazę galima laikyti literatūros kūriniu. Kita vertus, duomenų bazė yra savarankiškų elementų rinkinys ir gali patekti į tradicinę autorių teisės kūrinių rinkinio kategoriją*“ (Birštonas, 2007, p. 51). Tačiau autorių teisių apsaugos nepakako: „*Europos ir JAV teismų praktika pasuko kita linkme ir atsisakė pripažinti kai kurias duomenų bazes kūriniais (tai yra saugomais autorių teisės objektais), nes jos stokojo vieno iš svarbiausių kūrinio požymių – originalumo. <...> didžioji dalis duomenų bazių neatitinka ir niekada neatitiks originalumo reikalavimo, nes duomenų bazė paprastai sudaroma ne kūrybiškai atrenkant duomenis, o atvirkščiai – siekiant patalpinti į ją visus tam tikros srities duomenis; duomenų išdėstymą taip pat paprastai nulemia ne kūrybinės pastangos, o utilitariniai motyvai: stengiamasi, kad duomenys duomenų bazėje būtų kuo lengviau randami, todėl jų išdėstymas būna kuo paprastesnis (pvz., abėcėlės tvarka). <...> Tai paskatino ieškoti naujų – sui generis (lot. savos rūšies) – duomenų bazių teisinės apsaugos formų*“ (Birštonas, 2006b, p. 57). Tokiu būdu ir ATGTĮ atsirado savarankiškas skyrius pavadinimu „*Duomenų bazių gamintojų teisės (sui generis teisės)*“.

Pastebėtina, kad anksčiau kompiuterių programos ir duomenų bazės buvo saugomos ne ATGTĮ, o joms abiems bendru 1996 m. Lietuvos Respublikos kompiuterių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymu[325], kurio galiojimas panaikintas priėmus ATGTĮ (Nr. VIII-1185, 1999-05-18). Atitinkamai BK 191 str. įtvirtinto autorystės pasisavinimo dispozicijoje skliausteliuose kompiuterių programos ir duomenų bazės įrašytos, autorės nuomone, kaip šio buvusio įstatymo pasekmė ir tuo pačiu kaip ne visai savaime suprantamos kūrinių rūšys. Su naująja BK redakcija[326] kompiuterių programos ir duomenų bazės iš dispozicijos buvo pašalintos ir pakeistos platesne formuluote „kitoks kūrinys“. Galima spėti, kad tam turėjo įtakos įstatymo teksto konstravimo taisyklės ir ypatumai, vengiant skliaustelių ar kazuistiškumo, ypač turint omenyje, kad visi autorių teisių objektai, minimi ATGTĮ, yra tik pavyzdiniai ir saugomais gali būti bet kokie kūriniai, jei jie atitinka kūrinio apsaugos kriterijus. Tačiau ši plati formuluotė ilgam neužsibuvo ir nuo 2009 m. straipsnio pakeitimų[327] į dispoziciją vėl grįžo

[325] LRS 1996 m. sausio 30 d. įstatymas Nr. I-1188.
[326] LRS 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymas Nr. VIII-1968; komentuojamas požymis nepakito ir priėmus 2004 m. sausio 29 d. įstatymą Nr. IX-1992.
[327] LRS 2009 m. liepos 9 d. įstatymas Nr. XI-330.

kompiuterių programos ir duomenų bazės. Kadangi kompiuterių programos ir duomenų bazės bei „kitoks kūrinys“ buvo įterpti į dispoziciją kaip vienas kito pakaitalas, kyla klausimas, ar panaikinus platesnę „kitokio kūrinio“ sąvoką ir vietoje jos įrašius tik du tokių specifinių kūrinių variantus, nėra susiaurinamas normos taikymas ir dar kokiems nors kitiems specifiniams kūriniams, kurie galbūt atsiras ateityje, kadangi iš pažiūros šiuo pakeitimu yra siaurinamas saugomų autorių teisių objektų, galinčių būti veikos dalyku, sąrašas?

Panašu, kad įstatymų leidėjo sprendimui vietoj „kitokio kūrinio“ grąžinti aiškų požymį „kompiuterių programos ir duomenų bazės“ negalėjo padaryti įtakos teismų praktika, kadangi tarp 2003 m. ir 2009 m. išnagrinėtos tik dvi bylos pagal BK 191 str. (žr. *4 lentelę* prieduose). Apie pakeitimo priežastis neužsiminta ir 2009 m. įstatymo[328] priėmimo *travaux preparatoires*[329]. Galima spėti, jog šio pakeitimo priežastis buvo Tarptautinio intelektinės nuosavybės aljanso (IIPA) kasmet rengiamos ataskaitos (angl. *Special 301 Report*) ir formuluojamas sąrašas valstybių (angl. vadinamasis „*Watch list*“), kurios skiria nepakankamą dėmesį autorių teisių apsaugai[330]. Galima manyti, kad šie paskutiniai BK XXIX skyriaus „Nusikaltimai intelektinei ir pramoninei nuosavybei“ pakeitimai 2009 m. kaip tik ir buvo padaryti dėl to, kad 2002–2008 m. šiame sąraše buvo įrašyta ir Lietuva, kuri buvo kritikuojama dėl didelių autorių teisių piratavimo mastų ir baudžiamosios teisinės apsaugos trūkumų, netinkamai įgyvendinant įvairias ES direktyvas[331]. Po BK pakeitimų 2009 m. Lietuva buvo išbraukta iš minėto sąrašo[332], galbūt stebėtojams nusprendus, kad reguliavimas tinkamas.

---

328 LRS 2009 m. liepos 9 d. įstatymas Nr. XI-330.

329 2009 m. birželio 30 d. Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIP-248(3); 2009 m. liepos 1 d. Teisės departamento išvada Nr. XIP-248(3) dėl Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektui; 2009 m. liepos 3 d. Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projekto Komiteto posėdžio protokolo išrašas; Seimo nario Gedimino Navaičio 2009 m. liepos 8 d. Pasiūlymas Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektui.

330 Interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.iipawebsite.com/countryreports.html [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

331 *International Intellectual Property Alliance 2003 Special 301 Report.* Dokumentas internetu (anglų kalba): http://www.iipawebsite.com/rbc/2003/2003SPEC301LITHUANIA.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

332 LR kultūros ministro 2010 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. ĮV-260 patvirtinta Visuomenės švietimo intelektinės nuosavybės teisių klausimais programa.

Naujausias 2023 m. BK 191 str. pakeitimas keitė ir dalyko apibrėžtį straipsnyje – **nebevardinami literatūros, mokslo ar meno kūriniai ir duomenų bazės, nurodant, kad dalyku yra svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis.** Esminis klausimas, ar ši korekcija pakeitė straipsnio taikymo apimtį, t. y. išplėtė ar susiaurino nusikaltimo dalyką bei koks buvo šio pakeitimo tikslas?

Įstatymo pakeitimo projekto autoriai aiškinamojo rašto[333] 3.1 punkte teigė, jog šis pakeitimas reikalingas, nes „*Šiuo metu galiojanti Baudžiamojo kodekso 192 straipsnio redakcija, kuri keičiama Projektu Nr. 1, numato: <...> 3.1.2. labai išsamų kūrinio apibrėžimą „literatūros, mokslo ar meno kūrinys“ bei patikslinimą, kad literatūros, mokslo ar meno kūriniu laikomos kompiuterių programos ir duomenų bazės. Duomenų bazės gali būti autorių teisių apsaugos objektas ir sui generis apsaugos objektas. Atsakomybė pagal Baudžiamojo kodekso 192 straipsnį taikoma tik duomenų bazėms, kurios yra autorių teisių objektas, todėl kūrinio apibrėžimas yra per ilgas ir klaidinantis, o patikslinimas yra perteklinis. Siekiant suvienodinti terminų taikymą, vadovaujantis aukščiau išdėstytais argumentais, atitinkamai keičiamas Baudžiamojo kodekso 191 straipsnis ir vietoje „literatūros, mokslo ar meno kūrinys“ siūloma vartoti „kūrinys“ analogiškai skliausteliuose esančiame sąvokos patikslinime išbraukiant „duomenų bazes“*. Ketvirtoje šio aiškinamojo rašo dalyje, atsakant į klausimą, „*kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama*“ randamas įdomus neatitikimas su prieš tai pateiktu siūlymu – tekstas atkartojamas beveik toks pats, tačiau kaip šalintinos iš dispozicijos minimos ne tik duomenų bazės, bet ir kompiuterių programos, kitaip tariant, siūloma išvis atsisakyti skliaustelių, t. y. „*sutrumpinti kūrinio apibrėžimą teisinio aiškumo tikslais, atsisakant „literatūros, mokslo, meno“ ir* ***patikslinti normą išbraukiant „įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes“****. Šis pasiūlymas nesiaurina esamos nusikalstamos veikos sudėties.* ***Kompiuterių programos ir originalios duomenų bazės****, kaip ir iki šiol, pateks į Baudžiamojo kodekso 192 straipsnio taikymo sritį, kaip autorių teisų saugomi kūriniai. Reguliavimas taps tikslesnis ir aiškesnis.* ***Pagal nuoseklumo principą, siekiant suvienodinti terminų taikymą,*** *vadovaujantis aukščiau išdėstytais argumentais,* ***atitinkamai keičiamas Baudžiamojo kodekso 191 straipsnis*** *ir vietoje „literatūros, mokslo ar meno kūrinys“ siūloma vartoti „kūrinys“* ***analogiškai***

[333] Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 ir 192 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 122 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, p. 3–4.

skliausteliuose esančiame sąvokos patikslinime išbraukiant „duomenų bazes“ (aiškinamojo rašto 4.1.3, *paryškinta autorės*).

Manytina, kad išties buvo svarstyta išvis pašalinti detalizuojantį tekstą skliausteliuose ir palikti tik žodį „kūrinys“, tačiau įdomu, kodėl apsispręsta kompiuterių programas ten palikti (tai nenurodyta). Galima spėti, kad visas šis dvejojimas susijęs su ATGTĮ 1 str. ir 4 str. įtvirtintomis autorių teisių objekto sampratomis ir rūšimis. ATGTĮ 1 str. 1 d. formuluotė:

„*Šis Įstatymas nustato:*

1) ***autorių teises į literatūros, mokslo ir meno kūrinius (autorių teises)****;*
2) *atlikėjų, fonogramų gamintojų, elektroninės spaudos leidėjų, transliuojančiųjų organizacijų ir audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojų teises (gretutines teises);*
3) ***duomenų bazių gamintojų teises (sui generis teises)****;*
4) *autorių teisių ir gretutinių teisių įgyvendinimą, kolektyvinį administravimą ir gynimą, taip pat sui generis teisių įgyvendinimą ir gynimą*“ (paryškinta autorės).

Tokia formuluotė verčia manyti, kad autorių teisės objektai ir *sui generis* teisės objektai yra savarankiški, vienas kito neapima, t. y. prie kūrinių nepriskiriamos duomenų bazės, todėl jų neparašymas skliausteliuose BK 191 str. ar 192 str. nepagrįstai susiaurintų normos turinį, ko mėginta išvengti. Tačiau to paties ATGTĮ 4 str. 1 d. nurodoma, kad „*Autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno* ***kūriniai*** <...>“, o 3 d. nurodoma, kad „*Be to,* ***autorių teisių objektais laikomi****: <...> 2) kūrinių rinkiniai ar duomenų rinkiniai,* ***duomenų bazės*** <...>“. Pastaroji formuluotė verčia manyti, kad visgi duomenų bazės yra autorių teisių objektas, kūrinys, ir ja remiantis pašalinus iš BK 191 str. 1 d. visus skliaustelius normos turinys apskritai nepakistų. Dėl tokio kylančio sisteminio nenuoseklumo **svarstytina, ar nereikėtų BK 191 str. dispozicijoje ne tik neminėti jokių kūrinių rūšių ir išbraukti skliaustelius, bet ir vietoje sąvokos „svetimas kūrinys“ įrašyti „svetimas autorių teisių objektas“**, kas priverstų teisės taikytoją remtis ATGTĮ 4 str., iš kurio turinio matytųsi plačiausia įmanoma objektų apsauga, kadangi jame minimos ir kompiuterių programos šalia literatūros kūrinių, ir duomenų bazės (3 d. 2 p.)

Įdomu ir tai, kad Aiškinamajame rašte pristatomi pakeitimai ir naudojama argumentacija neatitinka galiausiai padarytų BK pakeitimų. BK 192 str. dalyku po pakeitimo nurodomas ne „*kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) ar gretutinių teisių objektas arba jų dalis*“, kaip visur nurodyta Aiškinamajame rašte, bet dar platesnis – „*autorių teisių ar gretutinių teisių objektas arba jų dalis*“. Kitaip tariant, neliko ne tik visų skliaustelių, bet ir žodis „*kūrinys*“ pakeistas į „*autorių teisių objektas*“. Tokį pakeitimą kaip

galimą variantą siūlė ir šios disertacijos autorė, jį taip pat buvo siūlęs ir P. Švedas, pastebėjęs, kad BK 192 str. 1 d. skirtingi nusikaltimo dalykai buvo apibrėžiami skirtingu abstraktumo lygiu – autorių teisių objektai išvardinami konkrečiai, nurodant jų rūšis, o gretutinių teisių objektai konkrečiai neįvardinami, apsiribojant bendru gretutinių teisių objekto pavadinimu, dėl ko buvo siūloma atsisakyti konkrečių autorių teisių objektų išvardinimo ir apsiriboti nurodant, kad nusikaltimo dalykas yra autorių ir gretutinių teisių objektai (Švedas, P., 2011, p. 88). Tiek kūrinio, tiek autorių teisių objekto sąvoka yra blanketinė, bet pastaroji sąvoka randama ATGTĮ: 4 str. pavadintas „Autorių teisių objektai“, kuriame aiškiai nurodoma autorių teisių objekto samprata ir pavyzdinis jų sąrašas (gretutinių teisių objektų atveju toks sąrašas surašytas ne skyriaus apie gretutines teises pradžioje, o tik 2 str. pateikiamoje gretutinių teisių objekto sąvokoje). Pažymėtina, kad **turinio prasme „kūrinys“ ir „autorių teisių objektas“ yra lygiavertės sąvokos, tad apsaugos apimtis šiuo atveju savo turiniu nekinta**. Tačiau pakeitimo autorių deklaruotas poreikis suderinti BK 192 str. gramatinę išraišką su BK 191 str. gramatine išraiška buvo ignoruotas, kadangi su BK 191 straipsniu buvo atlikta tik pusė darbo, o būtent, tik ta dalis, kuri aptarta Aiškinamajame rašte, bet ne galutiniame pakeitime – po pakeitimo 191 str. 1 d. minimas „*svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis*“. Remiantis bendra logika, tokiu atveju formuluotė turėjo būti tokia: „*svetimas autorių teisių objektas arba jo dalis*“ arba „*svetimas kūrinys arba jo dalis*“.

Turint omenyje, kad, pakeitimo iniciatorių nurodymu, šiuo straipsniu siūlomos autorių teisių apsaugos apimtis nebuvo siaurinama, visgi aptartinas dar vienas neaiškumas, keliantis dvejonių dėl tokio teiginio teisingumo. Projekto autoriai Aiškinamajame rašte nurodė, kad „*atsakomybė pagal Baudžiamojo kodekso 192 straipsnį taikoma tik duomenų bazėms, kurios yra autorių teisių objektas, todėl kūrinio apibrėžimas yra per ilgas ir klaidinantis, o patikslinimas yra perteklinis*“. P. Švedas, analizavęs BK 192 str. sudėtį, taip pat pastebėjo, kad duomenų bazių nurodymas skliausteliuose yra klaidinantis ir neaiškus, tačiau ir pats pateikė ne mažiau klaidinantį ir neaiškų tokio teisinio reguliavimo išaiškinimą: „*BK 192 straipsnio 1 dalyje esančiuose skliausteliuose yra paaiškinamas prieš tai aprašytas nusikaltimo dalykas, t. y. nurodoma, kad į prieš tai nurodytą nusikaltimo dalyko sąvoką, be kita ko, yra įskaitomos ir kompiuterių programos bei duomenų bazės. Visgi šiuos autorių teisės objektus apima kūrinio sąvoka (išskyrus sui generis teisių objektus), todėl yra neaišku, kam papildomai reikia kompiuterių programas ir duomenų bazes minėti skliausteliuose.*“ Sunku sutikti su šiuo teiginiu, nes jis prieštaringas ir autorius daro skirtį tarp *sui generis* teisių objekto ir duomenų bazės – pirma nurodoma, kad kūriniai apima kompiuterių programas ir

duomenų bazes, tačiau čia pat nurodoma, kad jie neapima *sui generis* teisių objektų, tačiau juk tokiais objektais ir yra duomenų bazės (kol kas *tik* duomenų bazės – kitų *sui generis* teisių objektų ATGTĮ dar nėra nurodoma). Taigi jei kūrinio sąvoka visgi neapima *sui generis* teisių objektų, kodėl tuomet nesiūloma skliausteliuose palikti „duomenų bazių“? Pastebėtina ir sutiktina, kad duomenų bazių gamintojų teisės (*sui generis* teisės) yra skirtingos nuo autorių teisių, tačiau *sui generis* teisių *objektas* yra duomenų bazės, kurios taip pat yra ir kūriniai. Taigi skirtis tarp jų padaryta per didelė, apimant ir *sui generis teises*, ne tik autorių teises į *sui generis teisių objektą*, nes duomenų bazė yra tiek autorių teisių, tiek *sui generis* teisių objektas.

P. Švedas toliau taip pat nurodo: „*Kalbant apie duomenų bazes, taip pat reikia pabrėžti, kad jei buvo ketinta skliausteliuose nurodant duomenų bazes pasiekti, jog būtų saugomos ir duomenų bazių gamintojų (sui generis) teisės, tuomet duomenų bazių gamintojų teises, kaip atskirą nusikaltimo dalyką, reikėjo nurodyti lygia greta su kūriniais ir gretutinių teisių objektais, tačiau jokiu būdu ne skliausteliuose prie kūrinių. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, manytina, kad skliausteliai BK 192 straipsnyje yra nereikalingi ir naikintini – kompiuterių programos ir duomenų bazės (kaip kūriniai) patenka į bendrą kūrinio sąvoką. Tuo tarpu duomenų bazių gamintojų (sui generis) teisės, norint jas saugoti, turėtų būti nurodytos atskirai nuo kūrinių, kadangi šios teisės sudaro atskirą teisių grupę, todėl jų nurodymas prie kūrinių yra nelogiškas*“ (Švedas, P., 2011, p. 89–90). Autorės nuomone, be reikalo kaip lygiaverčiai dalykai čia nurodomos subjektų *teisės* ir patys teisių *objektai*. Norma turi būti apibrėžta arba kaip sauganti autorių teises, gretutines teises ir *sui generis* teises (galima formuluotė „*tas, kas pažeidė išimtines autoriaus teises...*“ – tokių yra kai kuriuose ES valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose), arba kaip sauganti autorių teisių objektus, gretutinių teisių objektus ir *sui generis* teisių objektus nuo neteisėto jų naudojimo („*tas, kas atgamino/naudojo/išleido/etc. autorių teisių/gretutinių teisių/sui generis teisių objektą...*“). BK 191 str. ir 192 str. įtvirtintas antrasis – neteisėtas naudojimasis tam tikrais objektais, o ne bendrai autorių teisių pažeidimas. Todėl P. Švedo pasiūlymas pridėti *sui generis* subjektų teises kaip dalyką yra ydingas ir netinkamas tiek BK 192 str., tiek BK 191 str. dispozicijose. Visgi tolesnėje disertacijos dalyje P. Švedas jau siūlė koreguoti BK 192 straipsnį, nurodant, jog nusikaltimo dalyku yra „*autorių teisių ir gretutinių teisių objektai bei sui generis teisių objektai*“ (Švedas, P., 2011, p. 89), jau nurodydamas ne *teises*, bet teisių *objektus*. Visa tai rodo, **kad netikslus sąvokų vartojimas gali sukelti daug painiavos dėl komentuojamo normų ir sąvokų turinio**, o ATGTĮ nepateikiamos reikalingos sąvokos palieka per daug vietos interpretacijoms. Todėl manytina, kad bent jau **pačiame ATGTĮ**

sutvarkius autorių, gretutinių ir *sui generis* teisių objektų sąvokas, aiškiai išdėstant, kas laikoma kūriniu, būtų galima šios painiavos išvengti, kadangi normos blanketiškumas vis tiek įpareigoja analizuoti ATGTĮ turinį, o jei jis geras, aiškus ir nedviprasmiškas – **bus užtikrintas ir tinkamas BK 191 str. taikymas**.

Galima taip pat svarstyti, kad skliausteliuose buvęs patikslinimas dėl kompiuterių programų ir duomenų bazių anaiptol nėra klaidinantis, klaidinančiu straipsnis galbūt tampa kaip tik šį patikslinimą išbraukus. Šiuo metu dispozicijoje įtvirtinta formuluotė „*svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis*“ vis dėlto skliausteliuose mini ne daugiausia problemų ir klausimų keliančias duomenų bazes, o būtent kompiuterių programas, kurios aiškiai paminėtos pavyzdiniame saugomų autorių teisių objektų sąraše prie literatūros kūrinių. Autorės nuomone, **kaip tik duomenų bazės kaip specifinis nusikaltimo dalykas, patenkantis ne tik į autorių teisių objektų, bet ir į *sui generis* teisių objektų sąrašą, turėjo likti skliausteliuose, nes yra mažiau savaime suprantamas**. Atitinkamai gali kilti klausimų, ar žodis „kūrinys“ apima ir, pvz., gretutinių teisių objektus. Tokia problema nekyla su BK 192 str., kadangi jame saugomos visos trys minėtos teisių grupės, o autorystės pasisavinimu – tik viena grupė (autorių teisių objektų).

Panašu, kad **nuolatiniais pakeitimais įstatymų leidėjas mėgino tinkamai parinkti apsaugos apimtį, kad būtų saugomi bent jau visi autorių teisių apsaugos objektai** (visų rūšių kūriniai). Esminė problema šiuo atveju – kaip žodžiais trumpai apibūdinti tokius kūrinius ar jų grupes, kad nebūtų įtraukti nereikalingi apsaugos objektai ar praleisti reikalingi, be kita ko, suderinant gramatinę dispozicijos išraišką su kitais šio skyriaus straipsniais, užtikrinant baudžiamojo įstatymo vientisumą ir sistemiškumą. Viena vertus, plačiausia įmanoma formuluotė „svetimas kūrinys“ ar „kitoks kūrinys“ suponuoja, kad autorių teisė taikoma ne tik išvardintiems dispozicijoje, tačiau ir bet kokiems kitiems kūriniams, saugomiems autorių teisės, todėl verčia atidžiau analizuoti ATGTĮ ir jame autorių teisių apsaugos objektams keliamus reikalavimus. Kita vertus, su šia formuluote atveriamos galimybės nepagrįstai išplėsti normos taikymą ir dalyku imti laikyti visai ne autorių teisių objektus, o ir šia norma nesaugomus gretutinių teisių ar pramoninės nuosavybės teisių objektus, į kuriuos autorystės teisė ATGTĮ prasme apskritai neatsiranda. Todėl **dabartinis pasirinkimas naudoti plačią „svetimo kūrinio“ formuluotę yra šiuo požiūriu tinkamas, bet tuo pačiu ir rizikingiausias iš visų variantų**.

Aptarus visą problematiką dėl kūrinių rūšių vardijimo, galima padaryti išvadą, kad įstatymų leidėjas yra gana laisvas pasirinkti tinkamą saugomų

objektų apimtį, tačiau reikia pasirinkti tokį variantą, kuris nekeltų klausimų ir interpretacijų dėl to, kokie objektai yra saugomi, o taip pat, kiek įmanoma geriau derėtų su BK 192 str. vartojamomis sąvokomis. Galima pasirinkti daugybę formuluočių, kurios visiškai nekeičia straipsnio taikymo apimties:

– „svetimas kūrinys ar jo dalis“;
– „svetimas literatūros, meno ar mokslo kūrinys“;
– „svetimas autorių teisių objektas“;
– „svetimas autorių teisių ir *sui generis* teisių objektas“;
– „svetimas kūrinys ar *sui generis* teisių objektas“ ir kiti variantai be jokių skliaustelių arba su skliausteliais, kuriuose būtų nurodomos duomenų bazės ir/ar kompiuterių programos.

Visgi, jeigu reikėtų pasirinkti ir rekomenduoti vieną iš šių variantų, **autorė siūlytų dalyku pasirinkti formuluotes „svetimas kūrinys ar jo dalis“ arba „svetimas autorių teisių objektas ar jo dalis“, abu variantus įtvirtinant be juos detalizuojančių skliaustelių**, kurie kelia daugiau abejonių nei aiškumo dėl normos turinio.

Galiausiai pridurtina, kad formaliai žiūrint šie paskutiniai BK 191 str. pakeitimai buvo visai nereikalingi, o pati baudžiamoji teisinė kompiuterių programų ir duomenų bazių apsauga buvo visiškai pakankama, kadangi ATGTĮ 4 str. 2 d. 1 p. autorių teisių objektų (kūrinių) pavyzdiniame sąraše buvo nurodytos ir kompiuterių programos, o 3 str. 2 p. – ir duomenų bazės, nepaisant to, kad ATGTĮ joms taikomas šiek tiek kitoks teisinis režimas ir originalumo reikalavimai, negu įprastiems kūriniams. Vis dėlto, šioje vietoje reikėtų turėti omenyje baudžiamųjų įstatymų adresatą – tai asmuo, nebūtinai turintis teisinį išsilavinimą, kuris, susipažinęs su baudžiamuoju įstatymu, turi susidaryti tinkamą įspūdį apie šio įstatymo draudžiamas pavojingas nusikalstamas veikas. Taigi svarbiausia parinkti tokį, kuris nekeltų abejonių, kad šia norma nesaugomi gretutinių teisių objektai ir pramoninės nuosavybės objektai, bet saugomi visi autorių teisių objektai.

Tuo pačiu norėtųsi pažymėti, kad bet kokio kūrinio priskyrimas ar negalėjimas priskirti kokiai nors vienai kategorijai negali tapti kliūtimi saugoti tokį kūrinį tiek civilinėmis, tiek baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis. Pagrindiniai kriterijai, ar kūrinys saugomas autorių teisės, yra nesiejami su konkrečia kūrinio kategorija, o išimtinai su kūriniui keliamais reikalavimais – tai yra intelektinis-kūrybinis rezultatas, jis yra originalus ir išreikštas objektyvia forma. Visi žodžiai, kūrinių rūšys, aprašytos dispozicijoje, turi būti interpretuojami kiek įmanoma plačiau, kad visi ATGTĮ saugomi autorių teisių objektai papultų ir į baudžiamosios teisinės apsaugos apimtį. Tai, kad atskiri kūriniai patenka į kelias kategorijas, yra įprastas atvejis.

Toliau aptartina duomenų bazių ir kompiuterių programų samprata bei tam tikra problematika, kylanti iš šių autorių teisių objektų specifikos.

Kalbant apie **duomenų bazę kaip autorystės pasisavinimo dalyką** paminėtina, kad apie duomenų bazių apsaugos poreikį ne tik autorių teisėmis, bet ir *sui generis* teisėmis, taip pat probleminius duomenų bazių teisinės apsaugos aspektus, sampratą ir kitus klausimus yra rašęs R. Birštonas savo straipsniuose (Birštonas, 2006a, 2006b, 2009) ir disertacijoje (Birštonas, 2007). Todėl šioje disertacijoje jos aptariamos minimaliai.

ATGTĮ įtvirtinama, kad „*Duomenų bazė – susistemintas ar metodiškai sutvarkytas kūrinių, duomenų arba kitokios medžiagos rinkinys, kuriuo galima individualiai naudotis elektroniniu ar kitu būdu, išskyrus kompiuterių programas, naudojamas tokių duomenų bazėms kurti ar valdyti*“ (ATGTĮ 2 str. 7 p.).

Kaip nurodo R. Birštonas, 1996 m. direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos, kuria buvo siekiama apsaugoti duomenų bazių kūrėjų interesus, nustatyta, kad **duomenų bazės gali būti saugomos dvejopo pobūdžio išimtinėmis teisėmis – autorių teisėmis ir duomenų bazių gamintojų teisėmis (*sui generis* teisėmis)** (Birštonas, 2007, p. 105). Šios direktyvos 3 str. taip pat įtvirtinta, kad pagal šią direktyvą duomenų bazės, kurios pagal duomenų parinkimą ir išdėstymą yra autoriaus intelektinės veiklos rezultatas, saugomos autorių teisių; kad būtų pripažintos tinkamomis tokiai apsaugai, jokių papildomų atrankos kriterijų nereikia (Usonienė, 2005, p. 80).

Kalbant apie duomenų bazių autorystę, doktrinoje nurodoma, kad „*Pagal bendrąją taisyklę, pirminis autorių teisių į duomenų bazę subjektas yra ją sukūręs fizinis asmuo (autorius) arba keli fiziniai asmenys – bendraautoriai (ATGTĮ 6–7 straipsniai), kuriems ir priklauso tiek turtinės, tiek asmeninės neturtinės teisės į duomenų bazę. Duomenų bazės sukūrimas čia turi būti suvokiamas **kaip originalus duomenų bazės turinio parinkimas ar išdėstymas** (Direktyvos 3 straipsnio 1 dalis, ATGTĮ 4 straipsnio 3 dalies 2 punktas). Tokios pačios pozicijos laikomasi ir kitose ES valstybėse narėse, nesvarbu, ar jos priklauso kontinentinės, ar bendrosios teisės tradicijai*“ (Birštonas, 2009, p. 214, paryškinta autorės).

Autorių teisės ir *sui generis* teisės yra tarpusavyje nepriklausomos, bet gali atsirasti tos pačios duomenų bazės pagrindu (gali nutikti, kad abiejų išimtinių teisių subjektais bus skirtingi asmenys) (Birštonas, 2009, p. 211). Kaip minėta, ATGTĮ numato tris grupes saugomų objektų, kurias sudaro kūriniai (autorių teisių objektai), gretutinių teisių objektai ir *sui generis* teisių

objektai. Kaip *sui generis* teisių objektai kol kas ATGTĮ nurodomos tik duomenų bazės, kitų pavyzdžių nėra[334].

Galima pastebėti, kad duomenų bazė kaip autorystės pasisavinimo objektas buvo aktualus ir Lietuvos teismų praktikoje, pavyzdžiui, civilinėje byloje, kurioje dėl akademinio nesąžiningumo – kitose disertacijose pateiktų paveikslėlių ir duomenų bazių plagijavimo savo disertacijoje – atimtas daktaro laipsnis (LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015). Visgi byloje nekelti duomenų bazės apsaugos probleminiai klausimai, todėl platesnės analizės teismo išaiškinimai komentuojamu klausimu nereikalauja.

Kompiuterių programos kaip autorystės pasisavinimo dalykas bei jų kaip autorių teisių objektų teisinė apsauga šioje disertacijoje taip pat plačiai neanalizuojama, kadangi doktrinoje yra tiek M. Kiškio rašyta disertacija šiuo klausimu (Kiškis, 2002), tiek metodinė priemonė apie intelektinės nuosavybės teisinę apsaugą elektroninėje erdvėje (Kiškis, 2011) ir kitų šaltinių.

ATGTĮ pateikia kompiuterių programos sąvoką: „*Kompiuterių programa – žodžiais, kodais, schemomis ar kitu pavidalu pateikiamų instrukcijų, kurios sudaro galimybę kompiuteriui atlikti tam tikrą užduotį ar pasiekti tam tikrą rezultatą, visuma, kai tos instrukcijos pateikiamos tokiomis priemonėmis, kurias kompiuteris gali perskaityti; ši sąvoka apima ir parengiamąją projektinę tokių instrukcijų medžiagą, jeigu pagal ją galima būtų sukurti minėtą instrukcijų visumą*“ (ATGTĮ 2 str. 30 p.). Paprastesnis apibrėžimas galėtų būti toks: kompiuterių programa – tai tam tikrų funkcinių galimybių, veikiančių skaitmenine forma, sistema. ATGTĮ 4 str. 2 d. 1 p. taip pat nurodoma, kad autorių teisių objektai yra „<...> *literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat* ***kompiuterių programos***“, taigi kompiuterių programos laikomos literatūros kūrinių rūšimi.

2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (Lietuvos Respublikoje įgyvendinama ATGTĮ nuostatomis), pakeitusi Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 91/250/EEB, įtvirtina, kad „*sąvoka*

[334] Štai sąvoka „*Sui generis* teisių subjektas“ ATGTĮ 2 str. 47 p. apibrėžiama kaip „*duomenų bazės gamintojas, kuris parinkdamas, sudarydamas, tikrindamas bei pateikdamas duomenų bazės turinį padarė esminių kokybinių ir (ar) kiekybinių (intelektinių, finansinių, organizacinių) investicijų, taip pat fizinis asmuo arba juridinis asmuo, kuriam perėjo duomenų bazių gamintojo sui generis teisės*.“ Taip pat 3 str. 2 d. „*Šio Įstatymo nuostatos dėl sui generis teisių taikomos duomenų bazių gamintojams, kurie yra Lietuvos Respublikos piliečiai arba nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje fiziniai asmenys, arba juridiniai asmenys, kurių buveinės yra Lietuvos Respublikoje*.“

„kompiuterio programa“ apima bet kokios formos programas, taip pat ir parengiamąjį projektinį darbą, siekiant sukurti kompiuterio programą, jei tokio parengiamojo darbo esmė yra kompiuterinės programos sukūrimas vėlesniame etape, o kompiuterio programai taikoma apsauga, jei ji originali ta prasme, kad tai – paties autoriaus intelekto kūrinys“ (Direktyvos preambulės 7 punktas, 1 str.). Teismų praktikoje nurodoma, kad „*nustatant kompiuterių programos originalumą, netaikomi jokie kokybės ar meninės vertės kriterijai, be to, įtvirtintas objektyvaus originalumo reikalavimas, pagal kurį nereikalaujama asmenybės atspindžio kūrinyje, t. y. teisinei kūrinio apsaugai nustatyti nereikalaujama ypatingo jo savitumo, kūrybingumo ar originalumo, tačiau kūrinys turi būti autoriaus savarankiškos intelektinės veiklos rezultatas*“ (Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013).

Kaip nurodo R. Birštonas, kompiuterių programos savo funkciniu pobūdžiu yra panašios į duomenų bazes (Birštonas, 2007, p. 51). Dėl to ir jų originalumo standartai vertinami panašiai. Kaip nurodo J. Usonienė, kompiuterių programos, video žaidimai priskiriami prie „funkcinių kūrinių“ (pranc. *les oeuvres fonctionnels*), dėl to **originalumo kriterijus subjektyviąja prasme šiems kūriniams sunkiai pritaikomas, todėl originalumą rodo tai, kad programa yra programuotojo darbo rezultatas** (Usonienė, 2005, p. 80). Tai reiškia, kad joms taikomas žemesnio lygio objektyviojo originalumo reikalavimas. Pagal objektyvųjį originalumą, reikalaujama ne asmenybės atspindžio kūrinyje, o kad kūrinys būtų tik savarankiškos autoriaus intelektinės veiklos rezultatas.

Kalbant apie kompiuterių programų autorių, ATGTĮ 10 str. 1 d. „Autorių teisės į kompiuterių programas“ įtvirtina, kad „*Kompiuterių programos autorius yra fizinis asmuo ar fizinių asmenų grupė, sukūrę programą. Kompiuterių programa saugoma pagal šį Įstatymą, jeigu ji yra originali.* ***Nustatant kompiuterių programos originalumą, netaikomi jokie kokybės ar meninės vertės kriterijai***.“ (paryškinta autorės).

Kaip ir BK 192 str., taip ir BK 191 str. „*nusikaltimo dalyku gali būti tiek kompiuterinės programos pirminis kodas, kuris yra išreikštas žmogui suvokiama programavimo kalba (BASIC, PASCAL, C++ ir kt.) (programavimo kalba žmonės rašo pačią kompiuterinę programą), tiek ir objektinis kompiuterinės programos kodas, kuris gaunamas sukompiliavus pirminį kodą ir yra išreikštas dvejetaine sistema (objektinis kodas – kompiuterio „suprantama“ kalba, kurią šis gali tiesiogiai vykdyti). Be to, nusikaltimo dalyku gali būti ir parengiamoji kompiuterių programos medžiaga – programos aprašymas (kompiuterio programos pavaizdavimas žmogui suprantama kalba – žodžiais, lentelėmis ir pan.), pagal kurį būtų*

galima sukurti pačią kompiuterinę programą“ (Švedas, P., 2011, p. 155–156). Pasirodo, tarp programavimo studentų paplitęs tokių pirminių kompiuterių kodų plagiatas (pirminis kodas komandų, kurios turi būti sudarytos arba sujungtos į vykdomąją kompiuterinę programą, sąrašas), kurio radimui ir nustatymui taip pat kuriamos kompiuterinės programos (plačiau žr. Arwin ir Tahaghoghi, 2006, p. 277–286). Kaip nurodo P. Švedas, „*Kompiuterinės programos naudojimo instrukcija, jei ji atitinka kūriniui keliamus reikalavimus, taip pat gali būti nagrinėjamo nusikaltimo dalyku. Vartotojo grafinė sąsaja, be to, kad neabejotinai yra viena iš kompiuterio programos dalių, taip pat gali būti saugoma ir kaip meno kūrinys (jei atitinka vaizduojamojo meno kūriniams keliamus reikalavimus). Kompiuterių programos yra nagrinėjamo nusikaltimo dalykas nepriklausomai nuo jų rūšies – tai gali būti BIOS mikroprogramos, operacinės sistemos (WINDOWS, MAC OS, LINUX ir kt.), taikomosios programos (AUTOCAD, PHOTOSHOP ir pan.), kompiuteriniai žaidimai ir kt*.“ (Švedas, P., 2011, p. 155–156).

Kompiuterių programų įvairovė didžiulė. Vienos jų veikia kaip operacinės sistemos (pvz., Microsoft Windows), sukuriančios tam tikrą funkcinę-skaitmeninę aplinką, kurioje gali veikti kitos kompiuterių programos. Kitos – taikomosios kompiuterių programos, įgalinančios kurti įvairius dokumentus, dizaino, grafikos darbus (pvz., Microsoft Office, AutoCAD), atlikti kitokio pobūdžio sprendimus, taip pat pagalbinės (dažniausiai „antivirusinės“) kompiuterių programos, skirtos užtikrinti sklandžią kompiuterių programų veiklą. Kompiuterių programų gamintojai taip pat kuria demonstracines („demo“) arba galiojančias ribotą laikotarpį, neparduodamas („not-for-resale“), nemokamas („freeware“) arba nemokamas tam tikrą laikotarpį („shareware“), taip pat bandomąsias („trialware“) kompiuterių programų versijas. Tačiau visais atvejais kompiuterių programa nėra materialus objektas, kurį būtų galima paprasčiausiai pačiupinėti[335].

Kalbant apie Lietuvos teismų praktiką, aptartina Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013, susijusi su kompiuterių programomis ir programiniais kodais, kurioje kelta problema, kokias programas saugo autorių teisė: „*Ieškovo teigimu, jam 2011 m. balandžio mėn. tapo žinoma, jog atsakovai, pažeisdami ieškovo turtines autoriaus teises, neteisėtai naudoja, atgamina ir platina ieškovo*

[335] Plačiau žr. pvz., https://firmbee.lt/programines-irangos-distribucijos-metodai?utm_source=chatgpt.com; Visuotinė lietuvių enciklopedija: https://www.vle.lt/straipsnis/programine-iranga/?utm_source=chatgpt.com, kt. [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

sukurtą Dizainą ir Programą savo valdomose svetainėse www.webprojektai.lt ir www.ioffer.lt (toliau – internetinės svetainės), jose siūlydamas elektronines parduotuves, savo dizainu ir stiliaus programiniu kodu, aprašytu CSS programine kalba, identiškas ieškovo Dizainui ir Programai." Atsakovai UAB „S.R.S. prekyba" ir L. B. atsiliepime į ieškinį su juo nesutiko ir nurodė, „*kad ieškovas svetainės freeshop.lt projektui panaudojo atviro kodo viešai ir nemokamai platinamą be konfigūravimo apribojimų turinio valdymo sistemą „Joomla", taip pat nemokamą atviro kodo elektroninės parduotuvės komponentą „Virtuemart". <...> Atsakovų teigimu, atviro kodo sistemų taisyklės leidžia kiekvienam naudoti ir modifikuoti atviro kodo sistemą ir jos dalis; atlikęs modifikaciją asmuo netampa jos savininku ar autoriumi; neaišku, kokie interneto svetainės dizaino elementai yra sukurti ieškovo, kadangi svetainių dizainas, o ypač tos pačios valdymo ir modulių sistemos, skiriasi tik spalvomis, linijomis, šriftu ir elementų lokalizacija*"[336]. Lietuvos apeliacinis teismas, atmesdamas ieškinį, nurodė, kad „*Pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, jog tik pakankamas tam tikrai savarankiškai funkcijai atlikti bei konkrečiam rezultatui pasiekti programinis kodas yra saugomas pagal ATGTĮ, o CSS programinis kodas neatitinka tokio reikalavimo, todėl negali būti saugomas kaip kompiuterių programa (ATGTĮ 10 str.)*" (Lietuvos apeliacinio teismo 2013 10 21 nutartis civilinėje byloje 2A-733/2013). Sprendimas grįstas techninio pobūdžio argumentais ir programavimo principais, lemiančiais, kad ne bet kokią programą autorių teisė saugo: „*Apygardos teismas sprendė, jog freeshop.lt CSS programinis kodas (Programa) negali būti saugomas kaip savarankiškas autorių teisių objektas – kompiuterių programa. Teismas nustatė, jog CSS failas yra kintamųjų, kuriais vadovaudamasis kompiuteris sugeneruoja konkrečios interneto svetainės vaizdą, rinkinys, o nagrinėjamos bylos atveju CSS programinis kodas naudojamas sukurti ieškovų interneto svetainės šablono vaizdą kompiuterio ekrane, apibrėžiant stiliaus elementų išdėstymą, spalvas, naudojamo šrifto*

[336] Teismų praktikoje yra ir daugiau bylų, kuriose savinamasi kompiuterių programų autorystė, pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111, kurioje atsakovas 2000 m. rugsėjo 4 d. kito atsakovo Agentūros tvarkomame kompiuterinių programų ir kompiuterių duomenų bazių registre ieškovo sukurtą buhalterinės apskaitos programą „Būtent" įregistravo savo, kaip programos autoriaus vardu; deklaracijoje dėl autorinių teisių buvo nurodyti niekada minėtos programos nekūrę fiziniai asmenys, o ieškovo vardas nebuvo paminėtas. Teismai ieškinį iš dalies patenkino ir autorystės pasisavinimo faktą konstatavo. Be to, toje byloje prieš tai vyko ir baudžiamasis procesas, bet baudžiamoji byla nutraukta dėl to, kad ginčo kūrinys paskelbtas ne fizinio, o juridinio asmens, tuo metu galioję įstatymai nenumatė juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės.

dydžius, jog CSS kodas pats savaime nėra pakankamas interneto svetainės atvaizdavimui, o interneto svetainės dizaino šabloną sudaro kartu naudojami HTML ir CSS programiniu kodu aprašyti dokumentai.“ Taip pat „*Apygardos teismo teigimu,* ***programinis kodas saugomas pagal autorių teisių įstatymus tik tada, jei jis savaime pakankamas tam tikrai savarankiškai funkcijai atlikti ir konkrečiam rezultatui pasiekti****; jis privalo būti autoriaus savarankiškos intelektinės veiklos rezultatas, o programinė kalba, idėjos ir principai, kuriais remiasi kompiuterio programos elementai, įskaitant elementus, kuriais remiasi jos sąsajos, nėra saugomi autorių teisių įstatymais. Pasak teismo, nagrinėjamu atveju* ***CSS failas savaime nėra pakankamas savarankiškai užduočiai atlikti, kadangi CSS formato bylos negali atlikti jokios savarankiškos funkcijos be kartu naudojamo HTML šablono****, jose esantys struktūrinių tinklapio dalių aprašymai nustato tik tinklapio vaizdą – spalvas, šriftus, paraštes bei kitus parametrus, kuriuos pritaikydama, HTML dokumento šablonui interneto naršyklė atvaizduoja puslapio turinį; be to, CSS kodas yra interneto svetainės dizaino (vaizdo) aprašymas standartizuota tinklapio objektų aprašymo kalba, kurios bendrinės struktūros pačios savaime negali būti autorių teisių objektu*“ (paryškinta autorės) (Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013). Taigi teismui nenustačius, kad kūrinį (programą ar programinį kodą) saugo autorių teisė, nekonstatuotas ir autorių teisės pažeidimas, atitinkamai negalimas ir autorystės pasisavinimas į tokį objektą.

Pastebėtina, kad **įstatyme nėra nurodoma, ar kompiuterio programa turi būti veikianti, kad būtų saugoma**, todėl verta apsvarstyti, ar neveikiančios programos (t. y. tokių programų prototipai, juodraščiai) gali būti saugomi autorių teisės objektai ir būti autorystės pasisavinimo dalyku. Atsakymą gali duoti ta pati minėta 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos, kurioje nurodoma, kad „*kompiuterio programa“ apima bet kokios formos programas, taip pat ir parengiamąjį projektinį darbą, siekiant sukurti kompiuterio programą, jei tokio parengiamojo darbo esmė yra kompiuterinės programos sukūrimas vėlesniame etape*“*,* todėl manytina, kad **tikslas sukurti veikiančią programą yra esminis kriterijus, leidžiantis manyti, kad nebaigtos kurti programos taip pat yra saugomos** (tuo pačiu vedant paralelę su anksčiau cituota Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi, CSS kodas nebuvo sukurtas ar siektas sukurti kaip pabaigta programa, o tik kaip šablonas vartotojams ją pabaigti savo norimu būdu, dėl to, atitinkamai, logiška, kad ji nėra saugoma autorių teisės).

3.2.1.4. Kūrinio dalis kaip autorystės pasisavinimo dalykas

Ne tik visas, bet ir kūrinio dalis, kaip autorystės pasisavinimo dalykas, baudžiamąja teise imta saugoti tik nuo 2000 m. BK 191 str. pakeitimų[337]. Taigi už kūrinio dalies autorystės pasisavinimą šiuo metu numatyta baudžiamoji atsakomybė, lygiavertė atsakomybei, kylančiai pasisavinus visą kūrinį. Šioje vietoje kyla probleminis klausimas – ar tai tikrai pagrįstas ir proporcingas teisinis reguliavimas, vadovaujantis *ultima ratio* principu, ir galbūt reikėtų normą siaurinti, kad pasisavinamas būtų tik visas kūrinys? Atsakymas priklauso nuo to, kokia būtent dalis yra pasisavinta ir kas apskritai laikoma kūrinio dalimi.

Visų pirma, pažymėtina, kad BK 191 str. taikomas tik tokiam intelektinės veiklos rezultatui, kuris yra autorių teisinės apsaugos objektas. Tai reiškia, kad **ir pasisavinama „kūrinio dalis“ turi būti saugoma autorių teisės ir būti jos objektu – originaliu kūrybinės veiklos rezultatu, išreikštu objektyvia forma**. Todėl atsakant į klausimą, ar proporcinga baudžiamąją atsakomybę taikyti ir atvejams, kai pasisavinama tik kūrinio dalis, pažymėtina, kad baudžiamojo įstatymo ir ATGTĮ **saugoma „kūrinio dalis“ taip pat yra ne kas kita, kaip pilnavertis, savarankiškas kūrinys, kuriam taikoma visiškai lygiavertė teisinė apsauga,** kaip ir kūriniui, kurio dalimi jis yra. Visa tai leidžia saugoti ir nebaigtus ar ne iki galo objektyviai išreikštus kūrinius, jeigu baigta ar išreikšta kūrinio dalis jau yra pakankamai originali, kad būtų saugoma autorių teisės.

Dispozicijos konstrukcijai tai reiškia, jog kūrinio dalies kaip autorystės pasisavinimo dalyko **įvardijimas dispozicijoje gali būti laikomas pertekliniu,** kadangi neoriginali, savarankiškai nesaugoma kūrinio dalis, negalinti būti pilnaverčiu kūriniu, apskritai nėra autorių teisių objektas, todėl tokio objekto autorystės pasisavinimas nebus nusikalstamas. Kita vertus, **kūrinio dalies nurodymas, kaip ir kitais atvejais, suteikia aiškumo** ir apibrėžtumo baudžiamojo įstatymo adresatui ir jo taikytojui, todėl **nereikėtų jos išimti iš dispozicijos**.

Atlikus teismų praktikos analizę matyti, kad **absoliučia dauguma atvejų galimas pažeidėjas buvo kaltintas būtent dalies, o ne viso kūrinio pasisavinimu, ir būtent viso kūrinio autorystės pasisavinimas yra rečiau pasitaikantis atvejis** (visas kūrinys pasisavintas, pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023 ir 2018 m. balandžio 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 2A-230-823/2018).

[337] LRS 2000 m. balandžio 20 d. įstatymas Nr. VIII-1646.

Įmanoma, kad **autorystę pasisavins vienas iš bendraautorių**, nurodydamas save vieninteliu viso kūrinio autoriumi, tokiu būdu melagingai **nurodydamas save ir dalies, kurią sukūrė kitas asmuo, autoriumi**. Formaliai žiūrint neturi reikšmės, kokią proporciškai dalį sukūrė kiekvienas iš bendraautorių: jeigu viešai pristatoma daug kūrinių, kuriuos galima laikyti vieno didelio kūrinio dalimi (pvz., iš daugelio originalių drabužių susidedanti vieninga kolekcija), o tik vieną iš jų sukūrė kitas asmuo, viso didelio kūrinio bendraautoriais viešai reikėtų pristatinėti visus bendraautorius (dar teisingiau būtų išskirti, ką konkrečiai kiekvienas iš jų sukūrė). Tačiau protingumo ir proporcingumo principai reikalauja atsižvelgti į tai, kad jei vieno bendraautorio indėlis į kūrinio sukūrimą yra toks procentaliai nežymus, kad beveik absoliutus kūrybinis indėlis buvo kito bendraautorio (pavyzdžiui, vienam bendraautoriui sukūrus 99 proc. kūrinio, o kitam – tik 1 proc.), tokios didelės proporcijos kūrybinį indėlį į kūrinio sukūrimą įdėjusiam asmeniui pasiskelbus vieninteliu visos kolekcijos autoriumi (ir faktiškai pasisavinus labai mažą dalį svetimos kūrinio autorystės) nebūtinai laikytina, kad padarytas kito kūrėjo autorystės pasisavinimas ir padaryta ši nusikalstama veika, kadangi keltų abejonių būtent visos kolekcijos buvimas bendraautorystės objektu (trūktų bendrumo požymio kuriant kūrinį). Tačiau jei įmanoma viešai pristatyti tokią atskirą kito asmens sukurtą kūrinio dalį kaip savarankišką kūrinį ir tai darant buvo nurodyta ne šią dalį sukūrusio asmens autorystė, o kito bendraautorio, sukūrusio didžiąją dalį kitų kūrinių, bet nesukūrusio būtent šios kūrinio dalies, laikytina, kad galima kvalifikuoti autorystės pasisavinimą (tačiau būtina, kad savinamasi kūrinio dalis būtų įmanoma naudoti savarankiškai, o ne vien kartu su visais likusiais kūriniais).

Klausimų kelia ir **citatų naudojimas**, vertinant tuo aspektu, kad citatos dažniausiai yra tik **labai maža didesnio literatūros ar mokslo kūrinio dalis**. Netinkamai interpretuojant kūrinio dalies sampratą galimai be reikalo nusikalstamais bus laikomi civilinės teisės pažeidimai, kuomet cituojantis asmuo nenurodo autoriaus ir tokiais veiksmais sudaro įspūdį, kad tai, kas cituojama, yra jo paties mintys, kūryba. Kadangi citavimas yra labai dažnas reiškinys, būtina išsiaiškinti, ar juo gali būti padaromas autorystės pasisavinimas ir jei taip – **kokiais atvejais citavimo pažeidimas užtraukia baudžiamąją atsakomybę**.

ATGTĮ 2 str. 6 p. pateiktas citatos apibrėžimas: „*Citata – palyginti trumpa ištrauka iš kito kūrinio, skirta paties autoriaus teiginiams įrodyti arba padaryti juos suprantamus, arba teikti nuorodą į kito autoriaus požiūrį ar mintis, suformuluotus originale.*“ ATGTĮ 21 straipsnyje apibrėžta, kokiais atvejais kūrinio naudojimo veiksmai laikomi teisėtu citavimu: „*Leidžiama be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be*

autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jei tai įmanoma, naudojamą šaltinį ir autoriaus vardą, atgaminti, išleisti ir viešai skelbti (įskaitant padarymą viešai prieinamos kompiuterių tinklais) nedidelę teisėtai išleisto ar viešai paskelbto literatūros ir mokslo kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą (pvz., kritikos ar apžvalgos tikslais) kitame kūrinyje, jeigu toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto“ (ATGTĮ 21 str. 1 ir 2 d.). Taigi cituojant ši norma gali būti pažeidžiama vienu ar keliais veiksmais: 1) naudojamo šaltinio ir autoriaus vardo nenurodymas, jei toks nurodymas buvo įmanomas, 2) atgaminamas literatūros ar mokslo kūrinys, kuris nėra išleistas ar viešai paskelbtas arba jis buvo išleistas ar viešai paskelbtas neteisėtai, 3) cituojama nesąžiningai ar nesilaikant citavimo tikslų, 4) peržengiamos kiekybinės citavimo ribos. Toliau aptariamas kiekvienas iš šių veiksmų, darančių citavimą neteisėtu, nurodant reikalingas sąlygas kilti baudžiamajai atsakomybei pagal BK 191 str. 1 d.

1) **Naudojamo šaltinio ir autoriaus vardo nenurodymas, jei toks nurodymas buvo įmanomas.** Autoriaus vardo nenurodymas gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę už citatos autorystės pasisavinimą tik tais atvejais, kai citata gali būti laikoma savarankišku kūriniu[338] ir nenurodant autoriaus vardo ar šaltinio tuo pačiu citata pateikiama kaltininko vardu (kūrinys savinamasis eksplicitiškai nurodant kaltininko vardą ir pavardę arba konkliudentiniais veiksmais – sudarant įspūdį, kad tai, kas cituojama, sukūrė kaltininkas). Pažymėtina, kad nurodžius tik cituojamą šaltinį, bet nenurodžius autoriaus, nėra pagrindo laikyti, kad cituojantysis asmuo atlieka autorystės pasisavinimą, kadangi citatos, minties autorystę tokiu būdu jis vis tiek pripažįsta kažkam kitam, vadinasi, neatlieka savinimosi veiksmų. Veiksmus, kuomet citata pažymima, bet nenurodomas cituojamo kūrinio autorius ar šaltinis (arba nurodomas ne tas), galima laikyti nebent akademinės etikos ar civilinės teisės pažeidimu, kadangi nesilaikoma citavimo sąlygų visumos, reikalingos jį laikyti teisėtu ir nepažeidžiančiu autoriaus teisių. Jokios rūšies atsakomybė nekyla tais atvejais, kada šaltinio ar autoriaus vardo nurodymas buvo neįmanomas

[338] Jeigu intelektinės veiklos rezultatas (kūrinys) neatitinka ATGTĮ įtvirtintų kūriniui keliamų originalumo reikalavimų, bet koks jo „citavimas“ ar naudojimas savo vardu yra nenusikalstamas. Dėl to labai trumpos citatos, stokojančios originalumo negalės būti savarankiškai saugomos kaip atskiri autorių teisės objektai, todėl ir jų pasisavinimas nebus laikomas nusikalstama veika, nes pati kūrinio dalis turi būti savarankiškai saugoma autorių teisės. Visgi nesąžiningas citavimas gali būti laikomas akademinės etikos pažeidimu, jei atliekamas akademinėje aplinkoje ir tam tikrus padarinius sukelti.

(*lex non cogit ad impossibilia*) arba nereikalingas, nes buvo savaime suprantamas dėl savo visuotinio žinomumo.

2) **Atgaminimas literatūros ar mokslo kūrinio, kuris nėra išleistas ar viešai paskelbtas arba jis buvo išleistas ar viešai paskelbtas neteisėtai.** Autorystės pasisavinimo kvalifikavimui neturi jokios reikšmės, ar kūrinys iki tol buvo viešai paskelbtas (išleistas), ar nebuvo, taip pat neturi reikšmės šių veiksmų (ne)teisėtumas. Šiuo atveju reikšminga visai kita taisyklė, skirta teisinės apsaugos atsiradimui, – kūrinys turi būti išreikštas bet kokia objektyvia, kitiems asmenims suvokiama forma, iš kurios jie galėtų kūrinį atgaminti, tačiau ši išraiška nesiejama su viešu kūrinio naudojimu (Mizaras, 2008, p. 175) (pavyzdžiui, autorystės pasisavinimo dalyku gali būti ir neišleisto literatūros ar mokslo kūrinio rankraštis).
3) **Cituojama nesąžiningai ar nesilaikant citavimo tikslų.** Galima atkreipti dėmesį į tai, kad ATGTĮ 21 str. citavimo tikslai viename sakinyje paminimi net du kartus: „*atgaminti <...> kaip citatą (pvz., kritikos ar apžvalgos tikslais)*“ *ir* „*jeigu toks panaudojimas <...> neviršija citavimo tikslui reikalingo masto*“. Taip pat citavimo tikslai sudaro daugiau nei pusę pačios citatos sąvokos ATGTĮ 2 str. 6 p. – „*skirta paties autoriaus teiginiams įrodyti arba padaryti juos suprantamus, arba teikti nuorodą į kito autoriaus požiūrį ar mintis, suformuluotus originale*“. Tai rodo įstatymų leidėjo siekį pabrėžti, jog citavimas turi būti pagrįstas konkrečiais tikslais – kritikos, apžvalgos, taip pat iliustraciniais, minties papildymo tikslais ir pan. Tai reiškia, kad citata visais atvejais turėtų atlikti antrinį (pagalbinį) vaidmenį tekste, lyginant su kūriniu, kuriame ji naudojama, vadinasi – negali kiekybiškai jo viršyti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, vertindamas citavimą, taip pat kalba apie „*deramą pusiausvyrą“ tarp autorių teisių bei interesų ir saugomų kūrinių naudotojų teisių ir interesų*“ (LAT 2016 m. gruodžio 14 d. nutartis Nr. e3K-3-513-916/2016). Sąžiningu citavimu laikytinas šios pusiausvyros palaikymas, naudojant svetimą kūrinį savo kūrinyje. Savaime suprantama, svetimą kūrinį paskelbus savo vardu, šie veiksmai nebus laikomi sąžiningais, o „citavimo“ tikslai pasireikš kaltininko siekiu priskirti sau svetimo kūrinio autorystę.
4) **Peržengiamos kiekybinės citavimo ribos.** Apie teisėto citavimo mastą byloja ne viena ATGTĮ norma, įskaitant pačią sąvoką: „*Citata – palyginti trumpa ištrauka iš kito kūrinio*“, leidžiama naudoti „*nedidelę <...> kūrinio dalį*“, jei toks naudojimas „*neviršija citavimo tikslui reikalingo masto*“. LAT yra pažymėjęs, kad ATGTĮ neapibrėžia sąvokos „nedidelė kūrinio dalis“, kuri yra leistina cituoti, tačiau

citavimo mastą lemia citavimo tikslai ir sąžiningumas[339]. Teismo nagrinėtoje byloje „*atsakovas iš ieškovo publikacijų kopijavo ne faktus apie įvykius, o originalia tvarka sudėliotą tekstą apie įvykius. Be to, ištrindavo nuorodą į pirminį informacijos šaltinį. Atsakovo veiksmai, kai atsakovas savo publikacijoje kur nors tekste pateikia nuorodą į ieškovo interneto naujienų portalą, o toliau nukopijuoja ieškovo autentišką tekstą, negali būti laikomi teisėtu citavimu*“ (LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015). Aiškindamas informacinių portalų skelbiamus straipsnius kaip autorių teisių objektus, teismas taip pat pažymėjo, kad „*Netgi tais atvejais, kai yra konstatuojama, kad tam tikros publikacijos (straipsnio) dalies panaudojimas neatitinka ATGTĮ 21 straipsnyje nurodytų citavimui keliamų reikalavimų (inter alia, citavimo tikslui reikalingo masto), sprendžiant dėl (galimo) pažeidimo apimties turi būti įvertinta, ar nėra tokios informacijos, kuri negali būti monopolizuojama ir kokia yra jos apimtis lyginant ją su pateikiamu cituojamu tekstu. Kitaip tariant, ATGTĮ 21 straipsnyje įtvirtinta nuostata turi būti aiškinama ir taikoma kartu su ATGTĮ 5 straipsnio 5 punkto nuostata ir atsižvelgiant į tai nustatoma pažeidimo apimtis (jeigu apskritai yra padarytas pažeidimas)*.“ Tai reiškia, kad nustatant citavimo pažeidimą būtina konstatuoti, jog cituojamas objektas apskritai yra kūrinys, saugomas autorių teisės, ir kas konkrečiai jame yra saugoma, kadangi tos dalies, kuri nesaugoma autorių teisės, naudojimas yra laisvas ir neribojamas.

Tokiais atvejais autorių teisinei apsaugai atsirasti svarbi tampa tos atskirai paėmus nesaugomos informacijos išdėstymo tvarka, kuri gali būti originali. Doktrinoje pripažįstama, kad originalumas pasireiškia tiek kūrinio formos, tiek jo turinio originalumu, o teisinei apsaugai, taip pat ir baudžiamajai, pakanka formos originalumo (Vileita, 2000, p. 33, para. 3). Taip pat **negalima originalumo tapatinti su naujumu**: originaliu bus laikomas kūrinys, kuriame išreiškiamos ir žinomos idėjos, pateikiami žinomi duomenys, jeigu bus originali jų išreiškimo forma (Vileita, 2000, p. 33, para. 4). Pavyzdžiui, „*A. Š. baigiamajame bakalauro darbe žinios perteiktos išstudijavus archyvinius dokumentus, atrinkus darbui reikšmingą medžiagą ir faktus išdėsčius originalia A. Š. pasirinkta forma, o tai leidžia teigti, kad šis darbas yra intelektinės veiklos rezultatas ir atitinka autorių teisių objektams*

[339] Kalbant apie labai mažas citatas, pažymėtina, kad „*Vadovaujantis tiek nacionalinių teismų, tiek ESTT praktika, pavieniai žodžiai taip pat negali būti laikomi autorių teisių objektu*“ (LAT 2008 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2008, Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020).

keliamą originalumo kriterijų“ (LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014). Šioje byloje A. Š. bakalaurinio darbo vadovas ir recenzentė be nuorodų į šaltinį ir autorių nukopijavo ne visą, o dalį A. Š. rašto darbo, nekeisdami informacijos pateikimo eilės tvarkos, ištisų viena po kitos einančių pastraipų, kai kur tik perfrazuodami sakinius ar jų struktūrą[340]. Nors A. Š. bakalauro darbe pateikta mokslinė (objektyviai egzistuojanti ir autorių teisės nesaugoma) informacija bei duomenys, šios informacijos parinkimas, išdėstymas, analizė yra originalūs, individualūs, dėl to kūrinį, kaip visumą, saugo autorių teisė. Šioje byloje A. Š. darbo autorystę pasisavinę asmenys buvo pripažinti kaltais pagal BK 191 str. 1 d. Tačiau net ir tuo atveju, jeigu kaltininkai būtų nurodę A. Š. kaip kūrinio autorių, nors BK 191 str. taikymo galimybė atkristų, tačiau citavimo pažeidimas būtų vis tiek konstatuotas dėl citavimo masto – didelės kūrinio dalies atgaminimas patenka į išimtinių autoriaus teisių turinį ir yra licencijos objektas, už šiuos veiksmus autoriui taip pat priklauso autorinis atlyginimas (ATGTĮ 15 str. 1 d. 1 p. ir 2–3 d.). Be to, atlikus šiuos veiksmus nekomerciniais tikslais kyla administracinė atsakomybė pagal ANK 122 str., komerciniais tikslais – baudžiamoji pagal BK 192 str. 1 d. Vien kūrinio naudojimo mastas autorystės pasisavinimo kvalifikavimui įtakos nedaro, kol pažeidžiant kūrinio mastą kartu nėra pažeidžiama ir autorystės teisė, ją pasisavinant.

3.2.2. Autorystės pasisavinimo dalykas kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje (BK 191 str. 2 d.)

Dabartinė autorystės pasisavinimo kvalifikuotos sudėties formuluotė BK 191 str. 2 d. yra tokia: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu*[341] *ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.*“ **Atsakymas dėl šioje straipsnio dalyje įtvirtinto nusikalstamos veikos dalyko apibrėžties yra sudėtingesnis, nei gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio.**

---

[340] Lyginant su pažodiniu plagiatu, dar sudėtingesnis atvejis yra reikšminis (turinio) plagiatas, kuomet citata perrašoma, performuluojama kitais žodžiais, kad niekas nepastebėtų plagiato (Mizaras, 2009, p. 484).

[341] Atkreiptinas dėmesys, kad naujoje BK redakcijoje 191 str. vietoj žodžio „bendraautorius, bendraautoriumi“ įrašytas teisingesnis „bendraautoris, bendraautoriu“. Bendraáutorỹis, *~ė* dkt. (1) – „kas kartu su kitu (kitais) autorius“ (Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, 2005).

Skaitant normą gali susidaryti įspūdis, kad ir kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje dalykas yra svetimas kūrinys (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalis. Tačiau pasigilinus į dispozicijos formuluotę ir nusikaltimo esmę matyti, kad **veikos dalyku nėra laikomas tam tikrais požymiais pasižymintis kūrinys, skirtingai nei BK 191 str. pagrindinėje sudėtyje**. Pagrindinėje sudėtyje įtvirtintos veikos dalyku laikomas „kūrinys“, kadangi neteisėti veiksmai ir atliekami su pačiu kūriniu bei į jį yra nukreipti – jis išleidžiamas arba viešai paskelbiamas, tokiu būdu pažeidžiant nusikaltimo objektą – autorystės teisę, nes tai darant savinamasi autorystė. Tuo tarpu **kvalifikuotoje sudėtyje įtvirtintos veikos atveju objektyviai su pačiu kūriniu jokie veiksmai neatliekami** – vykdant nusikalstamą veiką kūrinys nei paskelbiamas, nei išleidžiamas kokiu nors pavojingesniu ir dėl to veiką kvalifikuojančiu būdu, ne į patį kūrinį yra nukreipta veika.

Veika nukreipta į fizinį asmenį – autorių, kurio atžvilgiu vartojama psichinė prievarta, siekiant patenkinti kaltininko išreikštą reikalavimą, susijusį su autorių teisėmis. Kaip minėta, tokia veika iš esmės kėsinamasi į du objektus – autorystės teisę (tai – pagrindinis autorystės pasisavinimo nusikaltimo objektas) ir žmogaus (autoriaus) veiksmų laisvę (papildomas objektas). Dėl tokio veikos pasireiškimo būdo kvalifikuotas autorystės pasisavinimas panašus į BK 148 str. kriminalizuotą žmogaus veiksmų laisvės varžymą arba BK 181 str. turto prievartavimą. Pastarųjų straipsnių tarpusavio santykis doktrinoje ir teismų praktikoje sprendžiamas remiantis bendrosios ir specialiosios normų konkurencijos taisyklėmis: BK 148 str. laikomas bendrąja norma, o BK 181 str. – specialiąja (specialiu žmogaus veiksmų laisvės varžymo pasireiškimo būdu) (Abramavičius *et al.*, 2009, p. 177, para. 7, p. 330, para. 30). Atitinkamai yra ir su autorystės pasisavinimu: **BK 191 str. 2 d. įtvirtinta norma laikytina specialiąja BK 148 str. 1 d. normos atžvilgiu** (žmogaus veiksmų laisvės varžymui, verčiant jį atlikti neteisėtus veiksmus ar kitaip elgtis), t. y. BK 191 str. 2 d. apibrėžtos veikos (vertimas kūrinio autorių atsisakyti autorystės ar pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju) yra specialūs BK 148 str. reikalavimo „kitaip elgtis“ pagal kaltininko nurodymą, panaudojus psichinę prievartą, nukentėjusiam asmeniui atvejai (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 402, para. 30). Remiantis tokiu šių straipsnių tarpusavio santykiu, galima mėginti nustatyti ir autorystės pasisavinimo dalyką, kuris galimai bus analogiškas BK 148 str. arba 181 str.

Įdomu tai, kad BK komentare, aiškinant BK 148 str. sudėtį, neaprašytas šios nusikalstamos veikos sudėties dalykas. Sprendžiant iš to, kaip sukonstruota dispozicija ir kokiame skyriuje įtvirtinta ši nusikalstama veika, BK 148 str. įtvirtinto žmogaus veiksmų laisvės varžymo dalyku turėtų būti

pats nukentėjusysis – žmogus, prieš kurį vartojama psichinė prievarta, taip pažeidžiant jo laisvę pasirinkti norimo elgesio būdus. Tuo tarpu BK komentare BK 181 str. dalyku nurodoma „*turtinė nauda, kurios siekiama gauti pažeidžiant nukentėjusiojo turtines teises ir interesus straipsnio dispozicijoje nurodytais būdais: verčiant perduoti turtą, suteikti turtinę teisę ar atleisti nuo turtinės pareigos, arba atlikti kitus turtinio pobūdžio veiksmus ar nuo jų susilaikyti. Turtinių teisių, interesų ir naudos sąvokos turi būti siejamos su jų ekonominiu turiniu, t. y. su objektyvia galimybe įvertinti juos pinigais*“ (Fedosiuk, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 321, para. 2). Nors turto prievartavimo atveju prieš asmenį, kaip ir BK 148 str. atveju, vartojama visiškai analogiška prievarta, nukentėjusysis kaip šio nusikaltimo dalykas neminimas, nors tai, manytina, turėtų būti daroma.

Šioje vietoje atkreiptinas dėmesys į bendrą baudžiamosios teisės doktrinos tendenciją nurodyti tik vieną nusikalstamos veikos dalyką net ir tais atvejais, kai tam tikra veika kodekse aprašoma sudėtine sudėtimi su dviem objektais[342]. Turto prievartavimas kaip tik yra toks nusikaltimas – „*pagrindiniu turto prievartavimo objektu laikomi nuosavybės ir kitos daiktinės, prievolinės ar kitos kilmės turtinės teisės, taip pat turtiniai interesai, kurie pažeidžiami verčiant nukentėjusįjį atlikti turtinį veiksmą ar nuo jo susilaikyti kaltininko ar kito asmens naudai. Papildomi objektai – asmens sveikata bei laisvė*“ (Fedosiuk, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 321, para. 1). Taigi nuosavybę kaip objektą atitinkantis dalykas yra turtinė nauda, o laisvę kaip objektą atitinkantis dalykas yra pats nukentėjusysis, prieš kurį vartojama psichinė prievarta. Turto prievartavimui kvalifikuoti būtina pažeisti abu objektus (buvimas pagrindiniu ar papildomu objektu lemia tik nusikalstamos veikos vietą BK normų sistemoje), todėl ši nusikalstama veika turės ir du dalykus. Analogiškai yra ir su BK 180 str. įtvirtinto plėšimo nusikaltimo objektais bei dalykais: BK komentare dalyku kažkodėl nurodomas taip pat tik konkretus grobiamas turtas ir tiesiogiai neįvardijamas nukentėjusysis, nors objektai pažeidžiami yra du – tiek nuosavybė, tiek sveikata. Todėl ir plėšimas, kaip turto prievartavimas, turės du dalykus, atitinkančius du objektus – turtą, kurį grobiant pažeidžiama nuosavybė, ir nukentėjusįjį – asmenį, prieš kurį vartojama fizinė prievarta (ar grasinama ją vartoti), taip kėsinantis į jo sveikatą[343]. Tai, kad vienas iš objektų yra papildomas, nepanaikina poreikio nurodyti ir jam priklausantį dalyko požymį,

[342] Plačiau apie sudėčių rūšis žr. Švedas, G. *et al*., 2019, p. 180–181, 393.

[343] Plėšimą galima padaryti ir kitokiu būdu atimant nukentėjusiajam galimybę priešintis, tačiau objektas šiuo atveju priklausys nuo konkretaus veikos darymo būdo. Paprastumo vardan į šią problematiką tekste nesigilinama.

kadangi jis nuo to ne tik niekur nedingsta, bet ir turi reikšmės kvalifikavimui, kadangi papildomas objektas yra būtinasis nusikalstamos veikos sudėties požymis, pažeidžiamas per dalyką, tad jo nenustačius, nusikalstamos veikos kvalifikuoti negalima.

Remiantis tokiais pačiais principais aiškintinas ir kvalifikuoto autorystės pasisavinimo dalykas – turi būti nustatomas tiek pagrindinis objektas ir jį atspindintis dalykas, tiek papildomas objektas ir jį atspindintis dalykas.

Pagrindinio objekto, nulemiančio veikos vietą normų sistemoje, problematika, aptarta ankstesniame skyriuje, daro įtaką ir aiškinant dalyką kaip tam tikrą objekto „priklausinį“[344]. Kaip minėta, BK 191 str. 2 d. įtvirtintos trys alternatyvios veikos, pažeidžiančios skirtingą veikos objektą – pasinaudojant tarnybos padėtimi ar panaudojant psichinę prievartą, kūrinio autorius verčiamas:

1) pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – pažeidžiamas objektas yra išimtinė autoriaus asmeninė neturtinė *autorystės teisė*, kadangi autorius nustoja būti *vieninteliu* autoriumi;
2) pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju – pažeidžiamas objektas yra ne autorystės teisė, o tik išimtinės *autorių turtinės teisės*. Kaip minėta, taip yra todėl, kad autorių teisių perėmėjai gali įgyti tik autorių turtines teises, o asmeninių neturtinių autorių teisių perėmimas yra neįmanomas (todėl neįmanoma būti ir asmeninių neturtinių autorių teisių perėmėju). Vadinasi, šiuo atveju kėsinamasi į visai kitą įstatymo saugomą vertybę ir nusikaltimo objektą – nuosavybę;
3) atsisakyti autorystės teisės – pažeidžiama išimtinė autoriaus asmeninė neturtinė autorystės teisė, kadangi autorius netenka autorystės (nustoja būti autoriumi).

Taigi **pagrindiniu** autorystės pasisavinimo **objektu kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje** (BK 191 str. 2 d.) **laikytina autorystės teisė** (pirmuoju ir trečiuoju atvejais), taip pat autorių turtinės teisės (kai autorius verčiamas pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju, nors, kaip minėta, tai kritikuotina dėl nederėjimo su straipsnio paskirtimi saugoti tik autorystės teisę ir šis požymis iš dispozicijos šalintinas). **Papildomu objektu laikytina žmogaus veiksmų laisvė**, kadangi autorius verčiamas pažeisti savo asmeninę neturtinę autorystės teisę, prieš jį kaltininkui vartojant psichinę prievartą.

[344] Dalykas nelaikomas savarankišku nusikalstamos veikos sudėties elementu ir paprastai aptariamas šalia objekto kaip tiesiogiai su juo susijęs sudėties požymis. Tačiau ir objektą apibūdinančiu požymiu dalykas paprastai tiesiogiai neįvardijamas, kadangi objektas neskaidomas į požymius (tai tėra teisinis gėris), tokiu būdu dalyką paliekant tarsi objekto sudedamąja dalimi.

Nustačius pažeistus objektus, keltinas klausimas, kas turėtų būti laikoma BK 191 str. 2 d. įtvirtintos veikos dalyku (objekto išraiška, per kurią pažeidžiamas objektas).

Sprendimas apie tai, ką reikėtų laikyti **kvalifikuoto autorystės pasisavinimo nusikaltimo dalyku**, vėlgi, atsiremia į bendrąją dalyko sampratą ir jo traktavimą doktrinoje. Kadangi aiškinant pagrindinės sudėties dalyką apsistota prie platesnės jo sampratos, kaip apimančios nebūtinai materialaus pasaulio daiktus (mat kūriniai nesiejami su savo materialia išraiška ir patys yra nematerialūs, fiziškai neapčiuopiami), tokios pačios pozicijos reikia laikytis ir nustatant kvalifikuotos sudėties dalyką. Visgi dalyku laikant ne tik materialaus pasaulio objektus, bet apskritai bet ką, į ką nukreipta kaltininko veika ir per ką daroma žala normos saugomoms vertybėms (Fedosiuk, 2004, p. 83), yra didelė rizika netinkamai nurodyti autorystės pasisavinimo kvalifikuotos sudėties dalyką.

BK komentare laikomasi pozicijos, kad BK 191 str. 2 d. numatytos veikos dalyku yra autoriaus ir gretutinių teisių turėtojo asmeninės neturtinės ir turtinės teisės (ATGTĮ 14, 15, 52, 53 str.) (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 400, para. 19). V. Mizaras laikosi kitos nuomonės ir tvirtina, jog dalyku yra tik viena asmeninė neturtinė autorystės teisė, kuri nepriklauso gretutinių teisių turėtojams (Mizaras, 2009, p. 483). R. Birštonas taip pat kelia klausimą, ar BK 191 str. 2 d. numatyto nusikaltimo dalyku gali būti tik asmeninės neturtinės autoriaus teisės, ar ir turtinės teisės, linkdamas prie asmeninių neturtinių teisių kaip autorystės pasisavinimo dalyko, kadangi turtinėms teisėms skirtas BK 181 str. (Birštonas *et al.*, 2010, p. 305). Bet kokiu atveju visi šie autoriai dalyku laiko tam tikras nematerialias (*res incorporales*) „autoriaus teises“.

Minėta, kad baudžiamosios teisės doktrinoje išsakyta skeptiška nuomonė dėl galimybės tokias teises laikyti nusikaltimo dalyku, kadangi tokiu atveju neįmanoma atriboti nusikalstamos veikos objekto nuo dalyko. Šis klausimas ypač aštrus kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje, kadangi minėti autorių siūlymai dalyku laikyti atitinkamas „autorių teises“ iš esmės lemia tai, kad dalykas ir objektas sutaps – tai bus autorystės teisė (o vienu veikos pasireiškimo atveju – ir autorių turtinės teisės, kurios, kaip minėta prie objekto analizės, neturėtų būti šioje sudėtyje apskritai)[345].

[345] Būtent dėl šios priežasties minėtas doktrinos pavyzdys siūlo dalyku laikyti tik materialaus pasaulio objektus ir nurodo, kad „*teisingesnis būtų požiūris, kad nusikalstamos veikos dalykas kaip materialioji nusikalstamos veikos objekto išraiška nėra būtinasis kiekvieno nusikalstamos veikos požymis*“. Deja, autorystės pasisavinimo nusikaltimo atveju tokia pozicija sukels daugiau problemų

Tokiu atveju lieka keli sprendimai: 1) pripažinti, kad įmanomi atvejai, jog dalykas ir objektas sutampa ir taip užbaigti šią analizę; 2) plėsti objekto sampratą tokiu būdu, kad dalyku palikus autorystės teisę, ji nebesidubliuotų su objektu; arba 3) autorystės teisę palikti tik objektu ir ieškoti kito sprendimo dėl dalyko apibrėžimo kvalifikuotoje sudėtyje.

Jeigu būtų pasirenkama plėsti objekto sampratą, t. y. juo laikyti ne autorystės teisę, o kažką plačiau, tai galbūt galėtų būti asmeniniai neturtiniai autorių interesai (galbūt garbė, orumas ir pan.), susiję su kūrybine veikla, panašiai, kaip tai apibrėžia G. Ivoška BK komentare. Tačiau tuomet reikėtų paaiškinti, kodėl pagrindinėje sudėtyje autorystės teisė laikoma objektu (dalyku, primintina, joje bus patys kūriniai), o kvalifikuotoje – jau dalyku, į kurį neva tokiu būdu tiesiogiai kėsinamasi ir taip pažeidžiami abstraktūs asmeniniai neturtiniai autoriaus interesai. Pridurtina, kad pati autorystės teisė yra asmeninė neturtinė teisė, tad visi interesai dėl jos taip pat bus neturtiniai, dėl ko, veikiausiai, tokiu būdu vieną ir tą patį reiškinį išreikšime skirtingais žodžiais, nepakeitus esmės ir visi išvedžiojimai baigsis *ad absurdum*, turint omenyje, kad autorystės pasisavinimu gali būti nepažeidžiamos jokios kitos autoriaus teisės.

Renkantis trečią variantą, paliekant autorystės teisę objektu ir ieškant kitos galimos dalyko išraiškos, galima mėginti aiškinti kvalifikuoto autorystės pasisavinimo dalyką pagal turto prievartavimo analogiją: kadangi turto prievartavimo dalykas apibūdinamas kaip „turtinė nauda“, galbūt autorystės pasisavinimo atveju įmanoma pagrindinio objekto dalyku laikyti „neturtinę naudą“, kurią kaltininkas gauna, pažeisdamas svetimą autorystės teisę kaip objektą. Tačiau tokiu atveju keliant klausimą, kas yra ta neturtinė nauda (koks būtent yra ją sudarantis turinys), atsakymas gali būti dar labiau klaidinantis (galbūt tai – kaltininko gaunama garbė, orumas, reputacija, žinomumas, asmens kaip kūrėjo patikimumas, iškilimas visuomenės akyse ar kas nors kita, kas sudaro socialinio kapitalo turinį), jei jį apskritai pavyks rasti ir vėl nebus prieinama prie išvados, dalyką prilyginant objektui (garbė, orumas ir pan. kitų nusikaltimų sudėtyse laikomas objektu). Be kita ko, reikės įrodyti (ar patikrinti), kad tikrai tiesiogiai veikiant tą specifinį dalyką, per jį yra daroma žala objektui. Dėl to, manytina, neturtinė nauda negalės būti laikoma dalyku, kadangi sau uždavus klausimą, ar kėsinantis į autoriaus garbę, orumą, reputaciją, žinomumą ir pan. galima sukelti grėsmę autorystės teisei? – veikiausiai, turėsime atsakyti – ne.

---

nusprendžiant, ką laikyti dalyku pagrindinėje sudėtyje dėl autorių teisių objektų fizinio neapčiuopiamumo.

Dar kitas variantas yra ieškoti, koks materialaus pasaulio dalykas paveikiamas „pripažinimo“ veiksmu, t. y. kas objektyvioje realybėje keičiasi, kai autorius kitą asmenį „*pripažįsta bendraautoriu, autorių teisių perėmėju ar atsisako autorystės teisės*“[346]. Galbūt galima kelti versiją, kad tokiu būdu dalyku tampa visgi pats kūrinys, nes prie jo prirašomas kitas vardas arba neparašomas autoriaus vardas? Tokiu atveju dalyku būtų kaskart vis kitoks kūrinys, į būtent kurio asmenines neturtines teises kaltininkas kėsinasi, net jei jis išreikštas neapčiuopiama forma (pvz., kūrinys įrašytas ir jo galima tik klausyti, o bendraautoriu asmenį paverčiant tiesiog žodžiu jį paskelbiant šalia/vietoj tikrojo autoriaus). Diskusijoms šiuo klausimu yra vietos, tačiau **disertacijos autorė visgi skeptiškai žiūri į kūrinių pripažinimą dalyku kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje, kadangi pripažinti asmenį bendraautoriu galima ir nieko su pačiu kūriniu nedarant** (nei jį išleidžiant, nei viešai paskelbiant, jis gali būti jau seniai išleistas ar paskelbtas, prie jo tiesiog priduriamas papildomas kito žmogaus vardas ir tai daro pats nukentėjusysis, prieš kurį pavartota psichinė prievarta), dėl ko tai sunkiai atitinka dalyko sampratą ir funkcinę paskirtį („per dalyką pažeidžiamas objektas“).

Taigi lieka du logiškiausi variantai – arba pripažinti, kad objektas ir dalykas kai kuriais atvejais gali sutapti (tokiu atveju kvalifikuoto autorystės pasisavinimo objektu ir dalyku būtų autorystės teisė), arba **vieninteliu kvalifikuoto autorystės pasisavinimo dalyku laikyti tik patį nukentėjusįjį – autorių**, kadangi prieš autorių vartojama psichinė prievarta, kėsinantis į jo laisvę kaip į būtinąjį nusikaltimo objektą, kaip tai būdinga BK 148 str. įtvirtintam žmogaus veiksmų laisvės varžymui. Pastarasis atvejis kelia mažiausiai klausimų ir mažiausiai prieštarauja nusistovėjusiai baudžiamosios teisės teorijai, dėl ko laikytinas teisingiausiu.

Apibendrinant, kas buvo aptarta šiame skyriuje, galima padaryti tokias išvadas:

1. BK 191 str. 1 d. dispozicija yra blanketinė, verčianti autorystės pasisavinimo dalyko turinio ieškoti kituose įstatymuose, pagrindinis iš jų – ATGTĮ. Jame nepateikiamos visos reikalingos autorystės pasisavinimo dalyko sąvokos, tačiau pateikiamas tokių kūrinių pavyzdinis sąrašas ir nurodomi kriterijai, kuriais remiantis bet kokį intelektinės veiklos rezultatą galima pripažinti kūriniu – autorystės pasisavinimo dalyku. Būtent šie **kriterijai – originalumas** (kūrinys yra besiskiriantis nuo kitų kūrinių, pasireiškiantis kūrybiškumu – yra

[346] Šis sudėties požymis aiškinamas disertacijos *3.3 skyriuje* apie objektyviosios pusės požymius.

kūrybinės, ne techninės veiklos rezultatas) **ir kūrinio išraiška kokia nors objektyvia** (kietiems asmenims suvokiama) **forma – yra patys svarbiausi praktikoje pripažįstant intelektinės veiklos rezultatą autorių teisių saugomu kūriniu – autorystės pasisavinimo dalyku**.

2. Iki paskutinių BK 191 str. pakeitimų pagrindinės sudėties dispozicijoje įvardintos atskiros kūrinių rūšys kaip autorystės pasisavinimo dalykas – literatūros, mokslo ir meno kūriniai (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jų dalys – visiškai atitiko ATGTĮ įtvirtintą autorių teisės apsaugos objektą, todėl tokia dalyko formuluotė nesudarė prielaidų BK 191 str. taikyti gretutinių teisių objektų ar pramoninės nuosavybės teisės objektų autorystės pasisavinimo atveju. **Iš dispozicijos pašalinus kūrinių rūšis ir palikus minimalistinę dalyko formuluotę „kūrinys“ su skliausteliais, juose įrašant „įskaitant kompiuterių programas“, normos turinys iš esmės nepakito, tačiau tokie pakeitimai nelaikytini sėkmingais**: kompiuterių programos ATGTĮ nurodytos kaip literatūros kūrinių rūšis, tuo tarpu iš dispozicijos pašalintos duomenų bazės kelia daugiau klausimų dėl buvimo autorių teisių apsaugos objektu, kadangi tuo pačiu yra ir *sui generis* teisių objektas. Dispoziciją reikia suformuluoti taip, kad pavyktų užtikrinti Konstitucinio teismo jurisprudencijoje pabrėžiamą teisinės valstybės principą, į kurį įeina ir įstatymų aiškumo reikalavimas, sudarant galimybę teisinių santykių subjektams orientuoti savo elgesį pagal teisės aktų reikalavimus, o teisės taikytojams – **tinkamai interpretuoti normos turinį, kaip saugantį autorių teises į bet kokias kūrinių rūšis, bet ne gretutinių ar pramoninės nuosavybės teisių objektus**. Tinkamai dispoziciją suformuluoti yra daug lygiaverčių būdų.
3. Kadangi **kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje** žmogaus veiksmų laisvė laikytina tiesioginiu papildomu objektu, **dalyku (nukentėjusiuoju) laikytinas asmuo, prieš kurį vartojama psichinė prievarta**, kaip yra įprasta nusikaltimų žmogaus laisvei atveju (tokiu būdu BK 191 str. 2 d. laikytina specialia norma BK 148 str. kriminalizuotam žmogaus veiksmų laisvės varžymui).

3.3. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė

Nusikalstamos veikos objektyvioji pusė – tai išoriškai atsispindinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo pusė, išorinis pavojingo kėsinimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimas (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 201). Prie požymių, apibūdinančių nusikalstamos veikos objektyviąją pusę, doktrinoje priskiriami tokie:

pavojinga veika, pasireiškianti veikimu arba neveikimu, nusikalstami padariniai, priežastinis ryšys tarp veikos ir atsiradusių padarinių, taip pat nusikalstamos veikos padarymo laikas, vieta, būdas, įrankiai, priemonės ir kitos objektyvios aplinkybės (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 201).

Istoriškai autorystės pasisavinimo veikos aprašymas normos dispozicijoje reikšmingai kito. Autorių teisių baudžiamosios teisinės apsaugos pradžia siejama būtent su neteisėto literatūros kūrinių išleidimo draudimu. 1830 m. įstatyme apie autorių teises ir 1832 m. Rusijos imperijos įstatymų sąvade vienodą objektyviąją pusę taip pat sudarė kelios veikos, tačiau visos buvo susijusios tik su knygų leidybos veikla: 1) svetimo kūrinio išleidimas savo vardu, 2) rankraščio arba teisės į knygos leidimą pardavimas keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo (klastojimas) (žr. *1 lentelę* prieduose). Vėliau plėtėsi saugomų autorių teisės objektų sąrašas, todėl siekiant išgryninti būtent objektyviosios pusės raidą, dalyką aprašantys normos žodžiai šioje disertacijos dalyje neminimi kaip šiai analizei neaktualūs (dalykas (normos saugomų kūrinių rūšys ir jų pokytis) aprašomas kitoje disertacijos dalyje, o pilną normos dispozicijos aprašymą žr. *1 lentelėje* prieduose). Nors dalyko aprašymas ir išsiplėtė, bet Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto (1845–1885 m.) visose autorystės pasisavinimo normos redakcijose dispozicijoje įtvirtinta veika buvo aprašoma vienodai: „*Jeigu kas pasisavins sau svetimą <nusikalstamos veikos dalyką-kūrinį>, išleis jį savo vardu*“, taigi veika siejama tik su išleidimu savo vardu.

Autorių teisių pažeidimų aprašymas išsiplėtė su 1903 m. Rusijos Baudžiamuoju statutu, kurio 620 str. įtvirtintos kelios šios veikos alternatyvos, dėstomos didėjančio pavojingumo tvarka: „*Kaltasis, savavališkai naudojęsis visa ar dalimi svetimos <dalyko-kūrinio> nuosavybės teise*“; „*Jei toks naudojimasis šia teise įvykdomas savavališku išleidimu arba padauginimu <dalyko-kūrinio> su tikslu realizuoti*“; „*Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą <dalyką-kūrinį> savo vardu*“. Taigi gana bendro pobūdžio pagrindinę normą, apimančią bet kokį autorių teisių pažeidimą, kvalifikuoja tas pats išleidimas (taip pat padauginimas, kas atitinka platesnį atgaminimo veiksmą), tačiau su tikslu realizuoti (t. y. komerciniu tikslu). Panašias nuostatas galima rasti ir šiuolaikiniame ES valstybių narių reguliavime – pelno siekį kaip būtinąjį pagrindinės sudėties požymį numato Airija, Austrija, Suomija bei Ispanija, o veikimą komerciniais tikslais ar komerciniu mastu kaip kvalifikuotos sudėties požymį įtvirtina Austrija, Italija ir Vokietija. Tuo tarpu kūrinio išleidimas savo vardu 1903 m. Rusijos Baudžiamajame statute laikytas itin kvalifikuojančia aplinkybe. Pažymėtina, kad ir 1911 m. autorių teisių įstatymo 620 str., kuris Lietuvoje įsigaliojo bei turėjo būti taikomas visą tarpukarį, objektyviosios pusės turinys nepasikeitė, šiek tiek pasikeitė tik jo

gramatinė išraiška: „*Kaltasis sąmoningu svetimų autorinių teisių pažeidimu*“; „*Jeigu šių teisių pažeidimai padaromi savavališkai išleidžiant arba padauginant kūrinį, turint tikslą jį realizuoti*“; „*Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą kūrinį savo vardu*“. Pastebėtina, kad visos dispozicijoje vardijamos veikos kol kas orientuotos tik į materialių (fizinių) kopijų padarymą ar naudojimą, o autorystės pasisavinimas – viena iš alternatyvių veikų, likusi itin kvalifikuotoje sudėtyje, nereikalaujant padarinių.

Glausčiausiai aprašyta ir dėl to abstrakčiausia norma, numačiusi galimybę asmenį traukti baudžiamojon atsakomybėn už autorystės pasisavinimą, Lietuvoje galiojo Sovietų okupacijos metu 1940–1941 m. ir 1944–1961 m. (žr. *I lentelę* prieduose): „*neteisėtas <dalyko-kūrinių> naudojimas pažeidžiant autorių teisių įstatymą*“, kuris leidžia manyti, kad visiškai bet koks neteisėtas kūrinio naudojimas galėjo užtraukti baudžiamąją atsakomybę, jeigu jis neatitiko teisėto naudojimo kriterijaus, kas laikytina labai žema baudžiamosios atsakomybės riba ir leidžia plačias normos taikymo galimybes. Kaip minėta šios disertacijos istorinės analizės dalyje, šios normos taikymas ir autorystės pasisavinimo atveju kelia abejonių dėl galimos normos paskirties saugoti tik turtines autorių teises, nepaisant Rusijos mokslo atstovų, teigiančių, jog norma saugojo ir asmenines neturtines autoriaus teises. Lyginant su šia norma, 1961 m. priimto LTSR BK 142 str. autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė buvo šiek tiek detalizuota ir nebesikeitė iki pat 2000 m.: „*<dalyko-kūrinio> išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu*“. Taigi vėl grįžtama prie išleidimo sąvokos, tačiau tuo pačiu autorystės pasisavinimo veikų sąrašas tampa atviru dėl sąvokos „*kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas*“ įterpimo. Minimas neteisėtas atgaminimas ar paskleidimas kaip alternatyvios veikos, panašu, daugiau siejasi su šiuo metu galiojančia BK 192 str. norma, saugančia autorių teisių subjektus nuo neteisėto turtinių teisių naudojimo, negu su autorystės pasisavinimu, kadangi šiuo atveju pastarasis neminimas ir aiškinant normą gramatiškai, atgaminimas ar paskleidimas atrodo savarankiškos veikos. Tiek plati „kitokio pasisavinimo“ sąvoka, tiek pirmą kartą normoje atsiradusi „paskleidimo“ sąvoka, autorės nuomone, imtos naudoti dėl XX a. išsivysčiusių technologinių galimybių – radijo ir televizijos aparatų išradimo ir (ar) naudojimo paplitimo namų ūkiuose, taip atsiradus naujų būdų pažeisti autorių teises, kūrinius naudojant nebe tik materialia forma. Pastebėtina, kad su šio kodekso priėmimu pirmą kartą numatyta baudžiamoji atsakomybė už privertimą pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, kuris iš esmės panašia forma liko galioti ir iki šių dienų.

Nuo 2000 m. iki 2003 m. buvo įtvirtinta tokia objektyviosios pusės veika: „*<dalyko-kūrinio> išleidimas arba viešas paskelbimas savo vardu*“; „*<dalyko-kūrinio> autoriaus privertimas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisių pasinaudojant tarnybos padėtimi arba grasinant autoriui ar jo artimiesiems smurtu, turto sunaikinimu ar sužalojimu arba kompromituojančių žinių paskelbimu*“. Su šiuo pakeitimu dispozicijoje imtas vartoti „viešas paskelbimas“ šalia „išleidimo“, nebeminint „kitų“ autorystės pasisavinimo galimybių, kas galimai byloja apie normos taikymo apimties siaurinimą. Kvalifikuotoje sudėtyje atsirado alternatyva ne tik dėl privertimo pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, bet ir autorių teisių perėmėju ar atsisakyti autorių teisių (manytina, bet kokių – ir turtinių, ir kitų asmeninių neturtinių, o ne tik autorystės teisės, kas iš esmės kertasi su turto prievartavimo normos turiniu). Būtinuoju sudėties požymiu yra ir būdas – pasinaudojimas tarnybine padėtimi. Grasinimas smurtu, turto sunaikinimu ar sužalojimu arba kompromituojančių žinių paskelbimu yra standartinis psichinės prievartos apibūdinimas doktrinoje, kuris vėlesnėse redakcijose nebedetalizuojamas, apsiribojant žodžiu „privertė“, – daugiau jokie veikos objektyviosios pusės pakeitimai nedaryti ir nuo 2003 m. iki šios dienos veikos objektyvioji pusė aprašoma taip: pagrindinėje autorystės pasisavinimo sudėtyje – „*Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą <dalyką-kūrinį>“;* kvalifikuotoje – „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė <dalyko-kūrinio> autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės*“.

Visų šių normos pakeitimų **istorinė raida rodo, kad autorystės pasisavinimo objektyviosios pusės veikos būdavo aprašomos skirtinga apimtimi, atspindinčia ir technologinį išsivystymo lygį bei jo pokyčius, be to, pastebėtina, kad nė vienu atveju būtent autorystės pasisavinimas nebuvo siejamas su padariniais.** Toliau analizuojama šiuo metu įtvirtinta pagrindinės ir kvalifikuotos sudėčių objektyvioji pusė, vertinant, ar ją reikia plėsti ar keisti, atsižvelgiant, *inter alia*, į naujas technologines galimybes.

3.3.1. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė pagrindinėje sudėtyje

BK 191 str. 1 d. įtvirtinta veika aprašyta **formalia sudėtimi**. Taigi objektyviąją autorystės pasisavinimo pusę sudaro tik veika (jei visgi tokia veika sukeliami sunkūs padariniai, į tai atsižvelgiama skiriant bausmę, remiantis BK 54 str. 2 d. 1, 7, 8 p.). Pagal šiuo metu suformuluotą straipsnio

1 d. dispoziciją, autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė pasireiškia **dviem alternatyviomis veikomis**:

1) svetimo kūrinio išleidimu savo vardu arba
2) svetimo kūrinio viešu paskelbimu savo vardu.

Kalbant apie pagrindinėje sudėtyje įtvirtintas išleidimo ir viešo paskelbimo sąvokas, jų abiejų turinys pačiame BK nėra atskleistas, tačiau įtvirtintas ATGTĮ, dėl ko, kaip minėta, norma laikytina blanketine – sąvokos „išleidimas“ ir „viešas paskelbimas“ turėtų būti aiškinamos taip, kaip jos apibrėžtos ATGTĮ 2 str. 17 ir 55 punkte.

Šiuo metu galiojančio ATGTĮ 2 str. 17 p. nurodoma, kad „***Išleidimas*** – *kūrinio, gretutinių teisių ar sui generis teisių objekto pakankamo pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti egzempliorių kiekio pagaminimas, nesvarbu, kokiu gamybos būdu, jeigu tas kūrinys, gretutinių teisių ar sui generis teisių objektas tapo viešai prieinamas šių teisių subjektų leidimu*“[347]. Tuo tarpu ATGTĮ 2 str. 55 p. nurodoma, kad „***Viešas paskelbimas*** – *kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.*<...>“[348]. Abi šios teisės yra laikomos autoriaus turtinių teisių sistemos dalimi: ATGTĮ 15 str. 1 d. įtvirtinta, kad „*Autorius turi išimtines teises leisti arba uždrausti šiuos veiksmus: 1) atgaminti kūrinį bet kokia forma ar būdu; 2) išleisti kūrinį; 3) versti kūrinį; 4) adaptuoti, aranžuoti, inscenizuoti ar kitaip perdirbti kūrinį; 5) platinti kūrinio originalą ar jo kopijas parduodant, įskaitant viešą siūlymą juos pirkti ar tikslinę kūrinio originalo ar jo kopijų reklamą, skatinančią vartotojus juos įsigyti, taip pat nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti kūrinio originalą ar jo kopijas nuosavybėn arba valdyti, importuoti ar eksportuoti; 6) viešai rodyti kūrinio originalą ar kopijas; 7) viešai atlikti kūrinį bet kokiais būdais ir priemonėmis; 8) transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete)*.“

Įstatymų leidėjas, BK 191 str. iš šio sąrašo minėdamas tik dvi autoriaus turtines teises, galimai apriboja autorystės teisės apsaugą, jei veika pasireikštų svetimo kūrinio pasisavinimu, jį naudojant kitais ATGTĮ įvardintais būdais, nei tik išleidimu ar viešu paskelbimu. Todėl toks

[347] Kūrinio išleidimas yra viena iš kūrinio atgaminimo formų, todėl nei tarptautiniuose teisės aktuose, nei ES direktyvose tokios savarankiškos teisės nerasime. Plačiau – Birštonas *et al.*, 2010, p. 132.

[348] Iš citatos išimta dalis kalba apie gretutinių teisių objekto viešą paskelbimą, nes ji temos analizei neaktuali, – autorystės pasisavinimu gretutinės teisės objektai nepažeidžiami.

siauras įstatymų leidėjo pasirinkimas kvestionuotinas ir keltini keli klausimai: 1) ar neturėtų būti įtraukti visi turtiniai autorių teisių naudojimo būdai, kuriuos įgyvendinant galima pasisavinti autorystę, ir 2) kokiu būdu tai padaryti – ar keičiant dispozicijos formuluotę, ar pasitelkiant įstatymo turinio aiškinimą?

Lietuvos teisės doktrinoje pasitelkiamas plečiamasis įstatymo aiškinimas. BK komentare nurodoma, kad „***viešu paskelbimu laikomas ir meno kūrinio rodymas*** *(eksponavimas), jeigu kūrinį rodantis asmuo klaidinamai nurodo savo vardą kaip kūrinio autoriaus ar bendraautorio*“ (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 398, para. 11, paryškinta autorės). Iš tiesų, iš pirmo žvilgsnio sąvokas „viešas paskelbimas“ ir „viešas rodymas“ galima klaidinamai suprasti kaip viena kitą apimančias ir atrodytų, kad viešai paskelbus kūrinį jis kartu neišvengiamai yra ir rodomas (taip verstų manyti buitinė šių žodžių reikšmė), tačiau visgi šios sąvokos turi specifinį teisinį turinį. ATGTĮ 2 str. 56 punkte **viešas rodymas** apibrėžiamas kaip „*bet koks kūrinio, jo originalo ar kopijos rodymas tiesiogiai (paroda) arba ekrane panaudojant skaidres, televizijos vaizdą ar kitais panašiais būdais, taip pat audiovizualinio kūrinio atskirų kadrų rodymas ne eilės tvarka kokioje nors vietoje, kur dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė, nesvarbu, ar jie yra toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu, ar skirtingose vietose ir skirtingu metu*.“

Taip pat lyginant viešą paskelbimą su viešu rodymu, pažymėtinas vienas svarbus aspektas: kaip aiškinama civilinės teisės doktrinoje, viešas rodymas (taip pat atgaminimas, platinimas) – tai kūrinio pateikimas visuomenei materialia forma, o viešas paskelbimas (taip pat atlikimas) – kūrinio perteikimas visuomenei nematerialia forma (Mizaras, 2008, p. 422). *Viešas rodymas* yra tiesioginio kūrinio pateikimo visuomenei veiksmai, kurie įgyja didelę ekonominę ir socialinę reikšmę dailės kūrinių, skulptūrų ir fotografijų kūrybos srityje, kurioje šių kūrinių rodymas ne tik užtikrina vizualinio meno kūrinių autorių ekonominius interesus, bet ir jų autorius padaro žinomus, t. y. tenkina ir socialinius jų interesus (Mizaras, 2008, p. 419)[349]. Ši teisė skirta užtikrinti vaizduojamojo meno kūrinių (paveikslų, skulptūrų, taikomosios dailės kūrinių ir kt.) autoriams teisę kontroliuoti viešą kūrinių rodymą ir gauti autorinį atlyginimą už teisės rodyti suteikimą (perdavimą) (Birštonas *et al.*, 2010, p. 135–136). Rodymas apima įvairias formas: pakabinimą, pastatymą viešoje vietoje, afišą ar kitokį panašų veiksmą,

[349] Kaip nurodo V. Mizaras, viešo rodymo teisės reguliavimas iki šiol yra išimtinai valstybių nacionalinių įstatymų reguliavimo dalykas. Nei Berno konvencijoje, nei kitoje tarptautinėje sutartyje, taip pat nė viename ES teisės akte viešo rodymo teisė nėra reglamentuota (Mizaras, 2008, p. 419).

kuriuo rodomas kūrinys tampa prieinamas neapibrėžtai visuomenės narių grupei. Tai gali būti meno kūrinių viešas eksponavimas galerijose, pastatų ar kitokių statinių projektų, eskizų, modelių eksponavimas ir pan. (Vileita, 2000, 15 str. para. 10). Viešo rodymo teisė netaikoma išleistiems literatūros kūriniams (pvz., knygų išdėstymas knygynų, bibliotekų, knygų mugių vitrinose, lentynose nėra laikomas viešu rodymu) (Mizaras, 2008, p. 421). Kai kūrinys *paskelbiamas*, visuomenei jis pateikiamas nematerialia forma, t. y. vartotojas gali girdėti ir arba matyti kūrinį, bet negali jo apčiuopti kaip kokio nors materialaus daikto, nes nei atlikimo, nei paskelbimo atveju jokio materialaus kūrinio egzempliorių negauna (Mizaras, 2008, p. 422)[350].

Vadinasi, teisine prasme **šių veiksmų sutapatinimas ar vienas kito apėmimas yra negalimas, kadangi neįmanoma vienu metu tais pačiais veiksmais kūrinio pateikti visuomenei ir materialiu, ir nematerialiu pavidalu,** tą įmanoma padaryti tik šias kūrinio turtines teises įgyvendinant savarankiškai, net jei tai daroma vienu metu[351].

Civilinės teisės doktrinoje taip pat siūloma pasitelkti plečiamąjį BK 191 str. aiškinimą: V. Mizaras siūlo straipsnyje vartojamas sąvokas „išleidimas arba viešas paskelbimas“ aiškinti kaip apimančias bet kokius kūrinio pateikimo visuomenei (neapibrėžtai asmenų grupei) veiksmus, nesvarbu, kūrinys paskelbiamas materialia ar nematerialia forma (Mizaras, 2009, p. 484). V. Mizaras nurodo, kad „*esminis kriterijus yra viešumo nustatymas, o kokiu konkrečiai būdu kūrinys padaromas prieinamas visuomenei, neturi reikšmės. Šio nusikaltimo objektyvioji pusė apima autorystės pasisavinimą, kai tai daroma bet kuriuo kūrinio viešo naudojimo būdu*“ (Mizaras, 2009, p. 484)[352]. Galima pastebėti, kad žodžiai „paviešinimas“, „viešinti“ ir žodžių junginys „viešas paskelbimas“ bendrinėje

[350] Doktrinoje taip pat nurodoma, kad „*šiuolaikinės technologijos pamažu naikina ribas tarp viešo atlikimo ir viešo paskelbimo. Pagrindinis kriterijus, leidžiantis atriboti šias dvi teises, yra kūrinio atlikimo ir visuomenės narių buvimo vieta. Jei atlikimas vyksta ir visuomenės nariai yra vienoje vietoje, laikoma, kad kūrinys viešai atliekamas. Jei kūrinys atliekamas kitoje vietoje, nei yra visuomenės nariai, laikoma, kad kūrinys viešai skelbiamas.*“ Plačiau žr. Birštonas *et al.*, 2010, p. 136.

[351] Net ir kūrinį rodant gyvai auditorijai bei tuo pačiu jį tiesiogiai transliuojant internetu įgyvendinamos savarankiškos dvi autorių turtinės viešo rodymo ir paskelbimo teisės.

[352] Taip pat galima pastebėti, kad ir istoriniu požiūriu autorystės pasisavinimo veika visada buvo siejama su svetimo kūrinio pateikimu savo vardu visuomenei, skyrėsi tik pats aprašymas, kokiu būdu visuomenė yra su tuo kūriniu supažindinama (išleidžiant, viešai paskelbiant, kitokiu būdu ir pan.).

kalboje vartojami sinonimiškai[353] ir savo prasme apima absoliučiai bet kokį ATGTĮ nurodytą viešą kūrinio naudojimo būdą, nors viešas paskelbimas teisiniu požiūriu turi, kaip minėta, gerokai siauresnį turinį.

Nors pritartina doktrinos atstovų minčiai, kad veikos pasireiškimo būdai aprašyti per siaurai ir bent jau viešas rodymas tikrai turėtų būti viena iš galimybių, kaip gali būti padaromas autorystės pasisavinimas, tačiau **nesutiktina nei su BK komentare išsakyta pozicija, kad viešas paskelbimas savaime apima ir viešą rodymą, nei su aiškinimu, kad nusikaltimo objektyvioji pusė gali pasireikšti bet kokio viešo naudojimo būdu**, kadangi:

1) normos blanketiškumas verstų ieškoti šių sąvokų turinio ATGTĮ ir buitinė (neteisinė) žodžių „viešas paskelbimas“ ir „išleidimas“ reikšmė negalės būti taikoma;
2) nurodant, kad viešas paskelbimas apima ir viešą rodymą, kuris BK 191 str. dispozicijoje neįtvirtintas, ar tuo labiau aiškinant, kad veika gali pasireikšti bet kokio viešo naudojimo būdu, taikomas plečiamasis baudžiamojo įstatymo aiškinimas, kuris blogina traukiamo baudžiamojon atsakomybėn asmens padėtį, neteisėtai išplečiant nusikalstamų veiksmų ratą, už kuriuos asmuo gali būti traukiamas atsakomybėn, taip pažeidžiant vieną iš baudžiamosios teisės imperatyvų ir pamatinių principų *nullum crimen sine lege scripta* (nėra nusikaltimo be rašytinio įstatymo), įtvirtintą BK 2 str.: „*Asmuo atsako pagal šį kodeksą tik tuo atveju, jeigu jo padaryta veika buvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio nusikalstamos veikos padarymo metu*“ (2 str. 1 d.), „*Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio padaryta veika atitinka baudžiamojo įstatymo numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį*“ (2 str. 4 d.). Nors EŽTT yra nurodęs, kad yra galimas laipsniškas baudžiamosios atsakomybės taisyklių aiškinimas per teismų praktiką kiekvienu konkrečiu atveju, su sąlyga, kad toks aiškinimas atitinka nusikaltimo esmę ir jį galima pagrįstai numatyti[354], BK 191 str. dispozicijos atveju

[353] Dabartinis lietuvių kalbos žodynas (2005). Lygiai kaip ir leidybos srityje dažnai išleidimo teisė suprantama, kaip apimanti ir atgaminimo, ir platinimo teisę, nors pagal įstatymą tai yra dvi savarankiškos teisės (Mizaras, 2008, p. 353).

[354] Žr. EŽTT 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimą byloje Bavčar prieš Slovėniją (Nr. 17053/20), para 144; 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimą byloje S.W. prieš Jungtinę Karalystę (Nr. 20166/92), para. 36; 2001 m. kovo 22 d. sprendimą byloje Streletz, Kessler ir Krenz prieš Vokietiją (Nr. 34044/96, 35532/97 ir 44801/98.), para. 50; 2015 m. spalio 20 d. sprendimą byloje Vasiliauskas prieš Lietuvą (Nr. 35343/05) para. 155 ir kt.

ATGTĮ įtvirtintas viešo paskelbimo turinys yra aprašytas konkrečiai ir atsietai nuo viešo rodymo teisės dėl jų tarpusavio nesuderinamumo, todėl nuspėti ir tikėtis, jog viešas paskelbimas apims ir viešą rodymą, nėra pagrindo, kadangi toks apėmimas prieštarauja ATGTĮ turiniui. Be to, ir teismų praktikos yra per mažai, kad būtų galima ja remiantis reikšmingai išplėsti viešo paskelbimo turinį.

Negalint taikyti plečiamojo aiškinimo, belieka svarstyti apie įstatymo turinio koregavimą, plečiant dispozicijoje įtvirtintą objektyviosios pusės veikų ratą.

Visgi prieš imantis šio žingsnio, būtina apsvarstyti ir tai, kad galbūt toks siauras reguliavimas buvo neatsitiktinis ir jį įstatymų leidėjas pasirinko sąmoningai. Atkreiptinas dėmesys, kad veikos objektyviojo požymio „kitoks kūrinio autorystės pasisavinimas“ pašalinimas iš sudėties 2000 m. balandžio 20 d. įstatymu buvo paties įstatymų leidėjo pasirinkimas, kuris galbūt darytas sąmoningai, siekiant apriboti veikos pasireiškimo formas tik tam tikrais autorių turtinių teisių naudojimo būdais. Dėl to peršasi išvada, kad galimai teisinė viešo paskelbimo sąvoka BK 191 str. dispozicijoje vartojama siaurąja prasme ir neapima kitų turtinių teisių įgyvendinimo, net jei tokiu įgyvendinimu savinamasi autorystė. Vienas iš argumentų, kodėl dispozicijoje nėra viešo rodymo, galėtų būti tai, jog viešo rodymo metu dalyvauja ir į kūrinį žiūri gana nedidelė grupė žmonių, kadangi rodymas yra susijęs su kūrinio ir žiūrovo fiziniu buvimu toje pačioje vietoje. Todėl įprastu atveju kalbama apie žmonių skaičių nuo keliasdešimt iki kelių šimtų. Tuo tarpu viešo paskelbimo metu prie kūrinio prieiti gali neribotas asmenų skaičius, o išleidimo sampratoje nurodoma, kad tai yra pakankamo pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti egzempliorių kiekio pagaminimas. Tai, kas yra pakankamas kiekis visuomenės poreikiams patenkinti, yra vertinamoji sąvoka, tačiau knygą išleidus nedideliu kelių šimtų egzempliorių tiražu, kurį galima įsigyti viešai, būtų laikoma, kad išleidimas kaip autorių turtinė teisė yra įgyvendintas. Tai reiškia, kad visiškai įmanoma, jog išleidžiamos knygos tiražas bus mažesnis už viešo rodymo metu dalyvaujančių žiūrovų skaičių, kas paneigia mažesnį viešo rodymo pavojingumą vien dėl dalyvaujančių žmonių skaičiaus. Kūrinio materialus (fizinis) ar nematerialus (*online*) naudojimas taip pat nėra atsakymas, kodėl dispozicijoje nėra viešo rodymo, mėginant sakyti, kad *online* naudojimas pavojingesnis dėl neribotos prieigos: viešas rodymas kaip materialus kūrinio naudojimo būdas nebūtų dispozicijoje vienintelis – išleidimas, minėta, taip pat susijęs su materialių egzempliorių gamyba. Rasti daugiau logiškų argumentų, kodėl dispozicijoje nėra viešo rodymo, sunku, o čia pateiktieji buvo paneigti. Tai reiškia, kad normos turinį plėsti vis dėlto reikia, tačiau kokia apimtimi ir kokiu būdu?

BK komentare pasirinkta praplėsti BK 191 str. taikymo ribas tik viena turtine teise iš daugybės išvardintųjų ATGTĮ 15 str. 1 d., tokiu būdu lieka visiškai neįtraukti kiti galimi svetimo kūrinio padarymo viešai prieinamo savo vardu būdai, tiek kai kūrinys naudojamas kokia nors materialia forma (atgaminimas, platinimas, viešas rodymas), tiek nematerialia forma (viešas paskelbimas – transliacija, retransliacija, padarymas viešai prieinamo kompiuterio tinklais, – bei viešas atlikimas) (Mizaras, 2008, p. 353), kurie turi savarankišką turinį, neapimamą kūrinio viešo paskelbimo ir išleidimo sąvokomis, o jų padarymas savo pavojingumu visiškai prilygsta veikos dispozicijoje apibrėžtiems veiksmams ir turėtų būti kriminalizuojami kartu.

Naujesnėje baudžiamosios teisės doktrinoje toks reguliavimas taip pat kritikuojamas: „*BK 191 straipsnio 1 dalyje numatytas nusikaltimas gali pasireikšti tik dviem veikomis – svetimo kūrinio ar jo dalies išleidimu arba viešu paskelbimu, nors Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 straipsnyje numatytas gerokai platesnis kūrinio panaudojimo atvejų sąrašas*“ (Švedas, G. *et al.*, 2022, p. 198–199). Tai yra pastebėjęs ir R. Birštonas, nurodydamas, kad „*autorystės teisės pasisavinimas gali įvykti ir kūrinį viešai atliekant, tačiau viešas atlikimas BK 191 straipsnio 1 dalyje nėra minimas“* (Birštonas *et al.*, 2010, p. 304). ATGTĮ 2 str. 54 p. įtvirtinta, kad „***Viešas atlikimas*** *– kūrinio vaidinimas, dainavimas, grojimas, deklamavimas, skaitymas, šokis ar kitas kūrinio viešo atlikimo būdas tiesiogiai (gyvas atlikimas) arba pasitelkus bet kokias priemones ar įrangą kokioje nors viešoje vietoje, kurioje tuo pačiu metu dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė.*“ Viešas atlikimas susijęs su materialiai neapčiuopiamo kūrinio perteikimu visuomenėje, o šiuo metu tokie veiksmai BK 191 str. nepagrįstai neapimami: pavyzdžiui, padainavus dainą ir ją pristačius kaip savo (pasisavinus dainos autorystę), neatliekamas nei išleidimo, nei viešo paskelbimo, nei rodymo veiksmas. Tokiu būdu diskriminuojama atliekamų kūrinių rūšis ir mažinama jų teisinė apsauga, lyginant su kito pobūdžio kūriniais.

V. Mizaras pasiūlė plačiausią BK 191 str. 1 d. įtvirtintos veikos turinio variantą, kuris ir laikytinas teisės normos korekcijos siekiamybe **– autorystės pasisavinimas turi būti įmanomas padaryti bet kokiu ATGTĮ 15 str. 1 d. išvardintu kūrinio naudojimo būdu** – tiek atgaminant kūrinį, viešai paskelbiant, verčiant, perdirbant, platinant, viešai rodant, atliekant, transliuojant ar kitaip viešai skelbiant savo vardu. Tokį normos turinį galima pasiekti keliais būdais:

1) performuluojant BK 191 str. dispozicijoje veikos formuluotę taip, kad ji apimtų bet kokį svetimo kūrinio ar jo dalies „paviešinimą“ savo vardu, o to paties pavojingumo veiksmai, vykdomi analogiškai ir

sukeliantys tuos pačius padarinius, teisiškai būtų vertinami vienodai. Pavyzdžiui, formuluote „kitoks kūrinio padarymas viešai prieinamo“ („*tas, kas savo vardu išleido, viešai paskelbė ar* ***kitokiu būdu padarė viešai prieinamą svetimą*** *<nusikalstamos veikos dalyką>, baudžiamas...*“). Problemą taip pat galėtų išspręsti anksčiau minėto objektyviosios pusės požymio – „*kitokio autorystės pasisavinimo*“, galiojusio net keturiasdešimt metų nuo 1961 m. iki 2000 m. sugrąžinimas į dispoziciją, tačiau tam reikėtų perrašyti ir visą dispoziciją, kuri tokiu atveju galėtų atrodyti taip: „*Tas, kas išleido, viešai paskelbė* ***ar kitaip pasisavino*** *svetimo <nusikalstamos veikos dalyko>* ***autorystę****, baudžiamas...*“. Šiuo atveju autorė įžvelgia **riziką**, **kad per plataus turinio veikos aprašymas atvers galimybes teismams normos nebetaikyti ar siaurinti jos taikymo apimtį, remiantis *ultima ratio* principu**, taip pasiekiant priešingą rezultatą, nei siekiama jos praplėtimu (plačiau žr. šios disertacijos *2.2.2* ir *3.3.3 poskyrius*). Be to, veikos negali būti aprašomos plačiau, nei tai daroma pačiame ATGTĮ 15 str., todėl tikslesnis autorių turtinių teisių vardinimas, kuriomis naudojantis savinamasi autorystė, šiuo atveju vertintinas palankiau.

2) performuluojant BK 191 str. dispozicijoje veikos formuluotę taip, kad ji apimtų ne bet kokį viešą paskelbimą, o **tik papildomai** du labiausiai trūkstamus veikos pasireiškimo būdus – **viešą rodymą ir viešą atlikimą**: „*tas, kas savo vardu* ***išleido, viešai paskelbė, rodė ar atliko svetimą*** *<nusikalstamos veikos dalyką>, baudžiamas...*“. Pastarasis variantas **rekomenduotinas** kaip mažiausiai plečiantis ir keičiantis dispoziciją. Taip norma būtų plečiama siauresne apimtimi, galimai išvengiant per plataus jos aprašymo ir jo nulemto normos netaikymo. Pažymėtina, kad žodis „viešai“ nekartojamas prieš kiekvieną veiką, turint omenyje, kad visi po šio žodžio paminėti kūrinio naudojimo būdai yra vieši, kaip tai leidžia suprasti ir ATGTĮ 15 str.;
3) papildant BK XXIX skyrių nauju straipsniu – BK 195[1] str. „**Sąvokų išaiškinimas**“, kuriame būtų apibrėžtas specifinis viešo paskelbimo turinys, pavyzdžiui: „*Šio skyriaus 191 straipsnyje nurodytu kūrinio viešu paskelbimu laikomas ir kūrinio viešas rodymas, viešas atlikimas ar bet koks kitas kūrinio padarymas viešai prieinamo neapibrėžtam asmenų ratui*.“ Toks straipsnis pakeistų blanketinę viešo paskelbimo sąvoką ir leistų pateikti kitokį viešo paskelbimo turinį, nei jį pateikia ATGTĮ, neliečiant normos dispozicijos ir nepasitelkiant plečiamojo normos aiškinimo. Visgi jis **nerekomenduotinas**, kadangi pakeitus vieno blanketinio sudėties požymio aiškinimą ir nukrypus nuo ATGTĮ

turinio, neišvengiamai kiltų klausimas dėl kitų sudėties požymių aiškinimo ir jų turinio atitikties ATGTĮ, kas normą paverstų dar sunkiau suprantama.

Atlikus teismų praktikos analizę ir išgryninus bylose padarytas autorystės pasisavinimo veikas, matyti, kad visų kategorijų bylose veika dažnai pasireiškia ne tik po vieną alternatyvą, o iškart abiem – ir išleidimu, ir viešu paskelbimu, taip pat yra viešo rodymo atvejų, bet nepasitaikė autorystės pasisavinimo, kūrinį atliekant, atvejų:

- **Baudžiamosiose bylose**: iš 6 faktinių situacijų matyti, kad vien tik išleidimu pasireiškė 2 atvejai[355], vien tik viešu paskelbimu – 2 atvejai[356], o ir išleidimu, ir viešu paskelbimu – taip pat 2 atvejai[357].
- **Administracinėse bylose**: visose 6-iose veika pasireiškia plagiatu, o jis gali būti tiek išleidžiamas, tiek viešai paskelbiamas (dažniausiai šiose bylose apskritai nesigilinama į kūrinio panaudojimo pobūdį, nes jis yra neesminis). Sprendžiant iš kūrinio pobūdžio ir įvairių bylos aplinkybių, vien tik išleidimu pasireiškė 2 atvejai[358]; ir viešu paskelbimu, ir išleidimu – 3 atvejai[359]; vienoje byloje pasitaikė atvejis, kai nebuvo nei išleidimo, nei viešo paskelbimo ar kito viešo naudojimo[360].
- **Civilinėse bylose**: iš 16 faktinių situacijų tik išleidimu pasireiškė 4 atvejai[361], tik viešu paskelbimu pasireiškė 7 atvejai (dar vienu atveju

[355] Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nuosprendyje Nr. 1A-110-954/2023, LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartyje Nr. 2K-253/2014.

[356] Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartyje Nr. 1A-363-81-2010, ir vieną faktinę situaciją apibūdinančiuose Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamajame įsakyme Nr. T-417-591-2005 ir Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nutartyje Nr. 1-9-266/2006.

[357] Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartyje Nr. 1A-316-579/2020 ir Vilniaus apygardos teismo 2009 m. kovo 10 d. nutartyje Nr. 1S-137-51/2009.

[358] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 9 d. sprendime Nr. eI3-4814-860/2020 ir 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendime Nr. I-2273-244/2018.

[359] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 25 d. sprendime Nr. eI3-440-561/2022, 2015 m. lapkričio 9 d. sprendime Nr. eI-7418-629/2015, LVAT toje pačioje faktinėje situacijoje priimtose dviejose nutartyse – 2023 m. spalio 18 d. nutartyje Nr. eA-689-525/2023 ir 2023 m. rugsėjo 20 d. nutartyje Nr. eA-651-463/2023.

[360] Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. sprendime Nr. I-1015-244/2019.

[361] LAT 2015 m. lapkričio 6 d. nutartyje Nr. 3K-3-551-611/2015, 2000 m. gegužės 8 d. nutartyje Nr. 3K-3-515, Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 15 d. nutartyje Nr. 2A-275, Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartyje Nr. e2A-590-1092/2024.

viešai paskelbti nespėta ir buvo tik pasikėsinta)[362], tam tikra kombinacija pasireiškė 4 atvejai – atgaminimas ir viešas paskelbimas[363], atgaminimas ir viešas rodymas[364] bei vienu atveju – atgaminimas, viešas paskelbimas, išleidimas ir viešas rodymas[365].

Tai, kad praktikoje neapsiribojama autorystės pasisavinimu tik viešai skelbiant ar išleidžiant kūrinį, rodo poreikį įtvirtinti bent jau viešą rodymą ir atlikimą kaip alternatyvias autorystės pasisavinimo veikas, kad baudžiamoji teisinė apsauga būtų užtikrinta visais aktualiais kūrinio pasisavinimo atvejais, naudojant ATGTĮ apibrėžtas autorių turtines teises.

Tęsiant objektyviosios pusės analizę, pažymėtina, jog tam, kad būtų galima taikyti BK 191 str., kūrinių panaudojimas turi būti **viešas**. Aiškinant **viešumo sąvoką**, kaip nurodo V. Mizaras, esminis atskaitos taškas, yra terminas „neapibrėžta visuomenės narių grupė“: nei tarptautinėse sutartyse, nei ES teisės aktuose sąvokų „neapibrėžta visuomenės narių grupė“ ar „viešumas“ nepateikiama, o tai paliekama valstybių nacionalinei teisei (Mizaras, 2008, p. 430). „**Neapibrėžta visuomenės narių grupė**“ – tai asmenys, kuriems klausyti, matyti ar kitaip pajausti skirtas kūrinio skelbimas neturi būti susiję asmeniniais abipusiais ryšiais arba a) tarp savęs (pvz., asmuo savo šeimos nariui ar draugui išsiunčia internetu paklausyti savo įsigytą kompaktinę plokštelę), arba b) su asmeniu, kuris platina, skelbia, ar kitaip naudoja kūrinį (t. y. su kūrinio naudotoju; pvz., asmeniui internetu išsiuntus savo šeimos nariui paklausyti kompaktinę plokštelę, šis ją persiunčia savo draugui, niekaip nesusijusiam su pirmuoju siuntėju, tačiau taip vis tiek sudarant aiškų, siaurą asmenų ratą). „*Kitaip tariant, tie asmeniniai ryšiai ir turi leisti atskirti konkrečią asmenų grupę. Jeigu tarp asmenų nėra glaudžių asmeninių ryšių arba tie ryšiai yra tik laikini ir nėra artimi, tokiu atveju negalima atskirti konkrečių asmenų nuo kitų. Tai yra neapibrėžta visuomenės narių grupė*“ (Mizaras, 2008, p. 394–395). Šiai grupei pateikus kūrinį bet

[362] Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartyje Nr. 2A-111, 2013 m. balandžio 11 d. nutartyje Nr. 2A-61/2013, 2013 m. liepos 3 d. nutartyje Nr. 2A-499/2013, 2013 m. gruodžio 5 d. nutartyje Nr. 2A-1082/2013, 2018 m. balandžio 27 d. nutartyje Nr. 2A-230-823/2018, Vilniaus apygardos teismo 2016 m. lapkričio 29 d. nutartyje Nr. 2A-731-881/2016, 2017 m. sausio 18 d. nutartyje Nr. e2-1306-881/2017; pasikėsinimas – Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartyje Nr. 2A-1366-661/2012

[363] Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartyje Nr. 2A-733/2013, Kauno apygardos teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartyje Nr. 2-1370-390/2015.

[364] Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartyje Nr. 2-194-826/2017.

[365] Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartyje Nr. e2A-18-934/2023.

kokiu kūrinio naudojimo būdu, konstatuotinas viešumas[366]. Baudžiamosios atsakomybės neužtraukia atvejai, kai svetimo kūrinio autorystė pasisavinama privačiam kelių asmenų ratui. Kartais toks pasisavinimas uždaram asmenų ratui gali būti laikomas pasikėsinimu į autorystės pasisavinimą (pvz., kaltininkui atsiuntus leidinio redaktoriui svetimą kūrinį, kad jis vėliau būtų išleistas kaltininko vardu).

Kalbant apie galimas šios **veikos pasireiškimo formas**, pažymėtina, kad **autorystės pasisavinimą galima padaryti tik veikimu** (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 398, para. 9). Analizuojant veikos padarymo formas (veikimas, įskaitant konkliudentinius veiksmus, ir neveikimas), būdus ir problematiką, skirtini **du esminiai dispozicijoje paminėti elementai, kurių visuma ir sudaro autorystės pasisavinimą: pirma – viešas paskelbimas arba išleidimas, antra – šių veiksmų atlikimas būtent savo vardu**.

Pirmasis elementas – viešas paskelbimas arba išleidimas – galimas atlikti tik veikimu įprasta baudžiamosios teisės teorijoje prasme, t. y. aktyviais veiksmais (neįskaitant konkliudentinių veiksmų). Tai padaryti galima ir su bendrininkų pagalba, pačiam besisavinančiam autorystę asmeniui jokių veiksmų neatliekant būtent išleidimo ar paskelbimo momentu, tačiau to laikyti neveikimu vis tiek negalima, kadangi aktyvių veiksmų imtasi prieš tai kitiems asmenims liepiant nurodyti kaltininko vardą, pavardę ar kitus jį identifikuojančius duomenis kaip autoriaus.

Problemų gali sukelti būtent antrasis elementas – savo vardo nurodymas, to būdai ir laiko momentas. Tai svarbu tuo požiūriu, kad autorystės pasisavinimo sudėtis yra formali, todėl veika laikoma baigta nuo dispozicijoje nurodytų veiksmų atlikimo (Piesliakas, 2006, p. 190), įskaitant savo vardo nurodymą ties išleidžiamu ar viešai paskelbiamu svetimu kūriniu (šios nuostatos laikomasi ir doktrinoje, ir teismų praktikoje)[367], kadangi savo vardo nurodymas yra būtinasis autorystės pasisavinimo sudėties požymis.

---

[366] Galima pastebėti, kad vienoje administracinėje byloje tirtas plagiatas, veikos nepadarius viešai – užsakytas kūrinys (galimas plagiatas) buvo persiųstas užsakovui elektroniniu paštu, nepadarius jo viešai prieinamo tretiesiems asmenims (LVAT 2018 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019). Tai nėra kliūtis konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, tačiau baudžiamoji atsakomybė tokiais atvejais būtų neįmanoma.

[367] 2010 m. lapkričio 3 d. Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nagrinėtoje apeliacinėje byloje Nr. 1A-363-81-2010 teismas išaiškino, jog „*LR BK 191 str. 1 d. numatytas nusikaltimas laikomas baigtu, kai kūrinio viešo paskelbimo metu kaltininkas pateikia klaidinamą informaciją apie save kaip kūrinio autorių*.“ Teismas nurodo, kad „*Nors V. Š. 2005-02-01 V. D. išsiųstame elektroniniame laiške pirmą kartą save nurodė kaip parengto mokymo modulio*

Išleisti kūrinį „**savo vardu**“ reiškia, kad kūrinys (jo dalis) viešai išleidžiamas arba paskelbiamas ne tikrojo autoriaus ar bendraautorio autoriniu vardu, o būtent kaltininko vardu. Kūrinio išleidimas ar viešas paskelbimas nurodant autoriumi ne kaltininką, o trečiąjį asmenį, negali būti kvalifikuojamas kaip nusikalstama veika, nors civiliniai gynimo būdai tokiu atveju gali būti taikomi (Birštonas *et al.*, 2010, p. 304). Autoriniu vardu laikomi kūrinio autorių identifikuojantys duomenys – tai gali būti vardas (visas ar tik pirmoji raidė) ir (ar) pavardė arba pseudonimas, kiti duomenys, jeigu tai leidžia identifikuoti autorių (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 399, para. 14). Be kita ko, komentuojamo straipsnio sudėtį atitiks ir veiksmai, kai pasivadinama ir nesamu kūrinio bendraautoriu, net ir kartu nurodant tikrąjį autorių[368].

Nurodyti savo vardą, be abejonės, įprasčiausia **būtent aktyvaus veikimo būdu** – konkrečiai kaltininkui pačiam ar per tarpininkus parašant, pasakant ar kitaip nurodant save svetimo kūrinio autoriumi. Tačiau tam tikrais atvejais pavojingas veikimas gali pasireikšti ir ne tokia dažna veikimo forma – vadinamaisiais **konkliudentiniais veiksmais** (kūno judesiais, gestais) (Piesliakas, 2006, p. 260). Tarptautinių žodžių žodyne (1985) nurodoma, kad konkliudeñtinis (lot. *concludo* – darau išvadą), rodantis sutikimą, leidžiantis padaryti išvadą, reziumuoti, o tokie veiksmai gali būti ir sunkiai pastebimi bei įvardijami ar pasirodyti panašūs į neveikimą, kaip elementarų įstatymų reikalaujamų veiksmų neatlikimą.

Šios veikos atveju konkliudentiniais veiksmais įmanoma nurodyti save kūrinio autoriumi, kai nenurodant tikrojo autoriaus vardo (pažeidžiant asmenines neturtines ATGTĮ saugomas autorystės teisę bei teisę į autoriaus vardą) ir atliekant aktyvius kūrinio padarymo viešai prieinamo veiksmus, sudaromas vaizdas, kad autorystė priklauso būtent juos atliekančiam asmeniui ar asmenims. Pavyzdžiui, parodžius drabužių kolekciją ir nenurodžius jos autoriaus, demonstracijos pabaigoje kaltininkas žengia į sceną ir visiems nusilenkia visiškai nieko nesakydamas. Visiems įprasta, kad dizaineriai pasirodo kolekcijos pristatymo pabaigoje ir nusilenkia, taip pristatydami save tos kolekcijos autoriais, o tai veikos prasme yra ne kas kita, kaip konkliudentiniai veiksmai. Apie autorystės priklausymą tam tikram asmeniui

temų (-) ir (-) autorių, tačiau šio fakto negalima laikyti viešu paskelbimu. V. D. buvo viso projekto (-) koordinatorė, kuriam V. Š. ir kiti ruošė atitinkamą mokymo modulį. Nuteistojo V. Š. paruoštos temos, kurių autoriumi jis save pasiskelbė, viešai paskelbtos veikos aprašyme nurodytu laiku, tai yra nuo 2005 metų kovo mėnesį paskelbiant internete.“

[368] Žr. Mizaras, 2009, p. 485 ir Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 2A-111.

ar asmenims gali leisti netiesiogiai suprasti daugelis dalykų – aprašomasis tekstas ties kūriniu, kaltininko veiksmai, įvairūs skelbimai, su kuriais pateikiamas kūrinys, netgi tai, kas ir kaip tą kūrinį pristato ir panašiai, todėl savo vardo nurodymo būdų, o kartu ir autorystės pasisavinimo būdų, gali būti labai daug ir įvairių.

Toks netiesioginis savo vardo nurodymas ties svetimu kūriniu kelia tam tikrų problemų. Visų pirma, **kada laikyti tai neveikimu ATGTĮ prasme (tik autoriaus vardo nenurodymu ir civilinės teisės pažeidimu), o kada – konkliudentiniais veiksmais (savęs nurodymu autoriumi) BK prasme**? Juk veiką vykdant konkliudentiniais veiksmais niekada nebus nurodomas tikrojo autoriaus vardas, todėl visada bus pažeidžiama autorystės teisė ir teisė į autoriaus vardą. Kyla klausimas, ar toks nenurodymas yra pakankamo pavojingumo, kad kiltų baudžiamoji atsakomybė? Nuo atsakymo priklausys civilinės arba baudžiamosios atsakomybės taikymas pažeidėjui.

Esminis sprendimas čia yra iš esmės vieno požymio nustatymas: **jeigu tokiu autoriaus vardo nenurodymu tyčia ir akivaizdžiai sudaromas vaizdas, kad kūrinio autorystė priklauso kažkam kitam, o ne tikrajam kūrinio autoriui, konstatuotinas autorystės pasisavinimas**. Tuo tarpu jeigu *expressis verbis* nenurodžius autoriaus vardo vis dėlto kūrinio tikrąjį autorių identifikuoti žiūrovui yra įmanoma ir jis nėra klaidinamas dėl autorystės, – tai bus ne nusikaltimas, o civilinės teisės (autoriaus asmeninių neturtinių teisių) pažeidimas. Vienas iš pavyzdžių, kada tai įmanoma, – kai visiems žiūrovams labai gerai žinomi garsių menininkų kūriniai „kalba patys už save“ – t. y. vidutinio išsilavinimo žmogus puikiai žino tiek kūrinį, tiek jo autorių. Ne tokiais akivaizdžiais autorystės priklausymo atvejais ar esant žiūrovo klaidinimui, gali kilti klausimas dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo, jeigu tokiais veiksmais tyčia siekiama juos suklaidinti dėl autorystės.

Antra problema, pasisavinus autorystę konkliudentiniais veiksmais, – ką konkrečiai laikyti savo vardo nurodymo momentu? Minėta, savo vardo nurodymas kartu su išleidimu ir viešu paskelbimu laikomas ir veikos baigtumo momentu, todėl nustatyti jį reikia itin tiksliai, mat nuo jo imama skaičiuoti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis. Problema tame, kad jokiais aktyviais ir akivaizdžiais veiksmais kaltininko vardas šiuo atveju tiesiogiai nenurodomas, o tik sudaromas vaizdas dėl autorystės jam priklausymo. Vis dėlto manytina, savo vardo nurodymo momentu konkliudentiniais veiksmais reikėtų laikyti viešo paskelbimo ar išleidimo momentą (kitaip tariant, tai įvyks vienu metu), kadangi vos kūrinys kaltininko ar jo bendrininkų dėka tampa viešai prieinamas neapibrėžtam asmenų ratui su klaidinama informacija, tuo pačiu metu stebėtojams ir sudaroma galimybė autorystę priskirti tam tikriems, net ir tiesiogiai nenurodytiems asmenims. Čia

taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad pasikėsinimas pasisavinti autorystę konkliudentiniais veiksmais greičiausiai yra neįmanomas, kadangi iki jų atlikimo objektyviai neegzistuoja jokie ženklai apie būsimą veiką ir apie tai galima spręsti tik iš pačių konkliudentinių veiksmų.

Atskiras, turbūt daugiau filosofinis, klausimas yra visuomenei ypač gerai žinomų kūrinių autorystės pasisavinimas. Pavyzdžiui, kaltininkui savo vardu išleidus visiškai nepakeisto turinio ir pavadinimo J. R. R. Tolkien‘o „Žiedų valdovą“ ar J. K. Rowling „Harį Poterį“, veikiausiai, konstatuotinas tik neteisėtas atgaminimas, kadangi visuomenė, gerai žinodama šių kūrinių autorius, puikiai suprastų, kad asmuo nėra tikrasis autorius ir tokiu būdu neturtinės žalos tikrajam autoriui nepadaro (o tai reikšmingai sumažina arba net paneigia veikos pavojingumą). Tokiais veiksmais kaltininkas padarytų nebent turtinę žalą, kadangi atgaminimo veiksmai yra autoriaus turtinių teisių naudojimo būdas, už kurį paprastai yra mokama. Tačiau tokiu argumentu teisinant kaltinamąjį, reikės įrodyti, kad kūrinys yra tiek žinomas, kad asmeninė neturtinė autoriaus teisė nepažeista, kadangi visuomenė žino, kas yra tikrasis kūrinio autorius. Tai galima būtų įrodyti darant visuomenės apklausas, kaip tai daroma prekių ženklų tapatumo ar panašumo nustatymo bylose.

Pažymėtina, kad veiką atliekant įprasto veikimo būdu, **viešas paskelbimas ar išleidimas gali nesutapti su kaltininko vardo nurodymo momentu.** Tokiu atveju, priklausomai nuo to, kuris iš elementų įvykdytas anksčiau, keičiasi ir padariniai:

1) **Jeigu kaltininko vardas nurodomas anksčiau už kūrinio padarymą viešai prieinamo,** t. y. jeigu viešoje erdvėje skelbiama apie dar tik būsimą kūrinio viešą pristatymą visuomenei, ir nurodomas kaltininko vardas, o ne tikrojo autoriaus vardas, – situaciją galima traktuoti kaip pasikėsinimą padaryti autorystės pasisavinimą, kadangi atsakomybei kilti, sprendžiant iš dispozicijos sandaros, yra būtini abudu elementai (ir „paviešinimas“, ir „savo vardo nurodymas“). Tačiau gali iškilti klausimas, ar vien informacijos su neteisinga autoryste paskelbimu apie ateityje visuomenei paskelbtiną kūrinį nėra ir baigiama veika, kadangi sukeliamas visiškai analogiškas padarinys – konkretus asmuo, nesantis tikruoju kūrinio autoriumi, jau nuo reklamos laikomas to konkretaus kūrinio kūrėju. Šiuo atveju esminis kriterijus, nustatant baudžiamosios atsakomybės sąlygas, yra tai, ar ta reklama apie būsimą kūrinio pristatymą jau yra pakankamai išsami ir pati prilygsta viešam paskelbimui, t. y. prilygsta ne pasikėsinimui į autorystės pasisavinimą kūrinio, kuris ateityje visuomenei planuojamas pristatyti kokiu nors būdu, bet baigtai veikai, kadangi viešas paskelbimas įvyko jau su

reklama. Čia svarbu yra tai, ar kūrinys, jo dar nepristačius visuomenei planuojamu būdu, ir be to yra objektyviai išreikštas ir įgijęs galimybės būti suvokiamu ir atgaminamu požymį, t. y. jeigu žiūrovas jau iš reklamos suvokia, koks konkrečiai tai yra kūrinys dar iki planuojamo viešo pristatymo (paskelbimo), tai jau laikytina viešu paskelbimu BK 191 str. prasme, dėl to ir autorystės pasisavinimas tampa įmanomu. Tačiau jei, pavyzdžiui, kito autoriaus parašyta knyga spaustuvėje išspausdinama (išleidžiama) kaltininko vardu, bet dar niekur neplatinama, nepateikiama visuomenei, nors tai planuojama daryti, veika kvalifikuotina kaip pasikėsinimas pasisavinti autorystę[369]. Nenustačius tokio išleisto kūrinio tikslo paskleisti visuomenei, o tik naudoti asmeniniais tikslais, nelaikytina, kad padarytas autorystės pasisavinimas (pvz., asmuo juokais atspausdina „Harį Poterį“ savo vardu ir rodo šią knygą tik artimam draugų ar šeimos ratui). Pastebėtina, kad šis klausimas ypač aktualus knygų, straipsnių leidybos veikloje, kur rankraščiai visada atsiunčiami redaktoriui anksčiau, nei jie išspausdinami leidinyje ir imami platinti. Tokiu atveju kaltininkui pateikus redaktoriui svetimą kūrinį savo vardu siekiant, kad jis būtų vėliau išleistas, galima konstatuoti tik pasikėsinimą padaryti autorystės pasisavinimą, o baigtas jis bus kūrinį išleidus ir jam tapus viešai prieinamu. Šiuos etapus dažniausiai skiria mažiausiai keli mėnesiai (pvz., LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014, 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024). Straipsnių pateikimo data ir jo išleidimo laikas taip pat reikšmingas dėl apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties termino suėjimo: minėtoje LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014 kaltinamieji mėgino jį paankstinti, remdamiesi straipsnių pateikimo redaktoriui data ir teigdami, kad senaties terminas turėjo būti suėjęs apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo metu. LAT išaiškino, kad „*apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas skaičiuojamas ne nuo straipsnio leidėjams pateikimo, o nuo knygos išleidimo momento, t. y. nuo 2008 metų lapkričio mėnesio*.“ Teismas nurodė, kad „*kadangi BK 191 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėtis yra formali, tai apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas skaičiuojamas nuo veikos*

[369] Apie tai byloja ir pati ATGTĮ išleidimo sąvoka, kurioje nurodoma, kad „*tas kūrinys, <...> tapo viešai prieinamas*“. Tai, kad su kūriniu susipažino asmenys, dirbantys spaustuvėje, nesudaro viešumo požymio, kadangi tai yra uždaras ratas asmenų.

padarymo momento, t. y. nuo minėto kūrinio ar jo dalies išleidimo arba viešo paskelbimo.“

2) **Jeigu kūrinys padaromas viešai prieinamas anksčiau, nei nurodomas kaltininko vardas.** Gali nutikti ir taip, kad kaltininkas ar kitas asmuo kūrinį viešai paskelbė ar išleido, nenurodydamas apskritai jokios autorystės (nei tikrojo autoriaus, nei savo ar kieno kito vardo net ir konkliudentiniais veiksmais, taip pažeidžiant tik ATGTĮ), tačiau po kurio laiko kaltininkas nusprendžia pasisavinti jau paskelbto kūrinio autorystę. Tokiu atveju veika laikytina baigta nuo savo vardo nurodymo kaip autoriaus, net jeigu viešas paskelbimas įvyko anksčiau. Čia gali kilti veikos kvalifikavimo problemų, jeigu kūrinį paskelbia ne pats kaltininkas ir niekaip prie to neprisideda, tačiau būtent kaltininkas viešai pasivadina to kūrinio autoriumi jau po kažkieno padaryto paskelbimo, – padariniai, vėlgi, sukeliami tokie patys: asmuo bus laikomas to konkretaus kūrinio autoriumi ir jam bus taikoma autorystės prezumpcija. Vis dėlto, šiuo atveju jis neįvykdo būtinos dispozicijos sąlygos – viešo paskelbimo ar išleidimo, tad baudžiamąja teisine prasme autorystės pasisavinimo būti negalėtų ir šiuo atveju kils nebent kitos rūšies teisinė atsakomybė dėl autorystės teisės pažeidimo. Įmanoma, kad toks kūrinio viešas paskelbimas „svetimomis rankomis“ yra kaltininko sąmoningas pasirinkimas ir suplanuotas veiksmas, prie kurio įgyvendinimo jam prisidėti net ir nereikėjo, nes, pavyzdžiui, taip tiesiog sutapo aplinkybės ir kaltininkas jomis pasinaudojo, nurodydamas savo vardą ties kitų asmenų viešai paskelbtu anoniminiu kūriniu. Vis dėlto, baudžiamajai atsakomybei kilti būtina, kad kaltininkas kokiu nors būdu būtų prisidėjęs prie kūrinio viešo paskelbimo ar išleidimo (pavyzdžiui, veikiant per tarpinį vykdytoją, kartu su bendrininkais ar pan.), o vien tik pasiskelbimas kūrinio autoriumi, jo neišleidžiant ir viešai nepaskelbiant, nėra toks pavojingas, kad už jį kiltų baudžiamoji atsakomybė, nors jo amoralumas nekelia abejonių. Dispozicijos struktūra reikalauja abiejų elementų visumos (ir viešo paskelbimo ar išleidimo, ir to padarymo savo vardu) ir negali būti skaidoma, tad vieno iš elementų nebuvimas eliminuoja baudžiamosios atsakomybės taikymo galimybę. Tokių atvejų teismų praktikoje nėra pasitaikę, tačiau kaip tik toks atvejis jau buvo minėtas disertacijos 2 dalyje, pacituojant Senovės Romos laikų posakį „Aš sukūriau eiles, o garbė kitam atiteko“ (lot. „*Hos ego versiculos feci, tulit alter honores*“), kurį lydi istorija apie Vergilijų, sukūrusį dvieilį imperatoriui ir jo nepasirašiusį. Kitas poetas Batilas prisistatė šio dvieilio autoriumi ir dėl to buvo imperatoriaus apdovanotas (Koženiauskienė, 1990, p. 413,

617), – Batilas kūrinio paskelbimo veiksmo neatliko, o atliko tik pasisavinimą, todėl, žiūrint iš šiandieninės perspektyvos, autorystės pasisavinimo kaip nusikaltimo nepadarė.

Kadangi autorystės pasisavinimo sudėtis formalioji, minėta, nereikia nustatyti padarinių ir, atitinkamai, priežastinio ryšio tarp veikos ir padarinių. Jokie kiti objektyviosios pusės požymiai, tokie kaip būdas, įrankiai, priemonės ir kitos aplinkybės BK 191 str. 1 d. dispozicijoje neįtvirtinti, nors ES valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose jų būna, ir siūlymų įtvirtinti papildomus sudėties požymius pasitaiko ir Lietuvos teisės doktrinoje (apie tai rašoma disertacijos *3.3.3 poskyryje*).

3.3.2. Autorystės pasisavinimo objektyvioji pusė kvalifikuotoje sudėtyje

Šiuo metu BK 191 str. 2 d. įtvirtinta tokia dispozicija su veiką kvalifikuojančiais požymiais: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas <...>*.“ Taigi BK 191 str. 2 dalyje įtvirtinti tokie **kvalifikuotos sudėties objektyviosios pusės požymiai**: <nusikaltimo dalyko-kūrinio> autoriaus *privertimas*:

1) pripažinti kitą asmenį:
   a) bendraautoriu
   b) autorių teisių perėmėju,
2) atsisakyti autorystės teisės.

Autoriaus privertimo pripažinti kitą asmenį bendraautoriu požymis normos dispozicijoje pirmą kartą buvo įtvirtintas priėmus 1961 m. LTSR BK ir normoje išliko iki šiandien. Tuo tarpu privertimo pripažinti autorių teisių perėmėju ar atsisakyti autorystės teisės požymiai normoje atsirado tik su 2000 m. pakeitimais[370], taigi yra gana naujas. Būtina pastebėti, kad remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, visos išnagrinėtos baudžiamosios bylos nuo 2003 m. iki 2022 m. buvo tik dėl BK 191 str. 1 d. – straipsnio 2 d. ir 3 d. nė karto nebuvo kvalifikuotos teismų praktikoje. Tai nepaneigia šio nusikaltimo kvalifikuotos sudėties analizės poreikio, o veikiau jį kaip tik aktualizuoja dėl galimo netinkamo normos konstravimo arba taikymo.

Privertimu laikomas prieš tikrojo autoriaus valią išreikštas sutikimas atlikti dispozicijoje nurodytus veiksmus kaltininko ar kitų asmenų, kurie nėra

[370] LRS 2000 m. balandžio 20 d. įstatymas Nr. VIII-1646.

sukūrę kūrinio, naudai (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 400, para. 21). Kitas asmuo, kurio naudai veikiama, t. y. kuris pripažįstamas bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju, skirtingai nei pagrindinėje sudėtyje, gali būti tiek pats kaltininkas, tiek tretieji asmenys, kurie nėra kūrinio autoriai.

Būtina sąlyga baudžiamajai atsakomybei už šiuos veiksmus kilti yra specifinis **veikos padarymo būdas**. BK 191 str. 2 d. įtvirtinta veika – privertimas gali būti įgyvendinamas dviem alternatyviais būdais: 1) pasinaudojant tarnybos padėtimi arba 2) panaudojant psichinę prievartą.

Kaltininkas laikomas **pasinaudojusiu tarnybos padėtimi**, jeigu jis priverčia tikrąjį kūrinio autorių pripažinti jį ar kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės dėl to, kad autorius yra pavaldus kaltininkui[371]. Pavaldumas gali kilti tiek iš administracinių santykių, tiek iš valstybės tarnybos santykių, taip pat iš darbo santykių (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 400, para. 23). Pasinaudojama tarnybine padėtimi, kai įspėjama, kad už reikalaujamų veiksmų neatlikimą autorius bus perkeltas į žemesnes pareigas, atleistas iš darbo (tarnybos), jam bus sumažintas darbo užmokestis, panaikintos lengvatos, pateikta neigiama charakteristika kitiems darbdaviams, bus kišamasi į jo privatų gyvenimą ir pan. (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 400, para. 23). Kaip nurodo R. Birštonas, „*tokie atvejai galimi ypač įstaigose, kurių veikla susijusi su kūrinių sukūrimu ir naudojimu, pavyzdžiui, mokslo įstaigose, laikraščių redakcijose ir pan*.“ (Birštonas *et al.*, 2010, p. 305). Diskutuotina, ar tam tikrais atvejais pasinaudojimu tarnybos padėtimi nelaikytini ir sutartinių santykių nulemti nelygiaverčiai santykiai, nepaisant to, kad civilinėje teisėje sutarties šalys laikomos lygiomis (pvz., tarp užsakovo ir paslaugos teikėjo, grasinant toliau nebesudarinėti sutarčių ar nesumokėti sulygto atlyginimo, ypač kai tokį grasinimą išreiškia juridinio asmens atstovas prieš fizinį asmenį, žinodamas, kad jo galimybės atsisakyti veikti pagal reikalavimą yra labai ribotos, o grasinimas – paveikus; kita vertus, šis atvejis galėtų būti laikomas ir psichinės prievartos panaudojimu kaip tam tikras kėsinimasis į nukentėjusiojo turtą). Pridurtina, kad jeigu BK 191 str. nurodytus veiksmus atliko valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo ir dėl to autoriui, kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims, valstybei, Europos Sąjungai ar tarptautinei viešajai organizacijai buvo padaryta didelės žalos, kaltininkas atsako ne tik pagal BK

[371] Pagal ATGTĮ 9 str. galioja bendra taisyklė, kad kūrinio, sukurto atliekant tarnybines pareigas ar vykdant tarnybinę užduotį, autorius yra fizinis asmuo ar fizinių asmenų grupė, kurie sukūrė kūrinį. Tačiau turtinės autorių teisės pereina darbdaviui penkeriems metams, jei kitaip nenurodyta darbo sutartyje.

191 str. 1 d. ar 2 d., bet ir pagal BK 228 str. už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401–402, para. 29).

Psichinės prievartos panaudojimas – tai grasinimas reikalavimo nevykdymo atveju padaryti žalą autoriui ar jo artimiesiems – sumušti, sužaloti, atimti laisvę, sunaikinti ar sugadinti turtą, atskleisti kompromituojančias žinias ar kitaip pakenkti tuoj pat ar ateityje (Nocius, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 176–177, para. 4). Kaip jau aptarta šios disertacijos *3.1.3, 3.2.2 poskyriuose*, BK 191 str. 2 d. įtvirtinta norma laikytina specialia norma BK 148 str. 1 d. kriminalizuotam žmogaus veiksmų laisvės varžymui, kadangi vertimas kūrinio autorių atsisakyti autorystės ar pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju yra specialūs BK 148 str. reikalavimo nukentėjusiam asmeniui „kitaip elgtis“ pagal kaltininko nurodymą, panaudojus psichinę prievartą, atvejai. Jeigu grasinimas pasireiškia žmogaus terorizavimu, grasinant susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką, arba sistemingu bauginimu, naudojant psichinę prievartą, papildomai kvalifikuotina BK 145 str. 2 d. (idealioji sutaptis su BK 191 str. 2 d.). Atitinkamai jei grasinimas realizuojamas (autoriui ar jo artimiesiems sutrikdoma sveikata, sužalojamas turtas ar paskelbiama kompromituojanti informacija ar padaroma kitokia žala), tokia žala kvalifikuotina pagal atitinkamus BK Specialiosios dalies straipsnius kartu su BK 191 str. 2 d., priklausomai nuo situacijos konstatuojant jų idealiąją ar realiąją sutaptį.

Tiek naudojimasis tarnybine padėtimi, tiek psichinės **prievartos naudojimas gali būti kartojami kelis kartus esant vieningai kaltininko tyčiai,** kol nukentėjusysis pasiduoda kaltininko daromai įtakai ir atlieka jo reikalaujamus veiksmus. Tokie atskiri psichinės prievartos atvejai nelaikytini nusikalstamos veikos sutaptimi, kol kartojami vertimo elgtis kaltininko reikalaujamu būdu epizodai yra susiję vieninga tyčia ir su tuo pačiu reikalavimu, būtent – pripažinti konkretų tą patį asmenį bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju dėl to paties kūrinio, taip pat atsisakyti autorystės teisės į tą patį vieną autoriaus sukurtą kūrinį[372]. Pažymėtina, kad **reikalavimas** pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju ar atsisakyti autorystės teisės, **apjungtas vieningos tyčios ir išreikštas ne dėl vieno, bet dėl kelių skirtingų, savarankiškų kūrinių, kvalifikuotinas kaip idealioji**

[372] Analogiškai teismų praktikoje baudžiamosiose bylose aiškinamas ir turto prievartavimo (BK 181 str.) tęstinumas, kuris šiuo atveju panašus į BK 191 str. 2 d. dėl psichinės prievartos panaudojimo. Žr. LAT 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (Teismų praktika Nr. 44), 1.1.2.4 punktas.

nusikalstamų veikų sutaptis (kelis kartus taikant BK 191 str. 2 d.), kadangi dispozicijoje žodis „kūrinys“ vartojamas vienaskaita ir pažeidžiamos asmeninės neturtinės autoriaus teisės į kelis savarankiškus autorių teisių objektus (todėl kūrinių skaičius turėtų atitikti straipsnio kvalifikavimo kartų skaičių)[373]. Šiuo atveju pažymėtinas specifinis atvejis, kai asmuo priverčiamas pripažinti bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju ne dėl kelių savarankiškų skirtingų kūrinių, o dėl kelių to paties didesnio kūrinio dalių, laikytina, kad padaryta viena veika ir šis atvejis sutaptimi nelaikytinas.

Aptartinas ir atvejis, kai **psichinė prievarta vartojama prieš kelis kūrinio bendraautorius**, **kad jie pripažintų kitą asmenį jų bendrai sukurto kūrinio trečiuoju bendraautoriu**. Keltinas klausimas, ar tokia situacija traktuotina kaip sutaptis, nes psichinė prievarta vartojama prieš kelis autorius, ar kaip pavienis nusikaltimas, nes darant autorių teisių pažeidimą kėsinamasi į vieną ir tą patį kūrinį, nors jis ir sukurtas kelių asmenų. Atsižvelgiant į tai, kad BK 191 str. 1 d. užtenka viešai išleisti ar paskelbti vieną kūrinį savo vardu, nepriklausomai nuo to, kelių bendraautorių interesai yra pažeisti (tai traktuojama kaip viena veika), tuomet manytina, kad ir **kvalifikuojant pagal BK 191 str. 2 d. esminę reikšmę veikos kvalifikavimui turės kūrinių skaičius, į kuriuos atsiranda savarankiškos autorių teisės, o ne tai, kiek autorių jį yra sukūrę**. Net jei prieš juos atskirai vartojama psichinė prievarta, laikytina, kad ji vartojama turint vieningą tyčią abu asmenis paveikti tokiu būdu, kad jie pripažintų kitą asmenį bendraautoriu, autorių teisių perėmėju ar apskritai atsisakytų autorystės teisės (**daroma tęstinė veika**)[374]. Toks veikos padarymo būdas būtų laikomas pavojingesnio laipsnio baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo etape, bet neturėtų įtakos kvalifikavimui. Atitinkamai realioji BK 191 str. 2 d. įtvirtintų veikų sutaptis kvalifikuojama tais atvejais, kai kaltininkas, veikdamas nevieninga tyčia, psichinę prievartą vartoja prieš skirtingus autorius, sukūrusius savarankiškus

---

[373] Skirtingai, nei turto prievartavimo atveju, čia nusikaltimo dalykas neapibūdinamas bendra „turto“ sąvoka, kurio dydis ar pobūdis gali gana laisvai kisti ir vis tiek atitikti tą patį dispozicijoje vartojamą „turtą“. Kiekvienas kūrinys yra savarankiškas ir dėl kiekvieno kūrinio turi būti atliekama atskira jo originalumo analizė.

[374] Analogiškai teismų praktikoje tęstine nusikalstama veika laikomas ir „*turto prievartavimas iš kelių asmenų, jei neteisėtas reikalavimas buvo pareikštas vienu metu keliems dalyvaujantiems asmenims. Tačiau jei turtas buvo prievartaujamas iš kelių nukentėjusiųjų tuo pačiu metu, bet iš kiekvieno atskirai, tokia veika kvalifikuojama pagal turto prievartavimo sutaptį*“ (LAT 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (Teismų praktika Nr. 44), 1.1.2.4 punktas).

kūrinius (t. y. ne bendraautorius) ir būtent į kelis juos kaltininkas siekia įgyti autorių teises, tapdamas bendraautoriu, autorių teisių perėmėju ar pažeidžia autorystės teisę, versdamas kelis autorius atsisakyti autorystės teisės į jų sukurtus kūrinius.

Skirtingai, nei pagrindinės sudėties, kuri yra formali, atveju, *privertimo* sąvoka leidžia daryti išvadą, kad **BK 191 str. 2 dalyje įtvirtinta nusikaltimo sudėtis yra materiali** – veikos pripažinimui nusikalstama būtinas padarinių atsiradimas, t. y. autoriaus privertimas pasielgti taip, kaip numatyta straipsnio dispozicijoje (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401, para. 25). Todėl veika laikoma baigta, atsiradus vienam iš straipsnio dispozicijoje nurodomų padarinių: 1) tikrasis autorius pripažįsta kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju, arba 2) atsisako autorystės teisės apskritai. Tokiu būdu vien tik veiksmai, kuriais verčiama elgtis pagal kaltininko nurodymą, siekiant priversti atlikti dispozicijoje nurodytus veiksmus, kvalifikuojami pagal BK 22 str. 1 dalį ir 191 str. kaip pasikėsinimas (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401, para. 25). Kitaip tariant vien *vertimas*, bet ne *privertimas*, laikytinas pasikėsinimu, kol autorių pavyksta priversti elgtis pagal kaltininko valią. Kadangi privertimas yra padarinys, tokiu atveju, nustatytinas ir priežastinis veikos ryšys su padariniais – būtent kaltininko naudota psichinė prievarta buvo esminė sąlyga, dėl kurios kūrinio autorius pripažino kitą asmenį savo kūrinio bendraautoriu ar autorių teisių perėmėju ar atsisakė autorystės teisės.

Kito asmens „pripažinimas“ autoriumi ar autorių teisių perėmėju gali pasireikšti labai įvairiai – kitas asmuo autoriumi gali būti pripažįstamas ant išleidžiamos kūrinio kopijos išspausdinant šalia tikrojo autoriaus vardo ir pavardės ar pseudonimo ir kito asmens vardą ir pavardę ar pseudonimą, taip sukuriant bendraautorystės įspūdį. Kūrinį rodant viešai, netikra autorystė gali būti pripažįstama tai pasakant žodžiu rodomo kūrinio pristatymo metu, taip pat atspausdinant autoriaus ir kito asmens vardą kūrinį aprašančiuose bukletuose, skelbimų lentose, anotacijose ir pan. (pvz. fotografijų parodoje prie nuotraukų aprašo nurodant ne tik tikrąjį autorių, bet ir kitą asmenį, nesantį autoriumi).

Kūrinį naudojant nematerialia forma (pvz., viešai skelbiant internete ar viešai atliekant) netikrą autorystę apibūdinanti informacija taip pat gali būti pasakoma žodžiu, užrašoma šalia kūrinio atvaizdo, uždedant vandens ženklus ir taip toliau. Kito asmens pripažinimas autoriumi galimas ir tiesiogiai nenaudojant, viešai nepateikiant paties kūrinio, o tik apie jį informuojant visuomenę, pvz., tikrajam autoriui žodžiu pristatant kitą asmenį bendraautoriu radijo ar televizijos laidoje, skirtoje aptarti sukurtų drabužių kolekciją, fotografijų parodą, muzikos kūrinių albumą ar visiškai bet kokį kitą kūrinį;

taip pat įregistruojant autorystės faktą virtualioje erdvėje, informacinėse sistemose (pvz., įregistruojant kūrinį AGATA ar LATGA sistemose, nurodant autoriumi ne tik tikrąjį kūrinio autorių, bet ir kitą asmenį[375], dėl ko bendraautoriams bus išmokamas atlyginimas už kūrinio naudojimą). Svarbu tai, kad pripažinimo veiksmą įvykdytų pats autorius – arba pats pateiktų informaciją, kad autoriumi yra ir kitas asmuo, arba duotų tokį nurodymą tretiesiems asmenims, kad jie tai padarytų už jį. Nesant tokio būtent paties autoriaus veiksmo ar nurodymo, o bendraautorystę prisirašius pačiam trečiajam asmeniui, nesančiam autoriumi, veika kvalifikuotina pagal BK 191 str. 1 dalį. Jeigu be autoriaus nurodymo ir kaltininko iniciatyvos autorystę neteisingai kitam asmeniui priskiria tretieji asmenys, padarę klaidą ar netgi veikę tyčia, jiems gali kilti tik civilinė atsakomybė ir veika pagal BK 191 str. 1 d. ar 2 d. nekvalifikuojama, kadangi nei veika daroma „savo vardu“ (BK 191 str. 1 d.), nei prieš autorių atliekami psichinės prievartos veiksmai (BK 191 str. 2 d.).

Pirmasis alternatyvus neteisėtas kaltininko reikalavimas yra **pripažinti kitą asmenį bendraautoriu**. Apie kūrinio bendraautorystę rašyta analizuojant nusikalstamos veikos dalykui būdingą kūrinio svetimumo požymį (žr. disertacijos *3.2.1.2 skirsnyje*). Kito asmens pripažinimas bendraautoriu reiškia tai, kad asmuo visuomenei pristatomas kaip intelektinį-kūrybinį indėlį į kūrinio sukūrimą įdėjęs asmuo kartu su tikruoju autoriumi (ar tikraisiais autoriais). Jau aptarus tikrųjų autorių daugeto variantą (*kelių autorių* vertimą pripažinti bendraautoriu *vieną* asmenį), kyla klausimas dėl kvalifikavimo ir tuo atveju, **kai autorius verčiamas pripažinti bendraautoriu ne vieną asmenį, o kelis asmenis** – ar tai laikytina vienu BK 191 str. 2 d. pasireiškimo atveju, ar traktuotina kaip sutaptis (idealioji arba realioji). Kadangi dispozicijoje vartojama vienaskaita „bendraautoris“, formaliai žiūrint, veikiausiai, šį straipsnį reikėtų kvalifikuoti du kartus kaip idealiąją sutaptį, jeigu vienais psichinės prievartos veiksmais asmuo priverčiamas bendraautoriais pripažinti kelis kitus asmenis (t. y. viena veika du kartus įgyvendinama ta pati nusikalstama veika). Visgi, autorės nuomone, šiuo atveju reikšmės neturi turėti, keliems asmenims priskiriama autorystė, jeigu tai daroma dėl to paties autorių teisių objekto (kadangi pažeidžiama tik viena autorystės teisė, atsiradusi dėl vieno kūrinio, neturėtų būti ir sutapties)[376].

---

[375] Žr. https://www.agata.lt/lt/naujienos/agata-ir-latga-kviecia-registruoti-audiovizualinius-kurinius-bendroje-duomenu-bazeje/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

[376] Šiuo atveju didesnę reikšmę turi nusikaltimo dalyko („kūrinio“) įvardijimas dispozicijoje vienaskaita ar daugiskaita ir kelių to paties autoriaus kūrinių

Atvejų, kai nukentėjusysis buvo priverstas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, teismų praktikoje dar nėra pasitaikę – nei baudžiamosiose, nei civilinėse, nei administracinėse bylose. **Tačiau galimas didelis tokių atvejų latentiškumas, ypač akademinėje srityje.** Lietuvos Respublikos akademinės etikos kontrolieriaus tarnyba 2019 m. atliko tyrimą „*Bendraautorystė: profesorių publikavimosi aspektai*“[377], kurio tikslas – įvertinti, kaip ir kokia apimtimi bendraautoriai-studentai prisideda prie profesorių mokslinės produkcijos didėjimo. Tyrimui pasirinkti 955 pagal studentų skaičių penkių didžiausių Lietuvos valstybinių universitetų profesoriai, iš jų atrinktas 31 profesorius, daugiausiai per savo akademinę karjerą publikavęs mokslinės produkcijos. Atliekant tyrimą, buvo analizuojama 2015–2017 m. mokslo publikacijų sklaida užsienyje ir Lietuvoje, profesorių mokslo publikacijų bendraautorių eiliškumas, mokslo publikacijų bendraautorių išdėstymo principai, profesorių ir bendraautorių-studentų mokslo publikacijų absolvento baigiamojo darbo pagrindu skaičius, bendraautorio-studento eiliškumas sudarant mokslo publikacijos bendraautorių eilę ir kt. (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 6). Įvertinusi tyrimo rezultatus, Tarnyba aiškių išvadų padaryti nesiryžo ir pabrėžė, kad juo siekia bent jau atkreipti akademinės bendruomenės dėmesį į mokslinėje veikloje įgyvendinamus publikavimo etikos principus bei individualius mokslininkų publikavimosi ypatumus. Visgi tam tikrų duomenų, keliančių rimtą susirūpinimą esama situacija, Tarnyba savo tyrime pateikė. Pavyzdžiui, nustatyta, kad didžiausią mokslinę produkciją teikiantys profesoriai per 1 metus išleido vidutiniškai po 13,48 mokslo publikacijų (bei dar po 16,76 neįtrauktų į tyrimą publikacijų, pvz., tezių, ataskaitų, mokslo populiarinamųjų straipsnių ir kt.), kas reiškia, jog vieną publikaciją jie paskelbia vidutiniškai kas 11-12 dienų, o per 1 metus 1 profesorius 1 publikaciją parengia per 34,42 val. (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 12–13). Be kita ko, didžiojoje dalyje tokios produkcijos jie pasirašo bendraautorių sąrašo viduryje arba paskutiniai, kas, kaip nustatė Tarnyba, veikiausiai, koreliuoja su įdėtu intelektiniu indėliu į publikaciją, kadangi tik 2 proc. visų imties publikacijų autorių sąrašų sudėlioti pagal abėcėlę: „*Net 9 iš 31 pasirinktų Lietuvos P[a] nė karto nebuvo įvardyti kaip pirmieji autoriai, ir tik 1 iš P[a] nebuvo įvardytas paskutiniuoju autoriumi*“. Pasak Tarnybos, „*remiantis tyrimo metu surinktais duomenimis, darytina paradoksali išvada, kad daugiausia mokslinės produkcijos išleidę P[a] yra mažiausiai prisidėję prie mokslo*

autorystės pasisavinimo kvalifikavimas kaip idealiosios sutapties. Plačiau žr. šios disertacijos *3.2.1.1 skirsnyje* ir *3.3.2 poskyryje*.

[377] Plačiau apie tyrimą, jo metodiką ir rezultatus žr. Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019.

publikacijų, įtrauktų į šio tyrimo duomenų analizę, rengimo.“ Pastebėtina ir tai, kad „*užsienyje išleistos mokslo publikacijos bendraautorių skaičius yra didesnis 3,8 karto negu Lietuvoje. Išleidžiant mokslo publikaciją užsienyje bendraautorių skaičius 1 publikacijai – 21,5, o Lietuvoje – 5,7*“ (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 13).

Ypač neramina, kad profesoriai, būdami savo studentų vadovais, tampa jų baigiamųjų darbų pagrindu parengtų publikacijų bendraautoriais, o dar labiau – kad į tokią publikaciją net 92 proc. atvejų bendraautoriu prirašomas dar bent vienas tyrėjas: „*Prie didžiosios dalies publikacijų, parengtų absolvento baigiamojo darbo pagrindu ir publikuotų kartu su baigiamojo darbo vadovu (N=38; 92 proc.), prisijungia bent vienas papildomas tyrėjas. Baigiamojo darbo vadovo ir kitų autorių indėlio į mokslo publikaciją, parengtą baigiamojo darbo pagrindu, ir teksto sutapčių tarp baigiamojo darbo ir jo pagrindu parengtos mokslo publikacijos Tarnyba nevertino*“ (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 17), todėl negalima pasakyti, ar prirašytieji bendraautoriai iš tiesų įdėjo kokį nors savo indėlį į galutinę publikaciją, ar visgi ne. Toks tyrimas būtų labai naudingas bei iškalbingas ne tik akademinės etikos, bet ir autorystės pasisavinimo nusikaltimo latentiškumo kontekste.

Taip pat keista matyti, kai savo baigiamojo darbo pagrindu su vadovu publikaciją parengęs studentas beveik puse atvejų nėra nurodomas pirmuoju autoriumi, kas neatrodo sąžininga: „*Iš 41 mokslo publikacijos, parengtos baigiamųjų darbų pagrindu kartu su baigiamojo darbo vadovu, 23 (56 proc.) pirmuoju autoriumi nurodytas bendraautoris-studentas, kurio baigiamojo darbo pagrindu yra parengta mokslo publikacija*“ (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 17). Nors tai nėra autorystės pasisavinimo sudėties kvalifikavimo požymis, jis gali turėti reikšmės neturtinės žalos dydžiui ar autorystės pasisavinimo pavojingumui įvertinti, jeigu intelektinio indėlio į darbo turinį toks vadovas apskritai nėra įdėjęs. Kaip nurodoma tyrimo ataskaitoje, „*Nepaisant galimo bendraautorių indėlio, nėra aišku, kokios priežastys lemia studentų publikavimąsi su profesoriais. Galima tik hipotetiškai svarstyti, kad studentams ar jaunesniesiems mokslo darbuotojams, pradedantiems savo akademinę karjerą, rengiant Thomson Reuters Web of Science (S1) lygmens straipsnius lengviau publikuotis, kai tarp bendraautorių yra patyrusių mokslininkų*“ (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 15).

Atlikus duomenų analizę matyti, kad 2015–2017 m. 25,7 proc. tirtų profesorių publikacijų išleista Lietuvos mokslo leidiniuose, o 74,3 proc. – užsienio leidiniuose (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 13). Panaši proporcija yra ir bendrų studento ir jo profesoriaus mokslinių publikacijų skaičiuose – net 73,2 proc. (N=527) bendros studentų ir profesorių

mokslinės produkcijos publikuojama užsienyje (Židonė, Kapočiūtė ir Juras, 2019, p. 15). Autorystės pasisavinimo kontekste tai gali kelti klausimų dėl galimos nusikalstamos veikos padarymo vietos ir taikytino teisės akto. Nors visada galima bus taikyti personalinį baudžiamosios atsakomybės taikymo principą, užsienio valstybė, kurioje straipsnis publikuotas, traukti baudžiamojon atsakomybėn teisę taip pat turės, remiantis savo nacionaliniais baudžiamaisiais įstatymais.

Antrasis alternatyvus neteisėtas kaltininko reikalavimas yra **pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju**. ATGTĮ 2 str. 5 d. nurodoma, kad autorių teisių perėmėjas yra „*fizinis arba juridinis asmuo, kuriam perėjo išimtinės turtinės autorių teisės*“, įtvirtintos ATGTĮ 15 str. 1 d. 1–8 punktuose ir jas turinčiam asmeniui teikia materialinę turtinę naudą iš kūrinio naudojimo. Ta pati taisyklė, tik iš kitos perspektyvos, įtvirtinta ir ATGTĮ 39 str. 2 d.: „*Asmuo, kuriam perduotos autorių turtinės teisės, laikomas autorių turtinių teisių perėmėju.*“ Kitaip tariant, perimti galima tik turtines autoriaus teises, o asmeninių neturtinių autoriaus teisių perėmimas neįmanomas, todėl neįmanoma būti asmeninių *neturtinių* autorių teisių perėmėju. Apie tai byloja ir kitos ATGTĮ nuostatos: 38 str. 4 d. imperatyviai nurodyta, kad „*autorių asmeninės neturtinės teisės kitiems asmenims neperduodamos. Jos nepriklauso nuo autorių turtinių teisių, lieka jiems ir tais atvejais, kai turtinės teisės perduodamos kitiems asmenims*“, ši taisyklė ATGTĮ pakartojama ir 14 str. 2 d.: „*Autorių asmeninės neturtinės teisės neperduodamos kitiems asmenims. Po autoriaus mirties asmeninių neturtinių teisių priežiūra įgyvendinama šio Įstatymo 49 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.*“ Todėl įmanoma būti tik turtinių teisių perėmėju, o juo tampama, kaip nurodo J. Usonienė, šias teises perdavus sutartimi arba pagal testamentą (Usonienė, 2008. p. 89). Taigi **privertimas perleisti turtines teises pasireikš arba privertimu pasirašyti licencinę sutartį** dėl išimtinių autorių turtinių teisių perdavimo kitam asmeniui, **arba testamento surašymu ar jo pakeitimu**, įtraukiant kaltininką į paveldėtojų sąrašą ir nurodant, kad po autoriaus mirties, autorių turtinės teisės pereis kaltininkui.

Vis dėlto autorystės teisė negali pereiti nė vienu iš šių būdų, ką nurodo ir LAT: „*Įpėdiniui paveldėjimo tvarka pereina iš prievolinių santykių išplaukiančios palikėjo teisės ir pareigos, išskyrus asmeninio pobūdžio neperleidžiamas kitiems asmenims teises ir pareigas, t. y. tokias, kurios neatskiriamai susijusios su palikėjo asmeniu, pavyzdžiui, teisė į garbę ir orumą, autorystė, teisė į autorinį vardą, į kūrinio neliečiamybę, į atlikėjo vardą ir atlikimo neliečiamybę, <...> išskyrus įstatymų nustatytas išimtis (CK 5.1 straipsnio 3 dalis)*“ (LAT 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-659-686/2015(S).

Kaip minėta analizuojant nusikalstamos veikos objektą, dėl šių priežasčių **vertimas pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju pažeidžia ne autorystės teisę, o tik išimtines autorių turtines teises**, kurių buvimas šios veikos objektu **nedera ne tik su normos tikslu** saugoti tik vieną asmeninę neturtinę autorystės teisę, bet **ir su BK normų sistema**, kadangi tai vienintelis atvejis, kuris iš tiesų gali konkuruoti su turtiniais nusikaltimais, kriminalizuotais BK XXVIII skyriuje. Verčiant autorių pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju (o tai yra psichinės prievartos naudojimas, kėsinantis į turtinių autoriaus teisių valdymą), BK 191 str. 2 d. įtvirtintos veikos formuluotė yra analogiška turto prievartavimui, įtvirtintam BK 181 str. 1 d.: „*Tas, kas neturėdamas teisėto pagrindo atvirai ar užmaskuotai savo ar kitų asmenų naudai vertė kitą asmenį <...> suteikti turtinę teisę <...> arba atlikti kitus turtinio pobūdžio veiksmus, arba nuo jų susilaikyti <...>, panaudodamas <...> psichinę prievartą, baudžiamas laisvės apribojimu arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.*“ Tai sudaro normų konkurenciją ir kelia veikos kvalifikavimo problemų.

Vienas iš šios normų konkurencijos sprendimų galėtų būti BK 191 str. 2 d. laikymas specialia norma BK 181 str. 1 d. (turto prievartavimo) atžvilgiu dėl specifinio kaltininko išreikšto reikalavimo – naudojant psichinę prievartą asmuo verčiamas perduoti ne bet kokias turtines teises, bet būtent turtines *autorių* teises, dėl ko atsirandanti bendrosios ir specialiosios normų konkurencija sprendžiama specialios normos taikymo naudai (šiuo atveju – BK 191 str. 2 d. naudai). Tačiau toks sprendimas nulemia sunkiai išsprendžiamas normų tarpusavio santykio ir veikų kvalifikavimo problemas:

1) Tokią normų konkurenciją vertinant pagal sankcijoje numatytą maksimalų bausmės dydį išryškėja nelogiškumas – už turto prievartavimą numatyta maksimali šešerių metų laisvės atėmimo bausmė, tuo tarpu už specifinės rūšies – t. y. autorių turtinių teisių prievartavimą – treji metai laisvės atėmimo. Tai reiškia, kad tam tikra prasme autorių teisių prievartavimas tampa privilegijuotu turto prievartavimo atveju, švelninančiu atsakomybę vien dėl prievartaujamų teisių pobūdžio. Toks didelis sankcijų skirtumas nėra logiškas, kadangi pavojingumo prasme šios veikos yra lygiavertės, o autorių turtinių teisių vertė gali ir viršyti kitų turtinių teisių vertę, todėl sisteminiu požiūriu toks reguliavimas nepagrįstas.
2) Faktiškai autorių turtines teises įmanoma prievartauti ne tik iš autoriaus, bet ir iš kito autorių teisių subjekto, jeigu jam autorių turtinės teisės priklauso pagal sutartį, įstatymą ar perėjo paveldėjimo teise. Tokiu atveju veikos kvalifikuoti pagal BK 191 str. 2 d. taip pat nepavyks vien dėl to, kad asmuo, verčiamas perduoti šias teises, nėra autorius (dėl

dispozicijoje vartojamos formuluotės „privertė <...> autorių...“), nors veikos pavojingumas nuo to nesumažėja. Tokiu atveju, nepritaikius šios specialios normos, tektų grįžti prie bendrosios – BK 181 str. įtvirtinto turto prievartavimo normos ir taikyti ją, o kaip minėta, už ją numatyta dvigubai didesnė maksimali laisvės atėmimo bausmė.

3) BK 181 str. įtvirtinto turto prievartavimo sudėtis yra formali dėl žodžio „vertė <...>“, o BK 191 str. 2 d. – materiali dėl formuluotės „privertė <...>“. Tai reiškia, kad jeigu kaltininkui pavyko priversti autorių pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju, bus taikoma BK 191 str. 2 d., kurioje numatyta maksimali bausmė – 3 metai laisvės atėmimo. Tačiau jeigu kaltininkui autoriaus *priversti* nepavyko, o jis tik *vertė* nukentėjusįjį atlikti šiuos veiksmus, – baudžiamoji atsakomybė jam „dvigubai pasunkėja“, nes galimai tektų taikyti bendro pobūdžio BK 181 str. 1 d. normą, kurioje maksimalios bausmės dydis siekia 6 metus laisvės atėmimo (čia atsiranda dar daugiau problemų – šie veiksmai gali būti vertinami tiek kaip pasikėsinimas padaryti BK 191 str. 2 d., tiek kaip baigtas turto prievartavimas pagal BK 181 str. 1 d., o veikų pavojingumo skirtumas ir baigtumo stadija, remiantis normų konkurencijos taisyklėmis, lems, kad prioritetinis bus veikos kvalifikavimas kaip pavojingesnės baigtos). Pasitaikius tokiai situacijai dėl BK esamo reguliavimo baudžiamosios atsakomybės subjektui gresia dvigubai didesnė laisvės atėmimo bausmė vien dėl to, kad autorių turtines teises jis prievartavo iš autorių teisių perėmėjų, o ne iš paties autoriaus, arba vien dėl to, kad priversti autorių atlikti minėtus veiksmus kaltininkui nepavyko ir jis tik „vertė“ atlikti minėtus veiksmus.
4) Veikos kvalifikavimas dar labiau susikomplikuotų, jeigu turtines autorių teises prievartautų nepilnametis asmuo, nesulaukęs 16 metų amžiaus. BK 13 str. 2 d. numatyta, kad „*Asmuo, kuriam iki nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję keturiolika metų, atsako už <...> turto prievartavimą (181 straipsnis)*“. Tačiau nepilnametis neatsako už autorių turtinių teisių prievartavimą pagal BK 191 str. 2 dalį, kadangi BK 13 str. 2 d. prie nurodytų nusikalstamų veikų BK 191 str. neminimas. Tai reiškia, kad už vienokių turtinių teisių prievartavimą (BK 181 str.) baudžiamojon atsakomybėn asmenys gali būti traukiami nuo 14 metų amžiaus, o už kitokių (specifinės rūšies, t. y. autorių teisių – BK 191 str.) – tik nuo 16 metų amžiaus.
5) Be to, nepilnamečio baudžiamoji atsakomybė priklausys ir nuo to, į kokius asmenis jis nukreips psichinę prievartą (autorių ar kitus asmenis), aptartą 2 punkte: jeigu nepilnametis asmuo nuo 14 iki 16

metų reikalaus pripažinti jį autorių teisių perėmėju, naudodamas psichinę prievartą prieš *autorių*, – veika kvalifikuotina pagal BK 191 str. 2 d. ir atsakomybė kaltininkui nekils apskritai, tačiau jeigu psichinę prievartą jis vartos prieš *kitą autorių teisių subjektą* – baudžiamoji atsakomybė jam kils pagal BK 181 str. 1 d. Tokios pačios atsakomybės „žirklės“ egzistuoja ir tarp pasikėsinimo ir baigtos veikos: jei naudojant psichinę prievartą nepilnametis sėkmingai privertė autorių pripažinti jį autorių teisių perėmėju, veika kvalifikuotina pagal BK 191 str. 2 d. ir atsakomybėn kaltininkas netraukiamas, tačiau jeigu *priversti* nepavyko ir jis tik *vertė* atlikti minėtus veiksmus, veika iš esmės pilnai atitinka tiek baigtą turto prievartavimo sudėtį, tiek pasikėsinimą padaryti autorystės pasisavinimą, o kaip minėta, skirtingas veikų pavojingumo laipsnis lems, kad kvalifikuoti veiką reikėtų pagal BK 181 str. kaip pavojingesnį baigtą nusikaltimą. Kitaip tariant, nepilnamečio kaltininko pasirinkimas prievartauti autorių turtines teises arba iš paties autoriaus, arba iš autorių teisių perėmėjo nulemia tai, kad arba šalinama baudžiamoji atsakomybė apskritai (jei nukentėjusysis yra autorius), arba užtraukia ypač sunkią atsakomybę (jei nukentėjusysis yra autorių teisių perėmėjas), nors veikos pavojingumas atsispindi visai ne nukentėjusio asmens statuse. Atitinkamai nepilnamečio veikos sėkmingumas (baigtumas) veikia priešingai, nei būtų galima pagalvoti, – jei autorių pavyko priversti pripažinti kitą asmenį autorių turtinių teisių perėmėju – baudžiamoji atsakomybė nekyla apskritai, o jei priversti autorių atlikti minėtus veiksmus nepavyko – kyla ypač sunki atsakomybė.

Dėl šių priežasčių **siūlytini BK 191 str. 2 d. pakeitimai, iš dispozicijos šalinant vieną iš alternatyvių veikų – kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autoriaus privertimą pripažinti kitą asmenį autoriaus teisių perėmėju**, kaip nederantį su BK 191 str. paskirtimi saugoti tik asmeninę neturtinę autorystės teisę, taip pat prieštaraujantį visai BK normų sistemai ir logikai, sudarantį kvalifikavimo problemų dėl egzistuojančios normų kolizijos. Pašalinus šį požymį dispozicija atrodytų taip: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė <nusikaltimo dalyko> autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas <...>*“.

Nepašalinus šio požymio kol kas galioja bendros normų konkurencijos taisyklės ir dėl BK 191 str. 2 d. atskyrimo nuo kitų turtinių nusikaltimų. Kaip nurodoma BK komentare (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401, para. 27), jei autoriaus turtinių teisių perėmėju tikrąjį kūrinio autorių

kaltininkas priverčia pripažinti kitais, nei nurodyti analizuojamo straipsnio 2 d. būdais, kaltininkui, atsižvelgiant į turtinių teisių užvaldymo būdą, gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus turtinėms teisėms:

- jeigu panaudojamas fizinis smurtas – veika kvalifikuotina kaip turto prievartavimas (BK 181 str. 2 d.; šiuo metu psichinės prievartos panaudojimas kaip būtina turto prievartavimo sąlyga, yra numatyta BK 191 str. 2 d. tik kaip veiką kvalifikuojantis požymis);
- jeigu naudojama apgaulė – veika kvalifikuotina kaip sukčiavimas (BK 182 str.);
- jeigu užvaldoma turtinė teisė, kuri kaltininkui paties autoriaus buvo patikėta ar laikinai perduota, – veika kvalifikuotina kaip turto pasisavinimas (BK 183 str.) (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401, para. 27). Pašalinus šį požymį iš BK 191 str. 2 d. dispozicijos, normų konkurencija su BK XXVIII skyriuje įtvirtintais nusikaltimais nuosavybei, turtinėms teisėms ar turtiniams interesams, nebekiltų.

Trečiasis alternatyvus neteisėtas kaltininko reikalavimas yra **autoriui priklausančios autorystės atsisakymas**. Savo autorystės atsisakymas yra niekinis ir neteisėtas veiksmas, kadangi autoriaus asmeninės neturtinės teisės, tarp jų ir autorystės teisė, iš esmės nedalyvauja civilinėje apyvartoje. Galėjimas ar negalėjimas dalyvauti civilinėje apyvartoje gali pasireikšti keliais aspektais: galimybe perduoti teises kitiems asmenims (angl. *assign*; *cession*), galimybe atsisakyti teisių kitų asmenų naudai (angl. *waive*), leidimą kitiems asmenims ribotai įgyvendinti autoriaus asmenines neturtines teises (Mizaras, 2008, p. 286). Autorystės teisę perduoti kitiems asmenims draudžia ATGTĮ 14 str. 2 d., todėl reikalavimas autoriui atlikti tokį neteisėtą veiksmą užtraukia ir baudžiamąją atsakomybę. Priversti atsisakyti autorystės galima tiek vienintelį kūrinio autorių, tiek bendraautorį (t. y. kaltininkas kaip bendraautoris verčia kitą bendraautorį atsisakyti savo autorystės teisės, kad pats liktų vienintelis autoriumi). Manytina, dažniausiai toks atsisakymas bus daromas kaltininko ar trečiųjų asmenų naudai, nors tai nėra būtinas sudėties požymis.

Jeigu autorystės atsisakoma savanoriškai, niekam neverčiant, ir tai daroma trečiųjų asmenų naudai, netaikytina nei BK 191 str. 1 d., nei 2 d., kadangi nukentėjusiajam nepadaryta žala ir veika daroma su jo sutikimu. Doktrinoje nuo seno nukentėjusiojo sutikimas tam tikrais atvejais laikomas baudžiamąją atsakomybę šalinančia aplinkybe (nukentėjusiojo sutikimas naikina neteisėtumą, dėl to ir nusikalstamumą) (Stankevičius, 1925, p. 33–34). Tai ypač aktualu samdomo rašymo atvejais, kai baigiamuosius ar kitus rašto darbus rašo kiti asmenys už pinigus (vadinamieji

angl. *ghostwriters*) – rašto darbų pirkėjai ir pardavėjai dabar atsako pagal ANK 123 str.

3.3.3. Papildomų objektyviųjų požymių įtvirtinimo pagrindinėje ar kvalifikuotoje nusikaltimo sudėtyje problematika

Šiuo metu pagal tai, kaip įtvirtintas autorystės pasisavinimas pagrindinėje (formalioje) nusikaltimo sudėtyje, užtenka padaryti veiką (išleidimą ar viešą paskelbimą savo vardu), kad **kiltų baudžiamoji atsakomybė, ir nereikalaujama tokiu veiksmu sukeltų padarinių.** Šios disertacijos *3.3.1 poskyryje* taip pat jau aptarti siūlymai papildyti BK 191 str. 1 d. dispoziciją dar bent dviem veikomis – viešu rodymu ir viešu atlikimu. Tačiau **doktrinoje pasitaiko gana kategoriškų nuomonių, kad reikia įtvirtinti papildomus autorystės pasisavinimo pavojingumą didinančius požymius, kadangi autorystės pasisavinimo norma neatitinka *ultima ratio* principo ir nėra gerai, kad bet koks autorystės pasisavinimas gali būti laikomas nusikaltimu** (pvz., „*BK XXIX skyriuje būtina padaryti šių pataisų: <...> 2) papildyti BK 191 straipsnio 1 dalyje numatytą autorystės pasisavinimo sudėtį būtinais „didelės žalos“ ir (arba) „komercinių tikslų“ požymiais*“ (Švedas, G. *et al.*, 2022, p. 199) ir pati disertacijos autorė anksčiau yra išsakiusi panašią nuomonę (Steponavičiūtė, 2020a, p. 114). Visgi klausimą verta aptarti detaliau, mėginant įvertinti šio nusikaltimo sukeliamus objektyvios realybės pokyčius, pasitelkiant ir lyginamąją analizę[378].

Lyginamuoju požiūriu, ne tik Lietuvoje, bet ir daugelyje ES valstybių narių pakanka vien autorystės pasisavinimo veiksmo šio nusikaltimo kvalifikavimui, taigi pagrindinė nusikaltimo sudėtis konstruojama labai plačiai (Bulgarijoje, Danijoje, Estijoje, Graikijoje, Kroatijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Švedijoje ir Vokietijoje). Šiose valstybėse autorystės pasisavinimas laikomas savaime žalinga, pavojinga veika, dėl ko nereikalaujama pavojingų padarinių kilimo ar kitų papildomų veikos pavojingumą didinančių požymių. Kitų ES valstybių narių baudžiamieji įstatymai reikalauja papildomų autorystės pasisavinimo pavojingumą didinančių požymių buvimo pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje:

[378] Apie autorystės pasisavinimo pavojingumą ir sukeliamus padarinius buvo šiek tiek rašyta ir šios disertacijos *2.2 skyriuje*, kalbant apie autorystės pasisavinimo atitikimą *ultima ratio* principui ir jau buvo minėta, kad to padaryti nerekomenduojama.

1) specifinio subjektyviosios pusės turinio (žr. šios disertacijos *3.4.3 poskyrį* apie subjektyviąją pusę);
2) specifinių objektyviųjų požymių buvimo (Steponavičiūtė, 2020b, Steponavičiūtė, 2020a, p. 114). Čekijos Respublikoje įtvirtintas veiką apibūdinantis požymis – veika padaryta „ne mažareikšmiškai“, daugeliu atveju įtvirtinti specifiniai padariniai: padaryta žala (Austrijoje), padaryta didelė žala teisių turėtojui (Latvijoje, Suomijoje), padaryta finansinė žala teisių turėtojui (Vengrijoje), asmuo veikė sukeldamas žalą trečiajam asmeniui (Ispanijoje). Italijos pavyzdys įdomus tuo, kad autorystės pasisavinimas laikomas autorių turtinių teisių pažeidimą kvalifikuojančiu požymiu (analogiškas reguliavimas buvo įtvirtintas ir 1903 m. Rusijos Baudžiamajame statute).

Tai reiškia, kad šiuo metu LR BK galiojančios plataus pobūdžio autorystės pasisavinimo normos įtvirtinimas, dispozicijoje nenumatant jokių papildomų veikos pavojingumą didinančių požymių, dėl savo platumo nėra išskirtinis, lyginant su kitų Europos Sąjungos valstybių narių nacionaliniu reguliavimu – kaip tik papildomų autorystės pasisavinimo pavojingumą didinančių požymių numatymas kitose ES valstybėse yra išimtinis atvejis. Tai neturėtų stebinti, kadangi vertinamasis žalos požymis gali būti traktuojamas kaip turtinės žalos reikalavimas, kuri paprastai nekyla, o jos nenustačius neva paneigiamas autorystės pasisavinimo veikos pavojingumas.

Kalbant apie veiką kvalifikuojančius ar itin kvalifikuojančius požymius lyginamuoju aspektu, pažymėtina, kad jie nėra numatyti 9 ES valstybių narių (Belgijos, Bulgarijos, Estijos, Suomijos, Airijos, Lenkijos, Slovėnijos, Švedijos ir Nyderlandų) baudžiamuosiuose įstatymuose[379]. Kitose ES narėse autorystės pasisavinimą gali kvalifikuoti tiek subjektyvieji, tiek objektyvieji požymiai. Iš objektyviųjų požymių tai gali būti:

1) **veika**: veika padaryta dideliu mastu (Čekijos Respublikoje, Latvijoje) ar pavojingesniu būdu (Slovakijoje); turi versliškumo požymių ar padaryta komerciškai (Čekijos Respublikoje, Italijoje, Austrijoje, Danijoje); padaryta išplatinant didelį kiekį neteisėtų kopijų (Italijoje, Danijoje, Latvijoje); pagamintų objektų vertė yra didelė (Ispanijoje); privertimas atsisakyti autorystės teisės (Lietuvoje, Latvijoje), grasinimas ar šantažas (Lietuvoje, Latvijoje). Kita kvalifikuojančių požymių kategorija, apibūdinanti veikos padarymo ypatumus yra

[379] Atsižvelgiant į tai, kad Bulgarijoje, Estijoje, Lenkijoje, Slovėnijoje, Švedijoje ir Nyderlanduose jau yra labai plati bendroji nusikaltimo sudėtis, baudžiamajame teisiniame reguliavime nėra skirtumo tarp gana paprasto ir pavojingesnio nusikaltimo, todėl teismui paliekama galimybė prisitaikyti prie situacijos tik per baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo procesą ir taisykles.

bendro pobūdžio, pvz., veika padaryta dalyvaujant (organizuotoje) grupėje (Latvijoje, Slovakijoje, Prancūzijoje) ar pakartotinai, esant recidyvui (Liuksemburge, Portugalijoje), ar skatinant, organizuojant neteisėtą veiklą (Italijoje), taip pat kai veikos darymui pasitelkiami asmenys, jaunesni nei 18 metų (Ispanijoje);

2) **padariniai** – kaltininkas gauna didelį pelną (Čekijos Respublikoje, Ispanijoje), sukelia didelę žalą (Čekijos Respublikoje, Slovakijoje, Ispanijoje) ar finansinę žalą (Vengrijoje).

Vienintelė valstybė visoje ES, už autorystės pasisavinimą numačiusi ir privilegijuojančius autorystės pasisavinimą požymius, – Ispanija: „*platinimo mažmenine prekyba atvejais, atsižvelgiant į pažeidėjo aplinkybes ir nedidelį finansinio pelno dydį, jei asmuo tyčia neeksportuoja ir neimportuoja neteisėtų kūrinio kopijų, o taip pat kai pelnas neviršija keturių šimtų eurų*“ (Ispanijos BK 270 str. 1 d.).

Kaip matyti, kai kurie veiką kvalifikuojantys požymiai sutampa su tais, kurie kitose valstybėse laikomi būtinaisiais pagrindinės sudėties požymiais. Tai turi įtakos ir bausmės skyrimui, kaip yra aptarta disertacijos *4.1.2.2 skirsnyje* ir *4.1.5 poskyryje*.

Galima svarstyti, ar Lietuvos įstatymų leidėjo pasirinktas reguliavimas nėra per platus ir galbūt jį verta būtų siaurinti, pavyzdžiui, numatant didelę (turtinę) žalą ar komercinius tikslus kaip būtinąjį sudėties požymį, kad būtų galima aiškiau atriboti autorystės pasisavinimą nuo ne tokių pavojingų civilinės ar administracinės teisės pažeidimų, panašių nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų. Tokiu būdu dispozicijoje būtų įtvirtinti papildomi **vertinamieji požymiai**.

Vertinamasis nusikalstamos veikos sudėties požymis – tai baudžiamajame įstatyme ir jurisprudencijoje universaliais kriterijais neapibrėžtas nusikalstamos veikos sudėties požymis, kurio kintantis norminis turinys išgaunamas remiantis ne vien jį nustatančio įstatymo tekstu ir (ar) jurisprudencija, bet ir vertinamų faktų kontekste *ad hoc* jį interpretuojančio subjekto teisine sąmone (Veršekys, 2013, p. 301). Vertinamųjų požymių įtvirtinimas BK Specialiosios dalies straipsniuose doktrinoje vertinamas gana skeptiškai. Kaip pastebi G. Švedas, „*vertinamųjų požymių konkretizavimas ir tikslus apibūdinimas tiek teisėsaugos institucijoms, tiek teismams gali kelti tam tikrų sunkumų, nes veikos ir padarinių vertinimas gali kisti priklausomai nuo socialinių, ekonominių ir kitų valstybės ir visuomenės raidos aplinkybių*“ (Švedas, G., 1991, p. 21, plg. Švedas, G., 2006, p. 87). Dėl to vienas iš baudžiamosios teisės teorijoje pabrėžiamų baudžiamojo įstatymo (taip pat įstatymo, kuriuo kriminalizuojama tam tikra veika) formulavimo „techninių“ aspektų yra formalių požymių prioritetas prieš vertinamuosius ar blanketinius

požymius (Švedas, G., 2012, p. 22). G. Švedas taip pat pažymi, kad „*Tokie iš pirmo žvilgsnio elementarūs reikalavimai yra labai svarbūs, nes įstatymų leidėjas, pažeidęs bent vieną iš jų arba jų nesilaikydamas, sudaro teisines prielaidas netinkamai taikyti baudžiamąjį įstatymą*“ (Švedas, G., 2012, p. 22). Panašiai vertina ir Paulius Veršekys: „*nusikalstamų veikų sudėtyse jie turi būti vartojami tik tais atvejais, kai požymio turinio formalizavimas sudėtyje yra teisės technikos požiūriu neįmanomas ir (arba) neracionalus*“ (Veršekys, 2013, p. 301). Taip pat P. Veršekys nurodo, kad „*dažniausiai BK vartojamas (net 43 kartus) vertinamasis nusikalstamos veikos sudėties požymis – didelė žala – pagal savo pobūdį yra nevienalytis. Išskirtos didelė turtinė ir didelė neturtinė žala skiriasi ne tik pagal turinį, bet ir pagal inkriminavimo ypatumus. Didelės turtinės žalos atveju jos piniginė išraiška yra pagrindinis turinio atskleidimo kriterijus, paprastai vienas savaime viršesnis už likusiuosius. Didelė neturtinė žala – žymiai abstraktesnis ir sudėtingiau inkriminuotinas požymis, pasižymintis lygiaverčių turinio atskleidimo kriterijų, kurie priklauso nuo rūšinės nusikalstamos veikos sudėties konteksto, įvairove*“ (Veršekys, 2013, p. 303). Kaip nurodo G. Švedas, „*Europos žmogaus teisių teismas ne vienoje byloje aiškindamas esminį baudžiamosios teisės principą nullum crimen, sine lege yra pabrėžęs, kad bet kuris nusikaltimas turi būti tiksliai nustatytas įstatyme, be to būtina, kad kiekvienas galėtų suprasti iš straipsnio teksto, kokie veiksmai ar neveikimas gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę*“ (Švedas, G., 2012, p. 22). Baudžiamosios teisės doktrina prie probleminių pavyzdžių priskiria blanketinius ir vertinamuosius nusikalstamų veikų požymius, taip pat sąvokų neapibrėžtumą arba skirtingumą (Švedas, G., 2012, p. 22).

Pažymėtina, kad **autorystės pasisavinimo veika pati savaime tokios turtinės žalos nedaro** – pasisavinus svetimo kūrinio autorystę jokių turtinių netekimų autorius veikos padarymo momentu nepatiria (išskyrus, kaip minėta, aptariant šio nusikaltimo pavojingumą disertacijos *2.1 skyriuje*, galima sakyti, kad įgyjama galimybė naudotis visomis autoriaus turtinėmis teisėmis, arba jeigu autorystė savinamasi, neteisėtai naudojantis turtinėmis autoriaus teisėmis). **Turtinė nauda iš kūrinio sukūrimo dažniausiai yra tik potenciali**, **o potencialo realizavimas priklauso nuo** paties autoriaus (ar šiuo atveju – pasisavintojo) **vėlesnių veiksmų su tuo kūriniu.** Pavyzdžiui, muzikos kūrinio sukūrimas: toks muzikinis kūrinys saugomas nuo sukūrimo momento, bet visiškai įmanoma, kad visuomenė jo niekada neišgirs, jeigu taip nuspręs kūrinio autorius. Tačiau autorius gali imtis ir visų įmanomų veiksmų to kūrinio naudojimą monetizuoti – įkelti į „Spotify“, „Youtube“, ar kitą pasiklausymo platformą, kurioje to kūrinio išpopuliarėjimo sėkmė nuo paties

autoriaus jau nebepriklauso – ji gali būti tiek nulinė su keletu peržiūrų, tiek milijoninė, netikėtai kūriniui išpopuliarėjus. Nuo tam tikro peržiūrų/perklausymų skaičiaus platformose kūrinio autoriui mokamas atlyginimas. Jeigu savinantis autorystę asmuo įkėlė į tokią platformą svetimą kūrinį, kaip reikėtų apskaičiuoti žalą ir kiek laiko jos laukti? Jeigu pats autorius nepastebės tokio autorystės pasisavinimo, jis nespės laiku imtis teisinių veiksmų pašalinant nelegaliai platinamą turinį ir pats netiesiogiai savo neveikimu prisidės prie žalos didinimo. Be to, kada laikyti, kad padaryta veika, jeigu peržiūrų skaičius nuolatos didėja, dėl ko nuolatos kinta ir atlyginimo dydis, o kūrinio paskelbimo svetimu vardu momentu žala dar nebuvo atsiradusi? Šie klausimai, autorės nuomone, sunkiai išsprendžiami, todėl vien dėl to **nevertėtų autorystės pasisavinimo sudėtyje įtvirtinti turtinės žalos kaip būtino nusikaltimo sudėties požymio**, kurį baudžiamosios teisės doktrinoje mėginama siūlyti (nors yra ES valstybių, kurios šį požymį kaip būtiną numato savo autorystės pasisavinimo normoje (plačiau žr. Steponavičiūtė, 2020), tačiau abejonių kelia šių normų taikymo praktika).

Kita problema, kalbant apie kaltininko sutaupymą kūrėjo sąskaita, nemokamai savinantis jo kūrinį, yra susijusi su paties kūrinio vertingumu, kuris tarsi bylotų, jog kuo vertingesnis (finansiniu ar meniniu požiūriu) kūrinys pasisavinamas, tuo pavojingesnis autorystės pasisavinimas. Remiantis šia mintimi, taip pat kam nors **gali kilti minčių už autorystės pasisavinimą bausti tik ekonomiškai ar meniškai vertingų kūrinių pasisavinimo atveju** ar tokius atvejus kaip nors skirstyti pagal pavojingumo laipsnį, normoje numatant veiką kvalifikuojančias ar privilegijuojančias aplinkybes, atitinkamai už menkaverčių kūrinių autorystės pasisavinimą netaikant baudžiamosios atsakomybės dėl jo nepavojingumo. Autorės nuomone, tai būtų netinkamas ir netgi neteisėtas BK 191 str. įtvirtintos autorystės pasisavinimo normos pakeitimas. Draudimas vertinti ir saugoti kūrinį pagal jo ekonominę ar meninę vertę įtvirtintas ATGTĮ pateiktoje kūrinio sampratoje: „*Kūrinys – originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje,* ***nepaisant jo meninės vertės****, išraiškos būdo ar formos*“ (paryškinta autorės). Nors įstatyme minima būtent meninė, o ne ekonominė vertė, ta pati mintis turi galioti ir ekonominei vertei, kadangi ir viena, ir kita priklauso tik nuo stebėtojo valios. Taip pat ir jų tarpusavio santykio (meninės ir ekonominės vertės tarpusavio ryšio) neįmanoma nustatyti, nors ir norėtųsi tikėti, kad aukštos meninės vertės ir kokybės kūriniai (kitaip tariant,

profesionalusis menas[380]) yra brangesni, o mažesnės meninės vertės kūriniai yra pigesni. **Yra ne vienas atvejis, kuomet mažos kainos kaštų prasme ir netgi iš pažiūros mažos meninės vertės kūriniai buvo parduoti už milžiniškas sumas pinigų** kaip genialus konceptualaus meno šedevras. Pavyzdžiui, kūrėjo Marizio Cattelan'o sukurtas kūrinys „*Comedian*" („Komikas") buvo tiesiog bananas, muziejuje priklijuotas lipnia juosta prie sienos. Jį Art Basel Miami muziejus pardavė net už 120 tūkst. dolerių, be kita ko, ne vieną, o net tris kartus; bendra trijų pirkėjų sumokėta suma buvo 390 tūkst. dolerių[381]. Muziejuje šis bananas, priklijuotas prie sienos, taip pat buvo kelių lankytojų ne kartą suvalgytas, netgi iškart po oficialaus pardavimo už 120 tūkst. dolerių, bet muziejus jokių teisinių veiksmų nesiėmė, tiesiog pakeitė bananą kitu[382]. Dėl savo absurdiškumo ir paprastumo šis kūrinys sukėlė daug diskusijų apie tai, kas laikoma menu ir nuo ko priklauso jo vertė. Teisiniu požiūriu tai taip pat keblus klausimas – ar suvalgęs bananą asmuo padarė kelių dolerių (banano ir lipnios juostelės) ar 120 tūkst. dolerių žalą kūriniui? O gal jokios žalos nepadarė, nes tai tėra tik idėja? Analogiška situacija yra ir su, pavyzdžiui, šiuolaikinių klasikine maniera tapytų paveikslų kainomis – galima rasti jų ir už kelis šimtus, ir už kelis tūkstančius eurų[383], o jų vertė objektyviai neapskaičiuojama ir priklauso išimtinai nuo stebėtojo (meno kūrinio vartotojo) vertinimo, kuris nuolat kinta (tiek istoriškai dėl besikeičiančių grožio standartų, tiek dėl asmeninių preferencijų tam tikram meno stiliui ar konkrečiam kūriniui). Jeigu tai būtų autorystės pasisavinimo objektas, kiltų visiškai tie patys kūrinio vertės ir žalos klausimai, dėl ko ir šie pavyzdžiai rodo, jog nei kūrinio meninė, nei ekonominė vertė ir per ją galima apskaičiuoti žala negali būti autorystės pasisavinimo sudėties požymiu, padedančiu įvertinti veikos pavojingumą.

---

[380] „*Profesionalusis menas – originali aukšto meistriškumo ir meninio lygio kūryba, tokia pripažįstama profesionaliųjų meno vertintojų*" (LRS 1996 m. rugpjūčio 15 d. įstatymas Nr. I-1494).

[381] Trys pirkėjai, kurie bendrai išleido apie 390 tūkst. dolerių už prie sienos priklijuotą vaisių, nusipirko meno kūrinio koncepciją, kuri įteikiama su autentiškumo sertifikatu iš autoriaus, kartu su instrukcijomis, kaip jį pritaisyti prie sienos. Savininkas pats nusiperka tam reikalingas medžiagas ir vaisius iš įprastų parduotuvių ir gali pakeisti bananą bet kada, kai jis supūva. Dėl to po to, kai lankytojas suvalgė bananą, galerija jo vietoje tiesiog priklijavo kitą. (žr. https://www.nytimes.com/2019/12/08/arts/design/banana-removed-art-basel.html [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].)

[382] *Maurizio Cattelan: Banana artwork eaten by Seoul museum visitor*. 2023 m. gegužės 1 d. straipsnis portale bbc.com. Prieiga per internetą: https://www.bbc.com/news/world-asia-65446331 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].

[383] Pvz., tinklalapyje https://www.ugallery.com/collections/classical-artwork [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

Taigi **sudėtinga atsakyti, ką reikėtų vertinti kaip didelę žalą autorystės pasisavinimo atvejais ir kaip ją apskaičiuoti**. Viena vertus, savinantis autorystę asmuo pasisavina ir visą sąrašą kitų išvestinių iš autorystės teisių – t. y. ir visas turtines teises, tačiau taip bus kiekvienu autorystės pasisavinimo atveju, todėl šis faktas nepadės atriboti skirtingų autorystės pasisavinimo atvejų, kadangi šiuo aspektu visi jie bus vienodai pavojingi, nors tai ir tinkamas argumentas pagrindžiant šios veikos įtvirtinimo BK poreikį apskritai. Tačiau kita vertus, gali skirtis išleidimo ar viešo paskelbimo pobūdis, jo paplitimas, o būtent – kiek jis trečiųjų asmenų įtraukia: didelis išleidimo tiražas arba viešas paskelbimas (o išplėtus dispoziciją – ir viešas rodymas ar atlikimas) plačiam asmenų ratui, pvz., populiarioje platformoje, rodytų didesnį veikos pavojingumo laipsnį, nei mažesnis tiražas ar mažo populiarumo viešo paskelbimo būdas. Visgi ir šie veiksmai kiek verčia abejoti ir neleidžia neginčijamai teigti, kad veikos skirsis pagal pavojingumo laipsnį būtent dėl veikos *padarinio*, dėl „*žalos sukėlimo*“, o ne dėl pačios veikos – didelio tiražo kūrinio išleidimas negarantuoja, kad tą leidinį kas nors pirks, o viešas paskelbimas populiarioje platformoje nereiškia, kad su tuo kūriniu susipažins didelis skaičius trečiųjų asmenų. Ir viena, ir kita tėra *galimybės*, tokios žalos asmeninei neturtinei autorystės teisei *potencialas*. Žinoma, baudžiamoji teisė gina įstatymo saugomą objektą (teisinį gėrį) ir nuo žalos grėsmės jam sukėlimo, pvz., įtvirtinant baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi bei pasikėsinimą padaryti nusikalstamą veiką ar kai kurias baigtas nusikalstamas veikas, apibrėžtas formaliomis sudėtimis, tačiau tokia apsauga nuo „grėsmės“ nedaroma materialiai aprašomomis sudėtimis, kadangi pastarosiose įtvirtinama pati *žala*, o ne jos *grėsmė* kaip veikos pavojingumą apibrėžiantis požymis. Taigi tai, kad tam tikro pobūdžio išleidimu ar viešu paskelbimu sukeliama potencialiai didesnė žala yra apibūdinantis veiką, bet ne padarinius nusikaltimo pavojingumo aspektas, į kurį teismas gali atsižvelgti skirdamas bausmę.

Tai, kad tokio vertinamojo požymio kaip „didelė žala“ ar blanketinio požymio „autorių teisių pažeidimas“ įtvirtinimas gali kelti rimtų problemų rodo keletas užsienio valstybių teismų sprendimų: Latvijoje ir Rusijoje egzistuoja autorystės pasisavinimo norma, kuri numato baudžiamąją atsakomybę tik tada, kai tokia veika sukeliama didelės žalos teisių turėtojui[384].

Latvijos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. nagrinėjo baudžiamąją bylą, kurioje 2006 m. vieno universiteto studentas J. G. susisiekė su kito universiteto studente Z. S. ir paprašė jos atsiųsti savo jau apgintą diplominį

[384] Latvijos BK 148 str. ir Rusijos BK 146 str.

darbą elektroniniu paštu. Z. S. persiuntė darbą J. G. su sąlyga, kad jis gali būti naudojamas tik kaip informacijos šaltinis ir joks kopijavimas neleidžiamas. 2007 m. J. G. pateikė Z. S. diplominį darbą kaip savo, padarius tik minimalius pakeitimus. 2008 m. šis diplominis darbas netgi buvo publikuotas knygoje, nenurodant Z. S. kaip šio darbo autorės. J. G. buvo apkaltintas autorystės pasisavinimu, kuris turėtų būti laikomas nusikalstama veika, remiantis Latvijos BK 148 straipsniu. Šio straipsnio 1 d. „Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas“ įtvirtinta, kad „*asmeniui, padariusiam autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą, jei toks pažeidimas padarė didelę žalą asmens įstatymų saugomoms teisėms ir interesams, taikytina bausmė yra <...>*“ (3 d. įtvirtinti papildomi veiką kvalifikuojantys požymiai – didelis mastas, organizuota grupė, smurto ar psichinės prievartos naudojimas ir pan.). Gramatinė straipsnio 1 dalies dispozicijos išraiška lemia, kad bet koks autorių teisių pažeidimas, sukėlęs didelės žalos, yra laikomas nusikalstama veika, ir tai atrodo teisinga, remiantis Europos Komisijos Pasiūlymu[385]. Panašią normą turi ir Prancūzija bei kitos ES valstybės narės. Tačiau vietoje to, normos turinys aiškinimo būdu buvo susiaurintas ir praktiškai gautas visiškai priešingas rezultatas, nei normos pakeitimais mėginta pasiekti. Latvijos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad autorystės pasisavinimas nėra eksplicitiškai paminėtas Latvijos BK 148 str. ir todėl už jį nėra baudžiama. Keičiantis įstatymų redakcijoms aiškiai paminėtas autorystės pasisavinimas buvo pakeistas „autorių teisių pažeidimu, sukėlusiu žalos“, todėl teismas nusprendė, kad tai yra švelninantis baudžiamąją atsakomybę įstatymas ir taikė jį atgal, išteisindamas kaltininką. Taip teigdamas Teismas net nesistengė aiškinti BK 148 str. dispozicijoje žodžių „autorių teisių pažeidimas“, mėginant nustatyti, ar autorystės pasisavinimas galėtų būti tokio autorių teisės pažeidimo rūšimi (Latvijos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. SKK-48/2014). Toks Teismo aiškinimas nedera su, manytina, tikruoju platesniu normos turiniu, kurį Teismas susiaurino, autoriams gerokai apribodamas galimybes gintis baudžiamojo proceso tvarka, tarsi dekriminalizuojant autorystės pasisavinimą apskritai.

Nors toliau pateikiamu pavyzdžiu bus viršijama pasirinkta ES valstybių narių teisinio reguliavimo tyrimo apimtis, iliustraciniais šios problemos tikslais naudinga pakomentuoti Rusijos baudžiamąjį teisinį reguliavimą. Didelę žalą kaip būtiną nusikaltimo sudėties požymį (padarinius) numato šiuo metu galiojantis Rusijos Federacijos BK 146 straipsnis, kuris įtvirtina

[385] Europos Komisijos 2005 m. liepos 12 d. pasiūlymas Europos Parlamentui ir Tarybai priimti naują direktyvą „*dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą*“ *{SEC(2005)848}* (COM (2005) 276–1).

vienintelės autorių asmeninės neturtinės teisės pažeidimą – „autorystės pasisavinimą (plagiatą)“. Plagiatas yra nusikalstama veika, jei šis poelgis padarė didelę žalą autoriui ar kitam autorių teisių turėtojui (Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 146 str. 1 d). Ką reiškia didelė žala šiuo atveju kodekse nenurodyta. Kaip teisingai nurodo A. Metveev, autorystės teisė yra asmeninė neturtinė teisė, jos pažeidimas gali sukelti tik neturtines pasekmes, pavyzdžiui, moralinę žalą (Matveev, 2015, p. 400–401)[386]. Rusijoje prireikus šį žalos požymį taikyti ir aiškinti praktikoje, Rusijos Federacijos Aukščiausiojo teismo plenumas 2007 m. balandžio 26 d. nutarime Nr. 659 priėjo prie netikėtos išvados ir nurodė: atsižvelgiant į tai, kad šioje normoje įtvirtintos žalos, kuri turi būti didelė, rūšis pačiame įstatyme nenurodyta ir teismai, nustatydami šį požymį, turi vadovautis kiekvienos konkrečios bylos aplinkybėmis (pavyzdžiui, atsižvelgiant į negauto pelno dydį, asmens gaunamų pajamų sumą, pažeidus nukentėjusiojo teises į intelektinės veiklos rezultatus) (24 punktas), kvalifikuojant kaltininkų veikas pagal Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 146 str. nuostatas, *neturėtų būti atsižvelgiama į nukentėjusiajam padarytą moralinę žalą* (Teismo nutarimo 28 punktas, Matveev, 2015, p. 400–402, pasvirai pažymėta autorės).

Akivaizdu, kad toks Aukščiausiojo Teismo plenumo pateiktas Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 146 str. aiškinimas visiškai prieštarauja autorystės pasisavinimo, kaip asmeninių moralinių teisių pažeidimo, pobūdžiui. Kaip nurodo P. Veršekys, „*neturtinė žala yra iš esmės skirtingo pobūdžio terminas nei turtinė žala, ir jų tapatinti negalima. Tą patvirtina egzistuojantis teisinis reguliavimas, taip pat suformuota teismų praktika*“ (Veršekys, 2013, p. 214)[387]. Todėl, A. Metveev nuomone, dabar Rusijoje vargu ar įmanoma patraukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn už autorystės pasisavinimą, nes būtina atsakomybės atsiradimo sąlyga yra nuostolių patyrimas autoriui ar kitam autorių teisių turėtojui, o nuostoliai gali atsirasti, jei pažeidžiamos tik turtinės autoriaus teisės. Dėl to pagal šį Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso straipsnį atsako tik toks asmuo, kuris vienu metu padarė du nusikaltimus: patį plagiatą ir turtinių autorių teisių pažeidimus, sukėlusius didelę žalą (Matveev, 2015, p. 400–402). Dėl to didelės žalos požymio buvimas yra kritikuojamas doktrinoje, kadangi, kaip nurodo A. Metveev, toks reikalavimas labai apsunkina kaltininkų patraukimą

[386] Nuo pat pirmųjų normų įtvirtinimo, prancūzai taip pat kriminalizavo bet kokį autorių teisių pažeidimą, sukėlusį žalos. Jų norma per kelis šimtus metų nepasikeitė ir šiandien skamba panašiai.

[387] Pvz., LAT 2006 m. sausio 31 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-63/2006 yra išaiškinęs: „*Turtinė ir neturtinė žala yra savarankiški, iš esmės vienas nuo kito nepriklausantys dydžiai*“.

baudžiamojon atsakomybėn už plagiatą ir iš tikrųjų paverčia šią normą praktiškai netaikoma. Šiuo požiūriu nurodant didelės žalos kitam autorių teisių turėtojui padarymą, sukuriamas vidinis prieštaravimas (Matveev, 2015, p. 400–401).

Pažymėtina, kad lygiai tokia pačia linkme naujausioje teismų praktikoje nuėjo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris, remdamasis išimtinai *ultima ratio* principu, išteisino asmenį už autorystės pasisavinimą, kadangi byloje nereikalauta turtinės žalos atlyginimo, nenustatytas nepagrįstas praturtėjimas, nebuvo kitų savanaudiškų tikslų (plačiau ši teismo nutartis pakomentuota disertacijos *2.2.2 poskyryje*, aptariant *ultima ratio* principą ir administracinės atsakomybės taikymą už autorystės pasisavinimą). Taigi **didelės žalos įtvirtinimas ir Lietuvos BK 191 str., veikiausiai, suveiktų kaip spąstai, galutinai praktikoje „nužudantys“ ir taip retą šios normos taikymą**.

Dėl **didelės žalos** padarymo nustatymo galima pridurti ir tai, kad tokia žala **turėtų būti konstatuojama praktiškai kiekvieno autorystės pasisavinimo atveju, nes autorių teisės laikomos Konstitucijos saugomomis žmogaus teisėmis**. Kasacinėje jurisprudencijoje neturtinio pobūdžio žala paprastai pripažįstama didele, jeigu ji patiriama dėl Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo, valstybės institucijų autoriteto sumenkinimo, jų darbo sutrikdymo, kai kyla esmingai žalingi padariniai valstybei, tarnybai ar asmeniui arba piktnaudžiaujant tarnyba dar ir dėl kitos nusikalstamos veikos padarymo (LAT 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-246-942/2020). Šiuo atveju sutiktina su nuomone, kad atskleidžiant didelės žalos vertinamojo požymio turinį itin svarbus analizuojamas kontekstas, t. y., visų pirma, rūšinė nusikalstamos veikos sudėtis (Veršekys, 2013, p. 206). Viename apeliaciniame nuosprendyje, teismas pažymėjo, kad didelė žala dokumento suklastojimo (BK 300 str. 3 d.) atveju ir didelė žala padarius piktnaudžiavimą (BK 228 str.) pagal savo turinį nėra tapačios sąvokos, skiriasi ir šių veikų objektai, todėl šie požymiai reikalauja skirtingo įrodinėjimo (Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-11-387/2018). Kaip jau detaliai argumentuota disertacijos *2.1*, *2.2 skyriuose*, aptariant autorystės pasisavinimo kriminalizavimo kriterijus, autorystės pasisavinimu žala daroma kultūrai, ekonomikai, asmenų socialiniam, žmogiškajam kapitalui, valstybės įvaizdžiui.

Šioje vietoje kalbant ir apie vieną iš turtinės žalos, sukeliamos autorystės pasisavinimu, aspektų siauroje akademinės veiklos srityje, paminėtina, kad Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba 2020 m. lapkritį atliko tyrimą „*Mokslinių tyrimų ir publikavimo etikos pažeidimų piniginė vertė atšaukus mokslo publikaciją*“, kuriame mėgintas

apskaičiuoti turtinės žalos dydis, sukeltas atšaukus mokslines publikacijas. Jame nurodoma, kad „*Šio tyrimo rezultatai suteikia galimybę tik hipotetiškai įvertinti, kokie pirminiai finansiniai nuostoliai gali būti patirti, kai mokslo publikacija atšaukiama dėl mokslinių tyrimų ir / ar publikavimo etikos pažeidimų. Vienos mokslo publikacijos vidutinė piniginė vertė, apimanti visas su mokslinio tyrimo atlikimu ir jo rezultatų skelbimu susijusias išlaidas,* ***gali svyruoti nuo 16 tūkst. Eur iki 98 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų****, o tai gali būti įvardyta kaip reikšminga investicijos į mokslinį tyrimą rizika, kurią gali sukelti neetiškai atliktas mokslinis tyrimas ir / ar paskelbti mokslinio tyrimo rezultatai pažeidžiant publikavimo etiką. <...>* ***Neabejotina, kad tikrieji finansiniai nuostoliai, atšaukus mokslo publikaciją dėl mokslinių tyrimų ir / ar publikavimo etikos pažeidimų, būtų ženkliai didesni, vertinant ir kitus mokslo publikacijų atšaukimo sukeltus efektus****: akademinės karjeros pokyčius (pvz., kritęs mokslinio produktyvumo lygis, nutraukta mokslinė veikla), išvestinius finansinius nuostolius (pvz., žala žmogaus sveikatai: ligos ar mirties sukėlimas taikant mokslo publikacijoje paskelbtą gydymo metodą) ir pan.*“[388] (paryškinta autorės, plačiau žr. Tauginienė, 2020).

Tokių netiesioginių padarinių gali kilti ir dėl kitų rūšių kūrinių autorystės pasisavinimo kitose nei akademinė veikla sferose. Jie yra sunkiai įrodomi ir apskaičiuojami, be to, išvestiniai ir pernelyg nutolę nuo autorystės pasisavinimo veikos padarymo, nuo jų taip pat nukenčia nebūtinai asmuo, kurio autorystė pasisavinta, o ir tretieji asmenys ar valstybinės institucijos. Dėl to **bet kokios didelės žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės) kaip būtino sudėties požymio įtvirtinimas yra nereikalingas ir nerekomenduotinas**.

Apibendrinant tai, kas buvo nagrinėta šiame disertacijos skyriuje, galima padaryti kelias išvadas:

1. Istorinė normos raidos analizė rodo, kad autorystės pasisavinimo objektyviosios pusės veikos, jų pasireiškimo būdai būdavo aprašomi skirtinga apimtimi, atspindinčia, *inter alia*, technologinį išsivystymo lygį ir jo pokyčius. Be to, ši norma niekada nebuvo siejama su padarinių atsiradimu, o tik su pačios veikos padarymu.
2. BK 191 str. 1 d. veikos aprašymas tik per dviejų turtinių teisių įgyvendinimą – išleidimą ir viešą paskelbimą – yra per siauro turinio ir turi būti plečiamas, į dispoziciją įtraukiant bent jau viešo rodymo ir atlikimo veikas. Per platus veikos apibrėžimas gali sukelti neigiamą efektą – normos netaikymą, remiantis *ultima ratio* principu.

[388] Žr. LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2020 m. lapkričio tyrimo ataskaita, p. 8.

3. Teismų praktikos analizė rodo, kad BK 191 str. 2 d. niekada nebuvo pritaikyta. Kvalifikuotoje autorystės pasisavinimo sudėtyje įtvirtintas požymis „*privertė <...> autorių pripažinti kitą asmenį <...> autoriaus teisių perėmėju*“ yra šalintinas iš dispozicijos kaip sudarantis normų konkurencijos taisyklėmis neišsprendžiamą koliziją su BK 181 str. įtvirtintu turto prievartavimu.
4. Dauguma ES valstybių narių numato labai panašią ar net dar platesnę autorystės pasisavinimo normą, pagrindinėje sudėtyje nereikalaujančią jokių kitų pavojingumą didinančių aplinkybių (didelės žalos, finansinės naudos, komercinių tikslų ir pan.). Tai reiškia, kad šiuo aspektu, įtvirtinant formalią autorystės pasisavinimo sudėtį, Lietuvos reguliavimas nėra niekuo išskirtinis Europos kontekste. Veiką kvalifikuojančiais požymiais užsienyje pripažįstami dažniausiai kitokio pobūdžio požymiai, nei šiuo metu už šią veiką įtvirtinti Lietuvoje, – veikimas komerciniu mastu, siekiant pelno ir pan.
5. Vertinamųjų požymių įtvirtinimas autorystės pasisavinimo sudėtyje, kaip tai daroma kai kuriose kitose valstybėse, nerekomenduotinas dėl rizikos netinkamai siaurinamai išaiškinti normos turinį ir taip gerokai apsunkinti jos taikymo galimybes, ką rodo užsienio valstybių teismų praktika.

3.4. Autorystės pasisavinimo subjektas ir subjektyvioji pusė

Baudžiamojoje teisėje objektyvus kaltinamas negalimas: kvalifikuojant veiką būtina nustatyti, kad yra ir visi subjektyvieji požymiai (subjektas atitinka įstatymo keliamus amžiaus, pakaltinamumo ir kitus specialius reikalavimus) ir yra nustatyti visi subjektyviosios pusės požymiai – kaltė, o kai kuriais atvejais – ir motyvai bei tikslai (BK 2 str. 1, 3, 4 d.). BK 191 str. 3 d. įtvirtinus ir juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, analizuotini ne tik fizinio asmens kaip subjekto požymiai, bet ir juridinio asmens kaip baudžiamosios atsakomybės subjekto požymiai ir baudžiamosios atsakomybės poreikis. Toliau jie išskiriami ir aptariami atskirai.

3.4.1. Fizinio asmens kaip autorystės pasisavinimo subjekto požymiai

Pagal LR BK nusikalstamą veiką padariusiam subjektui keliami **amžiaus** ir **pakaltinamumo** reikalavimai. Šie reikalavimai asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, keliami nuo autorystės pasisavinimo normos atsiradimo carinėje Rusijoje laikų. Į pakaltinamumo ir riboto pakaltinamumo požymio turinį šiame disertacijos poskyryje nėra gilinamasi, kadangi tai yra su asmens

psichika ir jos sveikata susijęs požymis, mažiau susijęs su pačiu autorystės pasisavinimu ir atsakomybės už jį reguliavimu. Tačiau amžius, kaip formalus baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą kriterijus, yra konkrečiai apibrėžtas visais normos galiojimo laikotarpiais požymis, todėl analizuojamas detaliau.

Šiuo metu už autorystės pasisavinimą gali atsakyti pakaltinami arba ribotai pakaltinami asmenys **nuo 16 m. amžiaus**. Apatinė amžiaus riba, nuo kurios galėjo kilti baudžiamoji atsakomybė istoriškai kito ir nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės nuostatos buvo dažnai keičiamos. Žinoma, **istoriškai autorystės pasisavinimas nebuvo nusikaltimas, kurį praktiškai galėjo padaryti vaikai ar net ir vyresni jaunuoliai**, kadangi autorystės pasisavinimą, kaip tam tikros leidybinės veiklos sričiai priklausantį nusikaltimą, akivaizdu, faktiškai galėjo įgyvendinti tik vyresni ir daugiau išsilavinimo įgiję žmonės, užsiimantys knygų rašymu ir leidyba. Bėgant metams, daugeliui žmonių įgyjant išsilavinimą, mokantis ugdymo institucijose nuo labai jauno amžiaus, ir sparčiai atsiveriant vis naujoms technologinėms galimybėms, pasisavinti autorystę tapo gerokai lengviau ir jauno amžiaus žmonėms, tad praktiškai šiandien šią nusikalstamą veiką gali padaryti gerokai jaunesnio amžiaus žmonės, nei prieš šimtą ar beveik du šimtus metų. Todėl istoriškai minimalaus amžiaus, už kurį numatyta baudžiamoji atsakomybė ir už autorystės pasisavinimą, nustatymas iš esmės tebuvo teorinis klausimas, veikiausiai turėjęs mažai sąsajų su realybe. Visgi tai nėra argumentas toliau neanalizuoti apatinės autorystės pasisavinimo subjekto amžiaus ribos, kadangi pačiuose įstatymuose ji buvo įtvirtinta, o specialiojo subjekto požymiai, tokie kaip pilnametystė ar profesinė veikla, nenumatyti. Todėl toliau aptariami kertiniai svarbiausių istorinių teisės aktų priėmimo ir pakeitimo aspektai, iliustruojantys šios atsakomybės amžiaus raidą, lemiantys bent jau teorinę galimybę taikyti baudžiamąją atsakomybę ir už autorystės pasisavinimą pilnametystės nesulaukusiems asmenims.

Rusijos imperijoje, kurios sudėtyje nuo 1795 m. buvo ir Lietuva, kriminalizavus autorystės pasisavinimą iki 1832 m. galiojo Jekaterinos II 1765 m. birželio 26 d. įsaku įvestos mažamečių baudimo taisyklės. Asmenys, nesulaukę 10 metų, laikyti visiškai nepakaltinamais. Visi asmenys, jaunesni nei 17 metų amžiaus, kaltinami nusikaltimais, už kuriuos numatyta mirties bausmė ar botagas (rus. *knut*), turėjo būti išsiųsti į Senatą, kuriame su jais buvo „elgiamasi atsižvelgiant į jų raidą ir kaltę dėl padarytos veikos“. Jaunesni nei 17 metų, padarę nusikaltimą, už kurį sankcijoje nebuvo numatyta mirties bausmė (taigi teoriškai – ir autorystės pasisavinimą), buvo baudžiami vietoje: 15–17 metų asmenys – rykštėmis (rus. *plet‘mi*), nuo 10 iki 15 metų – vytelėmis (rus. *rozgami*), o tie, kurie nebuvo sulaukę 10 metų, nebuvo

traukiami baudžiamojon atsakomybėn, bet perduodami tėvams ar žemės savininkui (Simonova, 2013).

Praktiškai tokias pačias taisykles numatė ir 1832 m. Rusijos imperijos įstatymų sąvado I knygos 6 skyrius „Apie aplinkybes, sumažinančias kaltę ir bausmę“, kurio 125–127 str. reglamentavo subjekto amžiaus ypatybes. 125 str. numatė, kad mažamečiais laikomi asmenys, ne vyresni kaip 17 metų (pačiame sąvado straipsnyje pateikiama nuoroda į 1765 m. Jekaterinos II įsaką). Jiems taikomos baudžiamosios atsakomybės taisyklės numatytos Sąvado 126 str.: už sunkius nusikaltimus, už kuriuos numatyta katorga ir botagas, nepilnamečių byla perduodama Valdančiajam Senatui, kuris su jais elgiasi savo nuožiūra (126 str. 1 d.). Už mažesnio pavojingumo nusikaltimus, už kuriuos numatyta kūno bausmė (tuo metu ir už autorystės pasisavinimą buvo numatyta nuplakimo bausmė, žr. *1 lentelę* prieduose), mažamečiai, nedalyvaujant Valdančiajam Senatui, atiduodami Sąžinės Teismams, o kur jų nėra, Baudžiamiesiems Rūmams ir baudžiami: nuo 15 iki 17 metų – rykštėmis, nuo 10 iki 15 metų – vytelėmis, mažamečiai iki 10 metų – atiduodami tėvams, o baudžiauninkų vaikai atiduodami dvarininkui perauklėti (126 str. 2 d.). Įdomu tai, kad Sąvado 127 str. numatyta atskira amžiaus kategorija – asmenys virš 70 metų amžiaus, kuriems negalėjo būti skiriamos kūno bausmės, tačiau galėjo būti skiriama katorga.

1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute taip pat išskirtos kelios kategorijos asmenų, kuriems, priklausomai nuo amžiaus, taikyta skirtinga baudžiamoji atsakomybė. Baudžiamoji atsakomybė netaikyta vaikams iki 7 metų (Statuto 100 str. – jie būdavo atiduodami „*tėvams, globėjams ar giminaičiams įkrėsti proto, kad suprastų, ką padarė*“), o pilna atsakomybė, manytina, numatyta asmenims nuo 21 metų, kadangi Statutas numatė specialias bausmių skyrimo taisykles asmenims nuo 7 iki 10 metų amžiaus (Statuto 143 str. – atiduodami tėvų ar giminaičių priežiūrai, taip pat šventikui), asmenims nuo 10 iki 14 metų (Statuto 144 str.) ir asmenims nuo 14 iki 21 metų (Statuto 145 str.). Pastebėtina, kad nors vaikų iki 7 metų ir vaikų nuo 7 iki 10 metų amžiaus kategorijos išskirtos kaip savarankiškos, praktiškai ir vienu, ir kitu atveju vaikai būdavo atiduodami tėvų ar giminaičių priežiūrai, todėl galima teigti, jog asmenims iki 10 metų baudžiamoji atsakomybė nebuvo taikoma.

Iki 1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto ar su jo priėmimu buvo pakeista tiek straipsnių numeracija, tiek ir jų turinys: 94 str. – vaikai, nesulaukę 7 metų, pagal baudžiamąjį įstatymą neatsakė ir buvo perduodami tėvams, globėjams ar giminaičiams perauklėti ir „įkrėsti proto“ (ankstesnėje redakcijoje buvęs 100 str.). 137 str. – vaikai nuo 7 iki 10 m. neatsakė baudžiamąja tvarka ir taip pat buvo perduodami tėvams; vaikai

nuo 10 iki 14 m. neatsakė pagal baudžiamąjį įstatymą, jei, teismo nuomone, jie nusikaltimą padarė visiškai „be suvokimo“ (rus. *bez razumenija*, 137 str.), tačiau jei nusikaltimą padarė tai suvokdami, buvo baudžiami, švelninant jiems baudžiamąją atsakomybę, lyginant su pilnamečiais[389] (138 str., buvęs 144 str.). Nepilnamečiai nuo 14 iki 17 m. atsakė švelniau, jei nusikaltimą padarė „be pilno suvokimo“ (rus. *bez polnago razumenija*) 137 str., buvęs 143 str.). Atskira kategorija buvo ir nepilnamečiai virš 14 metų, bet mažiau nei 21 metų, kurie atsakė taip pat, kaip pilnamečiai, tik bausmės dydis jiems buvo mažinamas (139 str., buvęs 45 str.[390]). Panaši taisyklė numatyta ir 140 str. (jaunuoliams nuo 14 iki 21 metų atitinkama bausmė buvo mažinama laipsniais)[391].

---

[389] 138 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, kad asmenys, kuriems yra nuo 10 iki 14 metų, padarę nusikaltimą „su suvokimu“, teisiami lengvinant atsakomybę tokiu būdu: 1) už nusikaltimą, už kurį numatytas visų teisių atėmimas ir siuntimas į katorgą, jie su visų statuso teisių atėmimu, siunčiami ištremti į Sibirą. 2) Už nusikaltimus, už kuriuos numatytas visų teisių atėmimas ir ištrėmimas į kitą gyvenvietę, jie baudžiami uždarymu į vienuolyną, jei toje vietoje ar netoli jos yra jų išpažįstamos religijos vienuolynas, arba, priešingu atveju, į kalėjimą, tačiau atskirai nuo kitų kalinių, laikotarpiui nuo trejų metų ir keturių mėnesių iki penkerių metų ir keturių mėnesių. 3) Už mažiau sunkius nusikaltimus, už kuriuos įstatymu baudžiama visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į Sibirą ar kitas nuošalias gubernijas arba atidavimu į pataisos kalėjimo skyrių, arba kalėjimu (už autorystės pasisavinimą numatyta kaip tik šios kategorijos bausmė), jie baudžiami uždarymu į vienuolyną, jei toje vietoje ar netoli jos yra jų išpažįstamos religijos vienuolynas, arba, priešingu atveju, į kalėjimą, tačiau atskirai nuo kitų kalinių, laikotarpiui nuo keturiasdešimt dienų iki aštuonių mėnesių. 4) Už nusikaltimus, už kuriuos įstatymu baudžiama uždarymu į kalėjimą ir kai kurių teisių ir privilegijų atėmimu, arba kita dar švelnesne bausme, jie baudžiami pataisos namų bausme tėvų ar globėjų nurodymu. Šis straipsnis turėjo net kelias skirtingas redakcijas: 1845 m., 1863 m., 1870 m. ir 1884 m.

[390] 139 str. – nepilnamečiai virš 14, bet mažiau 21 metų, jei sankcijoje numatyta visų dėl statuso numatytų teisių atėmimas, atsako kaip pilnamečiai, tik su vienu skirtumu, kad darbo, kuriuo jie nuteisti, laikas, sumažinamas vienu trečdaliu; o esant atvejams kai jiems turėjo būti paskirta katorga neribotam terminui, jie baudžiami katorga dvidešimčiai metų (šio straipsnio redakcijos buvo skirtingos 1845 m., 1863 m. ir 1885 m.).

[391] 140 str. – nepilnamečiai, turintys nuo 14 iki 21 metų, už nusikaltimus ir nusižengimus, už kuriuos pilnamečiams numatytas visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas, ištrėmimas gyventi į Sibirą ar kitas nuošalias gubernijas arba atidavimas į pataisos kalėjimo skyrių, arba kalėjimas, baudžiami uždarymu į kalėjimą terminui, skiriamam pilnamečiui asmeniui atitinkamuose skyriuose ir kalėjimuose, tačiau mažinant jo dydį vienu arba, priklausomai nuo aplinkybių, dviem laipsniais ir dėl to be atėmimo ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų ir be padarinių, numatytų šio kodekso 48 str. ir 49 str. (tas pats parašyta ir vėliau su 51 str.). Šis straipsnis turėjo dvi redakcijas – 1881 m. ir 1884 m.

1903 m. patvirtintame Rusijos Baudžiamajame statute išliko ta pati minimali 10 metų baudžiamosios atsakomybės riba – mažamečiai, nesulaukę 10 metų, netraukiami baudžiamojon atsakomybėn (statuto 40 str.). Jau šio statuto priėmimo metu buvo siūlymų šią ribą padidinti iki 12 metų, 14 metų ir net iki 15–16 metų (Tagancev, 1902, p. 346, Simonova, 2013). Pagal Statuto 41 straipsnyje nustatytas nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės taisykles baudžiamojon atsakomybėn netraukiami ir nepilnamečiai nuo 10 iki 17 metų, negalėję suprasti savo veiksmų prasmės ar valdyti savo veiksmų. Tokie nepilnamečiai galėjo būti atiduodami tėvų, rūpintojų ar kitų tinkamų žmonių priežiūrai, o jei padarytas sunkus nusikaltimas, nepilnametį buvo galima atiduoti ir į auklėjamąsias drausmės įstaigas. Nepilnamečiai nuo 14 iki 17 metų amžiaus, padarę sunkų nusikaltimą, buvo atiduodami pirmiausia į auklėjamąsias drausmės įstaigas. Nepilnametes mergaites, kurių negalima atiduoti į auklėjamąsias drausmės įstaigas, buvo galima atiduoti į jų tikybos moterų vienuolynus.

Šios taisyklės liko galioti ir tarpukariu iki sovietų okupacijos, galiojant Lietuvos Baudžiamajam statutui, kuris buvo tas pats, tik nežymiai pakeistas 1903 m. Rusijos Baudžiamasis statutas. Kaip aiškina Statuto amžininkas V. Stankevičius, „<...> *reikia manyti, kad kiekvienas vaikas paprastai yra nepakaltinamas ir, norint pripažinti jis pakaltinamu, reikia gauti įrodymų.*<...> *Dabartinė teisė skiria dvi nepilnamečių rūšis: absoliučiai nepakaltinamus ir lyginamai nepakaltinamus. Mūsų įstatymai laikosi tos pačios sistemos ir skiria mažamečius nuo nepilnamečių. Ligi 10-ies metų vaikas laikomas visiškai nepakaltinamų, tatai yra jo absoliutaus nepakaltinamumo metai.* <...> *Reikia pabrėžti, kad 10-ties metų ribos dabar beveik visur pripažintos per siauromis, per mažomis. Vokietijoj absoliutus vaikų nepakaltinamumas pripažintas ligi 12-kos metų, o naujieji projektai ir statutai didina šias ribas dar daugiau, ligi 14-kos metų. Antroji amžiaus riba yra tarp 10-ties ir 17-kos metų. Čia nepakaltinamumas yra palyginamo pobūdžio. Darbas*[392]*, kurį padarė šito amžiaus vaikas, nesti pakaltinamas, jeigu jis „negalėjo numanyti savo darbo savumo ir reikšmės arba valdyti savo elgėsio“. Tuo būdu nepilnametis gali būti pakaltintas. Bet šitas pakaltinimas skiriasi nuo suaugusių pakaltinimo. Del kiekvieno šito amžiaus nepilnamečio turi būt būtinai statomas „išmanymo“ klausimas*[393] <...>. *Tuo būdu, ginant suaugusį, reikia įrodyti, kad jis nepakaltinamas, o del vaiko, atvirkščiai, jį kaltinant, reikia įrodyt, kad jis pakaltinamas*“ (Stankevičius, 1925, p. 47).

[392] „Darbu“ būdavo vadinama nusikalstama veika.
[393] *Rus.* „*vopros o razumenii*“.

Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, įvestas 1926 m. RSFSR baudžiamasis kodeksas, kurio iki tol vėliausiais pakeitimais, darytais 1935 m., pakeistos baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos: šio kodekso 12 str. buvo įtvirtinta vienintelė su asmens amžiumi susijusi taisyklė – „*Nepilnamečiai, sulaukę dvylikos metų, nuteisti už vagystes, smurtą, kūno sužalojimą, žalojimą, nužudymą ar pasikėsinimą nužudyti, pateikiami baudžiamajam teismui taikant visas bausmes*“ (1935 m. lapkričio 25 d. (SU, 1936 m., Nr. 1)[394]. Kaip nurodo rusų baudžiamosios teisės doktrinos atstovai, „*1926 m. RSFSR baudžiamajame kodekse nebuvo nurodytas tikslus nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės amžius, nuostatų dėl amžiaus kodekse apskritai neliko. Skirstymas į pilnamečius ir nepilnamečius buvo vykdomas tik teoriškai, įstatymuose šių sąvokų nebuvo*“ (Simonova, 2013, p. 45). Dėl to sunku teisiškai pagrįsti, nuo kokio amžiaus buvo numatyta standartinė baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba. Manytina, kad komentuojamo straipsnio formuluotė skirta minimaliajai baudžiamosios atsakomybės ribai, kuomet jauno amžiaus vaikai atsakė tik už tam tikrą sąrašą nusikalstamų veikų, ir, kaip nurodo Svetlana Simonova, veikiausiai, standartinė riba buvo 14 metų, kaip galima būtų spręsti iš ankstesnių dviejų šio teisės akto redakcijų ar vėliau priimtų teisės aktų[395] turinio (įmanoma, kad ši riba galėjo būti ir 16 metų, tačiau tai mažiau tikėtina, kadangi net ir minimalus baudžiamosios

[394] Remiantis iki 1935 m. galiojusia šio kodekso 12 str. redakcija, „*Teisminio – korekcinio pobūdžio socialinės apsaugos priemonės netaikomos nepilnamečiams iki keturiolikos metų, kuriems gali būti taikomos tik medicininio - pedagoginio pobūdžio socialinės apsaugos priemonės. Nepilnamečiams nuo keturiolikos iki šešiolikos metų teisminio ir korekcinio pobūdžio socialinės apsaugos priemonės gali būti taikomos tik tais atvejais, kai nepilnamečių reikalų komisija mano, kad jiems neįmanoma taikyti medicininio ir pedagoginio pobūdžio socialinės apsaugos priemonių.*“ Taigi minimali baudžiamosios atsakomybės amžiaus riba buvo 14 metų, bendroji – nuo 16 metų. Asmenys nuo 14 iki 16 metų, skirtingai, nei dabar, atsakė ne už atskirų rūšių nusikalstamas veikas, o nepriklausomai nuo padarytos veikos ir tik tais atvejais, kai nepakanka auklėjamųjų priemonių. Analogiškos amžiaus ribos buvo numatytos ir šio kodekso pirmtako: 1922 m. RSFSR BK 18 str. įtvirtinta taisyklė, kad bausmė netaikoma mažamečiams iki 14 metų, taip pat visiems nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų, kurių atžvilgiu, nepilnamečių reikalų komisijos nuomone, įmanoma apsiriboti medicinos priemonėmis ir pedagoginė įtaka. Nepilnamečiams nuo 14 iki 16 metų teismo paskirta bausmė švelninama per pusę (18a str.), o nepilnamečiams nuo 16 iki 18 metų – trečdaliu (18b str.). Kitaip tariant, numatyta viena bendroji baudžiamosios atsakomybės riba yra 14 metų, tačiau nepilnamečiams iki 18 m. baudžiamoji atsakomybė švelninama.

[395] 1941 m. gegužės 31 d. SSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo dekretu „Dėl nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės“ jis buvo nustatytas nuo 14 metų (Simonova, 2013, p. 45).

atsakomybės amžius buvo sumažintas dviem metais, lyginant su ankstesnėmis redakcijomis). Bet kokiu atveju neatrodo, kad asmenis nuo 12 metų buvo galima traukti baudžiamojon atsakomybėn už autorystės pasisavinimą, tad logiškai mąstant, baudžiamoji atsakomybė už šią veiką (būtent 1931 m. redakcijos 1926 m. RSFSR BK 177 str.) galėjo kilti asmenims nuo 14 metų.

Kadangi Sovietų Sąjungos okupaciją trumpam pakeitė vokiečių okupacija, 1941–1944 m. galiojo 1919 m. Lietuvos Baudžiamasis statutas, todėl atitinkamai ir mažesnė – 10 metų baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą amžiaus riba. Nuo 1944 m. (antrosios sovietų okupacijos pradžios), grąžinti Sovietų Sąjungos įstatymai ir 14 m. amžiaus baudžiamosios atsakomybės riba.

1961 m. LTSR BK numatytos dvi baudžiamosios atsakomybės ribos: LTSR BK 11 str. „Nepilnamečių atsakomybė“ nustatė, kad „*Pagal baudžiamuosius įstatymus atsako asmenys, kuriems, prieš padarant nusikaltimą, yra suėję šešiolika metų amžiaus.*“ Tame pačiame straipsnyje įvardinti ir nusikaltimai, už kuriuos baudžiamoji atsakomybė kyla nuo 14 metų: „*Asmenys, kurie padaro nusikaltimą, turėdami nuo keturiolikos, iki šešiolikos metų amžiaus, atsako pagal baudžiamuosius įstatymus tik už tyčinius veiksmus, galinčius sukelti traukinio katastrofą (85 straipsnis), už valstybinio ar visuomeninio turto grobimą vagystės būdu (90 straipsnis), atvirosios vagystės būdu (91 straipsnis), plėšimą, turint tikslą užvaldyti valstybinį ar visuomeninį turtą (92 straipsnis), tyčinį valstybinio ar visuomeninio turto sunaikinimą arba sužalojimą, sukėlusį sunkias pasekmes (99 straipsnio 2 dalis), nužudymą (104–109 straipsniai), tyčinius kūno sužalojimus, sutrikdžiusius sveikatą (111–114 straipsniai ir 116 straipsnio 2 dalis), iššaginimą (118 straipsnis), vagystę (146 straipsnis), atvirąją vagystę (147 straipsnis), plėšimą (148 straipsnis), tyčinį asmeninio piliečių turto sunaikinimą ar sužalojimą, sukėlusį sunkias pasekmes (153 straipsnio 2 dalis), chuliganizmą sunkinančiomis aplinkybėmis (225 straipsnio 2 dalis)*“[396]. Autorystės pasisavinimas 1961 m. BK įtvirtintas 142 str., kuris į šį sąrašą nepateko, todėl už autorystės pasisavinimą atsakomybė galėjo kilti tik asmenims nuo 16 metų.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, baudžiamosios atsakomybės amžius nesikeitė ir už autorystės pasisavinimą gali būti baudžiamas

[396] Šiame straipsnyje yra galimybė nepilnametį iki 18 metų atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir bausmės: „*Jeigu teismas pripažįsta, kad asmenį, kuris, būdamas jaunesnio kaip aštuoniolikos metų amžiaus, padarė nelabai pavojingą visuomenei nusikaltimą, galima pataisyti, netaikant kriminalinės bausmės, tai jis gali paskirti tokiam asmeniui priverčiamąsias auklėjamojo pobūdžio priemones, kurios nėra kriminalinė bausmė.*“

pakaltinamas, 16 metų sulaukęs fizinis asmuo (BK 13 str.). Tokia BK numatyta amžiaus riba yra adekvati ir pakankama, tačiau tokiam jaunam asmeniui skiriant bausmę būtina atsižvelgti į nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumus, įtvirtintus BK XI skyriuje.

Apibendrinant baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimo amžiaus raidą, matyti, kad autorystės pasisavinimo normos galiojimo laikotarpiu buvo numatytos trys skirtingos minimalios baudžiamosios atsakomybės amžiaus ribos (žr. *5 paveikslėlį* prieduose): 10 metų – nuo 1795 m. Jekaterinos II priimtų mažamečių baudimo taisyklių iki 1940 m. Sovietų Sąjungos okupacijos, taip pat vokiečių okupacijos metu 1941–1944 m.; 14 metų – pirmosios (1940–1941 m.) ir antrosios (nuo 1944 m.) sovietų okupacijos metais iki 1961 m.; 16 metų – nuo 1961 m. LTSR BK priėmimo iki šių dienų.

Specialiaisiais subjekto požymiais kaltininkas neturi pasižymėti ir autorystės pasisavinimo subjektu gali būti iš esmės bet kuris asmuo – ir autoriaus turtinių teisių paveldėtojas ar asmeninių neturtinių teisių saugotojas, kūrinio kaip materialios nuosavybės objekto savininkas (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 399–400, para. 18). Kaltininkas gali būti ir susijęs su kūrinio gamyba (pavyzdžiui, jo bendraautoris arba asmuo, teikęs techninę pagalbą, kuriant kūrinį), ir nesusijęs visiškai niekuo, svarbu tik tai, kad pasisavinamas kūrinys jam būtų svetimas – t. y. kaltininkas nėra to kūrinio kūrėjas arba yra ne vienintelis jo kūrėjas.

Atlikus teismų praktikos analizę autorystės pasisavinimo bylose ir išanalizavus teisės pažeidėjo ir nukentėjusiojo tarpusavio santykį, matyti tokie rezultatai:

- **civilinėse bylose** iš 16 faktinių situacijų ieškovas ir atsakovas buvo konkurentai komercinėje ar kitoje veikloje – 5 atvejai, asmenys, veikiantys toje pačioje akademinės veiklos srityje – 2 atvejai, juos siejo kliento-paslaugos teikėjo, užsakovo-gamintojo ar kitokio bendradarbiavimo santykis – 3 atvejai, ieškovas ir atsakovas niekaip tarpusavyje nesusiję – 6 atvejai;
- **administracinėse bylose** iš 6 faktinių situacijų pažeidėjas ir nukentėjusysis buvo bendraautoriai – 3 atvejai; dėstytojas-studentas – 2 atvejai, užsakovas-klientas – 1 atvejis; nepažįstami vienas kitam – 2 atvejai;
- **baudžiamosiose bylose** iš 6 faktinių situacijų kaltininkas ir nukentėjusysis buvo bendraautoriai – 2 atvejai, mokslinio darbo vadovas ir buvęs studentas – 2 atvejai, bendrininkai projektinių lėšų

pasisavinimo schemoje – 1 atvejis, nepažįstami vienas kitam – 1 atvejis.

Kalbant apie asmenų baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, problemiškas yra **bendrininkavimas**. Tam, kad bendrininkai atsakytų už autorystės pasisavinimą, būtina nustatyti ne tik BK 191 str. objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumą, bet ir nustatyti BK 24 str. 1 d. įtvirtintų bendrininkavimo objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visumą, kurios turinys atskleidžiamas ir aprašomas tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje[397]. Tai – kelių asmenų dalyvavimas padarant nusikalstamą veiką ir jų veikos bendrumas (objektyvieji požymiai), o taip pat tyčia bendrininkauti ir susitarimas tai daryti (subjektyvieji požymiai). Autorystės pasisavinimo atveju visa tai reiškia, kad: 1) tarp veiką darančio asmens ir bendrininkų turi egzistuoti susitarimas išleisti ar viešai paskelbti svetimą kūrinį ne tikrojo autoriaus vardu, o asmens, su kuriuo susitariama vardu; 2) veika atliekama bendrai – t. y. bendrininkai pilnai arba iš dalies realizuoja dispozicijoje nurodytus veiksmus, arba prie jų prisideda kurstymu, padėjimu ar organizavimu, 3) būtina, kad bendrininkai žinotų, jog kaltininkas nėra tų kūrinių autorius; 4) visi veikia tiesiogine tyčia – siekia tokiu būdu išleisti ar viešai paskelbti kūrinį. Nesant kuriai nors iš šių sąlygų, baudžiamoji atsakomybė bendrininkams nekyla, kadangi būtina nustatyti šių sąlygų visumą[398]. Taigi, jeigu vis dėlto kaltininkas svetimą kūrinį savo vardu išleidžia ar viešai paskelbia ne pats, o susitaręs su kitais asmenimis ir jei pastarieji, žinodami, kad kūrinys kaltininkui yra svetimas, nori veikti taip, kaip nurodyta straipsnio dispozicijoje, jie atsako kaip bendravykdytojai tik pagal komentuojamo straipsnio 1 d. (bendravykdytojų veika kvalifikuojama be nuorodos į BK 24 str.) (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 399, para. 17)[399]. Teismų praktikoje pasitaikė tik viena baudžiamoji byla (tiksliau – tik viena faktinė situacija), kurioje vienas asmuo kūrinį pateikė kaip savo, o kitas – padarė jį viešai prieinamą (nors ir ne savo vardu). Jie kiekvienas atsakė pagal BK 191 str. 1 d. kaip vykdytojai atskirose

[397] Pavyzdžiui, kasacinės nutartys Nr. 2K-P-9/2009, 2K-P-218/2009, 2K-237/2010, 2K-590/2010.

[398] LAT 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-485/2008, LAT 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos nusikalstamo susivienijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga.

[399] Bendrininkauti įmanoma ir BK 191 straipsnio 2 dalies atveju, tokiu atveju bendrininkai taip pat bus baudžiami tik už BK 191 str. 2 d. kaip vykdytojai, o jeigu buvo padėjėjai, kurstytojai ar organizatoriai – papildomai kvalifikuojamas BK 24 str. atitinkamas punktas.

baudžiamosiose bylose ir bendrininkais nebuvo pavadinti, tačiau faktinė situacija buvo ta pati, nepaisant to, kad jų bylos nagrinėtos atskirai[400].

BK 24 str. 2 dalis nurodo galimas bendrininkų rūšis – vykdytojas, organizatorius, kurstytojas ir padėjėjas. Tiek kurstymas, tiek organizavimas autorystės pasisavinimo atveju, nors teoriškai įmanomi, praktiškai sunkiai įsivaizduojami dėl asmeninio nusikaltimo pobūdžio. Todėl šiuo atveju aktualiausi yra vykdytojo ir padėjėjo veiksmai ir jų baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą.

Vykdytojas. Autorystės pasisavinimo dispoziciją skaidant tokiu pačiu principu, kaip ir anksčiau, vykdytojas gali:

1) *išleisti ar viešai paskelbti kūrinį* ir pats, ir tam pasitelkti kitus nepakaltinamus, nesulaukusius reikalaujamo amžiaus, veikiančius be kaltės asmenis (tarpinius vykdytojus[401]), o jei tai padarytų kartu su kitais asmenimis (su jais susitaręs ir jiems žinant apie planuojamą padaryti autorystės pasisavinimą), jie būtų laikomi bendravykdytojais;
2) vykdytojas *pasivadinti kūrinio autoriumi* gali pats, tą gali padaryti bendrininkai (bendravykdytojai) arba tam gali pasitelkti kitus niekuo dėtus asmenis (tarpinius vykdytojus).

V. Mizaras nurodo, kad „*plagiatas yra bet koks kūrinio ar jo dalies viešas paskelbimas,* ***nenurodant tikrojo autoriaus vardo arba nurodant ne tikrąjį autoriaus vardą.*** *Taigi analizuojamo nusikaltimo objektyviąją pusę sudarys ne tik tie veiksmai, kai nusikaltimo subjektas kūrinį paskelbdamas viešai nurodys savo vardą,* ***bet ir kitą vardą, kuris nebus tikrojo autoriaus vardas***“ (Mizaras, 2009, p. 484; paryškinta autorės). Nepatikslinus tokios pozicijos ji reikštų, kad vykdytojas ar bendrininkai autoriumi gali paskelbti ir su jais visiškai nesusijusį asmenį, dėl ko taip pat bus baudžiami pagal BK 191 str. Tokia pozicija kelia abejonių, kadangi dispozicijoje imperatyviai nurodomas požymis „savo vardu“, bylojantis, kad tik vykdytojas ar bendrininkai gali savintis kūrinio autorystę, o bet kokie kiti autorystės teisės ar teisės į autoriaus vardą pažeidimai, įskaitant trečiojo asmens nurodymą kūrinio autoriumi, nelaikytini šios veikos padarymu ir tai būtų laikoma civilinės teisės pažeidimu. Ne savo, o kito asmens vardo nurodymas kūrinio autoriumi komerciniais tikslais galėtų užtraukti baudžiamąją atsakomybę nebent pagal kitą to paties skyriaus straipsnį – „Informacijos apie autorių teisių ar gretutinių teisių valdymą sunaikinimas arba pakeitimas“ (BK 193 str.;

---

[400] Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. T-417-591-2005 ir Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr.1-9-266/2006.

[401] Žr. Prapiestis, 2004, iš Abramavičius *et al.,* 2004, p. 160, para. 21.

už kito asmens vardo nurodymą kūrinio autoriumi nesant komercinių tikslų jame baudžiamoji atsakomybė nenustatyta). Taigi darytina išvada, kad savintis autorystę būtinai turi vienas iš bendrininkų (bendravykdytojų).

Padėjėjas yra „*asmuo, padėjęs daryti nusikalstamą veiką duodamas patarimus, nurodymus, teikdamas priemones arba šalindamas kliūtis, saugodamas ar pridengdamas kitus bendrininkus, iš anksto pažadėjęs paslėpti nusikaltėlį, nusikalstamos veikos darymo įrankius ar priemones, šios veikos pėdsakus ar nusikalstamu būdu įgytus daiktus, taip pat asmuo iš anksto pažadėjęs realizuoti iš nusikalstamos veikos įgytus ar pagamintus daiktus*“ (BK 24 str. 6 d.). Padėjėju nebus laikomas asmuo, tyčia atlikęs išleidimo ar viešo paskelbimo veiksmus, kadangi jie sudaro objektyviosios pusės požymius ir toks asmuo būtų laikomas (bendra)vykdytoju (atitinkamai, padėjėjas negali autorystės savintis pats, kadangi ir šiuo atveju jis bus laikomas (bendra)vykdytoju). Padėjėjas gali padėti kaltininkui pasisavinti autorystę labai įvairiai, pvz., leidybos metu tyčia pakeičiant autoriaus vardą ar prie tikrojo autoriaus vardo prirašant nesamą bendraautorį (kaltininką). Padėjėju nebus laikomas asmuo, net ir reikšmingai prisidėjęs prie autorystės pasisavinimo padarymo, tačiau nesusitaręs su kitais bendrininkais to padaryti, taip pat apie autorystės priklausymą kitiems asmenims apskritai nežinojęs ar veikęs apgaulės įtakoje asmuo, – tokiais atvejais asmenims baudžiamoji atsakomybė nekils[402]. Padėjėjas atsako už vykdytojo padarytą BK 191 str. 1 d. autorystės pasisavinimą, kurį apėmė jo tyčia, ir šio kodekso 24 str. 6 d. (BK 26 str. 1 ir 4 d.).

3.4.2. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą poreikis

Už autorystės pasisavinimą baudžiamas ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo (BK 191 str. 3 d.). **Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė** visame BK XXIX skyriuje „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ atsirado ne vienu metu: iš pradžių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) ji buvo numatyta tik už BK 192 str., 193 str., 194 str. ir 195 str. numatytas veikas, o ir už BK 191 str. įtvirtintą autorystės pasisavinimą atsakomybė pridėta tik po kelerių metų, priėmus 2004 m. sausio 29 d. įstatymą, įsigaliojusį 2004 m. vasario 14 d. (žr. *3 lentelę* prieduose)[403]. Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos

[402] Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111.

[403] LRS 2004 m. sausio 29 d. įstatymas, Nr. IX-1992.

įtvirtintos BK 20 str., jos plačiai aptartos ir baudžiamosios teisės doktrinoje[404]. Visgi jokių ypatumų autorystės pasisavinimo bylose juridinio asmens atsakomybė neturi, todėl šioje disertacijoje jos sąlygos plačiau neanalizuojamos. Šiuo atveju svarbiausia atsakyti į esminį klausimą, ar ji apskritai reikalinga?

Doktrinoje išsakoma kritiška pozicija dėl juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įtvirtinimo, laikant ją neįmanoma dėl to, kad autoriumi Lietuvoje gali būti tik fizinis asmuo (ATGTĮ 6 str. 1 d.), tad juridinis asmuo paprasčiausiai negali pasiskelbti svetimo kūrinio autoriumi ir taip padaryti BK 191 str. 1 d. numatytą veiką (Birštonas *et al.*, 2010, p. 304). Viena vertus, sutiktina su abejonių pagrįstumu dėl juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą galimumo, nes pasisavinant autorystę nurodomas savo kaip autoriaus vardas vietoje tikrojo kūrinio autoriaus vardo ar šalia jo kaip bendraautorio (o juridinis asmuo autoriumi būti apskritai negali). Kita vertus, viskas nėra taip paprasta, kadangi juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė yra išvestinė iš fizinio asmens atsakomybės[405], o fizinis asmuo savo vardą nurodyti jau gali, be kita ko, taip atnešdamas naudos juridiniam asmeniui. Taigi tai, kad autoriumi gali būti tik fizinis asmuo, nėra kliūtis traukti baudžiamojon atsakomybėn ir juridinį asmenį. Todėl **juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė už šią nusikalstamą veiką, autorės nuomone, yra reikalinga**.

Faktinių situacijų, kai juridinis asmuo pasisavina autorystę jau yra buvę ir Lietuvos teismų praktikoje, tačiau baudžiamoji byla buvo nutraukta kaip tik dėl to, kad tuo metu juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą dar nebuvo numatyta ir byla išnagrinėta civilinio proceso tvarka: „*atsakovas UAB „Sanda“ tyčia (sąmoningai) programos autoriumi, t.y. autoriaus neturtinių teisių turėtoju, deklaravo trečiuosius asmenis, o ne ieškovą, tuo pažeisdamas ieškovo teisę į autorystę. Tokią išvadą teismas taip pat parėmė baudžiamosios bylos tyrimo medžiaga, kurioje esančiame oficialiame rašytiniame įrodyme – nutarime nutraukti baudžiamąją bylą, konstatuota, jog E. V. L. minėtus veiksmus atliko tyčia, turėdamas tikslą užtikrinti, jog UAB „Sanda“ būtų vieninteliu subjektu, turinčiu teisę platinti programą „Būtent“ ir gauti materialinę naudą (baudž. bylos t. 2, b.l. 147) (CPK 73 str. 2 d.). Be to,* ***baudžiamoji byla nutraukta dėl to, kad ginčo kūrinys paskelbtas ne fizinio, o juridinio asmens****, t. y. UAB*

[404] Žr. pvz., Ligeikaitė (2003), Drakšas (2004, 2010); Soloveičikas (2004, 2006), Tirilytė-Zelenina (2018), Abramavičius (2019), Švedas, G. ir Abramavičius (2021) ir kt.

[405] Žr. pvz., LAT 2012 m. sausio 10 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-95/2012.

„Sanda“ vardu, tuo tarpu galiojantys įstatymai nenumato juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės, tačiau autoriaus vardo pasisavinimas buvo konstatuotas“ (paryškinta autorės, Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111). Tokios faktinės situacijos pagrindžia poreikį įtvirtinti juridinio asmens atsakomybę ir už autorystės pasisavinimą, todėl nereikėtų jos pašalinti.

Užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose už autorystės pasisavinimą baudžiamoji atsakomybė kyla ir juridiniams asmenims, pavyzdžiui, Estijoje (Estijos BK 219 str. 2 d., beje, tokia galimybė atsirado gana neseniai – tik įsigaliojus normos pakeitimui nuo 2015-01-01), Danijoje (Danijos Autorių teisių įstatymo 80 str.), Liuksemburge (Liuksemburgo Autorių teisių įstatymo 86 str.), Prancūzijoje (Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L335-8 str.) ir kt.[406]

3.4.3. Autorystės pasisavinimo subjektyvioji pusė

Nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė – tai vidinė pavojingo kėsinimosi, kuriuo pažeidžiami baudžiamojo įstatymo saugomi teisiniai gėriai, pasireiškimo pusė (Švedas, G. *et al.*, 2019, p. 251). Ji parodo asmens psichinį santykį su jo daroma veika. Subjektyviąją pusę apibūdina kaltė, tikslai bei motyvai.

Analizuojamo BK 191 str. pagrindinis subjektyviosios pusės elementas – **kaltė** – pasireiškia **tik tiesiogine tyčia**, kadangi veikos sudėtis yra formalioji. Autorystės pasisavinimas buvo tyčinis nusikaltimas visais laikais, ši veika, padaryta neatsargiai, nėra ir niekada nebuvo nusikalstama. Dėl to nereikia įrodinėti nei padarinių numatymo, nei kaltininko psichinio santykio su jais (Piesliakas, 2006, p. 343, 355). Autorystės pasisavinimo, įtvirtinto BK 191 str. 1 d., tiesioginės tyčios turinys yra toks: kaltininkas,

[406] Pastebėtina, kad ES valstybėse juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė įtvirtinama labai skirtingai. Pvz., Slovėnijoje juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė įtvirtinama specialiame įstatyme (Slovėnijos BK 42 str.), kitose valstybėse (įskaitant tas, kurios numato baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą specialiuosiuose autorių teisių įstatymuose) – paprastai BK. Atskirose valstybėse ji numatoma tiek už uždarą sąrašą veikų, tiek už visas, įtvirtintas BK Specialiojoje dalyje ir (galimai) – kituose baudžiamąją atsakomybę įtvirtančiuose įstatymuose. Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės tarpusavio palyginimas ES lygiu net ir už konkretų nusikaltimą pirmiausia susijęs su išsamiu ir plačiu visų atitinkamų valstybių BK Bendrųjų dalių tyrimu, kadangi nuo jo priklauso atsakomybės už Specialiosios dalies straipsnį palyginimas. Kadangi toks tyrimas yra šalutinis šios disertacijos kontekste, išsamus ES valstybių juridinių asmenų atsakomybės palyginimas neatliekamas, apsiribojant tik iliustraciniais tokio reguliavimo pavyzdžiais.

savindamasis autorystę, suvokia, jog jis nėra kūrinio autorius (bendraautoris) arba yra ne vienintelis autorius, suvokia, kad išleidžia arba paskelbia kūrinį ar jo dalį savo vardu, ir nori taip veikti. Teismų praktikoje tyčios turinys autorystės pasisavinimo bylose taip ir aprašomas, pvz., vienoje byloje tuo pačiu detalizuojant tokio tyčios turinio neatitinkančias aplinkybes: „*Pažymėtina ir tai, jog autorystės pasisavinimas gali būti padarytas tik tiesiogine tyčia, t. y. kaltininkas, savindamasis autorystę, turi suvokti, jog jis nėra kūrinio autorius (bendraautoris), taip pat turi suvokti, kad išleidžia arba paskelbia kūrinį ar jo dalį (tik) savo vardu, ir nori taip veikti. Kadangi D. V. daug metų dirbo UAB „(duomenys neskelbtini)“ prie tokio paties pobūdžio projektų, kaip ir nukentėjusysis L. Ž., naudojosi tais pačiais šablonais, pavyzdžiais bei instrukcijomis, dalį kurių pats kūrė bei tobulino, todėl kopijuodamas atskirus technologinės dalies sakinius* ***galėjo nesuvokti, jog savinasi svetimo asmens tekstą, kadangi pagrįstai manė, jog tai komandinio darbo rezultatas, juo labiau, kad šiame darbo rezultate nėra individualių išraiškos elementų***“ (Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020).

Kitose ES valstybėse narėse autorystės pasisavinimas taip pat yra tyčinis nusikaltimas. Tačiau įdomu tai, kad trys ES valstybės narės numato baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą ne tik veiką padarius tyčia, bet ir esant dideliam neatsargumui, kas gerokai išplečia normos taikymo apimtis (Danija, Švedija, Portugalija)[407]. Nemanytina, kad už tokį nusikaltimą, padarytą nusikalstamo pasitikėjimo ar nusikalstamo nerūpestingumo kaltės rūšimis, būtų baudžiama pagrįstai, – tai turėtų būti tik civilinės atsakomybės klausimas dėl nedidelio asmens ar veikos pavojingumo, todėl minėtų valstybių teisinis reguliavimas, įtvirtinant baudžiamąją atsakomybę ir už neatsargų autorystės pasisavinimą, nėra sektinas pavyzdys.

Kaltės turinys yra esminis kriterijus, leidžiantis išspręsti tam tikras veikų kvalifikavimo problemas, kai tas pats asmuo vienu metu pasisavina kelis kūrinius arba kelias to paties kūrinio dalis. Nustatyti tikslų veikų skaičių ir pobūdį labai svarbu dėl bausmės skyrimo už kelias nusikalstamas veikas. BK 63 str. 1 d. ir 10 d. nurodoma, jog „*Jeigu padarytos kelios nusikalstamos veikos, teismas paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai, po to paskiria galutinę subendrintą bausmę. Skirdamas galutinę subendrintą bausmę, teismas gali bausmes apimti arba visiškai ar iš dalies jas sudėti. <...> Nelaikoma, kad asmuo padarė kelias nusikalstamas veikas, jeigu jis padarė tęstinę nusikalstamą veiką*.“ Tai, ar tam tikrus kaltininko veiksmus laikysime vienu, ar keliais nusikaltimais (daugetu),

[407] Plačiau žr. Steponavičiūtė, 2020b.

galiausiai padarys įtaką bausmės dydžiui ar kitokios baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo formos apimčiai.

Šioje vietoje aptartina, kas autorystės pasisavinimo atveju būtų laikoma **tęstine veika**[408]**, o kas – daugetu (idealiąja ar realiąja sutaptimi)**[409], kadangi tai priklauso ir nuo kaltininko subjektyviosios pusės. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką, tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK Specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviuosius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieno sumanymo (vieningos tyčios). Tęstiniu nusikaltimu pripažįstami keli tapatūs laiko atžvilgiu vienas nuo kito nenutolę veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškomis aplinkybėmis, įgyvendinant vieną sumanymą dėl to paties dalyko[410]. Nusikaltimų nuosavybei bylose nusikalstama veika kaip tęstinė kvalifikuojama tada, kai ją sudaro keli tapatūs veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškomis aplinkybėmis, dėl to paties nusikaltimo dalyko, grobimo atveju turtą grobiant iš to paties šaltinio ir žalą padarant tam pačiam savininkui, esant tarp veiksmų nedideliems laiko tarpams[411]. Autorystės pasisavinimo atveju svarbu nustatyti, kas yra veikos dalykas ir, jeigu pasisavinti keli kūriniai ar jų dalys, ar tai laikytina *tuo pačiu* veikos dalyku.

Jeigu kaltininkas turi siekį pasisavinti vieno autoriaus (ar abiejų bendraautorių kartu kurto) dalaus kūrinio konkrečiai apibrėžtą dydį, susidedantį iš kelių dalių, o savinantis autorystę tokio svetimo kūrinio dalys, turint vieningą tyčią, išleidžiamos ar viešai paskelbiamos atskirai per kelis kartus, tačiau per daug nenutolusiais vienas nuo kito laiko tarpais, laikytina, kad veika tęstinė. Veika tęstine nepripažintina tais atvejais, kai tyčia pasisavinti papildomą kūrinio dalį, kuri atitinka savarankiškam kūriniui keliamus reikalavimus, kyla jau po pirmesnės kūrinio dalies autorystės

---

408 Pažymėtina, kad autorystės pasisavinimas negali būti trunkamasis nusikaltimas, kurio darymas tęsiasi tam tikrą laiką, o kaltininkas yra nuolatinėje pažeidimo būsenoje, mat „*nusikalstama veika – autorystės pasisavinimas neturi trunkamajam nusikaltimui būtinų požymių. Autorystės pasisavinimas yra paprastas pavienis nusikaltimas, kada vienu veiksmu sukeliami LR BK 191 str. 1 d. numatyti padariniai*“ (Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010). Tiesa, ištaisytina teismo padaryta klaida šiame aiškinime –padariniai visgi nėra ir niekada nebuvo numatyti šioje sudėtyje, aprašymas turėjo apsiriboti veikos padarymu.

409 Apie tai iš dalies rašyta ir šios disertacijos *3.3.2 poskyryje*.

410 Žr. pvz., LAT nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-P-412/2007, Nr. 2A-7-6/2013, Nr. 2K-649/2006.

411 Žr. pvz., LAT nutartis baudžiamosiose bylose Nr. 2K-433/2012, Nr. 2A-7-6/2013.

pasisavinimo. Tokiu atveju tarp šių autorystės pasisavinimų konstatuotina realioji sutaptis. Jeigu turint vieningą sumanymą pasisavinta to paties autoriaus (bendraautorių) kelių *skirtingų kūrinių* autorystė nenutolusiais vienas nuo kito laiko tarpais, laikytina, kad veika yra tęstinė, tačiau kvalifikuotina kaip idealioji sutaptis, kadangi dalykas skirtingas – skirtingi kūriniai. Kaip minėta disertacijos *3.2.1.1 skirsnyje* ir *3.3.2 poskyryje*, BK 191 str. dispozicijoje nusikaltimo dalykas („kūrinys“) įvardinamas vienaskaita, todėl net ir tęstinis, vieninga tyčia apjungtas *kelių* skirtingų kūrinių autorystės pasisavinimas turės būti kvalifikuojamas kaip idealioji šių nusikaltimų sutaptis. Jeigu šie veiksmai atlikti neturint vieningo sumanymo pasisavinti būtent kelis skirtingus kūrinius, laikytina, kad veikos padarytos realiąja sutaptimi. Daugiausia problemų kelia tie atvejai, kai pasisavinamos kūrinio dalys, ypač jei jas kūrė keli asmenys. Kiekvienu atveju ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar teismui reikės įvertinti, ar tos dalys yra atskiri kūriniai, ar vis dėlto vienas. Pavyzdžiui, kaltininkas pasisavina dviejų drabužių (kūrinių) autorystę iš didelės drabužių kolekcijos, kurtos dviejų bendraautorių; vieną pasisavintą gaminį kūrė vienas autorius, kitą gaminį – kitas. Atsakymas, ar tai bus du autorystės pasisavinimai, ar vienas, priklauso nuo to, ar tuos gaminius kolekcijos bendraautoriai pateikė kaip vieną kūrinį, ar kaip du. Jeigu abu gaminiai pateikti kaip komplektas, laikytina, kad tai vienas bendraautorių kartu kurtas kūrinys ir autorystės pasisavinimas bus inkriminuojamas tik vieną kartą, tačiau jeigu gaminiai kolekcijoje buvo išdėstyti visai kitaip (kaip savarankiški atskiri kūriniai) ir kaltininkas juos tik sujungė į vieną „naują kūrinį“, laikytina, kad tai du atskiri dviejų skirtingų autorių kūriniai, todėl autorystės pasisavinimas inkriminuotinas du kartus (idealioji sutaptis).

Kadangi visų trijų BK 191 str. 2 dalyje įtvirtintų alternatyvių veikų sudėtys materialiosios dėl to, kad autorius ne *verčiamas*, o *priverčiamas* elgtis kaltininko pageidaujamu būdu, todėl šių nusikalstamų veikų kaltės turinys skiriasi nuo straipsnio 1 d. įtvirtintos nusikaltimo sudėties ir būtina nustatyti ne tik kaltininko psichinį santykį su veika, bet ir su jos padariniais, todėl kvalifikuotos sudėties autorystės pasisavinimo tiesioginės tyčios turinys apibūdinamas remiantis BK 15 str. 2 d. 2 p. BK komentare nurodoma, kad **kvalifikuotos autorystės pasisavinimo sudėties subjektyvioji pusė** pasireiškia tik tiesiogine tyčia – kaltininkas suvokia, kad jis nėra kūrinio autorius ar bendraautoris, neturi teisės reikalauti, kad jis ar kiti asmenys būtų pripažinti kūrinio autoriais ar bendraautoriais ir nori priversti tikrąjį autorių ar bendraautorį elgtis taip, kaip nurodyta straipsnio dispozicijoje (Ivoška, 2009, iš Abramavičius *et al.*, 2009, p. 401, para. 26). Toks kaltės aprašymas yra kiek neišsamus ir tikslintinas.

Autorystės pasisavinimo nusikaltimo atveju tyčios turinys gali būti apibūdinamas trimis alternatyviais variantais, priklausomai nuo veikos padarymo būdo. Šiuos skirtingus tyčios turinio aprašymus bendrai galima sujungti tokiu būdu: kaltininkas suvokia, kad naudodamasis tarnybine padėtimi ar naudodamas psichinę prievartą verčia kitą asmenį įvykdyti pareikštą neteisėtą reikalavimą, kėsinasi į kito asmens (tikrojo autoriaus) veiksmų apsisprendimo laisvę, suvokia reikalavimo nepagrįstumą ir grasinimo pavojingumą, numato, kad dėl tokio veiksmo nukentėjusysis pažeis savo autorių teises, ir nori priversti nukentėjusįjį elgtis pagal savo reikalavimą. Kaltės turinys gali būti detalizuojamas kiekvienam veikos pasireiškimo atvejui:

1) Jeigu veika pasireiškia tuo, kad autorius verčiamas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, o kaltininkas ar kitas asmuo iš tiesų nėra bendraautoris, tiesioginė tyčia pasireiškia taip: kaltininkas suvokia, kad jis ar kitas asmuo nėra kūrinio bendraautoris, suvokia, kad kėsinasi į autoriaus veiksmų laisvę, numato, kad pasinaudodamas tarnybine padėtimi ar naudodamas psichinę prievartą prieš tikrąjį autorių, privers autorių bendraautoriumi pripažinti kaltininką ar kitą asmenį, ir to siekia.
2) Jei veika pasireiškia tuo, kad autorius verčiamas pripažinti kitą asmenį autorių teisių perėmėju, tiesioginė tyčia pasireiškia taip: kaltininkas suvokia, kad jis ar kitas asmuo neturi teisėto pagrindo reikalauti perduoti autoriaus turtines teises, suvokia, kad kėsinasi į autoriaus veiksmų laisvę, numato, kad pasinaudodamas tarnybine padėtimi ar naudodamas psichinę prievartą prieš tikrąjį autorių, privers autorių turtinių teisių perėmėju pripažinti kaltininką ar kitą asmenį ir taip sukels autoriui turtinę žalą, ir to siekia.
3) Jei veika pasireiškia tuo, kad autorius verčiamas atsisakyti autorystės teisės, veikdamas kaltininkas suvokia, kad veika kėsinasi į autoriaus veiksmų laisvę, numato, kad pasinaudodamas tarnybine padėtimi ar naudodamas psichinę prievartą prieš autorių, privers jį atsisakyti autorystės teisės, ir to siekia.

Autorystės pasisavinimo **tikslai ir motyvai** veikos kvalifikavimui reikšmės neturi, – tai gali būti ir garbės siekis, ir įvairūs turtiniai interesai (pavyzdžiui, „*nutarime nutraukti baudžiamąją bylą, konstatuota, jog E. V. L. minėtus veiksmus atliko tyčia, turėdamas tikslą užtikrinti, jog UAB "Sanda" būtų vieninteliu subjektu, turinčiu teisę platinti programą "Būtent" ir gauti materialinę naudą*“, kitaip tariant, kaltininkas savinosi kompiuterio

programos autorystę ir ją įregistravo registre, turėdamas tiek tikslą, tiek motyvą (savanaudiškas paskatas)[412].

Kai kurių ES valstybių narių baudžiamieji įstatymai reikalauja papildomų autorystės pasisavinimo pavojingumą didinančių subjektyviosios pusės požymių buvimo pagrindinėje nusikaltimo sudėtyje ir apie trečdalis ES valstybių narių už autorystės pasisavinimą baudžiamąją atsakomybę įtvirtina tik esant specifiniam tikslui ar motyvui: veika padaryta „piktavališkai ar nesąžiningai“ (Belgija, Liuksemburgas); kaltininkas veikė savanaudiškais tikslais, siekdamas materialinės, finansinės naudos (Austrija, Suomija, Airija, Ispanija)[413]; asmuo veikė aiškiai suvokdamas, kad jo veika yra melaginga (Airija); asmuo veiką daro neperžengdamas asmeninio naudojimo ribų (Italija)[414]. Kai kada motyvas ar tikslas yra ir veiką kvalifikuojantis požymis: Vokietijoje, Austrijoje ir Italijoje autorystės pasisavinimą kvalifikuoja aplinkybė, kad asmuo veikė komerciniais tikslais; Italijoje – asmuo veikė kitais nei asmeninio naudojimo tikslais; Slovakijoje – apskritai turėdamas tikslą ar specifinį motyvą. Taigi atskirose ES valstybėse narėse tikslai ar motyvai gali būti tiek būtinuoju pagrindinės autorystės pasisavinimo sudėties požymiu, tiek šią veiką kvalifikuojančiu požymiu. Lietuvoje, kaip ir didžiojoje dalyje ES valstybių narių, toks požymis nėra būtinas, kadangi į specifinius motyvus ar tikslus teismas gali atsižvelgti skirdamas bausmę, remiantis BK 54 str. 2 d. 3 p.

Atskirai paminėtina ir **dirbtinio intelekto technologijos** naudojimo problematika baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą kontekste. Šios technologijos naudojimas paskutiniais metais nuolat didėja ir ji intensyviai naudojama ne tik kaip pagalbinė tyrimo priemonė, bet ir kaip nesąžiningo atsiskaitymo įrankis mokymo institucijose[415], plagiato patikros sistemose įdiegiami dirbtinio intelekto parašytų tekstų atpažinimo įrankiai.

---

[412] Kadangi juridinio asmens atsakomybė tuo metu buvo negalima, ginčas toliau vyko civilinio proceso tvarka, naudojantis ikiteisminio tyrimo metu nustatytais duomenimis ir surinkta medžiaga. Žr. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111.

[413] Tokios planuojamos gauti ar gautos finansinės naudos, pelno dydis paprastai nėra eksplicitiškai įvardijamas dispozicijoje, dažniausiai tai nustatyti yra teismo prerogatyva, išskyrus, pavyzdžiui, Ispaniją – sisteminė Ispanijos baudžiamojo kodekso analizė verčia manyti, kad tokia nauda turi viršyti 400 eurų, kadangi ši suma yra mažos finansinės naudos riba, įtvirtinta Ispanijos BK 270 str. 1 d.

[414] Sisteminė Italijos autorių teisių įstatymo analizė verčia daryti išvadą, kad jeigu veika daroma ne asmeniniam naudojimui, tai yra laikoma veiką kvalifikuojančia aplinkybe (Italijos autorių teisių įstatymo 171(3) str. 1 d.).

[415] Pvz., žr. https://www.open2study.com/statistics/ai-in-education/, https://www.aiprm.com/ai-in-education-statistics/, kt. [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

Problema dėl galimo autorystės pasisavinimo kyla dirbtinio intelekto veikimo mechanizme. Žmogui įrašius pageidaujamą užduotį dirbtiniam intelektui, šis, į ją atsakydamas, sugeneruoja tam tikrą kitų šaltinių kompiliatą, kurio galutinis rezultatas yra tarsi originalus naujas išvestinis kūrinys. Žinoma, dirbtinis intelektas nėra laikomas autoriumi, kadangi stokoja žmogui būdingos kūrybinės intelektinės veiklos, tačiau problema kyla ne dėl to, kad fizinis asmuo pasisavins dirbtinio intelekto sukurtą kūrinį ir pažeis dirbtinio intelekto teises į jį. Daugeliu atvejų negalima pasakyti, kokią dalį iš kurio kito autorių teisės šaltinio dirbtinis intelektas pateiks galutiniame rezultate: visiškai įmanoma, kad jame atsispindės ryškūs ir atpažįstami kito kūrinio elementai, kurie, kaip išimta iš bendro kūrinio dalis, turės pakankamą originalumo laipsnį, kad galėtų būti laikomi saugomais autorių teisės[416]. Žmogus, pasisavinęs tokį gabalą dirbtinio intelekto pateikto kūrinio, pasisavins svetimą kūrinį, kurio nežinos nei autoriaus, nei paties kūrinio originalo. Šis aspektas aktualus subjektyviosios pusės aiškinimui dėl to, kad baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą atveju kaltininkas turi suvokti, jog savinasi svetimą kūrinį, kurio autorystė priklauso fiziniam asmeniui. Tuo tarpu kai pasisavinamas dirbtinio intelekto sugeneruotas rezultatas, net jei kaltininko apskritai suprantama, kad jis sugeneruojamas iš originalių kitų autorių saugomų kūrinių, negalima neginčijamai įrodyti, kad jis suvokė, jog savinasi „svetimą kūrinį“ – kitam fiziniam asmeniui priklausantį saugomą autorių teisės objektą, t. y. neįmanoma įrodyti jo kaltės turinio, kol aiškiai nenustatoma, kad jis suvokė, jog dirbtinio intelekto pateiktas rezultatas didele dalimi sutampa su originaliu fizinio asmens sukurtu konkrečiu kūriniu.

Apibendrinant tai, kas buvo pasakyta šiame skyriuje, galima suformuluoti kelis apibendrinamuosius teiginius, išvadas ir pastebėjimus:

1) Ilgą laiką baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą galėjo kilti asmenims nuo 10 metų, vėliau – nuo 14 ir galiausiai 16 metų amžiaus. Ilgą laiką istoriškai šį nusikaltimą galėjo padaryti tik išsilavinę, su leidybine veikla susiję asmenys, kurie, veikiausiai, nebuvo tokio jauno amžiaus, tad praktiškai baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą galėjo kilti tik pilnamečiams.
2) Maždaug trečdalis ES valstybių narių už autorystės pasisavinimą baudžia tik esant specifiniam tikslui ar motyvui. Lietuva patenka į didžiąją dalį valstybių, nenumatančių tikslo ar motyvo nei kaip būtinojo

[416] Plačiau žr., pvz., Tammenlehto ir Kallio (2025), Hosnia, A. O. K. *et al*. (2025) ir kt. Be to, JAV autorių jau keliami ieškiniai dėl tokių dirbtinio intelekto pateiktų rezultatų panašumo į jų sukurtus originalius kūrinius, jų kūrybos stiliaus imitavimo (žr., pvz., https://www.newyorker.com/culture/infinite-scroll/is-ai-art-stealing-from-artists [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.]).

pagrindinės sudėties požymio, nei kaip veiką kvalifikuojančio požymio.

3) Autorystės pasisavinimas visą normos galiojimo laikotarpį buvo padaromas tik tiesiogine tyčia. Didžiojoje dalyje ES valstybių narių taip pat tai laikoma tyčiniu nusikaltimu, išskyrus 3 ES valstybes nares, kuriose baudžiamoji atsakomybė kyla ir už neatsargiai padarytą autorystės pasisavinimą, kas nėra sektinas pavyzdys.
4) Nors juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą įtvirtinimas BK 191 str. 3 d. yra kritikuojamas doktrinoje kaip praktikoje neįmanomas pasireikšti atvejis, tačiau atlikta analizė rodo, kad tokių atvejų yra buvę teismų praktikoje, todėl laikytina, kad ji įtvirtinta pagrįstai ir BK 191 str. 3 d. neturėtų būti šalinama.

Tuo pačiu apibendrinant visos šios disertacijos dalies tyrimo rezultatus ir pakeitimų poreikį, darytina išvada, kad BK 191 str. galima koreguoti keliais alternatyviais būdais, kurie savo turiniu būtų tapatūs. Nesiekiant įsprausti įstatymų leidėjo į griežtus rėmus ir paliekant laisvę apsispręsti priimti ne visus siūlomus pakeitimus, žemiau pateikiami keli galimi tiek pavieniai BK 191 str. pakeitimai, leisiantys bent iš dalies patobulinti normos gramatinę išraišką, tiek galima apibendrinta, galutinė rekomenduojama normos redakcija:

1. Siūloma patikslinti autorystės pasisavinimo dalyko įvardijimą BK 191 str. 1 d. ir 2 d. dispozicijose vienu iš šių alternatyvių variantų, kurie yra lygiaverčiai straipsnio taikymo apimtimi: „*svetimas kūrinys ar jo dalis*“ arba „*svetimas autorių teisių objektas ar jo dalis*“, abiem atvejais atsisakant šias sąvokas tikslinančių skliaustelių naudojimo dispozicijoje. Antrajam variantui teiktinas didesnis prioritetas dėl geresnio dalyko įvardijimo būdo suderinimo su BK 192 str. dalyku, kuriame minimi „autorių teisių ar gretutinių teisių objektai“, nors šiuo atveju jis nėra būtinas. Tokiu būdu **galutinė gramatinė išraiška galėtų būti formuluojama taip**:
    1.1. Straipsnio 1 d. dispozicija: „*1. Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą **autorių teisių objektą arba jo dalį**, baudžiamas <...>*“;
    1.2. Straipsnio 2 d. dispozicija: „*2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė **autorių teisių objekto arba jo dalies** autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas <...>*“.
2. **Siūlytina šiuo metu per siaurai apibrėžtą BK 191 str. 1 d. objektyviąją pusę praplėsti**, taip, kad ji apimtų autorystės pasisavinimą, daromą bet kokiu iš ATGTĮ 15 str. 1 dalyje išvardintų

kūrinio naudojimo būdų, papildant veikų sąrašą nepagrįstai šiuo metu neįtvirtintomis kitomis alternatyviomis veikomis. Nors yra bent keli galimi normos formuluotės variantai, siūlytina apsiriboti normos dispozicijos praplėtimu tik dviem alternatyviomis viešo rodymo ir viešo atlikimo veikomis: „*tas, kas savo vardu **išleido, viešai paskelbė, rodė ar atliko svetimą** <nusikalstamos veikos dalyką>, baudžiamas...*“.

3. **Siūlytina išimti iš šiuo metu per plačiai apibrėžtos BK 191 str. 2 d. objektyviosios pusės autorystės pasisavinimą kvalifikuojantį požymį „*privertė <...> autorių pripažinti kitą asmenį <...> autoriaus teisių perėmėju*“**, taip užtikrinant šio BK straipsnio paskirtį saugoti tik autorių asmenines neturtines teises bei BK normų sistemos vientisumą ir darną, pašalinant šios normos koliziją su BK 181 str. įtvirtintu turto prievartavimu. Pašalinus šį požymį, BK 191 str. 2 d. dispozicija atrodytų taip: „*Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė <nusikaltimo dalyko> autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas <...>*“.
4. Įstatymų leidėjui **nerekomenduojama įtvirtinti padarinių** BK 191 str. 1 d. normos dispozicijoje, kadangi jie yra nebūdingi autorystės pasisavinimo nusikaltimui. Vertinamųjų požymių įtvirtinimas BK 191 str. dispozicijoje, kaip tai daro kai kurios ES ar kitos valstybės (didelė žala, didelė turtinė nauda), nerekomenduotinas dėl rizikos netinkamai siaurinamai išaiškinti normos turinį ir taip dekriminalizuoti autorystės pasisavinimą arba gerokai apsunkinti jo taikymo galimybes. Nusprendus įtvirtinti papildomus veikos pavojingumą didinančius požymius, rekomenduotina tai daryti ne apibrėžiant padarinius, kurių konkretų dydį reikia įrodyti kaip suvokiamą kaltininko, bet per komercinius ar savanaudiškus tikslus, kurie yra daug abstraktesni ir nereikalaujantys įrodyti siekiamo konkretaus naudos dydžio.
5. Pastebint, kad ne vienu atveju BK 191 str. keičiamas kartu su BK 192 str. kaip tam tikras šalutinis reiškinys po 192 str. pakeitimo, **rekomenduojama keičiant BK 192 str.** (ar kitus baudžiamąją atsakomybę už autorių teisės pažeidimus įtvirtinančius BK straipsnius) **automatiškai nekeisti BK 191 str., vien siekiant suderinti šias normas tarpusavyje**, jose vartojamų sąvokų turinį ir pan., kadangi šiais straipsniais saugomi autorių teisės objektai ir šių straipsnių paskirtis skiriasi ir vienu kartu automatiškai daromi vienodi pakeitimai gali būti visiškai netinkami jiems atspindėti. Atliekant bet kokį panašų sisteminį pakeitimą, būtinai atskirai išanalizuotina, kaip taip paveiks BK 191 str. taikymo apimtį.

6. Atsižvelgus į visus čia pateiktus rekomenduojamus pakeitimus, **galutinė straipsnio redakcija** galėtų atrodyti taip:

„*191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas*

1. Tas, kas savo vardu išleido, viešai paskelbė, rodė ar atliko svetimą autorių teisių objektą arba jo dalį,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė autorių teisių objekto arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

4. AUTORYSTĖS PASISAVINIMO BAUDŽIAMUMAS IR JO SISTEMINIS VERTINIMAS

Istoriškai seniausia ir šiais laikais išlikusia pagrindine baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo forma laikomas bausmės paskyrimas ir vykdymas[417]. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad bausmės turi būti adekvačios nusikalstamoms veikoms, už kurias jos nustatytos; už nusikalstamas veikas negalima nustatyti tokių bausmių ir tokių jų dydžių, kurie būtų akivaizdžiai neadekvatūs nusikalstamai veikai ir bausmės paskirčiai (LRKT 2003 m. birželio 10 d. nutarimas). Baudžiamosios teisės *ultima ratio* princas taip pat reikalauja bausmės proporcingumo padarytos veikos sunkumui[418]. Taigi pirmiausia, įstatymų leidėjas turi siekti, kad atitinkamo BK Specialiosios dalies straipsnio sankcijoje numatytos bausmės rūšis ir dydis atitiktų konkrečios nusikalstamos veikos sunkumą, o vėliau teisės taikytojas – siekti parinkti tinkamą bausmės rūšį ir jos dydį.

Šioje disertacijos dalyje bus analizuojamos BK 191 str. 1 ir 2 d. įtvirtinto autorystės pasisavinimo sankcijos, galimų skirti bausmių rūšių už autorystės pasisavinimą istorija bei šiuo metu įtvirtintos jų rūšys fiziniams asmenims, siekiant įvertinti šių sankcijų adekvatumą apibrėžtų veikų pavojingumui ir padarymo pobūdžiui, atitiktį *ultima ratio* principui, taip pat sankcijų vidinį ir tarpšakinį (baudžiamųjų ir administracinių sankcijų) suderinamumą, bei palyginti baudžiamumą už analogiškas veikas kitose valstybėse.

Galimos skirti bausmės rūšys už atitinkamus nusikaltimus numatytos tuos nusikaltimus kriminalizuojančių normų sankcijose, o konkrečių bausmių dydžiai priklauso nuo nusikalstamos veikos kategorijos ir BK Bendrosios

[417] Baudžiamosios atsakomybės samprata bei turinys yra dažnai doktrinoje analizuojamas klausimas (pvz., rašoma apie baudžiamosios atsakomybės sampratą perspektyviąja ir retrospektyviąja prasme (Švedas, P., 2011, p. 255, Švedas, G., Abramavičius ir Prapiestis, 2020, p. 67). R. Drakšas taip pat tiria baudžiamosios atsakomybės sampratą ir prieina prie išvados, kad baudžiamoji atsakomybė galima realizuoti dviem būdais: paskiriant bausmę ir jos nepaskiriant (Drakšas, 2008, p. 46), doktrinoje rašoma ir apie atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, atleidimo nuo bausmės bei bausmės vykdymo atidėjimo laikymą kitomis baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo formomis (Švedas, G. *et al.* 2019, p. 72–74, Švedas, G., Abramavičius ir Prapiestis, 2020, p. 219–220) ir kt. Šie klausimai, žinoma, svarbūs ir aktualūs nagrinėjamos temos kontekste, tačiau šioje disertacijoje apsiribojama sankcijos tyrimu ir bausmės kaip pagrindinės baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo formos analize, dėl ko taip pat neanalizuojami bausmių skyrimo, vykdymo, atidėjimo, keitimo kitomis bausmėmis klausimai.

[418] Plačiau žr. šios disertacijos *2.2 skyriuje*.

dalies normų taikymo kiekvienu konkrečiu atveju. Tokiais principais baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimas už autorystės pasisavinimą buvo įtvirtintas dar 1830 m. priimtomis taisyklėmis (žr. *7 lentelę* prieduose).

Nuo pat pirmųjų autorystės pasisavinimo normų priėmimo **sankcijos už šį nusikaltimą nuolatos keitėsi**. Nuo 1830 m. iki 1911 m. šalia kriminalinių bausmių buvo įtvirtintos civilinio pobūdžio privalomo žalos atlyginimo kūrėjui taisyklės, iki 1845 m. vadinamos „nuobauda nukentėjusiojo naudai“, vėliau – „nuostolių ir žalos kompensavimu kūrėjui“ (*7 lentelėje* prieduose pateikiama laužtiniuose skliaustuose). Modernėjant baudžiamiesiems įstatymams, teisės aktuose išgrynintos ir praktiškai nuo 1911 m. paliktos tik baudžiamojo pobūdžio sankcijos[419]. Iki šio laikotarpio visos bausmės buvo griežtos: visų valstybinių ar kitų pagal visuomeninį statusą suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas (ką galima pavadinti „pilietine mirtimi“), ištrėmimas į kitą gyvenvietę, net nuplakimas (nuo 1832 m. iki 1845 m.), nuo 1845 m. prisidėjo įkalinimo bausmės įtvirtinimas, kurios trukmė buvo nuo šešių mėnesių iki vienerių metų. Įdomu ir tai, kad visos šios bausmės teisės aktuose nėra įtvirtintos kaip alternatyvios, bet kaip visos privalomos vienu metu už tą patį vieną nusikaltimą. Tai lemia gramatinė sankcijos konstrukcija ir pats sankcijos turinys – visos vardijamos bausmės suderinamos tarpusavyje ir teoriškai galimos vykdyti vienu metu, nors abejotina, ar praktiškai buvo skiriamos visos kartu. Nuo 1845 m. asmenims, kurie negali būti baudžiami kūno bausmėmis, galėjo būti skiriama alternatyvi bausmė – tuomet vietoje ištrėmimo ir laisvės atėmimo (įdomu vien jau tai, kad tokios bausmės pačioje normoje siejamos su „kūno bausmėmis“) asmuo būdavo baudžiamas „atidavimu viešiesiems darbams nuo 1 iki 2 metų“, kas vėliau 1866 m. pervadinta „uždarymu į darbo namus nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių“, o galiausiai 1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute, kaip 33 straipsnio formuluotė verčia manyti, uždarymas į darbo namus pakeistas tiesiog trumpesniu laisvės atėmimu (vietoje trukmės nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių, – trukmei nuo 6 mėnesių iki 1 metų).

Nuo 1911 m. iki 1940 m., taip pat 1941–1944 m. galiojo modernesnė autorystės pasisavinimo norma, kuri buvo įtvirtinta kaip itin kvalifikuotas autorių teisių pažeidimas, už kurį numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 3 mėnesių. Laisvės atėmimo bausmę pakeitė korekcinis darbas iki 3 mėnesių bei bauda iki tūkstančio rublių pirmosios ir antrosios sovietų okupacijos

[419] Tokie mėginimai pradėti rengiant 1903 m. Rusijos imperijos baudžiamąjį statutą, tačiau autorystės pasisavinimo norma, įtvirtinta šiame teisės akte ir pasižyminti šiomis moderniomis savybėmis, taip ir neįsigaliojo dėl istorinių priežasčių, o analogiška norma priimta tik 1911 m., priėmus Valstybės Dūmos ir Valstybės Tarybos patvirtintą „Įstatymą apie autorių teises“.

laikotarpiu nuo 1940 m. iki 1941 m. ir nuo 1944 m. iki 1961 m., kai buvo priimtas naujas LTSR BK. Jame grąžinta laisvės atėmimo bausmė iki vienerių metų, o pataisos darbų (buvusi korekcinio darbo) bausmė taip pat prailginta iki vienerių metų. Tiesa, baudos dydis nominaliai sumažintas iki penkių šimtų rublių (šios bausmės galiojo iki 1983 m.). Nuo 1983 m. LTSR BK pakeitimų beveik dvidešimtmečiui iki 2000 m. už autorystės pasisavinimą panaikinta laisvės atėmimo bausmė ir buvo numatyti tik pataisos darbai iki dvejų metų arba bauda, kurios dydis vėl sumažintas iki 300 rublių, o nepriklausomybės metais nuo 1994 m. net ir jos dydis apskritai straipsnyje nebeminimas, tačiau remiantis šį pakeitimą įgalinančiu teisės aktu, „*Baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys nuteisiami bauda už nusikaltimus, padarytus iki 1995 m. sausio 1 d., paskirtosios baudos dydis negali viršyti anksčiau galiojusio įstatymo sankcijoje numatyto baudos maksimumo*“[420]. 2000 m. padarytais 1961 m. BK pakeitimais atsirado pagrindinė ir kvalifikuota normos sudėtys: už pagrindinėje sudėtyje įtvirtintos veikos padarymą asmuo galėjo būti teisiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų arba bauda, o už kvalifikuotos sudėties įvykdymą – laisvės atėmimu iki trejų metų arba bauda.

Priėmus naują 2000 m. BK, nuo jo įsigaliojimo 2003 m., pagrindinės ir kvalifikuotos normos sankcijose atsirado iki tol didžiausias bausmių skaičius per visą normos egzistavimo laiką. BK 191 str. 1 d. sankcijoje numatytos net penkios alternatyvios bausmės – viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas, areštas, laisvės atėmimas iki dvejų metų (tai reiškia, kad už paprastą autorystės pasisavinimą galima skirti BK Bendrojoje dalyje įtvirtintas visų rūšių bausmes, išskyrus laisvės atėmimą iki gyvos galvos). BK 191 str. 2 d. sankcijoje buvo numatytos keturios alternatyvios bausmės: bauda, laisvės apribojimas, areštas, laisvės atėmimas iki trejų metų (lyginant su pagrindinės sudėties sankcija, antrojoje dalyje nebuvo viešųjų darbų skyrimo galimybės, o laisvės atėmimo bausmės dydis didesnis vieneriais metais), o po 2024 m. pakeitimų, įsigaliojusių 2025 m. vasario 1 d.[421] kvalifikuotos normos sankcijoje pridėti viešieji darbai, todėl nuo šio momento ne tik už paprastą, bet ir už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą galima skirti visų rūšių bausmes (išskyrus laisvės atėmimą iki gyvos galvos), o skirtingų straipsnio dalių sankcijos skiriasi tik laisvės atėmimo bausmės trukme.

Pažymėtina, kad dėl numatyto laisvės atėmimo bausmės dydžio, tiek **BK 191 str. 1 d., tiek 2 d. įtvirtinti nusikaltimai atitinka tą pačią nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategoriją**, kadangi laisvės atėmimo bausmės dydis abiem atvejais neviršija trejų metų (BK 11 str. 2, 3 d.), kas

[420] LRS 1994 m. lapkričio 10 d. įstatymas Nr. I-654, 6 str.
[421] LRS 2024 m. lapkričio 7 d. įstatymas Nr. XIV-3060.

lemia ir vienodus BK numatytus visų bausmių minimalius ir maksimalius jų dydžius (išskyrus laisvės atėmimo bausmės maksimalų dydį), o į didesnį kvalifikuotoje sudėtyje įtvirtintos veikos pavojingumą teismas atsižvelgia tik galutiniame bausmės skyrimo etape[422]. Taigi, **pagrindinėje ir kvalifikuotoje normoje įtvirtintos sankcijos viena nuo kitos skiriasi tik vienos bausmės apimtyje – laisvės atėmimo bausmės maksimaliu dydžiu, ko pakanka baudžiamosios atsakomybės diferenciacijai ir nuoseklumui išlaikyti.**

Paminėtina, kad visų bausmių galutinio dydžio analizei reikšminga neseniai panaikinta BK 61 str. 2 d. įtvirtinta doktrinoje taip vadinamoji „bausmės vidurkio taisyklė“, pagal kurią „*teismas <...> motyvuotai parenka švelnesnę ar griežtesnę bausmės rūšį, taip pat skiriamos bausmės dydį, skaičiuodamas nuo jos vidurkio*“. 2024 m. pakeitimais[423] ši taisyklė panaikinta, vietoj jos 61 str. 2 d. įtvirtinant tokią formuluotę „*teismas <...> motyvuotai parenka švelnesnę ar griežtesnę bausmės rūšį ir* ***nustato skiriamos bausmės dydį***“ (paryškinta autorės). To paties straipsnio 4 d. nurodyta, kad „*Jeigu kaltininkas savo noru prisipažino padaręs nusikaltimą, nuoširdžiai gailisi, aktyviai padėjo išaiškinti nusikaltimą ir nėra atsakomybę sunkinančių aplinkybių,* ***teismas paprastai skiria jam minimalią straipsnio sankcijoje*** *už padarytą nusikaltimą numatytą* ***laisvės atėmimo bausmę arba su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę****. Esant šios dalies pirmame sakinyje nustatytoms sąlygoms, teismas gali skirti didesnę nei minimalią sankcijoje už padarytą nusikaltimą numatytą laisvės atėmimo bausmę, tačiau tokį savo sprendimą privalo motyvuoti. <...>*“ (61 str. 4 d. 1 ir 2 sakiniai, paryškinta autorės)[424]. Tai reiškia, kad pirminiu atskaitos tašku skiriant bausmę yra nebe

[422] Skirtingos bausmės už BK 191 str. 1 ar 2 d. įtvirtintas veikas skyrimas priklauso tik nuo teismo diskrecijos, kadangi specialių bausmės rūšies ar dydžio parinkimo taisyklių, esant nusikalstamą veiką kvalifikuojančioms aplinkybėms, BK nėra numatyta, išskyrus bendrą taisyklę, kad turi būti atsižvelgimą į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį (BK 54 str. 2 d. 1 d., į šį straipsnį nukreipia ir BK 61 str. 2 d.). Kvalifikuoto autorystės pasisavinimo pavojingumo laipsnis yra didesnis už paprasto autorystės pasisavinimo, tačiau tai yra vertinimo klausimas ir teismo diskrecijos laisvė tokia didelė, kad praktiniu požiūriu bausmės už paprastą ir kvalifikuotą autorystės pasisavinimą gali ir nesiskirti. Teisinga būtų už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą parinkti tiek griežtesnę tos pačios rūšies bausmę, kaip už paprastą autorystės pasisavinimą (skirti ją aukščiau minimumo), tiek rinktis griežtesnę bausmės rūšį.

[423] LRS 2024 m. balandžio 25 d. įstatymas Nr. XIV-2573.

[424] Visgi ši taisyklė nieko nesako apie tai, *kokios rūšies* bausmę paskirti iš sankcijoje numatyto bausmių sąrašo, tik kad pasirinkus bausmę ir atitinkant sąlygas, jos dydį skaičiuoti reikės nuo jos minimumo (tai reiškia, kad formaliai teismas nebūtinai yra įpareigotas rinktis bausmę nuo švelniausios jos rūšies – viešųjų darbų). Kokia galiausiai bus tokios taisyklės praktika – sunku pasakyti, ypač turint omenyje paprasčiausią žmogišką teisėjų įpratimą skirti tam tikros rūšies ir dydžio bausmes

jos vidurkis, o jos minimalus dydis, ir nuo jo teismas galės nukrypti, remdamasis kiekvienos bylos aplinkybėmis ir nustatytomis minėtomis minimalios bausmės skyrimo sąlygomis.

Šioje vietoje vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nors tiek skaitant anksčiau galiojusias straipsnio 3–6 d., tiek dabartinę šio straipsnio redakciją, atrodo, kad vidurkio (o dabar – ir minimumo) taisyklė turėjo būti taikoma tik laisvės atėmimo bausmės dydžiui apskaičiuoti, o kitų bausmių skyrimui šis straipsnis apskritai neturėjo būti taikomas[425], tačiau šios nuostatos aiškinimas tiek doktrinoje[426], tiek teismų praktikoje[427] nuėjo ta linkme, kad vidurkio

---

už tam tikro pavojingumo nusikaltimus, bet ilgainiui, manytina, skiriamų bausmių dydžiai praktikoje turėtų sumažėti. Taip pat pridurtina, kad bausmės vidurkio skaičiavimas liko vis dar reikalingas, tačiau tik tais atvejais, kai padarytas sunkus ar labai sunkus nusikaltimas (BK 61 str. 4 d. 3 sakinys) arba bausmė skiriama pavojingam recidyvistui už tyčinio nusikaltimo padarymą (BK 56 str.), kas autorystės pasisavinimui paprastai neaktualu.

[425] Mat visi specialūs bausmės vidurkio skaičiavimo metodai orientuojami tik į specifinius laisvės atėmimo bausmės skyrimo atvejus: „*Nustatant įstatyme numatytos bausmės vidurkį,* ***sudedamas minimalus ir maksimalus straipsnio sankcijoje numatytas bausmės dydis ir gautas rezultatas padalijamas pusiau****. Jeigu straipsnio sankcijoje minimalus bausmės dydis už padarytą nusikalstamą veiką nenurodytas, nustatant bausmės vidurkį, vadovaujamasi* ***tos rūšies bausmės*** *minimaliu dydžiu*“ (61 str. 3 d.). Straipsnio sankcijoje nurodomas tik laisvės atėmimo bausmės dydis, todėl norma galimai neturėjo būti taikoma visų kitų bausmių vidurkiui skaičiuoti, kadangi bausmės dydžiai įtvirtinti BK Bendrojoje dalyje. Kita vertus, vartojama ir bendro pobūdžio formuluotė „tos rūšies bausmės“, nekalbant apie laisvės atėmimą, todėl pagrindo laikyti, kad norma skirta visų rūšių bausmėms, yra.

[426] Pvz., V. Piesliakas nurodo: „*BK 61 straipsnio 2 dalis nustato, kad teismui apsisprendus dėl skirtinos bausmės rūšies, jos dydžio klausimas pradedamas spręsti nustačius bausmės rūšies vidurkį įstatymo sankcijoje. Pažymėtina, kad šis metodinis reikalavimas taikomas ne tik laisvės atėmimo, bet ir kitoms bausmės rūšims, kaip antai areštui, baudai ar teisės dirbti tam tikrą darbą atėmimui. Įstatymo už padarytą nusikaltimą sankcijoje nustatytas bausmės vidurkis yra atskaitos taškas teisingai bausmei parinkti*.“ (Piesliakas, 2008, p. 9). S. Bikelis ir S. Nikartas kritikuoja kaip nelogišką bausmės skyrimo nuo vidurkio taisyklę tuomet, kai sankcija alternatyvi, nes joje sankcijos griežtumo ribos yra nuo švelniausios bausmės minimumo iki griežčiausios bausmės maksimumo, atitinkamai sankcijos vidurkis nesutampa su vienos iš joje numatytų bausmių vidurkiu; „*o taisyklė aprašyta taip, lyg sankcijoje būtų vienintelė bausmės rūšis, kurios vidurkis ir būtų sankcijos vidurkis*“ (Bikelis ir Nikartas, 2023, p. 18). Taip pat žr. Ivoška, 2011, p. 43, 54 ir kt.

[427] Pvz., LAT 2006 m. kovo 14 d. nutartyje Nr. 2K-209/2006, LAT 2007 m. gegužės 15 d. nutartyje Nr. 2K-320/2007 ir kt. Galima pastebėti, kad daugiausia vidurkio taisyklė įvardijama ir vidurkis skaičiuojamas, skiriant laisvės atėmimo ir baudos bausmes, tuo tarpu skiriant kitas bausmes teismai dažniausiai neįvardija vidurkio taisyklės, bet matyti, bausmę vis tiek parenka nuo jos vidurkio kaip atskaitos taško.

taisyklė kaip bausmės skyrimo atskaitos taškas buvo laikoma kaip taikytina visų rūšių bausmėms, tik vienų bausmių minimalų ir maksimalų dydis įtvirtinamas BK Specialiojoje dalyje (būtent – tik laisvės atėmimo bausmės), o kitų (visų likusių bausmių rūšių) – BK Bendrojoje dalyje, kas palengvina ir suvienodina skirtingų rūšių bausmių skyrimo procesą. Dėl praktikoje nusistovėjusio jos interpretavimo laikomasi pozicijos, kad **bausmės skaičiavimo nuo jos vidurkio taisyklės atsisakymas pakeitė visų rūšių bausmių faktinį galimą skirti jų dydį į minimalų**[428]. **Toks pakeitimas labiau atitinka baudžiamosios teisės *ultima ratio* principo turinį.** Be to, vertinant autorystės pasisavinimo pavojingumą sisteminiu požiūriu, tiek **sankcijos minimalūs, tiek maksimalūs dydžiai yra pakankami ir adekvatūs padarytos veikos pavojingumo pobūdžiui** (plačiau žr. šios disertacijos *2.1.4 poskyrį*), kadangi atitinka panašių nusikalstamų veikų pavojingumą ir už jas nustatytas sankcijas.

Lyginamuoju požiūriu visos ES valstybės, numatančios baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, įtvirtina mažiausiai dvi galimas bausmių rūšis už šį nusikaltimą: baudą ir laisvės atėmimą (visos valstybės numato laisvės atėmimo bausmę arba pagrindinėje normoje, arba kvalifikuotoje, normoje, arba abiejose). Žinoma, yra daugybė kitų bausmių ar baudžiamųjų teisinių priemonių, kurias teismas gali paskirti kartu su arba vietoje laisvės atėmimo bausmės, tačiau jų praktiškai neįmanoma palyginti tarpusavyje, kadangi yra daugybė skirtingų bausmių skyrimo taisyklių, vienos baudžiamosios priemonės keitimo kita galimybių ar galimybių skirti kelias iš

[428] Vadovaujantis šia logika, vidurkio taisyklės atsisakymas praktikoje sušvelnino teismui privalomą viešųjų darbų bausmės skyrimo atskaitos tašką beveik 2,5 karto, laisvės apribojimo bausmės skyrimo atskaitos taškas sumažėjo ženkliu 10,5 mėnesio, arešto bausmės atskaitos tašku tapo 15 parų terminas (t. y. reikšmingai nukrito 37 paromis). Baudos skyrimo atskaitos taškas fiziniams asmenims už nesunkius nusikaltimus nukrito nuo buvusio 51 250 eurų vidurkio iki 2 500 € minimalios ribos, t. y. sumažėjo 48 750 eurais, o juridiniams asmenims – nuo 50 100 MGL vidurkio iki 200 MGL minimumo, kas yra ypač didelis 49 900 MGL šuolis žemyn, atitinkantis 2 495 000 eurų vertės nominalų kritimą. Taip pat atsiradus galimybei už autorystės pasisavinimą skirti minimalų 3 mėnesių laisvės atėmimo dydį (tiek už paprastą, tiek už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą), šios bausmės atskaitos taškas sumažėjo atitinkamai 10 mėnesių ir 2 savaitėmis (už BK 191 str. 1 d.) bei 1 metais, 4 mėnesiais ir 2 savaitėmis (už BK 191 str. 2 d.), kas yra labai ženklus kritimas. Tai tuo pačiu reiškia, kad autorystės pasisavinimo nusikaltimo atveju po paskutinio BK 61 str. pakeitimo bausmės vidurkio apskaičiavimo ir skyrimo taisyklė nebeaktuali, kadangi bausmės skaičiavimo nuo jos minimalaus dydžio taisyklė yra švelninanti baudžiamąją atsakomybę ir visais atvejais turės grįžtamąją galią. Klausimas taptų aktualiu tik įstatymų leidėjui vėl pakeitus normą ir nusprendus grįžti prie buvusios bausmės skaičiavimo nuo jos vidurkio taisyklės, kas yra mažai tikėtina ir nerekomenduotina.

jų vienu metu (net baudos daugelyje ES valstybių gali būti tiek pagrindinė bausmė, tiek papildoma priemonė šalia laisvės atėmimo bausmės skyrimo)[429]. Todėl šioje disertacijos dalyje analizuojant Lietuvos BK įtvirtintas baudos ir laisvės atėmimo bausmės skyrimo taisykles, jų dydžiai lyginami su ES valstybių narių tik šių bausmių dydžiais.

Viešieji darbai gali būti skiriami už BK 191 str. 1 d. įtvirtintas nusikalstamas veikas, o nuo 2025 m. vasario 1 d. – ir už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą. Remiantis BK įtvirtinta bausmių sistema, viešieji darbai laikytini švelniausia iš bausmių rūšių[430], tačiau ši bausmė už autorystės pasisavinimą praktikoje niekada nebuvo paskirta.

Viešųjų darbų bausmės dydis ir skyrimo taisyklės įtvirtintos BK 46 str. Šios bausmės terminas skaičiuojamas mėnesiais, už nusikalstamą veiką gali būti skiriama **nuo vieno mėnesio iki vienerių metų** viešųjų darbų (BK 46 str. 2 d.) ir tik tuo atveju, jeigu kaltinamasis sutinka (BK 46 str. 1 d.). Viešųjų darbų atlikimo laikas bei darbo valandų skaičius straipsnio sankcijoje nenurodomas ir jį nustato teismas, skirdamas bausmę, tačiau remiantis BK 46 str. 3 d., maksimalus laikas autorystės pasisavinimo atveju negali būti ilgesnis nei 480 valandų, kadangi autorystės pasisavinimas yra nusikaltimas, o ne baudžiamasis nusižengimas (už pastarąjį skiriama iki 240 valandų). Minimalus šios bausmės dydis valandomis BK 46 str. 3 dalyje nenurodomas, tačiau sprendžiant iš BK 46 str. 2 d. formuluotės „*Asmuo, nuteistas atlikti viešuosius darbus, įpareigojamas per teismo paskirtą laiką neatlygintinai dirbti nuo 10 iki 40 valandų per mėnesį visuomenės labui*“, ir to, kad bausmė gali būti skiriama nuo 1 mėnesio, **minimalus galimas skirti valandų skaičius už autorystės pasisavinimą ir greičiausias jo įvykdymas yra 10 valandų per vieną mėnesį**. Neatlygintinai dirbant maksimalų valandų skaičių – 40 val. per mėnesį, asmuo maksimalią 480 valandų viešųjų darbų bausmę atliktų per

[429] Pavyzdžiui, Kroatijos BK 284 str., įtvirtinančiame baudžiamąją atsakomybę už autorystės pasisavinimą, baudos bausmė sankcijoje nenurodoma, tačiau Kroatijos BK 40 str. 4 d. įtvirtinta taisyklė, kad kai sankcijoje numatyta laisvės atėmimo iki 3 metų bausmė, teismas gali paskirti baudą kaip pagrindinę bausmę (bauda gali būti paskiriama tiek kaip pagrindinė, tiek kaip papildoma bausmė (Kroatijos BK 40 str. 2 d.). Bauda kaip pagrindinė ir papildoma bausmė įtvirtinta ir Slovėnijos BK 44 str. Taip pat Danijos BK 58 str. Numato, kad baudą galima skirti ir kaip papildomą bausmę net tais atvejais, kai ji sankcijoje nenurodyta. Galima pastebėti, kad Čekijos Respublikoje konfiskavimas yra paminėtas kaip viena iš alternatyvių bausmių už nusikaltimą, tuo tarpu daugelyje kitų valstybių pažeidžiančių kopijų konfiskavimas yra būtina priemonė, taikoma kartu su bausme (Steponavičiūtė, 2020b).

[430] Todėl paskutinis šio straipsnio pakeitimas, įtvirtinant galimybę skirti viešuosius darbus ir už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą turės grįžtamąją galią kaip švelninantis atsakomybę pakeitimas.

12 mėnesių. Viešųjų darbų bausmę nustačius ir už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą, kuris, kaip minėta, patenka į tą pačią nesunkių nusikaltimų kategoriją, kaip ir paprastas autorystės pasisavinimas, šios bausmės skyrimas ir jos dydžio nustatymas už BK 191 str. 1 ar 2 d. įtvirtintas veikas priklausys išimtinai nuo teismo diskrecijos.

Remiantis BVK 14 str. 2 d. ir BK 46 str. 4 d., viešųjų darbų atlikimo vietą ir darbą nuteistajam parenka bausmės vykdymą prižiūrinti institucija (t. y. Probacijos tarnyba) kartu su savivaldybių vykdomosiomis institucijomis pagal sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų ar kitų valstybės ar savivaldybių institucijų, nevyriausybinių organizacijų (t. y. darbdavių, pas kuriuos atliekama viešųjų darbų bausmė) paraiškas. Darbas parenkamas atsižvelgiant, kiek tai įmanoma, į nuteistojo specialybę ar profesiją, gyvenamąją vietą ir nuteistojo pageidavimą (BK 46 str. 4 d., BVK 39 str. 2 d.)[431]. Pagal savo turinį tokio pobūdžio bausmė praktikoje autorystės pasisavinimo atveju nelabai turi prasmės, kadangi nusikalstamos veikos padarymo intelektinis pobūdis, jos padarymo būdas bei vieta lemia, kad viešųjų darbų bausmė, kad ir kokio pobūdžio darbai bebūtų skiriami, neturi jokių sąsajų su šiuo nusikaltimu ir tokios bausmės skyrimas, veikiausiai, pilnavertiškai neatliks BK 41 str. 2 d. įtvirtintos bausmės paskirties. Dėl to kiek **abejotina, ar viešųjų darbų bausmės rūšis reikalinga BK 191 str. sankcijose ir galima kelti klausimą, ar ją šalinti iš sankcijų**. Tačiau vien BK 191 str. sankcijų pakeitimo šiuo atveju nepakaktų ir reikėtų svarstyti visų kitų BK XXIX skyriaus „Nusikaltimai intelektinei nuosavybei“ straipsnių sankcijų peržiūrą, kadangi ir šių nusikaltimų padarymas pasireiškia tais pačiais požymiais, kaip ir autorystės pasisavinimas (intelektiniu pobūdžiu ir kt.). Be to, **viešieji darbai – švelniausia bausmės rūšis, kas atitinka *ultima ratio* principo esmę ir yra naudinga įtvirtinant nesunkių nusikaltimų sudėtis**, ypač turint omenyje tai, kad ir gana mažo pavojingumo autorystės pasisavinimai patenka į straipsnio dispoziciją, jei jie nepatenka į ANK 123 str. normos ribas. Viešųjų darbų bausmė taip pat naudinga tais atvejais, kai asmuo neturi lėšų sumokėti baudos. Taigi **nepaisant šios bausmės ribotų galimybių atliepti autorystės pasisavinimo nusikaltimo pobūdį, jos šalinti iš sankcijos nereikėtų.**

Galima pastebėti, kad šią bausmės rūšį autorystės pasisavinimo sankcijoje tarp alternatyvių bausmių įtvirtina tik Latvija (BK 148 str. 1 ir

[431] Remiantis BVK 41 str. 2 d., viešuosius darbus atliekantiems nuteistiesiems netaikomas Darbo kodeksas ir kiti darbo įstatymai – šiam atvejui taikomos specialios taisyklės, įtvirtintos bausmių vykdymo kodekse.

2 d.)[432], taip pat Ispanijos BK privilegijuotoje normoje[433], kas taip pat dėl retumo galėtų būti argumentu atsisakyti šios bausmės rūšies. Vis dėlto pridurtina, kad nors kitų valstybių BK Specialiosios dalies sankcijose ši bausmės rūšis neįtvirtinama, tai nereiškia, kad už autorystės pasisavinimą jos negalima skirti, remiantis BK Bendrosios dalies taisyklėmis. Pvz., Estijos BK Bendrojoje dalyje įtvirtinta galimybė pakeisti laisvės atėmimą viešaisiais darbais, tačiau tokiu atveju kartu kaip papildomos bausmės nebegalima skirti baudos (Estijos BK 44 str. 6 d.) ir kt.

Baudos bausmės dydžius ir skyrimo tvarką reglamentuoja BK 47 str., kurio 1 dalyje įtvirtinta baudos samprata: „*Bauda yra piniginė bausmė, teismo skiriama šio kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais*.“ Bauda skaičiuojama baziniais bausmių ir nuobaudų dydžiais (BBND, BK įvardijamais MGL – minimalaus gyvenimo lygio) dydžiais (BK 47 str. 2 d.), kurių minimalūs ir maksimalūs dydžiai nurodomi 47 str. 3 dalyje. Šiuo metu vieno BBND (MGL) piniginė vertė – 50 eurų[434].

Bauda pirmą kartą už autorystės pasisavinimą buvo įtvirtinta tik XX a. viduryje[435] sovietų okupacijos metu (žr. *7 lentelę* prieduose) ir jos dydis tarp

---

[432] Beje, Latvijos BK 36 str. 2 d. 4 p. numato, kad viešieji darbai gali būti ir papildoma bausmė.

[433] Ispanijos BK 270 str. 1 d. įtvirtina galimybę skirti viešuosius darbus tais atvejais, kai dėl autorių teisių pažeidimo kaltininkas patyrė nedidelę finansinę naudą.

[434] LRV 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimas Nr. 707. Baudos dydis už padarytą nusikalstamą veiką straipsnio sankcijoje nenurodomas, jį nustato teismas, skirdamas bausmę (BK 47 str. 5 d.). Ši taisyklė galioja nuo 1994 m. liepos 19 d. įstatymo priėmimo, kuomet buvo naujai suformuluota baudos bausmė: atsisakyta baudos dydžius nustatyti už atskirus nusikaltimus, o vietoje to buvo pasirinkta apibrėžti vien minimalias ir maksimalias jos ribas BK Bendrojoje dalyje, o baudos dydis pradėtas skaičiuoti minimalaus gyvenimo lygio dydžiais (MGL) (Šulija, 2004, p. 59). Minimalaus gyvenimo lygio sąvoka nuo 1990 m. buvo įtvirtinta Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymo 1 straipsnyje – tai „*šeimos mėnesinių pajamų suma, tenkanti vienam žmogui per mėnesį ir visiems garantuojanti minimalų socialiai priimtiną poreikių patenkinimo lygį, atitinkantį organizmo maisto poreikius pagal fiziologines normas, minimalius drabužių, avalynės, baldų, ūkinių, sanitarijos ir higienos reikmenų, buto, komunalinių, buitinių, transporto, ryšių, kultūros ir švietimo paslaugų poreikius*“. Nuo 2008 m. MGL pakeistas baziniu bausmių ir nuobaudų dydžiu (BBND) (LRS 2008 m. liepos 15 d. įstatymas Nr. X-1710, 10 str. 4 d.). Tačiau pastebėtina, kad pačiame BK vis dar delsiama MGL pervadinti į BBND. Šioje disertacijos dalyje dėl patogumo taip pat pasirinkta vartoti MGL terminą, siekiant bereikalingai neapsunkinti anksčiau galiojusių ir šiuo metu galiojančių baudų dydžio tarpusavio palyginimo.

[435] Nors ankstesniuose teisės aktuose buvo minima „nuobauda nukentėjusiojo naudai“ ar panaši formuluotė, ji reiškia ne valstybės sankciją, o žalos nukentėjusiajam kompensavimą, kurio, autorės nuomone, negalima prilyginti baudos bausmei dėl civilinio teisinio pobūdžio paskirties.

1940 m. ir 1941 m. bei nuo 1944 m. iki 1961 m. LTSR BK priėmimo buvo apibrėžtas „iki tūkstančio rublių“. 1961 m. LTSR BK bauda sumažinta iki penkių šimtų rublių, po 1983 m. pakeitimų – iki trijų šimtų rublių. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir 1994 m. liepos 19 d. įstatymu įgyvendinus baudų reformą, baudą nustojus nurodyti konkrečia suma pačioje nusikaltimą aprašančioje normoje ir jos dydį ėmus nurodyti BK Bendrojoje dalyje, normos sankcijoje beliko žodis „bauda“, dėl ko **konkretus jos dydis**, galiojęs skirtingu įstatymo taikymo laiku, **yra gana problematiškas klausimas, kadangi nuolat keičiamos tiek MGL minimalios ir maksimalios ribos BK Bendrojoje dalyje, tiek paties MGL vertė**.

Remiantis šiuo metu galiojančio BK 47 str. 3 d., baudos dydis priklauso nuo nusikalstamos veikos kategorijos. Kadangi tiek BK 191 str. 1 d., tiek 2 d. patenka į tą pačią nesunkių tyčinių nusikaltimų kategoriją, baudų dydžio amplitudė – tiek minimumas, tiek vidurkis – yra vienodas: autorystės pasisavinimui kaip nesunkiam tyčiniam nusikaltimui taikoma BK 47 str. 3 d. 2 p. baudos amplitudė: „*už nesunkų nusikaltimą – nuo 50 iki 2 000 MGL dydžio*“, kas pavertus eurais atitinka 2 500–100 000 eurų, tad į kvalifikuojančias aplinkybes, kaip rodančias didesnį veikos pavojingumą, teismas atsižvelgia skirdamas bausmę ir remdamasis bendraisiais bausmių skyrimo pagrindais (BK 54 str. 2 d. 1 p.).

Vertinant už autorystės pasisavinimą šiuo metu BK numatytas baudos dydžio ribas suderinamumo su ANK prasme, matyti, kad jie yra tinkamai suderinti. ANK 123 str. 1 d. už siauros apimties autorystės pasisavinimą (svetimo mokslo ar studijų darbo pateikimą mokslo ar studijų institucijai kaip savo[436]) įtvirtintos gerokai mažesnės baudos ribos, kurių dydis – nuo 4 iki 10 MGL (nuo 200 iki 500 eurų). Už pakartotinį šios ANK normos pažeidimą, galima skirti nuo 34 iki 60 MGL (nuo 1700 iki 3000 eurų) (ANK 123 str. 4 d.). Taigi šie baudos dydžiai tarpusavyje persikloja ir į BK ribas patenka tik 10 MGL apimtimi, kuri įmanoma tik skiriant beveik maksimalią bausmę už pakartotinį autorystės pasisavinimą pagal ANK 123 str. 4 d. Toks **persidengimas yra vertintinas kaip labai nedidelis ir galimas bei išlaikantis baudų dydžių nuoseklumą tarp ANK ir BK, kas pagrindžia ir atitiktį *ultima ratio* principui**. Visgi išlieka problema, kad tik siauros apimties mažesnio pavojingumo autorystės pasisavinimo atvejai (t. y. egzistuojantys tam tikroje akademinės veiklos srityje) patenka į ANK ribas, dėl ko net ir analogiško mažo pavojingumo autorystės pasisavinimai, pasireiškiantys ANK atskirai neapibrėžtoje veiklos srityje, užtrauks baudžiamąją atsakomybę. Negalint visų autorystės pasisavinimų perkelti į

[436] Plačiau apie tai žr. šios disertacijos *2.2.2 poskyrį*.

ANK, tokio baudžiamosios ir administracinės atsakomybių nenuoseklumo išvengti pavyktų tik ANK įtvirtinant atsakomybę už šias veikas atskirose veiklos srityse, kuriose sistemingai vykdomi autorystės pasisavinimai, kadangi jokie kiti bendrieji sudėties požymiai nesudaro galimybių diferencijuoti šių atsakomybių[437].

Anksčiau baudos skyrimui už autorystės pasisavinimą reikšmingas šios bausmės vidurkis atitiko 51 250 eurų dydžio sumą. Visgi pastebėtina, kad teismų praktikoje autorystės pasisavinimo bylose juo nesivadovauta: baudos bausmė buvo paskirta 4 bylų faktinėse situacijose šešiems asmenims, o baudos dydis sudarė 10–100 MGL[438] (vidutiniškai – 37,5 MGL). Palyginus su atitinkamų metų bausmės vidurkiu matyti, kad visi šie paskirti baudų dydžiai labai ženkliai mažesni už bausmės vidurkį ir artimi jos minimumui[439].

Dėl praktinio poreikio tinkamai parinkti baudžiamojo kodekso redakciją faktinei situacijai spręsti, būtina aptarti, kaip **kito realus baudos dydis už autorystės pasisavinimą**, bėgant metams, kadangi, skirtingų redakcijų BK galiojimo raidoje nuolat keitėsi baudos dydžiai tiek dėl MGL vertės kaitos pačiame BK, tiek dėl paties MGL vertės eurais ar litais, nustatomos Vyriausybės nutarimu. Taigi praktikoje gali kilti klausimas, kokio dydžio bauda turi būti skiriama už seniau padarytus autorystės pasisavinimus ir netgi visiškai „skurdžioje“ teismų praktikoje autorystės pasisavinimo baudžiamosiose bylose yra pasitaikęs neteisingo baudos dydžio apskaičiavimas: pirmosios instancijos teismo A. K. atžvilgiu priimtame apkaltinamajame nuosprendyje jam skirta 100 MGL, t. y. 5 000 eurų, dydžio bauda[440], o apeliacinėje instancijoje[441] buvo patikslintas baudos dydis,

---

[437] Plačiau apie tai rašyta šios disertacijos *2.2.2, 3.3.3 poskyriuose*.

[438] Baudžiamosiose bylose pagal metus: **2005 m. – 10 MGL (1250 Lt)**(Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. T-417-591-2005); **2006 m. – 10 MGL (1250 Lt)** (Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.1-9-266/ 2006); **2010 m. – 50 MGL (6250 Lt)** (Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010); 2014 m. – **K. Ū.** paskyrė **30 MGL (3900 Lt)**, **L. S.** – **25 MGL (3250 Lt)** (LAT 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014); 2023 m. – **100 MGL (3 766 Eur)** (LAT 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024).

[439] Be to, iš 4 baudžiamųjų autorystės pasisavinimo bylų, kuriose buvo paskirta bauda, tik dviejose bylose kaltininkų baudos mokėjimas galėjo baigtis bausmės įvykdymu, kadangi likusiais atvejais bylos buvo nutrauktos, dėl ko, atitinkamai, kaltinamiesiems mokėti baudos nebereikėjo.

[440] Kauno apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-464-1109/2022.

[441] Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-110-954/2023.

nurodant, kad „*100 MGL dydžio bauda atitinka 3 766 Eur*“, kadangi turėjo būti taikytas ankstesnis mažesnę MGL vertę įtvirtinantis teisės aktas, o tai atitinka baudžiamąją atsakomybę griežtinančio įstatymo netaikymo atgal situaciją. Todėl tik teisingai nustačius egzistavusio teisinio reguliavimo ribas laike galima tinkamai parinkti baudžiamojo įstatymo redakciją, teisme nagrinėjant konkrečią bylą ir paskirti teisingo dydžio baudą.

8 lentelėje prieduose pateikiami 1961 m. LTSR BK 32 str., reglamentavusio baudos bausmę, pakeitimai nuo nepriklausomybės atgavimo ir juose atsispindintis baudos dydžio, apibrėžto MGL amplitude, pokytis iki naujojo BK įsigaliojimo 2003 m. gegužės 1 d. Iki 1994 m. liepos 19 d. įstatymo priėmimo galiojo straipsnio sankcijoje įtvirtinta maksimali 300 rublių bauda, kuri būdavo skiriama, konvertuojant piniginį baudos dydį į litus; bauda dar nebuvo indeksuojama pagal jokius gyvenimo lygio rodiklius, todėl lentelėje ji nepateikiama. Nuo 1994 m. autorystės pasisavinimo sankcijoje nebenurodomas jos dydis (žr. *3* ir *7 lenteles* prieduose) ir skiriant baudą taikomos BK Bendrosios dalies taisyklės. Taip pat baudą iki naujojo BK įsigaliojimo buvo galima skirti kaip pagrindinę arba kaip papildomą bausmę šalia kitos bausmės, dėl to nurodomi skirtingi jų dydžiai (nuo naujojo 2000 m. BK įsigaliojimo papildomos bausmės pašalintos). Taigi *8 lentelėje* prieduose pateikiami duomenys ir baudos bausmės pakeitimai, padaryti 1994 m., galioję iki naujojo BK įsigaliojimo 2003 m.

Iš *8 lentelės* duomenų matyti, kad baudos dydžiai paprastai buvo didinami ir darėsi vis labiau kompleksiniai, atskirai nuo 1998 m. ėmus aprašyti baudų dydžius už savanaudiškus nusikaltimus, taip pat išskiriant baudų dydžius nepilnamečiams, o nuo 2002 m. – ir juridiniams asmenims. Bauda kaip pagrindinė bausmė nuo 1994 m. iki 1996 m. nuo 10–500 MGL padidinta iki 100–1000 MGL; kaip papildoma bausmė – vietoje 3–250 MGL padidinta iki 10–500 MGL. 1998 m. kaip pagrindinė bausmė už atskirą savanaudiškų nusikaltimų kategoriją pridėta nuo 200 iki net 50 000 MGL bauda, taip pat išskirtos nepilnamečiams taikomos pagrindinės ir papildomos baudos ribos: pagrindinė įtvirtinta nuo 10 iki 500 MGL, papildoma – nuo 5 iki 200 MGL. 2001 metų pakeitimais nebuvo keičiami maksimalūs baudų dydžiai, o visi minimalūs dydžiai sumažinti iki 1 MGL dydžio. 2002 m. sausio 25 d. įstatymu įtvirtinus juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę, jiems numatytas atskiras bausmių sąrašas, kuriame bauda įtvirtinta iki 1 000 MGL (minimali įstatymo numatyta riba ir toliau liko 1 MGL), kitos baudų ribos nebuvo keičiamos.

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojus naujajam BK, panaikintos pagrindinės ir papildomos bausmės, pradėta baudos dydžius skirstyti pagal nusikalstamų veikų kategorijas (žr. *9 lentelę* prieduose; lentelėje paryškintai pažymėta

nesunkaus nusikaltimo kategorija, į kurią patenka autorystės pasisavinimas). Visgi ir po naujojo BK priėmimo baudų minimalios ir maksimalios ribos taip pat buvo keičiamos kelis kartus. Už autorystės pasisavinimą kaip nesunkų nusikaltimą vos priėmus naująjį BK buvo įtvirtinta nuo 1 iki 100 MGL bauda, nuo 2011 m. – nuo 1 iki 500 MGL bauda, o nuo 2017 metų – nuo 50 iki 2 000 MGL dydžio bauda. **Lyginant pradinę dabartinio BK redakciją su šiandien galiojančia suvestine redakcija, maksimalios baudos dydis pakeltas dvidešimt kartų**. Tačiau per tą laiką keitėsi ne tik MGL įstatyminės ribos, bet ir vieno MGL vertė, kuri taip pat nuolat didėjo, atspindėdama gerėjančią ekonominę situaciją Lietuvoje. Kadangi baudos bausmė nuo 1994 m. liepos 19 d. įstatymo priėmimo, įsigaliojusio 1994 m. rugpjūčio 5 d., imta aprašyti minimaliu ir maksimaliu MGL dydžiu, **apskaičiuoti tikrąjį baudos dydį pinigine išraiška galima tik įvertinus vieno MGL piniginę vertę, kurios nuolatinis pokytis lėmė ir nuolat kintantį galutinį piniginį baudos dydį,** dėl ko jį skaičiuojant lengvai galima suklysti[442].

Vertinant MGL piniginę išraišką nuo minėto 1994 m. įstatymo priėmimo, baudai apskaičiuoti reikalingi MGL dydžiai buvo patvirtinti dar likus keliems mėnesiams iki baudų reformos priėmimo 1994 m. ir kasmet buvo keičiami po kelis kartus[443], o priėmus naująjį BK, MGL (arba BBND) dydis buvo pakeistas tik porą kartų (nuo 2007 m. sausio 1 d. – 130 Lt[444] ir nuo 2018 m. sausio 1 d. – 50 eurų[445] arba 172,64 Lt). Pažymėtina, kad jį nuo 2004 m. birželio mėn. galima versti į eurus pagal įprastą 3,4528 kursą[446].

---

[442] Galima pastebėti, kad kai kurie mokslininkai, skaičiuodami baudos vertę iki 1998 m., neatsižvelgė į nuolatinį MGL vertės pokytį, dėl ko neteisingai apskaičiavo baudą. Pvz., G. Šulija, komentuodamas turtinių bausmių reformą, nurodo, kad „*Vėliau, t. y. 1996 m., buvo padidinta įstatyme numatyta minimali ir maksimali bauda, dėl to minimali bauda, kaip pagrindinė bausmė, buvo 12 500 litų. 1998 m. minimali bauda už savanaudiškus nusikaltimus buvo padidinta iki 200 MGL (25 000 Lt), be to, atskirai pradėtos reglamentuoti baudos nepilnamečiams. 2001 m. baudos minimalus dydis vėl buvo sumažintas iki 1 MGL, t. y. iki 125 litų*“ (Šulija, 2004, p. 59). Mokslininkas neteisingai apskaičiavo baudą, nes panaudojo 125 litų vertės MGL matą, skaičiuodamas 1996 metų baudos dydžius, kai tuo metu MGL vertė buvo 90 litų. Vadinasi, minimali bauda 1996 m. buvo ne 12 500 litų, o 9 000 litų (likusi dalis autoriaus apskaičiuota teisingai).

[443] Dar tais pačiais 1994 metais MGL buvo keistas kelis kartus: nuo 1994 m. sausio 15 d. – 46 Lt (LRV 1994 m. sausio 10 d. nutarimas Nr. 4); nuo 1994 m. balandžio 9 d. – 48 Lt (LRV 1994 m. kovo 31 d. nutarimas Nr. 234).

[444] LRS 2006 m. gruodžio 7 d. įstatymas Nr. X-963.

[445] LRV 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimas Nr. 707.

[446] Pastebėtina, kad iki 2002 m. lito ir euro santykis stipriai varijavo – nuo apie 3,3 iki net apie 3,9. Nuo 2002 m. vasario mėn. lito ir euro santykis stabilizavosi iki apytikrio 3,45, varijuojant tik tūkstantosioms kurso dalims, bet daugiau ženkliai nekito (žr. https://www.bankai.lt/valiutos/valiutu-kursai/ltl, žiūrėta 2025 m. liepos

Žemiau esančioje *7 lentelėje* matyti MGL vertės pokytis nuo 1994 m., nurodytos datos rodo MGL vertės pakeitimo įsigaliojimo dieną[447].

BK įtvirtintų baudų dydžio amplitudės MGL už nesunkius nusikaltimus ir MGL piniginės vertės pokytis pavaizduotas *9 lentelėje* ir *6 paveikslėlyje* prieduose. Šiame paveikslėlyje geriau, nei vien iš skaičių, matyti, kad BK įtvirtintų baudų dydžio MGL amplitudė už nesunkius nusikaltimus po naujojo BK priėmimo labai ženkliai išsiplėtė, t. y. atskirtis tarp minimalios ir maksimalios MGL baudos ribos su pakeitimais labai padidėjo (paveikslėlyje – pilki stulpeliai), tuo tarpu MGL piniginė vertė kilo nuosekliai, kas atitinka bendrą ekonominę Lietuvos situaciją (juodi taškeliai su nominalia MGL verte litais). Pilki stulpeliai iki 2003 m. naujojo BK įsigaliojimo rodo baudos dydžio ribas ne tik nesunkiems nusikaltimams, bet ir bet kokio kito sunkumo nusikaltimams, kadangi baudų dydis nebuvo skiriamas pagal nusikaltimų sunkumo kategorijas, todėl staigus maksimalios ribos kritimas tarp 2001 m. ir 2003 m. nerodo baudžiamojo įstatymo švelnėjimo tendencijų ir jas veikiau iš dalies rodo minimalios MGL ribos laikinas sumažinimas nuo 2001 m.[448]

31 d.). Įsigaliojus stojimo į ES sutarčiai, Lietuva 2004 m. birželio 27 d. prisijungė prie antrojo valiutų kurso mechanizmo, palaikydama tą patį fiksuotąjį lito ir euro santykį – 3,4528 lito už 1 eurą (žr. https://www.pinigumuziejus.lt/lt/naujienos/lietuvos-banko-datos-lito-susiejimas-su-euru, žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.). Tai reiškia, kad BK įsigaliojimo dieną 2003 m. euro ir lito santykis jau buvo pakankamai stabilus, kad būtų galima skaičiuoti baudų dydžius, verčiant juos iš litų pagal fiksuotą santykį 3,4528 lito už 1 eurą.

[447] Daugelį buvusių MGL dydžių galima rasti internete adresu https://www.tagidas.lt/savadai/9007/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

[448] Apatinės MGL ribos pokytis taip pat nepraėjo be padarinių. Kaip nurodo G. Sakalauskas ir J. Namavičius, „*1998 m. liepos 2 d. priimtu įstatymu baudos bausmės apatinė riba taip pat buvo drastiškai padidinta – net iki 100 MGL (tokia riba dabartiniame įstatymo projekte numatyta už apysunkius nusikaltimus). Tai lėmė, kad baudos bausmė teismų praktikoje imta taikyti labai retai (1998 m. sudarė 3,1 proc., 1999 m. – 3,5 proc., 2000 m. – 2,4 proc. paskirtų bausmių struktūroje <...>), žymiai padidėjo paskirtų laisvės atėmimo bausmių ir kalinių skaičius, nes teisiamieji netgi patys prašydavo neskirti baudos bausmės, geriau – laisvės atėmimą. Baudos bausmės dalis ėmė didėti tik 2001 m. spalio 9 d. įstatymu vėl panaikinus baudos bausmės apatinę ribą, tokia ji buvo (logiškai) numatyta ir naujajame LR BK*“ (Sakalauskas ir Namavičius, 2018, p. 46).

7 lentelė. MGL vertės pokytis nuo 1994 m. (litais ir eurais)

Pakeitimo įsigaliojimo data	1994-05-05[449]	1994-10-06[450]	1995-01-01[451]	1995-05-01[452]	1995-10-01[453]	1996-01-01[454]	1996-12-01[455]	1997-02-01[456]	1997-11-01[457]	1998-05-01[458]	2007-01-01[459]	2008-10-22[460]	2015-01-01[461]	2018-01-01[462]
MGL vertė (Lt)	50	55	60	70	80	90	100	110	120	125	130	130	130	172,64
MGL vertė (€)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37,66	37,66	37,66	50

Sudaryta autorės R. Žiedės

Turint visus šiuos duomenis – atitinkamu laiku pakeistas MGL ribas ir vieno MGL vertę – galima įvertinti ir galutinio baudos dydžio dinamiką (žr. *10 lentelę* prieduose ir *7 paveikslėlį* prieduose, pastarojo glaustumui ir paprastumui išlaikyti pateikiama tik baudos dinamika už nesunkius tyčinius nusikaltimus ir tik pilnamečiams fiziniams asmenims). Pažymėtina, kad tarpusavyje visas normos redakcijas šiame tyrime pasirinkta lyginti litais, kadangi, *pirma*, euras pirmą kartą pradėtas naudoti kaip apskaitos valiuta tik 1999 m.[463], todėl MGL apskaičiuoti eurais pagal galiojusį lito ir euro santykį galima tik nuo 1999 m. (taigi lengviau ir logiškiau palyginti realią piniginių baudų vertę litais), *antra*, eurais oficialiai bauda Lietuvoje apskaičiuojama žymiai trumpesnį laiką (tik nuo 2015 m.), *trečia*, pragmatiškai žiūrint, atvirkštinis konvertavimas apsunkins paveikslėlių pavaizdavimą dėl didesnio kiekio skaičių nuošimčių vaizdavimo po kablelio. Šie lentelėje pateikti

[449] LRV 1994 m. balandžio 28 d. nutarimas Nr. 331.
[450] LRV 1994 m. rugsėjo 28 d. nutarimas Nr. 907.
[451] LRV 1995 m. sausio 4 d. nutarimas Nr. 6.
[452] LRV 1995 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. 567.
[453] LRV 1995 m. rugsėjo 11 d. nutarimas Nr. 1212.
[454] LRV 1995 m. gruodžio 28 d. nutarimas Nr. 1635.
[455] LRV 1996 m. spalio 28 d. nutarimas Nr. 1256.
[456] LRV 1997 m. sausio 27 d. nutarimas Nr. 59.
[457] LRV 1997 m. spalio 31 d. nutarimas Nr. 1208.
[458] LRV 1998 m. balandžio 1 d. nutarimas Nr. 382.
[459] LRS 2006 m. gruodžio 7 d. įstatymas Nr. X-963.
[460] LRV 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031; nuo 2008 m. MGL išskirtas į du matus: BSI ir BBND (LRS 2008 m. liepos 15 d. įstatymas Nr. X-1710).
[461] Nuo 2015-01-01 – 37,66 Eur arba 130 Lt (BBND konvertuotas į eurus.
[462] 50 Eur (LRV 2017 m. rugpjūčio 30 d. nutarimas Nr. 707) arba 172,64 Lt (BBND).
[463] Žr. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_lt [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

skaičiai vaizduojami ir *7 paveikslėlyje* prieduose, apsiribojant 2000 m. BK redakcijos galiojimo laikotarpiu. Matyti, kad galutinis baudos dydis litais (raudona linija), žinoma, didžiausius šuolius daro keičiant maksimalias baudos ribas, įtvirtintas BK (2007–2011 m. šuolis ir 2015–2017 m. šuolis). Tačiau nuo 37,66 eurų (130 litų) iki 50 eurų (172,64 litų), t. y. vos 12,34 eurų padidinus MGL (BBND) dydį (2017–2018 m. pokytis), eksponentiškai padidėja maksimalus galimas skirti baudos už nesunkius nusikaltimus dydis nuo 75 320 eurų (260 tūkst. litų) iki 100 000 eurų (345 tūkst. litų) (t. y. 24 680 eurų arba 85 tūkst. litų). Bet koks net ir mažiausias naujas MGL (BBND) ribos pakėlimas turės didelę įtaką galutiniam baudos dydžiui ir jį pakels eksponentiškai[464].

Vertinant pateiktus duomenis įstatymo taikymo atgal prasme (t. y. švelnesnio ar tarpinio galiojusio įstatymo taikymo prasme pagal principą *Lex benignior retro agit*), matyti, kad atgal negalios joks iš šių pakeitimų, kadangi visi jie yra įtvirtinantys griežtesnę atsakomybę, o MGL vertės pakeitimas LRV nutarimu apskritai nelaikomas BK pakeitimu ir švelnesniu baudžiamuoju įstatymu, dėl ko ši problema tarsi nekyla[465]. Dėl to, bent jau kol

---

[464] Analogiškai ir BK įtvirtinti baudų vidurkiai (ir) už autorystės pasisavinimą buvo ypač aukšti ir nuolat kilo. 2017 m. matomas didžiausias baudos vidurkio šuolis, kadangi 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymu (Nr. XIII-653) buvo pakeista BK 47 straipsnyje numatyta baudos dydžio amplitudė, kas gerokai (net keturis kartus) pakėlė baudos dydžius už visas nusikalstamas veikas, įskaitant autorystės pasisavinimą (tai daryta iš esmės siekiant priversti teismus skirti didesnes baudas (žr. Aiškinamasis raštas dėl LR BK 43, 47, 54, 62, 63, 64, 68^1, 68^2, 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto.). Dar labiau, netgi daugiau nei 10 tūkst. eurų, baudos už autorystės pasisavinimą vidurkį padidino BBND dydžio pakėlimas iki 50 eurų (2017–2018 m. pokytis), dėl ko iki paskutinių BK pakeitimų, panaikinusių bausmės skyrimą nuo jos vidurkio, turėjome tokį didžiulį baudos vidurkį – 51 250 eurų. Apie tokio 2017 m. baudos dydžio padidinimo neracionalumą yra rašęs ne vienas mokslininkas (pvz., Fedosiuk, 2019, p. 298–299; Namavičius, 2018, p. 3–4; Sakalauskas ir Namavičius, 2018). Šis atskaitos taškas, perėjus prie bausmės minimumo taisyklės, nukrito iki 2 500 eurų minimalios ribos, t. y. sumažėjo 48 750 eurais (priimant šį pakeitimą remtasi ir minėtais mokslininkų darbais, kritikavusiais vidurkio taisyklę (Žr. Aiškinamasis raštas dėl LR BK 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, ...).

[465] Pakėlus MGL dydį iki 50 eurų, nuteistųjų manymu įvyko dalinė dekriminalizacija – kai kurios nusikalstamos veikos nuosavybei tapo administraciniu nusižengimu, dėl ko pasipylė prašymai atnaujinti baudžiamuosius procesus. Tačiau visi jie buvo atmesti, argumentuojat tuo, kad „*Kadangi dydžių nustatymas nepriskiriamas baudžiamojo įstatymo reglamentavimo sričiai, todėl BK 3 straipsnyje įtvirtintos baudžiamojo įstatymo galiojimo laiko atžvilgiu nuostatos netaikomos MGL dydį nustatančioms teisės normoms. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką BK 3 straipsnio 2 dalies nuostatos netaikomos tais atvejais, kai keičiasi MGL dydis arba nacionalinės ir užsienio valiutos kurso*

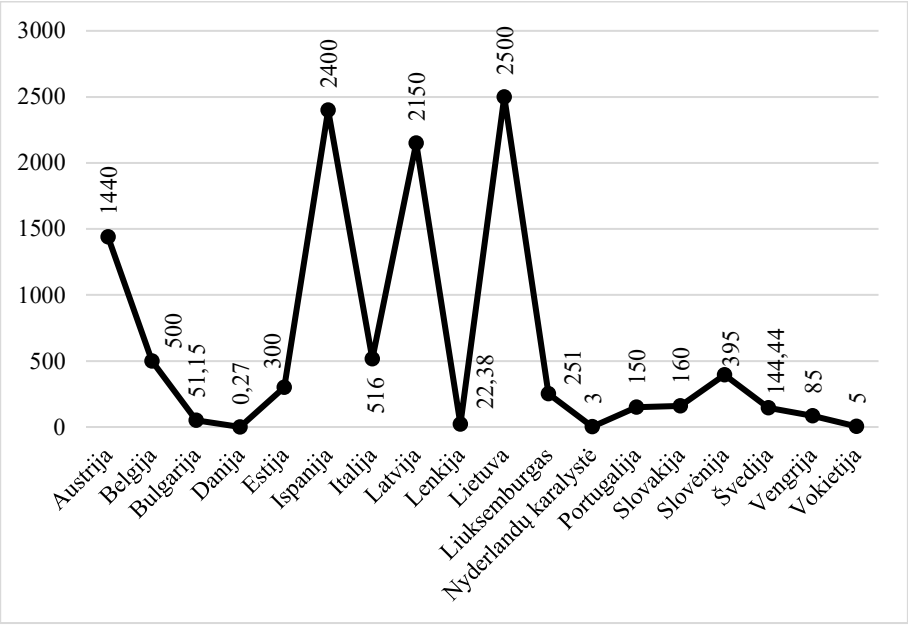
kas, **visada taikytinas nusikalstamos veikos padarymo metu galiojęs MGL dydis**.

Pažymėtina ir tai, kad baudos bausmė pagal griežtumą turi savo vietą bausmių sistemoje, kurios negalima ignoruoti. Kaip nurodo O. Fedosiuk, „*pagal Lietuvos baudžiamojoje teisėje įtvirtintą koncepciją bauda bausmių hierarchijoje numatyta kaip viena švelniausių bausmių <...>. Augant ekonomikai ir gyventojų pajamoms, baudos dydžių korekcija turėjo būti vykdoma remiantis nuolat kintančiu MGL, o ne didinant baudos minimalius ir maksimalius dydžius*“ (Fedosiuk, 2019, p. 296). Kartu pastebėtina, kad MGL neišvengiamai ir ateityje bus nuolat kintantis dydis, nes jis skirtas ne tik baudoms apskaičiuoti, bet ir nusikalstamų veikų, pavyzdžiui, nuosavybei ar ekonomikos tvarkai, pavojingumui įvertinti pasikeitusios ekonomikos kontekste.

Šioje vietoje galima pateikti lyginamosios analizės rezultatus ir **įvertinti Lietuvos BK nustatytą baudos dydį, palyginus su kitų Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose nustatytais baudų už autorystės pasisavinimą dydžiais**.

Žemiau esančiame *1 paveikslėlyje* pavaizduota minimali bauda, kurią galima skirti asmeniui už autorystės pasisavinimo nusikaltimą be kvalifikuojančių aplinkybių ES valstybėse.

santykis. Tad šie dydžiai vertinami atsižvelgiant į tai, kokie jie buvo veikos padarymo metu (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-519/2006, 2K-348/2008, 2K-64/2011, 2K-1-2019)“ (Vilniaus apygardos teismo 2019 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-50-211/2019). Teismai netiesiogiai pasako, kad MGL dydžio pakeitimas yra turto vertės adaptavimas pasikeitusiai ekonominei situacijai, todėl nedaro įtakos veikos pavojingumo vertinimui, nes jis paprasčiausiai nekinta.

1 paveikslėlis. Minimali bauda už autorystės pasisavinimą, Eur

Sudaryta autorės pagal Steponavičiūtė, 2020b

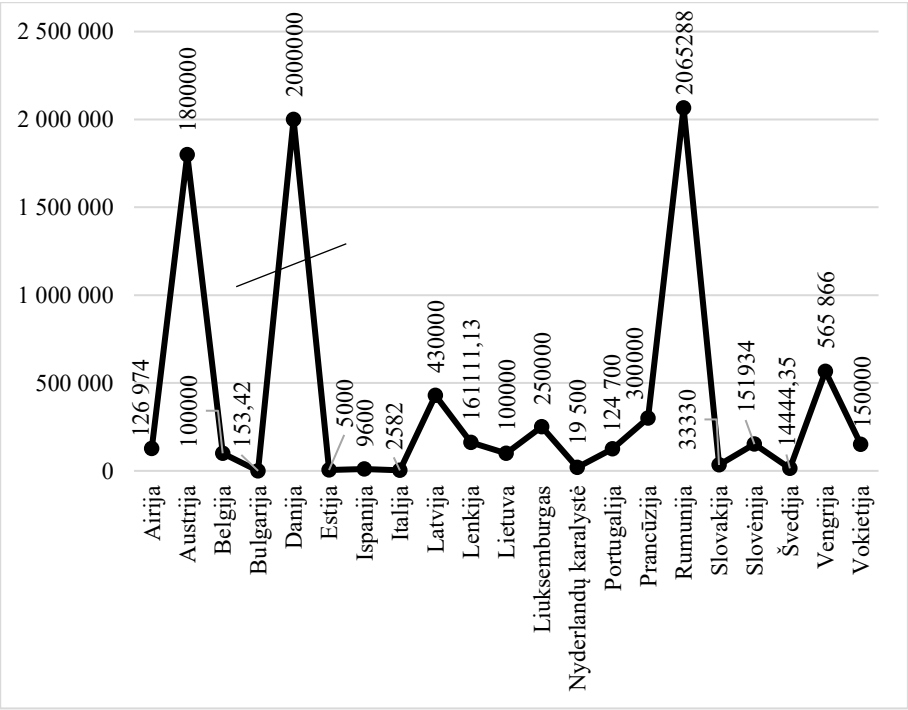
Paveikslėlyje nepateikti minimalūs Kroatijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Airijoje ir Čekijos Respublikoje taikomi baudų dydžiai, kadangi jų neįmanoma nustatyti dėl įvairių su tų valstybių teisiniu reguliavimu susijusių priežasčių[466]. Pažymėtina, kad ne visose valstybėse įtvirtintas bausmės dydis toje pačioje normoje, kurioje kriminalizuotas pats nusikaltimas, kai kada minimalus dydis įtvirtintas tik BK Bendrojoje dalyje. Todėl paveikslėlyje atvaizduojami abu – tiek normoje paminėtas baudos dydis, o jei jo nėra, vietoje to naudojamas Bendrojoje dalyje įtvirtintas minimalus baudos už tos kategorijos nusikalstamas veikas baudos dydis[467].

[466] Šios ES valstybės buvo pašalintos iš šio paveikslėlio dėl įvairių priežasčių: abiejuose paveikslėliuose Kroatija buvo pašalinta, kadangi joje nėra įtvirtinto nei minimalaus, nei maksimalaus baudos dydžio (ji matuojama 10–300 dienos pajamų ribomis, o dienos pajamomis, kurių dydis nustatomas paties teismo, Kroatijos BK 51 str. 1 ir 3 d.); Suomija taip pat buvo pašalinta, kadangi taip pat nėra įtvirtintos baudos ribos – jos dydis priklauso išimtinai nuo kaltinamojo pajamų, o minimalios algos dydis taip pat Suomijoje nėra nustatytas, tad net ir apytikrio baudos dydžio apskaičiuoti neįmanoma (žr. https://wageindicator.org/salary/minimum-wage/minimum-wages-per-country, žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.); Prancūzijoje ir Airijoje neįtvirtintas minimalus baudos dydis, bet įtvirtintas tik maksimalus; Čekijos Respublikoje bauda įtvirtinta tik normoje su kvalifikuojančiomis aplinkybėmis.

[467] Paminėtina, kad ne vienoje valstybėje baudos matuojamos dienomis (nurodoma jų amplitudė nuo–iki), o viena baudos diena taip pat vertinama pinigine suma,

Kaip matyti, minimalus baudos dydis už autorystės pasisavinimą yra labai skirtingas ir lyginant minimalius dydžius tarpusavyje, juos gali skirti net keli tūkstančiai eurų. Pastebėtina ir tai, kad **Lietuvoje įtvirtinta minimali bauda yra pati didžiausia visoje Europos Sąjungoje**.

Didžiulis reguliavimo skirtumas matyti ir analizuojant maksimalius baudos dydžius (žr. žemiau esantį *2 paveikslėlį*[468]).

2 paveikslėlis. Maksimali bauda už autorystės pasisavinimą, Eur

Sudaryta autorės pagal Steponavičiūtė, 2020b

nurodant jos minimalų ir maksimalų dydį, kas suteikia didelį baudos dydžio lankstumą (pvz., Austrijos autorių teisių įstatymo 91 para., Estijos BK 44 str., Ispanijos BK 50 str., Kroatijos BK 42 str., Rumunijos BK 61 str., Slovėnijos BK 47 str., Vengrijos BK 50 str. ir kt.). Todėl paveikslėlyje nurodomas absoliučiai mažiausias įmanomas minimalus baudos dydis (jis skaičiuotas imant minimalų baudos dienų skaičių, padauginant jį iš minimalaus įmanomo tos dienos piniginio įvertinimo skaičiaus).

[468] Paveikslėlyje pavaizduotos maksimalios baudos apskaičiuotos tokiu pačiu būdu – pirmiausia naudotos tos, kurių dydžiai įtvirtinti pačioje normoje, draudžiančioje autorystės pasisavinimą, o jei normoje maksimalus baudos dydis nepaminėtas, naudotas tos valstybės BK Bendrojoje dalyje nurodytas maksimalus baudos dydis ir jo skaičiavimo taisyklės už tos kategorijos nusikaltimus (pvz., imant maksimalų baudos dienų skaičių, padauginant jį iš maksimalaus įmanomo tos dienos piniginio įvertinimo skaičiaus). Kroatija, Suomija ir Čekijos Respublika iš šio paveikslėlio pašalintos dėl jau minėtų priežasčių.

Paveikslėlyje matyti trys ryškūs išskirtinumai: Danija įtvirtina minimalias baudas, bet maksimalus baudos dydis neįtvirtinamas, todėl jo nėra kaip pavaizduoti grafiškai ir teismų praktika gali nustatyti bet kokį dydį (paveikslėlyje pažymėta „neribotas“). Kita vertus, Austrija ir Rumunija yra įtvirtinusios labai didelius maksimalius baudos dydžius. Austrijos reguliavimas ypatingas ir dėl to, kad ten autorystės pasisavinimas laikomas tam tikra sukčiavimo forma, o sukčiavimas paprastai laikomas pavojingu nusikaltimu visoje ES, kadangi, be jokios abejonės, gali sukelti daug žalos nukentėjusiajam. Likusių valstybių reguliavimas vizualiai atrodo panašus, bet vertinant konkrečius baudų dydžius, jie taip pat yra kardinaliai skirtingi. **Lietuvos įstatymų leidėjo nustatytas maksimalus baudos dydis neatrodo išsiskiriantis**. Analizuojant šiuos duomenis matyti, kad baudos dydis nepriklauso ir nekoreliuoja su valstybės BVP, taip pat neatrodo, kad dydžiai atspindi kultūrinius-regioninius intelektinės nuosavybės apsaugos bruožus ar tradicijas (pvz., ypač ilgametė apsaugos tradicija Vakarų Europoje ar posovietinių valstybių blokas), todėl atrodo parinkti gana atsitiktinai. Žinoma, gana mažai tikėtina, kad asmeniui būtų skirtas tiek minimalus, tiek maksimalus baudos dydis, jis priklauso nuo teismų praktikos, kas apsunkina realiai skiriamų baudų dydžių palyginamą.

Laisvės apribojimo bausmė nepasižymi dideliais ypatumais autorystės pasisavinimo atveju. Šios bausmės esmė – terminuotas baudžiamojo įstatymo ir teismo nustatytų draudimų ir įpareigojimų taikymas nuteistajam, skiriamas nuo 3 mėnesių iki 2 metų (Blaževičius, Usik ir Švedas, G., 2004, p. 130). Laisvės apribojimo bausmė pirmą kartą buvo įtvirtinta 2000 m. BK. Remiantis BK įtvirtinta bausmių sistema, už autorystės pasisavinimą ši bausmė numatyta kaip trečia pagal griežtumą bausmės rūšis. Ši bausmė įtvirtinta tiek už pagrindinę, tiek už kvalifikuotą autorystės pasisavinimo sudėtis. Laisvės apribojimo bausmė teismų praktikoje autorystės pasisavinimo baudžiamosiose bylose dar niekada nebuvo paskirta.

Laisvės apribojimo bausmės turinį ir skyrimo tvarką nustato BK 48 str. Šio straipsnio 2 d. nurodyta, kad „*Laisvės apribojimo bausmė gali būti skiriama nuo trijų mėnesių iki dvejų metų. Bausmės terminas skaičiuojamas metais ir mėnesiais*“. Šios bausmės terminas BK Bendrojoje dalyje nesiejamas su nusikalstamos veikos sunkumu, todėl iš esmės dydžiai priklausys nuo teismo diskrecijos.

Pagal BK 48 str. 3 d. skirdamas šią bausmę teismas paprastai paskiria intensyvią priežiūrą (nuteistojo buvimo vietos pagal nustatytą laiką kontrolę elektroninio stebėjimo priemonėmis), tačiau, autorės nuomone, autorystės pasisavinimo atveju skirti intensyvios priežiūros nėra didelės prasmės,

kadangi šios nusikalstamos veikos padarymas nesusijęs su buvimu tam tikroje vietoje, todėl ir tokiu būdu riboti laisvę kaltininkui neatrodo logiška.

Laisvės apribojimas pasireiškia tam tikrų įpareigojimų bei draudimų visuma, kurias savo nuožiūra paskiria teismas. Remiantis BK 48 str. 4 ir 5 d., įtvirtinta galimybė kartu su intensyvia priežiūra arba vietoj jos įpareigoti ar uždrausti asmeniui, kuriam paskirta laisvės apribojimo bausmė, elgtis tam tikru būdu, užsiimti tam tikra veikla. Pavyzdinis tokių įpareigojimų sąrašas pateiktas BK 48 str. 4 d. 1–5 p., atitinkamai pavyzdinis draudimų sąrašas pateiktas BK 48 str. 5 d. 1–4 p. Šiuose **sąrašuose pateikti įpareigojimai ir draudimai autorystės pasisavinimo nusikaltimo atveju yra gana nesusiję su nusikalstamos veikos intelektiniu pobūdžiu**, todėl manytina, kad skirdamas laisvės apribojimą už autorystės pasisavinimą teismas turėtų žiūrėti kūrybiškai ir parinkti tokias BK neįtvirtintas priemones, kurios tinkamai paveiktų asmenį nedaryti panašaus pobūdžio nusikalstamų veikų ateityje. Visgi šiuo atveju BVK 21 str. 6 d. numato, kad „*Jeigu teismas paskyrė baudžiamajame įstatyme nenumatytų draudimų ir įpareigojimų, jų vykdymo tvarką nustato Probacijos tarnyba, atsižvelgdama, kiek tai yra įmanoma, į nuteistojo nuomonę. Nuteistasis turi teisę tokių draudimų ar įpareigojimų vykdymo tvarką apskųsti nuosprendį priėmusiam teismui. Šio teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas*.“ Naudinga ir tai, kad laisvės apribojimo bausmės turinys yra lankstus ir gali keistis jau bausmės vykdymo metu. Remiantis BK 48 str. 7 d. laisvės apribojimo bausmės vykdymo metu teismas bausmę vykdančios institucijos teikimu gali pakeisti intensyvią priežiūrą ar kitas skirtas priemones, įpareigojimus ar draudimus, į kitus, taip pat šalia jų skirti papildomų priemonių, įpareigojimų ar draudimų, jei nebuvo skirta intensyvi priežiūra – ją paskirti ir pan., jei tai darytų teigiamą įtaką nuteistojo elgesiui.

Atlikus ES valstybių baudžiamųjų įstatymų analizę pastebėtina, kad laisvės apribojimo bausmė už autorystės pasisavinimą normos sankcijoje įtvirtinta tik Lenkijoje (Lenkijos ATGTĮ 115 str.). Ne viena valstybė laisvės apribojimą įtvirtina BK Bendrojoje dalyje kaip vieną iš alternatyvių bausmių, tačiau tai, ar tam tikromis sąlygomis ši bausmė gali būti skiriama net jei yra nenurodyta sankcijoje, reikalauja atskiro tyrimo, išeinančio už šio disertacinio tyrimo ribų (pvz., Latvijos BK 44 str. tam tikrų teisių apribojimas yra papildoma bausmė, galima skirti su pagrindine bausme, tam tikrą papildomų bausmių ir apribojimų sąrašą įtvirtina Italijos BK 19 str., nors pati baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą įtvirtinta atskirame Italijos autorių teisių įstatyme). Ne vienu atveju laisvės apribojimo bausmė siejama su konkretaus nusikaltimo ypatumais (pvz., remiantis Estijos BK 49–55 str., įvairūs fizinio asmens veiklos apribojimai gali būti skiriami kaip papildoma

bausmė, tačiau jie siejami su konkrečiais nusikaltimais, įtvirtintais BK Specialiojoje dalyje: (pvz., teisės vairuoti atėmimas, kai nusikaltimas padarytas vairuojant (50 str.), netgi draudimas laikyti gyvūnus (52^2 str.) ir kt.).

Arešto bausmės turinį ir skyrimo tvarką nustato BK 49 str. Areštas yra trumpalaikis laisvės atėmimas, jo terminas skaičiuojamas paromis (BK 49 str. 2 d.). Areštą teismas skiria šio kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais (BK 49 str. 1 d.). Arešto laikas už nusikalstamą veiką straipsnio sankcijoje nenurodomas, jį nustato teismas, skirdamas bausmę (BK 49 str. 4 d.). Už nusikaltimą nustatoma nuo penkiolikos iki devyniasdešimties parų arešto, už baudžiamąjį nusižengimą – nuo dešimties iki keturiasdešimt penkių parų arešto (BK 49 str. 3 d.)[469]. Tai reiškia, kad **už autorystės pasisavinimą galima skirti nuo 15 iki 90 parų arešto**, bet ši bausmės rūšis teismų praktikoje autorystės pasisavinimo baudžiamosiose bylose niekada nebuvo paskirta[470].

Atlikus ES valstybių narių baudžiamųjų įstatymų analizę matyti, kad tik Lietuvoje už autorystės pasisavinimą BK Specialiosios dalies sankcijoje įtvirtintas areštas, užsienio valstybėse areštas, jei apskritai numatomas sankcijoje, yra būdingesnis pavojingesniems nusikaltimams. Visgi tai nebūtinai reiškia, kad arešto skirti už šį nusikaltimą tokiais atvejais neįmanoma, kadangi tokią galimybę gali sudaryti įvairios BK Bendrosiose dalyse įtvirtintos bausmių skyrimo ar keitimo taisyklės.

Autorės nuomone, **autorystės pasisavinimo atveju arešto bausmės įtvirtinimas sankcijoje yra šiek tiek abejotinas, kadangi ši bausmė neturi sąsajų su šio nusikaltimo padarymo ypatumais**, būdingais kitokio pobūdžio

---

[469] Galima pastebėti, kad paskutiniais 2019 m. liepos mėnesio pakeitimais (LRS 2019 m. birželio 27 d. įstatymas Nr. XIII-2263) panaikinta nuostata, kad arešto atlikimo vieta yra areštinė (BK 49 str. 2 d.), taip pat panaikinta galimybė teismui paskirti atlikti šią bausmę poilsio dienomis, jei buvo skirta iki 45 parų arešto (BK 49 str. 5 dalis). Autorės nuomone, pastaroji buvusi taisyklė galėjo likti kodekse ir nereikalavo panaikinimo, kadangi arešto bausmės atlikimas laisvadieniais yra pakankamai reikšmingų nepatogumų sukeliantis bausmės vykdymo variantas. Kriminologai taip pat nurodo, kad „*Tokia arešto vykdymo tvarka vertintina itin palankiai, ja sudaromos sąlygos siekti laisvės atėmimo tikslų nenutraukiant nuteistojo asmens socialinių ryšių (ypač – neprarasti darbo vietos). Analogiška arešto atlikimo galimybė egzistuoja ir kitose valstybėse (Australijoje, Belgijoje, Ispanijoje, Naujojoje Zelandijoje, Olandijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje)*“ (Čepas ir Sakalauskas, 2009, p. 13). Manytina, šią taisyklę reikėtų sugrąžinti į BK.

[470] Pastebėtina, kad BK 55 str. labai sumažina šios bausmės skyrimo už autorystės pasisavinimą galimybes, kas yra vertintina gana palankiai: „*Asmeniui, **pirmą kartą teisiamam už** neatsargų arba **nesunkų** ar apysunkį **tyčinį nusikaltimą, teismas paprastai skiria su areštu** arba terminuotu laisvės atėmimu **nesusijusias bausmes**. Skirdamas arešto arba terminuoto laisvės atėmimo bausmę, teismas privalo motyvuoti savo sprendimą*“ (paryškinta autorės).

nusikaltimams (jo padarymas nesiejamas, pvz., su asmens judėjimo laisve, nusikaltimo smurtiniu pobūdžiu, poreikiu užtikrinti visuomenės saugumą ir pan.). Atkreiptinas dėmesys, kad arešto kaip trumpalaikio laisvės atėmimo bausmės skyrimas tiek už autorystės pasisavinimą, tiek ir už kitas nusikalstamas veikas doktrinoje yra kriminologų kritikuojamas: A. Čepas ir G. Sakalauskas nurodo, kad arešto bausmė, susilaukia „*įvairiausių vertinimų: išreiškiama nuomonė, jog arešto bausmė prieštarauja tarptautinėms rekomendacijoms ir yra neefektyvi, jos vykdymas brangiai kainuoja arba priešingai – ji vertinama palankiai. Tarptautiniu mastu taip pat nėra visuotino sutarimo dėl arešto bausmės (trumpalaikio įkalinimo) efektyvumo. Vis dėlto vyrauja nuomonė, kad įsivaizduojamas trumpalaikis „šoko terapijos“ efektas, turintis atgrasinti nuteistąjį nuo pakartotinio nusikalstamo elgesio, dažniausiai virsta asmens desocializacijos ir stigmatizacijos priemone, traukančia socialinius ryšius, darbinę veiklą, mokymosi procesą. Ji gali būti efektyvi tik daliai nuteistųjų, todėl šios bausmės taikymas turėtų būti individualizuotas, suvokiant neigiamų socialinių padarinių grėsmę*“ (Čepas ir Sakalauskas, 2009, p. 6)[471].

Kita vertus, **atsisakius arešto, bet palikus terminuotą laisvės atėmimą, teismas gali būti linkęs atitinkamoje situacijoje vietoje švelnesnės bausmės – laisvės apribojimo rinktis kaip tik sunkesnę bausmę – laisvės atėmimą**, kadangi tai yra artimesnė savo pobūdžiu areštui bausmės rūšis, negu laisvės apribojimas. **Vien dėl to neverta arešto bausmės šalinti iš autorystės pasisavinimo sankcijos**.

Terminuotą laisvės atėmimą teismas skiria šio kodekso specialiojoje dalyje numatytais atvejais. Bausmės terminas skaičiuojamas metais, mėnesiais ir dienomis. (50 str. 1 d.). Už autorystės pasisavinimą BK 191 str. 1 d. ir 2 d. dalių sankcijose numatyta laisvės atėmimo bausmė. Už paprastą autorystės pasisavinimą numatytas laisvės atėmimas iki 2 metų (191 str. 1 d.), už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą – laisvės atėmimas iki 3 metų (191 str. 2 d.). Minimali šios bausmės riba įtvirtinta BK Bendrojoje dalyje: terminuoto laisvės atėmimo bausmė gali būti skiriama nuo trijų mėnesių (50 str. 2 d.). Ši bausmė teismų praktikoje autorystės pasisavinimo baudžiamosiose bylose niekada nebuvo paskirta

Istoriškai terminuotas laisvės atėmimas buvo įtvirtintas ne iškart ir sankcijoje buvo numatytas ne visuomet – buvo tai įtvirtinamas, tai panaikinamas (žr. *7 lentelę* prieduose). Pirmą kartą laisvės atėmimas įtvirtintas 1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statute: asmuo galėjo

[471] Galima pastebėti, kad Latvijoje apskritai areštas kaip bausmė buvo pašalintas iš BK 39 str. dar 2012 m.

būti baudžiamas ištrėmimu gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikinai nuo 6 mėnesių iki 1 metų. Šis laisvės atėmimo dydis galiojo iki 1911 m. padaryto 1903 m. Rusijos baudžiamojo kodekso pakeitimo, kuriame numatyta, kad baudžiama uždarymu į kalėjimą ne mažesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui. Sovietų okupacijos laikotarpiu iki 1961 m. BK priėmimo laisvės atėmimo bausmė už šią nusikalstamą veiką nenumatyta[472]. Įsigaliojus 1961 m. LTSR BK už autorystės pasisavinimą numatyta laisvės atėmimo iki vienerių metų bausmė, kuri panaikinta 1983 m., bet dar į 1961 m. BK grąžinta jau nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu 2000 m., numatant laisvės atėmimą iki dvejų metų už pagrindinėje sudėtyje įtvirtintą autorystės pasisavinimą, ir laisvės atėmimą iki trejų metų už kvalifikuotą autorystės pasisavinimą. Tokia laisvės atėmimo trukmė normoje liko iki šiol. Iš aptartų laisvės atėmimo dydžių dinamikos matyti, kad **laisvės atėmimo trukmė bėgant laikui didėjo ir bausmė griežtėjo**. Visgi nemanytina, kad toliau ji griežtės dar labiau, kadangi, autorės nuomone, dabartinė griežčiausia bausmės rūšis ir jos trukmė nebūtų per švelni net ir pavojingiausio laipsnio autorystės pasisavinimo atveju.

Kaip ir arešto atveju, BK 55 str. labai sumažina laisvės atėmimo skyrimo už autorystės pasisavinimą galimybes, kas yra vertintina palankiai: „*Asmeniui, **pirmą kartą teisiamam už** neatsargų arba **nesunkų** ar apysunkį **tyčinį nusikaltimą, teismas paprastai skiria su** areštu arba **terminuotu laisvės atėmimu nesusijusias bausmes**. Skirdamas arešto arba terminuoto laisvės atėmimo bausmę, teismas privalo motyvuoti savo sprendimą*“ (paryškinta autorės). Sunku sugalvoti tokio pavojingumo laipsnio autorystės pasisavinimą, kuris galėtų užtraukti tokio sunkumo valstybės reakciją (manytina, juo galėtų būti daug kartų, sistemingai atliktas autorystės pasisavinimas dėl to paties autoriaus kūrinio, sukėlęs didelę neturtinę ir galimai turtinę žalą, dezinformacija plačiai paplito ir yra neištaisoma, savinamasis ypatingais požymiais pasireiškęs kūrinys ar jų daugetas ir panašiai)[473]. Be to, BK 75 str. 2 d. įtvirtinta galimybė atidėti laisvės atėmimo

[472] Primintina apie disertacijos autorės išsakytą abejonę dėl to, ar šiuo laikotarpiu apskritai buvo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą, nepaisant kai kurių mokslininkų patikinimo.

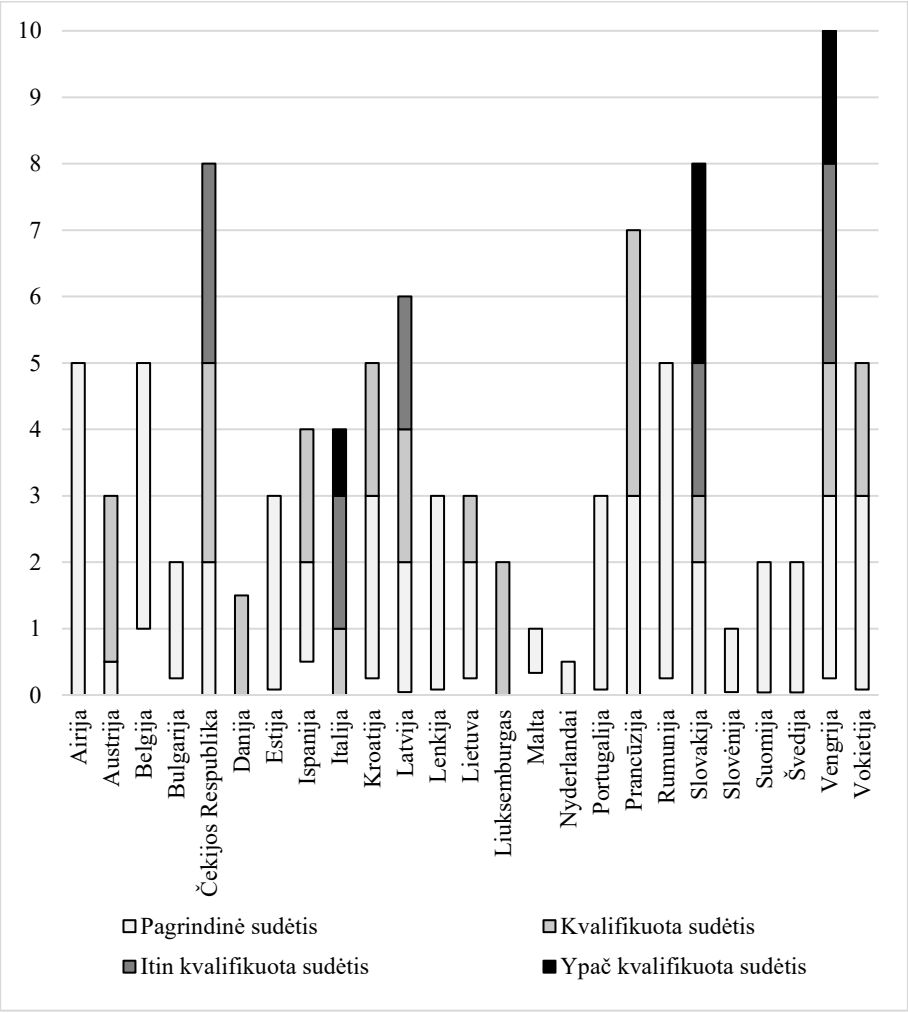
[473] Remiantis civilinių, administracinių ir baudžiamųjų bylų analize ir vidiniu disertacijos autorės įsitikinimu, toks atvejis potencialiai galėjo būti tik vienas – archeologinių kostiumų autorystės pasisavinimo byloje, kuri išspręsta civilinio proceso tvarka, prieš tai nutraukus ikiteisminį tyrimą: buvo pasisavinti keliasdešimt vienos unikalių archeologinių drabužių kolekcijos kūrinių, keli kitos rūšies kūriniai, pasisavinimą įvykdė valstybės biudžetinės įstaigos darbuotoja, savinimosi epizodų buvo keliolika, jie atlikti neteisėtai naudojantis skirtingomis autorių turtinėmis teisėmis (išleidimas, viešas paskelbimas, viešas rodymas,

bausmės vykdymą, skiriant IX skyriuje numatytas baudžiamojo poveikio priemones ir (ar) BK 76 str. 6–7 d. nurodytas pareigas. Autorystės pasisavinimo nusikaltimo padarymo atveju yra daug šiam sąraše tinkamų pareigų, kurios dera su nusikaltimo pobūdžiu (pvz., nukentėjusiojo atsiprašymas, pradėti dirbti arba mokytis, tęsti darbą ar mokslą, nebendrauti su tam tikrais asmenimis ar asmenų grupėmis, neužsiimti tam tikra veikla ir pan.).

Lietuvoje už autorystės pasisavinimą nustatytus laisvės atėmimo bausmės minimalius ir maksimalius terminus **palyginus su kitų ES valstybių narių numatytais laisvės atėmimo bausmės dydžiais** (žr. žemiau esantį *3 paveikslėlį*), **matyti, kad ne tik laisvės atėmimo trukmė yra labai skirtinga** (įskaitant minimalius ir maksimalius dydžius), bet kai kurios iš ES valstybių narių (Čekijos Respublika, Italija, Latvija ir Slovakija, Vengrija) **išsiskiria ir kvalifikuotumo laipsnių skaičiumi**, lemiančiu ir atitinkamai kylantį sankcijos dydį. Danija, Italija ir Liuksemburgas nustato trumpiausius laisvės atėmimo dydžius, lyginant su kitomis valstybėmis narėmis, ir ši bausmė gali būti skiriama tik už kvalifikuotoje sudėtyje įtvirtintas veikas, tuo tarpu už pagrindinėje sudėtyje įtvirtintos veikos įvykdymą, galima skirti tik baudos bausmę ar kitas baudžiamąsias priemones.

Kaip matyti iš šio bei prieš tai pateikto baudos bausmės palyginimo (žr. *7 paveikslėlį* prieduose), **skirtumai tiek tarp baudų, tiek tarp laisvės atėmimo bausmės dydžių yra labai dideli** ir iš esmės sunkiai pagrindžiami logiškai be paprasčiausio teisinės tradicijos skirtumo. Jeigu imtume, pavyzdžiui, Danijos reguliavimą ir palygintume jį su Vengrijos reguliavimu, tokio reguliavimo ekstremumai tampa akivaizdūs: jei padarytas autorystės pasisavinimas komerciniu mastu, kuris sukelia ypač didelę žalą, maksimali laisvės atėmimo bausmė Danijoje būtų vieneri metai ir šeši mėnesiai, tuo tarpu Vengrijoje už tą pačią veiką gali būti baudžiama iki 10 metų laisvės atėmimo.

atgaminimas), savinantis buvo pažeista kūrinio neliečiamybė, neteisinga autorystė plačiai paplito ir buvo sunkiai ištaisoma) ir panašiai (2023 m. sausio 26 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023 (teisminio nagrinėjimo Nr. 2-55-3-00748-2017-4). Bet net ir tokiu atveju realus laisvės atėmimas keltų abejonių dėl proporcingumo.

3 paveikslėlis. Laisvės atėmimo bausmės trukmė (metais) už autorystės pasisavinimą ES valstybėse

Sudaryta autorės R. Žiedės

Kadangi sankciją keisti yra gana laisva įstatymų leidėjo prerogatyva, svarbu paminėti, kad **nerekomenduojama keisti šiuo metu įtvirtintų maksimalių laisvės atėmimo bausmių dydžių nei juos mažinant, nei juos didinant**. Pirma, nors BK 191 str. 1 d. sankcijoje numatytą laisvės atėmimo bausmę sumažinti 1 metais galima, nekeičiant nusikalstamos veikos kategorijos, visgi veikos pavojingumo pobūdis, autorės nuomone, labiau atitinka nusikalstamų veikų, už kurias BK Specialiojoje dalyje numatytos 2-3 metų laisvės atėmimo bausmės (plačiau žr. disertacijos *2.1.4 poskyrį*). Dar labiau mažinti ar visai panaikinti laisvės atėmimo bausmę už šį nusikaltimą

nerekomenduojama, kadangi jam virtus baudžiamuoju nusižengimu pakistų ir baudos dydžių amplitudė, numatant ją nuo 15 iki 500 MGL. Tokiu būdu norma sistemiškai nebederėtų su ANK ir apatinės baudos ribos stipriai persidengtų, išderinant baudžiamosios ir administracinės atsakomybių nuoseklumą. Atitinkamai pakeitimai nerekomenduotini ir kvalifikuotoje sankcijoje: vos vieneriais metais pakėlus BK 191 str. 2 d. laisvės atėmimo bausmę, pakistų nusikalstamos veikos kategorija iš nesunkaus į apysunkį nusikaltimą (BK 11 str. 4 d.), kas lemtų ir baudos bausmės amplitudės pokytį į jos dydį nuo 100 iki 4000 MGL. Tai nebeatitiktų veikos pavojingumo pobūdžio kitų BK Specialiosios dalies normų kontekste[474] ir atsirastų tam tikras baudos vakuumas tarp ANK maksimalaus ir BK minimalaus baudos dydžio, kas taip pat neigiamai paveiktų šių atsakomybių vertikalų nuoseklumą. Galiausiai pridurtina, kad lyginamuoju požiūriu šiuo metu įtvirtinta sankcija yra gana įprasta. Taigi **šiuo metu BK 191 str. 1 ir 2 d. įtvirtintas sankcijų dydis ir jų tarpusavio skirtumas sisteminiu požiūriu tinkamas, o veikos pavojingumo pobūdis yra tinkamai įvertintas ir neturėtų būti keičiamas, abi šio straipsnio dalis paliekant nesunkaus nusikaltimo kategorijoje**.

Apibendrinant, kas iki šiol pasakyta šioje 4 disertacijos dalyje, išskirtinos kelios pagrindinės išvados ir pastebėjimai:

1) BK 191 str. 1 d. ir 2 d. įtvirtinti nusikaltimai atitinka tą pačią nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategoriją, kas lemia vienodus jų minimalius ir maksimalius bausmių dydžius, išskyrus maksimalų laisvės atėmimo bausmės dydį. Dėl to egzistuoja didelė teismo diskrecija skiriant bausmę atsižvelgti į didesnį kvalifikuotoje sudėtyje įtvirtintos veikos pavojingumą. Visgi tokio sankcijų skirtumo pakanka baudžiamosios atsakomybės diferenciacijai bei nuoseklumui išlaikyti ir sisteminiu požiūriu sankcijų vidinis suderinamumas yra tinkamas.
2) Teismui parenkant bausmę, baudžiamojo poveikio priemones ar kitus įpareigojimus bei draudimus fiziniam asmeniui, atsižvelgtina į autorystės pasisavinimo nusikaltimo intelektinį pobūdį ir įprastas padarymo aplinkybes. Atsižvelgiant į tai, autorės nuomone, šio nusikaltimo pobūdžio nelabai atspindi viešųjų darbų ir arešto bausmė, tačiau jų įtvirtinimas reikalingas dėl tinkamo *ultima ratio* principo įgyvendinimo, dėl to nerekomenduojama jų šalinti iš sankcijų.

[474] Įskaitant neteisėtą žmogaus veiksmų laisvės varžymą (BK 148 str.), kuriuo pasireiškia kvalifikuotoje sudėtyje įtvirtinta veika (tai – papildomas BK 191 str. 2 d. įtvirtintas objektas, lemiantis šio straipsnio dalies specialumą bendrajai BK 148 str. įtvirtintai normai, už kurią taip pat numatyta iki 3 m. laisvės atėmimo bausmė).

3) Bausmės skyrimo nuo jos vidurkio taisyklės atsisakymas lėmė visų rūšių bausmių skyrimo už autorystės pasisavinimą atskaitos taško sumažėjimą, todėl faktiškai galimos paskirti bausmės ribos taip pat sumažėjo, kas vertintina palankiai *ultima ratio* principo aspektu.
4) Iš autorystės pasisavinimo sankcijose numatytų bausmių rūšių teismų praktikoje buvo paskirta vienintelė bauda; jos dydis nei vienu atveju nebuvo skaičiuotas nuo vidurkio, net ir galiojant bausmės vidurkio taisyklei, ir buvo artimas minimaliam galimam skirti jos dydžiui, todėl bausmės vidurkio taisyklės atsisakymas baudos dydžiui teismų praktikai autorystės pasisavinimo bylose neturės įtakos. Tuo pačiu perėjimas prie bausmės skyrimo nuo jos minimumo taisyklės vertintinas itin palankiai ir nerekomenduojama grįžti prie bausmės skyrimo nuo jos vidurkio taisyklės. Įstatymų pakeitimų galiojimo laike (t. y. taikymo atgal) aspektu tai reiškia, kad šis pakeitimas yra laikomas švelninančiu baudžiamąją atsakomybę ir turės grįžtamąją galią.
5) Keičiantis ne tik BK numatytoms bausmės MGL minimalioms ir maksimalioms riboms, bet ir LR Vyriausybės nutarimu keičiant MGL vertę, nuolat kito baudos vertė, todėl ypač atidžiai turi būti atliekamas baudos bausmės dydžio apskaičiavimas. Šiame skyriuje pateiktos baudos dydžio apskaičiavimo lentelės su pakeitimų įsigaliojimo datomis pravers skiriant baudas ne tik už autorystės pasisavinimą, bet ir kitus nesunkius nusikaltimus, kadangi jos yra universalios.
6) Baudos ribos už autorystės pasisavinimą, įtvirtintos BK 191 str. sankcijose, yra tinkamai suderintos su ANK 123 str. įtvirtintomis baudų ribomis už siauros apimties autorystės pasisavinimą akademinėje srityje, kas pagrindžia tarpšakinį jų suderinamumą ir atitinka *ultima ratio* principo esmę. Visgi *ultima ratio* principo galimai neatitinka siaura ir neuniversali ANK 123 str. taikymo sritis, nesudaranti galimybės traukti administracinėn atsakomybėn už analogiško mažesnio pavojingumo autorystės pasisavinimus. Toks teisinis reguliavimas yra sunkiai išsprendžiamas dėl negalimumo diferencijuoti veikų pavojingumo pagal atskirus nusikalstamų veikų sudėčių požymius, kuriuos lemia šio nusikaltimo padarymo ypatumai.
7) Lyginamuoju požiūriu tarp ES valstybių narių matyti labai dideli skirtumai tiek tarp galimų skirti už autorystės pasisavinimo nusikaltimą baudų dydžių, tiek tarp laisvės atėmimo bausmės dydžių. Lietuvoje galimas skirti minimalus baudos dydis yra didžiausias visoje ES, tačiau žiūrint į maksimalų baudos dydį, jis nėra išskirtinis. Lietuvoje galimas skirti minimalus ir maksimalus laisvės atėmimo bausmės dydis lyginamuoju požiūriu neišsiskiria nei labai mažomis, nei labai

didelėmis laisvės atėmimo bausmės minimumo ir maksimumo ribomis. Tai reiškia, kad Lietuvos įstatymų leidėjo nustatyta baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą apimtis yra adekvati ir tipiška ES valstybių narių kontekste, tačiau minimalios baudos ribos turėtų būti mažesnės.

IŠVADOS

Atlikus baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą teorinę ir praktinio taikymo analizę, galima padaryti tokias išvadas:

1. **BK 191 str. įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą atitinka Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje išskirtus nusikalstamų veikų kriminalizavimo kriterijus**: yra pagrįsta istoriškai susiklosčiusiais ir aktualumą išlaikančiais pavojingumą grindžiančiais kultūriniais, ekonominiais, socialiniais argumentais, yra pakankamai paplitusi, patenka į baudžiamosios teisės funkcionavimo sritį ir ribas bei atitinka baudžiamosios teisės *ultima ratio* principą.
2. **Nei tarptautinė, nei ES baudžiamoji teisė neįtvirtina ir toliau neįtvirtins baudžiamosios asmeninių neturtinių autorių teisių apsaugos** dėl ribotos ES kompetencijos. **Be to, autorystės pasisavinimo kriminalizavimo apimtis visų 27 ES valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose yra labai skirtinga** dėl valstybių narių įstatymų leidėjų turimos didelės diskrecijos laisvės nustatyti pasirinktas autorystės teisės baudžiamosios teisinės apsaugos ribas. Lietuvos įstatymų leidėjo nustatytas nacionalinis baudžiamasis teisinis reguliavimas yra neišskirtinis ir patenkantis į valstybių, įtvirtinančių gana plačią normos taikymo apimtį, sąrašą.
3. **Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą apimtis**, **vertinant ją per atskirų nusikaltimo sudėties požymių apibrėžtumą** BK 191 str. 1 ir 2 d. dispozicijose, **laikytina vienais atvejais adekvačia** normos teikiamos apsaugos poreikiui, **kitais – per siaura arba per plačia**:
    3.1. BK 191 str. 1 ir 2 d. dispozicijose **tikslintina nusikaltimo dalyko formuluotė, vartojant „autorių teisių objekto“ sąvoką**, nevardijant atskirų kūrinių rūšių ar juos detalizuojančių skliaustelių, taip išvengiant abejonių dėl to, kokio objekto autorystės pasisavinimas įtvirtintas kaip nusikaltimas. Baudžiamojoje byloje **vertinant, ar tam tikras intelektinės veiklos rezultatas gali būti laikomas autorių teisių objektu (nusikaltimo dalyku)**, **esminę reikšmę turi** ne kūrinio rūšis, o tokio intelektinės veiklos rezultato **originalumas kaip esminis kūrinio teisinės apsaugos kriterijus**.
    3.2. Šiuo metu galiojančio BK 191 str. **dalykas neapima gretutinių teisių objekto** ar **pramoninės nuosavybės objekto** autorystės

pasisavinimo ir šia prasme dalykas apibrėžtas tinkamai, atsižvelgiant į įstatymų leidėjo turimą didelę diskrecijos laisvę dėl šios baudžiamosios normos apimties, tačiau **pramoninės nuosavybės autorystės pasisavinimas**, manytina, BK pakeitimų dinamikoje **dekriminalizuotas nepagrįstai ir turėtų būti grąžintas** į BK XXIX skyrių, įtvirtinant jį kito – BK 195 str. dispozicijoje.

3.3. **BK 191 str. 1 d. veikos aprašymas tik per dviejų turtinių teisių įgyvendinimą – išleidimą ir viešą paskelbimą – yra per siauro turinio ir turi būti plečiamas**. Visgi praktika rodo, kad per platus normos apibrėžimas lemia jos netaikymą, dėl ko reikia ją formuluoti tiksliau, apibrėžiant objektyviąją pusę **taip, kad ji papildomai apimtų viešo rodymo bei viešo atlikimo veikas**. Šiuo metu doktrinoje siūlomas plečiamasis baudžiamojo įstatymo aiškinimas, siekiant apibrėžti viešo paskelbimo veiką, kaip apimančią viešą rodymą, atlikimą ar bet kokį kitą viešo naudojimo būdą, neatitinka ATGTĮ turinio ir yra neteisėtas baudžiamąja teisine prasme.

3.4. **BK 191 str. 2 d. įtvirtintas autorystės pasisavinimą kvalifikuojantis požymis „*privertė* <...> *autorių pripažinti kitą asmenį* <...> *autoriaus teisių perėmėju*“** yra nesuderinamas su normos paskirtimi bei sudaro sistemiškai ydingą ir normų konkurencijos taisyklėmis neišsprendžiamą koliziją su BK 181 str. įtvirtintu turto prievartavimu, todėl **yra šalintinas iš dispozicijos**.

3.5. **BK 191 str. 1 d. dispozicijoje pagrįstai nėra ir niekada nebuvo įtvirtinti turtiniai padariniai** (gauta turtinė nauda, padaryta didelė turtinė žala), kadangi jie paprastai autorystės pasisavinimui nebūdingi ir neatspindi normos paskirties saugoti asmeninę neturtinę autorystės teisę. Praktikoje negalima reikalauti šių fakultatyviųjų požymių buvimo kaip būtinos baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą sąlygos, o **jų nenustatymas savaime nepaneigia autorystės pasisavinimo pavojingumo**, dėl ko ir baudžiamosios atsakomybės taikymas nesant turtinių padarinių nepažeidžia *ultima ratio* principo.

4. **Sisteminiu vidinio suderinamumo požiūriu** (lyginant to paties straipsnio atskirų dalių pavojingumą ir sankcijas tarpusavyje bei kitų BK normų kontekste) BK 191 str. 1 ir 2 d. įtvirtintos autorystės pasisavinimo **sankcijos yra apibrėžtos tinkamai,** o jas atitinkančios **nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategorijos tinkamai atspindi šio nusikaltimo pavojingumą** kitų BK normų kontekste ir neturėtų būti

keičiamos. Vertinant skirtingą pagrindinės ir kvalifikuotos straipsnio dalių pavojingumą, įtvirtinto nedidelio sankcijų skirtumo (maksimalaus 2 m. ir 3 m. laisvės atėmimo dydžio) pakanka baudžiamosios atsakomybės diferenciacijai bei nuoseklumui išlaikyti.

5. **Sisteminiu tarpšakinio (baudžiamųjų ir administracinių normų) suderinamumo požiūriu** vertinant vien šiuo metu įtvirtintas BK 191 str. ir ANK 123 str. normų sankcijas, **baudos dydžiai už autorystės pasisavinimą, įtvirtinti už BK 191 str., yra tinkamai suderinti su ANK 123 str. įtvirtintais baudų dydžiais** už siauros apimties autorystės pasisavinimą akademinėje srityje, išlaikant jų nuoseklumą, kas pagrindžia tarpšakinį jų suderinamumą ir atitinka *ultima ratio* principo esmę.
6. Nors sankcijos suderintos tinkamai, koreguotina šiuo metu **nenuosekli BK ir ANK straipsnių taikymo apimtis**: ANK 123 str. 1 d. aprėpia tik siaurą ratą autorystės pasisavinimų akademinės veiklos srityje, todėl **šiuo metu nėra universalios galimybės traukti administracinėn atsakomybėn už visus mažesnio pavojingumo autorystės pasisavinimus, o baudžiamojon – tik už pavojingiausius, kas ateityje turi būti laikoma siekiamybe**. Sukurti nuoseklią baudžiamosios ir administracinės atsakomybių gradaciją yra įmanoma, įtvirtinant BK 191 str. papildomus subjektyviuosius požymius (pvz., komercinius tikslus ar savanaudiškas paskatas), tačiau juos tinkamai parinkti galima tik įvertinus įprastus autorystės pasisavinimo padarymo motyvus, o tam nepakanka egzistuojančios teismų ar ikiteisminių tyrimų praktikos ir reikia atlikti papildomus tyrimus.
7. **Tarp ES valstybių narių egzistuoja labai dideli skirtumai tiek tarp galimų skirti už autorystės pasisavinimo nusikaltimą baudų dydžių, tiek tarp laisvės atėmimo bausmės dydžių**. Lietuvos įstatymų leidėjo nustatyta baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą apimtis, sprendžiant iš baudos ir laisvės atėmimo bausmių dydžių, yra adekvati ir tipiška ES valstybių narių kontekste, išskyrus minimalų baudos dydį, kuris yra didžiausias visoje ES ir turėtų būti mažesnis.

8. Atsižvelgus į visus disertacijoje pateiktus argumentus ir rekomenduojamus pakeitimus, **siūloma tokia galutinė straipsnio redakcija**:

„*191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas*

1. Tas, kas savo vardu išleido, viešai paskelbė, rodė ar atliko svetimą autorių teisių objektą arba jo dalį,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė autorių teisių objekto arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu arba atsisakyti autorystės teisės,

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

PRIEDAI
LENTELĖS

1 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida nuo carinės Rusijos laikų iki nepriklausomybės atkūrimo XX a. pirmame ketvirtyje

Metai	**Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba**	**Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba**
1828 m.	1828 Апр. 22 (1979) „**Уставъ о Ценсурѣ**“. Полное собрание законов Российской империи (ПСЗ): второе собрание (1825–1881), т. 3 (1828), № 1979, с. 459.	1828 m. balandžio 22 d. **Cenzūros statutas.** Pilnas Rusijos imperijos įstatymų rinkinys (PĮR): antrasis rinkinys (1825–1881), t. 3, Nr. 1979, p. 459.
	Pastaba: baudžiamoji atsakomybė už autorystės pasisavinimą Cenzūros statute neįtvirtinta.	
1830 m.	1830 Января 8. Высочайше Утвержденное Мнение Государственного Совета. **Положеніе «*О правахъ Сочинителей, Переводчиковъ и Издателей*» №** 3411.	1830 m. sausio 8 d. priimtos Rusijos imperijos Vyriausiosios cenzūros valdybos parengtos taisyklės (Cenzūros statuto priedas) „***Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises***“ Nr. 3411.
	§ 24. Если кто либо издастъ чужое сочиненіе подъ своимъ именемъ, или же продастъ свою рукопись [*originale, matyt, padaryta klaida – рокопись*] или право на изданіе книги нѣсколькимъ лицамъ порознь безъ взаимнаго ихъ согласія, то таковое дѣйствіе признается подлогомъ, и сверхъ взысканія, которое опредѣляется Судомъ по разсмотрѣніи дѣла въ пользу обиженнаго, виновный предается также суду на основаніи 147§ Ценсурнаго Устава.	§ 24. Jeigu kas nors savo vardu išleidžia svetimą kūrinį arba parduoda savo rankraštį arba teisę į knygos leidimą keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo, toks veiksmas laikomas klastojimu ir kaltininkas ne tik gauna nuobaudą, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas, bet ir atsako pagal Cenzūros statuto § 147.
	§25: Напечатавшій книгу безъ наблюденія правилъ Ценсурного Устава, лишается всѣхъ правъ на оную.	§ 25. Tas, kuris išspausdina knygą nepaisydamas *Cenzūros įstatymo* nuostatų, netenka visų teisių į ją.
	§ 147. За напечатаніе неодобренной Ценсурою книги или сочиненія, хотябы оныя не заключали в себѣ ничего противнаго постановленіямъ Ценсуры, содержатель частной Типографіи, или управляющій Типографіею казенною, предается суду. Мѣра вины ихъ	§ 147. Dėl knygos ar esė, kurios nepatvirtino Cenzūra, išleidimo, nors jose nebuvo nieko prieštaraujančio Cenzūros taisyklėms, privačios spaustuvės savininkas ar valstybinės spaustuvės valdytojas yra

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
	усугубляется, когда напечатанная безъ одобренія Ценсуры книга заключаетъ въ себѣ мѣста, противныя общимъ правиламъ Ценсуры.	teisiamas. Jų kaltė dar labiau padidėja, kai Cenzūros nepatvirtintoje knygoje yra vieta, kuri prieštarauja bendroms Cenzūros taisyklėms.
1832 m.	1832 Янв. 31. **Сводъ законовъ Россійской имперіи**. Т. XV *Сводъ законовъ уголовныхъ.* Книга первая „*О преступленіяхъ и наказаніяхъ вообще*“. Раздѣлъ X „*О наказаніяхъ за преступленія противъ правъ на имущество*“. Глава четвертая. „*О подлогѣ въ имуществахъ*“. VI. Подлогъ въ изданіи чужихъ сочиненій подъ своимъ именемъ. 742. Если кто либо издастъ чужое сочиненіе подъ своимъ именемъ, или же продастъ свою рукопись или право на изданіе книги нѣсколькимъ лицамъ порознь, безъ взаимнаго ихъ согласія: то таковое дѣйствіе признается подлогомъ, и сверхъ взысканія, которое опредѣляется Судомъ по разсмотрѣнію дѣла въ пользу обиженнаго, выновный подвергается лишенію всѣхъ правъ состоянія, наказанію плетьми и ссылкѣ на поселеніе. 1830 Янв. 8 (3411) § 24.	1832 m. sausio 31 d. **Rusijos imperijos įstatymų sąvadas.** XV tomo (*Baudžiamųjų įstatymų sąvadas).* I knyga „*Apie bausmes už nusikaltimus*“, 10 skyrius „*Apie bausmes už nusikaltimus prieš teises į turtą*“, Ketvirta dalis „*Apie nusikaltimus nuosavybei*“. VI poskyris. Klastojimas savo vardu išleidžiant svetimus kūrinius. 742. Jeigu kas nors savo vardu išleidžia svetimą kūrinį arba parduoda savo rankraštį arba teisę į knygos leidimą keletui asmenų atskirai, be jų tarpusavio sutikimo: tai toks veiksmas laikomas klastojimu ir kaltininkas ne tik gauna nuobaudą, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas, bet jam atimamos visos valstybinės teisės, jis baudžiamas nuplakimo bausme ir ištrėmimu į kitą gyvenvietę. 1830 sausio 8 (3411) § 24.
1842 m.	**Сводъ законовъ Россійской имперіи** (издание 1842 г.). Т. XV *Сводъ законовъ уголовныхъ.* Книга первая „*О преступленіяхъ и наказаніяхъ вообще*“. Раздѣлъ X „*О наказаніяхъ за преступленія противъ правъ на имущества*“. Глава четвертая „*О подлогѣ въ имуществахъ*“. VI. Подлогъ въ изданіи чужихъ сочинвній подъ своимъ именемъ. Ст. 858. <...>	**Rusijos imperijos įstatymų sąvadas** (1842 m. leidimas). XV tomas „*Baudžiamųjų įstatymų sąvadas*“. I knyga „*Apie bausmes ir nusikaltimus apskritai*“. 10 skyrius „*Apie bausmes už nusikaltimus prieš teises į nuosavybę*“, Ketvirta dalis „*Apie nuosavybės klastojimą*“. VI. Klastojimas savo vardu išleidžiant svetimus kūrinius. 858 straipsnis. <...>
	Pastaba: straipsnio formuluotė identiška įtvirtintai 1832 m. sausio 31 d. Rusijos imperijos įstatymų sąvade.	

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
1845 m.	**Уложение о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ (1845 года).** Раздѣлъ XII „*О преступленіяхъ и проступкахъ противъ собственности частныхъ лицъ*“. Глава четвертая „*О присвоеніи и утайкѣ чужой собственности*“. Отдѣленіе четвертое: *О присвоеніи ученой или художественной собственности*. 2195. Если кто присвоивъ себѣ чужое произведеніе словесности, наукъ, искуствъ или художествъ, издастъ оное подъ своимъ именемъ, то онъ, сверхъ обязанности вознаградить сочинителя или художника за всѣ причиненные ему ущербъ и убытокъ, подвергается: лишенію всѣхъ особенныхъ, лично и по состоянію присвоенныхъ ему правъ и преимуществъ и ссылкѣ на житье въ одну изъ отдаленныхъ губерній, кромѣ Сибирскихъ, съ заключеніемъ на время отъ шести мѣсяцевъ до одного года, или, буде онъ по закону не изъятъ отъ наказанній тѣлесныхъ, отдачѣ въ рабочій домъ на время отъ одного года до двухъ лѣтъ.	**Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (1845 m.).** 12 skyrius „*Apie nusikaltimus ir nusižengimus privačių asmenų nuosavybei*“. Ketvirta dalis „*Apie svetimos nuosavybės pasisavinimą ir slėpimą*“. Ketvirtas skirsnis „*Apie mokslo ar meno nuosavybės pasisavinimą*“. 2195. Jeigu kas, pasisavins sau svetimą žodinį, mokslo, meno arba dailės kūrinį, išleis jį savo vardu, tai jis ne tik privalės padengti kūrėjui arba menininkui visus patirtus nuostolius ir žalą, bet ir bus baudžiamas: visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikinai nuo 6 mėnesių iki 1 metų arba, jeigu jis yra pagal įstatymą nebaudžiamas kūno bausmėmis, atidavimu viešiesiems darbams nuo 1 iki 2 metų.
1857 m.	**Сводъ законовъ Россійской имперіи** (издание 1857 г.). Т. XV *Сводъ законовъ уголовныхъ.* Книга первая „*Уложеніе о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ*“. Раздѣлъ XII „*О преступленіяхъ и проступкахъ противъ собственности частныхъ лицъ*“. Глава четвертая „*О присвоеніи и утайке чужой собственности*“. Отдѣленіе четвертое. „*О присвоеніи ученой или художественной собственности*“. **Ст. 2275.** <...> ПСЗ, зак. 1845 Авг. 15 (19283), ст. 2195.	**Rusijos imperijos įstatymų sąvadas** (1857 m. leidimas). XV tomas „*Baudžiamųjų įstatymų sąvadas*“. I knyga „*Baudžiamųjų ir taisomųjų bausmių statutas*“. 12 skyrius „*Apie nusikaltimus ir nusižengimus privačių asmenų nuosavybei*“. Ketvirta dalis „*Apie svetimos nuosavybės pasisavinimą ir slėpimą*“. Ketvirtas skirsnis „*Apie mokslo ar meno nuosavybės pasisavinimą*“. **2275 str.** <...> PĮR, 1845 rugpj. 15 d. įstat. Nr. 19283, str. 2195.
	Pastaba: straipsnio formuluotė identiška 1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto 2195 straipsniui.	

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
1866 m.	**Уложеніе о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ (1866 года).** Раздѣлъ двѣнадцатый. *О преступленіяхъ и проступкахъ противъ собственности частныхъ лицъ.* Глава четвертая. *О присвоеніи и утайкѣ чужой собственности*. Отдѣленіе третье: *О присвоеніи ученой или художественной собственности*. 1683. Если кто, присвоивъ себѣ чужое произведеніе словесности, наукъ, искуствъ или художествъ, издастъ оное подъ своимъ именемъ, то онъ, сверхъ обязанности вознаградить сочинителя или художника за всѣ причиненные ему ущербъ и убытокъ, подвергается: лишенію всѣх особенныхъ, лично и по состоянію присвоенныхъ ему правъ и преимуществъ и ссылкѣ на житье въ одну изъ отдаленныхъ губерній, кромѣ сибирскихъ, или отдачѣ въ рабочій домъ по второй степени 33 статьи сего уложенія. 1845 Авг. 15 (19283), ст. 2195; 1863 Апр. 17 (39504), ст. VII. 33 ст.: Степень 2: Ссылка на житье въ отдаленныя губерній, кромѣ сибирскихъ, съ заключеніемъ на время отъ шести мѣсяцевъ до одного года, а для людей, неизъятыхъ отъ наказанній тѣлесныхъ, заключеніе въ рабочемъ домѣ на время отъ восьми мѣсяцев до одного года и четырехъ мѣсяцев.“	**Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (1866 m.).** 12 skyrius „*Apie nusikaltimus ir nusižengimus privačių asmenų nuosavybei*“. Ketvirta dalis „*Apie svetimos nuosavybės pasisavinimą ir slėpimą*“. Trečias skirsnis „*Apie mokslo ar meno nuosavybės pasisavinimą*“. 1683. Jeigu kas pasisavins sau svetimą žodinį, mokslo, meno arba dailės kūrinį, išleis jį savo vardu, tai jis ne tik privalės padengti kūrėjui arba menininkui visus patirtus nuostolius ir žalą, bet ir bus baudžiamas: visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, arba atidavimu į darbo namus pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį. 1845 rugpj. 15 d. įstat. Nr. 19283, str. 2195, 1863 m. bal. 17 d. įstat. Nr. 39504, VII str. 33 str.: 2 laipsnis: ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikui nuo 6 mėnesių iki 1 metų, o žmonėms, kuriems netaikomos fizinės bausmės, uždarymu į darbo namus nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių.
1866 m.	**Сводъ законовъ Россійской имперіи** (издание 1866 г.). Т. XV *Сводъ законовъ уголовныхъ.* Книга первая „*Уложеніе о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ*“. Раздѣлъ двѣнадцатый. <...>“	**Rusijos imperijos įstatymų sąvadas** (1866 m. leidimas). XV tomas „Baudžiamųjų įstatymų sąvadas“. Pirma knyga „Baudžiamųjų ir taisomųjų bausmių statutas“. Dvyliktas skyrius <...>.
	Pastaba: straipsnio vieta, formuluotė ir numeracija identiška 1866 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statuto 1683 straipsniui.	

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
1885 m.	**Уложеніе о Наказаніяхъ Уголовныхъ и Исправительныхъ (1885 года).** Раздѣлъ XII „*О преступленіяхъ и проступкахъ противъ собственности частныхъ лицъ*“. Глава четвертая „*О присвоеніи и утайкѣ чужой собственности*“. Отдѣленіе третье: *О присвоеніи ученой или художественной собственности*. 1683. Если кто, присвоивъ себѣ чужое произведеніе словесности, наукъ, искусствъ или художествъ, издастъ оное подъ своимъ именемъ, то онъ, сверхъ обязанности вознаградить сочинителя или художника за всѣ причиненные ему ущербъ и убытокъ, подвергается: лишенію всѣх особенныхъ, лично и по состоянію присвоенныхъ, правъ и преимуществъ и ссылкѣ на житье въ одну изъ отдаленныхъ губерній, кромѣ сибирскихъ, или заключенію въ тюрмъ по второй степени 33 статьи сего уложенія. 1845 Авг. 15 (19283), ст. 2195; 1863 Апр. 17 (39504), ст. VII; 1884 Апр. 24, ПСЗ № 515. 33ст.: <...> „Степень 2: Ссылка на житье въ отдаленныя губерній, кромѣ Сибирскихъ, съ заключеніемъ на время отъ шести мѣсяцевъ до одного года, а для людей, не изъятыхъ отъ наказанній тѣлесныхъ, заключеніе въ тюрмъ на время отъ восьми мѣсяцев до одного года и 4 мѣсяцев.“	**Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (1885 m.).** 12 skyrius „*Apie nusikaltimus ir nusižengimus privačių asmenų nuosavybei*“. Ketvirta dalis „*Apie svetimos nuosavybės pasisavinimą ir slėpimą*“. Trečias skirsnis „*Apie mokslo ar meno nuosavybės pasisavinimą*“. 1683. Jeigu kas pasisavins sau svetimą žodinį, mokslo, meno arba dailės kūrinį, išleis jį savo vardu, tai jis ne tik privalės padengti kūrėjui arba menininkui visus patirtus nuostolius ir žalą, bet ir bus baudžiamas: visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimu, ištrėmimu gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, arba įkalinimu pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį. 1845 m. rugpj. 15 d. (19283), str. 2195; 1863 m. bal. 17 d. (39504), VII str.; 1884 m. bal. 24 d., PĮR Nr. 515. 33 str.: 2 laipsnis: ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su uždarymu laikui nuo 6 mėnesių iki 1 metų, o žmonėms, kurie neatleidžiami nuo fizinės bausmės, uždarymu į kalėjimą nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių
1885 m.	**Сводъ законовъ Россійской имперіи (издание 1885 г.).** Т. XV „*Сводъ законовъ уголовныхъ*“. Книга первая „*Уложеніе о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ*“. Раздѣлъ XII <...>.	**Rusijos imperijos įstatymų sąvadas (1885 m. leidimas).** XV tomas „*Baudžiamųjų įstatymų sąvadas*“. I knyga „*Baudžiamųjų ir taisomųjų bausmių statutas*“. 12 skyrius <...>
	Pastaba: straipsnio formuluotė ir numeracija identiška 1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutui.	

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
1903 m. Neįsigaliojo	**22 Марта 1903 *Уголовное Уложеніе*** [Pastaba: ši norma niekada neįsigaliojo]. Глава тридцать пятая. О преступныхъ дѣяніяхъ противъ правъ авто рскихъ и привилегій на изобрѣтенія. 620. Виновный въ самовольномъ пользованіи, вполнѣ или частью, чужимъ правомъ литературной, музыкальной или художественной собственности, наказывается: арестомъ или денежною пенею не свыше пятисотъ рублей. Если такое пользованіе симъ правомъ учинено самовольнымъ изданіемъ или размноженіемъ, съ цѣлью сбыта, произведенія литературнаго, музыкальнаго или художественнаго, то виновный наказывается: заключениемъ въ тюрьмѣ. Если же виновный самовольно издалъ чужое литературное, музыкальное или художественное произведеніе подъ своимъ именемъ, то онъ наказывается: заключеніемъ въ тюрьмѣ на срокъ не ниже трехъ мѣсяцевъ. ПСЗ 3, зак. 22 Марта 1903, № 22704.	1903 m. kovo 22 d. **Rusijos imperijos Baudžiamasis statutas.** Trisdešimt penktoji dalis. Apie nusikalstamus darbus[475] prieš autorių teises ir išradimų privilegijas. 620. Kaltasis, savavališkai naudojęsis visa ar dalimi svetimos literatūros, muzikos arba meno nuosavybės teise, baudžiamas: areštu arba pinigine bauda ne daugiau penkių šimtų rublių. Jei toks naudojimasis šia teise įvykdomas savavališku išleidimu arba padauginimu literatūros, muzikos ar meno kūrinio su tikslu realizuoti, tai kaltasis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą. Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą literatūros, muzikos arba meno kūrinį savo vardu, tai jis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą ne mažiau kaip trijų mėnesių laikotarpiui. PĮR 3, 1903 m. kovo 22 d. įst. Nr. 22704.
1911 m.	**20 Марта 1911 года законъ *„Объ авторскомъ правѣ.“*** Одобрен Государственною Думою и Государственным Советом и Высочайше утвержден 20 марта 1911 года. V. Статьи 620 и 622 Высочайше утвержденного, 22 Марта 1903 года, Уголовного Уложения (П. С. 3. № 22704) изложить следующим образом:	1911 m. kovo 20 d. Valstybės Dūmos ir Valstybės Tarybos patvirtintas ***„Įstatymas apie autorių teises“.*** V. Baudžiamojo statuto 620 ir 622 straipsnius, patvirtinti 1903 m. kovo 22 d. (22704), išdėstyti tokiu būdu:

[475] Įstatymo amžininkai lietuviškai vartojo „*nusikalstamo darbo*“, o ne „*nusikalstamos veikos*“ sąvoką (Stankevičius, 1925).

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
	620. Виновный въ умышленномъ нарушеніи чужаго авторскаго права наказывается: арестомъ или денежною пенею не свыше пятисотъ рублей. Если нарушеніе сего права учинено самовольнымъ изданіемъ или размноженіемъ произведенія, съ цѣлью его сбыта, то виновный наказывается: заключеніемъ въ тюрьмѣ. Если же виновный самовольно издалъ чужое произведеніе подъ своимъ именемъ, то онъ наказывается: заключеніемъ въ тюрьмѣ на срокъ не ниже трехъ мѣсяцевъ. 622. <...> ПСЗ, зак. 1911 март 20 (34935), V, ст. 620; VI.	620. Kaltasis sąmoningu svetimų autorinių teisių pažeidimu, baudžiamas: areštu arba pinigine bauda ne daugiau penkių šimtų rublių. Jeigu šių teisių pažeidimai padaromi savavališkai išleidžiant arba padauginant kūrinį, turint tikslą jį realizuoti, tuomet kaltasis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą. Jeigu kaltasis savavališkai išleido svetimą kūrinį savo vardu, tuomet jis baudžiamas: uždarymu į kalėjimą ne mažesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui. 622. <...> PĮR 1911 m. kovo 20 d. įst. Nr. 34935, V d. 620 str., VI d.
1919 m.	1919 m. kovo 5 d. Valstybės Tarybos priimtas ir patvirtintas įstatymas „Baudžiamojo kodekso papildas“ (*Lietuvos Valstybės Žinios*, 1919, Nr. 4, p. 4). „§ 1. Piniginės pabaudos, paskirtos Baudžiamajam Kodekse, šiuo keturis kart padidinamos. § 2. Už nusikalstamus darbus, už kuriuos Baudžiamajam Kodekse yra paskirtas tik areštas, arba kalėti kalėjime, gali būti paskirta dar ir piniginė pabauda: Taikos Teisėjo – iki dešimčiai tūkstančių (10.000) markių, Apygardos Teismo iki šimto tūkstančių (100.000) mk.“ Lietuviškas vertimas, pateiktas 1931 m.: „Apie nusikalstamus autoriaus teisėmis ir išradimų privilegijoms darbus. 620. Kas nusižengė savo valia naudojęsis, visa arba iš dalies, svetima literatūros, muzikos arba dailės nuosavybės teise, tas yra baudžiamas areštu arba bauda ne daugiau kaip dviem tūkstančiais penkiais šimtais litų. Jei taip naudojosi šita teise savo valia išleisdamas arba padaugindamas, turėdamas tikslą išparduoti, literatūros, muzikos arba dailės kūrinį, tai kaltininkas yra baudžiamas kalėti paprastajame kalėjime. Jeigu kaltininkas savo valia išleido svetimą literatūros, muzikos arba dailės kūrinį, pažymėjęs savo vardu, tai jis yra baudžiamas kalėti paprastajame kalėjime ne trumpiau kaip tris mėnesius.“ Vertimas iš: Jablonskis, 1930, p. 215-216.	

Metai	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba	Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba
1940–1941	Nuo 1940 m. liepos 21 d. SSRS įstatymų įvedimo Lietuvoje iki 1941 m. liepos 2 d. (pirmosios Sovietų okupacijos, prasidėjusios 1940 m. birželio 15 d., metu) autorystės pasisavinimas buvo kriminalizuotas RSFSR BK 177 str., kadangi galiojo 1926 m. RSFSR baudžiamasis kodeksas (su 1931 m. pakeitimais). 177. Skelbimas apie išradimą prieš jo įregistravimą be išradėjo sutikimo, taip pat savavališkas literatūros, muzikos ir kitų meno bei mokslo kūrinių naudojimas pažeidžiant autorių teisių įstatymą, baudžiamas korekciniu darbu iki trijų mėnesių arba bauda iki tūkstančio rublių. [1931 m. Rugpjūčio 30 d. (SU Nr. 59, 429 straipsnis)].[476]	
1941–1944	Nuo 1941 m. liepos 2 d. iki 1944 m. Vokiečių okupacijos metu galiojo 1903 m. Baudžiamasis statutas (su aktualiais 1911 m. BK 620 straipsnio pakeitimais), Lietuvos suredaguotas ir įteisintas 1919 m.	
1944–1961	Nuo 1944 m. iki 1961 m. birželio 26 d. (antrosios Sovietų okupacijos metu) galiojo 1926 m. RSFSR baudžiamasis kodeksas (su 1931 m. pakeitimais), kaip ir 1940–1941 m.	
1961	1961 m. birželio 26 d. įstatymu patvirtintas Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-148. „**142 straipsnis. Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas** Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių. Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka,– baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių.“	

Lentelę sudarė ir įstatymų tekstus į lietuvių kalbą vertė autorė R. Žiedė[477]

[476] Ankstesnė šio straipsnio redakcija atrodė šiek tiek kitaip (ji Lietuvoje tokia gramatine išraiška neįsigaliojo, nes norma įsigaliojo jau su vėlesniais pakeitimais): „*Neteisėtas išradimo naudojimas pažeidžiant išradimų patentų įstatymuose nustatytas taisykles, taip pat neteisėtas literatūros, muzikos ir kitų meno ar mokslo kūrinių naudojimas pažeidžiant autorių teisių įstatymą, baudžiamas priverstiniu darbu iki trijų mėnesių arba bauda iki tūkstančio rublių.*“

[477] Taip pat žr. Žiedė, 2021, p. 102.

2 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida tarpukariu Vilniuje

Metai	**Teisės aktas ir straipsnio formuluotė originalo kalba**	**Teisės aktas ir straipsnio formuluotė lietuvių kalba**
1903	Kodeks karny z r. 1903: Część trzydziesta piąta. O przestępstwach przeciwko prawom autorskim i przywilejom na wynalazki. 620. <...> Jeśli zaś winowajca samowolnie wydał cudzy utwór pod swojem nazwiskiem, będzie karany: zamknięciem w więzieniu na czas nie krótszy od miesięcy trzech. (20 mar. st. 1911. Dz. pr. ros. Poz. 560).	Lenkijos 1903 m. baudžiamasis kodeksas. Trisdešimt penktas skyrius. Apie nusikaltimus autorių teisėms ir privilegijoms į išradimus. 620 str. <...>. Jeigu kaltasis savavališkai savo pavarde paskelbė svetimą kūrinį, jis bus baudžiamas: uždarymu kalėjime ne trumpesniam kaip trijų mėnesių laikotarpiui. (1911 m. kovo 20 d. Rusijos įstatymų leidinys, 560 punktas).
1926 m.	Ustawa z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskiem: Art. 63. Kto umyślnie przywlaszcza sobie cudze autorstwo – ulega karze grzywny do dziecięciu tysięcy złotych lub aresztu of jednego miesiąca do roku, albo obu karom łącznie. Art. 64. Ściganie czynow z art. 61 i 63 może nastapič tylko z oskarženia prywatnego.	1926 m. kovo 29 d. Lenkijos autorių teisių įstatymas: 63 straipsnis. Tas, kas sąmoningai pasisavino kito asmens autorystę, baudžiamas baudos bausme iki dešimties tūkstančių zlotų arba areštu nuo vieno mėnesio iki vienerių metų, arba abiem bausmėmis kartu. 64 straipsnis. 61 ir 63 straipsniuose numatytos veikos gali būti persekiojamos tik privataus kaltinimo tvarka.
1935 m.	Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 kwietnia 1935 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 29 marca 1926 r. o prawie autorskiem: Art. 70. Kto przywłaszcza sobie cudze autorstwo, podlega karze aresztu do jednego roku lub grzywny do dziesięciu tysięcy złotych, albo obu tym karom łącznie.	1935 m. balandžio 25 d. Lenkijos Teisingumo ministro pranešimas, dėl 1926 m. kovo 29 d. Lenkijos autorių teisių įstatymo vieningos redakcijos paskelbimo: 70 straipsnis. Tas, kas pasisavino svetimą autorystę, baudžiamas areštu iki vienerių metų arba bauda iki dešimties tūkstančių zlotų, arba abiem šiomis bausmėmis kartu.

Lentelę sudarė autorė R. Žiedė, iš lenkų kalbos vertė Justyna Levon

3 lentelė. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą reglamentavimo raida Lietuvoje nuo 1961 m. LTSR BK iki šių dienų

Galiojimo laikas	Straipsnio formuluotė (suvestinė redakcija)
Pakeitimo data	Pakeitimo įstatymas ir jo formuluotė
Galioja nuo 1961-09-01 iki 1982-12-31	1961 m. birželio 26 d. įstatymu patvirtintas Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Baudžiamasis Kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961-01-01, Nr. 18-147. **1961 m. BK 142 straipsnis. Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas** Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių. Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka,– baudžiami laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių.
Pakeitimas 1982 m. gruodžio 29 d. įsaku Nr. X-2767	1982 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios tarybos prezidiumo įsakas „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame kodekse“ Nr. X-2767. *Vyriausybės žinios*, 1982-12-31, Nr. 36-400. „44. 142 straipsnio: a) pirmojoje dalyje žodžius „laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių“ pakeisti žodžiais „pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių“; a) antrojoje dalyje žodžius „laisvės atėmimu iki vienerių metų, arba pataisos darbais tam pačiam laikui, arba bauda iki penkių šimtų rublių“ pakeisti žodžiais „pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių“.“
Galioja nuo 1983-01-01 iki 1994-08-04	**1961 m. BK 142 straipsnis. Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas** Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – baudžiami pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių; Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį

	bendraautoriu, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka, – baudžiami pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda iki trijų šimtų rublių.
Pakeitimas 1994 m. liepos 19 d. įstatymu Nr. I-551	1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, pataisos darbų ir baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-551. *Valstybės žinios*, 1994-08-05, Nr. 60-1182. „59. Iš 142 straipsnio pirmosios ir antrosios dalių sankcijų, 199^3, 215, 221, 232^7, 238, 242, 245 straipsnių sankcijų, iš 124, 140^1, 218, 222, 231, 231^3, 237, 243, 245^1, 247, 249^1 straipsnių pirmųjų dalių sankcijų, iš 196^1, 217^1, 230^1, 239 straipsnių antrųjų dalių sankcijų išbraukti žodžius „iki trijų šimtų rublių“.“
Galioja nuo 1994-08-05 iki 2000-05-09	**1961 m. BK 142 straipsnis. Autoriaus ir išradėjo teisių pažeidimas** Svetimo mokslinio, literatūros, muzikos ar dailės kūrinio išleidimas savo vardu ar kitoks tokio kūrinio autorystės pasisavinimas arba neteisėtas jo atgaminimas ar paskleidimas, taip pat privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu – baudžiami „pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda“; Svetimo išradimo ar racionalizacinio pasiūlymo autorystės pasisavinimas arba privertimas jo autoriaus pripažinti kitą asmenį bendraautoriu, taip pat be išradėjo sutikimo paskelbimas išradimo, kol jis dar nepareikštas nustatyta tvarka,– baudžiami pataisos darbais iki dvejų metų arba bauda.
Pakeitimas 2000 m. balandžio 20 d. įstatymu Nr. VIII-1646.	2000 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 35, 142, 308, 321(2) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 142(1), 142(2), 142(3) straipsniais įstatymas Nr. VIII-1646. *Valstybės žinios*, 2000-05-10, Nr. 38-1054.
Galioja nuo 2000-05-10 iki 2003-04-30	**142 straipsnis. Autorystės teisės pasisavinimas** Svetimo literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalies ar išradimo išleidimas arba viešas paskelbimas savo vardu – baudžiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų arba bauda. Literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba išradimo autoriaus privertimas pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisių pasinaudojant tarnybos padėtimi arba grasinant autoriui ar jo artimiesiems smurtu, turto sunaikinimu ar sužalojimu arba kompromituojančių žinių paskelbimu – baudžiamas laisvės atėmimu iki trejų metų arba bauda.
Pakeitimas: Nauja BK redakcija (Nr. VIII-1968)	2000 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741.
Galioja nuo 2003-05-01 iki 2004-02-13	**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas** 1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo, meno ar kitokį kūrinį arba jo dalį,

	baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo, meno ar kitokio kūrinio ar jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.
Pakeitimas 2004 m. sausio 29 d. įstatymu Nr. IX-1992.	2004 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 198(1) ir 198(2) straipsniais įstatymas Nr. IX-1992. *Valstybės žinios*, 2004-02-14, Nr. 25-760. **3 straipsnis. 191 straipsnio papildymas 3 dalimi** „3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“
Galioja nuo 2004-02-14 iki 2009-07-22	**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas** 1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo, meno ar kitokį kūrinį arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo, meno ar kitokio kūrinio ar jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.
Pakeitimas 2009 m. liepos 9 d. įstatymu Nr. XI-330.	2009 m. liepos 9 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170-1 straipsniu įstatymas Nr. XI-330. *Valstybės žinios*, 2009-07-23, Nr. 87-3663.
Galioja nuo 2009-07-23 iki 2023-07-01	**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas** 1. Tas, kas savo vardu išleido arba viešai paskelbė svetimą literatūros, mokslo ar meno kūrinį (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Pakeitimas 2023 m. birželio 1 d. įstatymu Nr. XIV-2025.	2023 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191, 192, 193 ir 194 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIV-2025. TAR 2023-06-07, i. k. 2023-11217.
Galioja nuo 2023-07-01 iki 2025-02-01.	**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas** 1. Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą kūrinį (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriumi ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.
Pakeitimas 2024 m. lapkričio 7 d. įstatymu Nr. XIV-3060.	2024 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 60, 99, 100, 100^1, 100^2, 100^3, 103, 107, 108, 109, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 147^1, 147^2, 148, 149, 150, 151, 151^1, 152, 152^1, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 169, 170, 170^1, 170^2, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 182^1, 185, 188, 189, 189^1, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 198^1, 198^2, 202, 206, 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 217, 218, 224, 229, 231, 232, 233, 234, 236, 238, 249^1, 250, 250^2, 250^4, 250^5, 251, 256, 256^1, 257, 257^1, 258, 259, 262, 265, 267, 267^1, 267^2, 267^3, 268, 270, 270^2, 270^3, 273, 274, 275, 276, 276^1, 276^2, 276^3, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 292, 292^1, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 302^1, 303, 304, 306, 306^1, 306^2, 307, 308, 309, 310, 311, 312 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas Nr. XIV-3060 (TAR, 2024-11-12, Nr. 19686).
Galioja nuo 2025-02-01 iki dabar.	**191 straipsnis. Autorystės pasisavinimas** 1. Tas, kas savo vardu išleido ar viešai paskelbė svetimą kūrinį (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalį, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. 2. Tas, kas pasinaudodamas tarnybos padėtimi arba panaudodamas psichinę prievartą privertė kūrinio (įskaitant kompiuterių programas) arba jo dalies autorių pripažinti kitą asmenį bendraautoriu ar autoriaus teisių perėmėju arba atsisakyti autorystės teisės, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. 3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Sudaryta autorės R. Žiedės

4 lentelė. Registruotų nusikalstamų veikų bei išnagrinėtų bylų pirmosios instancijos teismuose pagal BK XXIX skyriuje įtvirtintus 191–195 str. statistika

Metai	191 str.		192 str.		193 str.		194 str.		195 str.	
	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta
2003 m.	3	2	80	26	1	0	1	0	0	-
2004 m.	3	0	122	63	0	0	2	0	3	-
2005 m.	1	1[478]	101	72	1	0	1	0	2	-
2006 m.	2	1[479]	93	58	0	0	1	0	1	-
2007 m.	1	0	76	53	0	0	1	0	2	-
2008 m.	0	0	60	47	0	0	1	1	1	-
2009 m.	2	0	30	29	0	0	2	0	1	-
2010 m.	0	1[480]	35	*16*	0	0	1	*3*	2	0
2011 m.	2	0	15	*18*	0	0	0	0	4	0
2012 m.	0	0	16	6	0	0	2	1	2	1
2013 m.	1	*1*[481]	14	*5*	0	0	0	1	1	2
2014 m.	2	0	12	1	0	0	1	1	1	1
2015 m.	0	0	7	5	0	0	0	0	3	1
2016 m.	1	1[482]	19	4	0	0	0	0	3	0
2017 m.	2	0	10	2	0	0	0	0	2	0
2018 m.	3	1[483]	3	2	0	0	1	0	0	0
2019 m.	0	1[484]	6	2	0	0	0	1	1	0

[478] Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. T-417-591-2005.

[479] Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-9-266/2006.

[480] Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010.

[481] Kauno apylinkės teismo 2013 m. balandžio 25 d. nuosprendis Nr. 1-156-634/2013.

[482] Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-56-348/2016, pagal turinį ji yra nesusijusi su autorystės pasisavinimu.

[483] Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3488-1017/2018. Tačiau jos turinys nesusijęs su autorystės pasisavinimu (padaryta klaida dėl klasifikacijos, kurios pagrindu automatiškai sugeneruota ši statistika).

[484] Marijampolės apylinkės teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-80-537/2019 (byla perduota pildymui ikiteismiminame tyrime, o ta pati faktinė situacija išspręsta ir nuosprendis priimtas Marijampolės apylinkės teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 1-98-537/2020).

Metai	191 str.		192 str.		193 str.		194 str.		195 str.	
	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta	Registruota	Išnagrinėta
2020 m.	0	1[485]	2	1	0	0	0	0	0	0
2021 m.	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
2022 m.	0	1[486]	0	0	0	0	0	1	0	0
2023 m.	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
2024 m.	0	-	1	-	0	-	2	-	0	-
2025 m. I pusmetis	0	-	0	-	0	-	0	-	0	-
Iš viso:	**24**	**11**	**704**	**412**	**2**	**0**	**16**	**9**	**30**	**5**

Sudaryta autorės R. Žiedės, remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis (dėl 2010–2025 m. statistikos) ir D. Bikmanaitės pateikta 2003–2015 m. statistika (iš Ivanauskaitė, 2015, p. 73–74).

Pastabos: duomenys apie 2003–2009 m. išnagrinėtas baudžiamąsias bylas pagal nurodytus straipsnius viešai Nusikalstamų veikų žinybiniame registre nepateikiami; statistika nuo 2025 m. disertacijos pateikimo metu dar nebuvo pateikta (**lentelėje pažymėta brūkšneliais**); išnagrinėtų bylų pagal BK 191–194 str. trūkstama statistika 2003–2009 m. pateikiama pagal D. Bikmanaitės nurodytus duomenis (iš Ivanauskaitė, 2015, p. 73–74), kuri pateikia statistiką apie autorių teisių pažeidimus nuo 2003 iki 2015 m. spalio mėn. (dėl to nėra pramoninės nuosavybės pažeidimus įtvirtinančio BK 195 str. statistikos, nes tai nėra autorių teisių pažeidimas); dėl nežinomų priežasčių šiame neoficialiame šaltinyje išnagrinėtų bylų skaičius nesutampa su oficialioje statistikoje pateiktais duomenimis (**lentelėje skaičiai pažymėti pasvirai**), patartina remtis oficialia statistika, o 2003–2009 m. statistiką vertinti su mintimi, kad ir ten gali būti netikslumų.

Neatitikimai dėl išnagrinėtų baudžiamųjų bylų statistikos yra tokie: **dėl BK 191 str.:** „*2013 metais LR BK 191 str. 1 d. – 2, pagal LR BK 191 str. 2 d., 191 str. 3 d. nėra*“ – tai yra, nurodoma 1 byla daugiau, nei oficialiai prieinamoje statistikoje. **Dėl BK 192 str.:** „*2010 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 15, 192 str. 2 d. – 6, pagal LR BK 192 str. 3 d. nėra*“, kas reiškia, jog bendra išnagrinėtų bylų suma yra 21 bylos – nurodoma 5 bylomis daugiau, nei oficialiai prieinamoje statistikoje; „*2011 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 16, 192 str. 2 d. – 6, pagal LR BK 192 str. 3 d. nėra*“, kas reiškia, jog bendra išnagrinėtų bylų suma yra 22 bylos – nurodoma 4 bylomis daugiau, nei oficialiai prieinamoje statistikoje; „*2013 metais pagal LR BK 192 str. 1 d. – 7, pagal LR BK 192 str. 2 d., 192 str. 3 d. nėra*“, tai yra 2 bylomis daugiau, nei nurodoma

[485] Marijampolės apylinkės teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-98-537/2020.

[486] Kauno apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-464-1109/2022.

oficialiai prieinamoje statistikoje. **Dėl BK 193 str.:** neatitikimų nėra. **Dėl BK 194 str.:** „*2010 metais pagal LR BK 194 str. 1 d. – 1, pagal LR BK 194 str. 2 d. nėra*“ – nurodoma 3 bylomis mažiau, nei oficialiai prieinamoje statistikoje.

5 lentelė. Duomenys apie registruotų nusikalstamų veikų pagal BK 191 straipsnį skaičių ir ikiteisminio tyrimo baigtį

Metai	Užregistruota nusikalstamų veikų	Tyrimo rezultatai				
		BPK 220 str.	BPK 418 str.	Nutraukta BPK 3 str. pagr.	Nutraukta BPK 212 str. pagr.	Sustabdyta BPK 3 str. 1 ž. 1 d.
2003	3	2		1	-	
2004	3			2	-	
2005	1		1	2	-	
2006	2			1	-	
2007	1				-	
2008		2		2	-	
2009	2				-	
2010					2	
2011	2	2	2	1	-	
2012				1	-	
2013	1				1	
2014	2			1	-	1
2015	0			4	-	
2016	1			-	-	
2017	2	-	-	3	-	-
2018	3	-	-	-	-	-
2019	-	-	-	3	-	-
2020	-	1	-	2	-	-
2021	1	-	-	-	-	-
2022	-	-	-	1	-	-
2023	-	-	-	-	-	-
2024	-	-	-	-	-	-
2025 I pusmetis	-	-	-	-	-	-
Iš viso	**24**	**7**	**3**	**24**	**3**	**1**
Suma	**24**	**38**[487]				

Sudaryta autorės R. Žiedės, remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis.[488]

[487] Pastaba: statistika dėl užbaigtų ikiteisminių tyrimų skaičiaus įtraukia ir tuos tyrimus, kurie buvo pradėti dar iki naujųjų BK ir BPK įsigaliojimo, todėl komentuojamu laikotarpiu nutraukta daugiau tyrimų, negu jų pradėta.

[488] Skirtinguose šaltiniuose dėl nežinomų priežasčių nurodomi kardinaliai skirtingi statistiniai duomenys dėl užregistruotų nusikalstamų veikų pagal BK 191 str. Pvz., 2015 m. spalio 22 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo

6 lentelė. Baudžiamųjų bylų pagal BK 191 str. nagrinėjimo ataskaita I instancijos teismuose 2010–2022 m.

Metai	Neišnagrinėtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pradžioje	Gauta bylų	**Išnagrinėta bylų**	Neišnagrinėtų bylų likutis ataskaitinio laikotarpio pabaigoje	Bylų nagrinėjimas truko:		
					Iki 6 mėnesių	Nuo 6 iki 12 mėnesių	12 mėnesių ir ilgiau
2010	1	0	**1**	0	0	1	0
2011	0	1	**0**	1	0	0	0
2012	1	0	**0**	1	0	0	0
2013	1	0	**1**	0	0	0	1
2014	0	0	**0**	0	0	0	0
2015	0	1	**0**	1	0	0	0
2016	1	0	**1**	0	0	0	1
2017	0	0	**0**	0	0	0	0
2018	0	2	**1**	1	1	0	0
2019	1	1	**1**	1	0	1	0
2020	1	1	**1**	1	1	0	0
2021	1	0	**0**	1	0	0	0
2022	1	0	**1**	0	0	0	1
2023	0	0	**0**	0	0	0	0
Iš viso	**8**	**6**	**7**	**7**	**2**	**2**	**3**

Sudaryta autorės R. Žiedės, remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis – baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaitomis I instancijos teismuose.

Pastaba: statistika laikotarpiu iki 2010 m. ir nuo 2024 m. Informatikos ir ryšių departamento tinklalapyje disertacijos pateikimo metu 2025 m. dar nepateikiama.

tyrimo ataskaitoje (parengė E. Ivanauskienė Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu) nurodoma, kad 2003 m. užregistruotų nusikalstamų veikų buvo 6, 2013 m. – 14, o 2015 – 2, o iš viso susumavus užregistruotus autorystės pasisavinimus, kažkodėl nurodomas skaičius 33, nors tokiu atveju turėtų būti 35. Vis dėlto, nuspręsta remtis pirminiais viešai prieinamais duomenimis.

7 lentelė. Bausmių už autorystės pasisavinimą dinamika

Metai, teisės aktas	**Bausmės pagrindinėje normoje**	**Bausmės kvalifikuotoje normoje**
1830 m. sausio 8 d. priimtos Rusijos imperijos Vyriausiosios cenzūros valdybos parengtos taisyklės (Cenzūros statuto priedas) ***„Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“*** Nr. 3411.	• [Nuobauda, kurią po bylos svarstymo nukentėjusiojo naudai skiria teismas]; • atsako pagal Cenzūros statuto § 147 („*yra teisiamas*“, *bet nedetalizuojama, ką tai reiškia* – autorės pastaba); • „*Jų kaltė dar labiau padidėja, kai Cenzūros nepatvirtintoje knygoje yra vieta, kuri prieštarauja bendroms Cenzūros taisyklėms*.“	–
1832 m., 1842 m. Sąvadai:	• [Nuobauda nukentėjusiojo naudai]; • atimamos visos valstybinės teisės; • nuplakimas; • ištrėmimas į kitą gyvenvietę (*visos taikomos kartu, o ne parenkama kuri iš jų* – autorės pastaba).	–
1845 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (ta pati norma perkelta į 1857 m. Sąvadą)	• [Nuostolių ir žalos kompensavimas kūrėjui]; • visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas; • ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikinai nuo 6 mėnesių iki 1 metų, • arba, jeigu jis yra pagal įstatymą nebaudžiamas kūno bausmėmis, atidavimu viešiesiems darbams nuo 1 iki 2 metų.	–
1866 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (ta pati norma perkelta į 1866 m. Sąvadą)	• [Nuostolių ir žalos kompensavimas kūrėjui]; • visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas; • ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, • arba atidavimas į darbo namus pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį; • 33 str.: 2 laipsnis: ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikui nuo 6 mėnesių iki 1 metų, o žmonėms, kuriems	–

Metai, teisės aktas	Bausmės pagrindinėje normoje	Bausmės kvalifikuotoje normoje
	netaikomos fizinės bausmės, uždarymu į darbo namus nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių.	
1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (ta pati norma perkelta į 1885 m. Sąvadą)	• [Nuostolių ir žalos kompensavimas kūrėjui]; • visų ypatingų asmeninių ir pagal visuomeninę padėtį jam suteiktų teisių ir privilegijų atėmimas; • ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro • arba įkalinimas pagal šio statuto 33 straipsnio 2 dalį. • 33 str.: 2 laipsnis: ištrėmimas gyventi į vieną iš nuošalių gubernijų, išskyrus Sibiro, su įkalinimu laikui nuo 6 mėnesių iki 1 metų, o žmonėms, kurie neatleidžiami nuo fizinės bausmės, uždarymu į kalėjimą nuo 8 mėnesių iki 1 metų ir 4 mėnesių.	–
1903 m. Rusijos baudžiamasis statutas – niekada neįsigaliojo	–	–
1911 m. ir 1941–1944 m.	– *Pagrindinėje sudėtyje įtvirtintas kitų autorių teisių pažeidimas, o tik 3 dalyje įtvirtintas autorystės pasisavinimas* – autorės pastaba.	• uždarymas į kalėjimą ne mažesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui.
1940–1941 m. 1944–1961 m.	• Korekcinis darbas iki trijų mėnesių • arba bauda iki tūkstančio rublių.	–
1961 m. 1982 m.	• Laisvės atėmimas iki vienerių metų • arba pataisos darbai iki vienerių metų, • arba bauda iki penkių šimtų rublių.	–
1983 m.	• Pataisos darbai iki dvejų metų • arba bauda iki trijų šimtų rublių.	–
1994 m.	• Pataisos darbai iki dvejų metų • arba bauda (*išbraukti žodžiai „iki trijų šimtų rublių“* – autorės pastaba).	–
2000 m. (iki naujosios BK redakcijos įsigaliojimo)	• Laisvės atėmimas iki dvejų metų • arba bauda.	• Laisvės atėmimas iki trejų metų • arba bauda.

Metai, teisės aktas	Bausmės pagrindinėje normoje	Bausmės kvalifikuotoje normoje
nuo 2003 m. (naujosios BK redakcijos įsigaliojimas)	• Viešieji darbai • arba bauda, • arba laisvės apribojimas, • arba areštas, • arba laisvės atėmimas iki dvejų metų.	• Bauda • arba laisvės apribojimas, • arba areštas, • arba laisvės atėmimas iki trejų metų.
nuo 2025 m. vasario 1 d.[489]	• Viešieji darbai • arba bauda, • arba laisvės apribojimas, • arba areštas, • arba laisvės atėmimas iki dvejų metų.	• Viešieji darbai • arba bauda, • arba laisvės apribojimas, • arba areštas, • arba laisvės atėmimas iki trejų metų.

Sudaryta autorės R. Žiedės.

Pastaba: laužtiniuose skliaustuose pateikiama informacija savo pobūdžiu atitinka civilinės, o ne baudžiamosios atsakomybės turinį.

[489] 2024 m. lapkričio 7 d. įstatymas Nr. XIV-3060.

8 lentelė. 1961 m. LTSR BK 32 straipsnio pakeitimais nustatytos baudų ribos

	1994-07-19 įstatymas[490] (įsigaliojo 1994-08-05)	**1996-09-24 įstatymas**[491] (įsigaliojo 1996-10-02)	**1998-07-02 įstatymas**[492] (įsigaliojo 1998-07-29)	**2001-10-09 įstatymas**[493] (įsigaliojo 2001-10-26)	**2002-01-25 įstatymas**[494] (įsigaliojo 2002-02-13)
Kaip pagrindinė bausmė	**nuo 10 iki 500 MGL**	**nuo 100 iki 1000 MGL**	**nuo 100 iki 1000 MGL**, o už savanaudiškus nusikaltimus – **nuo 200 iki 50000 MGL**.	**nuo 1 iki 1000 MGL**, už savanaudiškus nusikaltimus – nuo **1 iki 50000 MGL**.	nekito
Kaip papildoma bausmė	nuo **3 iki 250** MGL	**nuo 10 iki 500 MGL**.	**nuo 10 iki 500 MGL**	**nuo 1 iki 500 MGL**	nekito
Nepilnamečiams	–	–	**nuo 10 iki 500 MGL** (kaip pagrindinė bausmė) ir **nuo 5 iki 200 MGL** (kaip papildoma bausmė)	**nuo 1 iki 500 MGL** (kaip pagrindinė bausmė) ir **nuo 1 iki 200 MGL** kaip papildoma bausmė	nekito
Juridiniam asmeniui	–	–	–	–	**iki 10 000 MGL**

Sudaryta autorės R. Žiedės

[490] LRS 1994 m. liepos 19 d. įstatymas Nr. I-551.
[491] LRS 1996 m. rugsėjo 24 d. įstatymas Nr. I-1528.
[492] LRS 1998 m. liepos 2 d. įstatymas Nr. VIII-849.
[493] LRS 2001 m. spalio 9 d. įstatymas Nr. IX-540.
[494] LRS 2002 m. sausio 25 d. įstatymas Nr. IX-737.

9 lentelė. 2000 m. BK 47 straipsnio pakeitimais nustatytos baudų ribos

	Nauja 2000 m. BK redakcija[495]; įsigaliojo 2003-05-01	**2003-04-10 įstatymas;** įsigaliojo 2003-05-01	**2011-04-21 įstatymas**[496]; įsigaliojo 2011-04-28	**2017-09-28 įstatymas**[497]; įsigaliojo 2017-10-06
už baudžiamąjį nusižengimą	nuo 1 iki 50 MGL	nekito	nuo 1 iki 50 MGL (nekito)	nuo 15 iki 500 MGL
už nesunkų nusikaltimą	**nuo 1 iki 100 MGL**	**nekito**	**nuo 1 iki 500 MGL**	**nuo 50 iki 2 000 MGL**
už apysunkį nusikaltimą	nuo 1 iki 200 MGL	nekito	nuo 1 iki 1000 MGL	nuo 100 iki 4 000 MGL
už sunkų nusikaltimą	nuo 1 iki 300 MGL	nekito	nuo 1 iki 1 500 MGL	nuo 150 iki 6 000 MGL
už neatsargų nusikaltimą	nenurodyta	nuo 1 iki 75 MGL[498]	nuo 1 iki 75 MGL	nuo 20 iki 750 MGL
Nepilname-čiams	nuo 3 iki 50 MGL	nuo 1 iki 50 MGL[499]	nuo 1 iki 50 MGL	nuo 5 iki 50 MGL

Sudaryta autorės R. Žiedės

Lentelės duomenų paaiškinimas: priėmus naująjį BK dar prieš pat jo įsigaliojimą 2003 m. balandžio 10 d. įstatymu pridėtos baudų ribos už neatsargius nusikaltimus, ištaisant dar neįsigaliojusio įstatymo spragą, kadangi kodekso Specialiosios dalies straipsniuose bauda buvo numatyta už neatsargius nusikaltimus, o jos dydis BK Bendrojoje dalyje neįtvirtintas. Todėl buvo būtina atskirai numatyti neatsargių nusikaltimų baudų ribas ir jos įtvirtintos nuo 1 iki 75 MGL dydžio. Tuo pačiu įstatymu ištaisyta ir kita klaida – pakeista minimali nepilnamečiams galimos skirti baudos riba, kuri iš esmės per klaidą buvo numatyta didesnė, nei pilnamečiams asmenims, todėl vietoje minimalios 3 MGL ribos įtvirtinta standartinė 1 MGL riba. Šie pakeitimai įsigaliojo kartu su visu naujuoju BK 2003 m. gegužės 1 d., tad šie nedideli reguliavimo neapsižiūrėjimai jokių teisės taikymo problemų sukelti nespėjo.

2011 m. priimtu pakeitimu[500] nuo 2011 m. balandžio 28 d. įsigaliojo naujos maksimalios baudų ribos, daugeliu atveju padidintos penkis kartus (minimaliu baudos dydžiu išliko bendra 1 MGL dydžio riba). 2017 m. rugsėjo 28 d. priimtu ir 2017 m.

[495] LRS 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymas Nr. VIII-1968.
[496] LRS 2011 m. balandžio 21 d. įstatymas Nr. XI-1350.
[497] LRS 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymas Nr. XIII-653.
[498] LRS 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas Nr. IX-1495, 11 str.
[499] LRS 2003 m. balandžio 10 d. įstatymas Nr. IX-1495 (įsigalioja 2003 m. gegužės 1 d.), 20 str.
[500] LRS 2011 m. balandžio 21 d. įstatymas Nr. XI-1350.

spalio 6 d. įsigaliojusiu įstatymu[501] vėl buvo pakeltos MGL ribos. Maksimalios ribos santykinai pakeltos mažiausiai keturis kartus, o kai kuriais atvejais – ir dešimt kartų, jau nekalbant apie procentinę minimalių dydžių pakėlimo išraišką, kuri bus skaičiuojama šimtais. Tuo pačiu įstatymo pakeitimu panaikintas 1 MGL baudos minimumas, nes iš esmės nebeliko kam jo taikyti. Tokios baudos ribos galioja iki šiandien.

10 lentelė. Baudos dydžiai pilnamečiams fiziniams asmenims už nesunkius[502] nusikaltimus

Pakeitimo įsigaliojimo data	**MGL ribos BK**		**MGL vertė litais**	**Baudos dydžio pinigais ribos**	
	nuo	**iki**		**Minimali**	**Maksimali**
Nuo 1994-08-05	10	500	50Lt	500 Lt	25 000 Lt
Nuo 1994-10-06	10	500	55Lt	550 Lt	27 500 Lt
Nuo 1995-01-01	10	500	60Lt	600 Lt	30 000 Lt
Nuo 1995-05-01	10	500	70Lt	700 Lt	35 000 Lt
Nuo 1995-10-01	10	500	80Lt	800 Lt	40 000 Lt
Nuo 1996-01-01	10	500	90Lt	900 Lt	45 000 Lt
Nuo 1996-10-02	100	1000	90 Lt	9 000 Lt	90 000 Lt
Nuo 1996-12-01	100	1000	100 Lt	10 000 Lt	100 000 Lt
Nuo 1997-02-01	100	1000	110 Lt	11 000 Lt	110 000 Lt
Nuo 1997-11-01	100	1000	120 Lt	12 000 Lt	120 000 Lt
Nuo 1998-05-01	100	1000	125 Lt	12 500 Lt	125 000 Lt
Nuo 2001-10-26	1	1000	125 Lt	125 Lt	125 000 Lt
Nuo 2003-05-01 nauja BK redakcija	1	100	125Lt	125 Lt	12 500 Lt
Nuo 2007-01-01 Nuo 2008-10-22[503]	1	100	130 Lt	130 Lt	13 000 Lt
Nuo 2011-04-28	1	500	130 Lt	130 Lt	65 000 Lt
Nuo 2015-01-01 - €[504]			37,66€	37,66€	18 830 €
Nuo 2017-10-06	50	2000	130 Lt	6 500 Lt	260 000 Lt
			37,66€	1 883€	75 320€
Nuo 2018-01-01	50	2000	172,64 Lt	8 632 Lt	345 280 Lt
			50€	2500 €	100 000€

Sudaryta autorės R. Žiedės

[501] LRS 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymas Nr. XIII-653.

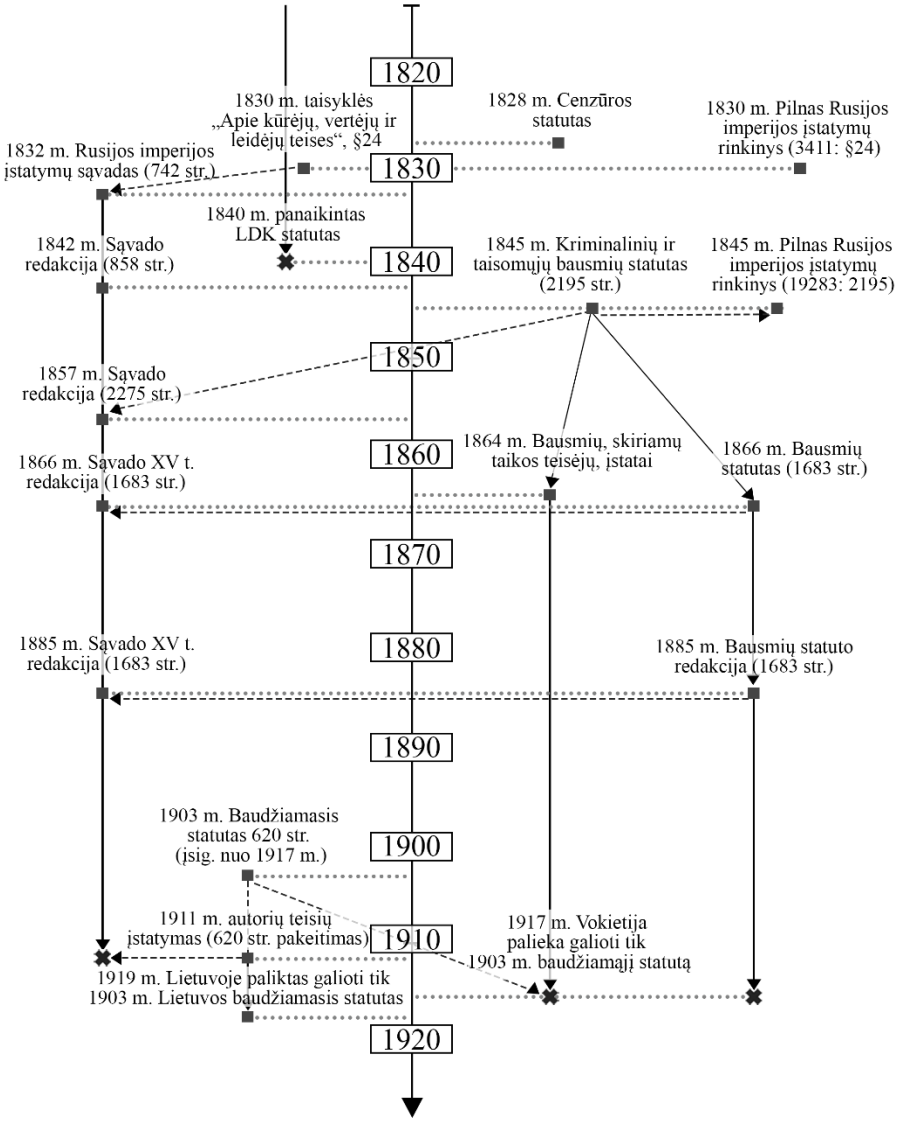
[502] Iki naujojo 2000 m. BK įsigaliojimo 2003 m. gegužės 1 d., baudų dydžiai neskirstyti pagal nusikalstamų veikų kategorijas, todėl iki šios datos baudų dydžiai atspindi tiek nesunkius, tiek kito sunkumo laipsnio tyčinius nusikaltimus.

[503] MGL išskirtas į du matus: BSI ir BBND.

[504] MGL litais konvertuotas į eurus.

PAVEIKSLĖLIAI

1 paveikslėlis. Autorystės pasisavinimo istorinė raida XIX a. pr. – XX a. pirmame ketvirtyje

Sudarė autorė R. Žiedė (Žiedė, 2021, p. 103)

2 paveikslėlis. Lietuvos-Lenkijos demarkacijos linijos 1919–1923 m.

Šaltinis: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/nepriklausomos-lietuvos-valstybes-atkurimas-1918-1920/

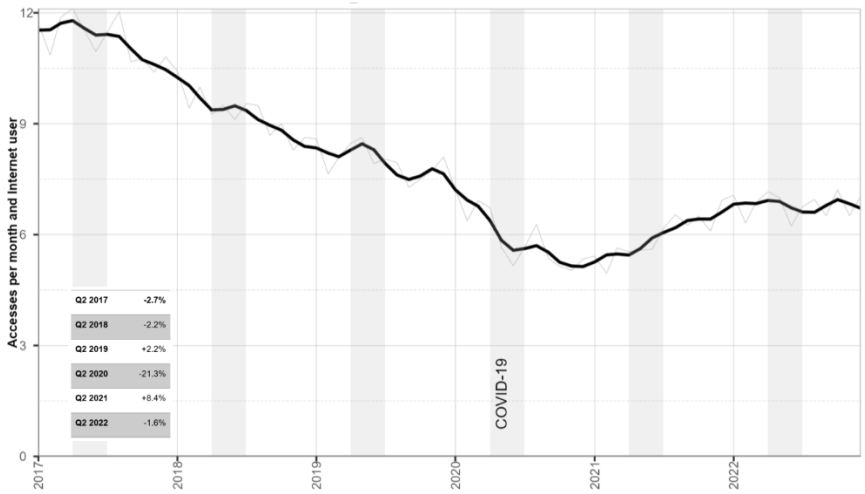
3 paveikslėlis. I, II ir III Abiejų Tautų Respublikos padalijimai

	Rusija	Prūsija	Austrija
1772			
1793			
1795			
	Varšuvos kunigaikštystės teritorija, vėliau tapusi Rytų Prūsija		
	Dabartinės Lietuvos teritorija		

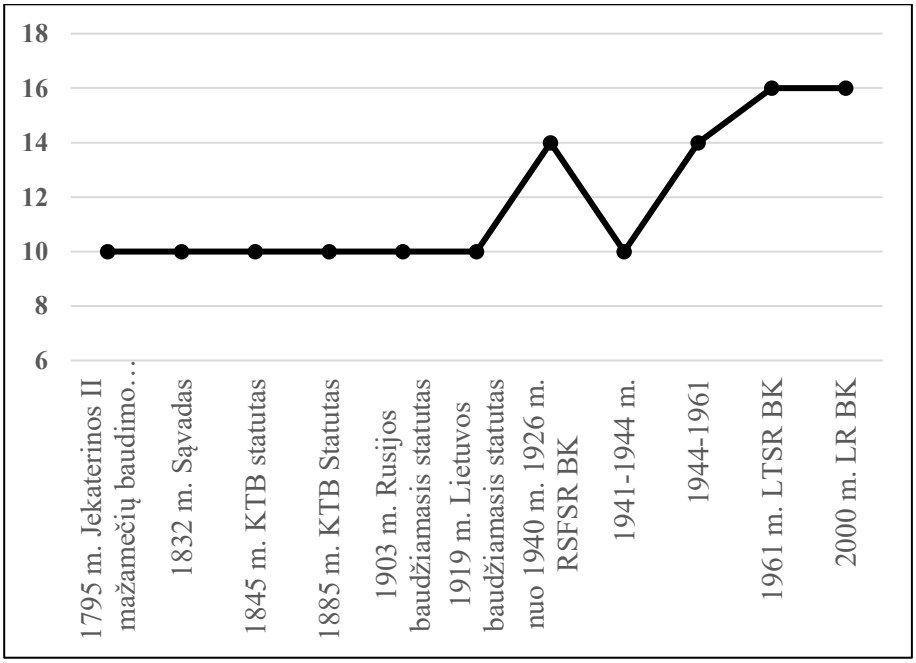
Žemėlapis sudarytas autorės R. Žiedės, naudojant Wikipedia.org pateiktą žemėlapį „Trečiasis Abiejų Tautų Respublikos padalijimas“ (interaktyvus, nuoroda: https://lt.wikipedia.org/wiki/Trečiasis_Abiejų_Tautų_Respublikos_padalijimas)

4 paveikslėlis. Bendro piratavimo lygis 27 ES valstybėse (pagal sezoniškumą ir antrojo ketvirčio variacijas)

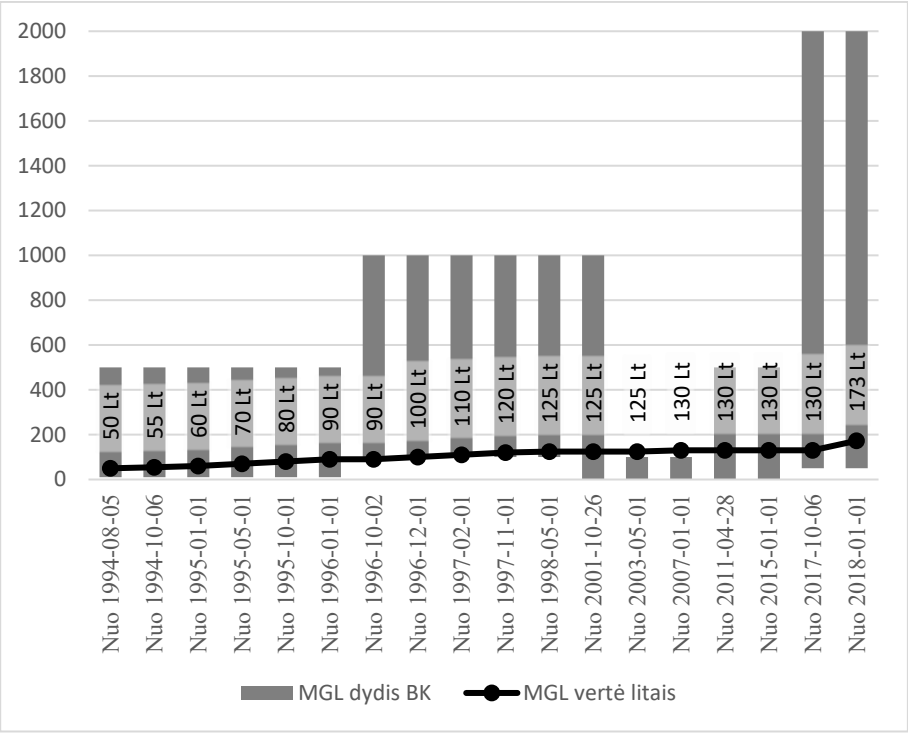
(Šaltinis: ESINT, 2023, p. 32, 4 lentelė)

5 paveikslėlis. Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą minimalios amžiaus ribos kaita 1795–2000 m.

Sudaryta autorės R. Žiedės

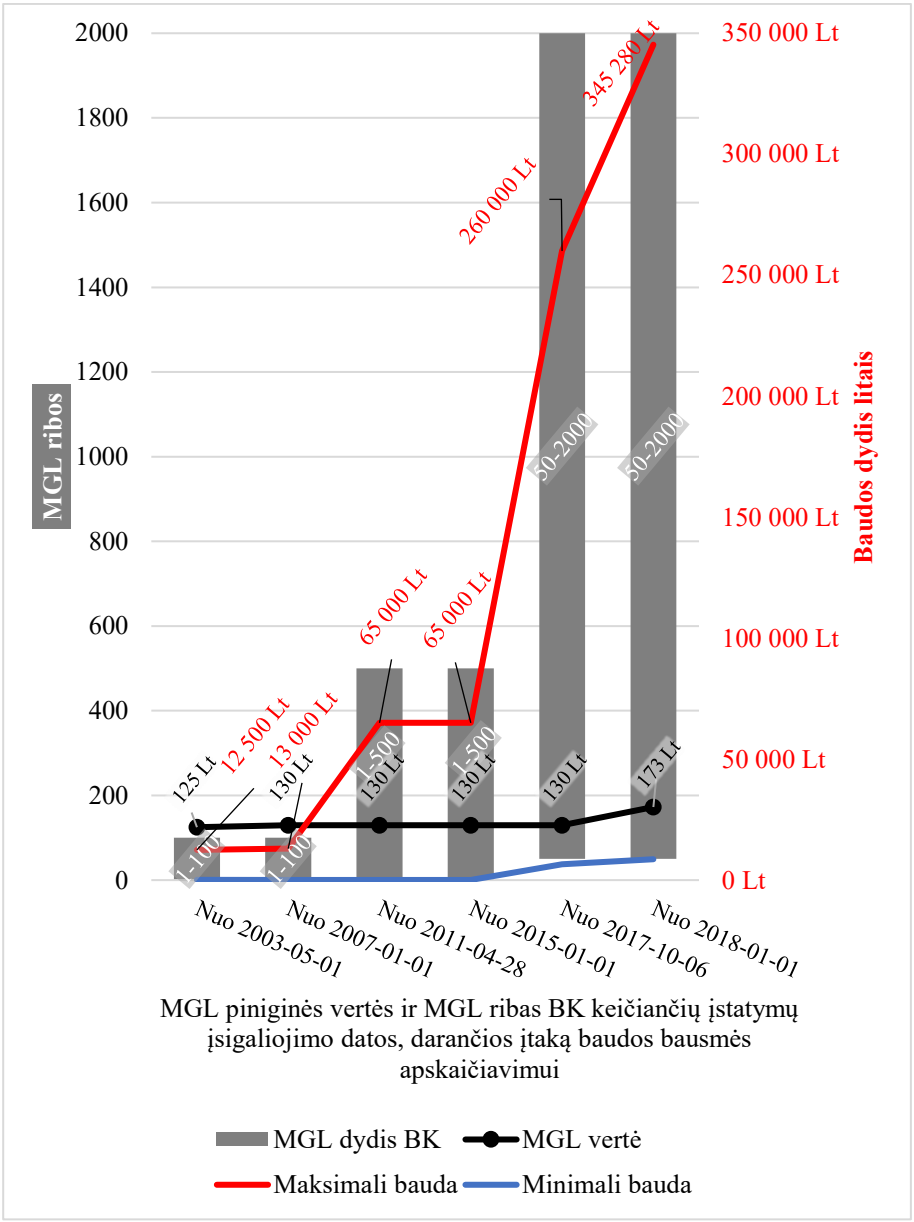
6 paveikslėlis. BK įtvirtintų baudų dydžio amplitudė MGL už nesunkius nusikaltimus ir MGL piniginės vertės pokytis (litais)

Sudaryta autorės R. Žiedės

6 paveikslėlio duomenų paaiškinimas: pilkai pažymėta BK įtvirtinto baudos dydžio amplitudė nuo mažiausio iki didžiausio dydžio, juodai – MGL piniginė vertė, datos apačioje – tiek MGL piniginės vertės, tiek MGL ribas BK keičiančių įstatymų įsigaliojimo datos, darančios įtaką baudos bausmės dydžiui.

7 paveikslėlis. Apskaičiuoto galutinio baudos fiziniams asmenims minimumo ir maksimumo (Lt) santykis su MGL ribomis ir MGL verte

Sudaryta autorės R. Žiedės

7 paveikslėlio duomenų paaiškinimas:

1. juodais taškeliais ir linija paveikslėlyje žymimas MGL (BBND) dydis, kurį nustato poįstatyminiai teisės aktai;

2. pilki stulpeliai žymi BK 47 straipsnyje įtvirtinto minimalaus ir maksimalaus baudos dydžio amplitudę, straipsnyje apibrėžiamą MGL dydžiais, priklausomai nuo nusikalstamos veikos kategorijos (paveikslėlyje atvaizduojama tik nesunkaus tyčinio nusikaltimo kategorija); jam skirta kairė paveikslėlio (y) skaičių ašis, MGL dydis žymimas baltais skaičiais;
3. raudona linija žymimas apskaičiuotas baudos maksimumas, mėlyna – minimumas, gaunamas sudauginus MGL vertę su baudos ribomis, įtvirtintomis BK; jam skirta dešinė paveikslėlio (y) skaičių ašis;
4. apatinėje (x) ašyje pažymėtos skirtingos datos, žyminčios įvykius, darančius įtaką baudos dydžiui: BK 47 straipsnyje įtvirtintas baudų ribų pokytis arba MGL vertės pokytis. BK 47 straipsnyje įtvirtintos baudų už nusikalstamas veikas ribos buvo ne kartą keistos vis didėjančia tvarka, tuo tarpu paties MGL dydis pakeltas du kartus (2007 ir 2018 metais).

Atitinkamai komentuotinas kiekvienas paveikslėlio stulpelis ir baudų dydžiai:

1) Nuo 2000 m. BK priėmimo (2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymas Nr. VIII-1968) ir įsigaliojimo, galiojo dar 1998 metais nustatytas 125 litų vertės MGL dydis, atitinkantis 36,2 euro. Iki pat 2011 m. už nesunkų nusikaltimą buvo numatyta iki 100 MGL dydžio bauda (minimaliu buvo laikoma bendra 1 MGL dydžio baudos riba), todėl maksimali bauda siekia 12 500 litų arba 3620 eurų.
2) MGL vertė nuo 2007 m. sausio 1 d. pakelta iki 130 litų, tad baudos dydis pakyla iki 13 000 litų arba 3766 eurų. 2008 m. atskyrus BSI ir BBND (LRS 2008 m. liepos 15 d. įstatymas Nr. X-1710, 10 str. 3 ir 4 d.), patvirtintas 130 litų vertės BBND dydis (LRV 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031, kitaip tariant, jis nepakito, šis aspektas atskirame stulpelyje paveikslėlyje nežymimas).
3) 2011 metais priimtu pakeitimu (LRS 2011 m. balandžio 21 d. įstatymas Nr. XI-1350) nuo 2011 m. balandžio 28 d. įsigaliojo nauja maksimali baudos riba: už nesunkų nusikaltimą – iki 500 MGL dydžio bauda (minimaliu buvo laikoma bendra 1 MGL dydžio baudos riba), kas pakėlė maksimalios baudos dydį iki 65 000 litų arba 18 830 eurų.
4) Nuo 2015 m. sausio 1 d. BBND dydis apskaičiuotas eurais (LRV 2014 m. rugsėjo 3 d. nutarimas Nr. 897; kitaip tariant, jis ir čia nepakito).
5) 2017 m. rugsėjo 28 d. priimtu ir 2017 m. spalio 6 d. įsigaliojusiu įstatymu (LRS 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymas Nr. XIII-653) vėl buvo pakeltos MGL ribos, kurios liko galioti iki šiol – už nesunkų nusikaltimą – nuo 50 iki 2 000 MGL dydžio bauda. Tuo pačiu panaikintas 1 MGL baudos minimumas. Tai reiškia, kad baudos maksimumas pakilo iki 75 320 eurų.
6) 2018 m. sausio 1 d. pakelta MGL vertė nuo 37,66 iki 50 eurų. Tai pakėlė baudos maksimumą iki 100 000 eurų.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Tarptautiniai teisės aktai ir tarptautinės sutartys

1. 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-988.
2. 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencijos dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos 1971 m. Paryžiaus aktas. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-988.
3. 1994 m. gruodžio 12 d. Pasaulio prekybos organizacijos Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (TRIPS). *Valstybės žinios*, 2001, 46-1620.
4. 1948 m. gruodžio 10 d. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. *Valstybės žinios*, 2006-06-17, Nr. 68-2497.
5. 1961 m. spalio 26 d. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos. *Valstybės žinios*, 1999-01-27, Nr. 11-249.
6. 1967 m. liepos 14 d. Konvencija, kuria įsteigiama Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacija. TAR, 2016-01-21, Nr. 1334.
7. 1971 m. spalio 29 d. Konvencija dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų kopijavimo. *Valstybės žinios*, 1999-10-01, Nr. 82-2416.
8. 1996-12-20 Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos autorių teisių sutartis (1996). *Valstybės žinios*, 2001-04-13, Nr. 32-1060.
9. 1950 m. lapkričio 4 d. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995-05-16, Nr. 40-987.
10. 1996 m. gruodžio 20 d. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. *Valstybės žinios*, 2000-11-08, Nr. 95-2970.
11. 2001 m. rugsėjo 23 d. Konvencija dėl elektroninių nusikaltimų. Budapeštas. ETS Nr. 185. *Valstybės žinios*, 2004-03-07, Nr. 36-1188.
12. 2003 m. balandžio 16 d. Lietuvos stojimo į Europos Sąjungą aktas.

1.2. Europos Sąjungos teisės aktai

13. Europos Sąjungos sutartis (suvestinė redakcija) ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (Suvestinė redakcija). OJ C 326, 47–390 (2016/C 202/01).
14. 1991 m. gegužės 14 d. Europos Tarybos direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos.

15. 1996 m. kovo 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos. OJ L 77.
16. 2005 m. liepos 12 d. *Pasiūlymas Europos parlamento ir Tarybos direktyva dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą {SEC(2005)848}* (COM (2005) 276 – 1). Prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM:2005:276:FIN [žiūrėta 2025 m. liepos 17 d.].
17. 2006 m. gegužės 18 d. UNESCO Konvencija dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo. Patvirtinta 2006 m. gegužės 18 d. ES Tarybos sprendimu 2006/515/EB dėl Konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo sudarymo (OL L 201, 2006 7 25).
18. 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (kodifikuota redakcija).
19. 2010 m. rugsėjo 18 d. *Nebeaktualių Komisijos pasiūlymų atšaukimas* (2010/C 252/04): Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą pasiūlymas (COM(2005) 276/1, paskelbta OL C/2006/49/37). Atšauktų pasiūlymų sąrašas. Europos Sąjungos oficialusis leidinys, OJ C 252. Prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52010XC0918%2802%29 [žiūrėta 2025 m. vasario 24 d.].
20. 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl ES požiūrio į baudžiamąją teisę (2010/2310(INI)) (2013/C 264 E/02).
21. 2016 m. birželio 7 d. Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartija (2016/C 202/02).

1.3. Lietuvos Respublikos teisės aktai

22. 1918 m. lapkričio 2 d. Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai. Priimtas Lietuvos Valstybės Tarybos.
23. 1919 m. sausio 16 d. Valstybės Tarybos priimtas laikinasis Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymas (*Vyriausybės žinios*, 1919, Nr. 2-3).
24. 1919 m. kovo 5 d. Valstybės Tarybos priimtas ir patvirtintas įstatymas „Baudžiamojo kodekso papildas“ (*Lietuvos Valstybės žinios*, 1919, Nr. 4).

25. 1984 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1985-01-01, Nr. 1-1, Nr. 1-1.
26. 1990 m. rugsėjo 27 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo priimtas Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų garantijų įstatymas, Nr. I-618. *Lietuvos aidas*, 1990-10-03, Nr. 94-0.
27. 1992 m. spalio 25 d. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Lietuvos aidas*, 1992-11-10, Nr. 220-0, *Valstybės žinios*, 1992, 33-1014. Konstitucijos tekstas anglų kalba: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.21892 [žiūrėta 2025 m. vasario 24 d.].

1.3.1. LR Seimo priimti įstatymai

28. 1994 m. liepos 19 d. įstatymas Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo, Nr. I-551. *Valstybės žinios*, 1994-08-05, Nr. 60-1182.
29. 1994 m. lapkričio 10 d. įstatymas Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“ Nr. I-551, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos, Nr. I-654. *Valstybės žinios*, 1994-11-29, Nr. 92-1800.
30. 1995 m. gegužės 2 d. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymas, Nr. I-872. *Valstybės žinios*, 1995-05-17, Nr. 41-991.
31. 1996 m. sausio 30 d. Lietuvos Respublikos kompiuterių programų ir duomenų bazių teisinės apsaugos įstatymas, Nr. I-1188. *Valstybės žinios*, 1996-02-28, Nr. 18-456.
32. 1996 m. rugpjūčio 15 d. Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymas, Nr. I-1494. *Valstybės žinios*, 1996-09-06, Nr. 84-2002.
33. 1996 m. rugsėjo 24 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 32 straipsnio pakeitimo įstatymas, Nr. I-1528. *Valstybės žinios*, 1996-10-02, Nr. 92-2150.
34. 1998 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8(1), 25, 32, 35, 45, 47(1), 53(1), 54, 55, 131, 239, 241, 242, 306, 321(2) straipsnių pakeitimo ir papildymo bei papildymo 131(3), 310(1) straipsniais įstatymas, Nr. VIII-849. *Valstybės žinios*, 1998-07-29, Nr. 67-1937.
35. 1999 m. gegužės 18 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Nr. VIII-1185. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 50-1598.

36. 2000 m. balandžio 20 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 35, 142, 308, 321(2) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 142(1), 142(2), 142(3) straipsniais įstatymas, Nr. VIII-1646. *Valstybės žinios*, 2000-05-10, Nr. 38-1054.
37. 2000 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas, Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 89-2741.
38. 2000 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Nr. VIII-1864. *Valstybės žinios*, 2000-09-06, 74-2262.
39. 2002 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos valstybės apdovanojimų įstatymas, Nr. IX-957. *Valstybės žinios*, 2002-07-03, Nr. 68-2762.
40. 2001 m. spalio 9 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 32 ir 54(2) straipsnių pakeitimo įstatymas, Nr. IX-540. *Valstybės žinios,* 2001-10-26, Nr. 91-3188.
41. 2002 m. sausio 25 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7(1), 32, 35, 282, 284, 290 straipsnių pakeitimo, kodekso papildymo 11(1), 22(1), 32(1), 32(2), 302(2) straipsniais ir 319, 320 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, Nr. IX-737. *Valstybės žinios*, 2002-02-13, Nr. 15-555.
42. 2002 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos dizaino įstatymas, Nr. IX-1181. *Valstybės žinios*, 2002-11-22, Nr. 112-4980.
43. 2002 m. kovo 14 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, Nr. IX-785. Baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002-04-09, 37-1341.
44. 2002 m. birželio 27 d. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso patvirtinimo įstatymas, Nr. IX-994. Bausmių vykdymo kodeksas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002-07-19, Nr. 73-3084.
45. 2003 m. kovo 5 d. LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, IX-1355. *Valstybės žinios*, 2003-03-21, Nr. 28-1125.
46. 2003 m. balandžio 10 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso, patvirtinto 2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymu Nr. VIII-1968, 4, 7, 9, 23, 25, 37, 39, 44, 46, 47, 48, 51, 61, 62, 65, 67, 74, 75, 90, 92, 95, 97, 102, 105, 118, 119, 143, 175, 178, 186, 187, 188, 189, 199, 202, 212, 213, 215, 227, 249, 250, 251, 257, 260, 263, 272, 281, 291 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 39-1 ir 306-1 straipsniais įstatymas, Nr. IX-1495. *Valstybės žinios*, 2003-04-24, Nr. 38-1733.

47. 2004 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo $198^{(1)}$ ir $198^{(2)}$ straipsniais įstatymas, Nr. IX-1992. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 25-760.
48. 2006 m. gruodžio 7 d. Lietuvos Respublikos 2007 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas, Nr. X-963. *Valstybės žinios*, 2006-12-19, Nr. 138-5267.
49. 2007 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 38, 47, 63, 66, 70, 75, 82, 93, 129, 166, 167, 172, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 194, 196, 197, 198, 198(1), 198(2), 199, 202, 213, 214, 215, 225, 227, 228, 231, 233, 235, 252, 256, 257, 262, 284, 285, 312 straipsnių, priedo pakeitimo ir papildymo, XXVI, XXX skyrių pavadinimų pakeitimo ir kodekso papildymo 256(1), 257(1) straipsniais įstatymas, Nr. X-1233. *Valstybės žinios*, 2007-07-21, Nr. 81-3309.
50. 2008 m. liepos 15 d. Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas, Nr. X-1710. *Valstybės žinios*, 2008-07-22, Nr. 83-3294.
51. 2009 m. balandžio 30 d. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, Nr. XI-242. *Valstybės žinios*, 2009-05-12, Nr. 54-2140.
52. 2009 m. liepos 9 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170^{1} straipsniu įstatymas Nr. XI-330. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 87-3663.
53. 2011 m. balandžio 21 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 47 straipsnio pakeitimo įstatymas, Nr. XI-1350. *Valstybės žinios*, 2011-04-28, Nr. 49-2374.
54. 2011 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, Nr. XI-1583. *Valstybės žinios*, 2011-09-22, Nr. 115-5389.
55. 2012 m. rugsėjo 18 d. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas, Nr. XI-2220. *Valstybės žinios*, 2012-09-22, Nr. 110-5564.
56. 2015 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, Nr. XII-1869. TAR, 2015-07-10, Nr. 2015-11216.
57. 2017 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 43, 47, 54, 62, 63, 64, 68-1, 68-2, 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymas, Nr. XIII-653. TAR, 2017-10-05, Nr. 15859.

58. 2019 m. birželio 27 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 67, 70, 71, 74, 75, 85, 92 ir 243 straipsnių pakeitimo įstatymas, Nr. XIII-2263. TAR, 2019-07-05, Nr. 11177.
59. 2023 m. balandžio 27 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189^{1}, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199^{1}, 199^{2}, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224^{1}, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267^{1}, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, kodekso papildymo 253^{2}, 256^{2}, 260^{1}, 266^{1}, 267^{2}, 267^{3}, 276^{4}, 282^{1} straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, Nr. XIV-1925. TAR, 2023-05-04, Nr. 8475.
60. 2023 m. birželio 1 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191, 192, 193 ir 194 straipsnių pakeitimo įstatymas, Nr. XIV-2025. TAR 2023-06-07, i. k. 2023-11217.
61. 2024 m. balandžio 25 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 5, 7, 8, 18, 25, 27, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 51, 52, 54, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72-2, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 243, 244 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 5-1, 40-1, 58-1, 72-5, 72-6, 72-7, 72-8 straipsniais įstatymas Nr. XIV-2573. TAR, 2024-05-02, Nr. 8214.
62. 2024 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3, 60, 99, 100, 100-1, 100-2, 100-3, 103, 107, 108, 109, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 147-1, 147-2, 148, 149, 150, 151, 151-1, 152, 152-1, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 169, 170, 170-1, 170-2, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 182-1, 185, 188, 189, 189-1, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 198, 198-1, 198-2, 202, 206, 207, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 217, 218, 224, 229, 231, 232, 233, 234, 236, 238, 249-1, 250, 250-2, 250-4, 250-5, 251, 256, 256-1, 257, 257-1, 258, 259, 262, 265, 267, 267-1, 267-2, 267-3, 268, 270, 270-2, 270-3, 273, 274, 275, 276, 276-1, 276-2, 276-3, 277, 278, 279, 280, 281, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 292, 292-1, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 301, 302, 302-1, 303, 304, 306, 306-1, 306-2, 307, 308, 309, 310, 311, 312 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas, Nr. XIV-3060. TAR, 2024-11-12, Nr. 19686.

63. 1994 m. sausio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl darbo užmokesčio ir kitų išmokų indeksavimo“, Nr. 4. *Valstybės žinios*, 1994-01-14, Nr. 4-59.
64. 1994 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl darbo užmokesčio ir kitų išmokų indeksavimo“, Nr. 234. *Valstybės žinios*, 1994-04-08, Nr. 26-449.
65. 1994 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl darbo užmokesčio ir kitų išmokų indeksavimo“, Nr. 331. *Valstybės žinios,* 1994-05-04, Nr. 33-608.
66. 1994 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl darbo užmokesčio ir kitų išmokų indeksavimo“, Nr. 907. *Valstybės žinios*, 1994-10-05, Nr. 77-1444.
67. 1995 m. sausio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl minimalių bei kitų išmokų dydžių nustatymo ir biudžetinių įstaigų bei organizacijų darbuotojų darbo apmokėjimo“, Nr. 6. *Valstybės žinios*, 1995-01-11, Nr. 4-73.
68. 1995 m. balandžio 21 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. „Dėl minimalių ir kitų išmokų didinimo“, Nr. 567. *Valstybės žinios*, 1995-04-28, Nr. 35-864.
69. 1995 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl minimalių ir kitų išmokų didinimo“, Nr. 1212. *Valstybės žinios*, 1995-09-15, Nr. 76-1780.
70. 1995 m. gruodžio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl minimalių dydžių ir kitų išmokų didinimo“, Nr. 1635. *Valstybės žinios*, 1996-01-05, Nr. 1-29.
71. 1996 m. spalio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl minimalių ir kitų išmokų didinimo“, Nr. 1256. *Valstybės žinios*, 1996-11-02, Nr. 105-2418.
72. 1997 m. sausio 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos ir minimalių dydžių didinimo“, Nr. 59. *Valstybės žinios*, 1997-01-31, Nr. 10-191.
73. 1997 m. spalio 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo užmokesčio, valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos ir minimalių dydžių didinimo“, Nr. 120. *Valstybės žinios*, 1997-11-05, Nr. 100-2531.
74. 1998 m. balandžio 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl biudžetinių įstaigų ir organizacijų darbuotojų darbo užmokesčio,

valstybinės socialinio draudimo bazinės pensijos ir minimalių dydžių didinimo“, Nr. 382. *Valstybės žinios*, 1998-04-03, Nr. 32-869.

75. 2008 m. spalio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ Nr. 1031. *Valstybės žinios*, 2008-10-21, Nr. 121-4608.
76. 2014 m. rugsėjo 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimo Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr. 897. TAR, 2014-09-11, Nr. 12127.
77. 2017 m. rugpjūčio 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimo Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr. 707. TAR, 2017-09-05, Nr. 14215.
78. 2023 m. vasario 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 ir 192 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 122 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“, Nr. 118. TAR, 2023-02-27, Nr. 3507.
79. 2023 m. gruodžio 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. Lapkričio 5 d. Nutarimo nr. 1206 „dėl socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių dydžių patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr. 946. TAR, 2023-12-11, Nr. 23949.

1.3.3. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretai ir Lietuvos Respublikos ministrų įsakymai

80. 2014 m. birželio 30 d. LR Prezidento dekretas „Dėl Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečių apdovanojimo Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais Liepos 6-osios – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos proga“, Nr. 1K-1865. TAR, 2014-07-01, Nr. 2014-09428.
81. 2025 m. vasario 13 d. LR Prezidento dekretas „Dėl apdovanojimo Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais“, Nr. 1K-230. TAR, 2025-02-13, Nr. 2025-02272.
82. 2010 m. gegužės 5 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymas „Dėl visuomenės švietimo intelektinės nuosavybės teisių klausimais programos ir jos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, Nr. ĮV-260. *Valstybės žinios*, 2010-05-11, Nr. 54-2667.

2. Nacionalinių teisės aktų *travaux préparatoires*

83. 1999 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektas Nr. P-2143.
84. 1999 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektas Nr. P-2143A.
85. 2000 m. rugsėjo 11 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projektas Nr.: P-2143(2).
86. 2009 m. birželio 30 d. Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektas, Nr. XIP-248(3). Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/TAIS.347529 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
87. 2009 m. liepos 1 d. Teisės departamento išvada dėl Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektui, Nr. XIP-248(3). Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.347596 [žiūrėta 2025 m. liepos 31d.].
88. 2009 m. liepos 3 d. Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projekto XIP-248(3) Komiteto posėdžio protokolo išrašas. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.347770 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
89. 2009 m. liepos 8 d. Seimo nario Gedimino Navaičio Pasiūlymas Baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymo projektui. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.348107 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
90. 2023 m. vasario 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191 ir 192 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 122 ir 589 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, Nr. 118. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/rs/lasupplement/9b902b20b6a111ed8df094f359a60216/3f19949 0b6aa11ed8df094f359a60216/format/ISO_PDF/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
91. 2015 m. balandžio 15 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas (2015). Pagrindinio komiteto išvados dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXII skyriaus pavadinimo, 154 straipsnio pakeitimo ir 155, 232 ir 290 straipsnių

pripažinimo netekusiais galios įstatymo projekto (xiip-1420), Nr.102-P-14. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/b103f630e8e111e4aecae0d86a561f87/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

92. 2006 m. spalio 25 d. Lietuvos Respublikos Seimo Europos reikalų komiteto išvada „Dėl Europos Komisijos pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai dėl baudžiamųjų priemonių siekiant užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą galimo prieštaravimo subsidiarumo ir proporcingumo principams (ES-41). Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-y3rq80chs&documentId=TAIS.285594&category=TAK [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
93. 2004 m. sausio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pagrindinio komiteto išvada Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 198^1 ir 198^2 straipsniais įstatymo projektui, Nr. IXP-3077.
94. 2003 m. gruodžio 3 d. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų ratifikavimo", Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (Žin., 2000, 89-2741) 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 str. pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 198^1 ir 198^2 str. įstatymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (Žin., 2002, 37-1341) 154 str. papildymo įstatymo projektų." Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=222585 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
95. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 43, 47, 54, 62, 63, 64, 68^1, 68^2, 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. Prieiga per internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=5w7avrb6o&documentId=9ee5f5908d6a11e7a5e2b345b086d377&category=TAK [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
96. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 52, 54, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72^1, 72^2, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 98, 243 ir 244 straipsnių pakeitimo bei kodekso papildymo 5^1, 40^1, 58^1, 72^5, 72^6, 72^7, 72^8 ir 72^9 straipsniais įstatymo ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 53, 217, 307, 338, 357, 392 ir 405 straipsnių pakeitimo bei kodekso papildymo 357^1 straipsniu įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui. Prieiga per

internetą: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/439cc0d04e0a11ee8e3cc6ee348ebf6d?positionInSearchResults=10&searchModelUUID=039e32a3-955b-4c13-9883-e1fd611c0707 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

3. Istoriniai užsienio valstybių įstatymai

97. 1810 m. vasario 5 d. Dekretas (Vidaus teisės aktai, C. Kova su klastojimu)(*pranc. Législation intérieure. C. Répression de la contrefaçon. Décret du 5 février 1810).* Skelbta 1893 m. laikraštyje, p. 134, prieiga per internetą: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/fr/copyright/120/wipo_pub_120_1893_11.pdf [žiūrėta 2024 m. liepos 12 d.].
98. 1825-1881 m. ir 1881-1917 m. Pilnas Rusijos imperijos įstatymų rinkinys. Antrasis ir trečiasis leidimai. (rus. *Polnoe sobranie zakonov Rossijskoj imperii*). Visi leidimai prieinami per internetą: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/descript.html [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
99. 1828 m. Rusijos imperijos Cenzūros statutas (rus. *Ustav o Censure*). 1828 m. balandžio 22 d. Polnoe sobranie zakonov Rossijskoj imperii: vtoroe sobranie (1825-1881), t. 3 (1828), Nr. 1979.
100. 1837 m. birželio 11 d. Prūsijos įstatymas dėl mokslo ir meno kūrinių nuosavybės apsaugos ryšium su jų perspausdinimu ir kopijavimu. Vok. *Gesetz zum Schutze des Eigentums an Werken der Wissenschaft und der Kunst gegen Nachdruck und Nachbildung*. Įstatymo teksto prieiga anglų kalba per internetą: http://www.copyrighthistory.org/cam/tools/request/showRepresentation.php?id=representation_d_1837a&pagenumber=1_2&imagesize=small#TranslationDisplay [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
101. 1857 m. Rusijos imperijos Cenzūros statutas (rus. *Ustav o Censure*). Prieiga per internetą: https://lenizdat.ru/articles/1124285/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
102. Rusijos imperijos įstatymų sąvadas (1832, 1842, 1857, 1866, 1885, 1893). Baudžiamieji įstatymai (rus. *Svod zakonov Rossijskoi imperii. Zakony ugolovnye*). T. XV, kn. 1. Sankt-Peterburg.
103. 1830 m. sausio 8 d. priimtos Rusijos imperijos Vyriausiosios cenzūros valdybos parengtos taisyklės „Apie kūrėjų, vertėjų ir leidėjų teises“ (rus. *Polozhenie „O pravah sochinitelej, perevodchikov i izdatelej*“ (1830). Polnoe sobranije zakonov Rossijskoj imperii: vtoroe sobranie (1825–1881): Tom 5 (1830), Chast‘ 1, s. 17; Zakon 3411.

104. 1845 m. rugpjūčio 15 d. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (rus. *Ulozhenie o nakazanijah ugolovnyh i ispravitel'nyh 1845 goda).* Polnoe sobranie zakonov Rossijskoj imperii: vtoroe sobranie (1825-1881), t. 20 (1845), chast' 1, Zakony (18573-19303). Įst. Nr. 19283, 2195 str. p. 999. Skenuotą originalų dokumentą galima rasti internete: http://dlib.rsl.ru/viewer/01002889696#?page=1 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
105. 1864 m. Bausmių, skiriamų taikos teisėjų, įstatai. Rus. *Ustav o nakazanijah, nalagaemyh mirovymi sudjami*. Prieiga per internetą: https://www.prlib.ru/item/372594 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
106. 1866 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (rus. *Ulozhenie o nakazanijah ugolovnyh i ispravitel'nyh, 1866 goda).* Skenuotas statutas su pakeitimais ir papildymais iki 1876 m. internete: https://www.prlib.ru/item/459768 [žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.].
107. 1870 m. birželio 11 d. Vokietijos literatūros, iliustracijų, muzikos kompozicijų ir dramos kūrinių autorių teisių įstatymas (vok. Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Schriftwerken, Abbildungen, musikalischen Kompositionen und dramatischen Werken. Vom 11. Juni 1870). *Bundesgesetzblatt des Norddeutschen Bundes* 19(1870): 339–353. Prieiga per internetą (transkripcija vokiečių kalba): https://www.copyrighthistory.org/cam/tools/request/showRepresentation.php?id=representation_d_1870&pagenumber=1_1&show=transcription [žiūrėta 2025 m. gruodžio 17 d.].
108. 1885 m. Kriminalinių ir taisomųjų bausmių statutas (rus. *Ulozhenie o nakazanijah ugolovnyh i ispravitel'nyh, 1885 goda).* Visas dokumentas internete: https://www.prlib.ru/item/459770 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
109. 1896 m. rugpjūčio 18 d. Vokietijos civilinis kodeksas. Prieiga per internetą: https://www.verfassungen.de/de67-18/gesetze/stgb1870-i.htm [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
110. 1901 m. birželio 9 d. Vokietijos Literatūros ir muzikos kūrinių autorių teisių įstatymas (vok. *Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst*). Deutsches Reichsgesetzblatt 1901, Nr. 27, S. 227 – 239. Įsigaliojo 1902 m. sausio 1 d. Transkribuotas įstatymo tekstas (vokiečių k.): https://de.wikisource.org/wiki/Gesetz_betreffend_das_Urheberrecht_an_Werken_der_Literatur_und_der_Tonkunst [žiūrėta 2024 m. liepos 7 d.].
111. 1903 m. kovo 22 d. Rusijos imperijos baudžiamasis statutas (rus. *Ugolovnoe ulozhenie*). Prieiga per internetą:

ttps://vk.com/doc54366131_327310335?hash=4fc9996e44289b48ca&dl=5342a6a04dafb62087 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
112. 1903 m. Lenkijos baudžiamasis kodeksas. Su pakeitimais ir papildymais 1921 m. gegužės 1 d. (lenk.: *Kodeks karny z r. 1903: (przekład z rosyjskiego) z uwzględnieniem zmian i uzupełnień obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 maja 1921 r.).* Skenuotas įstatymas prieinamas internetu: https://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/50138/edition/50650/content [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
113. 1907 m. sausio 9 d. Vokietijos Meno kūrinių ir fotografijų autorių teisių įstatymas (vok. *Gesetz, betreffend das Urheberrecht an Werken der bildenden Künste und der Photographie*). Deutsches Reichsgesetzblatt Band 1907, Nr. 3, Seite 7 – 18. Transkribuotas įstatymo tekstas (vokiečių k.): https://de.wikisource.org/wiki/Gesetz,_betreffend_das_Urheberrecht_an_Werken_der_bildenden_Künste_und_der_Photographie [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
114. 1911 kovo 20 d. Valstybės Dūmos ir Valstybės Tarybos patvirtintas „Įstatymas apie autorių teises“ (rus. *Zakon Ob avtorskom prave. Odobren Gosudarstvennoju Dumoju i Gosudarstvennym Sovetom i Vysochajshe utverzhden 20 marta 1911 goda*). Iš *Trečiojo Pilno Rusijos imperijos įstatymų rinkinio* XXXI tomo, įstatymas Nr. 54955, p. 194. Prieiga per internetą: http://www.nlr.ru/e-res/law_r/content.html [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
115. 1922 m. gegužės 26 d. Rusijos Sovietų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas, įsigaliojęs 1922 m. birželio 1 d. (rus. *Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Socialisticheskoj Federativnoj Sovetskoj Respubliki, prinjatyj 26 Maja 1922 goda, vstupil v silu 1 Ijunja 1922 goda)*.
116. 1922 m. gegužės 26 d. Rusijos Sovietų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais 1923 m. balandžio 1 d.) (rus. *Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Socialisticheskoj Federativnoj Sovetskoj Respubliki redakcii 1922 goda (s izmenenijami po sostojaniju na 1 aprelja 1923 goda*). Prieiga per internetą http://opentextnn.ru/censorship/russia/sov/law/tsik/?id=4064 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
117. 1926 m. sausio 22 d. Rusijos Sovietų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas (rus. *Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Socialisticheskoj Federativnoj Sovetskoj Respubliki redakcii 1926 goda*. Prieiga per internetą:

https://ru.wikisource.org/wiki/Уголовный_кодекс_РСФСР_1926_года/Редакция_05.03.1926 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
118. 1926 m. sausio 22 d. Rusijos Sovietų Federacinės Socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas su pakeitimais ir papildymais 1957 m. kovo 1 d. (Nr. SU N80, st. 600) (rus. *Ugolovnyj kodeks Rossijskoj Socialisticheskoj Federativnoj Sovetskoj Respubliki redakcii 1926 goda (s izmenenijami po sostojaniju na 1 marta 1957 goda*). Prieiga per internetą: http://docs.cntd.ru/document/901757374 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 12 d.].
119. 1926 m. kovo 29 d. Lenkijos autorių teisių įstatymas (lenk. *Ustawa z dnia 29 marca 1926 g. o prawie autorskiem*). Prieiga per internetą: http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19260480286/O/D19260286.pdf [žiūrėta 2025 m. gruodžio 17 d.].
120. 1926 m. kovo 29 d. Lenkijos autorių teisių įstatymas su 1935 m. pakeitimais ir papildymais (lenk. *Ustawa z dnia 29 marca 1926 g. o prawie autorskiem*). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z 1935 r., nr. 36, poz. 260.* Prieiga per internetą: https://pl.wikisource.org/wiki/Prawo_autorskie_(ustawa_z_29_marca_1926_r.) [žiūrėta 2025 m. gruodžio 17 d.].
121. 1932 m. liepos 11 d. Lenkijos baudžiamasis kodeksas. Lenk. Polski kodeks karny. Skenuotas įstatymas prieinamas per internetą: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/89357/PAd_11544.pdf [žiūrėta 2024 m. liepos 10 d.].
122. 1961 m. birželio 26 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos įstatymu patvirtintas Lietuvos tarybų socialistinės Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-147.
123. 1982 m. gruodžio 29 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas Nr. X-2767 „Dėl pakeitimų ir papildymų Lietuvos TSR baudžiamajame kodekse“. *Vyriausybės žinios*, 1982, Nr. 36-400.

4. ES Valstybių narių teisės aktai

4.1. Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamieji įstatymai

124. Bulgarijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1968). Nr. 26/02.04.1968, priimtas 1968 m. balandžio 2 d. su pakeitimais ir papildymais iki 2022 m. liepos 8 d. (SG 53/22).
125. Čekijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2009). Nr. 40/2009, priimtas 2009 m. sausio 8 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2023 m. (173/2023 Coll.).

126. Danijos Karalystės baudžiamasis kodeksas (Nr. 909, 2005 m. rugsėjo 27 d.). Su pakeitimais ir papildymais ik 2025 m.
127. Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2001). Nr. RT I, 61, 364, priimtas 2001 m. birželio 6 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. gruodžio 8 d.
128. Ispanijos Karalystės baudžiamasis kodeksas (1995). Nr. 281, priimtas 1995 m. lapkričio 24 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m.
129. Kroatijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1997). Nr. 110/1997, priimtas 1997 m. spalio 21 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2003 m. liepos 15 d.
130. Kroatijos Respublikos baudžiamasis kodeksas 2011 m. (Nr. 125/11), priimtas 2011 m. spalio 21 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. lapkričio 13 d. (Nr. 136/2025).
131. Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1998). Nr. 199/200 (1260/1261), priimtas 1998 m. birželio 17 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. birželio 10 d.
132. Maltos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1854). Priimtas 1854 m. birželio 10 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. lapkričio 18 d.
133. Rumunijos respublikos baudžiamasis kodeksas (2009). Priimtas 2009 m. liepos 17 d. (*LEGEA* Nr. 286/2009). Su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. vasario 26 d.
134. Slovakijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2005). Nr. 300/2005, priimtas 2005 m. liepos 2 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. rugpjūčio 1 d. (157/2025 Z. z.).
135. Slovėnijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2008). Nr. 2296, priimtas 2008 m. gegužės 20 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2023 m. (Nr. 16/23).
136. Suomijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (1995). Priimtas 1995 m. balandžio 21 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. gruodžio 5 d. (HE 16/2025).
137. Vengrijos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2012). Su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. liepos 1 d.

4.2. Europos Sąjungos valstybių narių autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymai

138. Airijos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (2000) Nr. 28. Priimtas 2000 m., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m.
139. Austrijos Respublikos Autorių teisių įstatymas (1936). Su pakeitimais ir papildymais iki 2023 m. (Gazette BGBI.I No. 182/2023).

140. Belgijos Respublikos Ekonominių teisių kodekso papildymo autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu įstatymas (1994). Priimtas 1994 m. birželio 30 d., su paskutiniais pakeitimais ir papildymais, padarytais iki 2025 m. sausio 14 d.
141. Danijos Autorių teisių įstatymas (2014). Priimtas 2014 m. spalio 23 d. su pakeitimais ir papildymais iki 2023 m. birželio 6 d.
142. Graikijos Respublikos autorių teisių, gretutinių teisių ir kultūros reikalų įstatymas (1993). Nr. 2121/1993, įsigaliojęs 1993 m. kovo 4 d. su paskutiniais pakeitimais ir papildymais iki 2023 m. liepos 29 d. (įstatymu *5046/2023 (Official Government Gazette (FEK)* A' 137/29.07.2023).
143. Italijos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas (1941). Priimtas 1941 m. balandžio 22 d., Nr. 633 su pakeitimais ir papildymais iki 2022 m. rugsėjo 21 d.
144. Kipro autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1976) Nr. 59. Priimtas 1976 m. gruodžio 3 d., su paskutiniais pakeitimais ir papildymais iki 2022 m. (Nr. 55(I)/2022).
145. Lenkijos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1994), Nr. 83, priimtas 1994 m. vasario 4 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. sausio 9 d.
146. Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės įstatymas dėl autorių teisių, gretutinių teisių ir duomenų bazių (2001). Priimtas 2001 m. balandžio 18 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2022 m. balandžio 9 d.
147. Nyderlandų autorių teisių įstatymas (1912). Priimtas 1912 rugsėjo 23 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. liepos 1 d.
148. Portugalijos autorių teisių ir gretutinių teisių kodeksas (1985). Priimtas 1985 m. kovo 14 d. Nr. 63/85, su pakeitimais ir papildymais iki 2021 m. sausio 29 d.
149. Prancūzijos Respublikos intelektinės nuosavybės kodeksas (1992). Nr. FR465, priimtas 1992 m. liepos 1 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. kovo 13 d.
150. Rumunijos respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1996). Nr. 8, priimtas 1996 m. kovo 14 d. su pakeitimais ir papildymais iki 2022 m. (Nr. 69/2022)
151. Švedijos Karalystės įstatymas dėl autorių teisių į literatūros ir meno kūrinius (1960). Priimtas 1960 m., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. gruodžio 5 d. (SFS 2025:1416).
152. Vokietijos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1965). Nr. 3714, priimtas 1965 m. rugsėjo 9 d., su pakeitimais ir papildymais iki 2025 m. gruodžio 15 d.

5. Teismų praktika

5.1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai

153. 2005 m. rugsėjo 13 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Komisija prieš Tarybą* (C-176/03).
154. 2019 m. rugsėjo 12 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Cofemel* (C-683/17).
155. 2018 m. lapkričio 13 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Levola Hengelo BV prieš Smilde Foods BV* (C 310/17).

5.2. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai

156. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. rugsėjo 7 d. sprendimas byloje Bavčar prieš Slovėniją (galutinis – 2024 m. vasario 19 d.). Nr. 17053/20.
157. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje S.W. prieš Jungtinę Karalystę. Nr. 20166/92.
158. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. kovo 22 d. sprendimas byloje Streletz, Kessler ir Krenz prieš Vokietiją. Nr. 34044/96, 35532/97 ir 44801/98.
159. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Vasiliauskas prieš Lietuvą. Nr. 35343/05.

5.3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija

160. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 104-2644.
161. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 14-370.
162. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 39-1105.
163. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 57-2552.
164. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 53-2361.
165. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 15-465.
166. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 181-6708; 201.

167. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 1-7.
168. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 117-4239.
169. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 134-4819.
170. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 7-254.
171. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 150-6106.
172. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 metų birželio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2009, Nr. 69-2798.
173. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 19-938.
174. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. gruodžio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 130-6682.
175. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. kovo 15 d. nutarimas. TAR, 2017-03-15, Nr. 2017-04356.
176. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. kovo 18 d. nutarimas. TAR, 2020-03-18, Nr. 2020-05659.

5.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys

177. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-154/2000.
178. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-515.
179. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-218/2004.
180. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-63/2006.
181. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-209/2006.
182. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2006.
183. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos nusikalstamo susivienijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga.
184. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2007.

185. Lietuvos aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-320/2007.
186. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.
187. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-160/2008.
188. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-485/2008.
189. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-9/2009.
190. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-218/2009.
191. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-237/2010.
192. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-590/2010.
193. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010.
194. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-95/2012.
195. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-433/2012.
196. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-6/2013.
197. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-509/2013.
198. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-253/2014.
199. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015.
200. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-659-686/2015(S).
201. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-564-489/2015.
202. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-513-916/2016.
203. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. *Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (Teismų praktika Nr. 44)*.

204. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-246-942/2020.
205. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-98-469/2021.
206. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. balandžio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-79-976/2024.

5.5. Lietuvos apeliacinio teismo nutartys

207. Lietuvos apeliacinio teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-363.
208. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-111.
209. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-275.
210. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-61/2013.
211. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-499/2013.
212. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-733/2013.
213. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1082/2013.
214. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 12 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-11-387/2018.
215. Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-230-823/2018.
216. Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-444-798/2020.
217. Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-18-934/2023.

5.6. Apygardos teismų praktika

218. Kauno apygardos teismo 2010 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-363-81-2010.
219. Kauno apygardos teismo 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-27-555/2015.
220. Kauno apygardos teismo 2015 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1370-390/2015.

221. Kauno apygardos teismo 2016 m. lapkričio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-56-348/2016.
222. Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-316-579/2020.
223. Kauno apygardos teismo 2023 m. rugsėjo 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-110-954/2023.
224. Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-194-826/2017.
225. Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-590-1092/2024.
226. Šiaulių apygardos teismo 2015 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-61-210/2015.
227. Vilniaus apygardos teismo 2007 m. gegužės 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-554-567/2007.
228. Vilniaus apygardos teismo 2009 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-137-51/2009.
229. Vilniaus apygardos teismo 2010 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2173-450/2010.
230. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1366-661/2012.
231. Vilniaus apygardos teismo 2016 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-731-881/2016.
232. Vilniaus apygardos teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1306-881/2017.
233. Vilniaus apygardos teismo 2019 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-50-211/2019.

5.7. Apylinkės teismų praktika

234. Anykščių rajono apylinkės teismo 2006 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-9-266/2006.
235. Kauno apylinkės teismo 2013 m. balandžio 25 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-156-634/2013.
236. Kauno apylinkės teismo 2014 m. liepos 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. PK-632-738/2014.
237. Kauno apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-464-1109/2022.
238. Marijampolės apylinkės teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-80-537/2019.

239. Marijampolės apylinkės teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-98-537/2020.
240. Panevėžio miesto apylinkės teismo 2005 m. balandžio 5 d. baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. T-417-591-2005.
241. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2018 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3488-1017/2018.
242. Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-3992-905/2013.

5.8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys

243. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-499-624/2015.
244. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-131-822/2017.
245. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. balandžio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019.
246. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-352-415/2018.
247. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-502-415/2020.
248. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1786-662/2020.
249. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-651-463/2023.
250. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. spalio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-689-525/2023.
251. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. spalio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-757-552/2023.

5.9. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimai

252. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. lapkričio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-7418-629/2015.
253. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-2273-244/2018.
254. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. kovo 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1015-244/2019.
255. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 9 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-4814-860/2020.

256. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 5 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-873-535/2022.
257. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2022 m. gegužės 25 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI3-440-561/2022.

5.10. Užsienio valstybių teismų praktika

258. JAV apeliacinio teismo 1990 m. sausio 18 d. sprendimas civilinėje byloje Keane prieš Keane, 893 F.2d 1338.
259. Latvijos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. SKK-48/2014.
260. Rusijos Federacijos Aukščiausiojo teismo 2007 m. balandžio 26 d. nutarimas Nr. 659.

6. Mokslinės publikacijos

261. Abramavičius, A. *et al.* (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis:* vadovėlis. 3-asis leidimas. Vilnius: Eugrimas.
262. Abramavičius, A. *et al.* (2004). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras.* Bendroji dalis (I knyga). Vilnius: Teisinės informacijos centras.
263. Abramavičius, A. *et al.* (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras.* Specialioji dalis (II knyga). Vilnius: Registrų centras.
264. Abramavičius, A. (2019). Juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. *In* Sudavičius, B. (red.). *Teisės viršenybės link*. Vilnius: Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, p. 14–29. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.tf.vu.lt/wp-content/uploads/2019/06/teises_virsenybes_link_145x205mm_INTERNETUI_geras.pdf
265. Al Lamki, L. (2013). Ethics in Scientific Publication: Plagiarism and other Scientific Misconduct. *Oman Medical Journal*, 28(6), 379–381.
266. Breyer, S. (1970). The Uneasy Case for Copyright: A Study of Copyright in Books, Photocopies, and Computer Programs. *Harvard Law Review*, 84(2), 281–351.
267. Baranskaitė, A. (2009). Humanizmo principas atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto istorinės raidos kontekste. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), 179–194.

268. Baranskaitė, A. ir Prapiestis, J. (2011). Konstitucinės teisingumo ir teisinės santarvės dimensijos baudžiamojoje teisėje. *Iš Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų: recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys.* Vilnius: Registrų centras, 41–68.
269. Bartkutė, R. (2014). Socialinio kapitalo ir kultūros bei kūrybinių industrijų tarpusavio sąveikos paieškos. *Acta academiae artium vilnensis,* 72, 31–43.
270. Bieliūnas, E. ir Švedas, G. (2013). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnių pavadinimai ir jų reikšmė. *Teisė*, 88, 41–52.
271. Bikelis, S., Nikartas, S. (2021). Kai kurių pakeitimų Baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies nuostatose, reguliuojančiose nusikalstamų veikų padarymo teisines pasekmes, siūlymai. Teisės e-aktualijos, 1(19). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://teise.org/wp-content/uploads/2023/01/aktualijos_21_1_Nr19a.pdf
272. Birštonas, R. (2006a). Duomenų bazės sąvoka Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisėje. *Jurisprudencija,* 3(81), 13–20.
273. Birštonas, R. (*2006b*). Duomenų bazių sui generis teisinės apsaugos sąlygos. *Jurisprudencija*, 11(89), 57–62.
274. Birštonas, R. (2007). *Duomenų bazių teisinė apsauga*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
275. Birštonas, R. (2008). Taikytinos teisės nustatymo aspektai autorių teisių pažeidimų bylose. *Jurisprudencija,* 2(104)., 84–90.
276. Birštonas, R. (2009) Autorių teisių ir „sui generis“ teisių į duomenų bazes subjektai. *Jurisprudencija,* 2(116), 211–227.
277. Birštonas, R. *et al*. (2010). *Intelektinės nuosavybės teisė.* Vilnius: VĮ Registrų centras.
278. Birštonas, R.; Liauksminaitė, J. (2013). Derivative works: some comparative remarks from the European copyright law. *UWM law review.* 5, June, 65–80.
279. Birštonas, R., Liauksminaitė, J. ir Mizaras, V. (2024). Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
280. Blaževičius, J., Usik, D., ir Švedas, G. (2004). *Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso komentaras. I–V dalys (1–183 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
281. Blosfel‘dt, G. E. (1917). *Zakonnaja sila svoda zakonov v svete arhivnyh dannyh*. Petrograd: Senatskaja tipografija.
282. Bluvšteinas, J. (1994). Kriminologija. Vilnius: Pradai.

283. Bouville, M. (2008). Crime and punishment in scientific research. *Physics and Society* [interaktyvus], prieiga per internetą: https://arxiv.org/pdf/0803.4058 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
284. Brown, A. S., ir Murphy, D. R. (1989). Cryptomnesia: Delineating inadvertent plagiarism. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, & Cognition*, 15, 432–442.
285. Bulow, W. ir Helgesson, G. (2018). Criminalization of scientific misconduct. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 22, 245–252.
286. Bukelienė, D. (2008). *Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą (teoriniai ir praktiniai aspektai)*. Vilnius: Eugrimas.
287. Cabrera Blázquez, F. J. *et al.* (2015). *Copyright enforcement online: policies and mechanisms.* Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
288. Coleman, J. S. (2005). *Socialinės teorijos pagrindai*. Vilnius: Margi raštai.
289. Čaplinskas, A. *et al.* (2000). Kriminalinių bausmių sistemos darna ir sankcijų optimizavimas kaip baudžiamosios politikos veiksmingumo prielaidos. *Teisė*, 37, 7–15.
290. Čepas, A. ir Sakalauskas, G. (2009). Ar prasminga arešto bausmė? *Teisės problemos.* 4(66), 5–30.
291. Dambrauskienė, A. (2015). Ultima ratio principo samprata. *Teisė*, 97, 116–134.
292. Dambrauskienė, A. (2017). *Ultima ratio principo įgyvendinimas kriminalizuojant veikas Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse.* Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
293. Daugirdaitė Sruogienė, V. (1990). *Lietuvos istorija.* Vilnius: Vyturys.
294. De Mello Rode, S. *et al*. (2019). Authorship, plagiarism, and copyright transfer in the scientific universe. *Clinics*, 1–3. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6644501/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
295. De Vries, M. ir Bijlsma, J. (2022). The Elusive Concept of Dangerousness: The State of the Art in Criminal Legal Theory and the Necessity of Further Research. Criminal Justice Ethics, 41(2), 142–166.
296. Drakšas, R. (2004). Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės problematika. *Teisė*, 53, 68–79.
297. Drakšas, R. (2008). *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Vilnius: Justitia.
298. Drakšas, R. (2010). Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės ištakos. *Jurisprudencija*, 4(122), 189–201.

299. Drakšas, R. (2011). Specialieji baudžiamosios atsakomybės principai. *Iš Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui – 10 metų*: recenzuotų mokslinių straipsnių, skirtų baudžiamosios politikos ir baudžiamųjų įstatymų teisėkūros, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso ir nusikaltimų kvalifikavimo problematikai, rinkinys. Vilnius: Registrų centras, 151–176.
300. Duff, A. ir Hornle, T. (2025). Principles of Criminalisation. *In* Ambos, K. *et al.* (eds.) (2025). *Core Concepts in Criminal Law and Criminal Justice*, vol. III. Cambridge: Cambridge University Press, 13–54. DOI: https://doi.org/10.1017/9781009038126.002.
301. Dundulis, B. (1940). *Napoléon et la Lituanie en 1812*. Paris: Alcan.
302. Dundulis, B. (1981). *Lietuva Napoleono agresijos metais (1807–1812*). Vilnius: Mokslas.
303. Dundulis, B. (1998). *Lietuva Europos politikoje 1795–1815 m.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
304. Dwyer, P. G. (Ed.). (2001). *Modern Prussian History: 1830-1947*. London and New York: Routledge.
305. Eshet, Y. (2025). Examining the dynamics of plagiarism: a comparative analysis before, during, and after the COVID-19 pandemic. *International Journal for Educational Integrity*, 21, 3, 1–19. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://link.springer.com/article/10.1007/s40979-024-00178-z [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].
306. Fedosiuk, O. (2004). Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. *Jurisprudencija*, 60(52), 82–95.
307. Fedosiuk, O. (2009). Baudžiamojo kodekso 181 straipsnio komentaras. Iš Abramavičius, A. *et al.* (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (II knyga)*. Vilnius: Registrų centras, 321–330.
308. Fedosiuk, O. (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715–738.
309. Fedosiuk, O. (2019). Baudos bausmė atgrasymo iliuzijos spąstuose. *Jurisprudencija*, 26(2), 292–307.
310. Fedosiuk, O. (2025). Baudžiamosios teisės subsidiarumo principas ir jo reikšmė kriminalizacijos procesui. Iš Juodkaitė-Granskienė, G. ir Šivickaitė-Moldarienė, L. (red.) (2025). *Pirmieji Lietuvos Aukščiausiojo Teismo veiklos dešimtmečiai atkūrus nepriklausomybę*. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 157–172.
311. Fevraljov, S. A. (2012). Politiko-juridicheskaja priroda mestnogo prava v Rossijskoj Imperii (vtoraja polovina XVII – nachalo XX vv.)). *Pravo*

i politika, 2(146), 327–338. Prieiga per internetą: https://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=17481 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
312. Frye, B. L. (2016). *Plagiarism is Not a Crime*. *Duquesne Law Review*, 54(1), 133–172. Prieiga per internetą: https://dsc.duq.edu/dlr/vol54/iss1/6 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
313. Geiger, Ch. (2012). *The Anti-Counterfeiting Trade Agreement and Criminal Enforcement of Intellectual Property: What Consequences for the European Union*? Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, Research Paper No. 12-04.
314. Geiger, Ch. (2016). *Towards a Balanced International Legal Framework for Criminal Enforcement of Intellectual Property Rights* [interaktyvus]. University of Strasbourg: Centre for International Intellectual Property Studies, 2016-04. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=3009176 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
315. Ghosh, A. (2013). Censorship through Copyright: From Print to Digital Media. *Social Scientist*, 41(1/2), 51–68. Prieiga per internetą: www.jstor.org/stable/23611080. Accessed 11 Apr. 2021 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
316. Guščinskienė, J. ir Čiburienė, J. (2013). Žmogiškojo ir socialinio kapitalo plėtojimas ugdant specialistų kompetencijas aukštojoje mokykloje. Iš Petrauskaitė, A. (red.) (2013). *Globalizacijos iššūkiai ugdymo procesui: visuomenė ir kariuomenė.* Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 38–59.
317. Gutauskas, A. (2016). Baudžiamoji atsakomybė versle: ekonominės veiklos rizikos ir pasitikėjimo verslo partneriais ribos. *Iš* Švedas, G. (red.) (2016). *Baudžiamoji justicija ir verslas: recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 173–185.
318. Gordon, W. J. (1993). A Property Right in Self-Expression: Equality and Individualism in the Natural Law of Intellectual Property. *The Yale Law Journal*, 102(7), 1533–1609.
319. Gornicki, L. (2013). *Rozwój idei praw autorskich:od starożytności do II wojny światowej.* Elektroninė monografija. Wroclaw. Prieiga per internetą: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/41089 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
320. Green, S. P. (2002), Plagiarism, Norms, and the Limits of Theft Law: Some Observations on the Use of Criminal Sanctions in Enforcing Intellectual Property Rights. *Hastings Law Journal*, 54, 164–242.

Prieiga per internetą https://ssrn.com/abstract=315562 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
321. Griffiths, J. (2011). Criminal Liability for Intellectual Property Infringement in Europe – The Role of Fundamental Rights. Iš Geiger, Ch. (red.) (2011). *Criminal Enforcement of Intellectual Property: a Blessing or a Curse*. United Kingdom: Edward Elgar Publishing. Prieiga per internetą: https://ssrn.com/abstract=1777029 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
322. Griffiths, J. (2015). Moral Rights from a Copyright Perspective. Iš F. Brison *et al.* (red.) (2015). *Moral Rights in the 21st Century*. Chicago: Larcier. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/295919265_Moral_Rights_from_a_Copyright_Perspective [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
323. Grunhut, M. (1944). The Development of the German Penal System 1920-1932. *Canadian Bar Review,* 22(3), 198–251. Prieiga per internetą: https://canlii.ca/t/t7kp [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
324. Haber, E. (2018). *Criminal Copyright*. New York: Cambridge University Press.
325. Handzhiev, A. F. (2012). Stanovlenie i razvitie norm ugolovnogo zakonodatel′stva ob ohrane intellektual′noj sobstvennosti v Rossii. *Biznes v zakone*, 1, 137–139. Interaktyvus, prieiga per internetą (rusų kalba): http://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-i-razvitie-norm-ugolovnogo-zakonodatelstva-ob-ohrane-intellektualnoy-sobstvennosti-v-rossii [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
326. Hesse, C. (2002). The Rise of Intellectual Property, 700 BC to AD2000: an Idea in the Balance. *Daedalus*, 131(2), 26–45. Prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/pdf/20027756.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
327. Hosnia, A. O. K. *et al*. (2025). The Crime Of Infringing Copyrights By Artificial Intelligence. *Lex localis-journal of local self-government*, 2025-08, 23(S4), 3311–3327.
328. Hughes, J. (1988). *The Philosophy of Intellectual Property. The Georgetown Law Journal*, 77, December, 287–366. Prieiga per internetą: https://justinhughes.net/writings-files/a-HUGHES%20Philosophy%20of%20IP.pdf (transkribuotas tekstas), file:///C:/Users/VUTF/Downloads/glj_v077_i02.pdf (skenuotas originalas) [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
329. Ivoška, G. (2009). Baudžiamojo kodekso 191 straipsnio komentaras. Iš Abramavičius, A. *et al.* (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo*

kodekso komentaras. Specialioji dalis (II knyga). Vilnius: Registrų centras, 395–402.
330. Ivoška, G. (2011). Baudžiamosios politikos kontrabandos ir muitinės apgaulės kontrolės srityje įgyvendinimo Lietuvos teisinėje sistemoje problemos. *Teisės problemos*, 2(72).
331. Jablonskis, K. (1930). *Baudžiamasis statutas su papildymais*. II leidinys. Kaunas. Prieiga per internetą: http://www.tb.lt/Statutai/1931-1935/pilni/1931-baudziamasis%20statutas-su%20papildymais-IIleidimas-privatus.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
332. Janulaitis, A. (1928). *Užnemunė po prūsais (1795–1807). Istorinis teisės ir politikos tyrinėjimas.* Kaunas: Valstybės spaustuvė. Prieiga per internetą: https://archive.org/details/janulaitis-uznemune-po-prusais-1795-1807-1928/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
333. Jasaitis, J. (1989). *Kas yra kūryba: lietuvių rašytojai apie kūrybą.* Kaunas: Šviesa.
334. Kawohl, F. (2008). Commentary on the German Imperial Copyright Act (1870). Iš Bently, L. ir Kretschmer, M. (red.) (2008). *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.copyrighthistory.org/cam/commentary/d_1870/d_1870_com_2812008163930.html#_edn7 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
335. Kellerbauer, M., Klamert, M. ir Tomkin, J. (red.) (2024). *The EU Treaties and Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, 2nd Edition (2024; online edn, Oxford Law Pro). https://doi.org/10.1093/law/9780198913689.003.0233.
336. Kent, C. K. ir Salim, N. (2009). Web Based Cross Language Plagiarism Detection. *Journal Of Computing*, 1(1), 39–43. Prieiga per internetą: https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/0912/0912.3959.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
337. Kiškis, A. (2012). Registruoto nusikalstamumo statistikos ir viktimologinių tyrimų duomenų kompleksinio panaudojimo problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(2), 697–717.
338. Kiškis, M. (2000). Tarptautinio intelektinės nuosavybės piratavimo prevencija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
339. Kiškis, M. (2002). *Kompiuterių programų teisinės apsaugos modeliai: pasaulinė patirtis ir Lietuvos perspektyva*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
340. Kiškis M. (2009). Intelektinės nuosavybės teisių doktrinos. *Teisė*, 73, 24–37.

341. Kiškis, M. (2011). *Intelektinės nuosavybės teisinė apsauga elektroninėje erdvėje*. Metodinė priemonė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
342. Kiškis, M. ir Šulija, G. (2003). Baudžiamoji atsakomybė už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus Europos valstybėse. *Teisė*, 49, 52–65.
343. Kiškis, M. ir Petrauskas, R. (2006). Intelektinės nuosavybės elektroninėje erdvėje pažeidimų ypatumai. *Jurisprudencija,* 5(83), 29–36.
344. Kiškis, M. ir Krikščionaitis, M. (2008). Intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų tyrimai: metodologiniai aspektai. *Teisė,* 68, 37–50.
345. Koredczuk, J. (2019). Zaborcze kodyfikacje prawa karnego materialnego w Polsce w okresie przejściowym w latach 1918–1932 in Przygodzkiego, J. (Ed.) *Okresy przejściowe – ustrój i prawo*, 151–162. Elektroninė monografija, Nr. 149, Vroclavo universitetas. Prieiga per internetą: https://repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/104561/edition/97401/zaborcze-kodyfikacje-prawa-karnego-materialnego-w-polsce-w-okresie-przejsciowym-w-latach-1918-1932-koredczuk-jozef-orcid-0000-0002-3471-586x [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
346. Kouam, A. W. F. (2024). What is Plagiarism in Academic Writing and How to Avoid it: Guiding Novice. *International Journal of Research Publications*, 144(1), 283–286.
347. Koval‘, A. (2005). *Ugolovnaja otvetstvennost‘ za narushenie prav intellektual‘noj sobstvennosti: istorija i pravovaja perspektiva*. 2005 m. balandžio 5 d. [interaktyvus]. Prieiga per internetą (rusų kalba): http://patent.km.ua/rus/articles/i560 [žiūrėta 2020 m. gruodžio 12 d.].
348. Kuklianskis S. ir Kukliansky F. (2005). Nusikaltimų latentiškumas: prigimtis, rūšys, prevencijos metmenys. *Teisės problemos*, 2(48), 61–78.
349. Leonas, P. (1931). *Teisės enciklopedija. Teisės enciklopedijos paskaitos.* Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetas, Teisės mokslų biblioteka, Nr. 2.
350. Lepina, T. G. (2014). *Ugolovno-pravovaja ohrana intellektual'noj sobstvennosti.* Daktaro disertacija. Kursk: Jugo-Zapadnyj gosudarstvennyj universitet.
351. Liauksminaitė, J. (2009). Teisiniai kūrinių panaudojimo karikatūrai ir parodijai kriterijai. Jurisprudencija, 4(118), 147–166.
352. Ligeikaitė, I. (2003). Juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės sąlygos. *Jurisprudencija*, 45(37), 48–58.
353. Lippman, M. (2021). *Contemporary Criminal Law. Concepts, Cases, and Controversies.* Sixth Edition. Chicago: SAGE Publications. Prieiga

per internetą: https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/contemporary-criminal-law/book270195#preview [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
354. Long, P. O. (1991). Invention, Authorship, 'Intellectual Property,' and the Origin of Patents. *Technology and Culture*, 32(4), Special Issue: Patents and Invention, 846–884. Baltimore: The Johns Hopkins University Press
355. Loren, L. P. (1999). Digitization, Commodification, Criminalization: The Evolution of Criminal Copyright Infringement and the Importance of the Willfulness Requirement. *Washington University Law Review,* 77(3), 835–900. Prieiga per internetą: https://core.ac.uk/download/pdf/233171885.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
356. Majkov, P. M. (1905). *O svode zakonov Rossijskoj imperii*. Sankt Peterburg: Obshchestvennaja pol'za. Skenuotas prieinamas per internetą: http://elib.shpl.ru/ru/nodes/24175-maykov-p-m-o-svode-zakonov-rossiyskoy-imperii-spb-1905 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
357. Maksimaitis, M. (2001). *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 m.* Vilnius: Justitia.
358. Maksimaitis, M. (2012a). Rusijos teisės šaltiniai Lietuvoje 1918–1940 m. *Jurisprudencija*, 19(2), 403-418.
359. Maksimaitis, M. (2012b). LDK teisės aidas moderniojoje Lietuvos teisėje. *Jurisprudencija,* 19(3), 843–858.
360. Maksimaitis, M. ir Vansevičius, S. (1997). *Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Vilnius: Justitia.
361. Markevičiūtė, M. (2022). Administracinės atsakomybės samprata ir teisinio reguliavimo modelis Lietuvoje. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
362. Matthews, B. (1890). The Evolution of Copyright. *Political Science Quarterly*. 5(4), 592–593.
363. Matveevskij, A. P. (1887). *Obzor soderzhanija, isdanij i prodolzhenij Svoda zakonov Rossijskoj imperii. (I-XV t.).* Sankt Peterburg: tipo-lit. P. I. Shmidta. Prieiga per internetą: https://www.prlib.ru/item/433403 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
364. Matveev, A. G. (2015). *Intellektual'nye prava na proizvedenija nauki, literatury i iskusstva*. Perm': Perm University Press.
365. Mazzeo, T. J. (2007). *Plagiarism and Literary Property in the Romantic Period*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
366. McCabe, D. L. *et al.* (2001). Cheating in Academic Institutions: A Decade of Research. *Ethics & Behavior*, 11(3), 219–232. Prieiga per

internetą: https://www.researchgate.net/publication/228603457_Cheating_in_Academic_Institutions_A_Decade_of_Research [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
367. McCabe, D. P., Smith, A. D. and Parks, C. M. (2007). Inadvertent plagiarism in young and older adults: The role of working memory capacity in reducing memory errors. *Memory & Cognition*, 35(2), 231–241. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/6193804_Inadvertent_plagiarism_in_young_and_older_adults_The_role_of_working_memory_capacity_in_reducing_memory_errors [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
368. Menell, P. S. (2000). Intellectual property: General Theories. Iš Bouckaert, B. ir De Geest, G. (red.) (2000). *Encyclopedia of Law and Economics*. Edward Elgar Publishing, 129–188. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://reference.findlaw.com/lawandeconomics/contents.html [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
369. Merkys, A. (1922). *Lietuvos įstatymai. Sistemizuotas įstatymų, instrukcijų ir įsakymų rinkinys.* Pirmas leidinys (ligi 1922 m. sausio 1 d.). Kaunas: A. Merkys ir V. Petrulis. Prieiga per internetą: https://archive.org/details/lietuvos-istatymai/page/n1/mode/2up [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d.].
370. Mitsilegas, V. (2016). *EU Criminal Law after Lisbon: Rights, Trust and the Transformation of Justice in Europe.* Hart Publishing.
371. Mizaras, V. (2008). *Autorių teisė*. I tomas, monografija. Vilnius: Justitia.
372. Mizaras, V. (2009). *Autorių teisė*. II tomas, monografija. Vilnius: Justitia.
373. Moore, A. D. (2004). *Intellectual Property and Information Control: Philosophic Foundations and Contemporary Issues.* New York and London: Transaction Publishing. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/283421025_Intellectual_Property_and_Information_Control_Philosophic_Foundations_and_Contemporary_Issues [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
374. Nair, S. R. ir Saiz-Álvarez, J. M. (Eds) (2019). *Handbook of Research on Ethics, Entrepreneurship, and Governance in Higher Education*. USA, Hershey PA: IGI global.
375. Navickienė, A. (2009). Intelektinę nuosavybę reglamentuojantys teisiniai dokumentai XIX a. pirmosios pusės carų valdomoje Lietuvoje. *Knygotyra*, 53, 198–216.

376. Nekrošius, V. *et al.* (2008). *Darbo teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
377. Nevera, A. (2007). Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies nuostatų taikymo problemos. Baudžiamosios atsakomybės už intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus problemos: nacionalinis ir tarptautinis aspektai. *Jurisprudencija*, 8(98), 48–53.
378. Nikartas, S. *et al.* (2018). *Nuomonė dėl baudžiamojo įstatymo galimo tobulinimo*. *Teisės e-aktualijos*, 1(14), 4–20. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://teise.org/wp-content/uploads/2018/05/aktualijos-18_1_Nr14.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
379. Nocius, J. (2009). Baudžiamojo kodekso 148 straipsnio komentaras. Iš Abramavičius, A. *et al.* (2009). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (II knyga)*. Vilnius: Registrų centras, 176–177.
380. Pareigienė, L. ir Kuliešis, G. (2013). Viešosios gėrybės Lietuvos regionuose: žmogiškasis ir socialinis kapitalas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos,* 3(31), 68–76.
381. Patrusheva, N. G. (2011). *Periodicheskaja pechat' i cenzura Rossijskoj imperii v 1865-1905 gg. Sistema administrativnyh vzyskanij (1865—1905).* Sankt Peterburg: Nestor istorija.
382. Patterson, L. R. (1968). *Copyright in Historical Perspective*. Nashville: Vanderbilt University Press.
383. Pavilonis, V. (1996). *Baudžiamosios politikos pagrindai*. Vilnius: Justitia, Nr. 3 ir 4.
384. Perelygin, K. G. (2005). O meste intellektual'noj sobstvennosti v sissteme Rossijskogo ugolovnogo zakonodatel'stva. *Advokatskaja praktika*, 5 [interaktyvus]. Prieiga per internetą (rusų kalba): http://5rik.ru/pass/pass-9350.php [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
385. Perkins, M., Gezgin, U. B. ir Roe, J. (2020). Reducing plagiarism through academic misconduct education. *International Journal for Educational Integrity*, 16(3), 1–15. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://edintegrity.biomedcentral.com/articles/10.1007/s40979-020-00052-8#citeas [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
386. Philip G. Dwyer (Ed.) (2001). Modern Prussian History: 1830-1947. London and New York: Routledge.
387. Piesliakas, V. (2006). *Lietuvos baudžiamoji teisė.* Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia.
388. Piesliakas, V. (2007). Baudžiamoji atsakomybė kaip nusikalstamos veikos padarymo teisinis padarinys. *Jurisprudencija*, 8(98), 7–12.

389. Piesliakas, V. (2008). Bausmės individualizavimas ir teisingumo principo įgyvendinimas skiriant bausmes. *Jurisprudencija*, 11(113); 7–15.
390. Potthast, M. *et al.* (2011). Cross-Language Plagiarism Detection. *Language Resources and Evaluation*, 45(1), 45–62.
391. Pranka, D. (2012). *Nusikalstamos veikos ir civilinės teisės pažeidimo atribojimo koncepcija Lietuvos baudžiamojoje teisėje.* Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
392. Prapiestis, J. (2009). Baudžiamojo kodekso 24 straipsnio komentaras. Iš Abramavičius, A. *et al.* (2004). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (I knyga)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 153–164.
393. Pritulin, R. V. ir Kubyshko, M. V. (2016). Ugolovno-pravovaja ohrana avtorskih prav v Rossijskoj imperii. Iš *Ugolovnoe sudoproizvodstvo: problemy teorii i praktiki*, №1/2016, 111–114.
394. Raduto, R. (2009). Razvitie ugolovnogo prava i processa v XIX veke. *Pravo i upravlenie. XXI vek*, 2(11), 63–68. Prieiga per internetą (rusų kalba): http://pravo.mgimo.ru/sites/default/files/pdf/008_radutor.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
395. Rahimgalievich, S. A. (2019). Razvitie ugolovnogo zakonodatel'stva za narushenie avtorskogo prava. *Teologija. Filosofija. Pravo*, 2(10), 90–106.
396. Robinzonas, J. (1940). *Lietuvos įstatymai*. *Sistemiška visų paskelbtų ir galiojančių įstatymų, įsakymų, taisyklių ir instrukcijų apžvalga*. Kaunas: Spaudos fondas, Nr. 1130.
397. Rogova, E. V. (2001). Ugolovnyj prostupok v dorevoljucionnom zakonodatel'stve Rosii. *Izvestija Irkutskoj gosudarstvennoj ekonomicheskoj akademii*, 5(79), 145–148. Prieiga per internetą: https://izvestia.bgu.ru/reader/article.aspx?id=14699 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
398. Rose, M. (2002). *Authors and owners: the invention of copyright*. Cambridge: Harvard University Press.
399. Rudzkis, T. (Red.) (2009). *Latentinio nusikalstamumo kriminologinio tyrimo metodikos*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
400. Sakalauskas, G. (2007). *Įvadas į empirinę kriminologiją*. Metodinė priemonė. Vilnius: Lietuvos teisės institutas. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://web.vu.lt/tf/g.sakalauskas/files/2012/09/Gintautas-Sakalauskas.-%C4%AEvadas-%C4%AF-empirin%C4%99-kriminologij%C4%85.-Vilnius-Lietuvos-teis%C4%97s-institutas-2007.-rankra%C5%A1tis.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

401. Sakalauskas, G. (Ed.) (2011). Registruotas ir latentinis nusikalstamumas: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai. Vilnius: Lietuvos teisės institutas.
402. Sakalauskas, G. ir Namavičius, J. (2018). Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 43, 47, 54, 62, 63, 64, 681, 682, 71, 75, 90, 226 ir 227 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto NR. XIIIP-1066. *Teisės e-aktualijos*, 1(14), 37–55. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://teise.org/wp-content/uploads/2018/05/aktualijos-18_1_Nr14.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
403. Schmidt-Szalewski, J. (1993). Die theoretischen Grundlagen des französischen Urheberrechts im 19. und 20. Jarhundert. *GRUR International*, 3, 187–194.
404. Sergeev, A. P. (2003). *Pravo intellektualnoj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii*. Moskva: Prospekt.
405. Siderits, J. (2016). The Case for Copyrighting Monkey Selfies. *University of Cincinnati Law Review*, 84(1), 327–348. Prieiga per internetą: https://uclawreview.org/wp-content/uploads/2018/08/the-case-for-copyrighting-monkey-selfies.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
406. Silbey, J. (2008). The Mythical Beginnings of Intellectual Property. *George Mason Law Review,* 15, 319–379. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID1084838_code737120.pdf?abstractid=1012943&mirid=1&type=2 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
407. Simonova, S. S. (2013). K voprosu o zakonodatel‘nom zakreplenii minimal‘nogo vozrasta ugolovnoj otvetstvennosti v Rossii. *Sovetnik jurista*, 2013, No. 11. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://dis.ru/library/653/34305/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
408. Sinha, R., Singh, G. ir Kumar, C. (2009). Plagiarism and unethical practices in literature. *Indian Journal of Ophthalmology*, 57(6): 481–485. Prieiga per internetą: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC2812776/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
409. Sinkevičius, V. (1996). *Konstitucijos įgyvendinimas įstatymų leidyboje*. Justitia.
410. Soloveičikas, D. (2006). *Juridinių asmenų baudžiamoji atsakomybė: lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia.
411. Soloveičikas, D. (2004). Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio komentaras. Iš Abramavičius, A. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (I knyga).* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 120–126.

412. Stankevičius, V. (1925). *Baudžiamoji teisė. Paskaitos.* Kaunas: Lietuvos universiteto teisių fakultetas.
413. Starosolsky, G. V. (1950). Basic Principles of Soviet Criminal Law. North Carolina Law Review, 28(4), 359–374.
414. Steponavičiūtė, R. (2016a). *Autorystės pasisavinimo sudėties analizė.* Magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Vilniaus universitetas.
415. Steponavičiūtė, R. (2016b). Intelektinės nuosavybės teisinio reguliavimo ypatumai Lietuvos ir užsienio valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. *Teisės mokslo pavasaris*, 297–314.
416. Steponavičiūtė, R. (2020a) Autorystės pasisavinimo nusikaltimo objektas ir jo reikšmė veikai kvalifikuoti. *Teisė*, 2020, 115, 105–121.
417. Steponavičiūtė, R. (2020b). *The Scope of Criminal Liability for Misappropriation of Authorship in EU Countries: Comparative Analysis*. 8th International Conference of PhD Students and Young Researchers: The Future Decade of the EU Law. Conference Papers, 192–217. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://lawphd.net/wp-content/uploads/2021/01/The-Future-Decade-of-the-EU-Law-Final.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 30 d.].
418. Stonkienė, M. (2011). *Intelektinės nuosavybės teisė. Autorių teisė*. Mokomoji knyga. Vilnius: Europos socialinio fondo agentūra.
419. Stoyanovitch, K. (1959). *Le droit d'auteur dans les rapports entre la France et les pays socialistes.* Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence.
420. Sutherland-Smith, W. (2011). Crime and punishment: An analysis of university plagiarism policies. *Semiotica*, 187–1/4, 127–139.
421. Šenavičius, A. (2014). Prancūzijos civilinis (Napoleono) kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 13(3), 513–527.
422. Šepetys, T. L. (2024). *Kūrinių panaudojimo parodijos tikslais teisinė apsauga turinio sklaidos platformose Europos Sąjungoje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
423. Šulija, G. (2004). Turtinių bausmių reforma naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse. *Jurisprudencija*, 52(44). 58–69.
424. Švedas, G. (1991). Kai kurios baudžiamojo įstatymo dispozicijų konstravimo problemos. *Teisė*, 25, 19–23.
425. Švedas, G. (2006). *Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: „VĮ Teisinės informacijos centras“.
426. Švedas, G. (2012). Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika. *Teisė,* 82, 12–25.
427. Švedas, G. (2017). Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės reikšmė Lietuvos baudžiamajai teisei. *In* Švedas, G., Veršekys, P., Levon, J. ir

Prapiestis, D. (2017). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 21–51.
428. Švedas, G., Veršekys, P., Levon, J., Prapiestis, D. (2017). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai.* Monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2017.
429. Švedas, G. *et al.* (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 1 knyga.* Vadovėlis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
430. Švedas, G., Abramavičius, A. ir Prapiestis, J. (2020). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 2 knyga.* Vadovėlis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
431. Švedas, G. ir Abramavičius, A. (2021). Tendencies and problematical aspects of criminal liability of a legal person in Lithuania. *Iš* Švedas, G. ir Murauskas, D. (red.). *Legal developments during 30 years of Lithuanian independence: overview of legal accomplishments and challenges in Lithuania*. Cham: Springer, p. 299–315. DOI: 1007/978-3-030-54783-7_16.
432. Švedas, G. ir Levon, J. (2022). Arešto bausmės vykdymo atidėjimo instituto probleminiai aspektai Lietuvoje. *Teisė*, 123, 8–23.
433. Švedas, G. *et al.* (2022). *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai.* Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
434. Švedas, P. (2011). *Baudžiamoji atsakomybė už literatūros, mokslo, meno kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtą atgaminimą, neteisėtų kopijų platinimą, gabenimą ar laikymą*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
435. Tagancev, N. S. (1902). Russkoe ugolovnoe pravo. Časť obshchaja: lekcii N. S. Taganceva, d-ra ugolov. prava: v 2-h tomah. T. 1. Sankt-Peterburg: Gos. tip. Skenuotas prieinamas per internetą: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_012164089/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
436. Tammenlehto, L. ir Kallio, H. (2025). Artificial Intelligence, Criminal Infringement and Intent – Is the Protection Really Equal for All Works? *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2025-05, 56(5), 939–969.
437. Tirilytė-Zelenina, R. (2018). Nauji juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės kriterijai Lietuvos Respublikos teisėje. *Teisės problemos*, 2(96), 79–106.

438. Titov, S. N. (2013). Evoljucija ugolovno-pravovogo obespechenija ohrany intellektual‘noj sobstvennosti v Rossii v dorevoljucionnyj period. *Gramota*, 10(1), 177–179. Prieiga per internetą: http://www.gramota.net/materials/3/2013/10-1/46.html [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
439. Tolok, Yu. I. ir Tolok, T. V. (2013). *Zashchita intelektual‘noj sobstvennosti i patentovedenie*. Kazan‘: KNITU.
440. Umbrasas, A. (2002). Lietuvos Respublikoje (1918–1940) veikusio „Baudžiamojo statuto“ vertimų teisės terminijos skirtybės. *Terminologija*, 9,78–94.
441. Usonienė, J. (2005). Kūrinio originalumo samprata. *Jurisprudencija*, 78(70), 78–84.
442. Usonienė, J. (2008). *Autorių teisių perdavimo ypatybės*: Monografija. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
443. Valsonokas, R. (1932). *Klaipėdos problema*. Klaipėda: Rytas.
444. Vinokurov, V. N. (2019). *Obekt prestuplenija. Doktrinal'no-prikladnoe issledovanie*. Monografija. Maskva: Prospekt.
445. Vaughn, K. (1978). John Locke and The Labor Theory of Value. *Journal of Libertarian Studies,* 2(4), 311–326.
446. Veršekys, P. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
447. Vileita, A. (2000). *Lietuvos Respublikos* a*utorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras.* Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
448. Vrbanec, T. ir Mestrovic, A. (2021). Taxonomy of Academic Plagiarism Methods. *Journal of the Polytechnic of Rijeka*, 9(1), 283–300.
449. Wadle, E. (1996). *Geistiges Eigentum I.* Weinheim: VCH Verlagsgesellschaft.
450. Wessels, J. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas.
451. Woodmansee, M. (1984). The Genius and the Copyright: Economic and Legal Conditions of the Emergence of the ‚Author‘. *Eighteenth-Century Studies*, 17(4), Special Issue: *The Printed Word in the Eighteenth Century*, 425–448.
452. Xu, P. ir Jiang, J. (2020). Individual Capital Structure and Health Behaviors among Chinese Middle-Aged and Older Adults: A Cross-Sectional Analysis Using Bourdieu's Theory of Capitals. *International Journal of Environmental Research and Public Health*,17(20):7369.
453. Zimring, F. E. ir Hawkins, G. (1986). Dangerousness and Criminal Justice. *Michigan Law Review*, 85(3), 481–509.

454. Zinck, G. H. (1753). *Allgemeines Oeconomisches Lexicon*. 3rd ed. Leipzig.
455. Žilinskas V., Kasperavičius P. ir Kiškis M. (2007). *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
456. Žaltauskaitė-Žalimienė, S. (Red.) (2019). *Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos, kaip individualių teisių gynybos standarto, taikymas supra- ir nacionaliniu lygmenimis.* Kolektyvinė monografija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
457. Žiedė, R. (2021). Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą raida Lietuvoje XIX a. 3 deš. – XX a. pr. laikotarpiu. *Teisė*, 120, 83–103.
458. Žilinskas, V. J., Kasperavičius, P. ir Kiškis, M. (2007). *Intelektinė nuosavybė ir jos teisinė apsauga*. Vadovėlis. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

7. Konferencijų medžiaga ir pranešimai bei kitos publikacijos

459. Arwin, C. ir Tahaghoghi, S. M. M. (2006). *Plagiarism Detection across Programming Languages*. 29th Australasian Computer Science Conference, 48, p. 277–286. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/221574134_Plagiarism_detection_across_programming_languages [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
460. Baltakis, A. (1977). Atsakomybė už žmogų. *Tarybinis mokytojas*, 1977 m. birželio 3 d.
461. Chowdhury, H. A. ir Bhattacharyya, D. K. (2016). *Plagiarism: Taxonomy, Tools and Detection Techniques*. Paper of the 19th National Convention on Knowledge, Library and Information Networking (NACLIN 2016), Tezpur University, Assam, India, 26-28. Prieiga per internetą: https://arxiv.org/abs/1801.06323 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
462. Geda, S. (1977). Įdomiausia šiuorytinėmis mano... *Moksleivis*, 8.
463. Gotterbarn, D., Miller, K. ir Impagliazzo, J. (2006). *Plagiarism and Scholarly Publications: An Ethical Analysis*. Konferencijos straipsnis, Frontiers in 36th ASEE/IEEE Education Conference, Institute of Electrical and Electronics Engineers, October 28–31, 2006, Kalifornija, San Diego. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/4116889 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
464. Grušas, J. (1974). Menas yra tobulybės troškimas. *Nemunas*, 6.
465. Grušas, J. (1926). Kaip žiūrėti į dailiąją literatūrą. *Pavasaris*, 15.

466. Grušas, J. (1977). Gimiau Žadžiūnų-Kalniškių k..., *Tarybų Lietuvos rašytojai: Autobiografijos*, T. 1, A-L, 99, Vilnius.
467. Kymantaitė-Čiurlionienė, S. (1913). Dailės prasmė gyvenime. *Viltis*, 47-48.
468. Maironis (1926). Trumpa visuotinės literatūros istorija. *Maironio raštai*, 5. Kaunas.
469. Mykolaitis-Putinas, V. (1921–1922). Grožio ir meno kuriamosios dailės reikšmė. *Logos*, 1921-1922, Kn. 1, sąs 1-2.
470. Mykolaitis-Putinas, V. (1962). Įvado žodis kūrybos vakarui. *Raštai,* 10. Vilnius.
471. Namavičius, J. (2018). *Apie baudos bausmę*. Pranešimas 2018-03-19 konferencijoje Lietuvos Generalinėje prokuratūroje. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://web.vu.lt/tf/j.namavicius/files/2018/02/Bauda.pdf [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
472. Solberg, T. (1908). *Report of the Delegate of the United States to the International Conference for the Revision of the Berne Copyright Convention, Held at Berlin, Germany, 14 October to 14 November 1908. Washington, D.C.,* Library of Congress. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.32044103234894;view=1up;seq=5 [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
473. Sruoga, B. (1915). Po velėna pumpurėlis. Pirmasai baras. Vilnius: Martino Kuktos spaustuvė.
474. Staugaitienė, T. (1998). *Nuosavybė Lietuvos Respublikos Konstitucijoje*. Konstitucija, žmogus, teisinė valstybė: konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras.
475. Šatrijos ragana (1910). Mintys apie dailę. *Viltis*, 64-67.
476. Vaižgantas (1924). Daina – ramintoja. *Pirmoji dainos diena*.
477. Vienuolis-Žukauskas, A. (1932). Mūsų literatūros linkmės. *Naujoji Romuva*, 15.
478. Vydūnas (1924). Mano paskaitos. *Gairės*, 2.
479. Vydūnas (1936). Menas. Vydūnas. *Sąmonė*. Tilžė.
480. Vydūnas (1938). Tautinės raštijos reikšmė ir uždavinys. *Dienovidis*, 6.
481. Žentelytė, I. (2013). *Ultima ratio: ar neperžengta riba?* Mokslinės minties šventė 2013. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/3f968753-4bd3-47af-8ff5-2415c0c729ed/content [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].

482. Ivanauskienė, E. (2015). Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimo ataskaita. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2017/08/Ataskaita_Kult%C5%ABros-ministerija_20151022_redaguota-2.pdf.
483. Bikmanaitė, D. (2015). Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM Informacijos apdorojimo ir statistikos skyriaus vyriausiosios specialistės, elektroninė korespondencija (viešai neskelbiamas) iš Ivanauskienė, E. (2015). Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimo ataskaita. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.kulturostyrimai.lt/wp-content/uploads/2017/08/Ataskaita_Kult%C5%ABros-ministerija_20151022_redaguota-2.pdf.
484. Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos parengtos statistinės ataskaitos apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.ird.lt/statistines-ataskaitos/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
485. Ceizarienė, B. ir Ruikytė, E. (2023). *Legalaus skaitmeninio turinio vartojimo ir antipiratavimo skatinimas. Esamos situacijos analizė*. LR kultūros ministerija, Kurk Lietuvai. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://data.kurklt.lt/wp-content/uploads/2023/04/Esamos-situacijos-analize.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
486. AGATA skaidrumo ataskaitos [interaktyvus], prieiga per internetą: https://www.agata.lt/lt/teisine-informacija/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
487. AGATA skaidrumo ataskaita (2024). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2025/04/2024-AGATA-skaidrumo-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
488. AGATA skaidrumo ataskaita (2023). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2024/04/Skaidrumo-ataskaita-2023-6.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
489. AGATA skaidrumo ataskaita (2022). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2023/04/2022m._skaidrumo-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

490. AGATA skaidrumo ataskaita (2021). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2022/05/AGATA-skaidrumo-ataskaita-2021-2.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
491. AGATA skaidrumo ataskaita (2020). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2021/04/AGATA-Skaidrumo-ataskaita-2020-1.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
492. AGATA skaidrumo ataskaita (2019). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.agata.lt/wp-content/uploads/2020/07/Ataskaita_2019_Final.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
493. Europos Komisija ir Europos Sąjungos Taryba (2025*). Report of the High-Level Forum on the Future of EU Criminal Justice.* The first High-Level Forum on the Future of EU Criminal Justice (HLF). February 2025.
494. LATGA skaidrumo ataskaitos [interaktyvus], prieiga per internetą: https://www.latga.lt/ataskaitos/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
495. LATGA skaidrumo ataskaita (2024). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2025/03/Ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
496. LATGA skaidrumo ataskaita (2023). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2024/05/Ataskaita2023.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
497. LATGA skaidrumo ataskaita (2022). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2023/04/Ataskaita-2022-m.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
498. LATGA skaidrumo ataskaita (2021). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Ataskaita-2021-.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
499. LATGA ataskaita autoriams (2020). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Ataskaita-autoriams-uz-2020-m..pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
500. LATGA skaidrumo ataskaita (2019). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Ataskaita-uz-2019-m..pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
501. LATGA skaidrumo ataskaita (2018). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Ataskaita-uz-2018-m..pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
502. Židonė, G., Kapočiūtė, K. ir Juras, R. (2019). *Bendraautorystė: profesorių publikavimosi aspektai.* Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos tyrimo ataskaita. Interaktyvus, prieiga per

internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2019/11/Tyrimo-ataskaita_final.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
503. ESINT ir Europol (2017). *Klastojimas ir piratavimas Europos Sąjungoje. 2017 m. padėties vertinimo ataskaita.* Santrauka. 2017 m. birželis. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/Executive%20Summary%20Situation%20Report%20EUIPO-Europol_lt.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
504. ESINT (2023). *Online Copyright Infringement In The European Union. Films, Music, Publications, Software And Tv* (2017–2022). Interaktyvus, prieiga per internetą: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2023_online_copyright_infringement_in_eu/2023_online_copyright_infringement_in_eu_FullR_en_en.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
505. Europos audito rūmai (2022). *ES intelektinės nuosavybės teisės. Apsauga nėra visiškai patikima. Specialioji ataskaita.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_06/SR_EU-IPR_LT.pdf_[žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.]. Anglų kalba: European Court of Auditors (2022). *EU intellectual property rights: Protection not fully waterproof. Special report.* Prieiga per internetą: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_06/SR_EU-IPR_EN.pdf.
506. EPT ir ESINT (2022). *Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai ir ekonominės veiklos rezultatai Europos Sąjungoje. Sektoriaus lygmens analizės ataskaita. Ketvirtasis leidimas*. 2022 m. spalis. Santrauka. Europos patentų tarnyba ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba. Interaktyvus, prieiga per internetą (santrauka lietuvių kalba): https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPR-intensive_industries_and_economic_in_EU_2022/summary/2022_IPR_Intensive_Industries_ExSum_lt.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.]. Pilnas dokumentas: https://www.euipo.europa.eu/en/publications/ipr-intensive-industries-and-economic-performance-in-the-european-union-industry-level-2022 [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
507. Europos patentų tarnybos ir Vidaus rinkos derinimo tarnybos ataskaita (2013 m. rugsėjo mėn.). *Intensyvaus naudojimosi intelektinės nuosavybės teisėmis sektoriai. Indėlis į Europos Sąjungos ekonominės*

veiklos rezultatus ir užimtumą (angl. Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union).
508. European Parliamentary Research Service (2018). *A study on Copyright Law in the EU: Salient features of copyright law across the EU Member States*. Comparative Law Library Unit. Interaktyvus, prieiga per internetą https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/625126/EPRS_STU(2018)625126_EN.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
509. Tauginienė, L. (2020). *Mokslinių tyrimų ir publikavimo etikos pažeidimų piniginė vertė atšaukus mokslo publikaciją*. LR Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos tyrimo ataskaita, 2020 m. lapkritis. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2020/11/Moksliniu-tyrimu-ir-publikavimo-etikos-pazeidimu-pinigine-verte.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
510. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2018). Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus ir Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2017 m. veiklos ataskaita. 2018-02-27 Nr. TS-11, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2019/11/2017-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
511. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2020). 2019 m. ataskaita. 2020-02-28 Nr. TS-17, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2020/03/Veiklos-ataskaita-2020-02-28_final.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
512. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2021). 2020 m. ataskaita. 2021-02-26 Nr. TS-11, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2021/02/2020-met%C5%B3-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
513. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2022). 2021 m. ataskaita. 2022-03-01 Nr. TS-13, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2022/03/2021-metu-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
514. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2023). 2022 m. ataskaita. 2023-03-01 Nr. TS-11, Vilnius.

Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2023/03/2022-metu-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
515. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2024). 2023 m. ataskaita. 2024-01-22 Nr. TS-4, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2024/01/TS-4-TARNYBOS-2023-METU-VEIKLOS-ATASKAITA.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
516. Lietuvos Respublikos Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (2025). 2024 m. ataskaita. 2025-02-21 Nr. TS-29, Vilnius. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2025/02/Tarnybos-2024-metu-veiklos-ataskaita.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
517. Birštonas, R. (2020). 2020 m. rugpjūčio 3 d. Teisinė išvada dėl archeologinių kostiumų pripažinimo literatūros, mokslo ar meno kūriniu civilinėje byloje Nr. e2A-444-798/2020.

9. Enciklopedijos, žinynai, skaitmeninės bibliotekos, skaitmeniniai rinkiniai ir duomenų bazės

518. Bently, L. ir Kretschmer, M. (Eds.). *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. Interaktyvus: www.copyrighthistory.org.
519. Cenzūros statuto transkripcija šiuolaikine rusų kalba: https://lenizdat.ru/articles/1124285/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
520. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas* (2005). T. I–XX, 1941–2002, elektroninis variantas. Prieiga per internetą: http://www.lkz.lt/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
521. Didžioji rusų enciklopedija (rus. *Bol'shaja Rossijskaja enciklopedija)* (2005-2019): https://bigenc.ru/domestic_history/text/3541658.
522. Prezidentinė B. N. Jelcino biblioteka (2021). *Prezidentskaja biblioteka imeni B. N. El'cina*, interaktyvus: https://www.prlib.ru.
523. Visuotinė lietuvių enciklopedija (VLE) (2024). LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt.
524. *Užnemunė*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/uznemune/.
525. *Klaipėdos operacija.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/klaipedos-operacija/
526. *Klaipėdos istorija.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/klaipedos-istorija/

527. *Lietuva pirmojo pasaulinio karo metais 1914-1918.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuva-pirmojo-pasaulinio-karo-metais-1914-1918/
528. *Lietuva stalininio režimo metais 1944-1953.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuva-stalininio-rezimo-metais-1944-1953/
529. *Lietuvos sovietinė okupacija ir aneksija 1940-1941.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-sovietine-okupacija-ir-aneksija-1940-1941/
530. *Lietuvos-SSRS savitarpio pagalbos sutartis.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-ssrs-savitarpio-pagalbos-sutartis/
531. *Molotovo-Ribentropo paktas.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/molotovo-ribbentropo-paktas/
532. *Napoleono kodeksas*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/napoleono-kodeksas/
533. *Vilniaus kraštas.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-krastas/
534. *Vilniaus klausimas.* Interaktyvus, prieiga per internetą https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-klausimas/
535. *Vienos kongresas*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.vle.lt/straipsnis/vienos-kongresas/
536. Vroclavos universiteto skaitmeninė biblioteka. Biblioteka Cyfrowa Uniwersitetu Wroclawskiego. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://bibliotekacyfrowa.pl/.
537. *Tarptautinių žodžių žodynas* (1985). Vyriausioji enciklopedijų redakcija. Užsienio valstybių baudžiamieji įstatymai anglų kalba. Prieiga per internetą: https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
538. *Vilnius ir Vilniaus kraštas. Lenkai ir lietuviai 1920-1939 m.* 2023 m. rugsėjo 23 d. straipsnis portale voruta.lt. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.voruta.lt/vilnius-ir-vilniaus-krastas-lenkai-ir-lietuviai-1920-1939-m/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
539. *List of highest-grossing concert tours*. Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_highest-grossing_concert_tours [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

10. Kiti šaltiniai:

540. *17 Pioneering Women whose Accomplishments Were Stolen by Men*“. 2026 m. gegužės 3 d. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: https://partnersinfire.com/passion-fire-2/history-culture/women-whose-accomplishments-were-stolen-by-men [žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d.].
541. *About Spotify*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://newsroom.spotify.com/company-info/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
542. *AI in Education Statistics 2025 – Latest Data & Trends*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.open2study.com/statistics/ai-in-education/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
543. *AI in Education Statistics*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.aiprm.com/ai-in-education-statistics/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
544. *Asociacijos LATGA autorinio atlyginimo už viešą muzikos kūrinių atlikimą tarifai*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Muzikos-tarifai-patv.-2024-05-30.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
545. *Autorinio atlyginimo tarifai už dramos ir muzikinių dramos kūrinių panaudojimą*. Asociacijos LATGA Tarybos 2024 m. vasario 13 d. nutarimu. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.latga.lt/wp-content/uploads/2022/07/Dramos-tarifai-patv.-2024-02-13.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
546. *Bazinės socialinės išmokos dydis BSI (iki 2009 m. – MGL)*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.tagidas.lt/savadai/9007/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
547. Danguolės Bikmanaitės, Informatikos ir ryšių departamento prie LR VRM Informacijos apdorojimo ir statistikos skyriaus vyriausiosios specialistės, 2015 m. spalio 22 d. elektroninė korespondencija. Iš *2015 m. spalio 22 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimo ataskaita* (parengė E. Ivanauskienė Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Ataskaita_Kult%C5%ABros%20ministerija_20151022_redaguota%20(2).pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
548. *How Many Books Are In The World? (2025)*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://isbndb.com/blog/how-many-books-are-in-the-world/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].

549. *How Much Money Did Taylor Swift's Concerts Earn?* 2024 m. vasario 26 d. straipsnis, interaktyvus, prieiga per internetą: https://genuineimpact.substack.com/p/how-much-money-did-taylor-swifts [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
550. *Ikiteisminio tyrimo pradėjimas ir ideali procesinė pilkoji zona pareigūnų savivalei ir piktnaudžiavimams.* G. Merkevičiaus 2021 m. gruodžio 13 d. straipsnis portale Teisė.pro. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.teise.pro/index.php/2021/12/13/r-merkevicius-ikiteisminio-tyrimo-pradejimas-ir-ideali-procesine-pilkoji-zona-pareigunu-savivalei-ir-piktnaudziavimams/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
551. *International Intellectual Property Alliance 2003 Special 301 Report.* Interaktyvus, prieiga per internetą: (anglų kalba): www.iipa.com/rbc/2003/2003SPEC301LITHUANIA.pdf [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
552. *Is A.I. Art Stealing from Artists?* 2023 m. vasario 10 d. straipsnis portale New Yorker. Prieiga per internetą: https://www.newyorker.com/culture/infinite-scroll/is-ai-art-stealing-from-artists [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
553. *Istorija vozniknovenija patentnago prava v Rossii.* L. Lisovskajos 2019 m. liepos 24 d. straipsnis puslapyje zuykov.com. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://zuykov.com/about/articles/istoriya-vozniknoveniya-patentnogo-prava-v-rossii/ [žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.].
554. *K voprosu o genezise avtorskogo prava v Rossii*. D. Davidov 2018 m. lapkričio 2 d. straipsnis portale Copytrust.ru. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.copytrust.ru/articles/k-voprosu-o-genezise-avtorskogo-prava-v-rossii [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
555. LATGA internetinis tinklalapis: https://www.latga.lt/apie/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
556. *Lietuvoje intelektinė nuosavybė padeda sukurti 24 proc. visų darbo vietų*. Portalo Verslo savaitė 2015 m. gruodžio 23 d. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.verslosavaite.lt/index.php/Lietuvoje-intelektine-nuosavybe-padeda-sukurti-24-proc.-visu-darbo-vietu.html [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
557. *Lietuvos banko datos. Lito susiejimas su euru*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.pinigumuziejus.lt/lt/naujienos/lietuvos-banko-datos-lito-susiejimas-su-euru [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
558. *Lietuvos lito kursas, kitimo grafikas.* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.bankai.lt/valiutos/valiutu-kursai/ltl [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].

559. *Maurizio Cattelan: Banana artwork eaten by Seoul museum visitor*. 2023 m. gegužės 1 d. straipsnis portale bbc.com. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.bbc.com/news/world-asia-65446331 [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
560. *Minimum Wages per Country*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://wageindicator.org/salary/minimum-wage/minimum-wages-per-country [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
561. *Parties/Observers to the Budapest Convention and Observer Organisations to the T-CY*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/parties-observers [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
562. Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos tinklalapis Interaktyvus, prieiga per internetą: http://www.wipo.int/wipolex/en/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
563. *Plagiarism: Facts & Stats. Academic Integrity in High School*. 2017 m. birželio 7 d. straipsnis, interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.plagiarism.org/article/plagiarism-facts-and-stats [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
564. *Reports by Country*. Interaktyvus, prieiga per internetą https://www.iipa.org/reports/reports-by-country/ [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
565. *She Did it First! An Exploration of the Women who had their work stolen.* 2025 m. sausio 20 d. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: https://the-gown.com/2025/01/20/she-did-it-first-an-exploration-of-the-women-who-had-their-work-stolen/ [žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d.].
566. *Special 301 Report*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.iipa.org/reports/special-301-reports/ [žiūrėta 2025 m. gruodžio 20 d.].
567. *The theft of women's art*. 2025 m. vasario 4 d. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.varsity.co.uk/arts/29055 [žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d.].
568. *The big-eyed children: the extraordinary story of an epic art fraud*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/oct/26/art-fraud-margaret-walter-keane-tim-burton-biopic [žiūrėta 2025 m. gruodžio 4 d.].
569. *Valstybės kultūros ir meno premijos*. Interaktyvus, prieiga per internetą: https://lrkm.lrv.lt/lt/veikla/kulturos-ministerijos-premijos/valstybes-kulturos-ir-meno-premijos/.

570. *What is the euro area?* Interaktyvus, prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/what-euro-area_lt [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
571. *Which countries get the best-rated TV shows & films on Netflix?* 2020 m. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: https://surfshark.com/best-rated-netflix-shows-and-movies [žiūrėta 2025 m. liepos 31 d.].
572. *Women Who Had their Work Stolen From Them by Men*. 2021 m. lapkričio 15 d. publikacija, interaktyvus, prieiga per internetą: https://historycollection.com/women-who-had-their-work-stolen-from-them-by-men/ [žiūrėta 2026 m. balandžio 17 d.].

SUMMARY

List of Abbreviations

AI	Artificial intelligence
CAO	The Code of Administrative Offences of the Republic of Lithuania
CC	Criminal code
EPO	European Patent Office
EU	European Union
EUIPO	European Union Intellectual Property Office
IP	Intellectual property
IPR	Intellectual property rights
LC&RR	The Law on Copyright and Related Rights of the Republic of Lithuania

1. RELEVANCE AND PROBLEMS OF THE RESEARCH

The importance of IP in today's knowledge-based and economic society is undeniable. Creative and scientific work is essential to individual and societal progress. Every year, numerous copyright-protected works are created, bringing cultural, social, and economic benefits. Prior works inspire new ones, and successful creators gain recognition. Studies show that IPRs are vital to the EU economy and the Single Market—IPR-intensive sectors generate about 45% of the EU's GDP and 29% of its jobs.

Since it is both socially and economically advantageous to create works and to exploit the resulting copyrights, it is natural that individual members of society attempt to misappropriate the authorship of others. This harms the real author—denying recognition and useful social ties in the society, damaging reputation, severing the close personal bond with the work, and causing financial and moral loss. Society is also affected: authorship ensures intellectual transparency, accountability, and helps maintain trust in cultural and scientific output. Authorship attribution preserves moral standards and influences investment decisions. Accurate attribution indicates expertise of the author, ensures accountability, contextual understanding and the possibility to record accurate and consistent data on who has contributed to society's intellectual and artistic heritage, as well as informed investment in future creative outputs. Moreover, the deliberate misappropriation of

authorship conflicts with fundamental societal values, including human dignity, moral integrity, and ethical accountability.

Misappropriation of authorship is not solely a legal infringement but it also constitutes a serious violation of academic ethics. Within academic and scientific communities, particularly at universities and research institutions, such conduct is considered among the gravest breaches of ethical standards. It can unjustly advance an individual's academic career at the expense of the original author, undermine the credibility of research institutions, and damage the integrity of publicly funded scholarships. Despite the widespread implementation of plagiarism detection systems, the prevalence of such infringements remains high, exacerbated by the ease of access to digital content and the growing role of AI. The increasing use of AI tools raises complex questions around authorship attribution, including the legal status of outputs generated using existing content, the responsibilities of AI developers, and the enforceability of copyright protections in this context—issues that remain largely unresolved.

As the scale and forms of copyright infringement are expanding, a lack of attention to this issue may not only lead to the weakening of academic culture and the discrediting of scientific results, but also affect the overall cultural, social and economic development of the society.

The legal protection of creative and scientific work is universally recognised an essential guarantee of innovation and socio-economic development. Author rights are affirmed both in international human rights instruments such as Article 27(2) of the Universal Declaration of Human Rights ('*Everyone has the right to the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author*') as well as in the Constitution of the Republic of Lithuania (Article 42—'*The law shall protect and defend the spiritual and material interests of an author which are related to scientific, technical, cultural, and artistic work.*'). In Lithuania, copyright protection is ensured through a multi-layered legal framework, encompassing not only civil and administrative, but criminal liability as well, the importance of which is recognised worldwide. The CC includes Chapter XXIX, 'Crimes Against Intellectual Property', which establishes criminal liability for five offences, including misappropriation of authorship under Article 191.

Despite its inclusion in the CC, misappropriation of authorship remains statistically rarely registered. From 2003 to mid-2025, only 24 offences under Article 191 were registered, most of which did not result in prosecution. This low incidence may reflect a high degree of latency rather than a low rate of occurrence. A potential contributing factor is the ambiguity surrounding the

scope and interpretation of Article 191 and its relationship to other legal provisions, which may lead to inconsistent application by legal practitioners. This thesis therefore undertakes a detailed examination of the constituent elements of the offence (*corpus delicti*), explores the doctrinal and practical challenges associated with its enforcement, and proposes revisions to clarify its legal scope. The analysis also differentiates among the civil, administrative, and criminal forms of liability applicable to misappropriation of authorship—an area that has received limited attention in the existing national literature. The analysis of all publicly available case law on misappropriation of authorship in civil, administrative and criminal cases is also necessary, which has not been carried out so far either.

The issue of proportionality of criminal liability for misappropriation of authorship also warrants critical examination. Although this offence constitutes a serious breach of the moral right of authorship, its inclusion within the realm of criminal law—alongside civil and administrative remedies—raises questions about the necessity and appropriateness of such legal regulation. This research addresses the legitimacy of criminal sanctions for moral author rights' violations and evaluates the proportionality of the state's response, including analysis of criminal sanctions, as well as a comparison of the different types of liability for the offence.

Since the adoption of the 2000 CC, legislative amendments have frequently introduced new criminal offences, while decriminalisation has been relatively infrequent. As legal norms must evolve in response to societal change, it is essential to periodically assess the social relevance and severity of existing criminal offences. The formulation of criminal policy must be guided by coherent and well-substantiated arguments: criminal law must be reserved for the protection of core societal values and must not be employed excessively or unjustifiably. Accordingly, this thesis assesses the original rationale behind the criminalisation of misappropriation of authorship and considers whether partial or full decriminalisation is justified in light of current legal, social, and ethical considerations—an issue not previously addressed in depth within the legal doctrine.

2. THE OBJECT OF THE DISSERTATION RESEARCH

The object of this dissertation is reflected in its title: criminal liability for misapropriation of authorship.

The dissertation examines and evaluates the compliance of misapropriation of authorship with the criteria for criminalization of acts, explores the relevant international legal standards, and analyzes the

peculiarities of Lithuanian criminal law regulation in the context of the criminal legal regulation of other EU Member States. It provides a detailed analysis of the historical development of the offense, its constituent elements, types and degrees of punishment, and the placement of this norm within the broader system of legal norms. Furthermore, the dissertation addresses problematic issues related to the differences between infringements of authors' rights, the qualification of similar criminal offenses, and substantiates the necessity of the crime of misapropriation of authorship in the Lithuanian CC.

The importance of international legal regulation for copyright protection is undisputed and extensively addressed in scholarly literature (e.g., works by R. Birštonas, V. Mizaras, P. Švedas, M. Kiškis, among others), however, this dissertation focuses specifically on international and EU-level criminal legal regulation. It also investigates how misappropriation of authorship is criminalised in all 27 EU Member States' criminal laws (and in selected cases—other jurisdictions), comparing it with Lithuanian criminal regulation, regarding the constituent elements, aggravating circumstances, and penalties for the offense. Due to fundamental differences in legal traditions, criminal legal frameworks of countries following the Anglo-Saxon legal tradition fall outside the scope of this dissertation.

It is important to emphasize that the current understanding of criminal legal regulation in the field of intellectual property cannot be fully grasped without considering its historical development. However, to the best of the author's knowledge, no comprehensive historical analysis of criminal liability for infringements of moral author rights has been conducted to date, either in Lithuania or internationally. Although isolated studies exist on the historical development of specific copyright-related criminal provisions, there is a lack of scholarly work offering a systematic overview and comparison of the earliest criminal norms for the protection of authorship, including the legal and social circumstances of their emergence. It is important to addresses that gap, therefore, a comparative historical analysis of the development of criminal norms protecting authorship in the United Kingdom, the United States, and France—three states that first introduced such protection—is being presented.

It should also be noted that historically criminal and civil regulations regarding copyright varied significantly across different regions of Lithuania. For this reason, a separate analysis of historical legal frameworks in Vilnius Region, the Klaipėda Region, and Užnemunė and the rest of Lithuania (the Greater Lithuania) is conducted, focusing on laws establishing criminal

liability for misappropriation of authorship. As a result, a comparative review of the criminal law traditions of foreign states that influenced them—namely of Germany, Poland, and Russia—is conducted too. Such cross-regional and cross-jurisdictional historical analysis remains rare in current legal doctrine but is essential for a comprehensive understanding of the evolution of criminal liability in the field of authorship protection. Having a full picture of the norm's emergence, its modifications and its content, it is possible to fully evaluate current criminal liability for misappropriation of authorship.

Lastly, eventhough criminal liability may be enforced through various means without imposing a sentence—such as suspended sentencing, exemption from criminal liability—these alternatives are not analyzed in depth due to the limitations of the dissertation's scope. The research also focuses solely on criminal penalties applicable to adult natural persons, excluding juvenile criminal liability, as it has significant peculiarities, while legal persons' criminal liability for misappropriation of authorship is excluded due to the lack of significant peculiarities.

3. THE AIM AND TASKS OF THE DISSERTATION

The main **aim** of this thesis is to investigate and assess the reasonableness, proportionality and appropriateness of the legal establishment and regulation of criminal liability for misappropriation of authorship through evaluation of its legislative, doctrinal, practical, historical and comparative aspects, based on the historical development of this norm, its compliance with the usual general criteria for the criminalisation of criminal acts, the totality of elements of *corpus delicti* in the main and the qualified compositions of this offence and penalties provided for by Article 191 CC.

In order to achieve the aim of the dissertation, the following **tasks** are set, taking into account the object of the research and its limits:

1. **To examine historical development of the misappropriation of authorship norm** and individual features of the *corpus delicti* of this crime from the oldest legal norms that provide criminal liability for this crime, both in the world and in Lithuania, to the present day. To examine the development of Lithuanian legal regulation in the individual parts that make up its current territory: the Greater Lithuania, Vilnius Region, Klaipėda Region and Užnemunė, since due to historical circumstances, criminal legal regulation was not unified within these parts of the Lithuanian territory.

2. **To assess the compliance of misappropriation of authorship** with the criteria for the criminalization of offenses identified in Lithuanian criminal law doctrine, including characteristics reflecting the dangerousness (harmfulness) of authorship misappropriation, compliance with the *ultima ratio* principle of criminal law, prevalence, as well as international and EU legal regulations on intellectual property crimes, as a potential factor influencing the criminalization of misappropriation of authorship, assessing it from vertical and horizontal perspectives: international and EU legislation establishing criminal provisions for the protection of copyright, as well as the criminal provisions on misappropriation of authorship in all 27 EU Member States.
3. To analyse the case law on misappropriation of authorship in civil, administrative, and criminal cases from the beginning of their registration until 2024-12-31.
4. To analyse the norm of misappropriation of authorship in Article 191 of the CC, by examining all of its consisting parts:
    4.1. the content and evolution of the constituent elements of the *corpus delicti* of this criminal offence (object, objective side, subject and subjective side), as set out in the main and qualified dispositions of the norm, using legal texts, doctrine, case law, and other sources; to highlight the problems related to their determination and the criteria for distinguishing this offense from similar crimes, civil law violations, and administrative offenses;
    4.2. the sanctions of the main and qualified norms, the content of the types of penalties established therein, their adequacy to the harm caused by misappropriation of authorship, the internal (within the CC) and inter-branch (criminal and administrative) compatibility of sanctions, and a comparison of criminal liability for analogous acts in other countries.

4. STATEMENTS TO BE DEFENDED

Both the aim and tasks of the thesis led to the following defended statements:

1. Misappropriation of authorship meets the criteria for criminalisation of offenses as described in Lithuanian criminal law doctrine, such as sufficient dangerousness and prevalence of the act, compliance with the principle of *ultima ratio* in criminal law, and falls within the appropriate scope and limits of criminal law. The need to prohibit this criminal offense in Lithuania is also justified by the historical development of

the establishment of misappropriation of authorship in Lithuanian criminal laws and the examples of criminal legal regulation in EU Member States.

2. In the basic form of the offence, misappropriation of authorship should be constituted by the intentional publication, communication to the public, display or performance, under one's own name, of a work (or a part thereof) subject to another person's copyright. In the aggravated form of the offence, only those qualifying circumstances of misappropriation of authorship should be established which affect solely the author's personal non-proprietary (moral) right to authorship — namely, forcing the author of a work or a part thereof to acknowledge another person as a co-author or to renounce the right of authorship, by the perpetrator taking advantage of his/her official position or by resorting to psychological coercion.
3. The types of punishment specified in the sanctions under Article 191(1) and (2) of the CC are consistently and systematically aligned with the punishments and penalties provided for in the sanctions under other provisions of the CC and the CAO. The categories of minor intentional crimes adequately reflect the dangerousness of basic and aggravated misappropriation of authorship, and the modest difference in the term of imprisonment (a maximum of 2 and 3 years of imprisonment) is sufficient to ensure differentiation and consistency in criminal liability.

5. SCIENTIFIC NOVELTY AND SIGNIFICANCE OF THIS RESEARCH

This dissertation undertakes several aspects of analysis, each marked by significant originality, novelty, and relevance for both legal scholarship and practice. This is evidenced by the following six aspects:

1. The dissertation seeks to identify the oldest criminal norm on misappropriation of authorship both globally and in Lithuania. To the author’s knowledge, neither Lithuanian nor foreign criminal legal doctrine has previously examined the historical development of criminal regulation concerning moral rights of authors, nor has it identified the earliest known provision addressing misappropriation of authorship. Not only was this objective achieved, but the analysis was also conducted with exceptional depth: the dissertation examines the distinctive legal regulation in each region of Lithuania where, due to historical circumstances, different legal systems applied—namely, the Klaipėda Region, Užnemunė (Suvalkija), the Vilnius Region, and the

remaining territory of Lithuania (the Greater Lithuania). No prior criminal law research in Lithuania has undertaken a historical analysis of such scope and detail.

2. The dissertation presents all versions of misappropriation of authorship norm that have existed in the territory of Lithuania, including those written in Old Russian and other foreign languages, along with their translations into Lithuanian—an approach rarely found in legal doctrine. The annexes conveniently provide the texts, thus facilitating future research on this topic.
3. The dissertation evaluates whether the offence of misappropriation of authorship meets the established criteria for criminalization—an issue that has not been addressed in the doctrine to date. The findings of this analysis substantiate the necessity of retaining this offence in the CC, supporting the conclusion that misappropriation of authorship should not be decriminalised. This has implications for the overall copyright protection system and for each author's ability to defend their rights effectively.
4. All publicly available civil, administrative, and criminal cases involving misappropriation of authorship have been collected and analysed—a study of this kind has not previously been conducted in Lithuania. The results of this analysis offer an additional layer of insight into every aspect of criminal liability for misappropriation of authorship.
5. The dissertation examines the criminal laws of all 27 EU member states, identifying not only the criminal provisions regulating misappropriation of authorship but also the minimum and maximum amounts of two types of penalties—a fine and imprisonment. These provisions are systematically compared in order to evaluate the proportionality and adequacy of Lithuania's criminal legal regulation—an undertaking not previously attempted in Lithuania or abroad.
6. All constituent elements and characteristics of the misappropriation of authorship crime, as defined in the applicable legal norm, are analysed in detail. The dissertation also offers solutions for distinguishing this offence from similar legal violations and crimes—an issue addressed in existing doctrine only briefly. This analysis is of practical value to legal professionals dealing with civil, administrative, or criminal cases involving misappropriation of authorship, as well as to legislators seeking to refine the criminal law framework.

The combination of research tasks makes this dissertation unique both in Lithuanian doctrine and in the wider international legal context.

6. RESEARCH METHODS

A variety of research methods were employed in this dissertation to achieve the specific research objectives, applied in a complementary and integrated manner. The study primarily relies on a combination of document analysis, historical, comparative, and systematic analysis methods, along with case law analysis, descriptive statistics, and teleological, linguistic, and descriptive methods.

The **document analysis** method was applied to conduct a qualitative examination of the texts of current and repealed legal acts related to the establishment of criminal liability for misappropriation of authorship, reports from various institutions, explanatory notes on the drafting of legal acts, decisions, media publications, etc., as well as by examining sources of legal doctrine. This research allowed for a retrospective and prospective assessment of the dynamics and trends in the evolution of criminal liability for misappropriation of authorship.

The **historical research** method was used to analyse the development of criminal legal regulation in the fields of intellectual property and copyright law, as well as the evolution of the elements of *corpus delicti* of misappropriation of authorship from the first half of the 19th century to the present day. Most chapters or subsections of the dissertation begin with a historical analysis of the relevant legal aspect of the research. This method allowed to assess the causes and tendencies of the emergence and change of criminal liability for misappropriation of authorship.

The **comparative method** was employed in several instances:

1) To compare criminal legal regulation in Lithuania and other EU member states regarding the misappropriation of authorship norm and its corpus delicti, as well as penalties (fines and imprisonment).
2) In historical analysis by:
    a. comparing the oldest global criminal provisions on misappropriation of authorship;
    b. comparing the current norm's wording, constituent elements, and penalties with previous Lithuanian laws;
    c. comparing historical regulations across Lithuanian regions (the Greater Lithuania, Vilnius Region, Klaipėda Region, and Užnemunė.
3) In analyzing judicial practice by comparing factual circumstances and legal elements in civil, administrative, and criminal cases, and assessing the link between offense severity and legal proceedings.

4) To assess the dangerousness (harmfulness) of misappropriation of authorship relative to other minor crimes in the Lithuanian CC, and to distinguish it from similar criminal, administrative, and civil violations.

The **systematic analysis method** was employed to evaluate Article 191 of the CC within the system of CC norms, administrative offenses and civil law violations, including criteria reflecting its harmfulness. It was also used to assess the relationship between the elements defined in Article 191 of the CC and those established in the LC&RR, as well as to discuss the relationship among penalties established in the CC for misappropriation of authorship.

The **case law analysis method** was employed to review all existing civil, administrative, and criminal cases using legal databases to identify patterns in misappropriation of authorship offenses: using two case law search engines—'Infolex.lt' and 'Liteko.teismai.lt'—a search was conducted of all publicly available misappropriation of authorship case law in civil, administrative and criminal cases until 31 December 2024 using four keywords: "plagiarism", "misappropriation of authorship", "appropriated authorship" and "Article 191 of the CC". All cases were grouped according to identical factual circumstances in order to determine the real number of actual situations of misappropriation of authorship. The cases were analyzed, assessing many different aspects (the object of misappropriation of authorship, the act, the liability imposed, etc.). This analysis allowed to evaluate individual features of composition of Article 191 of the CC. The case law analysis method was also used to analyze the practice of the Court of Justice of the EU in interpreting and clarifying specific elements of the misappropriation of authorship offense.

The **descriptive statistics method** was used to present statistical data on registered criminal offenses, cases adjudicated in first-instance courts, data on the outcomes of pre-trial investigations, administrative violations investigated by the Office of the Ombudsperson for Academic Ethics and Procedures under Article 123 of the CAO, as well as data provided by LATGA and AGATA on the collection and distribution of remuneration to holders of copyright and related rights.

The **teleological method** was applied to interpret the intent and rationale behind Article 191 of the CC and its amendments.

The **descriptive method** was used to summarise and compare scholarly views on misappropriation of authorship, present historical legal norms and the context of their emergence, and examine penalties for minor crimes.

The **linguistic method** helped clarify key terms in Article 191 of the CC and the LC&RR, and aided in translating misappropriation of authorship provisions from foreign languages into Lithuanian.

7. THE STRUCTURE AND SUMMARY OF THE RESULTS OF THIS THESIS

7.1. Summary of the Results of Part 1: 'Historical Development and Legal Theoretical Basis of Copyright Protection in Foreign Countries and in Lithuania'

The whole dissertation consists of an introduction, a four-part research section, conclusions and appendices.

The first part of the thesis analyses the historical development of the crime of misappropriation of authorship in foreign countries and in Lithuania. The analysis revealed, that although, in general, civil copyright protection was established in France later (in 1791) than in Great Britain (in 1709) or the USA (in 1790), France quickly surpassed them, and became the first to establish criminal liability for copyright infringements in 1810, while Great Britain did so only in 1862, and the USA in 1897. The first criminal law establishing criminal liability for misappropriation of authorship in Lithuanian territory during the occupation of Russian Empire was the Appendix to the Censorship Statute of January 8, 1830, 'Provisions on the Rights of Creators, Translators and Publishers' and its paragraph 24 (it means, it was done before the aforementioned Anglo-Saxon states, following the French example). It is noted, that many of the ammendments to the norm of misappropriation of authorship have been done likely due to improved and widespread technological advancements in society.

The analysis also proved that criminal legal protection against misappropriation of authorship wasn't unanimous in the whole current territory of Lithuania. Historically throughout time separate parts of Lithuanian territory belonged to different states, which provided for different legal protection of authorship. It is concluded, that:

1) In **the Greater Lithuania** (current Lithuanian territory including Vilnius but excluding Klaipėda and Užnemunė), criminal copyright protection arose the earliest—at 1830 and was protected by different laws without gaps until the current day.
2) **Vilnius region** had a different criminal copyright protection than the Greater Lithuania only during the time from 1920 to 1939 when, due to a temporary occupation, Polish criminal and copyright laws were in

force. Two laws—Polish CC and Copyright Act—provided criminal liability for this crime and for a short period of time (between 1926 and 1932)—both were in force with conflicting misappropriation of authorship norms.

3) In **Klaipėda region**, from 1795 until the end of World War II, German legislation was in force, which did not provide for criminal liability for misappropriation of authorship. Copyright appropriation could be punished only through the establishment of material copyright infringements (acts of illegal reproduction) or violation of the right to the author's name. Misappropriation of authorship was considered a crime in Klaipėda region only since 1945, when the laws were unified with those of the Greater Lithuania.
4) The dependence of **Užnemunė region** changed several times after the last division of the The Polish–Lithuanian Commonwealth in 1795. In 1807 Napoleon announced the enforcement of his Civil and Commercial Codes in Užnemunė, they remained in force until 1940‘s, eventhough Užnemunė was incorporated into the Russian Empire in 1815. This may have created a paradoxical legal situation in Užnemunė—Russian *civil* laws on copyright didn’t apply in Užnemunė (as Napoleonic laws were in force, protecting only property rights, and the civil laws of the Russian Empire were not applied here), yet Russian *criminal* laws likely did apply, offering only criminal legal protection against misappropriation of authorship instead of civil legal protection.

After the USSR occupied Lithuania and annexed it to the Soviet Union, the law of all these territories became uniform. It is also noted that in many instances due to war and territorial occupations, the application of law was paralyzed in practice, therefore making this analysis more theoretical.

7.2. Summary of the Results of Part 2: ‘Criteria for Criminalization of Misappropriation of Authorship’

The second part of the thesis analyses the criteria for the criminalisation of misappropriation of authorship: the dangerousness (harmfulness) of misappropriation of authorship, its compatibility with the principle of *ultima ratio*, the prevalence of the crime, the scope and limits of the criminal law, and the vertical and horizontal aspects of foreign legal regulation.

It is concluded, that Art. 191 of the CC complies with all the criminalization criteria and is reasonably provided in the CC:

1) The dangerousness and harmfulness of misappropriation of authorship is proven through the underlying cultural, economic and social reasons. The harmfulness of misappropriation of authorship lies in its impact on:
   a. society's cultural and spiritual development, the author's identity embeded into the creation, and Lithuania's cultural integrity in the view of international investors;
   b. the author's and the state's economic interests—causing direct harm or creating the risk of it by the use of economic rights in the future, as well as affecting GDP, jobs, and wages;
   c. the victim's human and social capital, as well as the broader social harm, especially for creators with limited ability to defend their rights in civil proceedings.
2) The level of dangerousness (harmfulness) of this offence corresponds to the dangerousness (harmfulness) of other minor criminal offences under the CC.
3) The crime of misappropriation of authorship aligns with the *ultima ratio* principle as a valid ground for criminalization, even though a system of civil and administrative measures are also in place. However, it is noted that applying this principle should be mainly the legislator's role, not left to the discretion of law enforcement and courts due to the principle of separation of powers. Despite the authors' existing possibilities to defend their rights, both the statistics and case law on such offenses remain limited and the latency of its commission is high, which is partly shown by various plagiarism and other studies.
4) Finally, the foreign legal framework is discussed in its vertical and horizontal aspects: international and EU legislation on criminal legal remedies for the protection of intellectual property rights, and an overview of the specificities of the regulation of criminal liability for misappropriation of authorship in 27 EU Member States. There are and will be no mandatory international provisions to force implementation of criminal liability for infringement of moral author rights. Despite this, criminal liability for misappropriation of authorship is established not only in the CC of Lithuania, but also in many of the EU Member States.

7.3. Summary of the Results of Part 3: '*Corpora delicti* of Misappropriation of Authorship'

The third part of the thesis analyses the main and qualified *corpora delicti* of misappropriation of authorship, established in parts (1) and (2) of the Article 191 of the CC, their constituent elements and their content.

The study begins with analysis of the **object and subject matter** of authorship misappropriation, distinguishing between its general and direct objects, and discussing the types of works involved and related legal challenges. It concludes that renaming Chapter XXIX of the CC from 'Crimes Against Intellectual and Industrial Property' to 'Crimes Against Intellectual Property" in 2023 was reasonable, but the title should be further revised to "Crimes Against Intellectual Property Rights' to better reflect the intangible nature of such rights. This intangibility distinguishes authorship misappropriation from crimes like theft, which involve physical objects. The study also finds that Article 191(1) of the CC is a blanket norm reliant on the LC&RR, which, while not defining all relevant terms, provides key criteria—originality, creativity, and objective expression—for recognizing a copyrighted work. Over time, the list of creative works in Article 191(1) has changed, affecting the scope of the norm. Although the norm could be worded differently without altering liability, a revision is recommended to meet proper legislative drafting standards.

The analysis of the **objective side** of authorship misappropriation reveals that Article 191 of the CC is too narrow, covering only publishing or public communication of the copyrighted works. It should be expanded to include other uses of economic rights, such as public display and performance. The inclusion of forcing an author to accept another as a copyright successor in paragraph 2 is also problematic, as it targets property rights, not the right of authorship, which causes contradictions in the system of CC, and therefore should be removed from the norm. Across the EU, legal approaches vary in scope and protected rights, for example, some include broader criteria like commercial scale or financial harm. However, adding such elements in Lithuania is discouraged, as this crime rarely causes immediate, measurable financial damage—its consequences are often uncertain and unpredictable.

The **subject of the offence** is also described in this part of the thesis. Historically the minimum age for this offence varied, being 10, 14 and 16 years old. There are no other special conditions for the subject for criminal liability to arise. It is concluded that legal persons can and should be liable for misappropriation of authorship, there is only one case in practice where this

need emerged and at that time criminal liability for a legal person for this crime was not established in the CC.

Finally, the **subjective aspect** (*mens rea*) of this crime is described, such as guilt, motives and aims. It is concluded, that this is a crime, committed with direct intent, negligence cannot be punishable. The inclusion of elements such as financial gain, commercial scale, or other consequences within the legal norm would raise significant challenges in establishing the content of intent, as it would require the offender to have foreseen specific outcomes with precision. However, the intent of 'financial gain' could be considered as a qualifying condition. Certain aspects of criminal liability for misappropriation of artificial intelligence (AI) generated outcomes are discussed, deducting that this act would lack the necessary content of guilt as the culprit may not identify the outcome to be a copyrighted creation.

7.4. Summary of the Results of Part 4: 'Punishment for Misappropriation of Authorship and its Systemic Assessment'

The fourth part of the thesis analyses the types of penalties that can be imposed for misappropriation of authorship as the main form of criminal liability for misappropriation of authorship. The amount of different penalties—a community service, a fine, restriction of liberty, arrest and imprisonment for a fixed term—on natural persons for minor offences are discussed. The amounts of fines and imprisonment are compared with the levels of these penalties for misappropriation of authorship provided for in the criminal laws of all 27 EU Member States.

The analysis of case law revealed that out of all the types of punishments provided for in the sanctions for misappropriation of authorship, only a fine was imposed in court practice; its amount was not calculated from the previously valid rule of midpoint (average) in any case and was close to the minimum amount that can be imposed. It is suggested that returning to the rule of imposing penalties based on the midpoint of the prescribed range is unacceptable, as it results in disproportionately severe punishments—most notably, excessively high fines for both natural and legal persons. The shift to the rule of imposing penalties starting from the minimum should be viewed very favorably.

It is also concluded, that in determining criminal sanctions or imposing obligations and prohibitions on a natural person, courts should consider the intellectual nature of the crime of misappropriation of authorship and the typical circumstances under which it is committed. In the author's view, measures involving restrictions on an individual's physical liberty are of

limited relevance and effectiveness in such cases, however, *ultima ratio* principle would suggest to keep all the current punishments in the sanctions.

The offenses established in Article 191(1) and (2) of the CC fall under the same category of minor intentional crimes, which results in the same minimum and maximum penalties, with the exception of the maximum term of imprisonment. Consequently, the court has broad discretion in imposing a sentence to take into account the greater harm posed by the act established in the aggravated form. However, this difference in sanctions is sufficient to maintain differentiation and consistency in criminal liability, and from a systemic perspective, the internal consistency of the sanctions is appropriate.

The ranges of fines for misappropriation of authorship, as established in the sanctions of Article 191 of the CC, are appropriately aligned with the fine limits established in Article 123 of the CAO (misappropriation of authorship in the academic field), which justifies their inter-branch consistency and complies with the essence of the *ultima ratio* principle. However, the narrow and non-universal scope of application of Article 123 of the CAO does not allow for administrative liability to be imposed for acts of misappropriation of authorship of lesser harm. Such legal regulation is difficult to resolve due to the impossibility of differentiating the danger (harmfulness) of acts based on the specific elements of criminal offenses, which are determined by the particularities of the commission of this crime.

A comparative analysis of fines and imprisonment across 27 EU Member States reveals significant variation in both of these punishments with no clear link to national GDP or cultural approaches to intellectual property. Lithuania stands out for having the highest minimum fine for misappropriation of authorship in the EU, though its maximum fine and imprisonment terms are relatively average.

In terms of the temporal validity of legislative amendments (i.e., their retroactive application), particular care must be taken when calculating the amount of a fine. This is because the value of fines has continually changed—not only due to amendments to the minimum and maximum limits of fines in 'MGL' units under the CC for certain categories of crimes, but also due to changes in the value of the 'MGL' itself by resolutions of the Government of the Republic of Lithuania.

The thesis ends with the **conclusions** of the dissertation research, based on the defended statements, and offers suggestions to the Lithuanian legislator on possible amendments to the legal acts related to the problematic aspects revealed during the dissertation research.

The dissertation also includes **appendices**: 10 tables and 7 pictures supplementing the historical analysis (the text of all the norms of

miappropriation of authorship in force in the territory of Lithuania and their translation into Lithuanian, presented in the form of tables, as well as a graph depicting the intricate complexities of the 19th-20th centuries regulation), tables presenting the statistics of the offences registered under the current CC, the court cases, a table showing the evolution of all the penalties under the misappropriation of authorship norm, pictures showing the amounts of the penalties and others.

8. CONCLUSIONS

1. The criminal liability for misappropriation of authorship established in Article 191 of the CC complies with the criteria for the criminalization of offenses identified in Lithuanian criminal law doctrine: it is grounded in historically established and still relevant cultural, economic, and social arguments based on the danger posed by the offense; it is sufficiently widespread; it falls within the scope and limits of criminal law; and it complies with the principle of ultima ratio in criminal law.
2. Neither international nor EU criminal law establishes, nor will it establish, criminal protection of author's moral rights due to the limited scope of EU competence. Furthermore, the scope of criminalization of misappropriation of authorship varies significantly across the criminal laws of all 27 EU Member States due to the considerable discretionary freedom in determining the chosen national limits of criminal legal protection for copyright. The national criminal law framework established by the Lithuanian legislature is not exceptional and falls within the list of countries that have adopted a relatively broad scope of application for this provision.
3. The scope of criminal liability for misappropriation of authorship, when assessed through the definition of the individual elements of the offence in the dispositions of paragraphs 1 and 2 of the Article 191, is considered, in some cases, to be adequate to the need for protection provided by the provision, and in others, too narrow or too broad:
    3.1. The subject matter of the offense in Article 191(1) and (2) of the CC should be clarified by using the term 'object of copyright' without listing specific types of works or providing detailed parenthetical explanations, thereby avoiding any doubt as to which object's misappropriation of authorship is established as a criminal offense. In criminal proceedings, when assessing whether a particular result of intellectual activity can be considered an object of copyright (the subject matter of the offense), it is not the type of

work that is of essential importance, but rather the originality of such a result of intellectual activity as the fundamental criterion for the legal protection of the work.

3.2. The current scope of Article 191 of the CC justifiably excludes protection of related rights or industrial property, given the considerable discretion available to the legislator regarding the scope of this criminal provision. However, the misappropriation of authorship of industrial property object has been unjustifiably decriminalized in the dynamics of amendments to the CC and should be reversed by reintroducing it under another—Article 195 of Chapter XXIX.

3.3. The description of the offense in Article 191(1) of the CC through the exercise of only two property rights—publication and communication to the public—is too narrow in scope and must be broadened. However, practice shows that an overly broad definition of the provision leads to its non-application, which is why it must be formulated more precisely in such a way that it additionally covers the acts of public display and public performance. Currently, legal doctrine proposes an expansive interpretation of the definition of communication to the public as encompassing public display, performance or any other form of public use, however, it does not correspond to the content of the LC&RR and is unlawful in a criminal law sense.

3.4. The qualifying element '*compelled <...> the author to recognize another person <...> as the successor to the author's rights*' is incompatible with the purpose of the provision and creates a systemic conflict with the offense of extortion established in Article 181 of the CC that cannot be resolved by the rules of concurrence of laws; therefore, it must be removed from the disposition.

3.5. The provision of Article 191(1) of the CC rightly does not and has never established financial consequences (financial gain obtained, significant financial damage caused), as these are generally not characteristic of the misappropriation of authorship and do not reflect the purpose of the provision to protect the non-pecuniary right of authorship. In practice, the presence of these optional elements cannot be required as a necessary condition for criminal liability for misappropriation of authorship, and their absence does not in itself negate the harmfulness of misappropriation of authorship, which is why the application of criminal liability, even

in the absence of financial consequences, does not violate the principle of *ultima ratio*.

4. From the perspective of systemic internal consistency (by comparing the severity of the offense and the penalties set forth in different parts of the same article with one another and in the context of other provisions of the CC), the penalties for misappropriation of authorship established in Article 191(1) and (2) of the CC are defined appropriately, and the corresponding categories of minor intentional crimes adequately reflect the danger of this offense in the context of other provisions of the CC and should not be changed. When assessing the differing degrees of dangerousness between the main and aggravated provisions of the article, the established small difference in sanctions (a maximum of 2 and 3 years of imprisonment) is sufficient to maintain differentiation and consistency in criminal liability.
5. From the perspective of systemic inter-branch (criminal and administrative) consistency, when evaluating only the sanctions currently established in Article 191 of the CC and Article 123 of the CAO, the fine amounts for misappropriation of authorship, as established under Article 191 of the CC, are appropriately aligned with the fine amounts established under Article 123 of the CAO for a narrow-scope misappropriation of authorship in the academic sphere, maintaining their consistency, which justifies their interdisciplinary harmonization and is consistent with the essence of the *ultima ratio* principle.
6. Although the sanctions have been properly harmonized, the currently inconsistent scope of application of the provisions of the CC and the CAO needs to be adjusted: Article 123(1) of the CAO covers only a narrow range of misappropriation of authorship cases in the field of academic activity. Therefore, there is currently no universal possibility to impose administrative liability for all less serious cases of misappropriations of authorship, while criminal liability – only to the most serious cases, which should be considered a goal for the future. It is possible to establish a consistent gradation of criminal and administrative liability by incorporating additional subjective elements into Article 191 of the CC (e.g., commercial purposes or selfish motives), however, these can only be properly selected after assessing the typical motives for committing misappropriations of authorships, and existing judicial or pre-trial investigation practices are insufficient for this purpose, requiring additional research.

7. There are very significant differences among EU Member States, both in the amounts of fines that may be imposed for the crime of misappropriation of authorship, and in the lengths of custodial sentences. The scope of criminal liability for misappropriation of authorship established by the Lithuanian legislature, as judged by the amounts of fines and prison sentences, is adequate and typical in the context of EU Member States, with the exception of the minimum fine, which is the highest in the entire EU and should be lower.
8. Taking into account all the arguments presented in the dissertation and the recommended changes, the following final version of the Article 191 of the CC is proposed:

'Article 191. Misappropriation of Authorship

1. *A person who publishes, communicates to the public, displays or performs as his own a copyrighted work or part thereof created by another person,*

shall be punished by community service or by a fine or by restriction of liberty or by arrest or by a custodial sentence for a term of up to two years.

2. *A person who, by taking advantage of his official position or by resorting to mental coercion, forces the author of a copyrighted work or part thereof to acknowledge another person as the co-author or to renounce the right of authorship*

shall be punished by community service or by a fine or by restriction of liberty or by arrest or by a custodial sentence for a term of up to three years.

3. *A legal entity shall also be held liable for the acts provided for in this Article.*'

INFORMATION ABOUT THE DISSERTATION AUTHOR

Education

2016–2020 – PhD Studies at Vilnius University Faculty of Law.
2019-03/05 – Harvard University (USA) 12-week online Copyright Law courses 'CopyrightX'.
2011–2016 – Master's degree from Vilnius University Faculty of Law.

Work experience

Vilnius University, Faculty of Law – Department of Criminal Justice

- Lecturer | *2020 – 08/2022; 2025 – Present;*
- Junior Assistant | *2019–2020;*
- Junior Researcher| *2017–2019.*

Courses taught:

- *Criminal law. Special part* – Lectures for 3rd-year Law students (2025).
- *Introduction to Criminal Justice II/II* – Lectures for 2nd-year Criminology students (2025).
- *Criminal Law: Special Part I & II* – Seminars for 3rd-year law students (2017–2022, 2025).
- *Criminal Law: General Part I & II* – Seminars for 2nd-year law students (2020–2022, 2025–Present).
- *Criminal Law: General Part* – Lectures for supplementary law program students (2022).
- *Language of Criminal Law* – Lectures for MA students, Faculty of Philology (2021).

Vilnius University, Faculty of Law – Administration

- Specialist for Projects | *04/2022–08/2022; 10/2024–07/2026;*
- Specialist | *2016–2017*.

Main scientific and research projects

2021–2022 – Junior Researcher in the research project '*Challenges of the Systemicity of the Special Part of the Criminal Code*' (CRIMCODE-SPEC) carried out by the Department of Criminal Justice of the Faculty of Law of Vilnius University, during which the monograph 'Challenges of the Systemicity of the Special Part of the Criminal Code of the Republic of

Lithuania' was prepared. The project was financed by the Research Council of Lithuania (agreement No. S-MIP-19-18/(1.78)SU-1074).

23/11/2018 – a lecturer/trainer in the project '*Development and Implementation of the National Science Popularization System*' implemented by Vilnius University together with the Lithuanian Academy of Sciences (project code 09.3.3-ESFA-V-711-02-0001). One-day trainings for 10–12th grade high school students of Vilnius Pilaitė Gymnasium on the basics of criminal law and criminal liability; a mock trial was conducted.

Significant expert activity, membership

2017–2022 – a member of Vilnius University Faculty of Law Science Center of Criminal Law Special Part.

DEDICATIO.

Um mecum cogitabam, quibus diſſertatio hæc foret dedicanda, en ob oculos meos, Vos Viri & Mulieres Reverenda Claritate & Dignitate conſpicui verſabamini. Ad eximium diſſertationis iuris hujus DUCTOREM, DIGNISSIMUM PROFESSOREM, ARMANUM ABRAMAVICZIUM, *ſingulariter dilectum, honoris & felicis ominis causa! Mirabitur quis fortaſſe, quod eandem diſſertationem Venerabili Reverendiſſimæ Dignitati, Ampliſſime Iudex, graviſſimo ac diutino morbo pene confectæ, inſcribere audeam, quippe quam morbus interdum ægre ſpiritum ducere ſinit, nedum diſputationem aliquam legere. Sed non raro in melius mutatur per diligentiam, annis venientibus, ingenium. Conſervet Deus omnipotens PerIlluſtrem Tuam Excellentiam ab omni periculo & malo, vitamque Tibi longam, quam benigniſſime largiatur! Digna reſpondebunt operoſis præmia curis: Poſteritas ſemper ABRAMAVICZIUM in ore feret. Digni laude viri nomen poteritne perire? Abſit! Namque iſtud fama perire vetat.*

Etiam PRUDENTISSIMO PROFESSORI GINTARO SZVEDO *operam meam dedico. Caſtra qui Martis ſine chiliarcho miles armatus ſequitur cruenta, is poteſt hostes*

animi feroces vincere nunquam: Quiſque Muſarum ſequitur palæſtras, tiro vexatur, niſi præſes adſit, antagoniſtas ſuperans potentes flumine lingvæ. Has qualeſcumque ſtudiorum meorum primitias, tanquam devotæ venerationis, piæ mentis ac debitæ obſervantiæ teſſeram ſubmisse obfero, ſpe connixa certiſſima, vultu benigno acceptas fore.

Dedico & SAPIENTISSIMO DOCENTI GINTAUTO SAKALAUSKO. *Notum eſt, quod arcus nimium intenſus facile rumpitur. Tibi gratiam magnam habeo pro auxilio, portus mihi eras. Effunde universa eloquii flumina Univerſitatis Vilnenſis, nondum aureæ Sapientiæ, & auro gravioris facundiæ æquabis Torrenti, qui ab ore manat Gintauti. Ego vero in hiſce foliolis non rudi tantum labore ſed & tempore ipſo Tui nominis immortalitati litauerim. Cum auxilio Tuo*

jamque opus exegi, quod nec Jovis ira nec ignis
nec poterit ferrum nec edax abolere vetuſtas.

Gratias magnas, quas mente, quas fundere voce queam, PROFESSORIBUS GABRIELEI JUODKAITEI GRANSKIENEI, RAMUNO BIRSHTONO & VYTAUTO MIZARO *ago.* Homo doctus in ſe ſemper divitias habet. *Agnoſco pretiosum auxilium Veſtrum. Viuite diu felices, pii Profeſſores, viuite diu.*

PROFESSORI, FACULTATIS IURIS DECANO HAROLDO SZINKUNO *gratiam magnam habeo. Scio quidem PerIlluſtrem Tuam Reverendiſſimam tantum temporis ob multa Tua, Regnoque ſumme neceſſaria negotia non habere, ut has leves pagellas inſpicere, multo minus*

relegere poſſis; oro tamen ne, quod PerIlluſtri Tuo Nomini inſcripſi, irritum abire facias.

Gratias ago etiam FAMILIÆ. *Ignoſcite mihi. Scitis enim, quam paucæ admodum ſunt illæ horulæ, quas publicis privatiſque curis ſuffurari poſſunt illi, qui quovis die in pulvere ſcholaſtico ſudant.*

Grata ſum erga AMICAS *meas* BENIGNAS JUSTYNAM, GABRIELEM, UGNEM & LAURAM *& alias & alios* COLLEGAS. *Documenta quidem benignitatis animique Veſtri in me ſinceri per momentum iſtud temporis, quo mihi Vobiſcum converſari licuit experta ſum innumera. Curet Vos in perpetuum Univerſum omnipotens!*

Nefas ergo duxi aliis, quam Vobis huncce laborem meum conſecrare. Perexiguum eſt, ſcio, quod offero: accipite illum, &

Nocturna verſate manu, verſate diurna.

Hæc diſſertatio ſatis in
Iure fundata
imprimatur.

VIGITA VEBRAITE, Profeſſrix, Doctrix Iuris, & Facultatis Iuris Univerſitatis Vilnenſis Decana.

DEDIKACIJA

„Dar kol viena sau svarsčiau, kam šią disertaciją dedikuoti, šit sukotės prieš mano akis Jūs, išsiskiriantys gerbtinu šviesumu ir vertingumu Vyrai ir Moterys.

Skiriu Puikiajam šios teisinės disertacijos VADOVUI, VERČIAUSIAJAM, ypač mylimam PROFESORIUI ARMANUI ABRAMAVIČIUI kaip pagarbos ir geriausių linkėjimų ženklą! Galbūt kai kas nustebs, kad drįstu skirti šią disertaciją Jūsų garbingiausiajam didingumui, aukščiausiasis Teisėjau, kurį slegia labai sunki ilga liga, Jums, kuriam liga juk kartais vos leidžia atsikvėpti, jau nekalbant apie disertacijos skaitymą. Bet neretai proto galios laikui bėgant dėl darbštumo keičiasi į gera. Te Visagalis Dievas išsaugo Jūsų šviesiausiąją Prakilnybę nuo visų pavojų ir blogybių, ir tegul jis dosniai suteikia Jums ilgą gyvenimą! Atlygio verto tikrai sulauks rūpestingas triūsas: ainiai dėkingu žodžiu Abramavičių minės visados. Argi galės išnykti be pėdsako vardas garbingas? Na jau ne! – garsas jam žūti neleidžia.

Taip pat savo darbą skiriu IŠMANIAUSIAJAM PROFESORIUI GINTARUI ŠVEDUI. Ginkluotas karys, einąs kruvinąją Marso tarnybą be pulkininko, niekuomet negali įveikti karingai nusiteikusių priešų; kiekvienas naujokas, besirungiąs Mūzų palestrose, neturėdamas vadovo, sunkiai galynėjasi, stengdamasis pranokti priešininkus kalbos srautu. Kukliai siūlau šiuos, kad ir kokie jie bebūtų, savo studijų pirmuosius vaisius, kaip pagarbaus atsidavimo, pamaldaus proto ir deramos pagarbos ženklą, tvirtai tikėdamasi, kad jie bus priimti maloniai.

Dedikuoju ir IŠMINTINGIAUSIAJAM DOCENTUI GINTAUTUI SAKALAUSKUI. Yra žinoma, kad per daug įtemptas lankas greitai lūžta. Ačiū Jums už pagalbą, buvote man uostas. Išliek visas sykiu Vilniaus Universiteto gražbylystės upes, – dar neprilyginsi auksinės išminties ir už auksą svaresnio iškalbingumo srautui, kuris plūsta iš Gintauto lūpų. Aš noriu pašlovinti Jūsų nemirtingą vardą šiuo netobulu darbu, mat Jūsų padedama

„*Užbaigiau veikalą štai, kurio nei Jupiterio griausmas*
Nesunaikins, nei ugnis, nei kardas, nei šimtmečių dantys“.

Didžiai, kiek tik mintimis ir balsu gebu reikšti, dėkoju PROFESORIAMS GABRIELEI JUODKAITEI GRANSKIENEI, RAMŪNUI BIRŠTONUI ir VYTAUTUI MIZARUI. Mokytas žmogus visada savyje turi turtus. Vertinu Jūsų brangią pagalbą. Ilgai ir laimingai gyvenkite, mieli profesoriai, ilgai gyvenkite.

Esu didžiai dėkinga PROFESORIUI, TEISĖS FAKULTETO DEKANUI HAROLDUI ŠINKŪNUI. Tikrai žinau, kad dėl daugybės būtiniausių universitetinių reikalų Jūsų Garbingiausioji Šviesybė neturi daug laiko peržvelgti šiuos mažus nereikšmingus puslapius, o juo labiau juos perskaityti. Betgi meldžiu, kad neleistumėte niekais nueiti tam, ką paskyriau Šviesiausiajam Jūsų vardui.

Taip pat dėkoju ŠEIMAI. Atleiskite man. Juk žinote, kaip nedaug tėra tų trumpų valandėlių, kurias nuo visuomeninių ir asmeninių pareigų gali nuvogti tie, kurie kiekvieną dieną prakaituoja Mokslų dulkėse.

Esu dėkinga mielosioms savo DRAUGĖMS JUSTYNAI, GABRIELEI, UGNEI ir LAURAI, ir kitoms bei kitiems KOLEGOMS. Iš tiesų, per tą laiką, kai man buvo leista su Jumis bendrauti, patyriau daugybę Jūsų gerumo ir nuoširdumo įrodymų. Lai Jus amžinai globoja Visagalė Visata!

Nusprendžiau, jog būtų nedora šį darbą paskirti kitiems, o ne Jums. Tai, ką siūlau, tėra menkas niekutis, žinau. Jūs gi priimkit
ir vartykite jį, vartykite naktį ir dieną!

Ši disertacija, pakankamai teisiškai pagrįsta, leidžiama spausdinti.
VIGITA VĖBRAITĖ, profesorė, teisės daktarė ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Dekanė“

Autorių teisių apsaugos pradžia labai glaudžiai susijusi su Johano Gutenbergo knygų spaudos preso išradimu XV amžiuje. Nuo to momento, kai knygų leidyba pasidarė greitesnė ir paprastesnė, atsirado poreikis saugoti knygų leidėjų ir vėliau – jų autorių interesus nuo neteisėto knygų perspausdinimo, o viso šio proceso nuosekli išdava yra ir ši disertacija. Tokiais knygų spausdinimo įrenginiais Vilniaus akademijos spaustuvėje spausdintos ne tik pirmosios Didžiojoje Lietuvoje lietuviškos knygos, LDK Statutas, bet ir pirmosios Vilniaus universiteto disertacijos (tezės), kurių XVI–XVIII a. suskaitmeninta elektroninė kolekcija prieinama Vilniaus universiteto bibliotekoje[505]. Šio laikotarpio disertacijos pasižymi tuo, kad buvo rašomos lotynų kalba, o jų pradžioje dažnai būdavo rašoma autoriaus dedikacija jo mecenatams, valstybės valdovui, vyskupams, profesoriams, draugams ir kitiems asmenims, tikintis jų prielankumo ateityje ir dėkojant už visokeriopą paramą disertacijos rengimo metu.

[505] Seniausia kolekcijoje – išspausdinta 1585 m., o seniausia teisės disertacija – Juozapo Butkevičiaus-Popucevičiaus 1647 m. tezės.

Vilniaus akademijos spaustuvės veiklos tęsėja ir perėmėja yra Vilniaus universiteto leidykla, kuri spausdina ir šią disertaciją, o disertacijos pateikimo metu – 2025 metais sukanka 440 m. Vilniaus akademijos spaustuvės įsteigimo jubiliejus[506], 455 m. Vilniaus universiteto bibliotekos įsteigimo metinės ir 570 m. Gutenbergo spausdinimo preso išradimo jubiliejus; be kita ko, disertacijos gynimo metu – 2026 metais sukanka seniausių spausdintų VU tezių 450 m. jubiliejus ir švenčiamos 385 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto metinės. Taip pat esu paskutinė VU Teisės fakulteto profesoriaus Armano Abramavičiaus doktorantė jo mokslinėje karjeroje. Todėl norėdama tiek pagerbti ir įamžinti savo pirmojo disertacijos vadovo mokslinę karjerą, tiek knygų leidybos veiklos svarbą kultūrai ir mokslui, prisiminti disertacijų leidybos pradžią Vilniaus universitete bei pagerbti Akademijos spaustuvės atminimą ir paveldą, nusprendžiau parašyti analogišką dedikaciją ir savo disertacijoje bei papuošti ją senosios spaustuvės inicialais ir vinjetėmis.

Dedikacija sukompiliuota iš daugybės daugiausia XVII–XVIII a. dedikacijų, pagal poreikį adaptuojant jų turinį, su joms būdingu aukštuoju meniniu stiliumi ir didingumu, antikos dievų ir veikėjų minėjimu, neretai pasitaikančiu rašymo proceso lyginimu su militaristika, adresato išaukštinimu ir savo darbo sukuklinimu.

Dedikacijoje naudojama puošni pirmoji raidė yra daugybę metų skirtinguose leidiniuose Vilniaus Akademijos spaustuvės naudotas inicialas (šiuo atveju kopijuotas iš Siemaszko, 1672). Dekoras puslapio viršuje (vadinamoji atsklanda) ir antraštė „DEDICATIO.“ yra VU Antonijaus Kostromskio disertacijos, išleistos 1719 m., ornamento kopija. Šios disertacijos skyrių ir dedikacijos pabaigas taip pat puošia ornamentinės šios spaustuvės užsklandos, naudotos Emanuel de Vega 1586 m. tezėse. Taip pat dedikacijoje naudotas šriftas yra panašus į Akademijos spaustuvės naudotą *antiqua* šriftą.

Ačiū Vilijai Niauronytei už lotyniško teksto vertimo patobulinimą ir Inai Kažuro už istorinių duomenų patikrinimą bei vertingas pastabas.

Parengta pagal:

1. Apelberg, N. (1774). *De libero civium ad scholas publicas accessu*. Linköping.

[506] Tikslių duomenų apie spaustuvės atidavimo jėzuitams datą neišliko. 1575 m., kurie dažnai minimi kaip spaustuvės įsteigimo data, ji buvo tik įkurta Vilniuje, leidžiant ja naudotis jėzuitams, M. K. Radvilai pasiliekant reprezentacines ir juridines teises, ir leidimo duomenyse buvo nurodomas jo, kaip savininko, vardas. 1585–1586 m. Radvila padovanojo savo spaustuvę Akademijai (manoma, greičiausiai – 1585 m. pabaigoje) (žr. Petrauskienė, 1976, p. 15–16).

2. Arbogensis, J. P. (1645). *De falsa Bezae verborum Petri interpretatione*. Västerås.
3. Butkevičius-Popucevičius, J. (1647). *Assertiones ex iurisprudentia ecclesiastica de iure non scripto, iure personarum et immunitate ecclesiastica*. Typis Academicis Societatis IESU. Nuoroda: https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/objects/VUB01_000988157?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR24G3zOKJUK37vqz_u4Pz-1q1eVWfF6GGo5792z8bnpt19pB1oFutBR8Ng_aem_Ki-ZDJriqj1aXRQ9HdGEwQ#00028.
4. De Vega, E. (1586). *De pio et in sancta Ecclesia iam inde ab apostolis receptissimo sacrarum imaginum usu*. Vilnae: Typis Academicis Societatis IESU. Nuoroda: https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/objects/VUB01_000427122#00093.
5. Enhörning, C. (1704). *Positiones*. Strängnäs.
6. Hörstedt, A. (2018). *Latin Dissertations and Disputations in the Early Modern Swedish Gymnasium. A Study of a Latin School Tradition c. 1620 – c. 1820.* Repro Lorensberg, Gothenburg. Nuoroda: http://hdl.handle.net/2077/55897.
7. Jagodinski, S. (1609). Periocha Pompae Vilnensis Serenis[simum] Regem Excipientis. In *Gratulationes a studeiosa iuventvte Academiae Vilnensis Societatis IESU, factae, serenissimis et augustissimis*... Vilnae.
8. Granagrius, V. (1677). *De illuminatione lunae*. Västerås.
9. Kažuro, I. ir Zorkienė, B. (2025). *Tezių kultūra Lietuvoje ir Europoje XVI–XVIII amžiuje. Tradicijos, asmenybės, paveldas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
10. Klein, M. D. (1666). *Plurimum Reverendis, Praeclarissimis, Reverendis Qvoqs, Eximiis Atqs Doctissimis VIRIS*. Tilsae Prusorum.
11. Kostromski, A. (1719). *Festum Ecce primae classis*. Vilnae: Typis Academicis Societatis IESU. Nuoroda: https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/objects/VUB01_001015545#00001.
12. Koženiauskienė, R. (1990). *XVI-XVIII amžiaus prakalbos ir dedikacijos*. Vilnius: Mokslas.
13. Liškevičienė, J. (2010). Vilniaus universiteto ginamieji darbai: tezių grafika. *Acta Academiae Artium Vilnensis*, 57, p. 43–65.
14. Malmogius Roslagius, E. (1647). *De principiis virtutum*. Stockhom.
15. Martin, R. (1745). *Dissertatio botanica qua plantae Martino-Burserianae*. Uppsala universitet.
16. Mozerka Slawoczynski, S. (1646). *Giesmes tikieimvy katholickam pridiarancias.* Vilnius: Typis Academicis Societatis.

17. Ovidius, P. (2-8). Metamorphoseon libri. Iš Allen, J. H., Allen W. F. ir Greenough, J. B. (red.) (1890). *Selections from Ovid: chiefly the Metamorphoses.* Boston: Ginn and Company. Nuoroda: https://quod.lib.umich.edu/g/genpub/afe6035.0001.001/195.
18. Olizarowski, A. A. (1647). *Decisio Controversiæ Ivris Canonici*. Vilnae: Typis Academicis Societatis IESU. Nuoroda: kolekcijos.biblioteka.vu.lt/objects/990009881171008452.
19. Petrauskienė, I. (1976). *Vilniaus akademijos spaustuvė, 1575-1773*. Vilnius: Mokslas.
20. Ramzius, N. (1668). *De magistratu politico*. Göteborg.
21. Rudbeckius, N. (1651). *De supremo judice controversiarum in causa religionis*. Västerås.
22. Schenberg, P. (1732). *De adagiis Novi Testamenti*. Linköping.
23. *Septicollis Litvaniae caput Palaemoniarum urbium Vilna, septem portis triuphaliter adornatis quot circum praecipius coronatur montibus, ad triumphalem cum palantinis fascibus ingressum magni hospitis illustrissimi domini d. LUDOVICI CONSTANTINI...* Porta sexta flumentana, Vulgo Vilejensis, Aut Vilnensis. Vilnae, 1723.
24. Siemaszko, S. (1672). *Quaestiones ex universa theologia selectae.* Typis Academicis Societatis IESU. Nuoroda: https://kolekcijos.biblioteka.vu.lt/objects/990009858631008452#00001.
25. Swięcicki, G. (1604). *Theatrum S. Casimiri, in quo ipsius prosapia, vita, miracula, et illustris pompa in solemni eiusdem apotheoseos instauratione.* Vilna quiritans. Vilnae: Typis Academicis Societatis IESU.
26. Ulčinaitė, E. (sud) (2024). *Vilniaus pasveikinimas. XVI-XVIII amžiaus tekstų rinkinys | Gratulatio Vilnae. Textus electi XVI-XVIII saeculi.* Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
27. Vosylius, J. (1981). *Lotyniški posakiai ir sentencijos*. Vilnius: Mokslas.
28. Wittichius, F. (1666) Pervarias curas exantlatosq... Iš Klein, D. (1666). *Naujos giesmju knygos*. Karalauczuje Jėſpaude ſawo iſſradimais Pridrikis Reusneris.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS

1. Žiedė, R. (2021). Baudžiamosios atsakomybės už autorystės pasisavinimą raida Lietuvoje XIX a. 3 deš. – XX a. pr. laikotarpiu. *Teisė*, t. 120, p. 83–103. Nuoroda: https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/24825/24041.
2. Steponavičiūtė, R. (2020). *The Scope of Criminal Liability for Misappropriation of Authorship in EU Countries: Comparative Analysis*. 8th International Conference of PhD Students and Young Researchers: The Future Decade of the EU Law. Conference Papers, p. 192–217. Interaktyvus, prieiga per internetą: http://lawphd.net/wp-content/uploads/2021/01/The-Future-Decade-of-the-EU-Law-Final.pdf.
3. Steponavičiūtė, R. (2020). Autorystės pasisavinimo nusikaltimo objektas ir jo reikšmė veikai kvalifikuoti. *Teisė*, t. 115, p. 105–121. Nuoroda: https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/18461/17660.

Autorės mokslo populiarinimo straipsniai disertacijos tema:

1. G. Švedas, R. Žiedė. Ar Lietuvai reikalinga Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies nauja redakcija? Portalas *Teisė.pro*, 2022-04-19. Interaktyvus: https://www.teise.pro/index.php/2022/04/19/g-svedas-r-ziede-ar-lietuvai-reikalinga-baudziamojo-kodekso-specialiosios-dalies-nauja-redakcija/.
2. R. Steponavičiūtė, R. Birštonas. Autorių teisės į archeologines rekonstrukcijas: misija neįmanoma? Portalas *Teisė.pro*, 2021-01-04. Interaktyvus: https://www.teise.pro/index.php/2021/01/04/r-steponaviciute-r-birstonas-autoriu-teises-i-archeologines-rekonstrukcijas-misija-neimanoma/.

MOKSLINIŲ RENGINIŲ, KURIUOSE BUVO PASKELBTI DISERTACIJOS TYRIMŲ REZULTATAI, SĄRAŠAS

2025-03-28 Pranešimo skaitymas VU TF Baudžiamosios justicijos katedros ir advokatų kontoros „Sorainen“ mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Baudžiamosios, administracinės ir civilinės teisės sankirtos“. Pristatyto pranešimo tema – „*Skirtingų teisinės atsakomybės rūšių už autorystės pasisavinimą takoskyros problemos*“, pranešimo bendraautoriai – R. Žiedė ir R. Birštonas.

2020-05-08 Pranešimo skaitymas tarptautinėje doktorantų konferencijoje “The 8th International Conference of PhD Students and young researchers”, kurios tema “The future decade of EU law“. Pristatyto pranešimo tema “*The Scope of Criminal Liability for Misappropriation of Authorship in EU Countries: Comparative Analysis*”. Pranešimo pagrindu parengta publikacija.

2019-05-11 Pranešimo skaitymas Andrzej Frycz Modrzewski Krokuvos universiteto ir Vilniaus universiteto organizuotoje Tarptautinėje doktorantų konferencijoje baudžiamosios justicijos srityje 2019 (Zakopanė, Lenkija). Pristatyto pranešimo tema „*The Scope of Criminal Liability for Misappropriation of Authorship: Comparative Analysis*“.

2019-01 23/26 Pranešimo skaitymas Europos baudžiamosios teisės akademikų tinklo (ECLAN) ir Liuksemburgo universiteto organizuotame baudžiamosios justicijos doktorantų seminare „25 Years after Maastricht: Achievements, Failures and Challenges of the EU Criminal Justice Area“ (Liuksemburgo Didžioji Hercogystė). Pristatyto pranešimo tema „*The Scope of Criminal Liability for Misappropriation of Authorship: Comparative Analysis*“. Išvyka finansuota Lietuvos mokslų tarybos.

Mokslo populiarinimo ir kiti renginiai:

2021-10-15 Dalyvavimas VU TF jubiliejaus proga organizuotoje diskusijoje „*Baudžiamosios teisės bendrosios ir specialiosios dalies aktualijos*“ (kartu su prof. G. Švedu, A. Gutausku, moderatorius prof. J. Prapiestis)

2017-04-12 Pranešimo skaitymas kasmetinėje Lietuvos archeologijos draugijos ir Lietuvos nacionalinio muziejaus organizuojamoje archeologijos mokslo populiarinimo konferencijoje „XIV Marijos Gimbutienės skaitymai“. Pristatyto pranešimo tema „*Autorių teisė archeologijoje*“.

INFORMACIJA APIE DISERTACIJOS AUTORĘ

Išsilavinimas

2016–2020 m. – Vilniaus universiteto Teisės fakultetas (socialiniai mokslai, teisė, doktorantūros studijos).

2019-03/05 – Harvardo universitetas, Jungtinės Amerikos Valstijos „CopyrightX“, nuotoliniai 12 savaičių JAV intelektinės nuosavybės teisės kursai.

2011–2016 m. – Vilniaus universiteto Teisės fakultetas (socialiniai mokslai, teisė, magistro studijos).

Darbo patirtis

Nuo 2017 m. iki dabar – Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Baudžiamosios justicijos katedra: lektorė (nuo 2020 iki 2022/08 ir nuo 2025 iki dabar), jaunesnioji asistentė (2019–2020), jaunesnioji mokslo darbuotoja (2017–2019). Dėstyti dalykai:

- 2025 m. – Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis I ir II – paskaitos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto 3 kurso vientisųjų dieninių studijų studentams.
- 2025 m. – Įvadas į baudžiamąją justiciją II/II – paskaitos Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto pirmosios pakopos Kriminologijos 2 kurso studentams;
- 2017–2022 m. ir 2025 m. – Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis (I ir II d.) – seminarai Vilniaus universiteto Teisės fakulteto vientisųjų dieninių studijų 3 kurso studentams;
- 2020–2022 m., nuo 2025–2026 – Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis (I ir II d.) – seminarai Vilniaus universiteto Teisės fakulteto vientisųjų dieninių studijų 2 kurso studentams;
- 2022 m. Baudžiamoji teisė Bendroji dalis – paskaitos Vilniaus universiteto Teisės fakulteto papildomųjų studijų studentams;
- 2021 m. Baudžiamosios teisės kalba – paskaitos Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto magistro studentams.

2022/04–2022/08 ir 2024/10–2026/07 – specialistė projektams (Vilniaus universiteto Teisės fakultetas, Mokslo ir inovacijų skyrius);

2016–2017 – specialistė (Vilniaus universiteto Teisės fakultetas).

Projektai

2021–2022 m. jaunesnioji mokslo darbuotoja Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros vykdytame mokslo projekte „Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“ (CRIMCODE-SPEC), kurio metu parengta monografija „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai“. Projektą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal priemonę „Mokslininkų grupių projektai“ (sutarties Nr. S-MIP-19-18/(1.78)SU-1074).

2018-11-23 Dalyvavimas Vilniaus universiteto kartu su Lietuvos mokslų akademija įgyvendinamame projekte „Nacionalinės mokslo populiarinimo sistemos plėtra ir įgyvendinimas“ (projekto kodas 09.3.3-ESFA-V-711-02-0001). Paruošti ir vesti vienos dienos mokymai Vilniaus Pilaitės gimnazijos 10–12 kl. moksleiviams apie baudžiamosios teisės ir baudžiamosios atsakomybės pagrindus, vesta teisminio proceso inscenizacija.

Mokslinė ir ekspertinė veikla

2017–2022 m. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios teisės Specialiosios dalies mokslo centro narė.

UŽRAŠAMS

UŽRAŠAMS

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-10222 Vilnius
El. p. info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
bookshop.vu.lt, journals.vu.lt
Tiražas 20 egz.